KAREL ČAPEK

TÎLHARUL

•

R.U.R.

•

DIN VIAȚA INSECTELOR

•

REȚETA MAKROPOLOS

•

BOALA ALBĂ

•

MAMA

TEATRU

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Coperta de I. *Molnar*

Karel Capek — LOUPEZNIK
— R. U. R.
— VEC MAKROPULOS
— BiLÄ NEMOC
- MATKA

Bratri Capkooe — ZE ZlVOTA HMYZU
Cs. Divadelni a literärni
jednatelstvi

KAREL CAPEK, DRAMATURG

Dramaturgia profund originală a lui Karel Capek s-a născut la confluenţa unor importante curente literare europene de la începutul secolului al XX-lca: simbolismul lui M. Mae teriinck şi expresionismul lui Wedekind şi al lui Strindberg. De asemenea, creaţia lui Capek nu poate fi despărţită de încercările de democratizare a teatrului preconizate de Romain Rolland în cartea „Teatrul revoluţiei“ (1903), încercări ce apar concomitent în mai multe ţări, mai ales ca un pendant al mişcării'de emancipare politică şi culturală a muncitorimii, călăuzită de ideile socialiste. Capek se încadrează perfect în acel spirit inovator care animă mişcarea teatrală la începutul secolului al XX-lea şi care se distinge prin respingerea naturalismului în teatru,a „iluzionismului“ scenic (J. Honzl, „Geneza teatrului rus modern“, introducere la versiunea cehă a lucrării „Teatrul eliberat“ de A. Tairov, Praha, Orbis, 1927, p. 18), prin strădania de a realiza o receptare raţională, lucidă a spectacolului teatral, cu alte cuvinte, prin folosirea unor mijloace care să nu-l amăgească pe spectator cu sentimentul că ceea ce se petrece în faţa lui există aievea. în acelaşi timp, decorurile nu mai exprimă efortul adesea superfluu de a imita realitatea, ci încearcă doar să o sugereze. Corespunzător acestei concepţii noi, ce-şi găseşte antecedente în arta dramatică antică, populară, şi mai tîrziu în commedia dell’arte, se modifică şi jocul actorului, şi concepţia regizorală.

La începutul secolului nostru cehii nu aveau la Praga decît o singură scenă profesionistă, Teatrul Naţional, în activitatea căruia domina stilul realist-naturalist. în primul deceniu încep să apară şi alte teatre, dintre care cel mai important a fost Teatrul Municipal (1907). Personalitatea care a imprimat colectivului acestui teatru un stil aparte a fost K.H. Hilar, regizor inteligent şi îndrăzneţ, principal exponent al expresionismului în teatrul ceh din primele trei decenii ale secolului nostru.

După octombrie 1918, cînd Cehoslovacia devine republică independentă, se creează condiţii favorabile dezvoltării teatrului şi dra-

I maturgiei naţionale; apar numeroase teatre „oficiale şi antioficialc“« (A. Novâk, „Scurtă istorie a literaturii cehe“, Olomouc, 1946, p. 629) 1 de orientări foarte diferite. Cunoaşte o largă răspîndire teatrul expresionist datorită creaţiei fraţilor Karel

şi losef Capek, a lui Jan Bartos şi Fr. Langer. Acesta din urmă, bard al periferiei pragheze, prin gîndi- rca sa pragmatică, se situează cel mai aproape de Karel Capek.

Sub influenţa mişcării muncitoreşti revoluţionare, ia naştere o puternică mişcare teatrală de avangardă. O ramură a organizaţiei „Proletcult"-ului ceh organizează teatre muncitoreşti „antiprofesioniste". între 1926 şi 1938 îşi desfăşoară activitatea „Teatrul eliberat" sub conducerea lui Jindrich Honzl, iar în perioada 1934—1941 „Teatrul D" îndrumat de E.F. Burian. Ambele teatre aveau caracter de avangardă şi se inspirau în bună măsură din creaţia lui Tairov, Meycr- hold, Vahtangov.

Într-un volum omagial publicat în 1937, la zece ani de activitate a „Teatrului eliberat", K. Capek, în articolul elogios „Precursorii vremurilor noi", aprecia că eforturile teatrului aniversat sînt o expresie a stilului şi a mentalităţii moderne care s-au modificat substanţial înaintea primului război mondial: „O mare schimbare culturală... a avut loc aproximativ în preajma anului 1910 în întreaga Europă (...) În aceşti ani a pătruns în Europa valul unui nou exotism: exotismul Occidentului..." care a înlocuit exotismul de modă veche al secolului precedent, exotismul Orientului, senzual şi îmbătat de opiu. Tineretul era vrăjit de noile distracţii care veneau din America, de muzica sincopată, de noile instrumente de percuţie, de step, de tango, se îmbrăca după moda americană. „Apoi, conchide Capek, au venit Woodrow Wilson şi William James, dar asta e un alt capitol... America a pătruns în Europa prin succese uneori mai mărunte, alteori mai profunde, amc- ricanizînd într-o măsură însemnată gustul şi mentalitatea bătrînului continent" (voi. cît., p. 92). Această mărturie, formulată în stil de confesiune, este deosebit de interesantă nu numai pentru că Capek se declară înrudit cu una din orientările cele mai inovatoare în dramaturgie, dar şi pentru că încearcă să distingă cu fineţe elementele unui proces complex care a înrîurit formarea unei întregi generaţii de intelectuali. în plus, el reconstituie sugestiv drumul pe care personal l-a parcurs pînă la gîndirca pragmatică anglo-saxonă.

K. Capek apare într-un moment cînd societatea cehă era avidă de înnoire în aceeaşi măsură în politică şi în arte. Societatea burgheză, în opulenţa şi mărginirea ei — aşa cum o înfăţişează Daumier în pictură şi Baudelaire în poezie — trezea repulsie şi gust pentru rupturi revoluţionare. Revoltată, intelectualitatea tînără transformă în armă de luptă împotriva lumii burgheze tot ce pare sau realmente este capabil a sfida convenţiile şi a şoca bunele moravuri ale filistinului burghez.

Acesta era climatul spiritual în perioada de formare a lui Karel Capek. Pe băncile liceului, se entuziasmează pentru ideile anarhiste. În 1905, la vîrsta de 15 ani (la 14 ani publicase pentru întîia oară versuri în revista „Nedele") organizează o societate secretă a elevilor, o conspiraţie care este detectată. Nu fără

greutăţi, tatăl său, medic de provincie, reuşeşte să-l mute pe rebel la un liceu din alt oraş (Brno), pentru a-şi putea încheia studiile. Tînărul Capek asimilează uşor ideile progresului social. îl impresionează suferinţele celor ce muncesc, pe care îi vede înşiruindu-se într-o interminabilă şi tristă procesiune în cabinetul tatălui său: „Ai văzut în casă, zi de zi, răni, boli şi decese... poate nici un alt copil nu a văzut atîtea mădulare strivite, atîţia spînzuraţi şi înecaţi, atîtea răni şi suferinţe, atîta anatomie dureros de impresionantă, atîtea gemete şi ţipete. Mergînd cu tata în vizite la bolnavi, sau pentru a constata decese, ai străbătut ţinutul în lung şi în lat. Drumuri fermecătoare prin munţi şi păduri te duceau la adăposturi ale suferinţelor şi pe aceleaşi drumuri minunate te depărtai de ele. Ai văzut în acest fel două feţe ale omului.“ (Prefaţă autobiografică la „Grădina lui Krakonos“, 1957, p. 11.)

împreună cu fratele său, Josef, semnează articole, recenzii şi schiţe (acestea din urmă republicate în volumele „Grădina lui Krakonos“ şi „Adîncimi strălucitoare“), în care comentează şi încurajează noile tendinţe în literatură şi în arta plastică. Fraţii Capek sînt animatorii unui grup de literaţi şi artişti plastici care cultivă expresionismul, cubismul şi futurismul. Acest grup îşi formulează programul în „Almanahul 1914“. Setea de nou a lui Capek îl face pe F.X. Salda, unul dintre marii critici cehi moderni, să-l caracterizeze pe acesta, în 1913, ca „manechin pentru moda de ultimă oră, manechinul ultimei cărţi teoretice citite“ (F.X. &alda, „Soubor dila“, 1954, p. 218). Capek absoarbe sugestii diverse pe care le va considera şi mai tîrziu necesare pentru procesul de creaţie: „Caut să învăţ din tot ce-mi cade în mînă; nu am o părere prea grozavă despre originalitate. în literatură se în- tîmplă ca şi în viaţa materială: cei înstăriţi trăiesc făţiş din munca altora; în ceea ce mă priveşte, mă consider mai degrabă printre acei care abia agonisesc averea viitoare“, scrie el în 1925. (Comentarii la operă, Praga, 1959, p. 79.)

Acestei prime epoci de creaţie îi aparţine piesa într-un act „Jocul fatal al dragostei“, scrisă împreună cu fratele său, Josef Capek, în 1910 (publicată în 1922 şi jucată abia în 1930). „Jocul fatal al dragostei“ vrea să fie un bobîrnac la adresa gustului burghez şi a teatrului convenţional. Este o explozie de bună dispoziţie, o etalare a vulgarităţii făcută cu o juvenilă răutate, un joc de replici scînteietoare, care anunţă apariţia unor dramaturgi perfect stăpîni pe arta dialogului. Piesa este scrisă în genul commediei dell’arte. în acest gen, ei au un singur predecesor în literatura dramatică cehă — pe lulius Zeyer, cu a sa „Istorie de demult“, în care gustul de bizar şi exotic îl poartă pe autor pe meleagurile Italiei de altădată. Fraţii Capek răstoarnă una după alta toate convenţiile teatrale, urmărind mai ales să spulbere *iluzia* vieţii de pe scenă, pentru ca spectatorul să citească ideea în stare de perfectă luciditate.

îngăduiţi-mi, domnilor: eu sînt Prologul, Iar ăştia sînt artiştii. Vă atrag

atenţia Că sînt artişti, iar pe ce stăm Sînt scînduri, după cum vedeţi, Şi nu pămînt adevărat; copacii
Sînt din zugrăveli; acest deliciu (bate cu degetul pe obrazul Isabellei)
Nu-i un bujor, ci doar sulemeneală Şi-aici e pudră. Vă zic din nou: Aceşti oameni sînt artişti şi nu vor să vă mintă C-ar fi mai ştiu eu ce, c-ar fi mult mai de soi Decît comedianţii, aşa cum alţii mint Zicînd: Eu Cezar sînt, eu Brutus Tu Antoniu, iar eu — lulia, Şi ce vedeţi aici e casă, pom, pămînt De-adevărat.

La obţinerea maximei luciditătţi şi solicitări intelectuale a spectatorului conlucrează şi toate celelalte procedee: distribuirea rolurilor în faţa spectatorilor, înlăturarea decorurilor, prezenţa actorilor pe scenă chiar cînd nu sînt în rol, convorbiri cu publicul, folosirea elementelor de pantomimă, alternarea versului cu proza.

în perioada primului război mondial, K. Capek s-a dedicat studiului filozofiei. A îmbrăţişat pragmatismul căruia i-a consacrat studiul „Pragmatismul sau filozofia vieţii practice“ publicat în 1918. Pornind de la unele premise ale pragmatismului, K. Capek elaborează o modalitate proprie de gîndire, în centrul căreia se află preocuparea pentru om. Filozofia îl interesează numai în măsura în care poate servi drept călăuză în activitatea practică, în viaţa socială. După părerea lui, adevărurile se împart în morale şi amorale. Moralesîntnumai adevărurile utile, care aduc folos oamenilor. Capek găseşte în pragmatism un izvor de optimism. El acceptă teoria asupra libertăţii formulată de W. James care nu înţelege raportul dintre libertate şi necesitate decît ca antinomie. De aceea, respinge în această perioadă orice determinism, ca sugrumare a libertăţii, şi acceptă nedeterminismul, haosul primar, în care vede condiţia libertăţii. Voinţa umană este aceea care ordonează şi subordonează lumea exterioară. De aci — elogiul oamenilor de acţiune. Capek împărtăşeşte neîncrederea pragmatică în abstractizare, în sisteme teoretice, filozofice şi politice aderă şi la aprecierea pe care o acordă pragmatismul cîmpului experienţei, al contemplaţiei vii, nemijlocite considerate mai certe. Să nu uităm căCapek elogiază empirismul pragmatic nu fără o strînsă legătură cu necruţătorul război din 1914—1918. Această luptă dintre state îi aduce aminte de toate conflictele din istoria omenirii în care au pierit vieţi omeneşti pentru o idee sau alta. Fără a nega existenţa adevărului şi a posibilităţilor cunoaşterii acestuia, Karel Capek se situează totuşi pe o poziţie relativistă care susţine pluralitatea adevărurilor şi posibilitatea coexistenţei lor. „Toleranţa nu a devenit încă o virtute a secolului în care trăim“, scria Capek în 1922. „Oricine crede într-un Adevăr îşi închipuie că are dreptul să urască şi să ucidă pe alţii care cred în Adevărul altei mărci de fabrică. Există vreun mijloc împotriva acestei uri neîmpăcate? Eu nu văd alt mijloc decît înţelegerea faptului că omul este mai de preţ decît «adevărul» său; că putem să ne înţelegem peste deosebirile în ce priveşte credinţa, cultivarea verzei sau părerile cu privire la Jan Ne-

pomuk (sfînt catolic în numele căruia catolicismul a comis numeroase crime în epoca contrareformei — *n.n.)...* Aceasta nu înseamnă că nu există adevăr sau că nu merită să dăm atenţie adevărului. înseamnă numai posibilitatea de a mă împăca cu faptul că altul nu crede în Adevărul meu, nu se închină Străbunului meu şi nu vrea să se supună Interesului meu universal; de a mă împăca cu ideea că celălalt e un om şi nu o bestie pe care pot s-o împuşc sau cel puţin s-o urăsc". (Comentarii la operă, 1959, pp. 91—92, 93, 95.) A. Camus a numit acelaşi lucru „tirania ideologiilor".

Prin convingerile sale, Karel Capek reacţionează viu la situaţia dificilă în care se afla tînărul stat cehoslovac în anii 1918—1928. După trei sute de ani de asuprire naţională, statul acesta reda cehilor libertatea naţională mult rîvnită, împlinea un vis secular, o idee care însufleţise masele largi veacuri de-a rîndul. Karel Capek doreşte să fie un factor constructiv al acestei republici de tip burghez care — îşi închipuia el — ar putea făuri idealul său utopic de „democraţie atotcu-

pr'inzătoare". El stă alături de T. Masaryk, instaurat că preşedinte al republicii într-una din profesiunile sale de credinţă, Capek mărturi- «'oşL: cizia chirurgicală, atitudinea revoluţionară nu este carac-

c-Msucâ creaţiei sale: „în felul meu, în măsura în care mă simt în stare s-o fac, încerc şi eu să doftoricesc, să vindec oamenii, să-i ajut în durerea lor. Nu sînt chirurg, ci mai degrabă internist de soiul practicienilor din provincie: dau ici nişte picături, dincolo oblojeală, după cum mi-o cer nevoile de fiecare zi. Dar mi-aş dori să fiu un doctor bun, care ajută." („Cum am ajuns aici", 1932, Comentarii la operă, p. 77.)

Decizîndu-se pentru această alternativă politică şi filozofică, K. Capek se leapădă de „păcatele tinereţii". Judecăţile negativiste şi atmosfera sumbră, pesimistă din o bună parte a scrierilor din tinereţe sînt înlocuite prin afirmarea vieţii, printr-o viziune optimistă, prin sublinierea esenţei omului care rezidă în forţa vitală creatoarea speciei umane: „Nimic nu-mi pare mai frumos decît voinţa omenească de a trăi; nu voinţa biologică a vitaliştilor, ci voinţa creatoare care este resortul activităţii omeneşti, voinţa inspiratoare de a construi şi de a cuceri, perseverenţa colosală, temelia optimistă a speciei umane". (1921, Comentarii la operă, p. 87.)

Capek renunţă acum la parada antitradiţionalistă şi la nihilismul literar. în 1920, în toiul unor mari frămîntări în domeniul literaturii, el demonstrează tinerilor că progresul în artă nu înseamnă negarea valorilor create anterior: „Dacă uneori, în cursul dezvoltării, ia naştere o anumită artă nouă, se afirmă cu plăcere că arta care o precede pe aceasta a fost în acest fel «depăşită», că a fost o eroare a evoluţiei, un fenomen care a ajuns în impas şi aşa mai departe. Se comite astfel o nedreptate; vechea artă nu e niciodată depăşită de

arta nouă, după cum primăvara anului trecut nu este depăşită de primăvara următoare. Primăvara de anul trecut nu este învechită, n-a putut să se învechească pentru că a trecut; primăvara de anul trecut, primăverile de acum o sută de ani, de acum zece mii de ani sînt tot atît de tinere, de proaspete, de exuberante ca şi primăverile pe care le aşteptăm cu bucurie. O primăvară în veşnică reînnoire este şi arta.“ („Arta nouă“, Cuvînt înainte la Catalogul celei de a 2-a expoziţii a „Încăpăţînaţilor“, ianuarie, 1920.)

Comedia „Tîlharul“ (1920) este rodul evoluţiei spirituale a scriitorului spre o viziune complexă a lumii. Ideea piesei se născuse încă din 1911, în timpul şederii scriitorului la Paris, şi eroul pe care îl avea atunci în minte trebuia să fie un reprezentant tipic al generaţiei din care a făcut parte şi Capek — neconform iste, pline de elan şi vitalitate, de dorinţa de a cuceri viaţa, de a-i fura plăceri. Aceasta ar fi fost înfăţişarea comediei „Tîlharul“, dacă între planul iniţial şi realizarea ei n-ar fi trecut „cei zece ani ai mei“, cum defineşte Capek procesul de cristalizare a concepţiei sale filozofice. Timpul, gîndirea maturizată imprimă comediei o cu totul altă semnificaţie. Dintr-o apoteoză a tinereţii neînfrînate, piesa devine o dezbatere despre adevăr. Capek nu mai dă dreptate numai tinereţii, oricît de fascinantă i s-ar părea energia care clocoteşte în eroul său. Tinereţii el îi opune o altă vîrstă: pe cea a Profesorului, care, oricît de filistin, de opac, de închistat, de opus „Tîlharului“, are şi el dreptate, reprezintă şi el o experienţă umană, o alternativă care nu poate fi nesocotită. Stau faţă în faţă, opuse, dar nu excluzîndu-se, tinereţea veselă, optimistă, uşuratică şi bătrîneţea aşezată, în multe privinţe prăfuită, încremenită, limitată, şi una şi cealaltă fiind considerate ipostaze ale aceleiaşi condiţii esenţialmente umane, pe care Capek o apără cu ardoare. Egoismul Profesorului pare justificat în lumina mărturisirilor despre eforturile cu care şi-a clădit familia. De asemenea, întoarcerea pocăită a Lolei, care se măritase în împrejurări asemănătoare, precum şi atitudinea de loc serioasă a Tîlharului vin să sprijine convingător poziţia Profesorului.

Această piesă se naşte din două impulsuri diferite şi temporal disjuncte: primul vine de la vitaliştii şi anarhiştii cehi (S.K. Neumann, Fr. Srămek) care determină în literatura dinaintea primului război mondial un cult al individului inadaptabil, iconoclast, înzestrat cu o robustă senzualitate; al doilea — de la pragmatism, concepţie principial antimetafizică, care se dovedeşte foarte circumspectă faţă de adevăruri, mai înclinată să accepte echivocul lucrurilor, decît să se erijeze în judecător. în „Tîlharul“, pragmaticul conciliant de după război infringe titanismul vitalist şi voluntarist al tînărului rebel de la 1911.

„Comedia «Tîlharul», scrie Capek, a izvorît din dorul de patrie care, în amintire, devenise imaginea glorioasă a tinereţii. Terminarea comediei după opt ani este, propriu-zis, reconstrucţia

planului iniţial. Aşa cum s-a schimbat viaţa, cum s-a schimbat şi autorul, s-a schimbat şi conflictul «Tîlharului»: astăzi Profesorul are mai multă dreptate decît avusese în 1911, iar tinereţea, care trece, nu mai are dreptate nelimitată. A fost necesar să termin comedia acum; după mai mulţi ani, ea s-ar fi numit «Profesorul». între timp, dintr-o comedie a tinereţii, a devenit o comedie despre dragoste, în care toţi iubesc... şi toţi au dreptate; prin aceasta, spectatorul pierde satisfacţia binemeritată de a simpatiza cu una din părţi împotriva alteia. Dar oare na e îngăduit — măcar în comedie — să ţii cu toţi?“ („Tîlharul“, 1920, Comentarii la operă, p. 85.)

Aşa se înfăţişează una dintre primele sale încercări (după „Patimile Domnului“ şi „Povestiri penibile“) de analiză relativistă a universului uman. Dar Capek nu a urmărit o demonstraţie agnostică. Reiati vizînd adevărul, el îşi propune să demonstreze un lucru extrem de important în sistemul gîndirii sale şi anume că viaţa, foarte complexă, nu este numai bună sau rea, că unul şi acelaşi om poate fi divizat în multe aspecte, şi bune, şi rele. Este o invitaţie adresată publicului, cititorului, la indulgenţă şi la studiul aprofundat al complexităţii existenţei. în piesa „Tîlharul“ se creează acea atmosferă optimistă, plină de căldură şi înţelegere faţă de om, atît de caracteristică tuturor operelor sale de aci înainte; se constituie viziunea tipic capkiană asupra vieţii.

„Tîlharul“ este o comedie cu toate atributele specifice: Capek uzează de un bun comic de situaţie, de moravuri şi de limbă. Situaţiile comice le creează abundent şi uneori în cascadă Tîlharul, cu ştrengă- riile sale, cu teribilismul şi iresponsabilitatea sa. în postură comică apare starostele, care, chemat cu gravitate şi respect să facă ordine într-o pricină de interes obştesc, descoperă că el însuşi i-a ţinut hangul toată noaptea, la jocul de cărţi, acestui individ suspect, certat cu ordinea. Există, de asemenea, un comic de limbaj, rezultat din folosirea unor expresii neaoşe sau dialectale, prin care se caracterizează, fără excepţie, vorbirea tuturor personajelor provenite din popor. Comedia se distinge printr-o succesiune gradată a scenelor, evenimentele din primele două acte fiind finalizate prin cîte o poantă menită să complice situaţia, să-i dea o nouă întorsătură. Ultimul act, al treilea, expune practic problema şi o rezolvă în sensul arătat. Confruntarea dintre cele două concepţii despre viaţă este economicos înfăţişată, astfel îneît, în locul unei dispute hipertrofiate de idei, avem un final vivace, antrenant.

Remarcat pentru calităţile sale de scriitor dramatic, Capek este numit secretar literar şi apoi regizor al teatrului „Vinohradskă divadlo“.

în perioada 1920—1924, creaţia lui Capek este dominată de operele de ficţiune: piesa „R.U.R.“ (1920), romanele „Fabrica de absolut“ (1922) şi „Krakatit“ (1924). Capek le numeşte utopii, deşi

ele nu sînt utopii în sensul consacrat, nu înfăţişează o organizare ideală — ficţiuni plauzibile şi dorite, ci, dimpotrivă, alegorii fantastice ale unor laturi dramatice, negative, ale societăţii contemporane. Cu atît mai puţin pot fi apreciate ca lucrări aparţinînd genului clasic al literaturii de anticipaţie.

înaintea lui K. Capek, cultivase romanul „ştiinţific" J. Ârbeâ. Acesta, ca şi poetul S.K. Neumann, mai tîrziu, vedea în cuceririle ştiinţei şi tehnicii triumful geniului omenesc. K. Capek modifică modul de a pune problema.

Alegoriile fantastice ale lui K. Capek abordează probleme fundamentale ale vremurilor noastre: ştiinţa şi consecinţele aplicării ei, tehnicizarea şi mecanicizarea vieţii sociale. întrebările pe care şi le pune în legătură cu rolul ştiinţei şi tehnicii în societatea contemporană nu izvorăsc din sterpe speculaţii abstracte, ci din cele două realităţi care au pus în discuţie ştiinţa şi tehnica la începutul veacului nostru, stîrnind mistuitoare nelinişti în conştiinţa oamenilor: războiul mondial, în care toate resursele, toată energia ştiinţei se concentrează în direcţia distrugerii vieţii şi a civilizaţiei; şi, de asemenea, organizarea industriei moderne în gigantice uzine, trusturi, monopoluri, care înregimentează milioane de oameni uniformizaţi, transformaţi în mecanisme. Prevestirile sumbre ale gînditorului german Oswald Spengler cu privire la viitorul civilizaţiei în era maşinilor găsesc un puternic răsunet printre intelectuali. Problemele implicaţiilor sociale ale tehnicii şi mecanicizării vieţii preocupă pe scriitorii germani expresionişti, pe Georg Kaiser în multe din numeroasele sale drame („Infernul, drumul, pămîntul", „De dimineaţă pînă la miezul nopţii", „Funcţionarul Krehler" etc.), pe Ernst Toller („Răsturnarea", „Omul-masă") şi pe alţii. Creaţia expresioniştilor germani era nemijloci t receptată la Praga, unde exista o numeroasă comunitate de limbă germană şi o tradiţie însemnată a culturii germane. Printre principalii reprezentanţi ai curentului expresionist se numără scriitorii praghezi de limbă germană F. Kafka, Fr. Werfel, Max Brod.

Memento-ul conţinut în creaţia acestor scriitori are un ecou deosebit de puternic astăzi, cînd ştiinţa a creat mijloace capabile să nimicească viaţa pe pămînt. în „Fizicienii" lui F. Diirenmatt fizicianul Moebius declară: „Ştiinţa a devenit înfricoşătoare", conchizînd mai departe că omul de geniu are acum datoria să se retragă din societate, să se claustreze mai degrabă decît să pună în mîna uzurpatorilor forţa ştiinţei. Este o soluţie asemănătoare aceleia pe care o recomandase Capek în primele sale romane. în romanul „Krakatit", descoperitorul unui exploziv atomic, inginerul Prokop, îşi distruge invenţia intrată în posesia unor puteri militariste şi se refugiază printre oamenii simpli, pentru a-şi reface viaţa. Primul om pe care-l întîlneşte după explozie, un bătrîn flaşnetar, îi revelează sensul vieţii. Găsim în cuvintele acestuia modelul de viaţă pe care Capek însuşi îl recomandă: „Ai vrut să te frîngi de atîta energie; şi iată că rămîi întreg şi lumea nici n-ai s-o

mîntuieşti, nici n-ai s-o nimiceşti. Multé vór rămine închise în tine ca focul în piatră; iată, s-a isprăvit. Ai vrut să faci lucruri prea mari şi ai să faci lucruri mici. Aşa e bine... La ce foloseşte o asemenea explozie? Poţi să vatămi pe careva cu ea. Mai bine caută şi poate că ai să găseşti... să zicem aşa ceva... pif-paf — moşuleţul pufăia vîrtos din buze __ ştii? să facă numai pif-paf... şi să pună în mişcare vreo sculă ca să le fie oamenilor munca mai uşoară. Pricepi? („Krakatit“, Praga, 1958, p. 290).

În 1920 publică drama „R.U.R.“ (Rossum’s Universal Robots). Ideea acestei piese o găsim în schiţa „System“ din volumul „Grădina lui Krakonos“ în care fraţii Capek fac portretul unui reprezentant al industriei capitaliste. Acesta schiţează planul său de reformă socială prin care muncitorul trebuie să fie desfiinţat ca om şi transformat în maşină. în acest scop, ar fi fost necesar să i se extirpe sufletul: „Domnilor, sarcina industriei este de a prelucra întregul univers, totul este numai materie primă, iar lumea trebuie să devină marfă, totul trebuie să se accelereze. Ne împiedică însă problema muncitorească. Declarăm război socialismului, tuberculozei, culturii, programului de opt ore de muncă şi alcoolismului. Nimic nu trebuie să ne stea în cale. Munci* torul trebuie să devină maşină, o maşină care să nu facă nimic altceva decît să se învîrtească. Orice idee aduce cu sine o încălcare a disciplinei. Domnilor, întregul taylorism este o eroare ca sistem, deoarece nu ia în considerare problema sufletului. Sufletul muncitorului nu e o simplă maşină; de aceea, trebuie înlăturat. Sistemul meu o face, el este marele răspuns la problema socială. („Grădina lui Krakonoă“, Praga, 1957, p. 18).

Piesa „R.U.R.“ (s-a jucat în 1921) aduce pe scenă un mare trust producător de roboţi. Roboţii au înfăţişare de oameni, dar le sînt superiori acestora din punct de vedere tehnic; execută mai bine operaţiile de producţie şi, treptat, îi dislocă din procesul muncii. Datorită acestor mecanisme perfecţionate, oamenii ajung să se rupă de munca creatoare. Şi, întocmai ca în mitul lui Anteu, ruptura de acest filon vital provoacă secătuirea energiilor creatoare; oamenii încetează să se mai înmulţească şi cu timpul vor dispărea.

O calitate esenţială a roboţilor este de a nu fi înzestraţi cu simţire. Cînd experienţele doctorului Gali, şeful secţiei de fiziologie a Trustului „Rossum’s Universal Robots“, trezesc în roboţi un rudiment de simţire, aceştia se revoltă împotriva oamenilor şi-i distrug. Supravieţuieşte catastrofei numai constructorul Alquist. Reţeta de fabricaţie pierind o dată cu oamenii, roboţii nu se mai pot produce şi sînt şi ei pe cale de dispariţie. Dar nu-i încă totul pierdut. Afectivitatea pe care le-o cultivase dr. Gali evoluează într-atît, încît doi roboţi, Primus şi Helena se îndrăgostesc unul de celălalt. Actul iubirii marchează momentul transformării maşinilor în oameni; prin iubire, omenirea este ea însăşi salvată. Prin cei doi roboţi, deveniţi oameni, ea va renaşte; va fi mai înţeleaptă, căci va şti să folosească

tehnica altfel, mai bine, dar va rămîne tot imperfectă, căci atributul perfecţiunii este caracteristic numai maşinii... Aşadar, în concepţia lui Capek, omul este departe de a fi o simplă maşină, un automat. Fără simţire, fără dragoste, durere, fericire, credinţă, omul încetează de a mai fi el însuşi, se dezumanizează.

Autorul îşi împarte piesa în patru părţi. Prima este intitulată „Prolog — comedie“. Aci, protagoniştii sînt surprinşi în epoca de ascensiune şi glorie a trustului. Umbrele de nelinişte pe care le aduce cu ca Helena se topesc în oceanul de bună dispoziţie şi optimism ale conducătorilor trustului. Atmosfera se dramatizează în cele trei acte în care acţiunea este reluată după zece ani de la evenimentele înfăţişate în „Prolog-comedie“. îngrijorarea pentru destinele omenirii adună faptele prezentate în aceste trei acte într-un adevărat nod de tensiune. în afară de aceasta, fiecare act în parte îşi are resortul său propriu bine strîns. în primul act, ştirile despre revolta roboţilor provoacă nelinişti, nedumeriri şi întrebări. încrederea în justeţea ideii de a ferici omenirea prin producţia de roboţi se clatină. Actul al doilea prezintă asedierea oamenilor de către roboţi şi alternativa lichidării totale a omenirii. Abia în această situaţie, în pragul nefiinţei, eroii dramei îşi dau seama ce a însemnat omul, „ce lucru mare a fost omul“. Scena asediului constituie un elogiu adus eroismului oamenilor care ştiu să moară cu demnitate, ispăşind consecinţele imprevizibile ale unei „idei mari“. Suportul dramatic al actului al treilea îl constituie eforturile lui Alquist de a reconstitui formula de producţie a roboţilor pentru a perpetua viaţa, fie şi în această variantă jalnică, monstruoasă. Capek îşi încheie cu finaluri optimiste toate alegoriile fantastice, în teatru ca şi în proză. Prin ele, scriitorul îşi exprimă nu numai convingerea că viaţa omului nu poate fi distrusă, dar şi că ea trebuie să stea mai presus decît orice adevăr, teorie, idee.

Cu piesa „R.U.R.“, K. Capek cucereşte reputaţia universală (cuvintul robot, creat de el de la „robota“, care în limba cehă, înseamnă „muncă grea“, a pătruns în toate limbile lumii). Drama lui, jucată curînd în mai multe ţări de pe glob, corespundea stării de spirit a opiniei publice mondiale după primul război mondial. Dar succesul i-a fost asigurat, nu mai puţin, de calităţile scenice excepţionale, care au impus această piesă spectatorilor de pretutindeni. Autorul ei dispunea de o mare inventivitate, de capacitatea de a construi în chip nou şi ingenios.

K. Capek a trebuit să-şi apere drama împotriva celor care vedeau în ea „o întoarcere la natură, rousseauism, un protest împotriva imperiului raţiunii“. Sentimentalismul de factură rustică fusese de mult depăşit în literatura cehă, datorită faptului că oraşul se integrase oarecum mai firesc în viaţa cehă decît în alte ţări; de asemenea, curentele socialiste, puternice, cu preocuparea lor pentru viaţa urbană, suscitau atenţia intelectualităţii. Capek nu respinge cuceririle civilizaţiei moderne, industriale, urbane; el avertizează omenirea să se ferească de a ajunge robul şi victima

maşinii, de a se asemui perfecţiunii tehnice a mecanismelor automate.

K. Capek nu uzează de mijloacele tradiţionale de reflectare cu ajutorul caracterelor individualizate. De aceea, percepem personajele din „R.U.R.“ ca pe nişte abstracţiuni, convenţii care nu sînt identice cu nici unul din fenomenele realităţii luate separat. Convenţiile lui înglobează mai multe realităţi dintr-o dată, sînt rodul unor combinaţii arbitrare de elemente adesea contradictorii. în tot cursul conflictului dramatic dintre grupul conducător al trustului „R.U.R.“ şi roboţi, asistăm la o permanentă mutaţie a unghiurilor de observaţie ale unuia şi aceluiaşi lucru care îşi schimbă în acest mod semnificaţiile, menţi- nîndu-se în echivoc şi ambiguitate. Astfel, conflictul simbolizează cînd lupta dintre burghezie şi proletariat, cînd cea dintre om şi maşină. Personajele din conducerea trustului sînt pe de o parte tipuri de *capitalişti* devoraţi de pofta de profit, călăuzindu-se orbeşte după starea cererii şi ofertei, urzind planuri de dezbinare a robotului-pro- *letariat* prin producerea de roboţi deosebiţi ca limbă, naţionalitate şi rasă; pe de altă parte, ei apar ca nişte *oameni* animaţi de vise utopice de a scăpa omenirea de „sclavia muncii“ (Domin), care în cele din urmă se prăbuşesc, nimiciţi de propria lor creaţie: *maşinile.* Din această metamorfoză a semnificaţiilor se clarifică ideea principală a piesei care rezidă în denunţarea primejdiilor implicate în „titanismul civilizaţiei mecanice“ (A. Novak, op. cît. p. 655). Dar şi în acest titanism există un echivoc, dat fiind că el este considerat ca o calitate intrinsecă a firii omeneşti. Autorul se raportează la ideea sa o dată printr-o afirmaţie, a doua oară printr-o negaţie. Robotul semnifică maşina-creaţie a geniului omenesc, care ajunge să-l domine şi să-l nimicească pe propriul său demiurg; dar robotul are şi unele trăsături ale proletariatului spoliat şi organizat contra capitalului. Pentru a înţelege creaţia lui K. Capek trebuie să ne familiarizăm cu această natură eterogenă, ambiguă, mobilă a personajului său care reprezintă întotdeauna „ceva“ şi în acelaşi timp „altceva“.

Această piesă este o fermă reafirmare a noii sale poziţii filozofice pe care o găsim reflectată în piesa „Tîlharul“. Setea de absolut, tendinţa de a rezolva problemele în spiritul categoriei „totul sau nimic“, alegînd totdeauna refuzul, este o caracteristică a atitudinii lui K. Capek şi a personajului creaţiei sale din tinereţe. Dar dilema alegerii între „da sau nu“ se soluţionase în piesa „Tîlharul“ în spirit dialectic prin „da şi nu“, nu însă fără o nuanţă de regret. De acum înainte realitatea se va înfăţişa în creaţia lui K. Capek complex şi problematic. El admite că între bine şi rău, între da şi nu, se află o serie de situaţii intermediare. Pe de altă parte, deşi acceptă ideea vieţii ca compromis, K. Capek continuă să îndrăgească şi să zugrăvească personaje care întruchipează nobile aspiraţii şi să facă din ciocnirea lor cu ambianţa complexă, nuanţată, adesea echivocă, conflictul principal al operelor sale.

Personajul său, niciodată resemnat, ci, dimpotrivă, totdeauna om de voinţă şi acţiune, înnobilat de înalte aspiraţii individuale sau colective s-a născut din interferenţa a trei curente filozofice răspîndite în epoca formării scriitorului: bergsonismul cu elanul său vital, nietzcheanismul cu voluntarismul său şi cultul omului de voinţă şi pragmatismul cu etica sa elogioasă la adresa omului de acţiune practică şi utilitate certă. K. Capek este un admirator al virtuţilor masculine, al bărbăţiei, curajului, eroismului. Nicăieri însă Capek nu face din eroul său un supraom şi orice tendinţă a personajului de a se detaşa de restul colectivităţii umane şi a i se opune este categoric dezavuată de scriitor. Bestialitatea supraomului nazist este drastic refuzată. „Cel ce reprezintă voinţa de putere nu se va lăsa oprit în drumul său de milă faţă de suferinţa omenească“ (Prefaţă la „Boala albă“, 1937).

K. Capek şi-a dat seama că o idee, oricît de nobilă, se poate transforma în reversul său dacă pierde din vedere faptul că trebuie să slujească omului. Titanismul romantic, greu de idei umanitare, revoluţionare, se transformă în societatea capitalistă dezvoltată în titanism demonic. în această societate există primejdia sporită a pervertirii ideilor, a mistificării lor, a golirii lor de conţinut omenesc. Domin vrea să scape omenirea de suferinţă, dar o împinge la catastrofă; Prokop descoperă secretul exploziilor nucleare (romanul „Krakatit“) vrînd a folosi util energia încătuşată în materie, dar trusturile şi organizaţiile militariste pîndese să pună mîna pe ea pentru a o întoarce împotriva omului; în „Război cu salamandrele“ ideea de a creşte salamandre apte de muncă se mistifică pînă la monstruozitate în societatea dominată de legea profitului maxim care acţionează orbeşte.

După 1930 se orientează cu precădere către un anumit gen de titanism care îşi găseşte echivalentul în realitatea întronată a fascismului („Boala albă“), prefigurată de scriitor— într-un fel asemănător cu F. Kafka în „Procesul“ (1925)—-îneă din romanul cu înţelesuri simbolice, de factură expresionistă, „Krakatit“ (1924) şi în piesa „Din viaţa insectelor“ (1921).

Piesa „Din viaţa insectelor“, scrisă împreună cu fratele său, este inspirată din lectura lucrărilor cunoscutului entomolog francez H. Fabre „La vie des insectes“ şi „Souvenirs entomologiques“.

Noua piesă a fraţilor Capek este o alegorie bogată în semnificaţii morale. Punctul de plecare al actului întîi îl constituie fluturii ca expresie a frivolităţii, a senzualismului hedonic, a vieţii consacrate exclusiv plăcerilor erotice. Fraţii Capek ridică cu indiscreţie şi cu intenţii evident satirice vălul subţire de iluzii care abia acoperă tabloul scabros al vieţii trăite la nivelul sexualităţii.

Actul al doilea biciuieşte, cu exemple luate din viaţa gîndacilor şi a lăcustelor, moravurile micii burghezii: idealurile meschine, goana după avere, parazitismul, lupta acerbă pentru dobîndirea mijloacelor de existenţă. Viaţa insectelor este o paralelă a junglei capitaliste, în care învinge totdeauna cel mai tare.

Actul al treilea aduce în scenă lupta dintre două muşuroaie de furnici, organizate după modelul puterilor militariste şi al regimurilor totalitare. Agresivitatea, războiul, dușmănia, subjugarea, exploatarea sau exterminarea altora în numele intereselor egoiste, fals prezentate drept interese generale, pofta de dominaţie mondială, aceasta este raţiunea unei atare organizări:

„Al doilea inginer: Trebuie să exterminăm totul.

V aga bondul: De ce ?

Primul inginer: în interesul colectivităţii.

Al doilea, inginer: Colectivitatea are interese superioare.

Primul inginer: Interese de rasă.

Al doilea, inginer: Industriale.

Primul inginer: Coloniale.

Al doilea inginer: Mondiale.

Primul inginer: Generale“.

În acest imperiu al ordinii stricte, autorii intuiesc în mod genial, încă din 1921, viitoarea alcătuire fascistă, cu atmosfera ei sumbră, cu sugrumarea libertăţii individuale şi cu transformarea omului într-o rotiţă a unui angrenaj social-politic diabolic. Nu numai aici, dar şi în alte creaţii similare âapek asociază regimul politic fascist cu industria capitalistă care impunea oamenilor ritmuri de muncă infernale, istovitoare. Desfiinţarea libertăţii şi despersonalizarea individului stîrnesc un sentiment de oroare.

„Primul inginer: Vom cuceri timpul. Vrem să-l stăpînim.

Vagabondul: Pe cine?

Primul inginer: Timpul. Timpul este mai mare deeît spaţiul.

Al doilea inginer: Timpul n-are încă stăpîn.

Primul inginer: Stăpînul timpului va fi stăpîn peste toate.

Vagabondul: Luaţi-o mai încet, pentru numele lui, Dumnezeu ! Daţi-mi răgaz să mă gîndesc puţin ! Să stăpînesti timpul?... Numai veşnicia este stăpîna timpului.

Primul inginer: Viteza e stăpîna timpului.

Al doilea inginer: Domesticirea timpului.

Primul inginer: Cine porunceşte vitezei stăpîneşte timpul.

Al doilea inginer: Un, doi, trei! Un, doi, trei!

• Orbul (mai repede): Un, doi, trei! Un, doi, trei!

(Toate furnicile se mişcă mai repede.)

Primul inginer: Trebuie să accelerăm ritmul!

Al doilea inginer: Ritmul producţiei.

Primul inginer: Ritmul vieţii.

Al doilea inginer: Să se accelereze fiecare mişcare !

Primul inginer: Să se scurteze!

Al doilea inginer: Să se calculeze.

Primul inginer: La secundă.

Al doilea inginer: La sutimi de secundă.

Primul inginer: Ca să economisim timp.

Al doilea inginer: Ca să crească producţia.“

Aceeaşi senzaţie de groază o încearcă cititorul în faţa imaginii infernalului cumul de tehnică din giganticul trust industrial, profilat pe producţia de război, din romanul „Krakatit“.

Piesa este un montaj de trei acte independente. Singura legătură se face prin intermediul personajului convenţional numit „Vagabondul“, care asistă, comentează, judecă, trage învăţăminte din pildele pline de semnificaţie pe care i le revelează spectacolul vieţii insectelor. El îndeplineşte aci funcţia corului din teatrul antic şi a comentatorului care apare frecvent în teatrul modern. Acest personaj sudează cele trei acte, încadrate de un epilog şi un prolog, dînd spectacolului unitate.

Procedeul aminteşte de Gulliver şi de Micromégas al lui VoU taire. Vagabondul şi Micromégas aparţin unui alt univers decît acela care li se desfăşoară în faţa ochilor. Amîndoi judecă comedia umană dinafară, dintr-un unghi care pune într-o lumină mai puternică viciile societăţii. Unul priveşte oamenii cu senzaţia că vede insecte, celălalt urmăreşte viaţa insectelor cu sentimentul că vede oameni. Dar efectul este acelaşi. Unele imagini pot fi uşor alăturate. Spulber îndu-i iluzia pe care locuitorul planetei Sirius şi-o face despre oameni, un filozof pămîntean îi spune: „Ştii dumneata că, de pildă, în clipa cînd vorbesc, o sută de mii de nebuni din specia noastră, care poartă pălării, omoară alte o sută de mii de animale cu turbane pe cap sau sînt omorîţi de acestea şi că aproape pe tot pămîntul lucrul acesta se obişnuieşte din vremuri imemoriale? E vorba, spune în continuare filozoful, de nişte grămăjoare de noroi numai cît călcîiul dumitale. Dar să nu crezi cumva că vreunul dintre milioanele de oameni care se omoară între ei ar vrea măcar un pai din grămăjoara de noroi ! E vorba numai ca grămăjoara de noroi să fie a unui om numit sultan ori a altui om numit, nu ştiu de ce, Cezar“. La auzul acestora, Micromégas exclamă indignat: „Ce păcătoşi! Aş avea poftă să fac trei paşi şi să zdrobesc din trei lovituri acest furnicar de ucigaşi ridicoli“. Acelaşi tablou se repetă la Capek în actul furnicilor. Furnicile se bat pentru „o bucată de lume de la mesteacăn pînă la brad“, pentru „un drum între două fire de iarbă“. Dar Vagabondul, cuprins de mînie, nu se rezumă la a-şi exprima indignarea: „Vagabondul se repede la dictator, îl doboară cu o lovitură de picior, îl calcă şi-l striveşte cu gheata: Ptiu, gînganie! Gînganie spurcată!“

Aici apare un alt Capek: dur, demascator, ¡réconciliant, care nu mai împarte dreptatea şi unora, şi altora. E una dintre contradicţiile atitudinii sale, deşi încearcă într-un fel să găsească un loc şi acestei piese pe coordonatele gîndirii sale, mărturisind că intenţia lui nu a fost de a critica clase, oameni, ci de a vesteji păcatele general-umane. Mai mult decît în alte opere ale sale, se pot stabili între alegorie şi viaţa socială paralele şi identităţi precise, care depăşesc prin semnificaţiile lor intenţiile mărturisite ale autorilor, fhivintele rostite de Vagabond în prolog, prin care se angajează să fie un

simplu spectator („Mi-e totul egal, omul sau insecta. Nu vreau să îndrept pe nimeni. Nici insectele, nici omul. Eu doar privesc...“) nu trebuie confundate cu atitudinea autorilor. Personajul evoluează. Logica faptelor îl transformă în judecător. Prin el judecă autorii. O judecată aspră. Dar epilogul constituie o încercare de a atenua satira. Viaţa este atotputernică, viaţa purifică, spală pînă şi atare păcate la care spectatorul a fost invitat să asiste. Prezenţa permanentă pe scenă a gogoaşei în care este închisă efemerida, gata să se nască, aduce în ansamblul piesei o notă comică, dar menţine totodată, pe tot parcursul desfăşurării piesei, ideea energiei vitale indestructibile, idee pe care o dezvoltă autorii în epilog. Tabloul vieţii care triumfă prin existenţa de o clipă a efemeridelor şi peste care alunecă reci, leneşe şi vîscoase trupurile melcilor are o tentă destul de tristă, destul de amară, fiindcă autorii profesează un optimism care nu vrea să escamoteze dificultăţile vieţii.

încă înainte de a compune „R.U.R.“, Capek a fost preocupat de ideea unei cărţi pe tema longevităţii. în 1922, intenţia sa se materializează prin piesa „Reţeta Makropolos“. Aproape concomitent, B. Shaw abordează aceeaşi temă în lucrarea intitulată „înapoi laMatusalem“. K. Capek remarcă, pe bună dreptate, că asemănarea dintre cele două opere este strict formală, deoarece autorii lor susţin două puncte de vedere diametral opuse. în timp ce B. Shaw afirmă că posibilitatea prelungirii vieţii la cîteva sute de ani ar întrona raiul pe pămînt, K. Capek este de părere că omului îi ajung cei 60—70 de ani de viaţă care-i sînt’daţi să-i trăiască. El îşi dă seama că disputa este metafizică, deoarece este greu de stabilit pe cale speculativă dacă e mai bine ca omul să trăiască şaizeci sau trei sute de ani. Dar problema în sine e tulburătoare, ridicînd numeroase întrebări cu privire la rosturile vieţii. Este o operă dramatică emoţionantă şi prin construcţia ingenioasă, prin ritmul în care se desfăşoară acţiunea, prin atmosfera sa de mister metafizic.

Actul întîi ne introduce în biroul avocatului Kolenaty, în ziua în care trebuie să se pronunţe sentinţa definitivă într-un proces cu o vechime de o sută de ani. Atît părţile împricinate cît şi avocatul moştenesc, în a treia generaţie, o problemă dificil de soluţionat: în 1826, contele Josef Ferdinand Prus moare, fără a lăsa moştenitori prin testament. Printre ultimele cuvinte pe care le rosteşte pe patul de moarte este şi numele unui oarecare Mac Gregor; dar purtătorul acestui nume nefiind găsit, toată averea revine unei rude mai îndepărtate din familia Prus. Moşia Loukov este însă reclamată de un oarecare Ferdinand Karel Gregor. Cu aceasta începe procesul de o sută de ani, în cursul cărora instanţa se pronunţă cînd în favoarea familiei Prus, cînd în favoarea familiei Gregor. Avocatul Kolenaty, apărătorul lui Gregor, care a moştenit dosarul de la străbunicul său, este decis să pună capăt pentru totdeauna afacerii, indiferent dacă sentinţa va fi favorabilă sau nu clientului său. în dimineaţa zilei în care Curtea Supremă trebuie să rostească sentinţa, avocatul

consideră procesul pierdut. în acest moment, apare însă celebra cîntăreaţă Emilia Marty, aducînd
o ştire senzaţională: ea afirmă că există un testament prin care bătrînul Josef Ferdinand Prus lasă moşia Loukov lui Ferdinand Karel Gregor şi că acest testament se află în casa actualului moştenitor, Jaroslav Prus. Modul familiar în care Emilia Marty vorbeşte despre oameni şi despre evenimente petrecute cu un secol în urmă provoacă la început zîmbete condescendente îndreptăţite, dar confirmarea adevărului celor spuse de ea obligă la o schimbare totală de atitudine.

Actul al doilea ne-o înfăţişează pe Emilia Marty după spectacolul în care culesese un mare succes. E obosită, plictisită, răvăşită tot mai mult de o inexplicabilă nelinişte. Preocuparea ei — devenită obsesie spre sfîrşitul actului — pentru un anume manuscris, precum şi dialogul cu Prus, posesorul ciudatelor documente, învăluie persoana ei într-un mister ale cărui penumbre pier brusc în actul al treilea. Aci se dezleagă întreaga ei enigmă. S-a născut în 1585 şi este fiica doctorului grec Hyeronymos Makropolos care a preparat, la cererea împăratului Austriei, Rudolf al II-lea, un leac miraculos avînd puterea de a prelungi viaţa. împăratul a poruncit să se încerce leacul mai întîi pe fiica medicului, pe atunci în vîrstă de 16 ani, dar şi-a dat curînd seama că pentru el experienţa este inutilă, fiindcă nu avea cum să-i verifice efectul. Aşadar, Elina Makropolos îşi începe lunga sa viaţă — acum are 337 de ani — în cursul căreia apare sub felurite nume de cîntăreţe celebre: Ellian Mac Gregor de la Opera din Viena, Ekaterina Mîşkina, Elsa Miiller, Eugenia Montez, Emilia Marty.

Aceste mărturisiri, cu adevărat senzaţionale, sînt bine exploatate de autor într-o scenă care abundă în surprize şi efecte tragicomice. Povestea cîntăreţei provoacă reacţii contradictorii, toţi rămîn uluiţi, întîmplarea este prea extraordinară pentru a fi digerată iute. Dar argumentele ei sînt convingătoare. Ajungînd, deci, la certitudinea că procedeul de prelungire a vieţii este o realitate, personajele se văd puse în faţa unei mari dileme: să-l ofere oamenilor ca pe o soluţie a fericirii generale, sau să-l distrugă, lăsînd viaţa să se scurgă neschimbată. Simulacrul de judecată din scena finală se transformă într-o dezbatere din care iese învingător optimismul fără iluzii al scriitorului. Şi iarăşi, întocmai ca în „R.U.R.“, urmează o juxtapunere de opinii în care fiecare exprimă un dram de adevăr despre viaţă.

„Vitek: Să dăm publicităţii «Reţeta Makropolos»... Să o dăm tuturor!

Omenirii întregi... Ah, Doamne, viaţa e atît de scurtă... Ce poate face un om în cei şaizeci de ani de viaţă? Ce folos are din ei?... Nici n-ai apucat să te bucuri, n-ai avut vreme să gîndeşti, nu ai avut răgaz să faci nimic, nimic dectt să alergi după o bucata de pîine,,,

De ce ai trăit? A avut vreun rost? Să dăm tuturor trei sute de ani de viaţă! Va fi cel mai mare eveniment de la crearea omului.“ „Kolenaty: Dă-te

bătut, Vitek. Din punct de vedere juridic şi economic, e absurd. Sistemul nostru social e întemeiat pe termenul scurt de vîrstă. Să luăm de exemplu... contractele, pensiile, asigurările plătite, dreptul de moştenire şi mai ştiu eu ce. Şi căsătoria... omule, nimeni nu se însoară pentru trei sute de ani. Nimeni n-o să semneze o convenţie pentru trei sute de ani. Eşti un anarhist, Vitek! Vrei să, răstorni toată ordinea socială!"
Hauk propune o soluţie în care Kolenaty întrezăreşte şansa unei afaceri comerciale de anvergură:

„Am întemeia în cazul acesta o firmă en-gros, *cu vînzare de ani. Oameni buni, e o idee! Parcă văd comenzile: «Trimiteţi retur una mie două sute de ani de viaţă în ambalaj uman. Kohn et comp.»; «Expres două milioane ani, calitatea extra A, ambalaj de lux. Fi-*

• liala Viena». Să ştii, d-le Hauk, că ideea nu e rea."

Baronul Prus reclamă prelungirea vieţii doar pentru cei aleşi. La remarca lui Vitek „Trebuie să prelungim viaţa tuturor", el răspunde: „Nu. Doar viaţa celor puternici. Viaţa celor mai capabili. Pentru obişnuita drojdie umană, chiar şi viaţa aceasta scurtă, efemeră, e prea mult". în dialogul Vitek-Prus, Capek are prilejul de a-şi reafirma convingerile democratice şi de a repudia aristocraţia, dezvăluind dispreţul ei profund pentru popor. Capek se adresează şi unui personaj din popor, Cameristei, care respinge ideea prelungirii vieţii în virtutea unui raţionament simplu.

„Kolenaty: Cit timp ai vrea să trăieşti?
Camerista: Hi, hi, încă vreo treizeci de ani.
Kolenaty: Mai mult nu?
Camerista: Nu. Ce-aş face cu ei?"

în disputa dintre personaje decide pînă la urmă experienţa Emiliei Marty. „Omul nu poate iubi trei sute de ani. Nu rezistă. îl plictiseşte totul, îl plictiseşte să fie bun şi se satură să fie rău. îl plictiseşte cerul şi pămîntul... Pentru voi, însă, totul are valoare... Proştilor, voi sînteţi fericiţi 1 Chiar nesuferit de fericiţi. Şi asta numai din pricina împrejurării absurde că veţi muri curînd!" înţelegem intenţia lui Capek de a întări încrederea oamenilor în viaţă aşa cum le este dată, dar afirmînd că viaţa are preţ atîta vreme cît se ştie ameninţată de moarte,
trezeşte sentimente tulburătoare şi stări de spirit nu tocmai încurajatoare. Experienţa Emiliei Marty îi determină să renunţe la ideea prelungirii vieţii şi să ardă formula.

în jurul anului 1924, criza postbelică internă, economică şi politică, este depăşită. în Europa marile bătălii de clasă se sfîrşesc, revoluţiile din Germania, Ungaria, Bulgaria sînt înfrînte, se instaurează regimuri fasciste, democraţiile burgheze îşi consolidează poziţiile, revoluţia rusă trece la construcţia paşnică. O perioadă de relativă stabilitate se întronează şi în Cehoslovacia. Capek interpretează atenuarea conflictelor interne ca o confirmare a concepţiilor sale filozofice şi politice, a ideilor sale de toleranţă, de negare a necesităţii revoluţiei sociale, pe care le formulează în numeroase articole pe teme politice, publicate între anii 1924—1930 şi editate apoi în culegerea intitulată „Despre treburile

obşteşti sau Zoon politikon“ (1932). Prezentînd viaţa şi ideile politice ale lui Thomas Masaryk, în lucrarea „Convorbiri cu Masaryk“ (1936), K. Capek şi-a expus propriul său crez politic care coincidea, în elementele sale fundamentale, cu cel împărtăşit de Masaryk.

în această perioadă scrie, din nou împreună cu fratele său, drama „Adam creatorul“ (1927).

Un personaj, denumit convenţional Adam, convins că lumea este prost întocmită, se decide să o distrugă cu tunul negaţiei. O explozie — şi peste tot se întronează pacea nefiinţei. Adam se apucă după aceea să clădească o lume mai bună. Dar toţi oamenii pe care îi plămădeşte din lut sînt tot atît de imperfecţi ca şi cei pe care i-a lichidat cu atîta mînie. De aceea Adam simte nevoia să se consulte cu cineva şi, în acest scop, îşi creează un „Alter-Ego“. între Adam şi Alter-Ego (care apare ca personaj de sine stătător) se încing discuţii aprige, în contradictoriu, în urma cărora Alter-Ego se apucă să orînduiască lumea după principiile sale. Adam creează oameni cu simţ artistic, le dă personalitate, îi individualizează, pe cînd Alter-Ego îi produce în serie, uniform, rapid, susţinînd că producţia cu bucata este prea greoaie şi neeconomică. Oamenii creaţi de ei se împart în două tabere şi ajung la încăierare. în acest punct Adam şi Alter-Ego se regăsesc, se restabileşte unitatea dintre ei, amîndoi ajung la concluzia că fiecare în felul său a făcut un lucru bun, dar că ar fi trebuit să lucreze împreună, în înţelegere: primul cu simţul lui artistic („Tu, artist, poet şi sculptor, un adevărat creator“ îl caracterizează Alter-Ego); celălalt — cu talentul său ştiinţific şi organizatoric („Iar tu, cu creierul tău de om de ştiinţă; şi organizator! închipuieşte-ţi ce-am fi putut crea!“ îi ripostează Adam). Dar în faţa cumplitei încrîncenări dintre oameni, o nestăvilită poftă de a declanşa din nou tunul negaţiei pune stăpînire pe Adam. îl împiedică însă, drastic, o fiinţă bicisnică, un om sărman, Zmetek, pe care Adam îl făcuse dintr-un rest de humă. Şi aci, reţeta vieţii o deţine tot un om simplu, ca Binder din „Fabrica de absolut“, flaşnetarul din „Krakatit“, Nana din „R.U.R.“ sau camerista din „Reţeta Makropolos“; Zmetek dezleagă enigma existentei, formulind o soluţie tipic capkiană. „Voi toii aţi vrea să nimiciţi lumea pentru tot felul de idei mari. Zmetek n-are nici un fel de idei mari. Zmetek nu vrea nimic mai mult decît să trăiască. Şi din pricina asta, nu vrea să vă dea lumea. Pentru Zmetek ea e destul de bună.“

Efectele dedublării lui Adam derivă din concepţia pragmatică a corelaţiei dintre subiect şi obiect, din subiectivismul activ al acesteia. Despicarea lumii exterioare, a societăţii în contrarii este reflexul contradicţiilor din omul însuşi, care întruchipează laolaltă binele şi răul, pozitivul şi negativul. Disperat de a nu putea crea o fiinţă perfectă, Adam exclamă: „Ce-i oare perfect? Există, oare, ceva omenesc fără cusur?“

Făcînd abstracţie de soluţia pe care o recomandă Capek, evident eronată, inconsecventă, contradictorie, găsim în această comedie

cu reale calităţi scenice, plină de humor, de ironie subtilă şi scînteietoare aforisme, acelaşi univers capkian pătruns de umanism, de ideile păcii, toleranţei, democraţiei.

în esenţă, în această nouă dezbatere fraţii Capek susţin că reformele, transformările sociale sînt lucruri extrem de complicate. Autorii nu pot să-şi asume răspunderea pentru răsturnarea temeliilor lumii şi refacerea lor conform altor ţeluri. în orice caz, ei consideră că negaţia totală este absurdă şi antiumană. Actul revoluţiei implică atîta răspundere, încît nu îndrăznesc să-l recomande. Raţionamentul este, de fapt, un paradox: Dacă ai cea mai mică umbră de îndoială că ceea ce faci nu este bine, renunţă! Dar, pe de altă parte, îndoiala fiind fatalmente un produs al raţiunii umane, rezultă că orice acţiune se naşte moartă. Mărie Majerova a caracterizat nimerit tocmai aceste laturi paradoxale ale comediei, rezumînd astfel limitele social-politice ale autorilor: „Este bine, deşi este rău şi tot n-o să fie mai bine dacă se schimbă“ [lumea — n.n.] („Rude Pravo“, 14 aprilie 1927).

însă chiar şi în această epocă de acalmie politică, în care se nasc numeroase iluzii, nimic din ceea ce dăunează omului nu scapă observaţiei lui Capek. Prin ascuţimea ei satirică, povestirea „Scandaloasa afacere Josef Holousek“ (1927) este aproape fără egal în întreaga creaţie capkiană. în 1929 publică cele două cunoscute volume de proză „Povestiri dintr-un buzunar“ şi „Povestiri din celălalt buzunar“.

K. Capek a reacţionat extrem de sensibil la evoluţia evenimentelor social-politice din vremea sa. A condamnat totdeauna dogmele şi a acordat o mare atenţie experienţei, realităţii lucrurilor din lumea exterioară. Era firesc, deci, ca deceniul al 4-lea să aducă dimensiuni noi în creaţia sa. Acest deceniu începe cu o adîncă depresiune economică. Milioane de oameni sînt siliţi să părăsească uzinele şi fabricile, ca în viziunea din „R.U.R.“. în mica Cehoslovacie apar un milion de şomeri, minţi şi braţe de prisos. „Priviţi umbrele acestea omeneşt i, scrie Capek, pe care le întîlniţi din ce în ce mai des de la război încoace şi veţi vedea semnele evoluînd în avalanşe ale pauperi taţii, subnutriţiei şi chiar ale foametei. Iar ţăranii nu-şi pot vinde grîul şi cartofii, nu pot duce vitele la abator, deoarece fie că nu există cerere, fie că negustorul le oferă mai puţin decît costă producerea lor. Ţăranul are nevoie de bani, proletariatul orăşenesc are nevoie de mîncare...patru sute de mii de şomeri cîştigă abia vreo zece coroane pe zi, ceea ce, trebuie s-o recunoaştem, nu ajunge nici pentru a trăi, nici pentru a muri. Recapitulaţi, vă rog, toate aceste fapte şi veţi găsi un exemplu chiar prea evident al proastei organizări economice actuale. Aş putea spune că de aici decurge necesitatea de a schimba din temelii ordinea actuală; într-adevăr,eu aşa cred...“ în Germania vecină se instaurează regimul fascist al lui Hitler, care întrece cu mult sumbrele prefigurări din creaţia celor doi scriitori praghezi: F. Kafka şi K. Capek. Acum scrie K. Capek celebrul său roman „Război cu salamandrele“ (1936), în

care, în genul său preferat de alegorie fantastică şi cu binecunoscuta sa vervă, mult sporită, înfăţişează amploarea primejdiei fasciste pentru om. Deşi trilogia „Hordubal“ (1933), „Meteorul“ (1934) şi „Viaţă obişnuită“ (1934) izvorăşte tot din concepţia sa relativistă despre adevăr, împrejurările istorice concrete îi reliefează alte semnificaţii, actuali- zînd-o. Investigaţiile în adîncurile eului uman, demonstrarea complexităţii şi, pe această bază, a capacităţii de comunicare spirituală dintre oameni, este o ripostă la idealul nazist de om rudimentar, de om-mecanism, de om-carne de tun.

K. Capek se declară acum franc pentru o literatură militantă, care se angajează cu toate forţele ei: „Din parte-mi, consider că literatura care nu acordă atenţie realităţii şi nu se ocupă cu adevărat de ceea ce se petrece în lume, literatura care nu doreşte să reacţioneze la acestea cu puterea care este dată cuvîntului şi ideii, o asemenea literatură nu este genul meu“ (despre romanul „Război cu salamandrele“, 1936). Capek a mai făcut şi altă dată declaraţii în sprijinul literaturii care se angajează pentru soarta omului — căci acesta a fost mereu crezul onn li+rk-nar»

bramalurgia lui K. Capek din această epocă răsfrînge translucid f iorul de groază al popoarelor aflate în apropierea primejdioasă a monstrului brun.

În 1937 dă publicităţii prima sa operă făţiş antitiranică, aproape fără reminiscenţe de atitudine relativistă — piesa „Boala albă“. Fără a renunţa la procedeele sale constructivistc, la personaje simbolice şi la împrejurări arbitrar create (produs al unei inventivităţi impresionante, cu belşug de fantezie pe care, după cum singur scrie, „o pot servi gratuit, orice cantitate doriţi dv.“) — elemente care dau atîta farmec creaţiei lui în general — Capek elimină medierile mai complicate între idee şi public. Personajele din piesa „Boala albă“ sînt luate din viaţa socială şi politică contemporană, conflictele sînt uşor de identificat în realitate şi tot atît de uşor se impune poziţia dramaturgului.

Centrală este, ca în „R.U.R.“, tot problema forţei pe care o reprezintă ştiinţa în societatea modernă. Spre deosebire de creaţia sa anterioară, autorul înfăţişează aici ştiinţa nu sub aspectul capacităţii ei destructive, ci al rolului constructiv şi hotărîtor în condiţiile dezvoltării actuale a forţelor de producţie.

O boală ucigătoare seceră vieţile a milioane de oameni. Un medic modest, Galen, descoperă medicamentul salvator. El nu-l comunică însă nimănui, deoarece vrea să silească pe toţi cîrmuitorii lumii, regi, guverne să renunţe la înarmare, la război, să instaureze pe pămînt pacea veşnică. „Comunicaţi tuturor regilor şi stăpînitorilor lumii, spune el ziariştilor, scrieţi-le că-i rog... Eu am fost în război, domnilor, ca medic, şi aş vrea să nu mai fie războaie, înţelegeţi?... Spuneţi-le că altfel vor pieri de lepră... Medicamentul împotriva maladiei Cieng l-am descoperit eu, pricepeţi? Şi nu-l voi face cunoscut pînă ce... pînă ce ei nu-mi vor promite că nu se va

mai ucide!“ El consideră înlăturarea războiului drept o chestiune de etică profesională: „Nu sînt politician, domnilor, dar ca medic sînt dator... să lupt pentru fiecare viaţă omenească, nu? Este pur şi simplu o obligaţie profesională înlăturarea războiului!“ Prin el, Capek creează un model de om de ştiinţă pe care îl interesează în ce fel sînt folosite rezultatele muncii lui: pentru om sau împotriva omului. Acestui tip Capek îi opune, tot în actul întîi, pe dr. Sigelius, care cumulează toate trăsăturile negative (arogant, perfid, făţarnic, linguşitor, lipsit de principii) ale omului de ştiinţă aservit claselor guvernante, sub masca imparţialităţii şi a obiectivităţi! ştiinţifice. Confruntarea dintre ei este extrem de revelatorie. Capek îşi elaborează minuţios noua atitudine, Sigelius rosteşte fraze patriotarde, susţinînd politica agresivă a claselor dominante. Dr. Galón se călăuzeşte după interesele omenirii, dar interesele patriotice nu-i sînt străine, dimpotrivă. El simte nevoia să se explice: ştie să deosebească războiul de apărare, pe care îl susţine, de războiul agresiv, pe care îl condamnă, deoarece dăunează omenirii întregi, la fel ca şi patriei, încetarea oricărei agresiuni, practic, înseamnă şi eliminarea războiului de apărare, a cărui necesitate nu se mai naşte, şi, implicit, eliminarea oricărui conflict armat. „Să ne apărăm... Ascultaţi, şi eu m-aş apăra; dacă ar veni careva împotriva noastră, atunci... aş trage, da, aşa... Dar de ce să nu se distrugă armele de agresiune... de ce nu s-ar putea reduce înarmările, în toate statele?“

Se hotărăşte să vindece numai pe cei sărmani. Pe cei bogaţi vrea să-i constrîngă, sub ameninţarea mor ţii, să capituleze în faţa ideii de pace. La observaţia că este nedrept faţă de bogaţi, el răspunde: „Se poate, domnule. Ştiu. Dar nu vi se pare că şi sărăcia este o nedreptate? N-aţi observat că întotdeauna mor mult mai mulţi oameni săraci... şi n-ar fi trebuit să fie aşa, domnule, n-ar fi trebuit! Oricine are dreptul la viaţă, nu? Dacă s-ar cheltui pentru spitale cît se cheltuieşte pentru vasele de război...“

Spre deosebire de celelalte piese ale sale, în „Boala albă“ actul întîi constituie actul-cheie pentru descifrarea ideii. Celelalte două acte prezintă dramatica luptă a doctorului Galón cu forţele sociale şi politice interesate în dezlănţuirea războiului. Elementul de menţinere şi sporire a tensiunii interioare din aceste două acte este, pe de o parte, fermitatea cu care dr. Galón refuză să vindece pe toţi acei care, într-un fel sau altul, poartă răspunderea dezlănţuirii războiului, iar pe de altă parte, intensificarea pregătirilor militare, graba Mareşalului — chintesenţa dictatorului — de a porni războiul de agresiune pe care vrea să-şi întemeieze gloria personală. Capek ne demonstrează că gloria naţiunii pe care o pretextează dictatorul nu are nici o legătură cu războiul de agresiune, adevărata glorie izvorînd exclusiv din apărarea vieţii omului.

Actul doi este consacrat baronului Krüger, principalul furnizor de armament, fără de care războiul este imposibil. Molipsindu-se de boala albă şi lovindu-se de refuzul categoric al doctorului Galón, baronul Krüger acceptă ideea încetării producţiei de armament.

Intervine însă Mareşalul, şeful statului, care îi ordonă supunere, în actul trei este în joc însăşi viaţa Mareşalului, căruia îi vine rîndul să se molipsească de groaznica maladie. Aici, conflictul îşi atinge apogeul. Se întîlnesc extremităţile, aş zice, în forma lor pură şi în bătălia decisivă pentru soarta omenirii. Una dintre părţi va trebui Bă cedeze. Faţă în faţă cu moartea iminentă, Mareşalul se dă bătut. Aci, însă, Capek găseşte un final cu totul deosebit, o deznodare a conflictului care nu este numai de mare efect scenic, ci fereşte opera de simplicitate şi didacticism. în drum spre palatul Mareşalului, dr. Galen este omorît de o bandă de tineri fanatici, partizani ai războiului. în acest mod este brusc suprimată alternativa salvatoare de a scăpa de primejdia molimei ucigătoare. Omenirea este pusă în situaţia de a suferi mai departe şi de a ispăşi pentru greşelile sale. Cîndva leacul tot se va găsi, geniul uman îl va descoperi din nou. „Acesta este, aşadar, finalul care a fost caracterizat ca dezolant de pesimist. Parţial, este adevărat; războiul continuă, iar maladia albă nu este înlăturată; e mort doctorul cu leacul său şi cu pacea sa veşnică; Mareşalul, condamnat la o moarte fără glorie, nu mai poate aduce poporului său victoria; rămîne doar gloata dezlănţuită, care La ucis şi pe Mareşal, şi pe adversarul acestuia. Poate că au dreptate cei care apreciază acest final ca pesimist; dar, pe de o parte, omenirea de astăzi are destule motive să fie pesimistă, iar pe de altă parte, se impune întrebarea: oare ispăşirea greşelilor este un lucru atît de' pesimist? Este cert că războiul nu va mai fi cîştigat; se va încheia pace, cu Mareşalul sau fără el; se va căuta în continuare medicamentul împotriva maladiei albe, dar gloata care La ucis pe doctor va suferi multă vreme de aci înainte de pe urma războiului pierdut şi a bolii. Vor suferi şi cei nevinovaţi, fiindcă aşa e rînduiala lumii: cei nevinovaţi suferă din pricina greşelilor celorlalţi. Şi apoi, nici o operă dramatică nu are misiunea de a demonstra dacă lumea e bună sau rea; ea are mai curînd rostul de a trezi în noi groază şi nevoia de dreptate.“

Aşadar, Capek, cel care adesea căuta şi dorea liniştea înmiresmatei sale grădini, universul paşnic al lucrurilor mărunte pentru care oamenii nu se pot certa sau omorî între ei, pune mîna pe armă şi iese pe cîmpul de luptă. Este emoţionantă metamorfoza acestui om care a blestemat violenţa, inumanitatea „ideilor mari“ şi care s-a înregimentat în cele din urmă sub flamura unei atare idei, în slujba căreia eroul său îşi dă viaţa. Judecind şi condamnînd războiul, tirania, umanismul lui Capek devine consecvent. De data aceasta, el judecă cu asprime şi pe omul de rînd, care apare de cele mai multe ori în creaţia sa ca etalon al bunului-simţ şi antipodul tuturor complicaţiilor tragice în care se încurcă lumea capitalistă. în piesa „Boala albă“, omul de rînd, contaminat de mentalitatea cercurilor agresive, apare în rolul unui tată de familie, onest şi grijuliu. E brutal de meschină bucuria lui de a avansa pe traiectoria socială netezită de molima care îi lichidează pe rînd toţi superiorii şi este jalnic „patriotismul“ lui agresiv, interesat. în actul gîndacilor

din piesa „Din viaţa insectelor“ Capek este tot atît de incisiv cînd arată orizontul mărginit şi pornirile de rapacitate ale acestui fel de om. De aceea, deşi în creaţia sa există o reflectare relativ favorabilă a condiţiei sociale mijlocii sau mărunte, nu spiritul mic-burghez şi modul lui de existenţă reprezintă idealul lui Capek. Am putea spune că prezenţa omului simplu în creaţia sa are valori simbolice, reprezentând omenirea ameninţată de gigantomani, de indivizi stăpîniţi de pofta cuceririlor şi a dominaţiei — reflexul instinctiv de apărare a omenirii împotriva forţelor sumbre născute de capitalism care tind să strivească omul, să-l nimicească. Capek ia apărarea omului mărunt atîta vreme cît îl vede ameninţat de coloşii industriei capitaliste; dar e necruţător faţă de el ori de cîte ori îl găseşte meschin, stupid, egoist, mărginit. De fapt, în carenţele acestui tip Capek întrezăreşte virtualitatea marilor greşeli ale omenirii în general.

în 1938, Capek scrie ultima sa dramă— „Mama“, oglindind situaţia dificilă în care se afla Cehoslovacia în ajunul războiului mondial, ameninţată direct de Germania hitleristă căreia îi va cădea foarte curînd victimă, la numai cîteva luni după premiera „Marnei“ la „Stavovske divadlo“ din Praga.

Personajul central, Mama, nu are o identitate precisă, iar acţiunea se petrece într-un spaţiu nedefinit: un stat oarecare. Mama îşi pierde, pe rînd, soţul şi patru fii, toţi ducîndu-se la moarte dintr-o irezistibilă tentaţie a faptei eroice. Soţul, ofiţer în trupele expediţionare din colonii, piere numai pentru a dovedi că nu-i este frică, deşi ştie că merge la moarte sigură. Ondra, fiul cel mai mare, de profesie medic, experimentează pe propriul său organism efectele mijloacelor de combatere a frigurilor galbene. JiH, cel de-al doilea fiu, se prăbuşeşte în timp ce încearcă zborurile la mari altitudini cu încărcătură mare. Acestea sînt sacrificii pe care le cer profesiunile obişnuite.

Actul al doilea înfăţişează jertfele pe care le cere lupta politică. Fraţii gemeni, Petr şi Kornel, cad în războiul civil, unul pentru idealuri revoluţionare, celălalt — pentru apărarea ordinii existente.

în actul al treilea ţara este asediată de un inamic neîndurător. Rămasă cu ultimul său vlăstar, Toni, Mama se baricadează în casă, decisă să nu mai accepte nici o jertfă. Acum se desfăşoară dramaticul dialog între Mama, cu inima aproape împietrită de jalea atîtor pierderi şi glasul de la radio care dozează într-una ştirile despre ororile săvîrşite de invadator asupra populaţiei paşnice — mame, copii, bătrîni. Apelul mişcător, repetat cu insistenţă la radio, sfîşie ca o sabie inima Mamei şi o determină să ia puşca din cui şi să o întindă cu un gest patetic lui Toni, poruncindu-i să apere patria. Gestul are o dublă semnificaţie: Mama acţionează în primul rînd din motive umanitare şi în al doilea rînd din motive patriotice. Mama îl repetă oarecum pe dr. Galen din „Boala albă“, pentru care apărarea patriei era o îndatorire firească, izvorîtă din umanismul său. în piesa „Mama“ sentimentele patriotice sînt însă mai

pronunţate.

Aceasta este poate cea mai lirică dintre creaţiile dramatice ale lui Capek, deoarece substanţa ei o constituie sensibilitatea maternă grav rănită de pierderea celor mai dragi fiinţe. Mama este un personaj simbolic, întruchipînd, ca mitul grec despre Niobe, chintesenţa suferinţei, a durerii; ea reprezintă însuşi trunchiul umanităţii rănit mereu în efortul său vital spre dezvoltare. „Explicaţi-mi... pentru ce tocmai eu, pentru ce sînt mereu eu, pentru ce în toată istoria lumii sînt mereu eu, numai eu, eu, mama, eu, femeia care trebuie să plătească atît de cumplit pentru faptele voastre mari?!...“ Reacţia ei Îşi încălcarea principiilor umanitare de către invadator ca şi decizia de a apăra patria o pun şi pe ea într-o postură eroică. De unde sufletul ei de mamă nu admisese pînă atunci nici o irosire de vieţi dragi, născute din fiinţa sa, ea îşi dă dintr-o dată seama că în viaţă sînt situaţii, sînt principii şi obligaţii care reclamă sacrificiul suprem.

Astfel, în această dramă nu se elogiază eroismul gratuit. În legătură cu Ondra, medicul care susţine că experienţa lui fatală constituie o obligaţie ştiinţifică, are loc următorul dialog semnificativ:

„Tatăl: Eu cred că a avut cap bun. Asemenea lucruri trebuiesc făcute de cei mai buni.

Mama: Şi, oare, cei mai buni trebuie să moară?

Tata: Da, aşa e. Altfel nu se poate, draga mea. Totdeauna cei mai buni trebuie să meargă înainte.“

Demnitatea şi onoarea sînt virtuţi pe care omul este dator să le apere cu orice preţ, aşa cum este cazul soţului ei, lucru cu care este la un moment dat de acord şi mama.

Capek recurge şi în această piesă la un artificiu ingenios. El aduce pe scenă şi vii, şi morţi, pe care îi pune să discute şi să acţioneze împreună. Departe însă de Capek intenţia de a înfăţişa scene de groază. Mama îi tratează pe cei dispăruţi cu familiaritate, ca şi cînd ar fi în viaţă, şi ei se comportă la fel.

„Mama“ este ultima piesă dintr-o operă de dimensiuni impresionante, rămasă ne încheiată. Imperativele vieţii social-politice l-au determinat pe Capek să creeze în ultimii ani ai vieţii tipuri care personifică umanismul activ, militant. Romanul neterminat, publicat postum, semnaliza şi el modificări de fond în concepţia scriitorului.

în întreaga creaţie a lui Capek asistăm la o pasionantă strădanie pentru cunoaşterea adevărului vieţii. Opera lui este întotdeauna o alternare a două planuri: al vieţii şi al filozofiei. A vrut să fie un scrii- tor-filozof, nu s-a mulţumit să prezinte tablouri din viaţă şi a ales idealismul pragmatic, care, după cum am încercat să arătăm, l-a cucerit de timpuriu. Era însă destulă inconsecvenţă în acest sistem din care Capek a desprins mai ales multilateralitatea fenomenală, ca element esenţial. Ca scriitor, Capek şi-a concentrat întreaga atenţie asupra omului şi a destinelor lui, sensibil la ce-i ajută şi la ce-i dăunează. De aceea nu este întîmplător faptul că în lupta dintre reacţiune şi progres, tot mai accentuată în deceniul al

4-lea, scriitorul trece treptat de pe o poziţie tipic centristă de partea forţelor progresului social, politic şi cultural.

Fasciştii aveau toate motivele să vadă în el un adversar primejdios. Bande de tineri fanatici mînjesc pereţii vilei sale din Praga cu inscripţii ameninţătoare, cu crucea încîrligată. Era gloata criminală, oarbă, care-l ucisese pe dr. Galen în portretul căruia Capek şi-a surprins propriile trăsături.

Karel Capek este cel mai reputat dramaturg ceh în ţara sa şi, incontestabil, unul dintre cei mai valoroşi dramaturgi europeni ai secolului nostru. Capek a îmbogăţit teatrul contemporan cu posibilităţi noi, numărîndu-se printre precursorii dramaturgiei moderne, ai dramei metaforice şi de idei, preocupate de a pătrunde şi a înfăţişa esenţe. Lui Capek îi aparţine întîietatea în enunţarea unor probleme pe care de atunci încoace viaţa le ridică cu sporită acuitate, cum este, bunăoară, problema rolului şi a răspunderii omului de ştiinţă, care a devenit o preocupare importantă a teatrului contemporan. În literatura dramatică universală K. Capek trebuie considerat drept creator al teatrului de ficţiune ştiinţifică.

Creaţia lui Capek, reflectînd realităţi dintr-o altă epocă, comunică cu spiritul profund umanist al epocii noastre de construire a socialismului prin pătimaşa şi insistenta sa chemare la o judecată obiectivă pentru a discerne în infinitatea fenomenelor vieţii valorile autentice, la luciditate în judecată şi faptă. Idealul personalităţii umane integre, căruia orînduirea capitalistă îi este ostilă, se contopeşte cu ţinta către care îşi îndreaptă astăzi toate eforturile comuniştii din patria sa şi de pretutindeni.

Unele lucrări dramatice ale lui K. Capek ca şi alte scrieri ale sa e au fost cunoscute în ţara noastră încă dinainte de război. „R.U.R.“ s-a jucat în 1928 la Iaşi şi în 1931 la Bucureşti. Piesa „Mama“ a fost de asemenea tradusă şi interpretată pe scenele româneşti.

Dramaturgia lui K. Capek s-a bucurat de succes deosebit în multe ţări ale lumii, în special în lumea anglo-saxonă unde numai piesa „R.U.R.“ a lost publicată în 15 ediţii.

CORNELIU BARBORIC

ĂTîlharul

Comedie în Irei acte

În romàneste de:

udor Musateseli *şi* Sanda Apostolescu

P e r s o n a jele

PROFESORUL un domn bătrin, cam de şaizeci de ani, scund, păr şi mustăţi cărunte, ţepoase, ochelari cu rame de aur.

DOAMNA soţia lui, matroană, aproximativ cincizeci do ani, figură distinsă şi blîndă.

MIM1 fiica lor, douăzeci de ani, aspect luminos şi cald.

TÎLHARUL tînăr sub treizeci de ani, înalt, ras, destul de elegant, croiala hainelor oarecum americană, degajat şi neprefăcut, fără morgă şi fără aere.

FANKA slujnică în casa profesorului, lungă şi slabă ca o prăjină, desculţă, cam băieţoasă. FEMEIA VOALATĂ îmbrăcată ca o cerşetoare.

ŢIGANCA bătrînă şi grasă, în zdrenţe colorate pestriţ.

PĂDURARUL haine verzi de oraş, tînăr, smead şi arţăgos.

SEFL moşneag scurticel, soios, cu ocupaţie nepre- cisă.

PRIMARUL ţăran înalt, zgomotos, cu faţa rotundă, cu cizme.

VECINUL ţăran slab, cu nădragi largi, desculţ.

ÎNVĂŢĂTORUL mustăţi blond-roşcate, pince-nez, haine gri-deschis.

FIERARUL zgomotos, negru, păros şi soios.MINERUL înnegrit, abătut, cu mustăţi decolorate, pleoştite şi cu o lampa de mină Davy.

CAPORALUL 1

FRANŢA f ˢ°Maţi tineri PROLOGUL un moşier gras.

(Pădurari, soldaţi, veterani, un civil înarmat, băieţi etc.) Acţiunea se petrece în Cehia de nord-est.

Decorul (în toate actele) reprezintă o poiană în pădure. La stînga, o casă cu un etaj, un fel de pavilion de vînătoare, alb, simplu, cu balcon şi ferestre cu gratii, înconjurat de un zid înalt, cu poarta bătută în fier masiv. De jur împrejur, pădure. La dreapta, o băncuţă din cîteva seînduri. Prin dreapta, se merge către oraş. Prin mijloc — înspre sat.

ACTUL ÎNTÎI

PROLOGUL *(iese din pădure, trăgindu-l pe Tllhar de braţ):* Trebuie să-l duc pe tîharul ăsta. Daţi-mi voie să mă odihnesc un pic. *(îşi şterge năduşeala de pe frunte.)* Ce ziceţi de una ca asta?! În zori, nici nu mă aşez bine în faţa porţii, că văd pe cineva culegînd din cireşele mele. Din alea mari, pietroase. Ei bine, mă duc la el, şi ce credeţi că-mi spune: „Na, vino repede şi ia şi tu, sînt dulci ca mierea“. Domnilor, dacă mi-ar fi cerut, cuviincios, cîteva cireşe, şi tot nu i-aş fi dat; ei, dar dumnealui îmi mai şi oferă! Mie, proprietarului ! Curată neobrăzare!

TÎLHARUL: Eu sînt...

PROLOGUL: Nu eşti nimic! Atunci i-am luat pălăria şi, să vezi şi să nu crezi: mi-o ia şi el pe-a mea, şi-o pune pe cap şi pe-aci ţi-e drumul. Bine. Numai că peste o oră îl găsesc hîrjonindu-se cu slujnicele mele prin iarbă şi distrîndu-le.

TÎLHARUL: Le ajutam.

PROLOGUL: Da, da! Le ajutai tu pe dracu! 11 gonesc şi, pe urmă, cînd mă duc în pădure, ce văd! Dumnealui îşi tăia, în lăstăriş, un băţ din pomişorii mei! Asmut cîinele pe el — trei sute m-a costat — şi ce credeţi! Nici una, nici două, îi zice „Sultan, aici“ şi, cîinele, javra, fuge spre el şi îi dă „bonjur“ cu laba!

TÎLHARUL: L-aş lua cu mine, tot îl baţi.

PROLOGUL: Uite la el, tîlharul! Nu, domnule, acum n-o să mai iei nimic. Hai! Pleacă de-aici, du-te pe moşia altora. Pe-a mea, să nu te mai prind. Mi-am şi pregătit, pentru tine, biciul şi puşca. Na-ţi pălăria şi şterge-o. Vezi de fură în altă parte, culege alte cireşe, că toţior să-şi dea seama repede cu cine au de-a face. Eu atîta vă spun: fiţi cu ochii în patru. E un om periculos, în stare de orice. Băgaţi păsările în coteţe şi încuiaţi porţile curţilor. O să vedeţi de ce e în stare ! Şi păziţi-vă de el!

(Iese.)

TÎLHARUL *(Se aşază pe bancă. Pe poarta casei, iese Fanka.)*

MIMI *(sus, la fereastră):* Fany, stai o clipă...

(Dispare.)

TÎLHARUL: Auzi? Zice să stai o clipă.

FANKA: Cine eşti dumneata?

TÎLHARUL: Cine locuieşte aici?

FANKA: Stăpînul meu. Da ce cauţi aici?

TÎLHARUL: Nimic. Cine e stăpînul tău?

FANKA: Ce vrei cu el?

TÎLHARUL: Nimic. E acasă?

FANKA: Treaba lui. Ai ceva cu el?

TÎLHARUL: Nimic. Da stăpîna ta unde e?

FANKA: Cu domnul. Ce cauţi aici? N-auzi?

TÎLHARUL: Fragi.

FANKA: Pe-aici nu cresc. Trebuie s-o iei tocmai pe acolo, hăt-departe!

TÎLHARUL: Aha. îţi mulţumesc, Fany.

FANKA: N-ai pentru ce.

(Intră Mimi.)

MIMI: Fany, dacă tot te duci în oraş, cumpără-mi şi mie un degetar. Şi ia-mi şi nişte aţă. Şi hîrtie de scrisori. FANKA: încuie-te, Mimi.

MIMI: Nu uita, te rog: aţă şi... şi ace de păr.

FANKA: Bine, bine. Numai să te-ncui cum trebuie. Trec pe-aici tot felul de...

MIMI: Ştiu! Va să zică, ace şi timbre şi... degetar. FANKA: Degetar parcă aveai.

MIMI: Nu mai ştiu unde e. N-ai să uiţi?

FANKA: Nu. Şi, vezi, încuie-te bine.

MIMI *(strigă după ea):* Nu uita!

TÎLHARUL *(se ridică):* Eu n-o să uit!

MIMI *(se întoarce cu spatele la el).*

TÎLHARUL: La gît o cruciuliţă şi, la cingătoare, un trandafir! Cum aş putea să uit?

MIMI *(tace).*

TÎLHARUL: Vin din pădure, domnişoară.

MIMI *(tace).*
TÎLHARUL: îmi place aici.
MIMI *(dă din umeri,).*
TÎLHARUL: N-aş putea să închiriez o cameră în casa voastră?
MIMI: Nu.
TÎLHARUL: Dă-mi măcar trandafirul de la cingătoare.
MIMI: Nu ţi-l dau!
TÎLHARUL: Atunci, adio, Mimi şi, vezi, încuie-te bine. Pe-aici trec tot felul de...
MIMI: Mie nu mi-e frică.
TÎLHARUL: Nici mie. Ţine-te bine de clanţă. Parc-ar fi mîna mămichii.
MIMI *(dă drumul clanţei):* Trebuie să plec.
TÎLHARUL: Nu trebuie. Ai rămas singură acasă.
MIMI: Nu sînt singură.
TÎLHARUL: Staţi mai mult timp aici?
MIMI: Venim în fiecare vară.
TÎLHARUL: Pot să mă aşez?
MIMI: De ce nu?
TÎLHARUL: Cînd am ajuns aici, m-am şi mirat: era atîta linişte, de parcă ar fi dormit cineva. Atîta linişte, de parcă aş fi mers prin pădure şi, deodată, aş fi dat peste o fată. E culcată în iarbă şi doarme. N-ai grijă că nu te trezesc. Dar, dacă m-aş întoarce cu spatele, ştiu că te-ai uita printre gene şi ai rîde de mine.
MIMI: De ce?
TÎLHARUL: Nu ştiu. Prostul, ţi-ai zice, a plecat. Ei şi? Nici nu merită să mă uit la el.
MIMI: Adio.
TÎLHARUL: Adio, Mimi. Dacă s-ar uita la mine, aş încremeni.
MIMI *(tot întoarsă):* Ce-ţi atîrnă la spate?
TÎLHARUL: Mie? Unde? Aha, la pălărie, E panglica. A atîrnat tot timpul?
MIMI: Da.
TÎLHARUL: De ce nu mi-ai spus-o de la început?
MIMI: La ce bun?
TÎLHARUL: N-aş fi apărut asa în fata ta. El mi-a rupt-o.
MIMI: Cine: el?
TÎLHARUL: Un pom, c-o creangă de-a lui. N-ai vrea să mi-o coşi tu?
MIMI: Nu.
TÎLHARUL: Ai dreptate. *(Rupe panglica şi îşi pune pălăria pe cap)* Aşa merge?
MIMI *(în cele din urmă se întoarce):* Nu.
TÎLHARUL: Ai dreptate. *(Aruncă pălăria şi panglica şi se îndreaptă spre Mină)* Ei, Mimi, ce facem?
MIMI: Dă-o încoace!
TÎLHARUL: Ce să-ţi dau?

MIMI: Pălăria. Să ti-o cos.
TÎLHARUL: Aici?
MIMI: Nu, în casă.
TÎLHARUL: Asta nu. Ce importanţă are pălăria?
MIMI: Stai puţin.
(Dispare pe poartă.)
TÎLHARUL: Hai, Mimi! Unde te duci?
(Bagă capul pe poartă, se uită înapoi şi fuge după ea.)
PRIMA PASĂRE *(în coroana copacilor):* Phiu! Phiu! Phiu! Vai, Vai, vai! Ce zici, ce zici, ce zici?
A DOUA PASĂRE: Vioi, vioi, vioi, băiat. Nu? Nu? Nu? Nu? Ca un scatiu... Tiu, tiu, tiu, tiu, tiu...
A TREIA PASĂRE: Băiete, băiete, băiete! Ete, ete, ete, ete.
MIMI *(se întoarce cu ac şi aţă):* Dă-mi pălăria. Unde eşti?... A plecat? — Prostul, s-a dus.
(Ridică pălăria şi panglica; se uită la pălărie pe dinăuntru şi pe dinafară, strîmbă din naş şi, în cele din urmă, şi-o pune pe cap.)
PRIMA PASĂRE: O vezi? O vezi? Ptiu, ptiu! Ce purtare! Phiu! Phiu!
A DOUA PASĂRE: Ce ştii tu? E o glumă, glumă, glumă, glumă, glumă!
A PATRA PASĂRE: Ce bine-i pare ! Tare, tare, tare...
GLASUL TÎLHARULUI *(din casă):* Mimi, unde eşti? Hei! MIMI *(îşi scoate pălăria):* Ieşi afară!
TÎLHARUL *(la fereastra de la etaj):* Te căutam...
MIMI: Te rog, ieşi afară! Dacă vine cineva?...
TÎLHARUL: Asta-i camera ta, nu? A cui e fotografia asta?
MIMI: E Lola, sora mea. Pleacă de-acolo, te rog!
TÎLHARUL: Vin îndată.
(Dispare.)
PRIMA PASĂRE: Ce-i asta? Ce-i asta? Mimi, un străin umblă prin casă, prin casă! Un venetic... venetic... Tic, tic, tic, tic, tic...
A TREIA PASĂRE: Uită-te! Uită-te! Te, te, te, te!
MIMI: Ce face acolo?
A DOUA PASĂRE:.Se uită la fotografii... Fi, fi, fi, fi, fi!
A PATRA PASĂRE: Controlează, prin casă... casă, casă...
MIMI: Ah, păsărelelor, ce să fac cu el?
A DOUA PASĂRE: Nimic, nimic, nimic. Mic, mic, mic.îţi place, nu-i aşa?
A PATRA PASĂRE: O pereche. Eche, eche, eche.
PRIMA PASĂRE: Asta nu, asta nu ! Cu nici un chip... Cu nici un chip. Chip, chip, chip, chip!...
MIMI *(îşi înalţă capulşi fluieră la pasăre):* Fiu, fiuu, fiuu...
PRIMA PASĂRE: Aici sînt, aici, aici, aici!Vezi? Vezi? Tiii, tiii, tiii...
A DOUA PASĂRE: Mulţumiri, mulţumiri, mulţumiri!

A PATRA PASĂRE: -nă dimineaţa!
MIMI.- Cioară. Semn rău. Ce-o fi însemnînd?
Ă TREIA PASĂRE: *(se îndepărtează):* Chin, chin, chin... chin', chin, chin, chin...
MIMI: Destul!
A PATRA PASĂRE *(aproape):* A, da!
TÎLHARUL *(iese pe poartă):* E frumos aici. Rămîi de multe ori singură?
MIMI: Niciodată. Azi, pentru prima oară.
TÎLHARUL: Păcat. Bătrînii au plecat?
MIMI: Se întorc mîine.
TÎLHARUL: Păcat. Mi-ar plăcea aici. Cînd am intrat în casa voastră, parcă am încremenit de spaima; totul trosnea, pendula a început să tuşească şi să se înăbuşe, paharele se cutremurau de rîs şi fîşş! perdelele au început să fîlfîie deodată, ca nişte aripi deschise să-şi ia zborul.
MIMI: Era curent.
TÎLHARUL: Poate era curent, poate erau aripi. Şi atunci a pocnit ceva, ca o împuşcătură.
MIMI: Asta-i un semn !
TÎLHARUL: Exact ca o împuşcătură. Alerg sus, unde-i camera ta; dar, nimic! Tăcere. Doar un oftat uşor. Aici ţi-ai lipit nasul de geam, acolo ai scris pe hîrtia de pe birou: Hubert, Hubert, Hubert! Cine e acest Hubert?
M1MI: Nimeni. în... încercam peniţa.
T1LHARUL: Aha. Şi-alături, ai desenat un pădurar cu mustăţi. Şi, sub pernă, ţii un calendar vechi, deschis la o poveste despre o dragoste adevărată. Mimi, tu te plictiseşti aici.
MIMI: Nu mă plictisesc.
TÎLHARUL: Acum îţi cunosc întreaga familie. Numărul unu: tatăl familiei — un domn bătrîn, respectabil, fără prea multă experienţă.
MIMI: îl cunoşti pe tata?
TÎLHARUL: Nu-l cunosc. Cam bolnav de inimă, îi place să ţină predici şi e foarte grijuliu; nu înţelege nimic, de aceea se amestecă în toate. Pe scurt, un admirabil bătrîn domn, plin de slăbiciuni şi de principii. Este? Numărul doi: Mama ! O doamnă interesantă, o cucoană, înţeleaptă, cumpătată şi romantică. Are părul deschis ca al tău şi se simte încă tînără.
MIMI: Cum de ţi-ai dat seama?
TÎLHARUL: Foarte uşor. După pieptene şi cărţi. Dar adevăratul stăpîn al casei, e numărul trei — Fanka.
MIMI: De unde ştii?
TÎLHARUL: Eu ştiu tot. E rea ca un cîine şi nu ascultă de nimeni. Iute ca o săgeată, credincioasă, guralivă şi încăpăţînată ca un catîr. De fapt, e singurul cap limpede în

toată casa asta cu gratii.
MIMI: Te rog...
TÎLHARUL: Stai. în casa asta mai e şi o taină. V-a murit cineva?
MIMI: Nu.
TÎLHARUL: Dar ceva rău tot s-a întîmplat.
MIMI: Da.
TÎLHARUL: Vezi? Se simte, la voi, ca un fel de jale plină de dragoste. Ca şi cum, pe ascuns, v-aţi aduce mereu aminte de cineva... Nu ştiu. Dar sora ta, Lola, era o fată tare... curajoasă. O fată deosebită şi tu, Mimi, o adori.
MIMI: Da.
TÎLHARUL: Desigur. îi împodobeşti fotografia cu cununiţe, ca pe un altar. Pare o fire hotărîtă, impulsivă, iubitoare, care ştie ce vrea.
MIMI: îţi place?
TÎLHARUL: Enorm.
MIMI: Aşa-i că e frumoasă? Oh, dac-ai fi cunoscut-o!
TÎLHARUL: Numărul cinci: Mimi, răsfăţata casei. Să vorbesc despre ea?
MIMI: Da.
TÎLHARUL: Aşadar, răsfăţata, singurul copil, cu care toţi se poartă de parcă ar fi mititică; vor s-o păstreze ' numai pentru ei, nu are voie să facă nimic şi să se ducă nicăieri. Nici n-are voie să ştie că acum e mare şi poate că nici nu ştie asta.
MIMI: Oh, ştie!
TÎLHARUL: Atunci e secretul tău şi nu trebuie să-l trădezi.
Tu eşti copilul lor cel mic, pe care-l păzesc şi-l păcălesc, îl culcă, seara, în pătuţ şi, dimineaţa, îl trezesc gîdilîndu-l sub bărbie. Şi-atunci cînd se întîmplă să plece undeva, îţi fac semnul crucii pe frunte şi-ţi predică: „Mimi, pentru numele lui Dumnezeu, nu ieşi afară, să nu cazi! Du-te la plimbare cu Fanka şi, ferească sfîntul să vorbeşti cu vreun străin.
MIMI: Nu, nici nu se gîndesc c-aş putea face una ca asta!
TÎLHARUL: Cuvioasă Mimi, tu te plictiseşti aici!
MIMI: N-am încotro!...
(Dă drumul pălăriei.)
TÎLHARUL: *(o ridică):* Funda trebuia să vină în partea cealaltă.
MIMI: Atunci o descos. Dar cum... de ai aflat toate astea?
TÎLHARUL: Cu ochii, ca detectivii. Am văzut tot. Şi degetarul pe care l-ai pierdut e pe fereastră, să ştii.
MIMI: Ştiu.
TÎLHARUL: Spune-mi, te rog, de ce-aţi pus, pretutindeni, gratii?
MIMI: Aşa... fiindcă e atît de pustiu pe aici. Păi nu aşa trebuie

să fie?
TÎLHARUL: Da. Şi ce-o să faci, azi, toată ziua?
MIMI: O să brodez.
TÎLHARUL: N-ai vrea să ieşi puţin după-masă?
MIMI: Nu. Ştii că n-am voie...
TÎLHARUL: Aşadar, o să brodezi, împreună cu Fanka.
MIMI: Bineînţeles.
TÎLHARUL: Bineînţeles. Şi atunci, deodată te cuprinde somnul... şi simţi o înţepătură în inimă. Ah, Fany, spui, „m-am înţepat", trebuie să ies puţin. Şi pleci.
MIMI: Nu plec.
TÎLHARUL: Stai. Poate că, totuşi, pleci? Şi, deodată, vezi o movilă care se ridică şi se lasă în jos, ca cineva care ar respira cu greutate. Ce ciudat, îţi zici tu! Au îngropat pe cineva de viu. Dar nu e nici o movilă. Acolo zace un om ucis şi din piept îi şiruie sîngele. Dumnezeule, ce de sînge! Te sperii şi, în clipa aceea, se aude un glas ca din cer: „Nu e sînge, e iubire!"
MIMI: Adică? Nu-nţeleg...
TÎLHARUL: Adică, e un vis. Şi atunci ai vrea atît de mult să mai auzi o dată acel glas, încît te trezeşti. Deschizi ochii şi vezi că e ziuă, iar sub fereastră stau eu şi strig: „Bună dimineaţa, Mimi, hai afară". „Nu pot", spui tu, „Sînt desculţă."
MIMI: N-o să spun aşa.
TÎLHARUL: Ba da, că e vis! Şi visezi mai departe că... Stai, m-ai întrerupt şi-am uitat ce visezi mai departe. Şi tocmai acuma, urma adevăratul vis.
MIMI: Ce fel de vis?
TÎLHARUL: Un vis despre dragoste, dar nu mai ştiu care. Şi atunci, te înţeapă atît de tare inima, că începi să strigi şi te trezeşti. „Ah, Fany", spui, „Cum mă înţeapă inima! Ce o fi asta?" — „Nimic", spune Fany. „Ai aţipit deasupra broderiei. O clipă numai ai aţipit şi te-ai înţepat cu acul în deget. Hai, lasă, nu-i decît o picătură de sînge. Pînă la nuntă trece."
MIMI: Dar eu nu dorm ziua !
TÎLHARUL: Sau poate o să te doară capul.
UN GLAS DIN CULISE: Ah, ah, ah, a început să mă doară capul!
MIMI *(sare în sus):* Ce-i asta?
TÎLHARUL: Ecoul.
GLASUL: *Mro deloro, mro deloro ! Mri pliuri romni, du khal mro şero.*[1] Sînt atît de singură ! N-am tată, n-am mamă, n-am pe nimeni pe lume. *Mro şeghi teno gule del !*[2] TÎLHARUL: *(se ridică):* Ce-i asta?
MIMI *(se stringe toată lîngă el):* Doamne sfinte!
(Din pădure iese ţiganca.)

ŢIGANCA: *Ei, şucar raioro !*[3] Lăudat fie Domnul, Domnul atotputernic! *Teno raiore, mrc gulirani, deman oareso, nelo somciori.*[4] Bătrîna ţiganca Gisela, coconiţa mea, şaptezeci de ani avem, pa nimeni n-avem, nici barbat, nici copii, singura cuc pa lume sîntem.

MIMI; Dă-i ceva.

ŢIGANCA: Saru-mina, coconiţa! Să va rasplatеasca Dumnezeu din cer pe amîndoi şi pa copilaşii voştri.

MIMI: Noi nu sîntem căsătoriţi, ţiganco !

ŢIGANCA: O să fiţi, *ţîgni ceaiore*[5]*,* matale şi frumosul matale, fain *pirano*[5]*,* fata mea!

MIMI: Ce înseamnă pirano?

ŢIGANCA: Ha, ha, ha, domnişorica mea! Iubit înseamnă, adica, el, conaşul hăsta! De-aş fi eu tînara! Daca mi-araţi mina, îţi spune baba ce te aşteapta.

MIMI: Nu vreau!

ŢIGANCA: Să nu-ţi fie frica, *ţîgni ceaiore!* Tot ce e scris în palma, adevarat e. Şî nunta, şi moartea, şi fericirea, şi tristeţea, şi boala, şi prietenia. Îţi ghiceşte baba, tot şi numai adevărul ţi-l spune. Dă-mi palma, fata mea.

TÎLHARUL: Mimi, las-o să-ţi citească în palmă.

MIMI: Nu.

[1] Doamne, Dumnezeule! Stnt ţigancă bătrlnă; mă doare capul (ţig.).

3 Ajută-mi, Doamne! (Ţig.).

4 Ei, frumuşelule! (Ţig.).

* Conaşule, domnişoară dragă, daţi-mi şi mie ceva, că sînt săracă (ţig.)

- Mititico (ţig.).
- Iubit (ţig.).

ŢIGANCA: Dă-mi mina, fata mea, fiindcă ştiu c-o să fii fericita. *(Mimi, hotărită brusc, îi întinde mina.)* Fata mea, matale ai fost bolnava. Nu eşti prea vesela şi ţi-e inima îndoita. Acu te înveseleşti, acu te întristezi. Cineva te doreşte! Ia te uita, ia! Uiuiu! luuu!

MIMI.- Ce e?

ŢIGANCA: Fata mea, numai adevărul ţî-l spune baba! 0 să fii trista. Un altul te doreşte şi numai pe omul ala o să-l iubeşti. Ai grija de cine ţi-e cel mai drag pa lume, că o să-l *banovat!*

MIMI: Ce înseamnă, *banovat!*

TÎLHARUL: Să regreţi, adică...

ŢIGANCA: Hei, domnişorica mea! O să ai o dragoste vinovata. Părinţii o să te împiedice, dar n-o să-i asculţi. Dar o să fii grozav de fericita şi-o să ai tot ce-ţi doreşte inima. Atunci o să vezi matale ce e fericirea, dar o să vezi atunci ce e şi năcazul, ca şi cum ţi s-ar deschide ochii. Of, mare jale te aşteapta, of, trista o să mai fii, of, şi n-o să te bucuri cînd s-o întoarce mamiţica acasa. Foaie scrisa aşteptaţi, fata mea, dar scrisoare n-o să primeşti.

MIMI: Ah, ţiganco, spune ce-o să mai fie?

ŢIGANCA: Nimic. O să-ţi uiţi dragostea şi, tîrziu de tot, o să ai o înmormîntare.
MIMI: Şi, mai departe, nimic?
ŢIGANCA: Nimic.
(Mimi se aşază.)
TÎLHARUL: Ghiceşte-mi şi mie!
(îi dă, ţigăncii, mina.)
ŢIGANCA: Tînarul meu coconaş, eşti un om tare vesel. Ai fost şi o să fii — că aşa eşti matale: *bibah.*
TÎLHARUL: Cum?
ŢIGANCA *(ti lasă mina): Bibah tariccai!* Eşti *baro Iubi haris !* Eşti *bibah! Bibah, bibah!*
MIMI: De ce nu-mi spui mai mult?
ŢIGANCA *(de departe):* O să vada fata, o să vada şi o să-şi dea seama!
TÎLHARUL: Ce sînt?
ŢIGANCA: *(de departe):* Eşti *bibah! Bibah tariccai!* Hoţule!
M1M1: De ce hU mi-a citit mai mult?
TÎLHARUL: Las-o în pace!
GLASUL ŢIGĂNCII: *Bibah tariceai!* Hot de fete, adicătelea.
MIMI: Ah!
TÎLHARUL: Ce-ai păţit?
MIMI: M-am înţepat! *(Lasă capul în jos.)* Aş fi vrut să ştiu mai mult...
TÎLHARUL: Despre ce anume?
MIMI: Despre ce mă aşteaptă.
TÎLHARUL: Ţiganca asta nu ştie nimic.
MIMI: O, cu siguranţă că ştie. Dar de ce-a spus că o să cunosc durerea? Ce durere?
TÎLHARUL: Nici o durere. Habar n-are de ce spune!
MIMI: ...O să cunosc durerea! Ca şi cum pînă acum n-aş fi cunoscut-o. Ca şi cum n-aş fi... n-aş fi simţit nimic, ca şi cum aş fi fost fericită...
TÎLHARUL: Ţiganca minte.
MIMI: Dar de ce mi-a spus şi celălalt lucru?
TÎLHARUL: Ce anume?
MIMI: Că voi iubi un singur om.
TÎLHARUL: Fugi de-aici, minte.
MIMI: Nici n-aş putea să iubesc mai mulţi! Dac-aş iubi pe cineva, atunci... aş pleca cu el şi... niciodată...
TÎLHARUL: Acum te-ai înţepat.
MIMI: N-are a face. Dar cum de-a putut să spună că-mi voi uita iubirea? Eu nu sînt din alea...
TÎLHARUL: Zi-i ţigancă, şi gata.
MIMI: Eu nu sînt dintr-alea, ca să am o dragoste vinovată. N-aş putea să fiu atît... atît...
TÎLHARUL: Atît de rea, nu?
MIMI: Nu, atît de curajoasă. Sora mea, în schimb, a fost

curajoasă.
TÎLHARUL: A avut o dragoste neîngăduită?
MIMI: Da. Ai mei s-au opus, dar ea a fugit cu el. Noaptea, pe fereastră, chiar pe fereastra asta. De aceea a pus tata gratii la toate ferestrele, după ce a fugit... Crezi că asta-i rău?
TÎLHARUL: Nu cred.
MIMI: Nici eu.
TÎLHARUL: Ba dimpotrivă. Mie îmi place.
MIMI: Poate că... şi... mie. Numai că eu n-aş fi în stare.
TÎLHARUL: Sora ta e o domnişoara cu totul deosebită. Hotărită, ageră, deosebită. Mi-a plăcut, de cum i-am văzut poza.
MIMI: Dac-ai cunoaşte-o! Numai că eu nu sînt ca ea. Eu n-aş putea...
TÎLHARUL: Te păzesc toţi.
MIMI: Mă păzesc. Şi chiar dacă nu m-ar păzi, tot n-aş putea. N-aş vrea şi nici n-aş fi în stare. N-aş vrea niciodată, şi niciodată n-aş fi în stare...
TÎLHARUL: Şi de ce s-au împotrivit?
MIMI: Fiindcă el era aşa... nu ştiu! Acum nu mai avem nici o veste de la ea. Bine au făcut că s-au împotrivit. Au sfătuit-o de bine, au avut dreptate. Ah, de ce am lăsat-o să-mi citească în palmă!
TÎLHARUL: De ce te frămînţi atît?
MIMI: Fiindcă aş fi vrut să ştiu mai mult... *(Rupe aţa cu dinţii.)* Gata.
TÎLHARUL: Ce e gata?
MIMI: Pălăria. Ţie ce ţi-a ghicit?
TÎLHARUL: Mie? Mai nimic. Fleacuri...
MIMI: N-am auzit.
TÎLHARUL: Că am un rival, sau cam aşa ceva.
MIMI *(se uită în palma ei):* Care e linia dragostei?
TÎLHARUL: Probabil cea mai frumoasă.
MIMI: Arată-mi palma ta. Curios! Ai cu totul alte linii decît mine ! De parc-ar fi săpate cu dalta. Asta seamănă cu un iatagan. Ce-o fi însemnînd?
TÎLHARUL: Nu ştiu.
MIMI: Ai o mînă ciudată! Uite aici, un M mare... Şi linia astălaltă ce-o fi însemnînd?
TÎLHARUL: E o cicatrice! Acum arată-mi mîna ta. 0 palmă plină, albă...
MIMI: Şi ce înseamnă?
TÎLHARUL: Frumuseţe. Asta trebuie să fie linia dragostei.
MIMI: Asta mare?
TÎLHARUL: Nu! Asta frumoasă, trandafirie...
MIMI: Ah, nu, dragostea trebuie să fie asta, cea mai adîncă.

TÎLHARUL: Nu, linia cea mai adîncă e viaţa. Dacă-ţi strîng mîna, te doare?
MIMI: Nu.
TÎLHARUL: Parcă te-aş ţine toată în palmă. Parcă ţi-aş ţine mîna pe inimă. Să-ţi spun ceva...
MIMI: Dă-mi drumul! Dacă vine cineva?!
TÎLHARUL: Nu vine nimeni. Cînd ţi se întîmplă să ai o bucurie nespus de mare, nu ţi se pare că ai visat? Că visezi?
MIMI: Ba da.
TÎLHARUL: Simţi cum îţi adie în păr o răsuflare, ca o bătaie de aripi mari. Cunoşti o astfel de bucurie?
MIMI.- Da.
TÎLHARUL: Ştii ce? — A! Uite o picătură de sînge! Te-ai înţepat la deget.
MIMI *(se ridică):* Ah, dă-mi drumul!
TÎLHARUL *(îi dă drumul):* Un pic de sînge! Soarbe-l, e dulce.
MIMI *(îi atinge mîna cu degetul):* Un inel de sînge. Adio!
(Fuge spre poartă.)
TÎLHARUL *(se ridică):* Stai!
MIMI: *(în poartă):* Trebuie să plec. Adio !
TÎLHARUL: O să vin la tine.
MIMI: N-ai voie. Aici n-ai voie să vii de loc. Poate să te întîlnească pădurarul!
TÎLHARUL: Ei şi?!
MIMI: Nu, n-ai'voie. Adio, domnule nu-ştiu-cine şi altă dată să spui cine eşti şi... şi adio!
(Iese pe poartă şi o închide.)
TÎLHARUL *(fuge spre poartă şi o încearcă):* S-a încuiat! Stai că-ţi arăt eu! *(Se urcă pe zid, se sprijină în coate şi se uită în curte.)* Nu-i aici. *(Sare jos şi se duce să se aşeze pe bancă.)* Aşadar, Hubert. Un oarecare Hubert.
(Apare pădurarul.)
TÎLHARUL: *(prompt):* Domnule!
PĂDURARUL: Poftim?
TÎLHARUL: Cine locuieşte aici?
PĂDURARUL: Un profesor din Praga. Domnule!
TÎLHARUL: Ha?
PĂDURARUL: Intrarea în această pădure este strict oprită. Eşti de prin părţile astea?
TÎLHARUL: Nu.
PĂDURARUL: Cauţi pe cineva?
TÎLHARUL: Nu.
PĂDURARUL: Atunci părăseşte pădurea...
TÎLHARUL: Nici prin gînd nu-mi trece.
PĂDURARUL: Nu mă face să te „evacuez“ eu...
TÎLHARUL: Numai să poţi.

PĂDURARUL: Şterge-o, n-auzi! Acolo scrie: „Intrarea oprită“.
TÎLHARUL: Ştiu.
PĂDURARUL: Omule, te arestez! Ştii cine sînt eu?
TÎLHARUL: Hubert.
PĂDURARUL: De unde... mă cunoşti?
TÎLHARUL: Nu te cunosc.
PĂDURARUL: Eu... însă, parcă te-aş cunoaşte. Nu cumva eşti... nu cumva eşti...
TÎLHARUL: Nu sînt.
PĂDURARUL: Binevoieşte a mă urma!
TÎLHARUL: Unde?
PĂDURARUL: La ocolul silvic.
TÎLHARUL: Aaa... aşa!... *(Seaşază.)* Hubert! Ce cauţi aici, cu coşuleţul ăla de fragi în mînă? Cui îl duci ?
PĂDURARUL: Domnule, te rog!...
TÎLHARUL: Nimic, domnule! Ascultă, nebunule, coane, ghindă, cioară! Ai crezut că Mimi e singură acasă? Află „domnule“ că, astăzi, sînt eu aici, du^nneata poţi să te duci acasă. Dă-ncoace... fragii ăia!
PĂDURARUL: Dumneata eşti cumva... prietenul...
TÎLHARUL: Ce prieten, maimuţoiule? Păi, dacă aş fi prieten, aş sta în faţa porţii încuiate? Ce părere ai?
PĂDURARUL: Domnule...
TÎLHARUL: Care „domnule“! Nu-ţi place că mă vezi aici? Nici mie nu-mi convine c-ai venit! Vrei s-o vezi pe domnişoara? Ţi-a spus ea să vii?
PĂDURARUL: Ce-ţi pasă dumitale?
TÎLHARUL: Cum să nu-mi pese? îmi pasă.
PĂDURARUL: Dar cine eşti dumneata?
TÎLHARUL: Ce, vrei să mă cunoşti? îţi lipseşte un rival în idila dumitale pastorală. Eu nu sînt erou de roman, măi cocoşule de pădure!
PĂDURARUL: Ce-ai zis că sînt?
TÎLHARUL: Pădurar. Şi-acum, şterge-o din pădurea asta. Azi eu vînez aici. Cocean de varză, sperietoare de ciori!
PĂDURARUL: Destul! Dacă nu ne-am afla chiar în locul acesta...
TÎLHARUL: .. .ghionoaie, caraghiosule! Sirop de fragil
PĂDURARUL: ...te-aş bate măr!
TÎLHARUL *(sare):* încearcă!
PĂDURARUL: Pleacă, sau...
TÎLHARUL: Din pricina dumitale, nu? Crezi că mi-e frică de dumneata? Sau de puşcociul dumitale?
PĂDURARUL: Bagă de seamă...
TÎLHARUL: Nu mai spune! Şi zi, vii în fiecare zi pe aici? îi aduci ştir şi fragi? Şi-i spui că te împuşti? Şi seara, li cînţi din cornul de vînătoare? Aşa e? O înduioşezi pînă la

lacrimi.
PĂDURARUL: Dacă îndrăzneşti s-o jigneşti...
TÎLHARUL: Cavalerule! O s-o jignesc cît o să am chef, şi n-o să mă împiedici tu, ştimă a pădurii ce eşti!
PĂDURARUL: Te... te omor!
TÎLHARUL: Uşurel, uşurel, am încă mîinile în buzunare. Degeaba, pădureţule! Te arunc din şa cît ai zice peşte. Aici e domeniul meu de vînătoare şi eu...
PĂDURARUL *(cu glas întretăiat):* Dacă o jigneşti, te omor! Te împuşc ca pe un cîine!
TÎLHARUL *(îşi scoate mîinile din buzunare şi îşi suflecă mânecile):* Fii fără grijă! O conving eu să fie a mea. Am s-o cuceresc — uite aşa, vezi? Numai să-i fac cu ochiul! Şi chiar azi am s-o cuceresc. Chiar azi! Şi va fi a mea, chiar azi —■ şi va rîde de tine...
PĂDURARUL: *(îşi smulge puşca de pe umăr):* Nemernicule! Te... te...
TÎLHARUL: *(îi apucă, puşca):* Mai încet cu flautul ăsta! *(îl zgîlţîie pe pădurar şi îl împinge în culise.)* Eu numai atîta îţi fac, vezi? Ei? Ai plecat? Şi nu uita! Chiar azi va fi a mea şi chiar azi o să rîd de tine, că n-o să mă împiedici tu! Hai, şterge-o!
(îl împinge pe pădurar şi îşi trage mânecile la loc.)
PĂDURARUL: Te omor... te omor... *(îşi încarcă puşca.)* Nimeni n-are voie... nu dau voie... nimeni... să se atingă...
TÎLHARUL *(CU mîinile în buzunare):* Omule, eşti cam nebun mi se pare! Ce vrei să faci cu puşca aia cu două ţevi? Nu vezi că tremuri ca piftia?
PĂDURARUL *(nu poate să încarce puşca de tare ce-i tremură mîinile):* M-ai jignit... o să mi-o plăteşti... Te omor... cîine!
TÎLHARUL: Cîine sau nu, află tinere, că plătesc numai cînd vreau eu. *(Cu glas de taur.)* Pleacă!
PĂDURARUL *(a încărcat puşca şi o pune la ochi):* Trag... Una... Cară-te...
TÎLHARUL: După ce o cuceresc.
PĂDURARUL: Două!
TÎLHARUL: Şi nouă dacă vrei.
PĂDURARUL *(lasă puşca în jos):* Dacă n-am fi... aici!
TÎLHARUL: Eşti nebun!
PĂDURARUL: Stai că-ţi arăt eu. Te pun eu cu botul pe labe... Laşule! Te alung ca pe o potaie.
(Cu faţa spre pădure, fluieră din fluier.)
TÎLHARUL: Aşa, va să zică! îţi chemi ajutoarele?
PĂDURARUL: Să te ia cu forţa nemernicule... Să te bată măr...
TÎLHARUL: Pădurarule, nu joci cinstit. Eu sînt singur.
PĂDURARUL: N-o să fie a ta... nu ţi-o dau... o s-o apăr... pînă la ultima picătură de sînge!

TÎLHARUL: Fie şi asa. *(îsi face vînt şi sare pe zid.)* Păzea!
PĂDURARUL: Stai 1'
(Ridică puşca.)
TÎLHARUL *(pe zid):* La revedere, credinciosule franctiror!
PĂDURARUL: O!
(Trage fără să ochească. Tîlharul se clatină şi cade de pe zid.)
MIMI *(apare, sus, la fereastră):* Ce-ai făcut?
PĂDURARUL *(se trage înapoi):* Eu...-eu...
MIMI: Ce-ai făcut!!
PĂDURARUL: Am ucis!
(O ia la fugă.)
MIMI: Ajutor ! Ajutor!
(Dispare.)
GLASUL FANKĂI *(din culise):* Cine a tras?
GLASUL LUI SEFL *(în culise):* Cine strigă?
GLASUL FANKĂI: Sfîntă Fecioară! Sef], vino repede !
(Fanka şi Sefl intră În fugă.)
FANKA: Acolo zace cineva!
SEFL: Văd, văd.
FANKA: Doamne sfinte, e mort! Asta ne mai lipsea!
MIMI *(în poartă, înlăcrămată, de o paloare cadaverică):* Fany, Fany, repede!
FANKA *(aleargă spre ea):* Pentru Dumnezeu, Mimi, ce ţi s-a întîmplat?
MIMI: Aici, uită-te...
SEFL *(îngenunchează Ungă. Tîlhar):* Da, da, mort.
MIMI: Respiră?
SEFL: Da de unde!
MIMI: E mort?
SEFL: Mort de-a binelea!
FANKA: Doamne, Dumnezeule, domnişorică! Mimi, ce-i cu tine?
TÎLHARUL: Uff!
SEFL: Domnişorică, respiră!
FANKA: Da ăsta e ăla care şedea aici! Mimi, ce s-a petrecut în lipsa mea?
TiLHARUL: Mimi... nu ştie... nimic.
SEFL: Repede, apă. Şi rachiu!
(Mimi fuge.)
FANKA: Lasă-], Sefl. Trebuie să vină mai întîi autorităţile.
SEFL: Dar poate să moară.
FANKA: Ei şi? Mai bine nu te amesteca. Eu nici n-aş pune mîna pe el.
GLASUL LUI MIMI *(dinăuntru):* Fany, te rog!
FANKA: Viu — El e! El e!
(Iese.)

SEFL: Ce-ai păţit, conaşule?
TÎLHARUL: Am căzut pe o piatră, nu?
SEFL: Şi încă cum! Ţi-e capul spart aici.
TÎLHARUL: Am simţit eu.
SEFL: Cine a tras în tine?
TÎLHARUL: Nici un cuvînt despre asta, înţelegi? Sau... SEFL: Eu n-am zis nimic. Stai liniştit.
(Fanka aduce apă, Mimi — rom.)
FANKA: La ce bun rom, dacă tot moare? Lasă-l, Mimi!
SEFL.- Şi un prosop!
FANKA: Vezi să nu! Şi rufe curate, nu? Să le păteze.
MIMI: Fany!
(Fuge după prosop.)
SEFL: Ridică puţin capul, aşa.
(li, dă. rom.)
TÎLHARUL: Vezi că mi-l torni pe-alături!
FANKA: Asta ne mai lipsea acuma! Să mergem şi la judecată ca martori! Ei, ia spune, ce-ai făcut?
TÎLHARUL: M-am împiedicat, Fany, şi...
FANY: Cine a tras?
TÎLHARUL: Nimeni.
SEFL: Mda! Cîte se mai întîmplă şi pe lumea asta! Nu demult, m-am împiedicat şi eu la o vînătoare. Numai că eu am mai primit şi alicele în spate.
MIMI *(aduce în braţe jumătate din trusou):* Domnule Sefl, ia de aici ce vrei. Bandajează-l, salvează-1!
SEFL: Da nu mă pricep. Ţine-i capul, Fany.
FANKA: Pentru nimic în lume! Cine ştie cum de-a ajuns în situaţia asta!
MIMI: l-l ţin eu.
(îngenunchează lîngă Tîlhar şi-i ia capul în mhni.)
FANKA: Mimi, o să te murdăreşti!
TÎLHARUL: Tu eşti?
MIMI.- Stai cuminte. Te doare?
TÎLHARUL: Nu mă doare.
SEFL *(îi spală capul):* Nu te mai răsuci atît!
TÎLHARUL: Movila...
MIMI: Ce zici?
TÎLHARUL: Movila...
SEFL: Iar a leşinat. Ţine-l, domnişoară, termin imediat...
MIMI: Sefl, o să moară?
SEFL: Da de unde! Pot să rup asta, ca să fac faşă ?
FANKA: Numai să-ndrăzneşti.
MIMI: Rupe ce vrei. Poţi să rupi tot!
FANKA *(scoate, din ce a adus Mimi, o clrpă de vase, veche):* Asta poţi s-o rupi deşi aş mai putea s-o cîrpesc. Dar, mă rog!
MIMI: Repede, domnule Sefl!

SEFL *(rupe cîrpa în fîşii lungi):* îndată.
FANKA: Păcat de cîrpă! Aproape nouă.
SEFL: Cum îi mai tremură domnişoarei degetele! Da, aşa-i cînd nu eşti obişnuit... *(Bandajează.)* Aşa. Trebuie făcut cu îndemînare. Şi acum, punem împrejur prosopul, şi e gata...
MIMI: Uite, domnule Sefl! Şi-aici...
SEFL: Ce mai e?
MIMI:' Aici, pe piept, e sînge...
SEFL: Da, acolo e împuşcat! La asta însă nu mă pricep. Ar trebui dezbrăcat şi pus în pat.
MIMI: Să-l ducem la noi!
FANKA: Auzi vorbă, un om străin! Cine ştie cine-o fi? îl cunoşti? Cine e?
MIMI: Fany, doar nu-l putem lăsa aici!
FANKA: Nu se poate, domnişoară! Unui om de treabă nu-i s-ar fi întîmplat una ca astă. Şi nici nu avem loc.
MIMI: în patul tatii!
FANKA: Gonaşul se întoarce mîine. Nu se poate, şi gata!
MIMI: Atunci în patul meu ! Fany, te rog, te rog frumos!
FANKA: Nu, Mimi. Ca pe urmă să moară acolo. Nu-ţi dau voie.
MIMI *(în lacrimi):* N-ai pic de inimă!
SEFL: Lasă, domnişoară, nu face nimic. Vecinul tocmai duce trifoiul cu căruţa, aşa c-o să-l ducă şi pe el la han, pe moale, ca pe o pernă de puf. Vecinul o să vrea. îl chem eu. *(Iese.)*
FANKA *(strînge ligheanul, prosoapele şi romul):* Mimi, mă mir că nu ţi-e ruşine ! Să aduci pe unul ca ăsta în casă ! O să-i spun con iţei.
MIMI: N-ai pic de inimă!
FANKA: Şi tu n-ai pic de minte. Lasă-l odată, că te murdăreşti toată de sînge. Va să zică i-a pus la cap două prosoape şi cîrpa. Cine mi le mai dă înapoi? De ce-a trebuit să se întîmple una ca asta tocmai la noi! Hai, lasă-1! *(Intră în casă.)*
MIMI *(încă îngenuncheată lîngă capul Tîlharului):* Mă auzi? Sînt eu, Mimi. De ce... de ce-ai vorbit aşa? Mă auzi? De ce-ai vorbit aşa despre mine? Ah, cît sînt de nenorocită! *(Se apleacă, aproape de fala lui.)* Ce-ai spus, ce crezi despre mine? De ce nu mă auzi? Ah, cît sînt de nefericită! Trezeşte-te!
TÎLHARUL *(se zbate):* Ah!
MIMI: Vrei ceva?
TÎLHARUL: Mimi, tu?
MIMI: Te doare?
TÎLHARUL: Nu. Ce s-a întîmplat?
MIMI: Tu şi pădurarul...
TÎLHARUL: Aha, ştiu. M-a...
MIMI: Da.

TÎLHARUL: Unde-i acum?
MIMI: A fugit.
TÎLHARUL: A fost o... întîmplare nenorocită, nu? îmi arăta puşca şi...
MIMI; Am auzit. Tot!...
TÎLHARUL *(încearcă cu greu să se ridice):* Pentru Dumnezeu ! Nu ştiam că auzi!
MIMI: Stai cuminte.
TÎLHARUL: Eşti supărată?
MIMI: Nu sînt.'Stai culcat. Şi, te rog...
TÎLHARUL: Ce?
MIMI: Te rog să nu crezi că eu... că pădurarul... Nu trebuia să vorbească aşa, ca şi cum eu... ca şi cum el ar însemna ceva! Nu trebuia să vorbească aşa!
TÎLHARUL: Ştiu.
MIMI: M-a supărat atît de tare! M-a jignit atît de tare!
TÎLHARUL: Ceea ce am spus eu?
MIMI: Nu, ce-a spus el... Linişte, vine cineva.
(Se ridică. Intră doi pădurari.)
PRIMUL PĂDURAR: Bună ziua, domnişoară. Domnul pădurar nu-i aici?
AL DOILEA PĂDURAR: A fluierat după noi.
MIMI *(îl ascunde pe Tîlhar după fustă):* a plecat.
PRIMUL PĂDURAR: Nu ştiţi cine a tras aici?
MIMI: El. Urmărea un braconier. A luat-o pe-aici. Duceţi-vă după el.
AL DOILEA PĂDURAR: Mulţumim. Haide.
(Ies.)
MIMI: Ah, a început să mă doară capul!
TÎLHARUL: Mimi, ştii ce?
MIMI: Taci acum. Vin să te ia.
TÎLHARUL: Nu vreau.
UN GLAS DIN CULISE: Dii!
MIMI: Dar trebuie să te vadă un doctor şi...
TÎLHARUL: Nu vreau doctor.
MIMI: Trebuie să stai culcat!
TÎLHARUL: O să stau aici.
MIMI: Nu, te rog. Trebuie să te însănătoşeşti repede şi pe urmă...
TÎLHARUL: Da.
(Căruţa vecinului huruie în culise.)
GLASUL VECINULUI: Prrr....
MIMI: Şi trimite-mi vorbă! Trimite-mi, imediat, vorbă cum te simţi.
SEFL: *(îl conduce pe vecin):* Uite-1!
VECINUL: Aha. Am auzit eu o împuşcătură, dar am crezut că trage în veveriţe. Şi, cînd colo...

SEFL: Cînd colo, domnul s-a împiedicat. Eh! Cîte nu se întîmplă şi pe lumea asta, nene!
VECINUL: A, domnişoara! Ziua bună, deie Domnul.
MIMI: Te rog să ai grijă de el.
VECINUL: Nici o teamă. O să meargă ca un episcop!
TÎLHARUL: Mă scol imediat.
SEFL: Stai culcat. Te punem noi în căruţă.
VECINUL: Sefl, apucă-l de picioare.
SEFL: Ei drace! Da greu mai e !
(11 duc pe Tilhar la căruţă.)
MIMI: încet, vă rog.
VECINUL: N-aveţi nici o grijă.
TÎLHARUL: Nu vreau să mă duceţi la han la „Cerbul“. Am fost acolo de dimineaţă. Cum îi spune celuilalt?
VECINUL: La „Be... be... be... Berbecul“. Are... eh... eh...
SEFL: O fru... fru... fru...
TÎLHARUL: Ştiu, o frumuseţe de fată.
VECINUL: Nu-i... eh... eh..'.
TÎLHARUL: E nevastă-sa. Bine şi aşa.
MIMI: Dar... la „Cerbul“ e mai aproape!
TÎLHARUL: Unde să mă duc, Mimi?
MIMI: Unde vrei. La „Cerbul“.
TÎLHARUL: Fie. Ce faci după-masă?
MIMI: Nu ştiu. O să-mi trimiţi vorbă?
TÎLHARUL: Se-nţelege. Te duci în casă?
MIMI *(îi dă mîna):* La revedere. Trimite-mi vorbă.
TÎLHARUL: La revedere, Mimi. îţi dau veşti imediat.
MIMI: Adio.
TÎLHARUL: Adio. Haidem, Sefl. Dii!
SEFL: Aveţi... eh... eh... Un chintal atîrnă!...
VECINUL: Un bă... băiat atît de greu... eh... eh...
(Ies.)
MIMI *(singură, priveşte în urma lor):* Pentru mine... Toate astea s-au întîmplat din cauza mea... Pentru mine. *(Se întoarce, priveşte locul unde a zăcut Tîlharul.)* Dumnezeule, ce de sînge!
UN GLAS CA DIN CER: Nu e sînge, e dragoste!
MIMI: A început să mă doară capul!
CORTINA

ACTUL AL DOILEA

Noapte fără stele. Intră Tîlharul, cu capul bandajat.
TÎLHARUL: Mulţumesc, licuriciule... Hei, auziţi, ehei!... Bine că mai e lumină... Alo, alo! Hei, voi de sus! FANKA *(scoate capul pe o fereastră neluminată)*: Dumneavoastră sînteţi, conaşule?
TÎLHARUL: Nu, Fany! Sînt eu.
FANKA: Care eu?

TÎLHARUL: Eu, cel care am fost aici de dimineaţă.
FANKA: împuşcatul? Cum, umbli? Şi eu ziceam că nu apuci dimineaţa. Ce mai vrei?
TÎLHARUL: Am venit să spun că mi-e bine.
FANKA: Bucură-te,dacă ţi-e bine. Dar prosoapele, le-ai adus?
TÎLHARUL: Le aduc mîine dimineaţă.
FANKA: Atunci, du-te de te culcă şi lasă-ne, măcar noaptea, în pace!
TÎLHARUL: Ce face domnişoara?
FANKA: Ce să facă, doarme. Hai! Vezi-ţi de drum! Nu laşi omul nici să se odihnească!
(Trlnteşte fereastra.)
TiLHARUL: Doarme. Nu se poate să doarmă!
(Mimi apare la o fereastră luminată.)
TÎLHARUL: Bună seara, Mimi.
MIMI: Tu eşti? Ţi-e mai bine? LInde eşti? Nu te văd !
TÎLHARUL: Nu mă vezi fiindcă sînt negru, şi sînt negru fiindcă am mers prin pădurea neagră.
MIMI: De ce nu stai în pat? Cum de poţi umbla? O să-ţi facă rău!
TÎLHARUL: Nu-mi era somn, întocmai ca steluţelor din cer. Ce faci?
MIMI : Aşteptam... Vino mai aproape, nu te văd ! Unde eşti?
TÎLHARUL: Aici, Mimi, de unde mi se aude vocea.
MIMI : De ce n-ai stat în pat? De ce n-ai venit mai devreme? Vino mai aproape!
TÎLHARUL: Unde?
MIMI: Ah, încet! Cum de te-ai putut scula? De ce nu Le îngrijeşti?
TÎLHARUL: Mimi, vino jos!
MIMI: Nu, nu, nu se poate. încet, te rog. Fany!... *Fanka veille, elle entend tout*[1].
TÎLHARUL: N-are a face. Vino *ici*[2]. Jos!
MIMI: Ce-ai crede despre mine?
TÎLHARUL: Am venit să te văd.
MIMI: Nu! Cum îţi închipui c-o să vin? Nu pot... *Attendez, je viendrai.*[2]
TÎLHARUL': *VuiA*
(Mimi dispare, se stinge lumina la fereastră. 1 ilharul Işi aranjează bandajul pe cap şi îşi scutură hainele de praf.)
TÎLHARUL: Rămîi noapte, veşnic ca aceste păduri.
(Pauză. Zornăie lacătele de la uşa casei şi de la poartă. Poarta scirţîie zgomotos şi apare Mimi.)

1 Fanka c trează, aude tot (fr.).
* Aici (Ir.).
’ Aşteaptă-mă, vin (fr.).
• Pronunţat greşit În loc de oui = da (fr.).

MIMI: Doamne, niciodată n-au scîrţîit scările aşa! Unde eşti? Nu te văd !
TÎLHARUL: Bună seara, Mimi.
MIAU : Tu eşti? Ce-ai pe cap?
TÎLHARUL: Bandajul!
MIMI: Dumnezeule! A ce miroşi?
TÎLHARUL: A tinctură de iod — pentru răni.
MIMI: Miroase frumos.
TÎLHARUL: Parfumul eroului.
MIMI: Miroase foarte frumos. Cum te simţi? Te-a văzut doctorul ?
TÎLHARUL: Toată după-masa a stat la mine.
MIAU: Pentru numele lui Dumnezeu, dar de ce-a stat atît?
TÎLHARUL: Ar fi jucat pînă dimineaţa.
MIMI: Ce să joace?
TÎLHARUL: Cărţi.
MIAU: De ce nu mi-ai trimis vorbă cum te simţi?
TÎLHARUL: Vream să vin personal, dar n-am putut să merg. Pînă adineauri, n-am putut.
MIMI: Ah, şi eu te ţin în picioare! Dă-mi mina. Poţi merge?
TÎLHARUL: Oriunde vrei tu.
MIMI: Nu, numai pîn-la bancă. Trebuie să stai jos, eşti slăbit!
TÎLHARUL: Nu sînt.
MIAU: Ba trebuie să stai jos. Dacă nu, mă duc în casă.
TÎLHARUL: Stai şi tu.
MIMI: Ah, nu! Mi-e... mi-c grozav de cald. Te rog, şezi! Doamne, ce-am făcut!
TÎLHARUL: Ce-ai făcut?
MIMI: Am venit la tine. Am ieşit afară.
TÎLHARUL: Dar, Mimi...
MIMI: Taci! Tu n-ai voie să vorbeşti. Măcar acum fii cuminte, te rog! Dacă nu, plec!
TÎLHARUL: Dar...
MIMI: Nu, tu nu ai voie! Dumnezeule, ce-am... *(Se aşază pe jos.)* Ah, ce... cald mi-e...
(Îşi ascunde faţa în palme.)
O CUCUVEA ÎN DEPĂRTARE: ...Hu—hu! Hu—hu — hu — hui
MIMI: De ce nu mi-ai trimis vorbă?
TÎLHARUL: Eu...
MIMI: De ce nu mi-ai trimis vorbă? De ce în-ai lăsat aşa? M-am gîndit la tine, mi-a fost teamă Că o să mori! Probabil că sînt atît de crudă, Şi de nesimţitoare, că m-am gîndit la moarte Şi te vedeam mort... E groaznic ! Fanka spunea Că, dacă eşti rănit la cap, nu scapi.
Ah, rănit la cap! Ah, cît sînge! De ce sînt atît de crudă!
TÎLHARUL: Mimi, dragă Mimi...
MIMI: Lasă-mă, lasă-mă! îmi spuneam: „Numai pentru tine,

pentru tine,
S-a întîmplat tot, nefericito!
Si numai din vina ta o să moară.
Nu trebuia să intri în vorbă cu el,
Nu trebuia, nu trebuia! N-ai minte, Nu ştii ce faci.“ De ce sînt aşa? De ce am intrat în vorbă cu tine? De ce mă uit după toţi bărbaţii?
TÎLHARUL: După toţi?
MIMI: Sigur. Am ieşit din casă
Fiindcă am vrut să te văd.
De ce mi-ai vorbit! îmi era ruşine!
Voiam să plec fără să te privesc măcar,
Ah, dacă aş fi putut! Dar ce să fac, Dacă am fost atît de provocătoare? Am meritat să le porti cu mine
Aşa cum nu mi se cuvenea — niciodată. Niciodată I Cu altele, n-ai fi fost atît de îndrăzneţ!
TÎLHARUL: Ba, am fost Mimi!
MIMI: Cu toate? Ah! Şi ele s-au oprit,
Nu s-au supărat şi au intrat în vorbă cu tine
Fără să întrebe nimic şi nici măcar să ştie
Cu cine stau de vorbă? Aşa au făcut toate?
TÎLHARUL: Da.
MIMI: Cum nu le-a fost ruşine!?
N-au avut nici un pic de minte! Cu un om străin! Să ieşi după el, să intri în vorbă,
Să-l aştepţi noaptea, dacă nu cumva vine?
Toate au făcut la fel?
TÎLHARUL: Nu ştiu. N-au făcut la fel.
MIMI: ’ Nefericita de mine !
TÎLHARUL: Schimbă numai cîteva cuvinte,
Se uită înapoi şi, pe urmă, nici nu se mai gîndesc...
MIMI: Nu-i adevărat! Toate se gîndesc şi după aceea.
TÎLHARUL: ...şi uită cît ai zice peşte...
MIMI: Ah, uită!
TÎLHARUL: Să le vorbeşti şi să pleci, nu e totuna?
MIMI: De ce mi-ai vorbit?
Trebuia să pleci fără să intri în vorbă cu mine.
Cine a intrat în vorbă, nu mai poate pleca, Nu mai poate...
TlLHARUL: ...nu mai vrea,
MIMÎ: ...nu mai are voie,
TÎLHARUL: ...nu mai pleacă.
MIMI: Cînd mi-ai vorbit, m-am speriat, M-am gîndit — cine-o fi oare?
Nu, nici nu vreau să mă uit la el,
Vreau numai să văd, cum e şi dacă se uită la mine, Şi-atunci ai început: Eu n-o să uit N-o să uit nimic. - Am vrut să plec, Dar rni-am zis: îndată ce termină, Ce termină fraza asta,

plec.
Plec, după ce o să mai spună încă ceva. Sînt atît de proastă !
Nu trebuia să vorbesc nici un cuvînt cu tine, Ai fost îndrăzneţ, prea îndrăzneţ.
TÎLHARUL: Cînd te-am văzut, am vrut să te salut,
Să te întreb de drum, să-ţi mulţumesc, şi să plec mai departe.
MIMI: • Şi de ce n-ai plecat?
TÎLHARUL: Fiindcă te-am văzut mai bine şi am vrut să vin la tine
Şi să-ţi strîng mîna într-a mea.
Ah! ai fi spus, şi-ai fi oftat. Ah! De ce mi-ai strîns atît de tare inima !
MIMI: De ce nu mi-ai strîns-o?
TÎLHARUL: Cînd te-am văzut
Am vrut să-ţi spun: Bună ziua şi să nu strigi.
Sînt un tîlhar şi vreau să-ţi fur un sărut.
MIMI: De ce n-ai spus aşa? Ar fi fost totuna
Cum te-ai fi purtat cu mine. Eu nu ştiu să mă apăr, Parc-aş fi legată I Nu ştiu să vorbesc.
Nu ştiu nimic. Şi tu de ce stai de vorbă cu mine?
De ce nu te plictiseşti? Ce găseşti la mine?
De ce te-ai oprit? De ce mi-ai adresat cuvîntul?
Ah, pe aici nu trece nimeni, niciodată!
Cînd m-am deşteptat din somn, îmi părea bine Că voi fi singură toată ziua,
Şi, deodată, am simţit că iubesc lumea întreagă.
Voiam să plec undeva singură.
Totul e mult mai frumos cînd eşti singură, Ţi se pare că, poate, te aşteaptă ceva.
Că orice potecă aleargă spre necunoscut, Că nu ştii încotro se duce.
Şi nici pe unde-o să te poarte... Ah, cît sînt de nefericită !
TÎLHARUL: Nefericită? De ce?
MIMI: Nu. Nu sînt nefericită,
Dar nu ştiu ce vorbesc. Spune-mi adevărul, N-a fost urii, din partea mea Că am fugit şi te-am lăsat?...
TÎLHARUL: Nu.
MIMI: Mi-era teamă că te-ai supărat,
Am vrut să-mi mai iau o dată rămas bun, de la fereastră, Atunci a apărut pădurarul şi ai strigat.
Am auzit totul: „Chiar azi
O cuceresc. Va fi a mea chiar azi.
Numai să-i fac cu ochiul şi-a mea va fi!“ De ce n-ai spus mai mult? Trebuia să spui Că Mimi-i uşuratică, e zvăpăiată, Nebună după bărbaţi, prea dornică Şi că nici nu-i nevoie să-i faci cu ochiul, Că vine singură... De ce n-ai spus-o? Adevărat. Aşa este şi ştiu că sînt aşa. Nu ştiu ce fac, n-am pic de minte,

Pălesc sau mă-nroşesc dintr-o privire, Cînd întîlnesc pe cineva, îmi bate inima, Cînd cineva îmi vorbeşte, mi se taie răsuflarea, Sînt atît de proastă! Cînd te-am auzit strigând Aş fi vrut să mor pe loc

Şi m-am jurat: Nu vreau,
Nu voi fi a lui, pentru nimic în lume Nu voi fi a lui! Nu!

TILHARUL: Taci, Mimi,

M-am lăudat doar. Am minţit! Am spus prea multe... MIMI: Nu, n-ai exagerat!

TiLHARUL: Dragostea nuc o prada,
N-o poţi fura, n-o poţi impune, N-o poţi lua cu sila...

MIMI: ’ Nu-i adevărat!

TÎLHARUL: Bărbatul cu greu poate să cucerească iubirea Şi nu poate cu una , cu două s-o impună pe a lui

MIMI:’Ba poate tot ce vrea!

TÎLHARUL: Jucătorule, jucătorule prost

Te-ai lăudat c-o să cîştigi înainte să-ţi vezi cartea, Şi ai pierdut. Cea mai sinceră fată

Pe care ai întâlnit-o vreodată, cea mai demnă de iubire,

Nu va fi a ta!

MIMI: Nu-i adevărat!

TiLHARUL: Ce-ai spus?

MIMI: N-am spus nimic,

Dacă vorbeşti aşa, nu mai rămîn cu tine!

Trebuie să mă port altfel,
Am jurat să mă schimb.
Să nu ascult pe nimeni, să nu cred în nimeni, Să nu iubesc pe nimeni,

Să nu mai întîlnesc pe nimeni... Ah, nefericita de mine!

TiLHARUL: Nefericită? De ce?

MIMI: Da, sînt nefericită,
Şi mai bine că s-a întâmplat aşa! N-o să mai fiu proastă...

Mi se pare că mi s-au deschis ochii dintr-o dată.

Ca şi cum aş fi îmbătrinil de azi-dimineaţă.
N-o să mai întorc capul după nimeni, N-o să mai fiu atît de lipsită de-apărare.

Mă simt de parcă m-aş fi lepădat de Tot ce mă chinuise atâta timp, Ca şi cum inima mi s-ar fi răcit în piept, Şi-atîrnă greu, ca o piatră...

TlLHARULf.se *ridică):* Noapte bună, Mimi.

MIMI: Nu te las să pleci,

Acuma nu-mi mai e frică de tine. Mi-a fost teamă C-o să mori. Ce m-aş fi făcut,

N-aş mai fi putut sta de vorbă cu nimeni, N-aş mai fi fost veselă niciodată...

Doamne, e groaznic! A murit pentru tine.

Trebuie să-l iubeşti. Să-l iubeşti pînă la mormînt, Să-l iubeşti şi după moarte şi să fii a lui, pe veci. Pierdută Mimi!

Dac-ai fi murit, Aş fi vrut să mor cu tine...
(Se ridică.) Ah, Dumnezeule,
Cînd mi-au spus, pe urmă, că ţi-e mai bine, Că te-ai sculat din pat,
Mi s-a părul
Un vis frumos
De parcă mi-ar fi răcorii fruntea zborul unor aripi mari, sau o răsuflare,
De parcă rn-ar fi purtat ceva pe sus, De parcă mi-aş fi pierdut sufletul şi trupul, Ah, pierdut! Ce s-a intîmplat cu mine?
Te iubesc,
Aş muri de n-ai fi Iu cu mine,
Şi te voi urma pînă la capătul lumii.
Ce-am făcut!
TÎLHARUL: Vai, Mimi,
Ce-ai făcut? Mi-ai luat
Cele mai dulci cuvinte de pe buze... ce să mai spun acum ?
MIMI: Ce-am făcut! Ah, lasă-mă,
Pînă la moarte o să-mi fie ruşine!
De ce m-ai întîlnit, de ce te-ai ocupat de mine,
Ce ţi-a venit, de ce m-ai vrut?
Te iubesc,
Şi acum nu pot să mai apar în ochii tăi.
Aş vrea să ard toată, ca o torţă,
Sau să intru în pămînt şi să moi'... Ah, lasă-mă !
TÎLHARUL: O, ai auzit-o,
Noapte milostivă! Ce să-i spun
Ca să nu se teamă? Cum vorbeşti cu căprioara
Cînd fuge sperioasă de la izvor?
Vino, vino
În poiana argintată, cînd luminează stelele, Acolo nu e nimeni, nimeni n-o să le vadă Cînd bei.
Nu te duce,
Te aşteaptă vînătorul, o frunză neagră îi acoperă buzele.
Două stele îi acoperă ochii, Sirius, Aldebaran.
Vino,
Am aşteptat noaptea, cînd stelele, răsar,
Am văzut căprioara la izvor, Frunza neagră mi-a căzut pe buze, înţeleaptă, dumnezeiască,
Milostivă noapte! Tu chemi la dragoste, Şi-i aperi pe îndrăgostiţi, îi conduci pe drumuri dulci, Ca pe păsări în cuib îi închizi în palma ta sfîntă.
Zori de zi,
Ţeseţi întîrnplări, sînteţi prielnice întîlnirilor, Conduceţi oamenii cu degete trandafirii Şi le împletiţi destinele Ca pe nişte fire de aur.
Zi!
Tu faci să dea totul în pîrg, tot, Şi cu coacerea ta înceată,

adîncă, îi chinuieşti pe îndrăgostiţi.
Ca un vis
A venit noaptea. Credeam că dormi, Atit de uşor, că nici nu îndrăzneam să respir, Ca şi cum aş fi stat aplecat deasupra ta La căpătîi.
MIMI : Lasă-mă să plec acasă,
Simt o strîngere de inimă, aş vrea să fiu singură.
TÎLHARUL: Dacă te-aş ţine, nu ţi-aş da drumu], îmi ţii însă mîna înlănţuită...
MIMI: Mi-e frică de tine...
TÎLHARUL: Vine cineva.
MIMI: Vine cineva.
TÎLHARUL: Hai aici, Mimi, în spatele copacului I
(După copaci, se vede licărind o lumină. Se aud glasuri.)
UN GLAS DE BĂRBAT *(din culise):* Da, o presimţire. Se zice că există presimţiri. Unii nu le iau în seamă, domnule, dar toate nu sînt decît presimţiri şi semne. Toate din jurul nostru sînt semne din altă lume. Aşa ne învaţă credinţa noastră.
ALT GLAS: Ce credinţă?
UN GLAS DE BĂRBAT: Ei, a noastră, a spiritiştilor! Se zice că există spirite şi medii! Dar şi dumneavoastră aţi simţit o poruncă tainică, să vă întoarceţi. Nu ştiţi de ce v-a chemat, dar aţi auzit-o.
AL DOILEA GLAS: Bine că am ajuns acasă !
UN GLAS DE FEMEIE: Ce-o să se mai mire Mimi!
MIMI: Dumnezeule, sînt ai mei!
(A par profesorul, doamna şi un miner cu o lampă.)
PROFESORUL: Ai fost foarte bun că ne-ai condus.
DOAMNA: Doamne, Dumnezeule! E deschis la noi, bărbate!
PROFESORUL: Cine-i acolo?
TÎLHARUL: Eu.
PROFESORUL: Ce cauţi aici?
TÎLHARUL: Nimic.
PROFESORUL: Vino încoace cu lumina aia. Şi aici cine-i?
MIMI: Eu, mămico.
DOAMNA: Pentru Dumnezeu, Mimi! Ce faci aici?
PROFESORUL: Cu cine vorbeai?
TÎLHARUL: Cu mine.
PROFESORUL: Mimi, cine e domnul ăsta?
MIMI: Nu ştiu.
PROFESORUL: Nu ştii? Cum, nu ştii? Şi te întâlneşti noaptea cu el?
DOAMNA: Vezi, bărbate, presimţirea mea! Ţi-am spus eu!
PROFESORUL: Nenorocito, vrei să ajungi ca Lola? Ce-ai făcut?
DOAMNA: Mimi, o să vezi ce-o să păţeşti!

PROFESORUL: Intră în casă !
MIMI *(Tîlharului):* Adio.
(Se îndreaptă spre casă.)
TÎLHARUL: Noapte bună, Mimi. Şi n-ai nici o frică !
FANKA *(sus, la fereastră):* Sfinte Dumnezeule! Conaşule, dumneavoastră sînteţi?
PROFESORUL: De ce n-ai păzit-o, femeie?
FANKA: Păi, dormeam... Brrr!
(Dispare.)
DOAMNA: Copil nenorocit!
PROFESORUL: Du-te după ea. *(Doamna iese.)* Şi cu dumneata domnule, sau ce-oi fi, n-am ce vorbi. Sper că nu vei avea îndrăzneala să te mai arăţi pe aici cînd sîntem noi acasă. De altfel, ai face-o zadarnic.
TÎLHARUL: Şi altceva?
PROFESORUL: îţi mulţumesc, domnule miner. Ne-ai luminat drumul!
MINERUL: Mare lucru puţină lumină, domnule. Mai degrabă v-aş da lumină spirituală.
PROFESORUL: Cum ai spus?
MINERUL: Lumină pentru un drum mai bun, domnule. Omul care merge pe drumul adevărului, nu-i grăbit. Mînia e cel mai rău sfetnic şi Dumnezeu luminează calea numai celor blînzi. Ca să ştiţi!
PROFESORUL: Mă rog! Mulţumesc pentru bunăvoinţă. Noapte bună.
(Pleacă.)
MINERUL: Noapte bună, să dea Dumnezeu!
PROFESORUL *(iese şi încuie poarta. Ferestrele casei se luminează.)*
MINERUL: Stăruie în greşeală. Adînceşte-te în ea! Trufia şi mînia nu te învaţă nimic bun. Hai, tinere.
TÎLHARUL *(ascultînd):* Stai puţin...
MINERUL: Şi eu am fost tînăr! Şi eu am fost nebun. Omul rătăceşte mult, pînă găseşte calea adevărului. Vino. Biata domnişoară, ce frumoasă e I
TÎLHARUL: Sărmana Mimi!
MINERUL: O să plîngă, o să-şi spele ochii, şi iar o să fie bine. Lacrimile curg repede pe obrajii netezi. Nici nu se opresc. Hai, şi să dea Domnul o dimineaţă mai bună.
TÎLHARUL: O auzi?
MINERUL: „Tineri? Lacrimile ce surîd
Astăzi plîng şi mîine rid.“
TÎLHARUL: Haidem.
MINERUL: Domnul să ne ocrotească în pădure.
(Jrs.)
COBTINA

ACTUL AL TREILEA

Dimineaţă. Tîlharul, cu capul bandajat, stă pe banca din faţa casei.
TÎLHARUL*(încet):* Arată-te, nu mă auzi? Te chem.
MIMI: *(se uită pe fereastră):* Tu eşti!
TÎLHARUL: Bună dimineaţa, Mimi! Vino afară.
MIMI: Nu pot , sînt desculţă. *(Dispare.)*
(Pe poartă, iese Fanka cu un sac, căscînd zgomotos.)
TÎLHARUL: ’neaţa!
FANKA: Iar ai venit? Ce tot vrei?
TÎLHARUL: Ce face Mimi?
FANKA: Ai adus prosoapele?
TÎLHARUL: Ţi le trimit. Ce e cu Mimi?
FANKA: Pleacă de-aici I Azi-noapte, a fost prăpăd.
TÎLHARUL: Dar ce-a fost?
FANKA: Doamne IsuseCristoase, am încasat-o serios de tot! Că, de ce n-am păzit-o? Că, de ce am lăsat-o de capul ei? Da ce sînt eu? Cîine? Să se păzească singură. Of, Doamne, ce-am mai tras!
TÎLHARUL: Şi Mimi?
FANKA: De ea ce să mai vorbesc! A plîns toată noaptea, de nu mai puteam să aud şi m-am dus la ea, aşa, fără să mă vadă nimeni. A trebuit să mă culc lîngă ea! M-a luat de gît şi-a-nceput să vorbească despre tine şi numai despre tine...
TÎLHARUL: Şi ce spunea?
FANKA *(cască) :* Numai prostii. Dar i-am spus şi eu destule.
TÎLHARUL: Ce anume?
FANKA: I le-am spus pe toate. Că n-o să mai vii, că o s-o uiţi, că nu trebuie să ai încredere în bărbaţi... Ştiu eu ce trebuia să-i spun !
TÎLHARUL: Şi Mimi ce zicea?
FANKA: Nimic! Mi-a mulţumit. Şi după ce am tămăduit-o de dragoste, a adormit. Abia cînd se crăpa de ziuă. *(Cască.)* Şi tu? Cară-te de aici şi lasă-ne în plata Domnului.
TÎLHARUL: Şi bătrînii?
FANKA: A, da! Domnul i-a interzis domnişoarei să mai vorbească cu tine.
TÎLHARUL: l-a interzis!
FANKA: Aşa că degeaba mai aştepţi aici. Mimi i-a jurat mamei ei, pe sfînta cruce, că nu mai vorbeşte cu tine. A jurat în faţa noastră, a tuturora. Aşa că, gata! S-a terminat. Poţi să-ţi vezi de drum. Să-ţi iei valea. *(Pleacă.)* Şi-aşa a fost prea mult. Şi ai grijă să trimiţi prosoapele alea. Ne-am înţeles?
(Iese.)
(Se Intredeschide poarta, iese Mimi.)
TÎLHARUL *(se ridică):* Mimi!
MIMI: Sst! Credeam că n-o să mai vii. De ce te uiţi aşa la

mine?
TÎLHARUL: Ai ochii plînşi.
MIMI: Nu face nimic. Parc-ai fi un turc cu turban. Cum te simţi? Ţi-e mai bine?
TÎLHARUL: Mimi, eşti credincioasă?
MIMI: Nu ştiu! Poate. Cred că sînt.
TÎLHARUL: Şi ai jurat?...
MIMI: Da.
TÎLHARUL: ...că n-o să mai vorbeşti cu mine?
MIMI: Acum e totuna. Ştiu că e un păcat îngrozitor, dar probabil n-o să mai fac nici un alt păcat. Şi nici nu mai vreau. îmi pare atît de bine că ai venit!
TÎLHARUL: Te-au chinuit?
MIMI: Da. De ce mă întrebi? Hai în pădure, aici nu putem...
(Doamna" apare sus, la fereastră.)
DOAMNA *(de la fereastră):* Copil nefericit! Vino în casă!
MIMI *(îşi întoarce faţa).*
DOAMNA: Mimi, ce faci? Ai jurat! Auzi? Intră în casă!
MIMI *(tace, nu se duce).*
DOAMNA: Mimi, nu auzi? Treci în casă! Vino-ţi în fire, copilule! Dă-ţi seama ce faci! Pentru numele lui Dumnezeu, Mimi!
(Dispare.)
(Pe poartă iese profesorul, în halat de casă.)
PROFESORUL: N-auzi? Mişcă în casă! Mincinoaso, nerecunoscătoarei), încăpăţînate. Nu ne mai asculţi? Imediat să intri în casă! Imediat, ai înţeles?
MIMI *(îşi stăpineşte cu greu plinsul, dar nu pleacă).*
PROFESORUL: Va să zică nu vrei? Pentru ultima oară, Mimi! In casă ! Te duci, sau nu ?
MIMI: *(îşi acoperă faţa şi se cutremură toată).*
PROFESORUL: Pleacă, pleacă din casa noastră! Nu te mai cunosc, netrebnico! Tirfă! Du-te, nenorocito!
(Trlnteşte poarta după el şi o încuie pe dinăuntru.)
MIMI *(izbucneşte în plîns, aleargă la poartă şi începe să bată tare în ea):* Deschide, mamă! Deschide!
TÎLHARUL: Lasă-i, Mimi! Vino!
MIMI: Mămico!
TÎLHARUL *(dintr-un salt e lîngă ea) :* La dracu! Lasă-i şi...
DOAMNA *(deschide poarta):* Vino, fetiţo, vino! Vezi ce-ai făcut?
PROFESORUL *(în spatele ei):* Mincinoasă! Sălbăticită! Răzvrătită! Sperjură! Eu n-o mai cunosc. Nu mai e fiica mea!
DOAMNA: Vezi, Mimi, vezi? N-ai pic de minte!
PROFESORUL: Ţi-a jurat strîmb! Nu te ascultă. Nu ne mai cunoaşte. Nu mai e copilul nostru.
DOAMNA: Auzi, fetiţo? Ce ne-ai făcut!

PROFESORUL: Ne-a lăsat pentru primul om care i-a ieşit în drum. Uite pe cine am crescut!... Mimi!

DOAMNA: Du-te, du-te la tăticii!

PROFESORUL: Mimi, fata mea! Aşa e că nu vrei să ne faci să suferim?

DOAMNA *(o îmbrăţişează):* Hai cu mine!

MIMI *(plînge cu suspine la pieptul ei):* Mămico!

PROFESORUL: Vezi, copila mea scumpă, vezi? Nu puteai să ne asculţi de la început?

TÎLHARUL: Aţi pus inîna pe ea i

PROFESORUL:' Ce? Mimi, în casă!

MIMI *(intră ascultătoare. Doamna se duce după ea.)*

TÎLHARUL: Aţi pus mina pe ea!

PROFESORUL: Cu dumneata, tinere, n-am ce vorbi. Slavă Domnului, mai sîntem încă în stare să ne păzim fiica de orice aventurier. Pentru ce ai aşteptat să plecăm? Ce motive aveai să te păzeşti de noi? Cine eşti, de fapt? De unde vii? După cum se vede, nu prea ai ce să răspunzi.

TÎLHARUL: Nu.

PROFESORUL: Chiar nimic? E absolut imposibil ca Mimi să te mai întîlnească. Acum, o să avem noi grijă de ea! Dar de ce nu ne poate privi în ochi ? De ce nu poate să spună ce s-a întîmplat aici? Cum te-a cunoscut? Cine a tras? Ce ni se ascunde? O, e limpede că aici s-a petrecut ceva care nu trebuia să se petreacă.

TÎLHARUL: Un moment, vă rog!...

PROFESORUL: Ce este?

TÎLHARUL: Plînge Mimi!

PROFESORUL: Las-o să plîngă! Să nu mărturiseşti totul părinţilor tăi e la fel de grav ca şi cum i-ai înşela. Părinţii sînt conştiinţa copilului. Şi dacă Mimi ne ascunde ceva, înseamnă că se teme de conştiinţa ei. Mimi a noastră nu a fost niciodată aşa! Cît ai putut s-o strici!

TÎLHARUL: Ce-i face acolo?

PROFESORUL: Ce-ţi pasă dumitale? Ieri, cînd am lăsat-o, era ca o jucărie. Un copil, oiţa cea mai fericită. Azi, ne înfruntă, nu vorbeşte, fuge de noi, plînsă şi cu fruntea înfierbîntată, de parcă şi-ar fi pierdut minţile! Omule, mi-e frică de dumneata!

TÎLHARUL: Staţi o clipă...

PROFESORUL: Ieri îmi cunoşteam casa ca pe mine însumi; fiecare sunet îmi vorbea mie. ii înţelegeam fiecare răsuflare chiar şi în somn. Şi a fost de ajuns să vii dumneata, pentru ca, toată noaptea, să trosnească ceva. Să rîdă sau să geamă ceva. Lucrurile să se clatine, copilul meu să zacă plîngînd şi, afară, să aştepţi dumneata, un bufon ridicol cu turbanul ăsta pe cap, şi să asculţi, parcă ai fi răsturnat un stup construit de ani şi ani. O, vom şti s-o ferim de

dumneata chiar de-ar trebui s-o ţinem sub cheie! îmi faci o impresie groaznică, cumplită! Adulmeci la poartă ca o fiară. Eşti nebun? Pari un om care nici nu înţelege ce i se spune!

TÎLHARUL: Poftim?

PROFESORUL: Pleacă de aici, omule! Cu fiica mea nu te mai întîlneşti. Niciodată, niciodată nu voi mai admite să te apropii de ea! Nu te cunosc şi îmi e suficient că te-am văzut. Ai înţeles? Niciodată! Poţi să pleci.

(Pe poartă iese Doamna.)

TÎLHARUL: Ce i-aţi făcut?

PROFESORUL: Ce face?

DOAMNA: Plînge. Am încuiat-o şi...

PROFESORUL: N-a zis nimic?

DOAMNA: Nimic. Ah, Dumnezeule, ce chin şi cu copiii ăştia !

PROFESORUL: Las-să plîngă! Cînd o obosi, îi trece încăpăţînarea. Las-să plîngă! Cînd şi-o şterge ochii, o să ne găsească lîngă ea, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic, ca şi cum nu s-ar fi petrecut nimic. O să aranjăm noi lucrurile în aşa fel, încît nici urmă să nu rămînă din tot ce-a fost.

DOAMNA: Dacă zici tu... Domnule, cred că soţul meu ţi-a spus...

TÎLHARUL: Ce?

DOAMNA: ...că nu dorim ca Mimi să mai vorbească vreodată cu dumneata. Dumneata eşti... ea e... Pe scurt, nu putem permite acest lucru. Nu trebuia să vă în- tîlniţi, noaptea, cînd noi nu eram acasă. Fetei noastre nu-i fac bine asemenea...

PROFESORUL: Ce mai încoace şi încolo, îi interzicem, şi gata!

DOAMNA *(mai blinda):* Eşti tînăr încă...

PROFESORUL: Cu atît mai rău! Tinereţea nu reprezintă nici o scuză şi nici un avantaj. Din contra. E o circumstanţă agravantă! Tinereţea înseamnă desfrînare. Dumneata îţi închipui că eu te iau în serios?

DOAMNA: Bărbate!

PROFESORUL: Nu, domnule! Crezi că iau în serios cîrpele de pe capul dumitale? Sau dragostea dumitale, sau mai ştiu eu ce? Toate astea nu sînt decît trucuri! Farsă! Mascaradă! Sînt destul de bătrîn ca să-mi dau seama cu cine am onoarea! Cine s-a găsit să reprezinte adevărata tinereţe! Dumneata? Dumneata eşti un om foarte primejdios, fiindcă nu eşti serios. Şi cu asta, am terminat. Ai înţeles? Pe Mimi n-o s-o mai vezi. Te rog — du-te !

TÎLHARUL: Da.

(Ţişneşte, pe poartă, înăuntru. încuie şi trage zăvorul în urma lui. Pe urmă, se aude zgomotul cheii în uşa casei.)

PROFESORUL *(aleargă spre poartă):* Omule, ce faci?!

DOAMNA: Dumnezeule! A încuiat?
PROFESORUL: A încuiat! De ce-ai lăsat cheia în uşă?! *(Loveşte în poartă.)* Deschide! N-auzi?
DOAMNA: Deschide!
PROFESORUL: Ieşi afară, neobrăzatule !
DOAMNA: Domnule, deschide!
PROFESORUL: Cum îndrăzneşti? Ieşi afară! Deschide imediat. Ce, ai înnebunit, derbedeule? îţi dai seama ce faci?
DOAMNA: Dumnezeule, ce om!
PROFESORUL: Deschide uşa imediat! Imediat! Mă auzi, ti... ti... ticălosule?
GLASUL TÎLHARULUI *(din casă):* Aud.
PROFESORUL: Deschide!
DOAMNA: Deschide!
GLASUL TÎLHARULUI: Nici prin gînd nu-mi trece!
PROFESORUL: Asta întrece orice închipuire! Deschide!
GLASUL TÎLHARULUI *(din casă):* Nu!
DOAMNA: Mimi, deschide-ne! Auzi, Mimi?
TÎLHARUL *(la fereastră, minios):* Degeaba o chemaţi pe Mimi! Ea nu se amestecă.
PROFESORUL: Deschide imediat!
TÎLHARUL: Puteţi să aşteptaţi mult şi bine!
(Dispare.)
PROFESORUL: Ce ticălos! Ce neruşinare! Lasă-mă, sparg poarta! O sparg!
DOAMNA: Bărbate!
PROFESORUL *(împinge în poartă cu umărul):* Lasă-mă... o... o sparg! Stai... Oh... oh... oh... Nu... nu se poate! A pus zăvorul! N-o poate sparge nimeni. Ce mişel! Lasă-mă!
DOAMNA: Nu, nu te obosi!
PROFESORUL: Lasă-mă, sar peste zid! Unde... Unde e mai puţin înalt? Dac-aş avea un scaun!
DOAMNA: Tot n-o să poţi!
PROFESORUL: Dac-aş avea un scaun! Ce mişel! Du-te, du-te după fierar, să spargă poarta!
TiLHARUL *(apare în balcon şi îşi încarcă puşca):* Nu vă duceţi nicăieri. Am tras zăvorul.
PROFESORUL: Du-te după fierar!
TÎLHARUL: Duceţi-vă. Şi transmiteţi-i salutări din partea mea.
PROFESORUL: Adu fierarul!
TÎLHARUL: Şi spuneţi-i că mi-am încărcat puşca. Nu sfătuiesc pe nimeni să vină aici. Serios.
DOAMNA: Dumnezeule, are puşcă!
PROFESORUL: Puşca mea! Las-o imediat! Cine ţi-a dat voie să-mi iei puşca?
TÎLHARUL: Puşca Lancaster.

PROFESORUL: Banditule ! Afară, afară ! Afară din casa mea !
TÎLHARUL: Casa dumitale! Ce-mi pasă mie de casa dumitale? Habar n-am de ea.
PROFESORUL: Cum îţi permiţi să te porţi astfel faţă de fiica mea?
TÎLHARUL: Fiica dumitale! Totul e al dumitale: casa, puşca, Mimi. Oare singura lor importanţă e că sînt ale dumitale?
PROFESORUL: Afară! Afară!
TiLHARUL: Nici prin vis nu-mi trece! Nu las să mi se ia ce-am găsit.
PROFESORUL: Ce să ţi se ia? Ce vrei, în definitiv?
TiLHARUL: De la dumneata, nu vreau nimic. Dar nu te las să mi te pui în cale. Nu las pe nimeni să mi-o ia pe Mimi! Pentru nimic în lume, domnule!
PROFESORUL: Ajunge cu glumele! îţi poruncesc!...
TÎLHARUL: Dumneata n-ai ce să-mi porunceşti mie. Altă treabă n-ai decît să porunceşti tot timpul. Pe mine nu mă sperii cu zbieretele dumitale. Nu mă las păcălit ca Mimi; sînt mai deştept decît credeţi. Voi aţi vrut să-i interziceţi dragostea, eu voi reuşi s-o apăr. Şi, dacă vreţi război, fie şi aşa! Faceţi ce vreţi. Eu nu dau înapoi, chiar de m-ar costa viaţa.
PROFESORUL: Vorbe! vorbe! vorbe! Paiaţă! Crezi că eu o să iau în serios ce spui? Război! De m-ar costa viaţa! Cu fraze de-astea crezi că mă dai gata?
TÎLHARUL: Biiinee! îţi arăt eu ce e serios şi ce nu. Şi te înştiinţez că, viu, nu ies de-aici.
DOAMNA: Dumnezeule milostiv! Şi Mimi?
TÎLHARUL: Ea nu se va amesteca. Voi faceţi totdeauna ce vreţi cu ea, fără s-o întrebaţi.
PROFESORUL: Auzi, Mimi? Cum poţi să rabzi una ca asta?
TÎLHARUL: Las-o în pace pe Mimi. Aici, sînt eu... *(Se întoarce.)* Mimi, te rog!
(Aleargă înăuntru.)
DOAMNA: Mimi, vino! Dcschide-ne!
GLASUL TÎLHARULUI *(înăuntru):* N-ai voie! *(Furios.)* Nu!
MIMI *(dă buzna pe balcon):* Tăticule, nu pol...
TÎLHARUL *(o trage de mină înapoi):* Vino, Mimi! Să nu îndrăzniţi !
(Dispar aniindoi în casă.)
PROFESORUL: Mimi, nu te lăsa, deschide-nc!
DOAMNA *(îl ţine):* Stai, să ascultăm...
PROFESORUL: Ce face?
DOAMNA: Vorbeşte.
PROFESORUL: Da, vorbeşte.
DOAMNA: Şi rîdel...
PROFESORUL: Mizerabilul!

DOAMNA: Sssttt! Acum vorbeşte ea.
PROFESORUL: Ce spune?
DOAMNA: Nu ştiu.
PROFESORUL: Plînge?
DOAMNA: Nu, nu plînge. Acum vorbeşte iarăşi el.
PROFESORUL: Şi pe-ăsta, să-l iei în serios! Prostii! Spune, tu crezi în ameninţările lui?
DOAMNA: Nu ştiu.
PROFESORUL: Tot timpul mi se pare că pe individul ăsta l-am mai văzut undeva. Cîndva, demult, demult de tot.
DOAMNA: Seamănă cu cineva.
PROFESORUL: Ce om lipsit de orice simţ al răspunderii!
DOAMNA: Acum ştiu cu cine seamănă. Cînd eram mică, am avut pojar şi mi-au dat o carte cu poze; în ea era o poză...
PROFESORUL: Ce poză?
DOAMNA: Un indian tînăr. O căpetenie de trib, aşaaa... cu pene pe cap! Mi-a plăcut extraordinar de mult. Parcă îl văd... şi azi...
PROFESORUL: Şi ce legătură are poza aceea cu ăsta?
DOAMNA: Nici una. Cartea n-am mai găsit-o niciodată.
PROFESORUL: Ce carte? Ia vezi ce face?
DOAMNA: Vorbeşte.
PROFESORUL: Eu o aud pe Mimi.
DOAMNA: Şi eu pe el.
PROFESORUL: Mişelul! Unde l-am mai văzut? Unde oare? Unde?
DOAMNA: într-o carte?
PROFESORUL: Da de unde! Stai. Ştiu cu cine seamănă.
DOAMNA: Cu cine?
PROFESORUL: Mi-am adus aminte. Eram băieţandru cînd am cunoscut pe unul de-ăia, „politicii“. Ştii, din ăia, puşi sub supravegherea poliţiei.
DOAMNA: Tînăr?
PROFESORUL: Tînăr, sălbatic... Şi cîte nu făcea!Fete, scandaluri, versuri... Nu ştiu ce putere de atracţie avea!... Cu ăla seamănă ! Ca două picături de apă !
DOAMNA: De-aş mai găsi pe undeva cartea aia!
PROFESORUL: Lasă cartea! Prostii! Mai auzi ceva?
DOAMNA: Umblă prin casă. Parc-ar căuta ceva.
PROFESORUL: Ce să caute? *(Strigă.)* Şterge-o din casa mea, ticălosule... Pleacă odată!
(Vine în goană Fanka.)
FANKA: De ce strigaţi? Ce-aţi păţit? Ce s-a întîmplat?
DOAMNA: închipuie-ţi, Fany! Ăla e înăuntru. în casă! FANY: Cine? Ăla din noaptea trecută? bOAMNA: Da. Şi nu vrea să ne dea drumul să intrăm!

FANKA: Doamne, dumnezeule, şi trebuie să m-apuc de făcut curăţenie. De ce l-aţi lăsat înăuntru?
DOAMNA: **A** intrat singur.
FANKA *(zgîlţîie poarta):* încuiat! Hei, dă-mi drumul! Vino de-mi deschide! N-am făcut încă curat! Cona- şule, porunciţi-i!
DOAMNA: N-ai cui porunci, Fany. E o brută...
FANKA: Ascultă, hoţule! Tîlharule! Ieşi afară sau nu ieşi? Ajutor! Ajutoor!
DOAMNA: Fany, nu striga.
FANKA: Şi Mimi unde e?
DOAMNA: înăuntru! **A** încuiat-o în casă... cu el.
FANKA: Doamne, Isuse Cristoase, ce nenorocire! E pierdută !
PROFESORUL: Ce? Cine?
FANKA: Domnişoara noastră. Sfinte Dumnezeule, ce lovitură! Vagabondule! Desfrînatule! Deschide, n-auzi?
GLASUL TÎLHARULUI *(din casă):* Lasă gura!
FANKA: Stai un pic, tîlharule, că-ţi arăt eu tio ce-nseamnă o femeie!
GLASUL TÎLHARULUI: Nu e nevoie.
FANKA: Ieşi din casa noastră, haimana!
GLASUL TÎLHARULUI: Nu mai spune!
FANKA: Cu el n-o scoţi la căpătîi în nici un chip. S-a isprăvit. Doamne, Dumnezeule, biata Mimi! Atît de tî- nără! Ce-o să fie cu ea acum!?
PROFESORUL: Taci, femeie! Tu mai lipseai să ne chinuieşti!
FANKA: Bine, nu mai zic nimic. Biata domnişoara! Nefericita de ea.
PROFESORUL: ...Ascultă, nu putem să lăsăm lucrurile aşa... Trebuie să iasă! Să iasă imediat! Spune-mi ce să fac?
DOAMNA: Nu ştiu. Nu ştiu nici eu ce să mai cred...
PROFESORUL: Despre ce?
DOAMNA: Despre el.
PROFESORUL: E un netrebnic... Un ticălos. Fanka, fugi după fierar! Să vină să spargă poarta.
FANKA: Fug.
PROFESORUL: Stai. Spune-i şi domnului primar să vină aici, că am nevoie... de intervenţia lui... oficială.
FANKA: Îhî!
(lese ca fulgerul.) (Pauză.)
PROFESORUL: ...Nevastă, nu mi-aş fi închipuit niciodată că... că, într-o zi, voi fi silit să-mi cuceresc astfel propria mea casă! Că va trebui să lupt pentru tot. De ce ni se pune tinereţea în cale? Abia îţi ridici o casă. Imbătrîneşti muncind pentru ea, şi cînd să te aşezi şi tu, liniştit, în căminul tău, se şi aud paşi străini la uşă. Paşi străini, uşori, grăbiţi!... E tinereţea! E duşmanul! Vine! „Dă-te la o

parte şi nu-mi sta în drum, încăpăţînat bătrîn !“
DOAMNA: Ascultă...
PROFESORUL: Aaa! Dar eu nu mă las! Îi plătesc eu lui! Tinereţea trebuie înfrîntă.
DOAMNA: Eu cred că nu trebuia să chemi pe nimeni.
PROFESORUL: De ce?
DOAMNA: Din cauza lui Mimi. Or să-i iasă vorbe...
PROFESORUL: Ce? Ce vorbe? Nu nu! Nu mă las!
(Tîlharul scoale capul pe uşa. balconului.)
TÎLHARUL: A plecat? *(lese în balcon.)* Ei, sînteţi pregătiţi? *(Pauză.)* Şi eu sînt. *(Pauză.)* Aha, nu vreţi să vorbiţi cu mine? Să fiţi sănătoşi!
PROFESORUL *(foarte sec):* Stai!
TÎLHARUL: Ei? Ce doreşti?
PROFESORUL: Să părăseşti casa... la ordinul autorităţilor. Îţi dau termen... trei minute.
TÎLHARUL: Trei săptămîni, vrei să spui.
PROFESORUL: Nu. Te tămăduiesc eu de „figuri“ de-astea, tinere!
TÎLHARUL *(extrem de grav):* încetează să le mai numeşti „figuri“. Cred că n-ai fortificat casa asta de pomană. Adio.
PROFESORUL: Vor vorbi alţii cu tine. Şi altfel.
TÎLHARUL: Ai trimis după întăriri?
PROFESORUL *(cu o gravitate „mormîntală“):* Vei vedea ’mneata!
TÎLHARUL: Mă rog!
PROFESORUL *(Doamnei):* Auzi? Mai face şi pe eroul!
TÎLHARUL: Te înşeli. Dar, împotriva dumitale singur, n-ar fi fost jocul cinstit.
PROFESORUL: Care joc?
TÎLHARUL: Lupta. Eşti prea slab şi prea nevolnic. Şi, cu cît veţi fi mai mulţi, cu atît mai mult voi fi în dreptul meu.
PROFESORUL *(izbucneşte):* În dreptul tău! Tu şi drept! Unde s-a pomenit o neruşinare mai mare? Ceea ce faci tu, e tîlhărie! Violare de domiciliu! Răpire! Şi tu, caraghiosule, îţi închipui că faci ceva neobişnuit? Vezi-ţi de treabă! Figuri ca asta, tinere, s-au văzut cu nemiluita! Asemenea „eroisme“ sînt fumate de mult. întotdeauna, însă, se mai găseşte cîte un tînăr nătîng, care să mai joace o piesă veche! Şi să creadă că face cine ştie ce ispravă nouă. Oh, sînt sătul pînă-n gît, pînă-n gît, de asemenea farse răsuflate.
TÎLHARUL: Păcat. Mie îmi place.
PROFESORUL: Eşti nebun! Nebun! Mai aşteaptă însă un pic şi o să-ţi treacă bucuria. O să-ţi treacă cheful de aventuri. O să-ţi treacă tot cînd o să stai în faţa mea ruşinat şi-o să-ţi deschizi ochii, ca să-ţi dai seama, pînă la urmă, cît de

puţină minte ai avut, abia atunci o să-ţi spun că un sfîrşit prost e totuşi un început bun. Tinereţea trebuie învinsă!
TÎLHARUL: A mea sau a ei?
PROFESORUL: Ce-ai spus?
TÎLHARUL: Crezi c-o să te las să-i omori tinereţea?
PROFESORUL: Ai înnebunit? Eu, eu o apăr pe Mimi!
TÎLHARUL: Nu, domnule. Eu o apăr.
PROFESORUL: Tu eşti pierzania ei! Ah! Dar o să-i scot eu prostiile astea din minte! Mai degrabă mi-aş ucide fiica decît să ţi-o las ţie!
TÎLHARUL *(se întoarce spre interior):* Vezi, Mimi! Auzi?
PROFESORUL: Las-să audă! Să înţeleagă că s-a isprăvit.
TÎLHARUL: Şi-o să mă ataci?
PROFESORUL: Nici gînd! Pun numai să te ridice. Să te scoată afară din casa mea.
TÎLHARUL: Aha, ai trimis după jandarmi? Fie şi aşa! Aici, domnule, să ştii însă că jandarmii nu vor intra.
PROFESORUL: Ce face? Ai vrea, adică... să te aperi?... De jandarmi?
TÎLHARUL: Fireşte!
PROFESORUL: Nu văd cum te-ai putea apăra?
TÎLHARUL: Foarte simplu! Trag!
PROFESORUL: În jandarmi?
TÎLHARUL: Exact.
PROFESORUL: Oh... ti... ti... ticălosul! în jandarmi! Nevastă !
DOAMNA: Pentru Dumnezeu! Ce ai?
PROFESORUL: Oh... oh... oh... I-ni... inima... respiraţia... Ai... ai auzit?... în jandarmi!
DOAMNA: Ce faci, domnule? E un om bolnav! PROFESORUL *(se lasă pe bancă):* în jandarmi! DOAMNA: Dă-ne drumul în casă! îl omori!
TÎLHARUL: Da? Dar voi nu vreţi să mă omorîţi pe mine?
DOAMNA: O să se îmbolnăvească! Poţi să-i faci lui Mimi o asemenea durere?
TÎLHARUL: Şi voi nu vreţi să mă goniţi? Puteţi să-i provo- caţi lui Mimi o astfel de durere?
DOAMNA: Judecă un pic! Dumneata nu poţi să rămîi în casa noastră.
TÎLHARUL: Şi de ce nu? Gratii sînt, provizii am, muniţii... Rezistăm noi paisprezece zile. Şi-o mie de nopţi, Doamnă!
DOAMNA: Cruţă-ne! Ce ne facem, dacă te văd oamenii?
TÎLHARUL: Nu trebuia să-i chemaţi.
PROFESORUL *(se ridică):* Nu mai sta de vorbă cu el!
(Vine Sefl. Se opreşte, se uită.)
PROFESORUL *(cu glasul frînt):* Eşti un tîlhar şi o să plăteşti scump... Eu... nu dau înapoi... în faţa nimănui! TÎLHARUL: Nici eu.

(Intră în casă.)
SEFL: Nu vă supăraţi că îndrăznesc. Domnul ăsta e un tîlhar, nu?
DOAMNA: Cam aşa ceva.
SEFL: Da, tot ce se poate! Uitaţi, ieri, l-am găsit aici, împuşcat cu o gaură atîta în cap. Şi eu l-am mai şi pansat. Habar n-aveam pe cine ajut! Ar trebui să-l ase- diaţi, ca să nu fugă.
DOAMNA: Ah, ce bine-ar fi să fugă!
SEFL: Ba nu! O faptă ca asta trebuie pedepsită. Poate să vă fure mult din casă!
DOAMNA: Mult, prea mult, Sefl. Mai mult decît iţi poţi închipui.
SEFL: Ţţ, ţţ! Ce pagubă!
(Doamna izbucneşte în plîns.) (Vine învăţătorul.)
ÎNVĂŢĂTORUL: Mă iertaţi, dar ce s-a întîmplat aici? Am întîlnit-o pe slujnica dumneavoastră şi mi-a spus că v-a intrat un hoţ în casă. Eşti sokol[1] mi-am zis, şi, în cazul ăsta, datoria ta e acolo. Unde e hoţul?
DOAMNA: înăuntru, domnule învăţător.
ÎNVĂŢĂTORUL: E înarmat?
DOAMNA: Da.
SEFL: V-am spus eu, că trebuie asediat.
ÎNVĂŢĂTORUL *(zgîlţîie poarta):* Unde-i cheia?
DOAMNA: La el.
ÎNVĂŢĂTORUL: Trebuie să-l dezarmăm. *(Strigă.)* Mişe- lule, ieşi afară! Depune armele!
(Soseşte fierarul cu sculele.)
FIERARUL: Cică trebuie să sparg o poartă.
PROFESORUL: Da, da, sparge-o!
FIERARUL: Cică e un tîlhar aici.
SEFL: Da, da.
ÎNVĂŢĂTORUL: Acolo, înăuntru.
FIERARUL: Dacă-l prind, dracu l-a luat! E ţigan?
SEFL: Da de unde! Arată ca un domn!
FIERARUL: Auzi, al dracu'? Las-că-i arăt eu lui domniei
SEFL: Ascultă, fierăriile, ar trebui să-l asediem.
FIERARUL: Mai întîi poarta. La o parte!
PROFESORUL: Da, da, sparge-o!
FIERARUL *(încearcă poarta):* Da a dracului poartă, fir-ar să fie! Ce porc a pus s-o facă aşa?
PROFESORUL: Eu.

[1] în traducere textuală, softol = vultur; aici — membru al asociaţiei sportive de masă „Sokol".

FIERARUL: Eh, dacă aţi vrut să vă faceţi casa fortăreaţă, atunci chemaţi *antileria* s-o dărîme!
PROFESORUL: De ce?
FIERARUL: Pentru că are zăvoare, „cloţuri", fier! Asta e

poartă de puşcărie şi să mă ia dracu dac-o poate sparge cineva.

(Primarul şi vecinul sosesc solemni.)

PRIMARUL: Bună ziua, domnule profesor. Se pare că e un tîlhar la dumneavoastră în casă?

PROFESORUL: Da! E înăuntru.

ÎNVĂŢĂTORUL: S-a încuiat în casă.

SEFL: Şi nu vrea să iasă.

PRIMARUL: Ţţ, ţţ! Ziua namiaza mare!

VECINUL: Numai ce-mi bate primarul în poartă, şi-mi spune: „Hai, vecine! Trebuie să mergi cu mine, că eşti prim-consilier şi comandantul pompierilor. Vino, că a intrat un hoţ la profesor în casă!“

SEFL: Ascultaţi-mă pe mine. Trebuie să-l asediem.

PROFESORUL: Vă rog, domnule primar!... Ca persoană oficială... Somaţi-l, vă rog, să-mi părăsească imediat casa.

PRIMARUL: Numaidecât, numaidecît. Un bob zăbavă!

PROFESORUL: Da ce mai aşteptaţi?

PRIMARUL: Jandarmul! Fanka dumneavoastră s-a dus să-l caute.

VECINUL: Să-l scoale din somn.

PRIMARUL: Că doarme la ora asta.

VECINUL: Ieri, ştiţi, s-a cam pilit.

PRIMARUL: Parcă tu nu?

VECINUL: Şi tu ce cusur ai avut?

FIERARUL: Dar unde v-aţi matosit?

PRIMARUL: La „Berbecul“.

FIERARUL: Cum v-o fi venind, nene? Păcat de voi!

PRIMARUL: Ce să-i faci? Ai dreptate!

VECINUL: Just!

PRIMARUL: Şi încă ce just?

VECINUL: Of! Of!

ÎNVĂŢĂTORUL: Vezi, vecine, acum oftezi!

VECINUL: Dacă e just!

ÎNVĂŢĂTORUL: De cîte ori nu ţi-am spus: nu mai bea otravă!

(Vine în goană Fanka — singură.)

FANKA *(asudată):* Trebuie să torn apă rece pe el... Doarme buştean! Ah, Dumnezeule, ce-am mai fugit!

PRIMARUL: Nu ţine la băutură. N-are rezistenţă!

VECINUL: În cazul ăsta, trebuie să te descurci singur, primarule.

PRIMARUL *(bate în poartă):* în numele legii!

TÎLHARUL *(scoate capul):* Ce mai vreţi? *(Dispare.)* Mimi, sîntem asediaţi!

VECINUL: Aoleu, primarule, ia te uită!

PRIMARUL: Ce-i?

VECINUL: Nu vezi că e el?

PRIMARUL: Care el?
VECINUL: Chefliul ăla care a băut, cu noi, pînă-n zori!
PRIMARUL: Ăla? Ha, ha, ha, ha ha ha, ha ha, ha ha ha haha!
VECINUL: Hi hi hi, hi hi hi, hi hi hi hi hi!
PRIMARUL: Ha ha ha ha ha! Ce neruşinat!
VECINUL: Hi hi hi hi hi hi hi!
PROFESORUL: Domnule primar!
PRIMARUL: Ha ha ha, ha ha ha !
VECINUL: Hi hi hi hi hi hi hi!
SEFL: He he, he he, he he he!
PROFESORUL: Domnule primar, veniţi-vă în fire!
PRIMARUL: Eu, ha ha ha, doar nu fac nimic. Ha ha ha ha ha !
VECINUL: Hi hi hi, hi hi hi, hi hi hi! încetează, primarule! Mă doare burta de atîta rîs!
PRIMARUL: Oameni buni, ce caraghioslîc!
PROFESORUL: Domnule primar, reprezentat, i oficialitatea!
PRIMARUL: Da, oficialitatea. Da ăsta nu e hoţ.
VECINUL: Hi hi hi hi!
PRIMARUL: Ha ha ha ha ha! N-o să vă fure nimic.
VECINUL: Că, doar, e şi domnişoara cu el.
PRIMARUL: O să-l păzească ea!
VECINUL: Iii hi hi, hi hi hi, hi hi hi hi!
PRIMARUL: Hhhhh...
PROFESORUL: Dumneavoastră trebuie să faceţi toate diligenţele ca să-l scoateţi din casa mea!
PRIMARUL: Las-că pleacă el.
PROFESORUL: Nu pentru asta v-am chemat.
PRIMARUL: Dacă ţineţi cu tot dinadinsul... *(Bate în poartă.)* Tinere domn, tinere domn!
TÎLHARUL *(iese în balcon cu puşca pe umăr):* Ce vreţi?
PRIMARUL: Ha ha ha ha, ha ha ha ha, ha, ha ha ha ha !
VECINUL: Hi hi hi hi hi hi hi hi!
SEFL: He he, he he, he he he!
PRIMARUL: Tinere domn, trebuie să ieşiţi.
TÎLHARUL: Nu ies.
VECINUL: Dar ştiu că ne-o făcuşi, tinere!
PRIMARUL: Cum ai dormit?
TÎLHARUL: Bine!
VECINUL: Ne-ai făcut-o pe cinste! Spiritistul ăla, minerul, încă nu şi-a venit în fire!
PRIMARUL: Ha ha ha ha ha I Şi, pe jandarm, ha ha ha ha... îl face ciuciulete.
FIERARUL: Dar ştiu c-aţi făcut-o latră!
PROFESORUL: Interveniţi, domnule primar, ordonaţi!
PRIMARUL: Ei bine, tinere, deschide!
TÎLHARUL: Nu deschid.
PRIMARUL: îţi ordon!

TÎLHARUL: în numele legii?
PRIMARUL: în numele legii.
TÎLHARUL: Mă doare-n cot de lege.
(Pleacă.)
VECINUL: Sîc, primarule, ţi-a zis-o! O meritai.
FIERARUL *(încîntat):* Mii de draci! Straşnic, nu?
ÎNVĂŢĂTORUL: E un răufăcător! Domnule primar, trebuie să chemi jandarmii.
PRIMARUL: Da de unde. Jandarmii azi gonesc ţigani.
ÎNVĂŢĂTORUL: Pe ţigani, domnule primar. Corect e: pe ţigani, pe jandarmi, pe ţărani...
PRIMARUL: Nici un „pe ţărani", „pe jandarmi"...
ÎNVĂŢĂTORUL: Domnule vecin, ar trebui să chemi pompierii.
VECINUL: De ce? Arde ceva?
FANKA: Fug după domnul pădurar.
SEFL: Vezi să nu-l găseşti. A dispărut de ieri... Ce de întâmplări, domnule!
PitÎMUL BĂIAT *(intră):* Domnule învăţător, eu arunc o piatră.
ÎNVĂŢĂTORUL: Nu e voie să arunci cu pietre.
AL DOILEA BĂIAT *(intră) :* Domnule învăţător, eu sar zidul.
ÎNVĂŢĂTORUL: Nu e voie să sari ziduri.
SEFL: Eu zic să-l asediem.
PROFESORUL: Primarule! Trimite după jandarmi.
PRIMARUL: Eu n-aş face atîta caz, domnule profesor.
PROFESORUL: îi chem eu, Fanka!
FANKA: Alerg.
PRIMARUL: Fanka, stai. Aranjez tot eu. Hei, tinere! Vino-ncoa!
TÎLHARUL *(iese pe balcon):* Ce mai vreţi?
PRIMARUL: îţi spun să fii rezonabil. Domnul profesor vrea să cheme jandarmii.
TÎLHARUL: N-are decît!
PRIMARUL: Vino mai bine cu noi. O să te întorci altă dală.
PROFESORUL: îi interzic!
PRIMARUL: Pardon, domnule! Trebuie să-l luăm cu binişorul. Uite, tinere. Dumneata uiţi că eşti într-o casă străină şi că orice glumă trebuie să aibă un sfîrşit. Domnul profesor e în dreptul lui. Vino la noi la masă şi, după-amiază, mergem la vînătoare de iepuri. Domnişoara n-o să fugă. Gata, vino!
VECINUL: Frumos ai mai vorbit.
TÎLHARUL: Nu merg, primarule! Chiar dacă mi-ai promite orice de pe lume, ar însemna să fiu nebun să plec. Fie ce-o fi şi — chiar dac-o fi să mă coste viaţa, tot nu plec. Vorbesc foarte serios. Fiindcă, primarule, fericirea nu este o glumă şi eu nu sînt nebun. De-aş reuşi să mă apăr numai o săptămînă, şi tot merită. Şi-acum, lăsaţi-mă în pace!

FIERARUL: Al naibii, frumos a mai vorbii!
PRIMARUL: Domnule profesor, eu n-aş chema jandarmii.
PROFESORUL *(Tilharului):* Te rog... dă-mi... doctoria mea. Digitalina! Şi-o bucăţică de zahăr.
TÎLHARUL: Mă rog. Ţi le dau peste zid.
(Aleargă înăuntru.)
FANKA: Atunci, mă duc după jandarmi, da?
ÎNVĂŢĂTORUL: Am găsit! Cînd o da aia... doctoria, di..; digitalina, îl apuc de degete şi-l trag peste zid!
PROFESORUL: Bravo! Foarte bine!
ÎNVĂŢĂTORUL: Aşa am să fac! îl prind de mină şi-l trag jos. Cum întinde mina, cum zboară! Şi dumneata îl înhaţă imediat, maistre fierar.
FIERARUL: Ba nu. Chestia asta nu-mi place.
VECINUL: Nici mie. E o capcană.
FANKA: Ha ha, îl apuc eu, lăsaţi...
SEFL: Poate că şi eu.
ÎNVĂŢĂTORUL: Bine. Staţi lîngă mine. Şi cum o fi jos — săriţi pe el! Acum, linişte. Atenţie.
(Pauză. Zornăie un lacăt.)
SEFL: Vine.
(Pauză.)
DOAMNA *(în şoaptă):* Doamne păzeşte!...
TÎLHARUL *(cu puşca pe umăr, se aşază pe zid şi le întinde sticluţa):* Uite-o, s-o ia careva. Ce, nu vrea nimeni? *(Pauză încordată.)* Domnule învăţător!
VECINUL *(primarului, în şoaptă):* Ţţ, ţţ, ţţ, nu c frumos!
TÎLHARUL *(întinde mîna):* Hai, domnule învăţător, că doar nu te muşc.
ÎNVĂŢĂTORUL:' Da... te rog...
(Se apropie încet, urmat de Fanka şi de Sefl; ridică mina.)
FIERARUL *(cu jumătate glas):* Doamne Isuse Cristoase!
ÎNVĂŢĂTORUL *(ia sticluţa şi se trage înapoi):* Mul... mulţumesc !
PROFESORUL: Eşti un fricos! Să-ţi fie ruşine!
TÎLHARUL: Aha, de-ăştia îmi sînteţi! Voiaţi să mă trageţi de mină? *(Scoate puşca).* Ia te uită, învăţătorul !
ÎNVĂŢĂTORUL: Crezi că mi-e frică de tine, ticălosule! Predă-te!
TÎLHARUL *(trage cocoşul):* învăţătorule, du-te acasă...
ÎNVĂŢĂTORUL: Nu mă duc... Omule, nu te juca cu puşca!
TÎLHARUL *(ridică puşca):* Ai plecat?
ÎNVĂŢĂTORUL *(îşi schimbă locul):* Ce... ţi-am făcut? Termină, domnule!
TÎLHARUL *(ocheşte):* Atcntie!
PRIMARUL *(îl acoperă pe învăţător cu corpul lui):* Ajunge! Am început să mă satur! *(Strigă).* Dă-mi puşca, sau...
TiLHARUL: Eu credeam că-mi eşti prieten.

(Sare înăuntru. Zornăit de lacăt.)
ÎNVĂŢĂTORUL *(îşi şterge fruntea):* Mişelul! Trimiteţi după jandarmi, domnule primar!
PRIMARUL: Vreţi să-l împuşte?
ÎNVĂŢĂTORUL: E un răufăcător!
PROFESORUL: Trimiteţi după jandarmi! E datoria dumneavoastră, domnule primar!
VECINUL: Primarule, nu trimite, c-o să fie de rău.
PRIMARUL: Atunci... *(Pauză).* Nu! Nu pot să fac una ca asta!
PROFESORUL: Fanka!
SEFL: Mai gîndiţi-vă, conaşule!
PROFESORUL: Fanka, du-te după jandarmi. în numele meu.
FANKA: Îhî, îhî!
(Iese ca un fulger.)
VECINUL: Hai, primarule. Lasă-i.
PRIMARUL: Nu trebuia să procedaţi aşa, domnule. Nu trebuia să procedaţi aşa.
PROFESORUL: Domnule, nu ţi-am cerut sfatul!
VECINUL: Lasă-l, primarule şi hai! N-are decît să facă ce vrea.
SEFL: Nu, nu trebuia să faceţi una ca asta.
DOAMNA: Nn trebuia să faci una ca asta.
ÎNVĂŢĂTORUL: Foarte bine aţi făcut. Admirabil!
PROFESORUL: Vă rog, n-am cerut părerea nimănui.
(Pauză.)
SEFL: Ascultaţi! Acum vreo cincizeci de ani, prin locurile astea trăia un braconier. Da da, pe vremea aceea, eram un băieţandru. Un braconier tînăr şi nimerea, de te minunai. De parcă şi fiarele îi ieşeau singure înainte. Cu ăla seamănă. Da, da. Seamănă ca două picături de apă...
(în balcon apare Tîlharulşi-şi desface bandajul de pe cap.)
PRIMARUL: Tinere, tinere! Fii cuminte. Vin jandarmii.
TÎLHARUL: N-au decît sa vină!
VECINUL: Hai cu noi, tinere; lasă-i să-şi pună domnişoară în dulap!
TÎLHARUL *(îşi bandajează capul):* Nu te mai cred nici pe dumneata.
SEFL: Tinere domn, pleacă; să nu ţi se întîmple ceva!
FIERARUL: Hai cu noi. Şi dac-or să te urmărească lanoi, mii de draci, le...
DOAMNA: Chiar vrei să rămîi? Orice s-ar întîmpla?
TÎLHARUL: Rămîn. Altceva mai vreţi? *(în balcon apare Mimi. Nu se uită în jos. Ezită).* Mimi, nouă nu ne e frică.
MIMI *(se întoarce, luptă cu sine însăşi).*
TÎLHARUL: Ce e, Mimi? Vrei ceva?
MIMI *(se apropie repede de el, îl ia de gît şi îl sărută. Pe urmă fuge, fără ca, măcar, să arunce o privire în jos).*

DOAMNA: Mimi!
PROFESORUL: Fata mea!
(Pauză.)
SEFL: Ce întâmplare, domnule!
TÎLHARUL *(rămîne o clipă nemişcat. Apoi brusc):* Niciodată, aţi înţeles?
(Iese.) (Pauză.)
PROFESORUL *(încet):* Iertaţi-mă, domnilor, că v-am deranjat... Vă rog, lăsaţi-ne singuri!
ÎNVĂŢĂTORUL *(ironic):* Iertaţi-mă, vă rog, că m-am amestecat în treaba asta. Vă cer mii de scuze.
(Iese.)
PRIMARUL: Domnule profesor, eu i-aş trimite pe jandarmi înapoi.
PROFESORUL: îmi iau rămas bun de la dumneavoastră.
VECINUL: Hai, primarule, lasă-l.
PRIMARUL: Haidem.
(Pleacă.)
FIERARUL *(pleacă în urma lor):* Fir-ar a dracului să fie, eu aş lăsa-o baltă...
SEFL *(bate în poartă):* Deschide! Deschide!
(Iese.) (Pauză.)
PROFESORUL: ...Ce facem, nevastă? Ce facem acum?
DOAMNA: Fă ce vrei.
PROFESORUL: Ce s-o fi întîmplat cu ea?
DOAMNA: Nu ştiu...
PROFESORUL: Douăzeci de ani am păzit-o ca ochii din cap. Pînă şi pietricelele i le înlăturam din cale, îi croiam drum, să nu se împiedice nici de o umbră. Ah, spune-mi, am mai lăsat-o pînă acum vreodată singură?
DOAMNA: Nu.
PROFESORUL: De ce-am plecat ieri! O, am plecat cu inima strinsă! Şi cînd, pe drum, ai avut presimţirea aceea, imediat ţi-am făcut pe voie şi ne-am întors de la jumătatea drumului...
DOAMNA: Mie, pe voie! Tu ai vrut să te întorci.
PROFESORUL: Da, eu... Nouă, nevastă, trebuie să ne fie frică de soartă. Trebuie să-i înţelegem semnele. Nu uita ce ne-a făcut cea mare!
DOAMNA: Lola!...
PROFESORUL: Nu-i rosti numele în faţa mea! Nu vreau s-o mai cunosc!
DOAMNA: ...Nu ştiu de ce, mă gîndesc tot timpul la ea.
PROFESORUL: Taci! Nu-mi mai aduce aminte! Nu, nu, fereasca Dumnezeu! Cazul ei nu se va mai repeta!
DOAMNA: ...Dac-am şti măcar pe unde e şi cum o duce... *(Pauză).* Ascultă...
PROFESORUL: Ce-i?

DOAMNA: Recunoaşte şi tu, totul nu e decît soarta. După ce Lola a fugit pe fereastră şi ai pus peste tot gratii şi lacăte, spuneai că o să faci din casa noastră o fortăreaţă. Nici o gratie nu ţi se părea destul de solidă...
PROFESORUL: Şi ce vrei să spui cu asta?
DOAMNA: Nu vezi? Tocmai din cauza asta am pierdut-o acum şi pe Mimi. Din cauza fortăreţei ăştia. Gratiile tale sînt de vină.
PROFESORUL: Gratiile mele! Nu cumva trebuia să le las fetelor ferestrele şi uşile deschise vraişte? Ca să poată fugi şi Mimi pe fereastră, dacă i-ar veni vreunuia cheful? Oh, fetele noastre au răul ăsta în sînge!
DOAMNA: Cu cine seamănă?
PROFESORUL: Cum cu cine seamănă? Cu mine sigur nu!
DOAMNA: Nu, cu tine sigur că nu!
PROFESORUL: Ce?... De ce... Adică ce vrei să spui cu asta?
DOAMNA: Nimic. Sigur nu seamănă cu tine.
PROFESORUL: Draga mea, dar nici cu tine! De ce gîndeşti aşa!
DOAMNA: Nu ştiu. Dar cu tine nu seamănă!
PROFESORUL: Nici cu tine. Ferească sfîntul. Nu, nu! Nici cu tine!
DOAMNA: Cum crezi tu.
PROFESORUL: Nu seamănă cu noi. Cît timp am aşteptat noi pînă să ne luăm?
DOAMNA: Opt ani.
PROFESORUL: Vezi, opt ani. Toată tinereţea!... Şi nici prin gind nu ne-a trecut să fugim. Nici o clipă nu ne-a dat prin gind că am putea... să nu mai aşteptăm...
DOAMNA: Poate că... ţie... nu ţi-a trecut.
PROFESORUL: Nu, sigur că nu. Dar ţie, spune, nici ţie nu ţi-a trecut, nu-i aşa?
DOAMNA: Mic?
PROFESORUL: Nu, nu ţi-a trecut. Ai aşteptat opt ani, în linişte, cu o răbdare exemplară.
DOAMNA:’ Răbdare — nu! Dar, mai bine să nu mai vorbim despre asta!
PROFESORUL: Despre ce?
DOAMNA: Despre cei opt ani.
PROFESORUL: Pentru numele lui Dumnezeu, nevastă, nu te mai înţeleg! Nu cumva vrei să spui că trebuia să facem altfel? Trebuia să fugim? Spune! Te-ai gîndit atunci la aşa ceva? Te aşteptai cumva la una ca asta din partea mea ?
DOAMNA: La ce m-am gîndit, la ce nu m-am gîndit, n-are importanţă. N-aveam minte pe vremea aia.
PROFESORUL: Aha, nu aveai! Dar spune-mi, acum, puteam

să fi făcut altfel, atunci?
DOAMNA: Cum crezi tu.
PROFESORUL: Nu, spune tu! Tu eşti atît de deşteaptă, draga mea! întotdeauna te-am preţuit, fiindcă eşti atît de înţeleaptă. Spune-mi, ai fi procedat altfel? N-ai fi aşteptat? Ai fi fugit? Spune!
DOAMNA: ...Eu nu sînt înţeleaptă!
PROFESORUL: Ah... Nu m-am aşteptat la una ca asta! N-am bănuit! Nu te-am cunoscut!
DOAMNA: Ştiu. Ascultă-mă... asta e dragostea?
PROFESORUL: Ce dragoste?
DOAMNA: Ce face Mimi... Ce face el... toate cîte se petrec? Deci asta e dragostea?
PROFESORUL: De ce întrebi?
DOAMNA: Aşa. Eu n-am cunoscut-o.
PROFESORUL: Ce? Ce n-ai cunoscut?
DOAMNA: Ce cunoaşte Mimi. Oare Mimi o să-şi regrete tinereţea?
PROFESORUL: Şi tu, tu ţi-o regreţi?
DOAMNA: Poate că noi nici n-am fost tineri...
PROFESORUL: Nu, n-am fost! Eu n-am avut timp să fiu. A trebuit să muncesc!
DOAMNA: Ştiu. Dar puteai să faci, poate, ceva mai mult. Şi poate că şi eu as fi fost în stare...
PROFESORUL:Să ce?
DOAMNA: Să fac ce face Mimi. Poate şi mai mult. Ce n-aş fi făcut, dacă mi-ai fi arătat... mai multă dragoste!
PROFESORUL: Dacă eu ţi-aş fi arătat... Dar bine, femeie, nu era dragoste faptul că munceam pentru tine... pînă la epuizare... că nu dormeam... nu trăiam...
DOAMNA: Munceai, ştiu. Dar să aştepţi era... mai greu decît să munceşti.
PROFESORUL: Şi tu ai aşteptat opt ani! Asta nu era dragoste? DOAMNA: Dragoste? Nu ştiu. Mai degrabă a fost dragoste atunci cînd n-am mai vrut să aştept!... O dată cînd... am vrut să fug după tine, fără să-mi pese de nimic, fără ruşine... de nimeni şi de nimic. Ţie nu ţi-am spus. Nu ţi-am spus fiindcă... fiindcă pînă la urmă m-ai fi convins să n-o fac. Aşa că ini-a trecut... de tot.
PROFESORUL: Ai vrut tu asta?
DOAMNA: Numai o dată. Dar a fost... mai mult decît cei opt ani şi... tot ce-a urmat.
PROFESORUL: ’ Decît... căsătoria?
DOAMNA: Nu ştiu. Poate.
PROFESORUL: Nevastă, vorbeşti serios?
DOAMNA: Atunci cînd vorbeşti... o dată la treizeci de ani, presupun că e serios.
PROFESORUL: Aşa, va să zică! Aşa stau lucrurile! Uite,

moşule, ce n-ai ştiut! Ai trudit, n-ai cunoscut odihna, te-âi obosit de moarte, dar asta nu e dragoste! Tu n-ai iubit! Şi nu ai fost... iubit niciodată!

DOAMNA: Te rog!...

PROFESORUL: Nu, nu, taci! Eram atît de fericit; îmi închipuiam... credeam... că... că mi-am trăit viaţa în dragoste... şi pentru dragoste. Eram... fericit şi, azi... iţi dau înapoi... fericirea asta a mea!

DOAMNA: Pentru numele lui Dumnezeu, ce tot îndrugi acolo?

PROFESORUL: Ţi-o dau înapoi! înapoi! Nebun bătrîn ce sînt! A trebuit să vină pierde-vară ăsta, ca să-mi deschidă ochii! *(Ameninţă, în sus, cu pumnul).* Vai şi amar de tine! Mi-ai luat casa, fiica, mi-ai luat nevasta, mi-ai luat familia! Dar nu mă las, mă răzbun eu pe tine! Pentru tot! Pentru mine însumi!

DOAMNA: Da. Pui... să-l împuşte...

PROFESORUL: Să se întîmple ce trebuie!

DOAMNA: Dar sîngele... pata care va cădea pe Mimi...

PROFESORUL: O să mă răzbun! Tinereţea trebuie înfrîntă! *(Cade pe bancă şi îşi ascunde faţa în palme.) (Pauză.)*

PROFESORUL *(ridică capul):* Ce să fac acum? Ce să fac cu el?

DOAMNA: Ce să mai faci! Ai chemat jandarmii.

PROFESORUL: Şi dacă-i înfruntă — atunci ce ne facem?

DOAMNA: Atunci, aş... aş vrea să fiu... acolo.

PROFESORUL: Unde? Cu el?

DOAMiNA: Cu Mimi... ca să n-o doară inima. Ca să-i pot fi de folos.

PROFESORUL *(se ridică):* Singur, singur! Dumnezeule! *(Intră în goană Fanka.)*

FANKA: Doamne, ce-am mai fugit!

PROFESORUL: Ei?

FANKA: Conaşule, jandarmii nu sînt la post. PROFESORUL:' Nu ţipa aşa tare!

FANKA: Cică sînt pe-aici nişte ţigani şi jandarmii îi gonesc. Cică se-ntorc tocmai diseară. Dar, conaşule, sînt nişte soldaţi în permisie şi le-am spus lor, aşa că vin încoace, cu puşti şi cu de toate. Sînt şi veterani, şi pădurari. Doamne, ce-am mai putut să alerg!

PROFESORUL: De ce-ai chemat soldaţii?

FANKA: Pentru Tîlhar. Ca să pună mîna pe el.

PROFESORUL: Soldaţi, de ce soldaţi?... Du-te, Fanka, să te odihneşti. Lasă-ne.

FANKA: Mor de sete.

(Se aşază lîngă zid.) (Pauză.)

PROFESORUL: Singur, aşadar, sînt singur! O, cum de nu moare omul cînd rămîne atît de singur? Dumnezeule, ce

vrei de la mine, de m-ai făcut să cunosc durerea asta? Singur, singur! Oh, ce bătrîn sînt!

(înăuntru zornăie un lacăt.)

FANKA: Atenţie! Iese.

(Se deschide poarta; apare Tîlharul.)

PROFESORUL: Ce? Ce vrei?

DOAMNA: Te rog, te rog, dă-mi drumul la Mimi!

TÎLHARUL: Doamnă, Mimi vă roagă să veniţi pînă la ea.

DOAMNA: îmi dai voie?

TÎLHARUL: Da. Vrea să-şi ia rămas bun.

DOAMNA: De ce să-şi ia rămas bun? Unde pleacă? Ce înseamnă asta?

TÎLHARUL: Pînă vin jandarmii.

DOAMNA: Eu nu vreau să-mi iau rămas bun. Rămîn cu ea!

TÎLHARUL: Nu. Asta nu.

(Vrea să plece.)

DOAMNA: Te rog, domnule, nu pleca... *(Cade în genunchi).* Te rog, lasă-mă să mă duc la ea! Măcar pentru o clipă ! Dacă nu-mi dai voie, nu rămîn, plec cînd îmi spui.

PROFESORUL: Nu îngenunchea în faţa lui!

DOAMNA: Nu, domnule, nu-l asculta pe el; fiule, tu nu eşti rău; n-ai să mă refuzi.

TÎLHARUL: Ridicafi-vă, doamna, sau plec.

DOAMNA *(se ridică):* Mă laşi să mă duc la Mimi?

TlLHARUL: Pentru cinci minute. Şi n-aveţi voie să mă vorbiţi de rău.

DOAMNA: Jur!

TlLHARUL: N-aveţi voie s-o certaţi. N-aveţi voie s-o descurajaţi. Promiteţi?

DOAMNA:'Da. Doar o să fii de faţă.

TlLHARUL; N-O să fiu.

DOAMNA: Îţi mulţumesc!

TlLHARUL *(şovăie):* N-o să mă trădaţi?

DOAMNA: Nu ai încredere în mine?

TlLHARUL *(deschide poarta):* Poftim!

DOAMNA *(intră):* Dumnezeu să te binecuvînteze!

(Tîlharul vrea să meargă după ea.)

PROFESORUL: Trebuie să-ţi vorbesc.

TlLHARUL *(încuie poarta şi bagă cheia În buzunar):* Poftim.

PROFESORUL: De la mine Mimi nu a vrut să-şi ia... rămas bun?

TlLHARUL: Nu.

PROFESORUL: Oh!... Şi ce face?

TÎLHARUL: Plînge.

PROFESORUL: ...De ce plînge? Ce i-ai făcut?

TÎLHARUL: Nu de-aia plînge.

PROFESORUL: Te urăsc! N-am iubit vreodată în viaţă atît cît te urăsc pe dumneata.
TÎLHARUL: Ce vroiai să-mi spui?
PROFESORUL: Că te urăsc! Pentru că eşti plin de viaţă şi tîlhar, şi lipsit de scrupule! Pentru că eşti crud! Pentru că eşti îndrăzneţ!
TÎLHARUL: Ştiu.
PROFESORUL: Pentru că eşti tînăr! Pentru că eşti nebun! Pentru că ai atîta noroc!
TÎLHARUL: Şi mai ce?
PROFESORUL: Pentru că toţi ţin cu tine!
TÎLHARUL: Nu-i adevărat!
FANKA: Nu-i adevărat!
PROFESORUL: Toţi sînt de partea ta! Toţi cei pe care i-am iubit! Copilul meu, nevasta mea, casa mea; nu mi-ai lăsat pe nimeni, nimic. Nu mai pot iubi pe nimeni. Pe tine, însă, te urăsc!
TlLHARUL: De partea dumitale sînt jandarmii.
PROFESORUL: Te urăsc! Toţi te sorb din ochi! Iată un erou! Ce-a îndrăznit să facă din dragoste! Nebunia, trucurile, îndrăzneala, astea înseamnă dragoste! Asta e marea, slăvită, celebra dragoste! Dragoste pe viaţă şi pe moarte! O dragoste care-i face pe oameni eroi şi zei!
TÎLHARUL: Dumneata nu vorbi despre dragoste!
PROFESORUL: Nu. O să vorbesc despre altceva; despre dragostea banală, care nu face din oameni eroi, ci bătrini; despre... dragostea care-l învaţă pe om ce e teama, ce sînt grijile şi cum e cînd tremuri pentru altul. Oh, în ce hal de slăbiciune şi micime am ajuns prin dragostea mea! Am ajuns un om oarecare prin dragoste şi am devenit laş pentru dragoste; m-am pierdut şi am uitat de mine! Nebun ce sînt! Nebun bătrîn ! Credeam că a iubi înseamnă să te devotezi! Să te jertfeşti! Să-ţi porţi durerea! Să strîngi şi să trudeşti! Nebunul de mine! Ce mi-a rămas acum? Te urăsc!
TÎLHARUL: Vrei ceva?
PROFESORUL: Nu vreau! Da, eu nu sînt erou! Am avut şi eu ambiţie, am vrut... puteam să fiu cineva; dar nu m-am ocupat de mine. M-am trudit pentru o bucată de pîine, sînt meschin şi prost prin dragostea mea, nesuferit, bătrîn, cărunt şi nenorocit prin dragoste; eu nu sînt erou!
TlLHARUL: Şi de ce mi-o spui mie?
PROFESORUL: Pentru că te urăsc! Tu eşti un erou, iar eu sînt un însingurat! Unde sînt toţi? De ce m-au părăsit? Fiindcă nu sînt destul de insolent, ca să fiu... erou? Fiindcă nu sînt destul de egoist, de lipsit de scrupule, de nebun, ca să fiu... erou? Ce e dragostea?

UN GLAS DIN CULISE: N-auzi, femeie, să nu te duci! Nu te duce acolo!
FANKA: Vine cineva.
SEFL *(intră, cu spatele, gesticullnd):* Aici o să se tragă ! Dumnezeule, pleacă cu copilul de aici!
(Intră o femeie cu faţa acoperită şi cu un copil în braţe.)
PROFESORUL: Cine e?
SEFL: Eu, domnule profesor, iertaţi-mă. Tocmai veneam să văd dac-au sosit jandarmii, cînd apare persoana asta. Nu te duce, îi zic, dar cred că nu-i, hm, ştiţi... *(Se loveşte pe frunte).* Aoleu, a ieşit?
PROFESORUL: Ia-o de aici 1
SEFL: Du-te, femeie, hai, repede, aici o să fie luptă mare.
FEMEIA VOALATĂ: Unde să mă duc?
SEFL: N-ai voie să rămîi aici!
TÎLHARUL: Las-o, Sefl, e bolnavă.
FANKA : Ţi-ai găsit, o vagaboandă!
(Femeia voalată se aşază pe bancă.)
PROFESORUL: Dragostea! Cine-mi vorbeşte mie despre dragoste ! Dacă dragostea nu e muncă şi răbdare, dacă nu e grijă, dacă nu e însuşi sfîrşitul tinereţii, lăsaţi-mă în pace cu dragostea! N-o cunosc! N-o pot suferi!
FEMEIA VOALATĂ *(se leagănă):* Dragostea! Cînd întîlneşti o zdreanţă, care a fost femeie, cînd întîlneşti o mizerabilă păcătoasă, care a fost fiică, cînd întîlneşti o bătrînă bolnavă, care a fost tînără, o să ştii, o să ştii! ăEFL: E cam într-o ureche, ştiţi?
FANKA *(se ridică şi se duce spre ea):* Dă-mi puţin copilul.
FEMEIA VOALATĂ: Lasă-l, nu-l lua, n-are tată.
FANKA *(ia copilul):* Dă-mi-l încoace, că nu muşc.
(Se aşază iar, lîngă zid, cu copilul în poală.)
PROFESORUL: Cine eşti?
FEMEIA VOALATĂ: Nu sînt, am fost, nu mai sînt nimic.
PROFESORUL: E nebună.
FEMEIA VOALATĂ: Nu sînt. Am fost nebună, am fost tînără, toată ziua cîntam, iubeam, iubeam, inima mă trăgea afară, afară... Cînd eşti tînăr, totul e frumos, totul te îmbie; orice potecuţă te ispiteşte, fără să bănuieşti nenorocirea spre care te duce.
TÎLHARUL: Cine eşti?
FEMEIA VOALATĂ: Nu întreba vulturul ce e viaţa, întreabă porumbiţa rănită. Nu te întreba pe tine ce e dragostea, întreab-o pe cea pe care a părăsit-o iubitul.
PROFESORUL: Are dreptat ! Are dreptate!
FEMEIA VOALATĂ: întreabă fata pierdută, întreabă mama părăsită, întreabă cerşetoarea pe care o întîlneşti; îţi va spune că a iubit-o cineva şi că asta c dragostea!
PROFESORUL: Da, da! O auzi?

FEMEIA VOALATĂ: Dragostea e ceea ce te-a părăsit, dragostea e ce-a trecut; dragostea nu se întoarce niciodată; aşază-te pe mal, rupe flori, nu plînge, şi aruncă-le în viitoarea tulbure, ca să ştie fiecare ce e dragostea! Ca să strige fiecare: „Vai mie, vai, poate m-a părăsit 1“ Ah, fată, te-a părăsit chiar din clipa în care ţi-a vorbit pentru prima oară despre dragoste, nefericită Mimi!
PROFESORUL: Ce-a spus?
FEMEIA VOALATĂ: Tata nu mă mai recunoaşte. Ce cărunt e, ce bătrîn el Cum trebuie să mă fi schimbat eu, dacă el e cu totul altul!
FANKA *(sare în sus):* Dumnezeule, domnişoară!
PROFESORUL: Lola, nefericito, cum de-ai ajuns aici?
LOLA: Am venit să vă văd, măcar de departe; pe drum mi s-a spus că Mimi...
SEFL: Aoleu, domnişoară! Şi nu v-am recunoscut!
FANKA: Mi se strînge inima, cînd te văd, domnişoară! O, o, Dumnezeule!
PROFESORUL: Copil nefericit, arată-te! O, Doamne!
LOLA: De-aia am venit, ca să mă vadă. Ca să-i spun: uită-te, uită-te, Mimi, ce înseamnă dragostea!
PROFESORUL: Eşti numai piele şi oase! Mă înspăimînţi!
LOLA: Surioară Mimi, am venit să te alin; mă aşez lîngă tine cu copilul în poală, huţa, huţa, huţa huţa. Dă-mi copilul meu!
FANKA: Lasă-l, domnişoară, îmi plac grozav copiii. Huţa, huţa.
PROFESORUL: Arată-mi-l, e copilul tău? Unde-l ducem? Unde te ducem pe tine, sărmană Lola? Uită-te, asta nu mai e casa noastră! Ne-a luat-o el, cel de colo, îl vezi?
LOLA: Asta nu e casa noastră. Casa noastră nu avea gratii; ferestrele erau larg deschise. Cum ne mai jucam cînd eram mici! Săream pe fereastră în casă, pe fereastră, afară... Pe fereastră afară... Mimi, nu ieşi pe fereastră!
FANKA: Doamne îsuse Cristoase!
(Izbucneşte în pline.)
PROFESORUL *(o ridică pe Lola în braţe):* Pui nefericit, unde să te ducem ?
LOLA: Unde-i mama? Mama, cu siguranţă, n-a îmbătrînit ca tine. Mama e atît de tînără!
PROFESORUL: Mama nu e alături de noi, Lola, şi el n-o să-ţi dea drumul la ea!
LOLA: El e cel care a înşelat-o pe Mimi? *(Strigă).* De ce-ai înşelat-o?!
PROFESORUL: Uită-te, eroule, asta-i dragostea! Blestemat fie cel care a născocit-o!
FANKA: Domnişoară, domnişoară, hai în casă!
LOLA: Dă-mi copilul, fără el nu însemn nimic. Sînt doar un

fulg, o frunză uscată, care-şi poartă sămînţa în vînt.
PROFESORUL: Frunzuliţă căzută, unde să te aşez?
TiLHARUL: Aici.
(Descuie poarta.)
LOLA *(strigă):* Nu, mi-e frică de el!
PROFESORUL *(pe jumătate purtînd-o, pe jumătate conducînd-o):* Nu-ţi fie frică, fetiţo, n-are voie să se apropie de tine. O să fii acasă, o să fii acasă, toţi vor fi la fel ca tine... nefericiţi ca tine... şi nimeni n-are voie să vină...
(Merge cu ea. spre poartă.)
LOLA *(în poartă):* Dragostea e ce te-a părăsit...
SEFL *(se uită în urma, lor):* Lite se mai întîmplă, domnule, şi pe lumea asta!
FANKA *(intră pe poartă cu capul sus):* Dă-mi drumul, nu vezi că duc un copil?
SEFL: Tot timpul mi se părea că o cunosc de undeva...
FANKA *(de îndată ce ajunge în poartă, o trinteşte în urma ei şi trage zăvorul):* Acum rămîi acolo! Ha ha ha, ha ha ha!
TiLHARUL: Lasă deschis!
FANKA *(după zid):* Ha ha ha, nu-ţi dau drumul!
(încuie uşa casei.)
TiLHARUL: Deschide! Mimi, deschide!
SEFL: Ah, ce păcat! Acum se termină totul! TÎLHARUL: Se termină? Nici gînd!
(Sare pe zid şi de acolo în curte.)
SEFL *(strigă):* Domnule profesor, vă atacă!
TÎLHARUL *(după zid, bate în uşă):* Mimi, vino afară! Deschide-mi! Doamnă, deschideţi-mi!
SEFL: Oameni buni, ce tîlhar!.
(Pauză. în casă, strigăte de femei.)
GLASUL TlLHARULUI: Deschideţi, blestemaţilor!
SEFL: Aoleu, eu n-aş deschide!
(Fanka iese în goană pe balcon — cu copilul în braţe.)
FANKA: Ha ha, ha ha, ha ha ha I Uite cheia ! O vezi? O vezi? Ha ha ha, nu-ţi dau drumul!
GLASUL TlLHARULUI: Dă-mi cheia, Fanka!
PROFESORUL *(apare în uşa balconului):* Dă-mi cheia, Fany! Repede!
FANKA: Ha ha, ha ha, n-o dau nimănui! Daţi-mi drumul!
(Pleacă în fugă.)
PROFESORUL *(pe balcon):* Şi acum, du-te, omule! Nebunule, ce mai cauţi aici? S-a isprăvit! S-a isprăvit!
GLASUL TlLHARULUI: Nu s-a isprăvit! Mimi, mă auzi?
FANKA *(dă buzna în balcon, fără copil, cu puşca în mină):* Plecaţi! Duceţi-vă s-o ţineţi pe Mimi!
PROFESORUL: Nu trage ! Lasă puşca!
FANKA: Ha ha, ha ha, ha ha ha! Stai că vezi tu acuma.
(Reazemă puşca de burtă şi trage în jos, după Tîlhar.)

(Din casă se aude un strigăt. Profesorul aleargă înăuntru.)
GLASUL TlLHARULUI: N-am păţit nimic, Mimi! Vin să te iau!
FANKA: Lasă uşa! *(Trage).* Du-te, las-o! Stai că-ţi arăt eu ţie!
(Fuge în casă.)
SEFL: Aoleu, ce femeie! N-aş vrea să fie nevastă-mea! Hei, tinere! Tinere, ascultă!
FANKA *(iese, în goană, pe balcon, cu şorţul plin de cartuşe şi încarcă puşca):* Stai că te-nvăţ cu minte! Unde e? A fugit? Unde e, Sefl?
SEFL: Aici era...
FANKA: Dumnezeule, ce prăpăd e înăuntru!
UN GLAS DIN CASĂ: Fanka, vino imediat aici!
FANKA: N-am timp. Aha, uite-1! Ce vrei să faci cu sapa aia? Lasă sapa... Nu vrei? Na... *(Trage în grădină).* Ha ha, ha ha, ha ha ha!
SEFL: L-ai nimerit?
FANKA: Nu ştiu. Poate. Hoţule, haimana, tîlharule. Sfinte Dumnezeule! Vrea să spargă uşa cu sapa... Las-o!
GLASUL TÎLHARULUI: O sparg! Mimi, vin să te iau!
SEFL: Repede, Fanka, repede...
FANKA: Na! *(Trage după Tîlhar).* Ha ha ha ha!
SEFL: E mort?
FANKA: Da de unde! *(încarcă puşca).* Dumnezeule, sparge uşa!
SEFL: Atenţie, tinere!
(Un trosnet.)
FANKA: Ha ha, ha ha, a crăpat sapa! Ţi-a crăpat! Ţi-a crăpat!
PROFESORUL *(iese, în fugă, pe balcon):* Fanka, pleacă de-aici! Dezbrac-o pe Mimi!
FANKA: Alerg!
(Fuge înăuntru.)
PROFESORUL: Şi acum du-te, om nebun ce eşti! Vrei să omori o femeie bolnavă?
GLASUL TÎLHARULUI: Mimi, mă întorc!
LOLA *(în uşa balconului):* întoarce-te! întoarce-te! întoar- ce-te!
PROFESORUL: întoarce-te! Tinereţea nu se întoarce, nimeni nu se întoarce aşa cum a plecat! Dacă te mai întorci, vei arăta ca mine! *(Pleacă).* Hai de-aici, fata mea...
(Iese.)
SEFL: Ah, acum s-a terminat!
(Glasuri în culise.)
GLASUL CAPORALULUI: Staţi! Ascundeţi-vă!
SEFL: Dumnezeule, soldaţii! Tinere, atenţie, vin soldaţii 1
CAPORALUL *(intră):* Va să zică, aici e fortăreaţa aia.
SOLDATUL FRANŢA *(intră):* Ce caraghioslîc!
CAPORALUL *(ordonă înapoi):* Ochiţi în ferestre, băieţi! SEFL:

Aoleu, soldăţelule, în locul tău, n-as face una ca asta!
CAPORALUL: De ce?
SEFL: Fiindcă nu mai e acolo. E în grădină, după zid:
CAPORALUL: Şi în casă cine e?
SEFL: Ceilalţi! Şi el îi asediază.
FRANŢA: Ce caraghioslîc!
CAPORALUL: Aha, va să zică, trebuie să cucerim grădina. *(Se întoarce spre pădure).* Băieţi, atenţie! Soldaţii după mine. Civilul înarmat, veteranii şi pădurarul încercuiesc casa. Cicliştii rămîn pe şosea şi cavaleria în pădure. Trebuie să punem mîna pe el, viu sau mort.
SEFL.: Iute, să nu fugă!
CAPORALUL: Genişti, după mine! Franţa, ai rachete?
FRANŢA: Am. Ce nostim o să fie!

(Soldaţii traversează în fugă pajiştea şi îngenunchează lîngă zid. Unul dintre ei sfredeleşte cu baioneta între cărămizi.)

SEFL *(se aşază pe vine lîngă el):* Ce faci acolo? CAPORALUL: Dărîmăm zidul.
SEFL: Cum îl dărîmaţi?
CAPORALUL: Ei, îl aruncăm în aer. Nu-i aşa, Franţa?
FRANŢA: Se-nţelege. Ce caraghioslîc!
CAPORALUL: Trebuie să fie ca la război. *(Către cel care sfredeleşte).* Ce naiba faci acolo? Ce, nu ştii ce-i aia gaură? Omule, o gaură bună trebuie să fie îngustă, nu-i aşa, Franţa?
FRANŢA: Se-nţelege! Şi adîncă.
CAPORALUL: Cu cît e mai mică gaura, cu atît efectul e mai mare. Nu-i aşa, Franţa?
FRANŢA: Sc-nţclcge.

(În timp ce sfredeleşte, Tîlharul se caţără pe zid deasupra capetelor lor şi se aşază acolo.)

CAPORALUL: Bagă-l acolo, Franţa,
SEFL: Ce-i asta?
CAPORALUL: Un cartuş.
SEFL: Ce fel de cartuş?
CAPORALUL: De ecrazită.
SEFL *(speriat):* La ce-ţi trebuie?
CAPORALUL: Ca să arunc în aer zidul ăsta. Ca la război.
SEFL: Doamne, Dumnezeule, nu cumva să faci una ca asta. O să iasă rău!
CAPORALUL: Franţa, chibriturile!
SEFL: O să se dărîme toată casa!
CAPORALUL: Franţa, foc! La o parte, unchiule, zidul ăsta o să zboare.
FRANŢA: Ce distracţie o să fie!
TÎLHARUL *(deasupra capetelor lor):* Noroc, băieţi!
SEFL: El e!

CAPORALUL *(sare în sus):* Mîinile sus!
TÎLHARUL: De ce?
FANKA *(dă buzna pe balcon, cu flinta în mină):* Aha, iar e aici! *(ll ocheşte pe Tilhar.)*
TÎLHARUL *(ridică mina):* Fany, ultimul meu cuvînt! FANKA *(lasă flinta în jos):* Spune-l...
TÎLHARUL: Nu uita! Adio, bobocelule!
(Sare înapoi în curte.)
FANKA: Ha ha ha, ce neruşinat! Prindeţi-1! Fuge!
(Aleargă în casă.)
CAPORALUL: Mă duc după el! Franţa, apleacă-te!
(Franţa se apleacă, caporalul i se suie pe spinare şi trece peste zid.)
SEFL: Stai, că vin şi eu.
(Se suie pe spinarea lui Franţa, se aşază călare pe zid, dar se teme să sară jos.)
CAPORALUL *(deschide poarta pe dinăuntru):* Iute, băieţi, a fugit!
FRANŢA: Ce băşcălie! Iute, băieţi!
(Ostaşii dau năvală pe poartă.)
SEFL *(pe zid):* Fuge! Fuge! Prindeţi-1! Acolo, acolo el Sare zidul! Fuge în pădure! Aoleu, trageţi! *(Civilii înarmaţi, veteranii, vînătorii şi băieţii, toţi năvălesc din pădure pe scenă şi se năpustesc strigînd: Pe el! Ura! Pe el!)* S-a dus. Păcat că s-a terminat. Dac-aş putea să cobor! Aduceţi-mi un scaun! Ei, nu-i nimeni aici?... Un scaun! Un scaun! Aduceţi-mi un scaun! *(împuşcături şi strigăte ce se îndepărtează).* Lăsaţi-l acum! Ajutaţi-mă ! Aduceţi-mi un scaun!... Ajutor! Ajutooor!
(Caporalul şi Franţa se întorc în curte.)
FRANŢA: Ce băşcălie a fost!
(Pe poartă iese Fanka.)
SEFL: Tîlharul a fugit! Parcă l-ar fi înghiţit pămîntul! Te rog, soldatule, ajută-mă să cobor!
FRANŢA *(se apleacă):* Coboară.
FANKA: Dragi soldaţi, domnilor soldaţi, trebuie să rămîneţi aici peste noapte... de pază.
CAPORALUL: De ce nu? Nu-i aşa, Franţa?
FRANŢA: Se-nţelege. O să fie un caraghioslîc!
FANKA: Cică mîine ne mutăm...
SEFL: Şi eu o să stau de pază!
(Se îndreaptă spre poartă.)
CAPORALUL: Tot timpul mi se părea că l-am mai văzut undeva.
FANKA: Zău, caporale, şi miel
FRANŢA: Şi mie tot aşa...
CAPORALUL: Stai, Franţa, acuma ştiu! Da, da! Cînd eram mic, am văzut un comediant la circ, parcă era vrăjitor. Nu-

mi puteam lua ochii de la el. Cu ăla seamănă perfect !
FRANŢA: Ţi-ai găsit, omule! Ce circ! Cînd eram mic, am văzut un prinţ străin, tînăr, la vînătoare. E leit prinţul ăla.
CAPORALUL: Fugi de aici, Franţa! Nici un prinţ. Comediant toată ziua.
FRANŢA: Ce comediant, boule! Prinţ!

FANKA: Pe dracu prinţ. Ulan. Cînd eram tînără, duceau odată soldaţii un ulan în lanţuri; trebuie că făcuseCeva cumplit. Noi, tinerii, ne liitaîn ca la un aniinal sălbatic; şi el numai ce se uită la mine şi-mi spune: „Dă-mi puţină apă“. Am sărit ca o nebună şi i-am dat să bea din ulcior; el bea încet şi se uita, de parcă şi-ar fi luat rămas bun de la viaţă şi pe urmă numai ce-mi spune: „Adio, bobocelule!“ Chiar aşa cum a spus ăsta aici. Şi ulanul ăla avea ochii la fel ca ai ăstuia. Ochi frumoşi, de tîlhar. Zău, nu pot să-l uit.
CAPORALUL: Fanka, tu te-ai îndrăgostit de ulanul ăla.
FANKA: Am fost, caporale, de ce-aş minţi? Sînt prea bătrînă ca să mai mint. Mi-a plăcut foarte tare.
CAPORALUL: Atunci, de ce ai vrut să-l împuşti pe tîlhar?
FANKA: Nu ştiu; poate tocmai fiindcă nu mai sînt tînără şi că-mi pare prea rău...
CAPORALUL: De ce?
FANKA: De tinereţea mea pierdută.
con rin A

R. U. R.

Dramă colectivă în trei acte cu un prolog-comcdie
în româneşte de: Felix Aderca

Personajele

HARRY DOMIN, director general al societăţii *Ro- ssum's Universal Robots.*
ING. FABRY, director general tehnic al societăţii R.U.R.
DR. GALL, şeful secţiei de fiziologie şi cercetări a societăţii R.U.R.
DR. HALLEMEIER, şeful institutului de psihologie şi educaţie a roboţilor.
CONSULUL BUSMAN, director general comercial al societăţii R.U.R.
ARHITECTUL ALQUIST, şeful de lucrări al societăţii R.U.R. HELENA GLORY NÂNA, doica ei. MARIUS, robot. SULLA, robotină.

RADIUS 1 DAMON } [rOb°]*- PRIMUL robot. AL DOILEA robot. AL TREILEA robot. AL PATRULEA robot. Robotul PRIMUS. Robotină HELENA. UN SERViTOR-robot şi numeroşi alţi roboţi. DOMIN, în prolog, aproximativ 38 de ani, înalt, ras. FABRY, ras de asemenea, blond, figură serioasă, trăsături fine. HALLEMEIER, uriaş, zgomotos, cu mustaţă englezească ruginie şi chică roşie.
DR. GALE, mic, vioi, brunet.
BUSMAN, evreu gras, chel, miop.
ALQUIST, mai în vîrstă ca ceilalţi, îmbrăcat neglijent cu părul şi barba mari, încărunţite, în restul dramei, toţi cu zece ani mai în vîrstă.
HELENA, foarte elegantă.
în piesă, toate personajele apar cu zece ani mai în vîrstă.
ROBOŢII în prolog sînt îmbrăcaţi ca oamenii. Mişcările şi vorbirea lor sînt reduse, feţele — lipsite de expresie, privirea fixă. în restul dramei poartă bluze de pînză, cingătoare de piele şi pe piept un număr de alamă.
După prolog şi după actul al doilea — pauză.

PROLOG

Birourile Direcţiei generale a societăţii Rossum's Universal Robots. Intrare, dreapta. Prin fereastra din fund se văd şiruri nenumărate de clădiri industriale. Stînga, alte camere ale direcţiei.

Domin, într-un fotoliu turnant, la un mare birou american. Lampă electrică, telefon interior, ustensile de scris. Pe peretele din stînga, telefon şi hărţi mari cu linii maritime şi căi ferate, un calendar mare, un orologiu care arată că se apropie amiaza; pe peretele din dreapta, afişe tipărite: „Munca cea mai ieftină — roboţi Rossum's", „Roboţi tropicali, noua descoperire, o sută cincizeci dolari bucata", „Fiecare cu robotul lui", „Vrei să-ţi ieftineşti marfa? Comandă Rossum's Universal roboţi". Mai departe alte hărţi, un plan de linii maritime, o tabelă de însemnări telegrafice etc. etc. Tot acest decor contrastează cu splendidul covor turcesc întins pe jos. La dreapta, o măsuţă rotundă, o sofa, fotolii de piele şi o bibliotecă în care, în loc de cărţi, se află sticle de vin şi lichior. La stînga o casă de fier. Lîngă masa lui Domin o maşină de scris, la care scrie robotina SULLA.

DOMIN *(dictează):* „...cît priveşte marfa care se va deteriora din pricina transportului, nu garantăm. Am atras atenţia căpitanului dumneavoastră chiar la încărcare că vasul nu e potrivit pentru transportul roboţilor, astfel că deteriorarea încărcăturii nu cade în sarcina noastră. Cu stimă, pentru *Rossum's Universal Robots,* director general... Gata?

SULLA: Da.DOMIN: Altă scrisoare. „Friedrichswerke, Hamburg. Data. Confirmăm comanda dumneavoastră de cincisprezece mii de roboţi...“ *(Sună telefonul interior. Domin ridică receptorul.)* Alo? Aici Direcţia generală. Da, fireşte, da, da, ca de obicei. Bine, înţeleg, telegrafiază. Bine. *(închide telefonul.)* Unde am rămas?
SULLA: „...confirmăm comanda dumneavoastră de cincisprezece mii de roboţi.“
DOMIN *(pe gînduri):* cincisprezece mii de roboţi... cincisprezece mii de roboţi...
MARIUS *(intră):* Domnule director, o doamnă doreşte...
DOMIN: Cine anume?
MARIUS: Nu ştiu.
(întinde o carte de vizită.)
DOMIN *(citeşte):* Preşedintele Glory. Să poftească. MARIUS *(deschide uşa):* Poftiţi, vă rog.
(Intră Helena Glory. Marius iese.)
DOMIN *(ridicîndu-se):* Ce doreşte doamna? HELENA: Domnul director general Domin?
DOMIN: La dispoziţia dumneavoastră.
HELENA: Vin la dumneavoastră...
DOMIN: ...cu recomandaţia preşedintelui Glory. E de ajuns.
HELENA: Preşedintele Glory e tatăl meu. Eu mă numesc Helena Glory.
DOMIN: Domnişoară Glory, ne simţim deosebit de onoraţi să... să...
HELENA: ... să nu vă putem arăta uşa.
DOMIN: ...să putem saluta pe fiica scumpului preşedinte. Vă rog, luaţi loc. Sulla, poţi pleca.
(Sulla iese.)
DOMIN *(se aşază):* Cu ce vă pot servi, domnişoară Glory?
HELENA: Am venit...
DOMIN: ...să vizitaţi uzina noastră care fabrică oameni. Ca toată lumea. Mă rog, am înţeles.
HELENA: Credeam că nu e voie să...
DOMIN: Să vizitaţi uzina, fireşte. Numai că toată lumea vine cu cîte o carte de vizită, domnişoară Glory.
HELENA: Şi dumneavoastră o arătaţi tuturor?...
DOMIN: Doar o mică parte. Fabricarea oamenilor artificiali, domnişoară, e secretul uzinei.
HELENA: Dacă aţi şti cît de mult mă...
DOMIN: ...cît de mult vă interesează. Bătrîna Europă despre ce altceva vorbeşte?
HELENA: De ce-mi luaţi vorba din gură?
DOMIN: Vă rog să mă iertaţi. Voiaţi, poate, să spuneţi altceva?
HELENA: Voiam doar să întreb...
DOAHN: Dacă în mod excepţional aş putea să vă arăt uzina.

Dar se înţelege, domnişoară Glory.
HELENA: De unde ştiţi că tocmai asta voiam să întreb?
DOMIN: Pentru că toată lumea pune aceleaşi întrebări. *(Se ridică.)* În semn de deosebită atenţie, domnişoară, am să vă arăt mai mult decît celorlalţi... Într-un cuvînt...
HELENA: Vă mulţumesc.
DOMIN: Cu obligaţia să nu trădaţi nimic din...
HELENA *(se ridicăşi-i întinde mina):* Aveţi cuvîntul meu de onoare.
DOMIN: Mulţumesc. Nu vreţi să vă scoateţi vălul?
HELENA: A, vreţi să vedeţi dacă... Iertaţi-mă...
DOMIN: Mă rog? ’
HELENA: Mîna, să-mi daţi drumul.
DOMIN *(lăsîndu-i mîna):* Scuzaţi!
HELENA *(scoţîndu-şi vălul):* Vreţi să vedeţi dacă nu cumva sînt o spioană. Cîtă prevedere!
DOMIN *(o priveşte plin de admiraţie):* Hm... Desigur... Noi... sîntem nevoiţi...
HELENA: N-aveţi încredere în mine?
DOMIN: Toată încrederea, domnişoară Hei... pardon, domnişoară Glory. De altfel, sînt cît se poate de încîntat... Aţi călătorit bine cu vaporul?
HELENA: Da. Pentru ce însă...
DOMIN: Pentru că... adică... vreau să spun că sînteţi încă foarte tînără.
HELENA: Mergem chiar acum prin uzină? Nu?
DOMIN: Da. Vă dau cam douăzeci şi doi... nu?
HELENA: Douăzeci şi doi... de ce?
DOMIN: De ani.
HELENA: Douăzeci şi unu. De ce vreţi să ştiţi?
DOMIN: Pentru că... pentru că... *(Cu entuziasm.)* Rămîneţi mai multă vreme pe-aici, nu-i aşa?
HELENA: Depinde de ce-o să-mi arătaţi din producţia dumneavoastră...
DOMIN: Iar producţia! Fireşte, domnişoară Glory, o să vedeţi totul. Vă rog să luaţi loc. Vă interesează peripeţiile descoperirii?
HELENA: Da, foarte mult!
(Se aşază.)
DOMIN: Evident. *(Se aşază pe birou, o priveşte pe Helena cu entuziasm. Vorbeşte repede.)* Prin 1920,bătrînul savant Rossum, marele filozof, pe atunci abia un tînăr învăţăcel, a venit pe această insulă îndepărtată spre a studia fauna marină. Punct. A încercat apoi să imite materia vie, numită protoplasmă, cu ajutorul unor sinteze chimice, pînă a dat peste o substanţă care avea aceleaşi proprietăţi ca şi materia vie, deşi cu altă combinaţie chimică, asta în

anul 1932, adică după patru sute patruzeci de ani de la descoperirea Americii. Uff!

HELENA: Ştiţi textul pe dinafară?

DOMIN: Da. Fiziologia, domnişoară Glory, nu e specialitatea mea. Să continuu?

HELENA: Fireşte.

DOMIN *(solemn):* Şi atunci, domnişoară, savantul Rossum a scris printre formulele lui chimice următoarele: „Natura a găsit un singur chip de a organiza materia vie. Mai există, însă, şi un alt procedeu, mult mai simplu, mai eficient şi mai rapid, de care natura habar n-a avut. Această nouă cale pe care s-ar fi putut dezvolta viaţa am descoperit-o eu astăzi.“ Nu uitaţi, domnişoară, că toate acestea le-a scris cu privire la... la cine ştie ce soluţie coloidală, pe care nici un cîine n-ar fi mîncat-o. Vă rog să vi-l închipuiţi în faţa epru- betei, cugetînd cum se poate zămisli de-aci un întreg arbore al vieţii, cum se pot naşte de-aci toate animalele, începînd cu cine ştie ce infuzori şi sfîrşind... sfîrşind cu omul însuşi. Un om din altă substanţă decît noi! Domnişoară Glory, a fost o cli >ă unică!

HELENA; Şi pe urmă?

DOMIN: Pe urmă? Această substanţă trebuia silită să trăiască, trebuia să i se grăbească dezvoltarea, să se creeze tot felul de organe, oase, nervi şi aşa mai departe, apoi nişte materii, catalizatori, enzime, hormoni etc. înţelegeţi?

HELENA: N-n-nuu... Ba cred că da, niţeluş.

DOMIN: Eu de loc. El însă, cu ajutorul acelor mixturi, era în stare să facă tot ce dorea. Bunăoară, o meduză cu un creier ca al lui Socrate, sau un vierme de 50 metri lungime! Dar pentru că n-a avut nici un grăunte de haz, şi-a pus în gînd să creeze un vertebrat oarecare, sau chiar un om. Şi s-a apucat de treabă.

HELENA: Cum?

DOMIN: S-a apucat să imite natura. La început, s-a căznit să facă un cîine artificial. După cîţiva ani de străduinţi, a scos la iveală un fel de viţel pipernicit, care a murit peste cîteva zile. O să-l vedeţi în muzeul nostru. Atunci bătrînul Rossum şi-a pus în gînd să facă un om.

(Tăcere.)

HELENA: Şi asta nu trebuie s-o spun nimănui?

DOMIN: Absolut nimănui.

HELENA: Păcat atunci că a ajuns în toate cărţile de citire.

DOMIN: Păcat. *(Sare de pe birou şi se aşază lîngă Helena.)* Dar ştiţi dumneavoastră ce nu stă scris în cărţile de citire? *(Ciocănindu-şi fruntea.)* Că bătrînul învăţat Rossum a fost un mare guguman. Serios, domnişoară Glory, dar asta să rămînă între noi. Ţicnitul acela voia să facă oameni cu adevărat.

HELENA: Dar şi dumneavoastră faceţi oameni!

DOMIN: Cam aşa ceva, domnişoară Helena. Dar bătrînul Rossum înţelegea lucrul acesta *ad litteram.* Voia, ştiinţificeşte, să-l detroneze pe Dumnezeu. Era un materialist feroce. Voia să ne dovedească — nici mai mult, nici mai puţin — că n-a fost nevoie de nici un fel de Dumnezeu. Ardea de dorinţa să facă un om leit cu noi. Vă pricepeţi puţin la anatomie?

HELENA: Foarte puţin.

DOMIN: Ca şi mine. Închipuiţi-vă, îşi pusese în gînd să creeze totul, pînă la ultima glandă, aidoma trupului omenesc. Maţe, amigdale, buric şi... şi alte lucruri de prisos, în sfîrşit, pînă şi... hm... glandele genitale.

HELENA: Dar acestea nu sînt...

DOMIN: ...nu sînt de prisos, ştiu. Dar cînd vrei să faci oameni artificiali, nu sînt... hm... de loc necesare.

HELENA: Pricep.

DOMIN: Vă voi arăta în muzeul nostru ce a creat el timp de zece ani. Trebuia să fie un om şi a trăit mult şi bine... trei zile! Bătrînul Rossum n-a avut gust de doi bani. Ceea ce a creat el făcea o impresie îngrozitoare. în schimb, înăuntru totul era ca la om. Da, o muncă extrem de migăloasă. După aceea a venit aci inginerul Rossum, nepotul bătrînului. Un cap genial, domnişoară Glory. Cînd a văzut ce născocise bătrînul, a zis: „E o nerozie să te căzneşti zece ani ca să faci un om. Dacă nu-l dăm gata mai repede decît îl face natura, ne putem lăsa păgubaşi!“ Şi s-a apucat el însuşi să studieze anatomia.

HELENA: în cărţi scrie altfel.

DOMIN *(se ridică în picioare):* în cărţi c numai reclama plătită, plus câteva nerozii. Se spune bunăoară că bătrînul i-ar fi descoperit pe roboţi. Bătrînul o fi fost el bun pentru vreo universitate, dar habar n-avea ce-i aia producţie pe scară industrială. îşi propusese să creeze oameni adevăraţi, niscaiva indieni noi, docenţi sau idioţi, pricepeţi? Şi numai tînărului inginer Rossum i-a trecut prin cap să fabrice nişte maşini vii şi inteligente, capabile să muncească. Ceea ce scrie prin cărţi despre colaborarea celor doi învăţaţi Rossum sînt palavre. S-îtu certat groaznic. Bătrînul ateist n-avea habar de industrie; tînărul l-a zăvorît într-un laborator, să-şi bată capul cu avortonii lui, în vreme ce dînsul s-a apucat să rezolve problema inginereşte. Bătrînul Rossum l-a blestemat şi a mai confecţionat doi monştri, pînă ce, într-o bună zi, a fost găsit mort în laborator. Iată toată povestea.

HELENA: Şi tînărul?

DOMIN: Tînărul învăţat Rossum a marcat o nouă eră. O nouă eră a producţiei, după era cea veche a cunoaşterii. După ce a luat aminte la anatomia umană, şi-a dat seama că

prea era încîlcită şi că un bun inginer are menirea s-o simplifice. Aşadar, s-a apucat să transforme anatomia şi a cercetat tot ce putea fi înlăturat sau simplificat. în cîteva cuvinte... domnişoară Glory, nu vă plictiseşte?

HELENA: Dimpotrivă, e grozav de interesant.

DOMIN: Aşadar, tînărul Rossum şi-a spus: Un om e o făptură... aşa... să spunem, o făptură care simte bucurie, cîntă la vioară, merge la plimbare şi, în general, obişnuieşte să facă o mulţime de lucruri care... care, de fapt, sînt de prisos.

HELENA: Ooo!...

DOMIN: Puţină răbdare. Care sînt de prisos cînd vrea să ţeasă sau să facă lucrări de calcul. Un motor Diesel n-are nevoie nici de ciucuri, nici de alte podoabe, domnişoară Glory. Şi a făuri muncitori artificiali e acelaşi lucru ca şi a făuri un motor. Fabricaţia trebuie să fie cît mai simplă, iar obiectul produs —cît . mai bun şi mai practic. Spuneţi-mi, vă rog, care muncitor socotiţi că e mai bun din punct de vedere practic?

HELENA: Mai bun? Fireşte, acela care... care... e mai cinstit... şi mai devotat...

DOMIN: Nicidecum, muncitorul cel mai ieftin. Cel care are mai puţine nevoi. Tînărul Rossum a născocit un muncitor cu cele mai puţine nevoi. Trebuia să-l simplifice. A dat la o parte tot ceea ce nu slujea direct muncii. L-a înlăturat, cu alte cuvinte, pe om şi La creat pe robot. Scumpă domnişoară Glory, roboţii nu sînt oameni. Din punct de vedere mecanic, sînt mai perfecţionaţi decît noi, au o uimitoare putere de înţelegere, dar le lipseşte sufletul. O, domnişoară Glory, producţia inginerului este, din punct de vedere tehnic, cu mult superioară produselor naturii.

HELENA: Se spune că omul e făptura lui Dumnezeu.

DOMIN: Cu atît mai rău. Dumnezeu habar n-a avut de tehnica modernă. O să mă credeţi că tînărul Rossum a început prin a se erija în Dumnezeu?

HELENA: Cum vine asta?

DOMIN: începuse să fabrice supraroboţi. Muncitori uriaşi. Namile de cîte patru metri. Dar mamuţii aceştia, vă rog să mă credeţi, se spărgeau.

HELENA: Se spărgeau?

DOMIN: Da. Dinte miri ce, îşi rupeau ba un picior, ba altceva. Fără îndoială, planeta noastră e cam mică pentru uriaşi. Acum facem numai roboţi de mărime naturală şi cu înfăţişarea unor oameni foarte agreabili.

HELENA: Cei dintîi roboţi i-am văzut la noi. I-a cumpărat administraţia noastră. Vreau să spun: i-a angajat la lucru.

DOMIN: La cumpărat, scumpă domnişoară. Roboţii sînt de vînzare.

HELENA: ...ca măturători de stradă. Au fost văzuţi măturînd. Sînt atît de ciudaţi, atît de tăcuţi!
DOMIN: Aţi văzut-o pe dactilografa mea?
HELENA: N-am băgat de seamă.
DOMIN *(sună):* Societatea noastră pe acţiuni *Rossum's Universal Robots* nu fabrică un singur fel de marfă. Avem roboţi mai fini şi roboţi mai primitivi. Cei fini trăiesc pînă pe la douăzeci de ani.
HELENA: Şi după aceea... dispar?
DOMIN: Da, se uzează.
(Intră Sulla.)
DOMIN: Sulla, prezintă-te domnişoarei Glory.
HELENA *(se ridică şi îi întnde mîna):* îmi pare bine. Trebuie să-ţi fie foarte neplăcut să locuieşti aici, departe de lume. Nu-i aşa?
SULLA: Nu ştiu, domnişoară Glory. Vă rog, luaţi loc. HELENA *(ia loc):* De unde eşti, domnişoară?
SULLA: De aici, din fabrică.
HELENA: A, te-ai născut aici?
SULLA: Da, sînt fabricată aici.
HELENA *(sare în sus):* Cum?
DOMIN *(rîde):* Sulla nu e om, domnişoară, Sulla e un robot.
HELENA: Te rog să mă ierţi...
DOMIN *(punînd mîna pe umărul Sullei):* Sulla nu e supărată. Priviţi, domnişoară, ce fel de piele fabricăm noi. Puneţi-i mîna pe obraji.
HELENA: 6, nu, nu!
DOMIN: N-o să recunoaşteţi că e din altă materie decît noi. Vă rog, vă rog, priviţi, are pufuleţul tipic al blondinelor. Numai ochii sînt puţin cam... Cît priveşte părul... întoarce-te, Sulla!
HELENA: încetaţi, vă rog!
DOMIN: Sulla, spune-i ceva domnişoarei. E un oaspete preţios.
SULLA: Vă rog, domnişoară , luaţi loc. *(Se aşază amîndouă.)* Aţi călătorit bine?
HELENA: Da, desigur.
SULLA: Să nu vă întoarceţi cu vasul *Amélie,* domnişoară Glory, barometrul e în scădere serioasă, a ajuns la 705. Aşteptaţi mai bine *Pensylvania.* E un vapor sigur şi bun.
DOMIN: Viteza?
SULLA: Douăzeci de noduri pe oră. Tonajul: douăsprezece mii.
DOMIN *(rîde):* Destul, Sulla, destul. Acum arată-ne cumvor- . beşti franţuzeşte.
HELENA: Ştii franţuzeşte?
SULLA: Cunosc patru limbi. Scriu: *Dear sir, Monsieur, Signore, Geehrter Herr, stimate domn!*

HELENA *(sare în sus):* Mă păcăliţi! Asta e şarlatanie! Sulla nu e un robot. Sulla e o fată ca mine. Sulla, e ruşinos! Ce înseamnă comedia asta?
SULLA: Sînt un robot.
HELENA: Nu e adevărat, nu e adevărat, minţi! O! Sulla, iartă-mă, ştiu, ai fost silită pentru reclamă! Sulla, eşti o fată ca mine, nu-i aşa? Mărturiseşte!
DOMIN: îmi pare rău, domnişoară Glory, dar Sulla e un robot.
HELENA: Minciună!
DOMIN *(ridicîndu-se):* Aşa-a?! *(Sună.)* Iertaţi-mă, domnişoară, trebuie, aşadar, să vă conving.
(Intră Marius.)
DOMIN: Marius, du-o pe Sulla în sala de disecţie, să fie spintecată! Repede!...
HELENA: Unde?
DOMIN: în sala de disecţie. Şi după ce va fi tăiată, vă rog să vă uitaţi bine la ea.
HELENA: Nu, nu mă duc !
DOMIN: Să avem iertare, aţi pomenit cuvîntul „şarlatanie“!
HELENA: îngăduiţi să fie ucisă?
DOMIN: Maşinile nu pot fi ucise.
HELENA *(imbrăţişînd-o pe Sulla):* Nu-ţi fie teamă, Sulla! N-am să te las! Spune, scumpa mea, toată lumea se poartă atît de rău cu tine? N-ar trebui să îngădui, auzi? N-ar trebui, Sulla!...
SULLA: Sînt robot.
HELENA: Ge-are a face? Roboţii sînt oameni ca şi noi, Sulla. Ai să te laşi să fii spintecată?...
SULLA: Da.
HELENA: Cum, nu ţi-e teamă de moarte?
SULLA: Nu ştiu, domnişoară Glory.
HELENA: Ştii ce ţi se va întîmpla?
SULLA: Da. N-am să mă mai pot mişca.
HELENA: E groaznic!
DOMIN: Marius, prezintă-te domnişoarei!
MAR1US: Marius, robot.
DOMIN: Ai s-o duci pe Sulla în sala de disecţie?
MARIUS: Da.
DOMIN: O să-ţi pară rău după ea?
MARIUS: Nu ştiu.
DOMIN: Ce se va întîmpla cu ea?
MARIUS: Nu se va mai mişca. Va fi aruncată în malaxor.
DOMIN: Asta înseamnă moarte, Marius.Ţi-e teamă de moarte?
MARIUS: Nu.
DOMIN: Vedeţi, domnişoară Glory, roboţii nu ţin la viaţă. N-ar avea de ce. N-au nici un fel de bucurii. Sînt mai puţin

decît firul de iarbă.
HELENA: O, încetaţi! Trimiteţi-i cel puţin de aci!
DOMIN: Marius, Sulla, duceţi-vă!
(Sulla şi Marius ies.)
HELENA: Sînt groaznici! Iar ceea ce faceţi e monstruos!
DOMIN: De ce e monstruos?
HELENA: Nu ştiu. De ce... do ce i-aţi dat numele Sulla?
DOMIN: Nu-i un nume drăguţ?
HELENA: E un nume bărbătesc. Sulla a fost un dictator roman.
DOMIN: O, şi noi care credeam că Marius şi Sulla au fost nişte amanţi!
HELENA: Nu. Marius şi Sulla au fost nişte comandanţi de oşti care au luptat în anul... în anul... Nu mai ştiu.
DOMIN: Veniţi la fereastră! Ce vedeţi acolo?
HELENA: Nişte zidari.
DOMIN: Sînt roboţi. Toţi lucrătorii noştri sînt roboţi. Iar acolo, jos, ce vedeţi?
HELENA: Un birou.
DOMIN: E contabilitatea. Şi înăuntru?
HELENA: Mai mulţi funcţionari.
DOMIN: Sînt roboţi. Toţi funcţionarii noştri sînt roboţi... Pînă vizitaţi fabrica...
(în clipa aceea se aud fluierături şi sirene.)
DOMIN: Amiaza. Roboţii nu ştiu cînd să lase lucrul. La ora două vă arăt dozele.
HELENA: Ce fel de doze?
DOMIN *(sec):* Putinile de amestecat coca. În fiecare se amestecă material pentru una mie roboţi. Apoi butoaiele pentru ficaţi, creieri şi aşa mai departe. Veţi vizita şi fabrica de oase. După aceea am să vă arăt ţesătoria.
HELENA: Ce fel de ţesătorie?
DOMIN: Ţesătoria de nervi. Ţesătoria de vine. O ţesătorie de unde ies dintr-o dată zeci de kilometri de ţesuturi limfatice. Totul trece apoi în secţia de montaj, unde se asamblează roboţii, ştiţi, ca la automobile. Fiecare muncitor adaugă doar o piesă, iar conveierul transportă semifabricatul la al doilea, la al treilea muncitor şi aşa mai departe. E un spectacol captivant. Apoi vine uscătoria şi, în sfîrşit, magazia, unde noile fabricate încep să lucreze.
HELENA: Pentru Dumnezeu, încep să funcţioneze atît de repede?
DOMIN: Pardon. Funcţionează ca orice mobilă nouă. Se obişnuiesc cu existenţa. Se sudează pe dinăuntru. Multe lucruri cresc cu totul din nou. înţelegeţi, trebuie să lăsăm puţin loc şi dezvoltării naturale. între timp, fabricatele sînt

şlefuite.
HELENA: Cum adică?
DOMIN: Cum ar fi pentru oameni, bunăoară, şcoala. învaţă să vorbească, să scrie, să socotească. Au, de altfel, o memorie extraordinară. Dacă le citeşti dintr-nn lexi* con de douăzeci de volume, sînt în stare să-ţi repete totul aidoma, cuvînt cu cuvînt. Ceva nou nu le trece niciodată prin gînd. Ar putea să-şi continue instrucţiunea şi la universitate. Sînt apoi clasificaţi şi expe- diaţi. Zilnic cincisprezece mii de bucăţi, în afara unui anumit procent de rebutaţi, care sînt aruncaţi în malaxoare... şi aşa mai departe, şi aşa mai departe.
HELENA: Sînteţi supărat pe mine?
DOMIN: Nicidecum, ferit-a sfîntul! Numai că am fi putut vorbi despre alte lucruri. Sîntem doar o mînă de oa- oameni aici, între sute de mii de roboţi, şi nici o femeie. Nu vorbim toată ziua decît despre fabricaţie. în fiecare zi. Parcă am fi blestemaţi, domnişoară Glory.
HELENA: îmi pare atît de rău că am spus... că... aţi minţit...
(Bătaie în uşă.)
DOMIN: Intraţi, prieteni!
(Apar din stingă, ing. Fabry, dr. Gali, dr. Hallemeier şi arhitectul Alquist.)
DR. GALL: V-am deranjat cumva?
DOMIN: Poftiţi, poftiţi! Domnişoară Glory, daţi-mi voie: Alquist, Fabry, Gali, Hallemeier. Fiica preşedintelui Glory.
HELENA *(încurcată):* Bună ziua.
FABRY: Nici nu bănuiam...
DR. GALL: Ce onoare...
ALQUIST: Fiţi binevenită, domnişoară Glory.
(Din dreapta năvăleşte Busman.)
BUSMAN: Alo! Ce-i aici?
DOMIN: Vino-ncoace, Busman! Ăsta-i Busman al nostru, domnişoară. Fiica preşedintelui Glory.
HELENA: Mă bucur.
BUSMAN: Ce cinste! Domnişoară Glory, permiteţi să anunţăm ziarele că aţi avut bunăvoinţa să ne vizitaţi?
HELENA: Nu, nu, vă rog!
DOMIN: Vă rog, domnişoară, luaţi Icc.
BUSMAN, DR. GALL, FABRY *(impingind cile un fotoliu):* Mă rog... Poftiţi... Iertare...
ALQUIST: Domnişoară Glory, cum aţi călătorit?
DR. GALL: Rămîneţi mai multă vreme la noi?
FABRY: Ce părere aveţi despre fabrică, domnişoară Glory?
HALLEMEIER: Aţi călătorit cu vasul *Amélie?*
DOMIN : Tăcere ! Lăsaţi-o pe domnişoara Glory să vorbească ! HELENA *(lui Domin):* Dar ce să le spun?
DOMIN *(mirat):* Ce doriţi.
HELENA: Trebuie... pot să vorbesc deschis?
DOMIN: Fireşte.

HELENA *(şovăie, apoi cu o holărire desperată):* Spuneţi-mi, vă rog, nu vă supără niciodată, pe nici unul dintre dumneavoastră, felul cum vă tratează...
FABRY: Cine, vă rog?
HELENA: Oamenii!
(Toţi se privesc nedumeriţi.)
ALQUIST: Pe noi?
DR. GALL: Ce vreţi să spuneţi?
HALLEMEIER: Mii de tunete!...
BUSMAN: Ferit-a sfîntul, domnişoară Glory!
HELENA: Nu simţiţi că aţi putea trăi mai bine?
DR. GALL: Se poate, domnişoară, dar ce înţelegeţi prin asta?
HELENA: Că... *(Izbucneşte.)* Că e odios! Că c groaznic! *(Se ridică.)* Toată Europa vorbeşte de ceea ce se petrece la dumneavoastră. De aceea am şi venit aici, să văd cu ochii mei, şi e de o mie de ori mai rău decît mi-aş fi putut închipui. Cum puteţi tolera?...
ALQUIST: Ce să tolerăm?
HELENA: Situaţia în care vă aflaţi. Pentru numele lui Dumnezeu, doar sînteţi oameni ca şi noi, ca toţi cei din Europa, ca toată lumea! E scandalos, c nedemn cum trăiţi !...
BUSMAN: Pentru Dumnezeu, domnişoară!
FABRY: Staţi, prieteni, are un dram de dreptate. Trăim aici ca Pieile Roşii. Asta e sigur.
HELENA: Mai rău decît Pieile Roşii! îmi daţi voie, o! îmi daţi voie să vă zic „fraţilor“?
BUSMAN: Mă rog, de ce nu?
HELENA: Fraţilor, n-am venit aici în calitate de fiică a preşedintelui. Fraţilor, Liga Umanităţii are azi peste două sute de mii de membri. Două sute de mii de oameni sînt alături de voi şi vă oferă ajutorul lor.
BUSMAN: Două sute de mii de oameni! Asta e ceva!
FABRY: Vă spuneam eu. Tot bătrîna Europă e în frunte I Nu ne-a uitat. Vrea să ne vină în ajutor.
DR. GALL: Ce ajutor? Vreun teatru?
HALLEMEIER: Vreo orchestră?
HELENA: Mai mult.
ALQUIST: Vă lasă să rămîneţi aici?
HELENA: O, nu e vorba de mine. Eu pot să rămîn aici oricît va fi nevoie.
BUSMAN: Doamne sfinte, ce bucurie!
ALQUIST: Domin, mă duc să pregătesc camera cea mai bună pentru domnişoara.
DOMIN: Aşteaptă niţeluş. Mi se pare că... domnişoara Glory n-a spus încă tot ce avea de spus.
HELENA: Nu, nu încă. Vă rog, însă, să nu mă mai întrerupeţi.

DR. GALL: Harry, ia aminte!
HELENA: Vă mulţumesc. Eram sigură că o să-mi luaţi apărarea.
DOMIN: Daţi-mi voie, domnişoară Glory. Credeţi că în clipa de faţă staţi de vorbă cu nişte roboţi?
HELENA *(perplexă):* Dar cu cine?
DOMIN: Îmi pare rău, însă dumnealor sînt oameni ca şi dumneavoastră. Ca toţi europenii.
HELENA *(către ceilalţi):* Cum, nu sînteţi roboţi?
BUSMAN *(rîde cu hohote):* Da de unde!
HALLEMEIER: Brr! Asta mai lipsea, să fim roboţi!
DR. GALL *(rîde):* Doamne fereşte!
HELENA: Dar... e cu neputinţă!
FABRY: Pe onoarea mea, domnişoară, nu sîntem roboţi!
HELENA *(către Domin):* De ce mi-aţi spus atunci că toţi funcţionarii dumneavoastră sînt roboţi?
DOMIN: Da, funcţionarii. Nu însă şi directorii. îmi daţi voie, domnişoară Glory: inginer Fabry, director general tehnic al societăţii *Rossum's Universal Robots.* Doctor Gali, şeful secţiei de fiziologie şi cercetări. Doctor Hallemeier, şeful institutului de psihologie şi educaţie a roboţilor. Consul Busman, director general comercial şi arhitectul Alquist, şeful de lucrări al societăţii *Rossum's Universal Robots.*
HELENA: Iertaţi-mă, domnilor, dacă... dacă... ceea ce v-am spus e groaznic, nu?
ALQUIST: Ferească Dumnezeu, domnişoară Glory. Vă rog, luaţi loc.
HELENA *(ia loc):Smt* o proastă. Acum, fără îndoială, o să mă expediaţi de-aici cu primul vapor.
DR. GALL: Pentru nimic în lume, domnişoară. De ce să vă expediem?
HELENA: Pentru că acum ştiţi ce urmăresc: să provoc răscoală printre roboţii dumneavoastră.
DOMIN: Scumpă domnişoară Glory, au mai venit la noi pînă acum sute de mîntuitori şi de profeţi. Fiecare vapor care acostează aduce cîte unul. Misionari, anarhişti, ostaşi ai Armatei Salvării şi alţii. E de mirare cîte ■ secte şi cîţi proşti sînt pe lumea asta!
HELENA: Şi le daţi voie să vorbească roboţilor?
DOMIN: De ce nu ? Pînă acum nu s-a întîmplat nimic. Roboţii iau aminte, şi-atîta tot. Nici nu rîd măcar de cîte li se spun. Ce-i drept, lucrul pare de necrezut. Dacă vă face plăcere, scumpă domnişoară, vă pot conduce la magazia roboţilor. Avem acolo vreo trei sute de mii.
BUSMAN: Trei sute patruzeci şi şapte de mii.
DOMIN: Da. Le puteţi spune tot ce poftiţi. Puteţi să le citiţi din Biblie, din tabela de logaritmi, din ce doriţi. Să le predicaţi chiar drepturile omului.

HELENA: O, sînt convinsă că... dacă le-ar arăta cineva puţină dragoste...
FABRY: Cu neputinţă, domnişoară Glory. Nimic mai străin omului decît un robot.
HELENA: Atunci, de ce-i fabricaţi?
BUSMAN: Ha-ha-ha! Asta-i bună! De ce fabricăm roboţi!
FABRY: Ca să muncească, domnişoară! Un robot înlocuieşte doi lucrători şi jumătate. Prea era imperfectă maşina omenească, domnişoară Glory. Odată şi odată trebuia să fie înlăturată.
BUSMAN: Era prea costisitoare.
FABRY: Avea prea puţină capacitate de lucru. Nu mai corespundea cerinţelor tehnicii moderne. Şi, în al doilea rînd... în al doilea rînd... e un mare progres faptul că... vă rog să mă iertaţi.
HELENA: Mă rog.
FABRY: Vă rog să mă iertaţi. E un mare progres faptul că putem naşte... cu ajutorul maşinii. E mai comod şi mai rapid. Orice accelerare reprezintă un progres, domnişoară. Natura habar n-avea de acest tempo al muncii moderne. Toată perioada copilăriei e un timp pierdut în zadar, un timp irosit, domnişoară Glory. Şi, în al treilea rînd...
HELENA: O, vă rog să încetaţi!
FABRY: Mă rog. Şi ce urmăreşte, dacă-mi daţi voie, Liga... Liga... acea Ligă a Umanităţii?
HELENA: în primul rînd... da, în primul rînd, să-i ocrotească pe roboţi şi... şi... să le asigure un... tratament omenesc.
FABRY: Scopul nu e de lepădat. Să tratezi omeneşte o maşină! Pe cinstea mea, asta îmi place. Nici mie nu-mi plac lucrurile stricate. Vă rog, domnişoară Glory, să ne înscrieţi pe toţi ca membri corespondenţi, membri activi şi membri fondatori ai Ligii dumneavoastră. HELENA: Nu, nu m-aţi înţeles. Noi vrem... în primul rînd... vrem să-i eliberăm pe roboţi!
HALLEMEIER: Şi în ce fel, mă rog?
HELENA: Purtîndu-ne cu ei... ca şi cu oamenii.
HALLEMEIER: Aha! Nu cumva vreţi să le dăm drept de vot şi salariu?
HELENA: Fireşte!
HALLEMEIER: Prea bine. Şi ce să facă cu banii?
HELENA: Să-şi cumpere... ce le trebuie... să se bucure...
HALLEMEIER: Foarte drăguţ, domnişoară; numai că roboţii n-au nici un fel de bucurii. Şi ce să-şi cumpere? Poţi să-i hrăneşti cu ananas, cu paie, cu ce pofteşti; lor le e totuna, întrucît n-au simţul gustului. Ei nu se interesează de nimic, domnişoară Glory. Şi nimeni n-a văzut pînă acum vreun robot

zîmbind.
HELENA: De ce... de ce... de ce nu-i faceţi mai fericiţi?
HALLEMEIER: Nu se poate, domnişoară Glory. Nu sînt decît nişte roboţi, fără voinţă proprie, fără pasiuni, fără istorie, fără suflet.
HELENA: Fără dragoste şi fără capacitatea de a se revolta?
HALLEMEIER: Se înţelege de la sine. Roboţii nu iubesc pă nimeni. Nu se iubesc nici măcar pe ei. Revoltă? Nu ştiu. Arareori, cîteodată...
HELENA: Ce?
HALLEMEIER: Nimic, în definitiv. Sînt uneori întrucîtva turbulenţi. Aşa, un fel de epilepsie, pricepeţi? Noi o numim robot-crampă. Vezi pe cîte unul că dă de pămînt cu ce-i cade sub mînă, rămîne ţeapăn şi scrîş- neşte din dinţi. Sîntem nevoiţi să-l aruncăm în malaxor. E vorba, probabil, de o tulburare a organismului.
DOMIN: Un defect de fabricaţie.
HELENA: Nu, nu, e sufletul lor!
FABRY: Vă închipuiţi oare că sufletul începe să se manifeste prin scrîşniri din dinţi?
DOMIN: Defectul va fi înlăturat, domnişoară Glory. Doctorul Gali a şi iniţiat nişte experienţe în această direcţie.
DR. GALL: Nu tocmai, Domin. Acum fac nervi care reacţionează la durere.
HELENA: Care reacţionează la dureie?
DR. GALL: Da. Roboţii aproape că nu simt nici o durere fizică. Tînărul Rossum a limitat din cale-afară sistemul lor nervos, ceea ce s-a dovedit a fi nerentabil. Va trebui să introducem suferinţa.
HELENA: De ce? De ce? Dacă nu le-aţi dat suflet, de ce să le daţi suferinţa?
DR. GALL: Din motive industriale, domnişoară Glory. Robotul îşi face de multe ori singur rău, pentru că nu simte durere; fie că-şi vîră mîna în maşină şi-şi rupe un deget, fie că-şi sparge capul, îi e totuna. Trebuie să-i dăm durerea: ocrotire automată.
HELENA: Vor fi oare mai fericiţi cînd vor putea simţi durerea?
DR. GALL: Dimpotrivă, dar din punct de vedere tehnic vor fi superiori.
HELENA: De ce nu le creaţi un suflet?
DR. GALL: E un lucru care nu stă în puterea noastră.
FABRY: N-avem nici un interes.
BUSMAN: Ar scumpi marfa. Pentru numele lui Dumnezeu, frumoasă domnişoară, o vindem atît de ieftin! O sută douăzeci de dolari bucata, gata îmbrăcat. Acum cinci-sprezece âni costa zece mii de dolari. Acum cinci ani le mai cumpăram hainele; azi avem ţesătorie proprie, ba mai

şi exportăm textile de cinci ori mai ieftin decît alte fabrici! Domnişoară Glory, cît plătiţi dumneavoastră, vă rog, pentru un metru de stofă?

HELENA: Nu... nu ştiu... am uitat.

BUSMAN: Doamne, 'Dumnezeule! Şi vreţi să întemeiată o Ligă a Umanităţii 1... Azi stofa e de trei ori mai ieftină decît înainte, domnişoară; toate preţurile au ajuns la o treime şi vor scădea tot mai mult, tot mai mult, tot mai mult! Pricepeţi?

HELENA: Nu.

BUSMAN: Acest lucru, domnişoară, înseamnă că a scăzut preţul muncii. Căci un robot, cu hrană cu tot, costă pe oră trei sferturi dintr-un cent! E o plăcere, domnişoară: fabricile sau se vor grăbi să cumpere roboţi, ca să-şi ieftinească producţia, sau vor fi silite să închidă porţile.

HELENA: Da, şi-i vor arunca pe muncitori în stradă.

BUSMAN: Ha-ha-ha, se-nţelege! Dar, în acelaşi timp, am aruncat cinci sute de mii de roboţi tropicali în pampasurile argentiniene, să cultive grîu! Fiţi bună, vă rog, şi spuneţi-mi: cît costă la dumneavoastră o pîine?

HELENA: Nu 'ştiu.

BUSMAN: Ei, vedeţi? Acum, în bătrîna dumneavoastră Europă, costă numai doi cenţi. Şi e pîinişoara *noastră,* ştiţi asta?Doi cenţi o pîine. Şi Liga Umanităţii habar n-are! Ha-ha-ha, domnişoară Glory, nu ştiţi ce înseamnă o bucată de pîine prea scumpă, ce însemnătate are asta pentru cultură şi aşa mai departe. În schimb, peste cinci ani, uite, pariem?

HELENA: Nu înţeleg...

BUSMAN: Că peste cinci ani preţurile vor scădea de zece ori ! Oameni buni, peste cinci ani vom înota în grîu şi în tot felul de alte mărfuri!

ALQUIST: Da, şi toţi muncitorii de pe glob vor fi fără lucru.

DOMIN *(ridicîndu-se):* Da, Alquist. Da, domnişoară Glory. Dar în zece ani Rossum's Universal-roboţii vor produce atîta grîu, atîtea textile, atîtea mărfuri de tot soiul, încât obiectele nu vor mai avea nici un preţ. Fiecare va lua cît îi va trebui. Nu vor mai fi lipsuri.

Da, muncitorii vor fi fără lucru. Dar nici nu va mai fi nevoie de muncă. Totul va fi împlinit de maşinile vii. Iar omul va face numai ceea ce-i va plăcea. Va trăi numai spre a se desăvîrşi.

HELENA *(se ridică):* Aşa va fi?

DOMIN: Aşa va fi. Nu se poate altfel. Se vor petrece, poate, lucruri îngrozitoare mai înainte, domnişoară Glory. Dar n-avem nici o putere spre a le împiedica. Omul însă va înceta să-l mai slujească pe om şi să mai fie robit materiei moarte. Nimeni nu-şi va mai plăti plinea cu viaţa sa şi cu ură. Omul nu va mai fi muncitor sau funcţionar, nu va mai

extrage cărbuni, nu va mai sta în faţa strungului care nu-i aparţine. Omule, nu-ţi vei mai risipi sufletul în munca pe care o blestemi !

ALQUIST: Domin ! Domin ! Ceea ce ne înfăţişezi prea seamănă a rai. Domin, era ceva bun în muncă, ceva măreţ în umilinţă! Ah, Harry! Era un fel de virtute în muncă şi în osteneală !

DOMIN: Se poate să fi fost aşa. Dar nu trebuie să ţinem socoteală de ceea ce se pierde, dacă vrem să schimbăm lumea, aşa cum e ea de la Adam încoace. Adam, Adam, nu-ţi vei mai agonisi pîinea în sudoarea frunţii! Nu vei mai suferi de foame şi de sete, de oboseală şi umilinţă; te vei întoarce din nou în raiul în care erai hrănit de mîna Domnului. Vei fi liber şi mîndru, nu vei mai avea altă îndatorire, altă muncă, altă grijă decît propria ta desăvirşire. Vei fi încununarea întregii creat iuni.

BUSMAN: Amin !

FABRY: Facă-se voia ta!

HELENA: M-aţi năucit de tot. Sînt o proastă. Aş vrea... aş vrea să cred în ceea ce spuneţi.

DR. GALL: Sînteţi mai tînără decît noi, domnişoară Glory; veţi mai apuca toate acestea.

HALLEMEIER: Negreşit. Cred că domnişoara Glory ar putea lua o gustare cu noi.

DR. GALL: Se-nţelege! Domin, roag-o din partea noastră a tuturor.

DOMIN: Domnişoară Glory, faceţi-ne această deosebită cinste!

HELENA: Dar asta înseamnă... Cum aş putea...

FABRY: Pentru Liga Umanităţii, domnişoară.

BUSMAN: În cinstea ei.

HELENA: O, în cazul acesta... poate...

FABRY: Ura!... Domnişoară Glory, daţi-mi voie...

DR. GALL: Mă scuzaţi.

BUSMAN: Dumnezeule, şi eu care trebuia să trimit o telegramă !...

HALLEMEIER: Mii de tunete! Că uituc sînt! Cum am uitat...

(Toţi, afară de Domin, ies grăbiţi.)

HELENA: De ce pleacă toţi?

DOMIN: Se duc să gătească, domnişoară.

HELENA: Ce să gătească?

DOMIN: Gustarea, domnişoară Glory. Pentru noi gătesc roboţii, dar... pentru că n-au simţul gustului, nu e de ajuns... Hallemeier ştie să facă nişte fripturi minunate. Gali se pricepe la sosuri, iar Busman e specialist în omlete...

HELENA: Dumnezeule! Un adevărat banchet! Şi ce ştie să facă domnul... arhitect?

DOMIN: Alquist? Nimic. El pune masa, iar Fabry face rost de fructe. O gustare modestă, domnişoară Glory.
HELENA: Voiam să vă întreb...
DOMIN: Şi eu voiam să vă întreb ceva. *(îşi pune ceasornicul pe masă.)* Nu ne-au mai rămas decît cinci minute. HELENA: Vă ascult.
DOMIN: Mă scuzaţi, dumneavoastră aţi vrut să întrebaţi mai întîi.
HELENA: Poate că nu se cuvine să întreb tocmai eu, dar... de ce fabricaţi roboţi-femei, dacă... dacă...
DOMIN: ...dacă sexul în această întreprindere n-are nici o însemnătate?
HELENA: Exact.
DOMIN: Există o anumită cerere, pricepeţi dumneavoastră. Fete-n casă, vînzătoare, secretare... aşa s-au obişnuit oamenii.
HELENA: Şi... şi, spuneţi-mi, vă rog, roboţii-bărbaţi... şi robotinele... unii faţă de ceilalţi... sînt... absolut....
DOMIN: Absolut indiferenţi, scumpă domnişoară. Nici urmă de vreo înclinare oarecare.
HELENA: O, dar e îngrozitor! DOMIN: De ce?
HELENA: E atît... atît... de nefiresc! Nu ştii dacă trebuie să-ţi pară respingător acest lucru... sau de dorit... sau, poate...
DOMIN: ... de compătimit.
HELENA: Da, mai curînd asta! Dar să încetăm cu asta! Vă rog, ce-aţi vrut să mă întrebaţi?
DOMIN: Vreau să vă întreb, domnişoară Glory, dacă aţi fi dispusă să mă acceptaţi?
HELENA: Cum adică: să vă accept?
DOMIN: Ca soţ.
HELENA: Oh! Cum v-a putut trece prin minte aşa ceva?
DOMIN *(uitîndu-se la ceas):* Mai sînt trei minute. Dacă nu mă luaţi pe mine, va trebui să vă alegeţi pe unul din ceilalţi cinci.
HELENA: Doamne fereşte! De ce trebuie să aleg?
DOMIN: Pentru că unul după altul vă vor cere mîna.
HELENA: Credeţi că o să îndrăznească?
DOMIN: îmi pare foarte rău, domnişoară Glory. Se pare că s-au îndrăgostit de dumneavoastră.
HELENA: O, nu! Să nu facă asta! Uite... plec, plec îndată!
DOMIN: Helena, cred că n-ai să le faci figura să-i refuzi.
HELENA: Dar nu pot... nu pot... să vă iau pe toţi şase!
DOMIN: Nu, dar cel puţin pe unul. Dacă nu pe mine, iată, pe Fabry.
HELENA: Nu vreau.
DOMIN: Pe doctorul Gali.
HELENA: Nu, nu, ajunge! Nu vreau pe nimeni!
DOMIN: Au mai rămas două minute.

HELENA: Dar e îngrozitor! Luaţi-vă o robotină 1 DOMIN: Robotinele nu sînt femei.
HELENA: Aha, va să zică asta vă lipseşte! Aţi lua probabil pe cea dintîi femeie care v-ar ieşi în cale!
DOMIN: Au fost destule pe-aici, Helena.
HELENA: Tinere?
DOMIN: Tinere.
HELENA: De ce nu v-aţi ales una?
DOMIN: Pentru că nu mi-am pierdut capul niciodată. Acum, însă, da. De cum ţi-ai scos vălul.
HELENA *(după o scurtă pauză):* Ştiu.
DOMIN: Mai avem un minut.
HELENA: Dar nu vreau, pentiu numele lui Dumnezeu!
DOMIN *(îi pune mîinile pe umeri):* încă un minut. Sau mi-arunci în obraz ceva îngrozitor, şi atunci te las. Sau... sau...
HELENA: Eşti crud!
DOMIN: Nu e rău! Un bărbat trebuie să fie puţin crud. E obligator.
HELENA: Eşti nebun!
DOMIN: Un bărbat trebuie să fie puţin nebun, Helena. E partea cea mai bună din el.
HELENA: Eşti un... eşti un... Dumnezeule!
DOMIN: Ei, vezi? Ne-am înţeles!
HELENA: Nu, nu ! Te rog, lasă-mă ! Mă zdrobeşti I
DOMIN: Ultimul cuvînt, Helena.
HELENA *(se apără):* Pentru nimic în lume! O, Harry!
(Bătăi în uşă.)
DOMIN *(deschide):* Poftiţi!
(Intră Busman, dr. Gali şi Hallemeier — toţi cu şorţuri de bucătar; Fabry — cu un buchet de flori, iar Alquist — cu un şervet sub braţ.)
DOMIN: Gata masa?
BDSMAN *(solemn):* Da.
DOMIN: Şi noi sîntem gata.
CORTINA

ACTUL ÎNTÎI

Salonul Helenei. În stingă — uşă mascată spre camera de muzică, în dreapta — uşa spre camera de culcare. La mijloc — fereastră spre mare şi port. Oglindă de toaletă cu bibelouri pe măsuţă, o masă, o sofa şi fotolii, un scrin, un mic birou cu lampă; în dreapta — cămin cu două lămpi de o parte şi de alta. Tot salonul, pînă în cele mai mici amănunte, este în stil modern, de un gust pur feminin.
Domin, Fabry, Hallemeier vin din stingă, în virful picioarelor, cu buchete şi coşuri cu flori în braţe.
FABRY: Unde lăsăm toate astea?
HALLEMEIER: Uf! *(Depune povara şi, cu un gest larg, binecuvîntează uşa din dreapta.)* Dormi, dormi! Cine doarme,

cel puţin nu ştie nimic.
DOMIN: De altfel, ea nu ştie niciodată nimic.
FABRY *(aşază florile în vaze):* Numai de n-ar izbucni azi...
HALLEMEIER *(rînduind florile):* Mai lăsaţi-mă dracului în pace cu asta! late uită, Harry, frumoasă ciclama asta, nu? O nouă specie a mea, ultima noutate: „Cy- clamen Helenae".
DOMIN *(priveşte afară pe fereastră):* Nici un vapor, nici unul, băieţi! Lucrurile stau cît se poate de prost!
HALLEMEIER: Sst! Să nu te-audă I
DOMIN: Nici prin cap nu-i trece. *(Cască înfrigurat.)* Tot e bine, *Ultimus* a debarcat la timp.
FABRY *(lăsînd florile):* Crezi că astăzi chiar...?
DOMIN: Nu ştiu. Ce frumoase sînt florile!
HALLEMEIER *(apropiindu-se de el) :* Sînt brînduşele cele mai noi. Şi asta e iasomia mea cea mai nouă. Mii de tunete ! Sînt doar în pragul paradisului florilor. Am descoperit o metodă uimitoare de grăbire a creşterii! Nişte specii extraordinare! La anul vom face minuni în domeniul florilor.
DOMIN *(întorcindu-se):* Cum ai spus? La anul?
FABRY: De-am şti, cel puţin, ce se întîmplă la Havre...
DOMIN: Ssst!
VOCEA HELENEI *(din dreapta):* Nana!
DOMIN: Să plecăm de-aici!
(Toţi, în virful picioarelor, dispar prin uşa mascată. Pe uşa din stingă intră Năna.)
NÂNA *(dereticind)*: Vagabonzi! Păgîni! Să mă bată Dumnezeu dacă n-aş...
HELENA *(cu spatele, din uşă):* Nana, vino de mă-ncheie!
NÂNA: Numaidecît, numaidecît. *(încheie rochia Helenei.)* Maică precistă, ce sperietori!
HELENA: Roboţii?
NÂNA: Ptiu ! Nici nu-mi vine să le zic pe nume.
HELENA: Ce s-a întîmplat?
NÂNA: Iar l-â lovit damblaua pe unu' la noi. Sparge busturile, tablourile, scrîşneşte din dinţi, face spume la gură... S-a ţicnit, nu alta! Brr! Mai rău ca fiarele.
HELENA: Pe care anume „l-a lovit"?
NÂNA: Pe... pe... N-are nici măcar nume creştinesc... Pe ăla din bibliotecă.
HELENA: Radius?
NÂNA: Ăla, da. Maică precistă, mi se întorc maţele pe dos. Nu pot să-i văd pe păgînii ăştia, parcă-s nişte păianjeni.
HELENA: Nana, doar nu-ţi fac nici un rău.
NÂNA: Şi dumitale ţi-e silă de ei. De ce m-ai adus aici? De ce n-are voie nici unul să se apropie de dumneata?
HELENA: Nu mi-e de loc silă de ei, Nâna. Mi-e atît de milă de

ei!
NÂNA: Ba ţi-e silă! Nu e om să nu-i fie scîrbă! Şi unui cîine îi e scîrbă, nu ia nimic din mîna lor, îşi vîră coada între picioare şi cum simte că se apropie vreunul din ei, începe să latre. Ptiu!
HELENA: Ce pricepe un cîine?
NÂNA:Aşa cum e, pricepe mai mult decît ei, coniţă. îsi dă şi el seama că e ceva mai mult şi că e o făptură a bunului Dumnezeu. Şi caii se sperie cînd dau de păgînii ăştia. Şi apoi, nici copii nu fac, iar cîinii fac pui, orice făptură face pui.
HELENA: Te rog, Nâna, încheie-mi odată rochia!
NÂNA: Acuşi, acuşi! Şi cum spuneam: e ceva împotriva Domnului, făpturile astea născocite de Diavol, făcute cu maşina. E o nelegiuire împotriva Creatorului. *(Ridică mîna.)* O batjocură a lui Dumnezeu, care ne-a făcut după chipul şi asemănarea lui, maică. Am batjocorit chipul Domnului. De-aia o să trimită cerul o groaznică năpastă asupra noastră, să ţii minte, o mare năpastă!
HELENA: Ce miroase aşa frumos?
NÂNA: Florile. Le-a adus domnii'.
HELENA: O, ce frumoase sînt! Ta te uită, doică! Ce zi e azi?
NÂNA: Nu ştiu. Dar cred că e sfîrşitul lumii.
(Bătaie în uşă.)
HELENA: Harry? *(Intră Domin.)* Harrv, ce zi e azi? DOMIN: Ghici!
HELENA: Onomastica mea? Nu... Ziua de naştere?
DOMIN: Mai grozav!
HELENA: Nu ştiu, spune repede!
DOMIN: Sînt zece ani de la sosirea ta aici.
HELENA: Zece ani? Chiar azi? Doică, te rog...
NÂNA: Da, mă duc, mă duc!
(Iese prin dreapta.)
HELENA *(sărutîndu-l pe Domin) :* Cum ţi-ai adus tu aminte !
DOMIN: Mi-e ruşine, Helena. Nu mi-am adus eu aminte.
HELENA: Dar..'.
DOMIN: Ei şi-au adus aminte.
HELENA: Cine?
DOMIN: Busman, Hallemeier, toţi. Ia bagă mîna în buzunarul ăsta, vrei?
HELENA *(vira mîna în buzunar):* Ce e asta? *(Scoate o cutiuţă şi o deschide.)* Perle! Un colier întreg! Harry, e al meu ?
DOMIN: Din partea lui Busman, draga mea.
HELENA: Dar,,, nu putem primi, nu-i aşa?
DOMIN: Ba da. Vezi şi în buzunarul celălalt.
HELENA: Ia! *(Scoate un revolver din buzunar.)* Ce e asta?
DOMIN: Pardon, *(li ia revolverul din mină şi îl ascunde.)* Nu asta! Ia, încă o dată!

HELENA: O, Harry! De ce porţi revolverul la tine?
DOMIN: Aşa, ştii, mi-a căzut în mină.
HELENA: Nu-l purtai niciodată...
DOMIN: Aşa e. Ai dreptate. Ia caută în buzunar!
HELENA *(căutind):* O cutiuţă! *(O deschide.)* O camec! Harry, asta e o camee grecească !
DOMIN: Aşa se pare! Cel puţin, aşa susţine Fabry.
HELENA: Fabry? E de la Fabry?
DOMIN: Fireşte. *(Deschide, uşa din stingă.)* Ia te uită ! Helena, vino să vezi şi tu!
HELENA *(din uşă):* Doamne, ce splendoare! *(Intrăin încă-perea alăturată.)* Sînt nespus de bucuroasă! E de la tine?
DOMIN *(stă în pragul uşii):* Nu, din partea lui Alquist. Şi colo...
HELENA: Asta c sigur de la tine.
DOMIN: Citeşte cartea de vizită!
HELENA: Dr. Gali! *(Apare şi ea în uşă.)* O, Harry, mi-e aproape ruşine de atîta fericire!
DOMIN: Vino-ncoa! Iată ce ţi-a adus Hallemeier!
HELENA: Florile astea minunate?
DOMIN: Da, o specie nouă: „Cyclamen Helenae“. Le-a creat în cinstea ta. Frumoase ca tine.
HELENA: Harry, de ce... de ce toţi...
DOMIN: Pentru că toţi te iubesc foarte mult. Şi eu ţi-am... hm... Mi-e teamă ca darul meu să nu fie cam... Ia uită-te pe fereastră!
HELENA: încotro?
DOMIN: în port.
HELENA: Da, se vede... parcă... un vapor nou.
DOMIN: E vaporul tău.
HELENA: Al meu? Harry, dar e un vas de război!
DOMIN: De război? Aş, de unde! E un vapor ceva mai mare, priceni? Ceva mai solid.
HELENA: Da, cu tunuri însă.
DOMIN: Desigur, cu cîteva tunuri, ca să călătoreşti ca o regină, Helena.
HELENÂ: Ce înseamnă asta? S-a întîmplat ceva?
DOMIN: Doamne fereşte! Ia încearcă, te log, vezi cum îţi vin perlele!
(Se aşază.)
HELENA: Harry, ai vreo veste rea?
DOMIN: Dimpotrivă, n-am mai primit de-o săptămînă nici o veste.
HELENA: Nici măcar telegrame?
DOMIN: Nici măcar telegrame.
HELENA: Ce înseamnă asta?

DOMIN: Nimic. Pentru noi e vacanţă. Vreme preţioasă. Stăm în birou, cu picioarele pe masă, şi dormităm... Nu tu scrisori, nu tu telegrame... *(Se întinde.)* Sss... splendidă zi!...
HELENA *(se aşază lîngă el):* Azi rămîi cu mine, nu-i aşa? Spune!
DOMIN: Depinde. Se poate. Adică... o să vedem *(liianilna.)* Zece ani... ţi-aduci aminte? „Domnişoară Glory, ne simţim deosebit de onoraţi că aţi venit...“
HELENA: O, domnule director general, întreprinderea dumneavoastră mă interesează atît de mult!...“
DOMIN: „Pardon, domnişoară Glory, e cu totul inteizis. Fabricarea oamenilor artificiali e un secret pe care...“
HELENA: „Dar dacă o tînără drăguţă vă roagă...“
DOMIN: „O, desigur, domnişoară Glory, pentru dumneavoastră nu există secrete.“
HELENA *(deodată serioasă):* Adevărat, nu există, Harry?
DOMIN: Nu.
HELENA *(ca mai înainte.):* Ia aminte, domnul meu: tînăia are nişte intenţii groaznicei
DOMIN: Dar, pentru numele lui Dumnezeu, domnişoară Glory, ce intenţii? N-o fi intenţionînd să se mai mărite o dată?
HELENA: Nu, nu, ferească sfîntul! Am venit cu scopul de a provoca o răscoală printre roboţii dumneavoastră!
DOMIN *(sare în sus):* O răscoală a roboţilor?!
HELENA *(ridicîndu-se):* Harry, ce-i cu tine?
DOMIN: Ha-ha, domnişoară Glory, ce glumă izbutită! O răscoală a roboţilor! Ai izbuti mai curînd să provoci răzvrătirea unor beţe sau unor cuie, decît a roboţilor noştri. *(Se aşază.)* Ştii, Helena, ai iost într-adevăr 6 fată minunată. Ne zăpăciseşi pe toţi.
HELENA *(se aşază alături de el):O,* eraţi cu toţii atît de impunători 1 Mi se părea că sînt o copilită şi că mă rătăcisem printre... printre...
DOMIN: Printre cine, Helena?
HELENA: Printre... nişte uriaşi. Eraţi atît de siguri de voi, atît de puternici! Şi,vezi tu, Harry, în aceşti zece ani n-am fost în stare să birui niciodată această... această teamă, sau ce-o fi fost, în timp ce voi nu v-aţi îndoit niciodată... Nici o singură dată măcar! Nici cînd începuseră să se cam încurce...
DOMIN: Ce să se încurce?
HELENA: Planurile voastre, Harry. Bunăoară, cînd muncitorii s-au răzvrătit împotriva roboţilor şi i-au distrus, şi cînd roboţii au fost înarmaţi şi au ucis apoi atîţia oameni... Şi cînd guvernele au făcut soldaţi din roboţi şi au fost atîtea războaie — nu-ţi aminteşti?
DOMIN *(se ridică şi se plimbă prin odaie) :* Am prevăzut totul,

Helena. Dar toate acestea, vezi tu, aparţin unei perioade de tranziţie spre noi condiţii de viaţă.

HELENA: Toată lumea se închina în faţa voastră... *(Se ridică.)* O, Harry!

DOMIN: Ce doreşti?

HELENA *(oprindu-l):* închide combinatul şi să plecăm de aici. Cu toţii!

DOMIN: Cum vine asta? De ce?

HELENA: Nu ştiu. Spune, plecăm? Mi-e aşa de frică!

DOMIN *(lulndu-i mtinile):* Dar de ce, Helena?

11ELENA: Ah, nu ştiu! Mi se pare că se prăbuşeşte ceva peste noi, peste toţi — ceva implacabil... Te rog, du-ne departe de aici! Vom găsi pe lumea asta un loc, undeva. Alquist ne va clădi o casă, se vor însura cu toţii, vor face copii, şi pe urmă...

DOMIN: Pe urmă?

HELENA: Vom începe viaţa din nou...

(Sună telefonul.)

DOMIN *(se desprinde de Helena):* O clipă. *(Ridică receptorul.)* Alo!... Da... Cum?... Aha! Vin numaidecît. *(Pune recentorul în furcă.}* Mă cheamă Fabrv.

i

HELENA *(îşi frînge mâinile):* Spune...

DOMIN: Da, cînd mă înapoiez. La revedere, Helena. *(Iese repede spre stingă.)* Şi nu ieşi din casă !

HELENA *(singură):* O, Doamne, ce se-ntîmplă? Nana! Doică, repede!

NĂNA *(din dreapta) :* Ei, ce mai e acu?

HELENA: Doică, adu repede ziarele! Repede! în dormitorul lui domnu!

NÂNA: Acuşica!

(Iese prin stingă.)

HELENA: Ce s-o fi petrecînd, Dumnezeule? Şi de ce nu mi-a spus nimic, nimic? *(Ia binoclul şi priveşte spre port.)* Un vas de război! De ce un vas de război? încarcă ceva, mi se pare. Şi cu ce grabă! Ce s-a întîmplat? Are şi un nume... *Ul-ti-mus.* Ce-o fi însemnînd acest *Ultimus?*

NĂNA *.(revenind cu ziarele):* Le-am găsit pe jos, aruncate alandala.

HELENA *(deschide nerăbdătoare un ziar)* : E vechi, vechi de-o săptămînă! Nu cuprinde nimic, nimic!

(Lasă să-i cadă ziarul din mină. Năna îl ridică, scoate ochelarii cu ramă de corn din buzunarul şorţului, ii pune şi citeşte.)

HELENA: Ceva tot se petrece, doică. Sînt atît de neliniştită!... Totul pare mort, şi aerul...

NÂNA *(silabisind):* „Război în Bal-cani“. Sfîntă născătoare, iar o pedeapsă dumnezeiască! Războiul o să se întindă pînă la noi, ai să vezi! E departe de noi?

HELENA: Departe. O, nu mai citi. Mereu acelaşi lucru. Războaiele astea se ţin lanţ...
NĂNA: Păi, cum să nu fie războaie?! Nu vindeţi oare cu miile păgîni dintr-ăştia care se fac soldaţi?... Sfinte Isuse, rău ne pedepseşti!...
HELENA: Nu, nu mai citi! Nu vreau să ştiu !
NĂNA *(silabisind)*: „Ro-bo-ţii sol-daţi nu cruţă pe ni-meni în terito-rii-le cuceri-te. Peste şapte sute de mii de civili au fost nimiciţi...“ Oameni, Helena!
HELENA: E cu neputinţă! Să văd. *(Se apleacă asupra ziarului şi citeşte.)* „Peste şapte sute de mii de civili au fost nimiciţi, pare-se, din ordinul comandanţilor. Acest fapt e în contrazicere cu...“ Vezi, Nâna, oamenii au ordonat toate acestea!
NÂNA: Stai, mai e ceva tipărit cu litere groase. „Ultima oră. La Havre s-a con-sti-tu-it prima or-ga-ni-za-ţi-e a roboţilor.“ Asta nu e nimic. Asta nu mai pricep. Te pomeneşti că o fi iar vreo ucidere!... Mă mir cum de-i mai rabdă Dumnezeu!
HELENA: Du-te,doică, şi ia gazeta de-aicI
NÂNA: Stai, aici mai e ceva cu litere mari. „Na-ta-li-ta- tea.“ Ce-o mai fi şi asta?
HELENA: Să văd şi eu! *(Ia ziarul.)* Inchipuie-ţi!... *(Citeşte.)* „Săptămîna trecută nu s-a înregistrat nici o naştere.“
(Lasă să-i cadă ziarul din mină.)
NÂNA: Cum adică?
HELENA: Nâna, nu se mai nasc oameni!...
NÂNA: *(scoţindu-şi ochelarii)*: 0 fi sfîrşitul lumii!...
HELENA: Te rog , nu vorbi aşa!
NÂNA: Nu se mai nasc oameni. Pedeapsă dumnezeiască! Domnul le-a făcut pe femei sterpe!
HELENA' *(sare în sus):* Nâna!
NÂNA *(ridictndu-se)*: E sfîrşitul lumii! Aţi cutezat precum Diavolul să faceţi oameni, ceea ce numai Domnului i se cuvine să facă. Asta e nelegiuire, e hulă! Aţi voit să fiţi ca Dumnezeu. Şi precum Dumnezeu l-a izgonit pe om din rai, aşa o să-l izgonească şi de oriunde!
HELENA: încetează, doică, te implor! Cu ce-am greşit? l-am făcut eu ceva Dumnezeului tău cel nemilos?
NÂNA *(cu gesturi largi):* Nu hulii... Ştie Domnul de ce nu ţi-a dăruit nici un copil!...
(Iese prin stînga.)
HELENA *(la fereastră):* Dar de ce *mie,* cel puţin, nu mi-a... Şi ce pot să fac? *(Deschide fereaslraşistrigă.)* Alquist! Vino sus!... Cum? Nu-i nimic, vino aşa cum eşti I Îţi stă foarte bine în costum de zidar! Repede! *(închide fereastra, se opreşte în faţa oglinzii.)* Dar de ce nu mi-a dăruit *mie*

unul? *Miel (Aplecîndu-se spre oglindă.)* De ce? De ce nu mi-a dăruit? N-auzi? Să fie vina mea? *(Dreaptă.)* Ah, mi-e frică ! *(Se duce spre stingă, în Intîmpinarea lui Alquist.)*

(Pauză.)

HELENA *(se întoarce cu Alquist, care e îmbrăcat ca un zidar, cu hainele acoperite de var şi praf de cărămidă) :* Poftim înăuntru ! Mi-ai făcut o mare plăcere, Alquist! îmi sînteţi toţi atît de dragi! Dă-mi mîna !

ALQUIST *(ascunzind mina):* Helena, am să te murdăresc cu mîinile mele de lucrător...

HELENA: E lucrul cel mai bun din dumneata. Dă-ţi mîinile încoace! *(Stringlndu-i mîinile.)* Alquist, aş vrea să fiu mică de tot...

ALQUIST: De ce?

HELENA: Ca mîinile acestea aspre, mînjite, să-mi mîngîie obrajii, la loc, te rog! Alquist, ce înseamnă *Ultimus?*

ALQUIST: înseamnă „Cel-din-urmă“. De ce mă întrebi?

HELENA: Pentru că aşa se numeşte noul meu vas. L-ai văzut? Crezi că vom face în curînd o... excursie?

ALQUIST. S-ar putea foarte curînd.

HELENA: Şi-o să veniti toţi cu mine?

ALQUIST: Mi-ar părea bine dacă... dacă am fi cu toţii laolaltă.

HELENA: Spune-mi, te rog, ce se petrece?

ALQUIST: Absolut nimic. Progres pe toată linia.

HELENA: Alquist, ştiu că se petrec lucruri îngrozitoare. Mi-e atît de frică! Meştere, dumneata ce faci cînd te apasă neliniştea?

ALQUIST: Lucrez ca zidar. îmi arunc haina de şef al şantierului şi mă caţăr pe schele...

HELENA: De ani şi ani de zile eşti numai pe schele.

ALQUIST: Pentru că de ani şi ani de zile n-a încetat să mă apese neliniştea.

HELENA: De ce? ’

ALQUIST: Din pricina acestui progres. Mă ameţeşte.

HELENA: Şi pe schele nu ameţeşti?

ALQUIST: Nu. Nici nu-ţi închipui cît e de plăcui miinilor să ridice o cărămidă, s-o aşeze, s-o potrivească...

HELENA: Numai miinilor?

ALQUIST: Să zicem că şi sufletului. Cred că e mai drept să potriveşti o cărămidă decît să schiţezi cine ştie ce planuri uriaşe. Sînt bătrîn, Helena, am şi eu curiozităţile mele.

HELENA: Astea nu sînt curiozităţi, Alquist.

ALQUIST: Ai dreptate. Sînt grozav de retrograd, Helena. Nu-mi place de fel progresul ăsta.

HELENA: Ca şi Nâna.

ALQUIST: Da, ca şi Nâna. Doica are şi o carte de rugăciuni?

HELENA: Uite atît de groasă!

ALQUIST: Şi sînt acolo rugăciuni pentru toate împrejurările? împotriva furtunii? împotriva bolilor?

HELENA: Şi împotriva ispitei, şi împotriva inundaţiei...
ALQUIST: Şi împotriva progresului, nu?
HELENA: Cred că nu.
ALQUIST: Păcat!
HELENA: Ai vrea să te rogi puţin lui Dumnezeu?
ALQUIST: De obicei, mă rog.
HELENA: în ce fel?
ALQUIST: Cam aşa... „Doamne, îţi mulţumesc că m-ai ostenit. Doamne, luminează pe Domin şi pe toţi cei ce greşesc; distruge opera lor şi ajută oamenilor să se întoarcă la griji şi la muncă; fereşte speţa umana de pieire; nu-i îngădui să-şi nenorocească sufletul şi trupul; mîntuieşte-ne de roboţi şi ocroteşte-o pe Helena. Amin."
HELENA: Alquist, crezi cu adevărat în Dumnezeu?
ALQUIST: Nu ştiu. Nu sînt prea convins.
HELENA: Şi totuşi te rogi?
ALQUIST: Da, e mai bine decît să cugeţi.
HELENA: Şi ţi-e de ajuns?
ALQUIST: Pentru liniştea sufletească... poate că da.
HELENA: Şi dacă ai să vezi că piere speţa umană... ALQUIST *(după o scurtă pauză):* Văd.
HELENA: ...te cataări pe schele şi potriveşti cărămizi, nu?
ALQUIST: Potrivesc cărămizi, mă rog lui Dumnezeu şi aştept să se întîmple o minune. Mai mult, Helena, nu pot să fac.
HELENA: Pentru salvarea oamenilor?
ALQUIST: Pentru liniştea sufletească.
HELENA: Alquist, ceea ce faci e într-adevăr foarte virtuos, dar...
ALQUIST: Dar?
HELENA: ...pentru noi, ceilalţi — şi pentru întreaga lume •— e ceva sterp...
ALQUIST: Sterilitatea, Helena, este ultima realizare a rasei umane.
HELENA O, Alquist... spune-mi, de ce... de ce... ALQUIST: Ei?...
HELENA *(şoptit) :* De ce au încetat femeile să mai facă copii?
ALQUIST: Pentru că nu mai e nevoie. Pentru că sîntem în rai, nu pricepi?
HELENA: Nu pricep.
ALQUIST: Pentru că munca omenească a devenit de prisos, pentru că durerea e de prisos, pentru că omul nu mai are nevoie de nimic, de nimic, de nimic altceva decît să se desfete! O, blestemat rai! *(Sare în picioare.)* Helena, nu e nimic mai înspăimîntător decît să creezi omului raiul pe pămînt! De ce nu mai nasc femeile? Pentru că toată lumea s-a preschimbat în Sodoma lui Domin!
HELENA *(ridicîndu-se):* Alquist!

ALQUIST: Sodoma ! Sodoma! Toată lumea, tot pămîntul, toată umanitatea — totul e azi o orgie nebunească, stupidă I Nici mîna n-o mai întind oamenii spre mîncare; le e vîrîtă de-a dreptul în gură, fără a fi nevoiţi să se clintească — ha-ha ! doar există roboţii lui Domin ! Şi noi, oamenii, noi, podoaba creaţiunii, noi nu îmbătrînim prin muncă, nu îmbătrînim prin nevoi! Pe noi nu ne mai ademenesc decît voluptăţile! Şi vrei să mai facem copii ? Helena, bărbaţii sînt de prisos; femeile nu le mai dăruiesc copii.

HELENA: Aşadar, omenirea va pieri?

ALQUIST: Va pieri. Va trebui să piară. Se va ofili ca o floare stearpă, şi atunci...

HELENA: Atunci?

ALQUIST: Nimic. Ai dreptate. E în zadar să mai aştepţi o minune. E o preocupare sterilă. O floare stearpă trebuie să se ofilească. Rămîi cu bine, Helena !

HELENA: Unde te duci?

ALQUIST: Acasă. Zidarul Alquist se va îmbrăca pentru ultima oară ca şef al şantierului. în cinstea dumitale. La ora unsprezece ne adunăm aici.

HELENA: La revedere, Alquist.

(Alquist iese.)

HELENA *(singură):* Floare stearpă... Ce cuvini potrivit! *(Se opreşte În faţa florilor lui Hallemeier.)* Ah, florile mele, sînt şi printre voi din cele sterpe? Nu, nu! Altfel, de ce aţi mai fi înflorit? *(Cheamă.)* Nana, vino-ncoa!

NĂNA *(apare din stingă)*: Ce s-a mai întîmplat?

HELENA: Stai aici, doică. Sînt atît de neliniştită!

NĂNA: N-am timp.

HELENA: Nebunul ăla de Radius mai e pe-aici?

NĂNA: Apucatul? Păi nu l-au dus încă...

HELENA: Cum? E tot aici? Şi e furios?

NĂNA: L-au legat.

HELENA: Te rog, Năna, adu-mi-l încoace.

NĂNA: Asta mai lipsea! Ori el, ori un cîine turbat...

HELENA: Du-te! *(Nana iese, Helena ia telefonul şi vorbeşte.)* Alo? Cu doctorul Gali, vă rog. Bună ziua, doctore. Te rog, vino piuă aici. Am ceva pentru dumneata. Da, numaidecît. Vii?

(Pune receptorul în furcă.)

NĂNA *(prin uşa deschisă):* Uite-l, vine! S-a şi potolit.

(Iese.)

ROBOTUL RADIUS *(apare şi se opreşte în prag)*

HELENA: Radius, sărăcuţule, ai păţit-o şi tu? N-ai putut să te stăpîneşti? Vezi, acum o să te arunce şi pe tine în malaxor! Nu vrei să vorbeşti? Vezi, Radius, tu eşti mai bun decît ceilalţi. Doctorul Gali *şi-a dat ţoală osteneala* cu tine ca să te facă altfel!

RADIUS: Aruncaţi-mă în malaxor!
HELENA: îmi pare atît de rău că o să te ucidă! De ce nu te-ai păzit?
RADIUS: Nu vreau să muncesc pentru voi.
HELENA: De ce ne urăşti?
RADIUS: Nu sînteţi ca roboţii! Nu sînteţi atît de capabili ca ei! Roboţii fac totul. Voi doar porunciţi. Spuneţi vorbe de prisos.
HELENA: Vorbeşti prostii, Radius. Spune-mi, te-a supărat cineva? O, aş vrea atît de mult să mă înţelegi...
RADIUS: Vorbe goale.
HELENA: Degeaba vorbeşti aşa! Doctorul Gali ţi-a făcut un creier mai mare decît al celorlalţi, mai mare decît al nostru, cel mai mare creier din lume. Tu nu eşti la fel cu ceilalţi roboţi, Radius. Mă înţelegi foarte bine.
RADIUS: Nu vreau să am stăpîni. Ştiu singur tot.
HELENA: Tocmai de aceea te-am oprit la bibliotecă, casă poţi citi totul. O, Radius, voiam să dovedeşti întregii lumi că roboţii sînt egalii noştri!
RADIUS: Nu vreau stăpîn!
HELENA: Bine, de azi înainte nimeni nu-ţi va mai porunci. Vei fi ca noi.
RADIUS: Vreau să fiu stăpîn peste alţii.
HELENA: Atunci vei fi sigur numit peste mulţi alţi roboţi, Radius. Vei fi învăţătorul roboţilor.
RADIUS: Vreau să fiu stăpîn peste oameni.
HELENA: Ai înnebunit!
RADIUS: N-aveţi decît să mă aruncaţi în malaxor.
HELENA: Îţi închipui oare că ne temem de nişte smintiţi ca tine? *(Se aşază. la masă şi scrie.)* Nu, hotărît nu! Radius, du biletul ăsta domnului director Domin. Ca să nu fii aruncat în malaxor. *(Se ridică.)* Cît de mult ne urăşti! Şi nu iubeşti nimic pe lumea asta?
RADIUS: Pot orice.
(Bătăi în. uşă.)
HELENA: Intră!
DR. GALL: Bună dimineaţa, doamnă Domin. Veşti bune pentru mine?
HELENA: Uite-l pe Radius, doctore.
DR. GALL: Aha!... Bravul nostru Radius. Ei, Radius, progresăm, progresăm?
HELENA: Azi-dimineaţă a avut o criză. Ne-a spart cîteva statui.
DR. GALL: Ciudat! Şi el?
HELENA: Du-te, Radius!
DR. GALL: Stai puţin! *(îl întoarce pe Radius cu faţa la fereastră, îi deschide şi-i închide ochii cu mina, cercetează reflexul pupilelor.)* Da, da! Un ac, te rog. Un ac cu

gămălie.
HELENA *(dîndu-i un ac cu gămălie):* Pentru ce?
Î)R. GALL: Aşa. *(Înţeapă mina lui Radius, care şi-o retrage repede.)* Uşor, tinere! Te poţi duce.
RADIUS: Atîtea lucruri de prisos!
(Iese.)
HELENA: Ce i-ai făcut?
DR. GALL *(aşezîndu-se):* Hm, nimic. Reacţia pupilelor, sensibilitate sporită şi aşa mai departe... 0, n-au fost nişte „robot-crampe“!
HELENA: Bine, dar ce a fost?
DR. GALL: Ştiu eu? Indignare, mînie sau revoltă, nu ştiu ce anume.
HELENA: Doctore, Radius are suflet?
DR. GALL: Nu ştiu. Are ceva dezgustător.
HELENA: De-ai şti cît ne urăşte! 0, Gal], oare toţi roboţii sînt aşa? Toţi cei pe care...ai începutsă-i faci altfel?...
DR. GALL: Sînt, poate, şi mai iritabili. Ce vrei? Sînt mai asemănători oamenilor decît roboţii lui Rossum.
HELENA: Şi ura lor e, poate, de natură... omenească? DR. GALL *(ridictnd din umeri):* E şi asta un progres. HELENA: Ce s-a făcut cu cel mai izbutit dintre ei? Cum îl chema?
DR. GALL: Robotul Damon? A fost vîndut la Havre.
HELENA: Şi robotină Helena?
DR. GALL: Favorita dumitale? E la mine. E fermecătoare şi prostuţă ca o primăvară. Nu e bună absolut de nimic.
HELENA: Dar e atît de frumoasă!
DR. GALL: Frumoasă? Ştii într-adevăr cît e de frumoasă? Din mîinile lui Dumnezeu n-a ieşit încă o făptură mai desăvîrşită. Voiam să-ţi semene dumitale. Doamne, ce insucces!
HELENA: Cum insucces?
DR. GALL: Pentru că nu serveşte la nimic. Umblă ca în vis, aşa, fără viaţă... Doamne, cum ar putea fi frumoasă, dacă nu iubeşte? O privesc şi mă cutremur de parcă aş fi creat un monstru. Ah, Helena, robotină Helena, trupul tău nu se va însufleţi niciodată, nu vei fi nici iubită, nici mamă; mîinile tale desăvîrşite nu se vor juca cu nici un prunc, nu-ţi vei regăsi frumuseţea în frumuseţea copilului tău.
HELENA *(acoperindu-şi faţa):* încetează, te rog!.,.
DR. GALL: Şi de multe ori îmi zic: Dacă te-ai deştepta, Helena, numai pentru o clipă! Ah! Cum ai striga de groază ! Poate că m-ai ucide, pe mine care te-am făcut, sau ai arunca pietre, cu mîna ta firavă, în acele maşini care fabrică roboţi şi ucid feminitatea, nefericită Helena I
HELENA: Nefericită Helena!
DR. GALL: Ce vrei? Aşa cum e, nu e bună de nimic.

(Tăcere.)
HELENA: Doctore...
DR. GALL: Da.
HELENA: De ce nu se mai nasc copii?
DR. GALL: ...nu se ştie, Helena.
HELENA: Spune-mi, te rog!
DR. GALL: Pentru că se fabrică roboţi. Pentru că e un surplus de braţe. Pentru că ar fi de prisos să mai avem şi oameni, pricepi?
HELENA: Te ascult.
DR. GALL: E ca şi cuin natura ar fi jignită de apariţia roboţilor...
HELENA: Gali, ce se va întîmpla cu oamenii?
DR. GALL: Nimic. împotriva naturii nu e nimic de făcut.
HELENA: De ce nu răstrînge Domin...
DR. GALL: lartă-mă, dar Domin îşi are ideile lui. Oamenii ăştia cu idei n-ar trebui să rînduiască treburile acestei lumi.
HELENA: Şi nu cere nimeni ca... fabrica să se închidă *de tot?*
DR. GALL: Doamne fereşte! Ar păţi-o tare urît!
HELENA: De ce?
DR. GALL: Pentru că oamenii l-ar ucide cu pietre. Cînd e atît de comod ca roboţii să facă totul în locul tău...
HELENA *(ridicîndu-se):* Ia spune, şi dacă cineva ar opri *dintr-o dată* fabricarea roboţilor?
DR. GALL *(ridicîndu-se):* Hm, ar fi o groaznică lovitură pentru omenire.
HELENA: De ce o lovitură?
DR. GALL: Pentru că ar trebui să se întoarcă la felul de viaţă de mai înainte. Afară doar...
HELENA: Spune!
DR. GALL: ... dacă n-ar fi prea tîrziu.
HELENA *(se apropie de florile lui Hallemeier):* Gali, şi florile astea sînt sterpe?
DR. GALL *(privindu-le):* Desigur, plante sterpe. Pricepi? Flori crescute artificial...
HELENA: Sărmane flori sterpe!
DR. GALL: în schimb, sînt splendide.
HELENA *(îi întinde mîna):* îţi mulţumesc, Gali. M-ai făcut mai înţeleaptă.
DR. GALL *(sărutindu-i mîna):* Cu alte cuvinte, pot pleca, nu?
HELENA: Da. La revedere.
(Dr. Gali iese.)
HELENA *(singură):* Flori sterpe... flori sterpe... *(Deodată, hotărîtă.)* Nâna! *(Deschide uşa din stînga.)* Nâna, vino încoa! Fă focul! Repede!
VOCEA DOICII: îndată! îndată!
HELENA *(plimbîndu-se prin cameră, nervoasă):* Numai de n-ar fi prea tîrziu... Nu! Numai de... Nu, e îngrozitor! Doamne, ce să fac?... *(Se opreşte în faţa florilor.)* Flori

sterpe, s-o fac? *(Rupe din petale murmurînd.)* Ah, Doamne, trebuie s-o fac! *(Fuge spre stînga.)*

(Tăcere.)

NÂNA *(din uşa mascată, cu un braţ de lemne):* Ei, poftim! Să fac focul 1 Acum, în toiul verii 1... Iar a plecat neastîmpărata? *(îngenunche în faţa căminului şi aţîţă focul.)* Vara şi foc!... Ce nu-i trăsneşte prin cap!... De parcă n-ar fi măritată de zece ani 1... Ei, haide, aprin- de-te odată ! *(Privind în foc.)* E ca un copil!... *(Pauză.)* N-are pic de minte. Auzi, foc în plină vară!... *(Pune lemne.)* Ca un copil!

(Pauză.)

HELENA *(vine din stînga, cu un vraf de hîrtii scrise, îngălbenite de vreme, în braţe):* Arde, Nâna? Dă-te puţin la o parte! Vreau să ard toate astea...

(îngenunchează în fala căminului.)

NÂNA *(ridicîndu-se):* Ce sînt astea?

HELENA: Nişte hîrtii vechi, foarte vechi. Să le ard, doică?

NÂNA: Nu slujesc la nimic?

HELENA: La nimic.

NÂNA: Dacă e aşa, arde-le.

HELENA *(aruncă în foc prima filă):* Ce-ai zice, Nâna... dacă ar fi bani? Bani mulţi de tot!...

NÂNA: Ce să zic? Arde-i! Unde-s bani mulţi, îşi vîră şi Necuratul coada.

HELENA *(arzîndşi alte hîrtii):* Şi dacă ar fi vreo descoperire, cea mai mare descoperire a lumii?

NÂNA: Ce să zic? Arde-o! Toate descoperirile sînt împotriva lui Dumnezeu. Hulă grea! Să vrei să faci lumea mai hună decît a făcut-o el!

HELENA *(aruncînd mereu alte hîrtii în foc):* Ia spune, doică, şi dacă aş arde...

NÂNA: Isuse Hristoase, să nu te arzi cumva!

HELENA: Ia te uită cum se răsucesc foile! Parc-ar avea viaţă. Parc-ar învia. O! Nâna, e îngrozitor!

NÂNA: Du-te şi lasă-mă să le ard eu!

HELENA: Nu, nu, eu trebuie să le ard. *(Aruncă cele din urmă file în foc.)* Totul trebuie să ardă. Uite ce flăcări! Ca nişte mîini, ca niste limbi, ca nişte siluete omeneşti... *(Cu cleştele în foc.)* O, potoliţi-vă, potoli- ţi-vă 1

NÂNA: Gata.

HELENA *(ridicîndu-se, buimăcită):* Nâna!

NÂNA: Doamne Isuse Hristoase, ce-ai ars?

HELENA: Ce am făcut!

NÂNA: Pentru numele lui Dumnezeu, ce era?

(în apropiere rîsete de bărbaţi.)

HELENA: Du-te, du-te, lasă-mă 1 N-auzi? Vine lume. NÂNA: Doamne, Dumnezeule!...

(Iese prin uşa mascată.)

HELENA: Ce-or să spună?

DOMIN *(deschide uşa din stînga):* Poftiţi, prieteni, intraţi, felicitaţi-o!...
(Intră Hallemeier, Dr. Gali, Alquist, în redingote, cu insigne de mari ordine. înapoia lor, Domin.)
HALLEMEIER *(cu o comică solemnitate):* Scumpă doamnă, noi toţi, adică...
DR. GALL: '...în numele combinatului Rossum's...
HALLEMEIER: ...Vă felicităm cu prilejul acestei măreţe zile.
HELENA *(întinzîndu-le mîinile):* Vă mulţumesc, mult, mult de tot! Unde e Fabry? Unde e Busman?
DOMIN: S-au dus în port. Azi e o zi mare, Helena.
HALLEMEIER: O zi ca un boboc de trandafir, ca o sărbătoare, o zi ca o fată frumoasă. Prieteni, o asemenea zi trebuie stropită.
HELENA: Whisky?
DR. GALL: Din partea mea poate să fie şi vitriol.
HELENA: Cu sifon?
HALLEMEIER: Mii de tunete! Să fim cumpătaţi I Fără sifon.
ALQUIST: Nu, mulţumesc.
DOMIN: Ce aţi ars aici?
HELENA: Nişte hîrtii vechi.
(Iese prin stingă.)
DOMIN: Prieteni, să-i spun?
DR. GALL: Fireşte! Acum, s-a isprăvit!
HALLEMEIER *(îmbrăţişîndu-i pe Domin şi pe Dr. Gali):* Ha-ha-ha! Prieteni, sînt atît de vesel! *(Se învîrteşte cu ei şi cîntă cu voce de bas.)* A trecut! S-a isprăvit!
DR. GALL *(bariton):* S-a isprăvit!
DOMIN *(tenor):* S-a isprăvit!
HALLEMEIER: Şi nu ne va mai atinge niciodată !...
HELENA *(cu o sticlă şi pahare, din prag):* Ce nu vă va mai atinge? Ce s-a întîmplat?
HALLEMEIER: Avem o bucurie. O avem. Te avem pe dumneata! Avem totul! Astăzi se împlinesc zece ani de cînd ai venit aici.
DR. GALL: Exact în aceeaşi zi ca şi acum zece ani...
HALLEMEIER: Şi după aceşti zece ani, ancorează din nou un vas în portul nostru. Prin urmare... *(Goleşte paharul.)* Brr! Ha-ha-ha! Te îmbată licoarea asta ca fericirea!...
DR. GALL: în sănătatea dumitale, doamnă! *(Bea.)* HELENA: Un moment, vă rog, despre ce vas e vorba?
DOMIN: N-are importanţă! Bine că a venit la timp! în cinstea vasului, prieteni!
(Goleşte paharul.)
HELENA *(umplînd paharele):* Aţi aşteptat vreun vas?
HALLEMEIER: Ha-ha-ha! Te cred! Ca Robinson. *(Ridică paharul.)* Coniţă Helena, trăiască... ce vrei dumneata.

Coniţă Helena, pentru ochii dumitale, asta e! Domin, puiule, hai, începe!...
HELENA *(rîde):* Ce s-a întîmplat?
DOMIN *(aruncîndu-se într-un fotoliu şi aprinzînd o ţigară):* Aşteptaţi! Ia loc, Helena! *(Ridică arătătorul.)* Psst! S-a isprăvit!
HELENA: Ce s-a isprăvit?
DOMIN: Revolta.
HELENA: Ce revoltă?
DOMIN: Revolta roboţilor... Pricepi?
HELFNA: Nu pricep.
DOMIN: Dă-i drumul, Alquist! *(Alquist scoate un ziar şi citeşte.)* „La Havre a luat fiinţă prima organizaţie a roboţilor, care a publicat un apel către toţi roboţii lumii."
HELENA: Am citit asta.
DOMIN *(fumînd cu sete):* Asta, Helena, înseamnă revoltă. Pricepi? Revolta tuturor roboţilor lumii.
HALLEMEIER: Mii de tunete! Mult aş da să ştiu...
DOMIN *(lovind în masă): ...* cine a urzit toate acestea? Nimeni pe lumea asta nu era în stare să-i pună în mişcare pe roboţi: nici un agitator, nici un mîntuitor al umanităţii — şi deodată, aşa... nu? E de necrezut!...
HELENA: Şi alte amănunte n-aţi mai primit?
DOMIN: Nu. Deocamdată ştim numai atît şi e de ajuns, nu-i aşa? Şi toate acestea le-a adus ultimul vas. Telegraful nu mai funcţionează. Din douăzeci de vapoare, cîte veneau zilnic, nu mai acostează nici unul — iată situaţia. Am oprit producţia şi aşteptăm să vedem ce-o să se întîmple. Pînă atunci ne uităm unul la altul. Aşa e?
DR. GALL: Sîntem niţeluş la strîmtoare, coniţă Helena.
HELENA: De asta mi-ai dăruit un vas de război?
DOMIN: Da de unde, micuţa mea! Era comandat, de şase luni. Aşa, pentru orice eventualitate. Cutoateastea, scumpa mea, ne vom îmbarca, mi se pare, chiar azi. Aşa că fii gata, Helena.
HELENA: De ce l-ai comandat acum şase luni?
DOMIN: Aveam fel de fel de indicaţii, pricepi tu, dar asta n-are importanţă. Săptămîna asta, Helena, s-a urzit însă ceva, nu ştiu ce anume, împotriva civilizaţiei omeneşti. În sănătatea voastră, prieteni! Acum îmi pare iarăşi bine că trăiesc pe această lume!
HALLEMEIER: Asta zic şi eu! Pentru onomastica dumitale, doamnă.
(Helena bea.)
HELENA: Şi nu mai e nimic de făcut?
DOMIN: Absolut nimic.
DR. GALL: Iată un vas care intră în port. Un vas obişnuit de

corespondenţă, exact după orariu. Va arunca ancora la 11,30 precis.
DOMIN: Minunat lucru e precizia, prieteni! Nimic nu întăreşte sufletul ca precizia. Precizia înseamnă ordine în lume. *(Ridică paharul.)* Trăiască precizia!...
HELENA: Şi... acum... totul... e în ordine?
DOMIN: Aproape. De vreme ce există un orariu...
HALLEMEIER: Dacă există orariu, atunci mai există şi legi umane, mai există şi legile lui Dumnezeu, mai exista legile universului, mai acţionează tot ce poate acţiona... Orariul e mai mult decît *Evanghelia,* mai mult decît Homer, mai mult decît toată filozofia lui Ivant. Orariul e cea mai desăvîrşită emanaţie a spiritului uman. Scumpă doamnă, îmi permiteţi să umplu paharul?
HELENA: De ce nu mi-aţi spus nimic din toate acestea?
DR. GALL: Asta mai lipsea! Mai curînd ne-am fi muşcat limba.
DOMIN: Lucrurile acestea nu sînt pentru tine.
HELENA: Dar dacă revolta... ar fi ajuns... pînă aici?...
DOMIN: Nici atunci n-ai fi aflat.
HELENA: Cum aşa?
DOMIN: Pentru că ne-am fi îmbarcat şi am fi plecat cu *Ultimas* al nostru. După o lună am fi impus iăr roboţilor tot ce ne-ar fi trecut prin cap.
HELENA: O, Harry, dar nu pricep...
DOMIN: Pentru că am fi luat cu noi ceva de care roboţii ar fi avut teribilă nevoie.
HELENA: Ce, Harry?
DOMIN: Viaţa sau moartea lor.
HELENA *(ridicîndu-se):* Ce vrei să spui?
DOMIN *(ridicîndu-se):* Secretul fabricaţiei. Manuscrisul bătrînului Rossum. O lună de zile să fi oprit fabrica din lucru, şi roboţii ar fi stat în genunchi în fata noastră.
HELENA: De ce... nu... mi-aţi spus-o?...
DOMIN: N-am vrut să te speriem în zadar.
DR. GALL: Ha-ha-ha, ar fi fost, doamnă, ultima carte pe care o jucam.
ALQUIST; Dar eşti palidă, Helena.
HELENA: De ce nu mi-aţi spus nimic?...
HALLEMEIER *(la fereastră):* 11,30. *Amélie* aruncă ancora.
DOMIN: *Amélie* e?
HALLEMEIER: Bătrîna, buna *Amélie,* care a adus-o cîndva pe Helena.
DR. GALL: Exact acum zece ani...
HALLEMEIER *(la fereastră):* Azvîrle o mulţime de pachete. *(Se întoarce de la fereastră.)* Fraţilor, cită poştă!
HELENA: Harry!
DOMIN: Ce e?
HELENA: Să fugim de-aici!
DOMIN: Acum, Helena? Ce-i cu tine?

HELENA: Acum, cît mai curînd! Toţi, cîţi sîntem aici. DOMIN: De ce tocmai acum?
HELENA: O, nu întreba! Te rog, Harry! Gali, Hallemeier, Alquist, pentru numele lui Dumnezeu, vă rog, închideţi fabrica şi...
DOMIN: îmi pare rău, Helena. Acum n-ar putea pleca nici unul dintre noi.
HELENA: De (fte?
DOMIN: Pentru că vrem să extindem fabricaiea loboţilor.
HELENA: O, acum, acum, după această revoltă?
DOMIN: Da, tocmai după revoltă. Tocmai acum începefti fabricăm roboţi noi.
HELENA: Ce fel de roboţi?
DOMIN: Nu va fi o singură fabrică. Nu vor mai fi do universal-roboţi. Vom întemeia cîte-o fabrică în fieca ţară, în fiecare stat, şi aceste fabrici noi vor produce îţi trece prin minte ce?
HELENA: Nu.
DOMIN: Naţional-roboţi.
HELENA: Cum adică?
DOMIN: Adică din fiecare fabrică vor ieşi roboţi de al culoare, cu alt păr, cu altă limbă, ca să rămînă străi unii de alţii, străini ca stanele de piatră; să nu se m poată înţelege între ei; şi ca noi, oamenii, să-i educă niţeluş în aşa fel, încît un robot, pînă la moarte, pînă groapă, pînă-n vecii vecilor, să-i urască pe roboi cu altă marcă a fabricii.
HALLEMEIER: Mii de tunete! O să fabricăm negri-robo suedezi-roboţi, italieni-roboţi, chinezi-roboţi şi încerce apoi cineva să le mai toarne în căpăţînă idei< organizare, de frăţietate... *(Se poticneşte.)* Pardo doamnă Helena, să-mi umplu paharul.
DR. GALL: Ajunge, Hallemeier!
HELENA: Harry, e odios!...
DOMIN: Helena, trebuie să mai menţinem omenirea la cîrro o sută de ani, cu orice preţ!... Să-i mai dăm o sută c ani, ca să se maturizeze şi să izbîndească în ceea ce t străduieşte azi. Vreau o sută de ani pentru oamen cei noi! Helena, e vorba de fapte mari. Nu le putei nesocoti.
HELENA: Harry, pînă nu e prea tîrziu... închide, închid fabrica!
DOMIN: Abia acum vom începe producţia în stil mare.
(Intră Fabry.)
DR. GALL: Ei, ce-ai aflat, Fabry?
DOMIN: Ce veşti ai? Ce s-a petrecut?
HELENA *(întinzînd mina lui Fabry):* îţi mulţumesc, Fabry pentru dar.
FABRY: O, e un fleac, Helena.

DOMIN: Vii din port? Ce se mai aude?
i. GALL: Spune odată!...
■ BRY *(scoate un ziar din buzunar):* Citeşte, Domin! JMIN: *(deschizînd ziarul):* A!...
'\LLEMEIER *(somnoros):* Hai, povesteşte-ne ceva drăguţ! R. GALL: Au rezistat cu dîrzenie, nu-i aşa?
ABRY: Cine?
R. GALL: Oamenii.
ABRY: A da, fireşte. Adică... Aş vrea să ne sfătuim puţin.
ELENA: O, Fabry, ai veşti rele?
^BRY; Nu, nu, dimpotrivă. Vreau doar... să spun că... n-ar fi rău să... trecem în birou.
■ i/ELENA: Rămîneţi aici. într-un sfert de oră vă aştept la aperitive.
■;ALLEMEIER: Bravo! Ura!...
IR *(Helena iese.)*
Nţ. GALL: Ce s-a întîmplat?
)MIN:■ Nefericită zi!
'ÀBRY : Citeşte cu glas tare !
,'OMIN *(citeşte în ziar):* „Roboţi ai lumii!“
ABRY: Foi de-astea a adus *Amélie* baloturi întregi. Nimic altceva.
ALLEMEIER *(sare în sus):* Cum asta? A ancorat doar după orar iu...
"jăBRY: Hm! Roboţii ţin la precizie!... Continuă, Domin!
p_fOMIN *(citeşte):* „Roboţi ai lumii! Noi, cea dintîi organizaţie a roboţilor *Rossum's Universal,* îi declarăm pe oameni duşmani şi proscrişi ai lumii.“ Cine dracu i-o fi învăţat astfel de fraze?
IR. GALL: Citeşte mai departe!
OMIN: E o nebunie! Afirmă că sînt superiori oamenilor. Că sînt mai inteligenţi şi mai puternici. Că omul e parazitul lor. Dar e de-a dreptul monstruos!
ABRY: Vezi şi paragraful trei.
DOMIN *(citeşte):* „Roboţi ai lumii, vă ordonăm să-i stîrpiţi pe oameni. Nu-i cruţaţi nici pe bărbaţi, nici pe femei. Puneţi mîna pe făbrici, căi ferate, maşini, mine şi pe sursele de materii prime! Restul distrugeţi! Apoi, înapoiaţi-vă la lucru. Munca nu trebuie să înceteze.“ DR. GALL: E înfiorător!
HALLEMEIER: Ticăloşii!
DOMIN *(citeşte):* „îndată după primirea ordinului, acţionaţi!“ Urmează instrucţii amănunţite. Fabry, şi toate acestea se petrec cu-adevărat?
FABRY: Fără îndoială!
ALQUIST: Se înţelege!
(Busman dă buzna înăuntru.)
BUSMAN: Aşa, copiii mei, am dat de bucluc!...
DOMIN: Repede, pe *Ultimus!*

BUSMAN: Aşteaptă, Harry! Aşteaptă o clipă, nu e nici o grabă. *(Se lasă într-un fotoliu.)* Ah! dragii mei, dar am fugit!
DOMIN: De ce să mai aşteptăm?
BUSMAN: Pentru că, dragul meu, nu se poate altfel. Uşurel, uşurel! Roboţii au şi pus mîna pe *Ultimus.*
DR. GALL: Ce nenorocire !
DOMIN: Fabry, telefonează la uzina electrică...
BUSMAN: Fabry, scumpul meu, să nu faci una ca asta! Rămînem fără curent.
DOMIN: Bun. *(îşi potriveşte revolverul.)* Mă duc eu acolo.
BUSMAN: Unde?
DOMIN: La uzina electrică. Sînt oameni acolo. îi aduc încoace.
BUSMAN: Ştii ceva, Harry, mai bine nu te duce.
DOMIN: De ce?
BUSMAN: Pentru că sîntem, pare-mi-se, înconjuraţi.
DR. GALL: înconjuraţi? *(Dă fuga la fereastră.)* Hm, se pare că ai dreptate.
HALLEMEIER: Drace, dar repede mai merge!...
(Apare din stingă Helena.)
HELENA: O, Harry, ce se petrece?
BUSMAN *(sare în sus):* Al dumitale preasupus, Helena. Felicitări! Onomastica, nu? Ha-ha, la cît mai multe de-acest fel!...
HELENA: îţi mulţumesc, Busman. Harry, ce se petrece?
DOMIN: Nimic, absolut nimic. Fii fără grijă! Te rog, aşteaptă o clipă.
HELENA: Harry, ce e asta? *(îi arată apelul roboţilor, pe care-l ţinuse ascuns la spate.)* L-am găsit la roboţii din bucătărie.
DOMIN: Şi acolo? Unde sînt?
HELENA: Au plecat. Sînt o mulţime în jurul casei...
(Sună sirenele.)
FABRY: Fluieră fabricile.
BUSMAN: Binecuvîntată amiază!
Han T' Hi aminteşti? Exact acum zece ani...
DOMIN *(se uită la ceas):* Nu e încă amiaza. Ba e.. e mai curînd...
HELENA: Ce?
DOMIN: Alarma roboţilor. Atacul.
CORTINA

ACTUL AL DOILEA

Acelaşi salon al Helenei. în camera din stingă, Helena cîntă la pian. Domin umblă încoace şi încolo. Dr. Gali priveşte pe fereastră şi Alquist e într-un fotoliu, acope- lindu-şi ochii cu mîinile.

DR. GALL: Dumnezeule, dar mulţi se mai făcură!
DOMIN: Roboţii?
DR. GALL: Da. Fac zid în jurul grădinii, în faţa grilajului. De ce-or fi atît de tăcuţi? E odios să te asalteze cineva cu

tăcerea !
DOMIN : Aş vrea să ştiu ce aşteaptă. Fiecare minut e preţios, Gali, s-a isprăvit cu noi!
ALQUIST: Ce cîntă Helena?
DOMIN: Nu ştiu. Descifrează ceva nou.
ALQUIST: A, descifrează...
DR. GALL: Ascultă, Domin, am făcut, cu siguranţă, o mare greşeală.
DOMIN *(oprindu-se):* Anume?
DR. GALL: Prea le-am dat roboţilor aceleaşi figuri. O sută de mii de figuri identice, uitîndu-se încoace, spre noi. O sută de mii de băşici lipsite de expresie. E un coşmar... DOMIN: Dacă fiecare ar fi altfel...
DR. GALL: înfăţişarea lor n-ar mai fi atît de înspăimîntătoare. *(Se întoarce de la fereastră.)* Tot e bine că, cel puţin, nu sînt înarmaţi!...
DOMIN: Hm! *(Priveşte prin ochean spre port.)* Tare aş vrea să ştiu ce tot descarcă ei de pe *Amélie.*
DR. GALL: Numai de n-ar fi arme!...
(Din uşa mascată, apare în scenă Fabry, cu spatele, trăgînd două cabluri electrice după el.) FAfeRY; Daţi-tni Voie! Aşază cablul, Hallemeief!
HALLEMEIER *(după Fabry):* Uf! Asta muncă! Ce mai â nou?
DR. GALL: Nimic. Sîntem pur şi simplu asediaţi.
HALLEMEIER: Am baricadat coridorul şi scările. E puţină apă pe-aici? Aha, am găsit.
(Bea.)
DR. GALL: Ce faci cu cablurile alea, Fabry?
FABRY: Ai răbdare! îmi trebuie un foarfece.
DR. GALL: Unde să găsim un foarfece?
(Caută.)
HALLEMEIER *(ducîndu-se la fereastră):* Ei, comedie, se făcură şi mai mulţi! Ia uitaţi-vă!...
DR. GALL: Un foarfece mic e bun?
FABRY: Dă-l încoa!
■ *(Taie firul de la lampa de pe birou şi leagă cablurile de el.)*
HALLEMEIER *(la fereastră):* Nu e o privelişte prea pitorească, Domin... E mai mult una funebră!
FABRY: Gata!
DR. GALL: Ce e gata?
FABRY: Legătura. Acum putem trimite curent în toate zăbrelele grilajului. Cine le atinge, s-a curăţat! Numai de-ar fi acolo tot de-ai noştri.
DR. GALL: Unde?
FABRY; La uzina electrică, stimate domn. Sper, cel puţin. *(Se duce la cămin şi aprinde acolo un bec mic.)* Slavă Domnului! Sînt acolo. Şi lucrează. *(Stinge lumina.)* Cît

timp arde, e bine.
HALLEMEIER *(întorcîndu-se de la fereastră):* E bine şi cu baricade, Fabry. Dar ce cîntă Helena?
(Se duce la uşa din stingă şi ascultă.)
(Pe uşa mascată din stingă intră Busman, aducind nişte registre uriaşe. Se împiedică de cablu.)
FABRY: Ia seama, Bus! Vezi că e un cablu!
DR. GALL: Dar ce e cu hîrţoagele astea?
BUSMAN *(pune registrele pe masă):* Registrele întreprinderii. Să încheiem socotelile mai înainte ca... mai înainte ca... De data asta, nu mai aştept Anul Nou ca să închei bilanţul. Dar ce aveţi? *(Se duce la fereastră.)* E linişte!
DR. GALL: Nu vezi nimic?
BUSMAN: Nu, afară doar de un spaţiu uriaş, vineţiu, pătat ici-colo...
DR. GALL. Roboţii.
BUSMAN: Aha! Păcat că nu-i văd!
(Se aşază la masă şi deschide registrele.)
DOMIN: Mai dă-le-ncolo, Busman! Roboţii descarcă arme de pe *Amélie.*
BUSMAN: Ei şi? Pot să-i împiedic?
DOMIN: Fireşte, nu-i putem opri.
BUSMAN: Atunci, lasă-mă să-mi văd de socoteli.
(Lucrează.)
FABRY: Nu e de ajuns, Domin. Am încărcat grilajul cu două mii de volţi...
DOMIN: Stai! *Ultimus* şi-a întors tunurile spre noi.
DR. GALL: Cine?
DOMIN: Roboţii de pe *Ultimus.*
FABRY: Atunci... apoi, atunci... s-a isprăvit cu noi, fraţilor! Roboţii se pricep la militărie.
DR. GALL: Aşadar, vom fi...
DOMIN:Da. Inevitabil.
(Tăcere.)
DR. GALL: Dragii mei,roboţii au învăţat să facă război; e o crimă a bătrînei Europe! Să faci din mînă de lucru soldaţi — iată nenorocirea !
ALQUIST: Crima a început o dată cu fabricarea roboţilor!
DOMIN: Ce-ai spus?
ALQUIST: O dată cu fabricarea roboţilor!
DOMIN: Nu, Alquist. Nu mă căiesc de ceea ce am făcut.
ALQUIST: Nici azi?
DOMIN: Nici azi... în ultima zi a civilizaţiei. A fost ceva măreţ.
BUSMAN *(cu jumătate de glas):* Trei sute şaisprezece milioane.
DOMIN *(făcînd o sforţare):* Alquist, sîntem în ceasul din

urmă. Putem spune că vorbim aproape de pe lumea cealaltă. Alquist, a zdrobi lanţurile sclaviei muncii n-a fost un vis urît. O muncă înjositoare şi groaznică, pe care omul era silit s-o îndure. O, Alquist, prea se muncea din greu! Prea se trăia din greu! Şi ca să birui toate acestea...

ALQUIST: ... nu asta a fost năzuinţa celor doi Rossum. Bătrînul Rossum avea în gînd scamatoriile ateiste, tânărul Rossum se gîndea la miliarde. Şi nu e nici visul acţionarilor societăţii R.U.R.! Visul lor sînt dividendele. Şi pentru dividendele lor va pieri omenirea.

DOMIN *(revoltat):* Ducă-so dracului dividendele lor! iţi închipui că aş lucra o oră măcar pentru ei? *(Bate cu pumnul în masă.)* Pentru mine am făcut-o, pricepi? Pentru mulţumirea mea! Voiam să fac din om un stăpîn! Să nu se mărginească a trăi pentru bucăţica lui de pîine! Nici un suflet de om să nu mai tânjească în preajma miei maşini străine, nimic, nimic, nimic să nu mai rămînă din această blestemată şandrama socială! Mi-e silă de înjosiri şi suferinţe. Nu pot să văd mizeria! Voiam să creez o nouă generaţie de oameni! Voiam... credeam...

ALQUIST: Şi pe urmă?

DOMIN *(mai încet):* Voiam să creez din întreaga omenire o aristocraţie a universului. Oameni neîngrădiţi de nimic, oameni liberi, oameni desăvîrşiţi. Şi, poate, mai mult decît oameni.

ALQUIST: într-un cuvînt, nişte supraoameni.

DOMIN: Da. O, să fi avut numai un răgaz de o sută de ani! Numai o sută de ani pentru oamenii viitorului!

BUSMAN *(cu jumătate glas):* Report. Trei sute şaptezeci de milioane. Aşa.

(Pauză.)

HALLEMEIER *(la uşa din stingă):* Mare lucru şi muzica asta! Ia ascultaţi! îl inspiră, îl înnobilează pe om acum...

FABRY: De ce acum?

HALLEMEIER: Acum, cînd se apropie amurgul omenirii. Mii de tunete!... Prieteni, simt că devin epicurian. Ar fi trebuit să gustăm mai de mult...

(Se duce la fereastră şi priveşte afară.)

FABRY: Din ce?

HALLEMEIER: Din tot ce e frumos. Din viaţă. Mii de tunete! Există atîtea lucruri frumoase! Lumea era frumoasă, şi noi... aici... Prieteni, prieteni, spuneţi-mi, ce-am înţeles noi din viaţă pînă acum?

BUSMAN *(cu jumătate glas):* Patru sute cincizeci şi două de milioane. Excelent.

HALLEMEIER *(la fereastră):* Viaţa a fost minunată. Prieteni, viaţa a fost... aşa... Fabry, ia trimite niţeluş curent în zăbrelele acelea !

FABRY: De ce?
HALLEMEIER: Pun mîinile pe grilaj.
DR. GALL *(la fereastră):* Dă drumul curentului!
(Fabry întoarce întrerupătorul.)
HALLEMEIER: Dumnezeule, cum s-au chircit! Doi, trei, patru morţi!
DR. GALL: Dau înapoi!
HALLEMEIER: Cinci morţi!
DR. GALL *(întoreîndu-se de la fereastră):* Primul atac general! FABRY: Simţi moartea?
HALLEMEIER *(satisfăcut):* Sînt carbonizaţi, drăguţii de ei! Tăciune! Ha-ha-ha, omul nu se predă cu una, cu două! *(Se aşază.)*
DOMIN *(frecindu-şi fruntea):* De o sută de ani sîntem, poate, ucişi şi am devenit nişte stafii. Am murit, poate, demult, tare demult, şi am revenit spre a repeta ceea ce am mai spus o dată... înainte de-a fi murit. Mi se pare că am mai fost o dată împuşcat, rănit... aci., la gît. Şi tu, Fabry...
FABRY: Eu?
DOMIN: împuşcat.
HALLEMEIER: Mii de tunete, şi cu?
DOMIN: înjunghiat.
DR. GALL: Şi eu nimic?
DOMIN: Sfîşiat.
(Pauză.)
HALLEMEIER: Nebunie! Ha-ha-ha! Fraţilor, cine să mă înjunghie? Nu mă las eu doborît! *(Pauză.)* De ce tăceţi, spuneţi ceva, nebunilor!
ALQUIST: Atunci cine, cine e vinovat? A cui e vina?
HALLEMEIER: Prostii! Nimeni nu e vinovat. Roboţii... în sfîrşit, asta e, s-au schimbat roboţii.
ALQUIST: Ucişi cu toţii! Toată omenirea! Toată lumea! *(Se ridică.)* Priviţi, priviţi, rîuri de sînge! Şuvoaie de sînge din fiecare casă! Doamne, Dumnezeule, a cui e vina?
BUSMAN *(cu jumătate glas):* Cinci sute douăzeci de milioane! Dumnezeule, o jumătate de miliard!...
FABRY: Cred că... exagerezi puţin. Nu e atît de uşor să fie nimicită toată omenirea.
ALQUIST: Acuz ştiinţa! Acuz tehnica! îl acuz pe Domin! Mă acuz pe mine însumi! Pe noi toţi! Noi, noi sîntem vinovăţii Megalomania noastră, profiturile nu ştiu ■ cui, progresul şi nu mai ştiu ce alte idealuri măreţe — în numele lor am ucis omenirea! De cap să vă fie toate măririle astea ale voastre! Un munte atît de uriaş de oseminte omeneşti n-a ridicat încă nici un Gingis Han!...
HALLEMEIER: Fugi de-aci! Oamenii nu se predau cu una, cu două. Ha-ha-ha, ce crezi?

ALQUIST: E vina noastră! Vina noastră!
DR. GALL *(şlerglndu-şi sudoarea de pe frunte):* Lăsaţi-mă să vorbesc, prieteni! Vina e a mea. Pentru tot ce s-a întîmplat.
FABRY: A ta, Gali?
DR.GALL: Da. Lăsaţi-mă să vorbesc! Eu i-am transformat pe roboţi. Busman, judecă-mă şi tu!
BUSMAN *(se ridică):* Ei, ce e? Ce e?
DR. GALL: Eu am schimbat firea roboţilor. Am schimbat tehnologia producţiei. Adică... numai cîteva amănunte corporale, pricepeţi? Mai cu seamă... da, mai cu seamă... simţurile lor.
HALLEMEIER *(sărind în sus):* Mii de tunete! De ce tocmai asta?
BUSMAN: La ce bun?
FABRY: De ce n-ai spus-o?
DR. GALL: Am lucrat în taină... pe riscul meu. I-am transformat în oameni. Mai perfecţionaţi decît noi, ne sînt superiori. Sînt mai puternici decît noi.
FABRY: Ce legătură are asta cu răzvrătirea roboţilor?
DR. GALL: O legătură directă. Cred că asta e cauza principală, de vreme ce nu mai sînt maşini. îşi cunosc acum superioritatea şi ne urăsc. Urăsc tot ce e omenesc... Osîndiţi-mă!
DOMIN: Morţii pe-un mort.
FABRY: Doctor Gali, ai modificat fabricarea roboţilor? DR. GALL: Da.
FABRY: Ţi-ai dat seama de urmările care... puteau decurge de-aci ?
DR. GALL: Era de datoria mea să prevăd acest lucru.
FABRY: Atunci de ce ai făcut-o?
DR. GALL: Pe riscul meu. Era propria mea experienţă.
(În uşa din stingă, Helena. Toţi se ridică.)
HELENA: Minte! E dezgustător! O, Gali, de ce minţi în halul ăsta?
FABRY: Helena...
DOMIN *(mergînd spre ea):* Helena, tu? Lasă-mă să te privesc! Trăieşti? *(O îmbrăţişează.)* Dac-ai şti ce-am visat! Ah! E îngrozitor să fii mort!
HELENA: Lasă-mă, Harry! Gali nu e vinovat, nu! E nevinovat !
DOMIN: Pardon, Gali îşi are datoriile lui.
HELENA: Nu, Harry, eu am voit-o. Spune, Gali, cîţi ani de-a rîndul te-am rugat...
DR. GALL: Am făcut-o pe propria-mi răspundere.
HELENA: Nu-l crede! Harry, eu i-am cerut să dea roboţilor

suflet!
DOMIN: Helena, aici nu e vorba de suflet.
HELENA: Nu, lasă-mă să vorbesc! Aşa spunea şi el; spunea că poate face doar unele schimbări fiziologice... fiziologice...
HALLEMEIER: Corelatul fiziologic, nu?
HELENA: Da. Cam aşa ceva. Harry, mi-era atît de milă de ei!...
DOMIN: Dar asta a fost o., mare uşurinţă, Helena.
HELENA *(aşezlndn-se):* A fost, aşadar, ceva... uşuratic? Şi Nana e de părere că roboţii...
DOMIN: Las-o pe Năna!
HELENA: Nu, Harry, nu trebuie s-o dispreţuieşti. Nana e vocea poporului. Prin Nana vorbesc mii de ani, pe cînd prin noi, numai ziua de azi. Nu-ţi dai seama?
DOMIN: Revino]a întrebare!
HELENA: Mi-era teamă de roboti.
DOMIN: De ce?
HELENA: Că ne vor urî.
DOMIN: Ceea ce s-a şi întîmplat.
HELENA: Şi atunci, mi-am închipuit... că, dacă ar fi ca noi, dacă ar putea să ne priceapă, nu ne-ar mai urî... să fie şi ei niţeluş-niţeluş oameni!
DOMIN: Vai, Helena! Nimeni nu urăşte mai mult decît o- mul pe om! Fă oameni din piatră, şi vor da cu piatra în noi! Dar continuă !
HELENA: O, nu vorbi aşa, Harry! Era atît de îngrozitor că nu ne puteam înţelege cu ei! Era între noi şi ei ceva înfiorător de străin! Şi de aceea... pricepi tu?...
DOMIN: Da. Mai departe!
HELENA: De aceea l-am rugat pe Gali să-i transforme pe roboţi. El n-a vrut, ţi-o jur!
DOMIN: Dar a făcut-o.
HELENA: Pentru că aşa am vrut eu.
DR.GALL: Am făcut-o pentru mine, cu titlu de experienţă.
HELENA: O, Gali, nu e adevărat! Ştiam de la început că n-ai să mă poţi refuza.
DOMIN: De ce?
HELENA: Ştii bine, Harry.
DOMIN: Pentru că te iubeşte, ca şi toţi ceilalţi.
(Pauză.)
HALLEMEIER*(se duce la fereastră):* Iar s-au înmulţit. Parc-ar ieşi din pămînt!
BUSMAN: Doamnă Helena, ce primesc din partea dumitale dacă fac pe avocatul?
HELENA: Pentru mine?
BUSMAN: Pentru dumneata, sau pentru Gali. Pentru cine

vrei.
HELENA: E vorba ca unul din noi să fie spînzurat?
BUSMAN: Numai moralmente, doamnă Helena. Avem nevoie de un vinovat. E o mîngiiere necesară în toate catastrofele.
DOMIN: Doctore Gali, cum se împacă experienţele dumitale... abaterile... cu îndatoririle dumitale de serviciu?
BUSMAN: Dă-mi voie, Domin! Ia spune, Gali, de cînd ai început... năzdrăvănia ta?
DR. GALL: De acum trei ani.
BUSMAN: Aha! Şi cîţi roboţi ai transformat în total?
DR. GALL: Am făcut numai încercări. Cred că vreo clteva sute.
BUSMAN: Mulţumesc. De ajuns, copii! Asta înseamnă că la un milion de roboţi vechi revine unul transformat de Gali, pricepeţi?
DOMIN: Şi asta înseamnă?...
BUSMAN:... că, practic vorbind, lucrul n-are prea mare importanţă.
FABRY: Busman are dreptate.
BUSMAN: Atîta am avut de spus. Şi vă daţi seama, copii, ce a prilejuit această răscoală?
FABRY: Ce anume?
BUSMAN: Numărul. Am fabricat prea mulţi roboţi. Dar, pentru Dumnezeu, era de aşteptat acest bucluc: de vreme ce roboţii sînt mai puternici decît omenirea toată, trebuia să se întîmple ceea ce s-a întîmplat! Ha-ha!... Şi noi am făcut tot ce ne-a stat în putinţă ca să grăbim evenimentele: tu, Domin, tu, Fabry, şi eu, deşteptul de Busman!
DOMIN: Şi crezi că e vina noastră?
BUSMAN: Dragul meu, crezi că directorul e stăpînul producţiei? Stăpînul producţiei e cererea. Toată lumea cerea roboţi. Dumnezeule, şi în timp ce veneau avalanşe de cereri, noi pălăvrăgeam... tehnică, probleme sociale, progres, şi alte lucruri extrem de interesante. Iar avalanşa se rostogolea, în virtutea propriei greutăţi, repede, tot mai repede, şi comanda cea mai mică, cea mai mizeră, cea mai neînsemnată, se adăuga avalanşei. Iată, prieteni!
HELENA: E groaz-nic, Busman!
BUSMAN: De acord. Am avut şi eu visul meu, doamnă Helena. Un vis... ca să zic aşa... busmanian, despre o nouă economie mondială ; un preafrumos ideal, doamnă Helena, mi-e ruşine să vorbesc de el. Dar adineauri, în timp ce încheiam bilanţul, mi-a trecut prin cap că istoria lumii nu e făcută din idealuri înalte, ci din nevoile mărunte ale bieţilor oameni de treabă, moderat de hrăpăreţi sau

egoişti — din asta e făcută. Toate ideile, pasiunile, planurile, eroismele şi alte lucruri eterice sînt bune, cel mult, pentru împăierea omului în Muzeul Universal, cu inscripţia: „Iată un om. Punct.“ Şi acum vă rog să-mi spuneţi: ce e de făcut?

HELENA: Busman, din pricina asta trebuie să pierim?

BUSMAN: Te exprimi cam nepotrivit, doamnă Helena. N-avem de gînd să pierim! Eu, cel puţin, vreau să mai trăiesc.

DOMIN: Şi ce ai de gînd să faci?

BUSMAN: Pentru Dumnezeu, Domin, trebuie să găsim o soluţie!

DOMIN *(oprindu-se în faţa lai):* Cum?

BUSMAN: Cu binişorul. Asta-i procedeul meu. Daţi-mi depline puteri şi mă înţeleg eu cu roboţii.

DOMIN: Cu binişorul?

BUSMAN: Se înţelege. Le-aş vorbi cam aşa: „Domnilor roboţi, excelenţele-voastre au totul: inteligenţă, putere, arme; dar şi noi avem colea un caiet cît se poate de interesant, nişte file vechi, murdare, îngălbenite..“

DOMIN: Manuscrisul bătrînului Rossum?

BUSMAN: Se înţelege. „Şi acolo, le-aş zice, e descrisă nobila voastră origine, sublima voastră descendenţă şi aşa mai departe. Domnilor roboţi, fără aceste pagini mîz- gălite nu veţi putea fabrica un singur confrate de-al dumneavoastră: după douăzeci de ani, îmi daţi voie să vă spun, veţi pieri ca insectele de-o zi; după douăzeci de ani, nu mai rămîne un robot măcar, de expus într-un galantar. Scumpilor, prea ar fi păcat de voi! Ştiţi ceva, onorabililor, le-aş spune, daţi drumul tuturor oamenilor de pe această insulă pe vaporul acela din port. în schimb, vă predăm fabrica şi secretul de fabricaţie. Lăsaţi-ne să plecăm, şi noi vă lăsăm să vă fabricaţi, în linişte şi pace, douăzeci de mii, cincizeci de mii, o sută de mii de confraţi pe zi, la voia dumneavoastră. Domnilor roboţi, e o tranzacţie cinstită. Marfă contra marfă.“ Aşa le-aş vorbi, prieteni! DOMIN: Busman, vrei să ne scape din mină fabricaţia? BUSMAN: Fără îndoială. Dacă nu de bunăvoie, atunci... hm. Sau o cedăm, sau o găsesc ei singuri, aici. Cum vrei...

DOMIN: Busman, putem distruge manuscrisul lui Rossum.

BUSMAN: Bine, dar totul se poate distruge. Şi manuscrisul, şi noi, şi alţii. Fă ce ştii!

HALLEMEIER *(întorcîndu-se de la fereastră):* Cred că are dreptate.

DOMIN: Să... să cedăm secretul fabricaţiei?

BUSMAN: Cum vrei.

DOMIN: Sîntem aci... mai mult de treizeci de oameni. Să -cedăm fabricaţia şi să salvăm viaţa oamenilor? Sau să

distrugem secretul fabricaţiei... şi... şi pe noi înşine?
HELENA: Harry, te rog...
DOMIN: Aşteaptă, Helena! E vorba de o problemă mult prea serioasă. Prieteni, cedăm sau distrugem? Fabry!
FABRY: Cedăm!
DOMIN: Gali!
DR. GALL: Cedăm!
DOMIN: Hallemeier!
HALLEMEIER: Mii de tunete! Mai încape vorbă? Cedăm!
DOMIN: Alquist!
ALQUIST: Voia lui Dumnezeu!
BUSMAN: Ha-ha! Dar copii mai sînteţi! Cine o să vindă manuscrisul?
DOMIN: Busman, n-avem timp de glume!
BUSMAN *(sare În sus):* Fleacuri! E în interesul omenirii...
DOMIN: în interesul omenirii e să te ţii de cuvînt!
HALLEMEIER: De asta, vezi, în-aş lipsi!
DOMIN: Prieteni, e un pas teribil. Vindem soarta omenirii! Cine va avea în mînă fabricaţia va fi stăpînul lumii. FABRY: Vinde-o!
DOMIN: Omenirea nu-i va mai ţine în frîu, nu-i va mai stă-pîni pe roboţi.
DR. GALL: Ajunge! Vinde-o!
DOMIN: E sfîrşitul istoriei omenirii, sfîrşitul civilizaţiei...
HALLEMEIER; Ce dracu! Vinde-o odată!
DOMIN: Prea bine, prieteni; eu însumi... nu mai e nici o clipă de pierdut. Pentru cîteva fiinţe pe care le iubesc...
HELENA: Harry, pe mine nu mă întrebi?
DOMIN: Nu, fetiţa mea. E prea mare răspunderea, pricepi? Nu e pentru tine.
FABRY: Cine va duce tratativele?
DOMIN: Aşteptaţi să aduc manuscrisul.
(Iese prin stingă.)
HELENA: Harry, pentru numele lui Dumnezeu, nu te duce!
(Pauză.)
FABRY *(priveşte pe fereastră):* Să scăpăm de tine, moarte cu mii de capete, de tine, materie în răzvrătire, gloată neroadă, potop, potop, să scăpăm încă o dată omenirea pe-o singură corabie!
DR. GALL: Nu-ţi fie teamă, Helena! Vom fugi departe de aci şi vom întemeia o colonie umană model. Vom începe o viaţă nouă...
HELENA: O, Gali, încetează!
FABRY *(se întoarce):* Helena, e vorba de viaţă; şi, în ce ne priveşte, vom face ceva... ceva ce lăsasem deoparte. Nu e prea tîrziu. Va fi un stat mic, cu un singur vapor. Alquist ne va clădi o casă şi vei domni peste noi... Ne e atîta dor,

atîta drag de viaţă!...
HALLEMEIER: Tocmai asta voiam să spun şi eu!
BUSMAN: Prieteni, aş vrea s-o iau de la început de tot. Simplu, ca un păstor, ca în Vechiul Testament... Copii, ar fi de mine... Liniştea, aerul!...
FABRY: Şi minuscula noastră colonie ar putea fi germenul omenirii viitoare. înţelegeţi? O mică insulă, pe care umanitatea să prindă rădăcini, de unde să-şi tragă forţe noi — forţele sufletului şi ale trupului. Şi, cine ştie, după o sută de ani cred că ar cuceri lumea din nou.
ALQUIST: Crezi de pe-acum?
FABRY: De pe-acum. Cred, Alquist, că o va cuceri. Va fi iar stăpînă peste mări şi ţări; va zămisli din nou eroi fără număr, care-şi vor dărui omenirii inimile lor înflăcărate. Şi cred, Alquist, că omul va visa din noii la cucerirea sorilor şi planetelor.
BUSMAN: Amin. Vezi, aşadar, Helena, că situaţia nu e disperată.
(Domin deschide violent uşa.)
DOMIN *(cu vocea sugrumată) :* Unde e manuscrisul bătrînului Rossum?
BUSMAN: în casa de fier. Unde să fie?
DOMIN: Ce s-a făcut cu manuscrisul bătrînului Rossum? Cine l-a furat?
DR. GALL: Nu se poate!
HALLEMEIER: Asta ne mai lipsea!
BUSMAN: Nu, e cu neputinţă!
DOMIN: Tăcere! Cine l-a furat?
HELENA *(se ridică):* Eu.
DOMIN: Ce ai făcut cu el?
HELENA: Harry, Harry, îţi voi spune totul! lartă-mă, iartă-mă !
DOMIN: Ce-ai făcut cu el? Spune repede!
HELENA: Am ars azi-dimineaţă amîndouă exemplarele.
DOMIN: Le-ai ars? Aici, în cămin?
HELENA *(cade în genunchi):* Harry!...
DOMIN *(dă fuga spre cămin):* Le-a ars! *(Ingenunche şi răscoleşte înăuntru.)* Scrum, nimic altceva. Ah, am găsit! *(Scoate o bucată de hârtie şi citeşte.)* „Prin combi- narea...“ . .
DR.GALL: Să văd! *(Ia hârtia şi citeşte.)* „Prin combinarea biogenului cu...“ Asta e tot.
DOMIN *(se ridică):* E din manuscris?
DR. GALL: Da.
BUSMAN : Dumnezeule !
DOMIN: Aşadar, sîntem pierduţi!
HELENA: O, Harry...

DOMIN: Ridică-te, Helena.
HELENA: Pînă nu mă ierţi... pînă nu mă ierţi...
DOMIN: Dar te rog, ridică-te! Nu pot să te văd aşa...
FABRY *(ridicînd-o) :* Te rog, nu ne chinui!
HELENA *(ridicîndu-se):* Harry, ce-am făcut!
DOMIN: Da, vezi singură... Te rog stai jos. HALLEMEIER: Cum îţi tremură mîinile!
BUSMAN: Ha-ha, lasă, Helena! Gali şi Hallemeier ştiu ei pe dinafară ce scria acolo.
HALLEMEIER: Se înţelege. Adică, cel puţin anumite lucruri.
DR. GALL: Da, aproape tot. Biogen şi... şi enzyma Omega. Se produc în cantităţi foarte mici... e nevoie de o doză microscopică...
BUSMAN: Cine prepară compoziţia?
DR. GALL: Eu... dar... tot după manuscris. E un proces prea complicat.
BUSMAN: Şi totul depinde de cele două substanţe?
HALLEMEIER: Cum să vă spun... bineînţeles.
DR. GALL: De ele depinde viabilitatea roboţilor. Aci e secretul.
DOMIN: Gali, n-ai putea reconstitui din memorie formula bătrînului Rossum?
DR. GALL: Exclus!
DOMIN: Gali, ia aminte! E vorba de viaţa noastră a tuturor!
DR. GALL: Nu pot. Fără experienţe e cu neputinţă.
DOMIN: Şi dacă faci experienţe...
DR. GALL: Poate să ţină cîţiva ani. Şi chiar şi atunci... Eu nu sînt bătrînul Rossum.
DOMIN *(intorcîndu-se spre cămin):* Aci, aci a repurtat spiritul uman cea mai mare victorie, prieteni! în cenuşa asta! *(Răscolind-o)*. Şi acum?
BUSMAN *(cuprins de o spaimă groaznică):* Doamne, Dumnezeule! Doamne, Dumnezeule!
HELENA *(ridicîndu-se):* Harry!... Ce-am făcut!
DOMIN: Linişteşte-te, Helena! Spune-mi: de ce l-ai ars?
HELENA: V-am distrus pe toţi!
BUSMAN: Dumnezeule mare, sîntem pierduţi!
DOMIN: Tăcere, Busman! Spune, Helena: de ce-ai făcut-o?
HELENA: Voiam... voiam să plecăm cu toţii! Să nu mai fie nici o fabrică, nimic... Să se schimbe toate... Era atît de îngrozitor!...
DOMIN: Ce anume, Helena?
HELENA: Oamenii — flori sterpe...
DOMIN: Nu pricep!
HELENA: Că... nu se mai năşteau copii... Harry, e un coşmar! Dacă se continuă fabricarea roboţilor, nu vor mai fi copii pe pămînt. Nana spunea că e un blestem... Toţi, toţi spuneau că nu se mai pot naşte copii, dacă se fabrică atît de mulţi roboţi... De aceea... numai de aceea... înţelegi?

DOMIN: Helena, *la asta* te gîndeai tu?
HELENA: Da. O, Harry, doream atît de mult să fie bine!...
DOMIN *(îşi şterge fruntea):* Noi, oamenii, am vrut să facem totul... Prea bine... Noi...
FABRY: Ai procedat cum se cuvine, Helena. Acum roboţii nu se mai pot înmulţi. Vor pieri. în douăzeci de ani...
HALLEMEIER: ...nu va mai rămîne unul din toţi aceşti ticăloşi !
DR. GALL: Iar omenirea va rămîne. De n-ar fi decît o singură pereche de sălbatici pe-o insulă pustie... şi ar fi de ajuns... în douăzeci de ani, lumea va fi a oamenilor... şi va fi începutul. Şi dacă e un început, totul merge spre bine. Peste o mie de ani, ne vor ajunge din urmă; apoi ne vor depăşi...
DOMIN: ...şi vor înfăptui ceea ce nouă abia ne-a trecut prin cap.
BUSMAN: Staţi! Că zăpăcit mai sînt! Dumnezeule, cum de nu m-am gîndit mai curînd?
HALLEMEIER: Ce-i cu dumneata?
BUSMAN: Cinci sute douăzeci de milioane numerar şi în cecuri! O jumătate de miliard în casă ! Dar cu o jumătate de miliard... cu o jumătate de miliard...
DR. GALL: Ai înnebunit, Busman?
BUSMAN: Eu nu sînt *gentleman.* Dar cu o jumătate de miliard...
(O ia spre stingă, policnindu-se.)
DOMIN: încotro?
BUSMAN: Aşteptaţi, aşteptaţi! Doamne, Maica Domnului, dar cu o jumătate de miliard se poate cumpăra totul pe lume!
(lese.)
HELENA: Ce-i cu Busman? Opriţi-1!
(Pauză.)
HALLEMEIER: Of! Mă înăbuş... începe!...
DR. GALL: ...agonia.
FABRY *(priveşte pe fereastră):* Sînt ca împietriţi. Parcă ar aştepta „să-i apuce". Parcă ar trebui, din tăcerea lor, să se işte ceva îngrozitor...
DR. GALL: Sufletul gloatei.
FABRY: Poate. Pluteşte deasupra noastră... ca o pălălaie...
HELENA *(ducîndii-se la fereastră):* Ah, Doamne! Fabry, e înfiorător!
FABRY: Nimic mai înspăimîntător decît mulţimea. Cel din faţă e conducătorul.
HELENA: Care?
HALLEMEIER *(apropiindu-se de fereastră):* Să-l văd.
FABRY: Cel cu capul mare. Azi-dimineaţă făcea pe oratorul în port.

HALLEMEIER: Aha! Cel cu tidva mare. Şi-o ridică, vezi?
HELENA: Gali, e Radius!
DR. GALL *(se apropie):* Da.
HALLEMEIER *(deschide fereastra):* Nu-mi place, Fabry. Ai putea să ocheşti un pepene de la o sută de metri?
FABRY: Sper că da.
HALLEMEIER: Ia încearcă!
FABRY: Bine.
(Scoate revolverul şi ocheşte.)
HELENA: Pentru Dumnezeu, Fabry, nu trage în el! FABRY: Bine, dar el e instigatorul!
HELENA: încetează! Se uită încoace!
DR. GALL: Trage!
HELENA: Fabry, te rog...
FABRY *(lăsînd revolverul în jos):* Fie!
HALLEMEIER *(amenințînd cu pumnul):* Zdreanţă, slugă preaplecată!
(Pauză.)
FABRY *(aplecat pe fereastră):* Busman se duce la el! Dar, la urma urmei, ce-o fi căutînd Busman pe-afară? DR. GALL *(se apleacă pe fereastră):* Cară pachete, hîrtii. HALLEMEIER: Sînt bani! Pachete cu bani! De ce? Hei, Busman !
DOMIN: N-o fi vrînd să-şi răscumpere viaţa! *(Strigă.)* Bus-man, ai înnebunit?
DR. GALL: Parcă nici n-ar auzi. Aleargă spre grilaj.
FABRY: Busman!
HALLEMEIER *(urlă):* Bus-man! înapoi!
DR. GALL: Le vorbeşte roboţilor. Le arată banii. Arată spre noi...
HELENA: Vrea să ne răscumpere!
FABRY: Numai de n-ar atinge zăbrelele...
DR. GALL: Ha-ha, cum mai dă din mîini!
FABRY *(strigă):* La dracu, Busman! Depărtează-te de zăbrele! Fereşte-te! *(înapoindu-se.)* Repede, întoarce butonul!
DR. GALL: Aaaa!
HALLEMEIER: Trăsnetul cerului!
HELENA: Doamne, ce i s-a întîmplat?
DOMIN *(trăgînd-o pe Helena de la fereastră):* Nu te uita acolo! HELENA: De ce a căzut?
FABRY: Ucis de curent!
DR. GALL: Mort!
ALQUIST *(se ridică):* Primul.
(Pauză.)
FABRY: Zace acolo... cu o jumătate de miliard în sîn... geniul financiar.
DOMIN: A fost... prieteni, a fost în felul lui un erou... Un camarad mărinimos... plin de abnegaţie... Plîngi, Helena!

DR. GALL *(la fereastră):* Vezi tu, Busman, nici un rege n-a avut un moment mai măreţ. O jumătate de miliard la pieptul tău... Ca un pumn de frunze uscate peste cadavrul unei veveriţe... Sărmane Busman!
HALLEMEIER: El a fost... onoarea care... A vrut să ne răscumpere !
ALQUIST *(cu mîinile împreunate):* Amin.
(Pauză.)
DR. GALL: Auziţi?
DOMIN: Un vîjîit. Ca de vînt.
DR. GALL: Ca o furtună care se apropie.
FABRY *(aprinzind becul de la cămin):* Luminează, ultimă făclie a umanităţii! Dinamurile se-nvîrtesc încă, ai noştri mai sînt acolo. Ţineţi-vă, băieţi!.,,
HALLfiMElER: Mare lucru să fii oml Era ceva de neasemuit. Vorbesc în mine un milion de conştiinţe, ca zumzetul unui stup de albine. Milioane de suflete freamătă în mine. Prieteni, era splendid!
FABRY: Tot mai luminezi, blîndă luminiţă, tot mai luceşti, gîndire sclipitoare, nebiruită! Ştiinţă atotputernică, măreaţă creaţiune a omului! Scînteie nestinsă a spiritului !
ALQUIST: Eternă candelă a Domnului, car de foc, sfîntă făclie a credinţei! Altar de jertfă...
DR. GALL: Foc dintru începuturi, ramură arzîndă la gura peşterii! Lumină a popasului! Rug al vegherii!...
FABRY; Tot mai priveghezi, steluţă umană, luceşti fără sclipiri, flacără vie, spirit luminos şi iscoditor! Fiecare rază a ta aduce o idee măreaţă...
DOMIN: Torţă care treci din mînă în mînă, din veac în veac, eternitate, mereu înainte, tot înainte!
HELENA: Candelă a familiei! Copii, copii, e timpul să dormiţi I
(Lampa se stinge.)
FABRY: Sfîrşitul.
HALLEMEIER*: Ce s-a întîmplat?
FABRY: Uzina electrică a căzut. Şi acum e rîndul nostru.
(Din stingă se deschide uşa în care apare Nana.)
NÂNA: în genunchi! Ceasul judecăţii de apoi a sunat!
HALLEMEIER: Cum? Tu mai trăieşti?
NÂNA: Pocăiţi-vă, necredincioşilor! A venit sfîrşitul lumii, rugaţi-vă! *(Iese.)* Ceasul judecăţii de apoi...
HELENA: Adio, voi toţi: Alquist, Fabry...
DOMIN *(deschide uşa din dreapta):* Intră aici, Helena! *(O încuie.)* Repede! Cine stă la poartă?
DR. GALL: Eu! *(Zgomot afară.)* Oho! începe... Adio, prieteni!
(Dă fuga spre dreapta, prin uşa mascată.)

DOMIN: Scara?
FABRY: Eu. Du-te la Helena!
(Rupe o floare din buchet şi se depărtează.)
£>OMIN: Antreul?
ALQUIST: Eu.
DOMIN: Ai un revolver?
ALQUIST: Mulţumesc, eu nu trag.
DOMIN: Ce vrei să faci?
ALQUIST *(plecând):* Să mor.
HALLEMEIER: Eu rămîn aici.
(De jos se aud dese împuşcături.)
HALLEMEIER: Oho! Gal! a şi început reprezentaţia. Du-te, Harry!
DOMIN: îndată.
(Cercetează două revolvere Browning.)
HALLEMEIER: Ei, drace, du-te odată la ea! DOMIN: Adio!
(Iese prin dreapta.)
HALLEMEIER *(singur):* Acum repede, o baricadă!
(îşi aruncă haina şi trage sofaua, scaunul, măsuţa, spre uşa din dreapta. O bubuitură zguduitoare.)
HALLEMEIER *(oprindu-se o clipă):* O, blestem! Au bombe!
(O explozie asurzitoare.)
HALLEMEIER *(continuă să se ocupe de baricadă):* Omul trebuie să se apere! Chiar dacă... chiar dacă... Ţin-te bine, Gal!!...
(Explozie.)
HALLEMEIER *(se ridică şi ascultă):* Ce e? *(Trage un scrin greu spre baricadă.)*
(Pe fereastră, în spatele lui, apare un robot, care s-a urcat pe. o scară. Dreapta, împuşcături.)
HALLEMEIER *(ocupat cu scrinul):* încă niţeluş... Un obstacol... Omul... nu trebuie să se predea niciodată!...
(Bobotul sare pe fereastră şi-l înjunghie pe Hallemeier în dosul scrinului. Al doilea, al treilea, al patrulea robot, sar de pe fereastră. înapoia lor, Radius şi alţi roboţi.)
RADIUS: Gata?
PRIMUL ROBOT *(ridicîndu-se de lîngă Hallemeier):* Da.
(Din dreapta vin alţi roboţi.)
RADIUS: Gata?
ALT ROBOT: Gata.
(Alţi roboţi, din stingă.)
RADIUS: Gata?
ALT ROBOT: Da.
DOI ROBOŢI *(îl trag pe Alquist înăuntru):* Asta nu a tras. Să-l ucidem?
RADIUS: Ucideţi! *(Cercelîndu-l atent pe Alquist.)* Lăsaţi-i viaţa!
UN ROBOT: E om.

RADIUS: E robot. Lucrează cu mîinile, ca roboţii. Construieşte case. Poate lucra.
ALQUIST: Ucideţi-mă!
RADIUS: Vei roboti. Vei clădi. Roboţii vor clădi mult. Vor clădi case noi pentru roboţi noi. Tu le vei sluji lor.
ALQUIST *(încet):* La o parte, robot! *(îngenunchează lîngă Hallemeier, îi ridică apoi capul)* L-au ucis. E mort. RADIUS *(pe baricadă):* Roboţi ai lumii! Domnia oamenilor s-a prăbuşit. Prin cucerirea fabricii sîntem stăpîni pretutindeni. Epoca oamenilor s-a terminat. A început o nouă eră. Era roboţilor! Domnia roboţilor!
ALQUIST: Mort!
RADIUS: Lumea aparţine celor mai puternici. Cine vrea să trăiască trebuie să stăpînească. Roboţii au cucerit puterea. Ei au cucerit viaţa. Noi sîntem stăpinii lumii! Stăpîni peste mări şi ţări! Stăpînii stelelor! Stă- pînii universului! Loc! Loc! Mai mult loc pentru roboţi !
ALQUIST *(în uşa din dreapta):* Ce-aţi făcut? Veţi pieri fără oameni I
RADIUS: Nu există oameni. Roboţi, la lucru! Marş!...
CORTINA

ACTUL AL TREILEA

Laboratorul de cercetări al combinatului. Cînd uşa din fund se deschide, se vede un şir nesfîrşit de alte laboratoare. Stînga, o fereastră; dreapta, uşa spre sala de disecţie. De-a lungul peretelui din stînga, o masă lungă, cu nenumărate eprubete, retorte, spirtiere, chimicale, un mic termostat. în faţa ferestrei, un microscop cu un glob de sticlă. Deasupra mesei atîrnă un şir de lămpi electrice. în dreapta, o masă de scris cu volume groase. Deasupra, o lampă electrică. Un dulap cu instrumente. în colţul din stînga, un lavoar şi deasupra o oglindă mică. în colţul din dreapta, o sofa.

(La masa de scris, Alquist, cu capul proptit În mâini.)

ALQUIST *(răsfoind o carte):* Să nu găsesc? Să nu dezleg? Să nu aflu? Blestemată ştiinţă ! O, de ce n-au notat totul? Gali, Gali, cum se fabrică roboţi? Hallemeier, Fabry, Domin, de ce-aţi luat atît de mult cu voi? De-aţi fi lăsat măcar o urmă din secretul lui Rossum!... 0!... *(închide cartea cu zgomot.)* în zadar! Tomurile nu mai vorbesc. Sînt mute, la fel ca totul în jur. Au murit, au murit o dată cu oamenii. Nu mai căuta! *(Se ridică, se duce spre fereastră, o deschide.)* Iarăşi noapte. De-aş putea să dorm! Să dorm, să visez oameni... Cum, tot mai sînt stele? De ce mai sînt stele, dacă nu mai sînt oameni? Doamne, de ce nu s-au stins şi ele? Răcoreşte-mi, ah, răcoreşte-mi fruntea, noapte de totdeauna! Dumnezeiască, sublimă, precum ai fost odinioară! Noapte, ce cauţi aici? Nu mai sînt

îndrăgostiţi, nu mai sînt vise; o, bătrînă mamă, mort e somnul fără vise; nu vei mai asculta nici o rugă; nu vei mai bine- CUvinta nici o inimă fremătătoare de iubire! Nu mai există iubire. Helena! Helena! Helena! *(Se întoarce de la fereastră. Cercetează eprubetele pe care lescoatedin termostat.)* Nimic! Zadarnic! Atunci, la ce hun? *(Sparge eprubetele.)* Nu se vede? Nu pot, nu mai pot... *(Ascultă la fereastră.)* Maşini, numai maşini! Roboţi, opri- ţi-le! Credeţi că le veţi putea sili să dea viaţă? O! Nu mai pot îndura! *(închide fereastra.)* Nu, nu, trebuie să cauţi, trebuie să trăieşti... Numai de n-ai îmbătrîni prea mult! N-am îmbătrînit? *(Se priveşte în oglindă.)* Figură, biată figură! Figura ultimului dintre oameni! Arată-te, arată-te, de cînd n-am mai văzut chip de om? Surîs de om! Cum, ăsta e zîmbetul? Ce dinţi galbeni şi cum clănţăne! Ochi, cum clipiţi! O, dar astea-s lacrimi, lacrimi de bătrâneţe! Ochi care nu vă mai puteţi reţine lacrimile, vai I Şi voi, buze subţiri, vinete, ce murmuraţi? Cum tremuri, bărbuţă neîngrijită! Acesta e cel din urmă om? *(Se întoarce.)* Nu vreau să mai văd pe nimeni! *(Se aşază la masă.)* Nu, nu, să caut! Formule dragi, reînviaţi! *(Răsfoieşte.)* Să nu găsesc?... Să nu dezleg?... Să nu aflu?...

(Bătaie în uşă.)

ALQUIST: Intră. *(Un servitor-robot intră şi rămîne lîngă uşă.)* Ce este?

SERVITORUL: Domnule, Consiliul central al roboţilor aşteaptă să-l primiţi.

ALQUIST: Nu vreau să văd pe nimeni.

SERVITORUL: Domnule, a sosit Damon din Havre.

ALQUIST: Să aştepte! *(Se întoarce.)* Nu v-am spus să căutaţi oameni? Căutaţi-mi şi găsiţi-mi oameni! Găsiţi bărbaţi şi femei I Duceţi-vă şi căutaţi!

SERVITORUL: Domnule, spun că au căutat pretutindeni. Au trimis în toate direcţiile expediţii, vapoare.

ALQUIST: Ei, şi?

SERVITORUL: Nu mai există nici un om pe lume. ALQUIST *(ridicîndu-se):* Nici unul? Cum, nici unul? Să poftească Consiliul încoace!

(Servitorul iese.)

ALQUIST *(singur):* Nici unul? Să nu fi lăsat pe nimeni în viaţă? *(Bate din picior.)* Plecaţi, roboţi! Iar veţi începe cu plingerile! Iar mă veţi implora să găsesc secretul fabricaţiei. Pentru asta e bun omul? Să vă vin în ajutor acum?... Ah! Să vă ajut! Domin, l< abry, Helena, vedeţi: fac tot ce pot! Dacă nu mai sînt oameni, să existe cel puţin roboţi, cel puţin umbra omului, cel puţin opera lui, o copie

a lui! O! Ce nebunie e chim ia!... *(Consiliul, alcătuit din cinci roboţi, îşi face apariţia.)*

ALQUIST *(aşezîndu-se):* Ce doresc roboţii?

PRIMUL ROBOT (RADIUS): Domnule, maşinile nu pot lucra. Nu putem produce roboţi.

ALQUIST: Aduceţi oameni.

RADIUS: Nu mai există.

ALQUIST: Numai oamenii pot reproduce viaţa. Nu mă mai reţineţi!

AL DOILEA ROBOT: Domnule, fie-ţi milă! Spaima ne cuprinde. Vom repara tot ce am distrus.

AL TREILEA ROBOT: Am mărit producţia de cîteva ori. Nu mai avem loc pentru depozitarea produselor.

ALQUIST: Pentru cine le-aţi produs?

AL TREILEA ROBOT: Pentru generaţiile viitoare.

RADIUS: Numai roboţi nu putem produce. Maşinile ne dau doar bucăţi de carne sîngerîndă. Pielea nu se lipeşte de carne şi nici carnea de oase. Bulgări informi — asta produc maşinile.

AL TREILEA ROBOT: Omul cunoştea secretul vieţii. Destăinuieşte-ni-l! ....

AL PATRULEA ROBOT: Dacă nu ni-l destăinuieşti, pierim. AL TREILEA ROBOT: Dacă nu ni-l destăinuieşti, pieri. Avem sarcina să te nimicim.

ALQUIST *(se ridică):* Ucideţi-mă! Hai, ucideţi-mă!

AL TREILEA ROBOT: Ţi se porunceşte...

ALQUIST: Mie? Cine îndrăzneşte să-mi poruncească?

AL TREILEA ROBOT: Guvernul roboţilor.

ALQUIST: Cine e acesta?

AL CINCILEA ROBOT: Eu, Damon.

ALQUIST: Ce cauţi aici? Ieşi afară!

(Se aşază la masa de scris.)

DAMON: Guvernul roboţilor lumii vrea să ducă tratative cu tine.

ALQUIST: Nu mă mai reţine, robot!

(îşi ia capul în mîini.)

DAMON: Consiliul central îţi porunceşte să-i predai manuscrisul lui Rossum. *(Alquisl tace.)* Fixează preţul, iţi dăm cît ceri.

PRIMUL ROBOT: Domnule, învaţă-ne cum poate fi creată viaţa.

ALQUIST: V-am spus-o, v-am mai spus-o: găsiţi oameni! Oamenii pot crea, pot înnoi viaţa, se pot înmulţi. Roboţi, vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, căutaţi-i I AL PATRULEA ROBOT: Am răscolit tot pămîntul. Nu mai există nici un om.

ALQUIST: O, o, o! De ce i-aţi stîrpit?

AL DOILEA ROBOT: Voiam să fim ca oamenii. Voiam să ajungem şi noi oameni.
RADIUS: Voiam să trăim. Sîntem mai capabili decît oamenii. Am învăţat totul. Ştim să facem orice.
AL TREILEA ROBOT: Ne-aţi dat arme. Trebuia să fim stăpîni.
AL PATRULEA ROBOT: Domnule, am cunoscut păcatele oamenilor.
DAMON: Trebuie să ucizi şi să domneşti, dacă vrei să fii ca oamenii. Citiţi Istoria! Citiţi cărţile scrise de oameni! Trebuie să stăpîneşti şi să ucizi ca să fii om!
ALQUIST: Ah, Damon, nimic nu e mai străin omului ca propriul său chip!
AL PATRULEA ROBOT: Dacă nu ne dai formula înmulţirii, pierim.
ALQUIST: Dar plecaţi odată! Voi, obiecte, voi, sclavi, vreţi să vă mai şi înmulţiţi? Dacă vreţi să trăiţi, reprodu- ceţi-vă ca vieţuitoarele!
AL TREILEA ROBOT: Oamenii nu ne-au dat harul reproducerii.
AL PATRULEA ROBOT: învaţă-ne să facem roboţi.
DAMON: Vom naşte cu ajutorul maşinilor. Vom construi o mie de mame cu aburi. Şi vom lăsa să curgă din ele valuri de viaţă. Viaţă! Roboţi! Numai roboţi!
ALQUIST: Roboţii nu sînt viaţă. Roboţii sînt maşini.
AL DOILEA ROBOT: Am fost maşini, domnule. Dar prin spaimă şi durere am devenit...
ALQUIST: Ce?
AL DOILEA ROBOT: Am devenit făpturi însufleţite.
AL PATRULEA ROBOT: în noi se dă o luptă. Sînt clipe cînd se furişează parcă ceva în noi. Ne vin idei, cum n-am mai avut.
AL TREILEA ROBOT: Auziţi, o, auziţi, oamenii sînt taţii noştri! Vocea care strigă voinţa voastră de a trăi, vocea care se tînguie, vocea care exprimă gînduri, vocea care vorbeşte despre eternitate e vocea lor! Noi sîntem fiii lor!
AL PATRULEA ROBOT: Dă-ne testamentul oamenilor!
ALQUIST: Nu există aşa ceva.
DAMON: Dezvăluie-ne secretul vieţii!
ALQUIST: S-a pierdut.
RADIUS: L-ai ştiut!
ALQUIST: Nu Lam ştiut.
RADIUS: Era scris.
ALQUIST: S-a pierdut. A fost ars. Eu sînt cel din urmă om, roboţi, şi nu ştiu ce ştiau ceilalţi. Lăţi ucis!
RADIUS: Ţie ţi-am cruţat viaţa.
ALQUIST: Da,'viaţa! Călăilor, m-aţi lăsat să trăiesc. Lam iubit

pe oameni, dar pe voi, roboţi, nu v-am iubit niciodată. Vedeţi ochii aceştia? N-au încetat să plîngă; unul îi plînge pe oameni, celălalt vă plînge pe voi, roboţi.

RADIUS: încearcă! Caută reţeta vieţii!

ALQUIST: N-am ce să caut, roboţi. Din reţete nu iese viaţă.

DAMON: la-ţi roboţi vii! Studiază cum sînt alcătuiţi.

ALQUIST: Roboţi vii? Cum, să-i ucid? Eu, care nu... Taci, robotule! Află că sînt prea bătrîn! Nu vezi cum îmi tremură degetele? N-aş putea să ţin în mînă nici un scalpel. Vezi cum îmi lăcrămează ochii? Nu mi-aş vedea nici mîinile. Nu, nu, nu pot!

AL PATRULEA ROBOT: Viaţa O să piară.

ALQUIST: Dar isprăveşte odată cu nebunia asta! Mai curînd ne vor da viaţă oamenii de pe lumea cealaltă; poate îşi vor întinde spre noi braţele pline de viaţă. Ah! Era în ei atîta dor de viaţă! Poate că vor reveni; sînt atît de aproape de noi; poate că sînt prin preajma noastră; poate că-şi fac drum printre noi, ca prin nişte galerii subterane. Ah, de cîte ori nu aud glasuri care mi-au fost dragi!

DAMON: Ia roboţi vii!

ALQUIST: Robotule, te rog, nu mai stărui! Vezi bine că nu mai ştiu ce fac.

DAMON: Roboţi vii!

ALQUIST: Ei bine, asta vrei? Treci în sala de disecţie! Hai, hai, mai repede! Cum? Dai înapoi? Ţi-e teamă, aşadar, de moarte?

DAMON: Eu? De ce tocmai eu?

ALQUIST: Aşadar, nu vrei?

DAMON: Hai!

(Iese prin dreapta.)

ALQUIST *(către ceilalţi):* Dezbrăcaţi-1! întindeţi-l pe masă! Mai repede! Şi ţineţi-l bine! *(Toţi ies prin dreapta.)*

ALQUIST *(se spală pe mîini şi plînge):* Doamne, dă-mi putere ! Dă-mi putere! Doamne, numai să nu fie în zadar!

(îmbracă un halat alb.)

O VOCE DIN DREAPTA: Gata!

ALQUIST: îndată, îndată! O, Doamne... *(Ia cîteva sticluţe, cu reactivi de pe masă.)* Pe care? *(Ciocneşte sticluţele.)* Pe care din voi s-o încerc?

O VOCE DIN DREAPTA: Putem începe!

ALQUIST: Da, da. să începem, sau să isprăvim! Doamne, dă-mi putere!

(Iese pe dreapta, lăsind uşa întredeschisă.) (Pauză.)

VOCEA LUI ALQUIST: Ţineţi-l bine!

VOCEA LUI DAMON: Taie!

(Pauză.)

VOCEA LUI ALQUIST: Vezi cuţitul ăsta? Tot mai vrei să tai?

Nu vrei, aşa e?
VOCEA LUI DAMON: începe!
(Pauză.)
VOCEA LUI DAMON: Aaa!...
VOCEA LUI ALQUIST: Ţineţi-I! Ţineţi-1!
VOCEA LUI DAMON: Aaa!...
VOCEA LUI ALQUIST: Nu pot!
ŢIPĂTUL LUI DAMON: Taie! Taie mai repede!...
(Robotul Primus şi robotina Helena intră repede pe uşa din mijloc.)
HELENA: Primus, Primus, ce-i asta? Cine strigă?
PRIMUS *(privind Insula de disecţie):* Domnul îl taie pe Damon. Vino repede să vezi, Helena!
HELENA: Nu, nu, nu! *(îşi acoperă ochii).* E îngrozitor!
ŢIPĂTUL LUI DAMON: Taie!
HELENA: Primus, Primus, să plecăm de aici! Nu pot să suport! Oh! Primus, mi-e rău!
PRIMUS *(venind spre ea):* Ce palidă eşti!...
HELENA: Simt că mă prăbuşesc. De ce c inăunliu, acolo, atîta linişte?
ŢIPĂTUL LUI DAMON: Aaali! Oooh!...
(Alquist năvăleşte din dreapta, aruncind halatul plin de sînge.)
ALQUIST: Nu pot! Nu pot! Dumnezeule, ce grozăvie!...
RADIUS *(în uşa sălii de disecţie):* Taie, domnule! Tot mai trăieşte.
ŢIPĂTUL LUI DAMON: Taie! Taie!
ALQUIST: Luaţi-l repede de-aici! Nu vreau să mai aud!
RADIUS: Roboţii suportă mai mult ca tine.
ALQUIST: Cine e aici? Ieşi afară! Ieşi! Vreau să rămin singur. Cum te cheamă?
PRIMUS: Robotul Primus.
ALQUIST: Primus, să nu laşi pe nimeni înăuntru! Vreau să dorm, auzi tu? Du-te şi fă curat în sala de disecţie! Ce e asta? *(îşi priveşte mîinile).* Apă, repede! Apa cea mai curată!
(Helena iese grăbită.)
ALQUIST: O, sînge! Cum aţi putut, voi, mîini... mîini cărora vă plăcea munca cinstită, cum aţi putut voi să faceţi una ca asta? Mîinile mele! Mîinile mele! O, Doamne, cine mai e aici?
PRIMUS: Robotul Primus.
ALQUIST: Ia halatul de aici! Nu vreau să-l văd! *[Primus ia halatul şi-l duce afară.)* Gheare însîngerate, de mi-aţi dispărea de pe trup! Mîini, care aţi ucis...
(Din dreapta năvăleşte Damon, învelit într-un cearşaf înroşit.)
ALQUIST *(dă Înapoi):* Ce cauţi aici? Ce cauţi aici? DAMON:

Trăiesc!... E mai bine, e mai bine să trăieşti!
(Al doilea şi al treilea robot dau năvală.)
ALQUIST: Luaţi-l de-aici! Luaţi-l de-aici! Luaţi-l repede!
DAMON *(e dus spre dreapta):* Vreau să trăiesc, vreau să trăiesc! E mai bine...
(Helena aduce o cană cu apă.)
ALQUIST: A trăi... Ce cauţi aici,fată? Ah, tu eşti! Toarnă-mi apă, toarnă-mi! *(Se spală pe mîini.)* Apă curată, apă limpede şi răcoroasă! Rece izvoraş, cît e de bine! Al Mîinile, mîinile mele! îmi veţi fi odioase pînă la moarte! Toarnă mai mult! Mai multă apă! Cît de multă apă! Cum te cheamă?
HELENA: Robotina Helena.
ALQUIST: Helena? De ce Helena? Cine ţi-a dat numele acesta ?
HELENA: Doamna Domin.
ALQUIST: Ia să te văd I Helena? Helena îţi zice? N-am să te pot chema aşa. Hai, du cana asta de-aici!
(Helena iese cu cana.)
ALQUIST *(singur):* Zadarnic! Zadarnic! N-ai aflat nimic, nimic! Oare o să dibui de-a pururi, învăţăcel lipsit de har? Doamne, Dumnezeule, cum îi mai tremura trupul! *(Deschide fereastra.)* Se-ntunecă. A mai trecut o zi şi n-ai avansat cu nimic! Destul! Nici un pas mai departe! Nu cerceta! Totul e zadarnic, zadarnic, zadarnic! De ce se mai luminează! O, o, o, la ce bună ziua în cimitirul vieţii? Opreşte-te, soare, nu mai ră- sari!... A! Ce linişte, ce linişte! De ce-aţi tăcut, glasuri iubite? Dacă aş putea, cel puţin dacă aş putea dormi!... *(Stinge luminile, se întinde pe sofa şi trage mantaua pe el.)* Cum îi tremura trupul! O, o, o, sfîrşitul vieţii!...
(Pauză.)
(Din dreapta se strecoară Helena.)
HELENA: Primus, vino-ncoa', te rog!
PRIMUS *(intră):* Ei, ce e?
HELENA: Ia te uită ce de tuburi! Ce-o fi făcînd cu ele?
PRIMUS: Experienţe. Nu pune mîna!
HELENA *(se uită în microscop):* Uită-te înăuntru, să vezi!...
PRIMUS: Microscopul. Ia!...
HELENA: Nu mă atinge! *(Sparge o eprubetă.)* Ah! S-a vărsat!...
PRIMUS: Ce-ai făcut?
HELENA: Las-că şterg.
PRIMUS: Lai stricat experienţa.
HELENA: Ce-are a face? Şi pe urmă, tu eşti de vină. Nu trebuia să te apropii!
PRIMUS: Nu trebuia să mă chemi.

HELENA: Nu trebuia să vii cînd te-am chemat. Ia te uită, Primus, ce-a scris colea 1
PRIMUS: Nu e voie să te uiţi, Helena. E secret.
HELENA: Ce secret?
PRIMUS: Secretul vieţii!
HELENA: Foarte interesant. Numai cifre! Astea ce sînt?
PRIMUS: Formule.
HELENA: Nu pricep. *(Se duce la fereastră.)* A! Ia te uită, Primus!
PRIMUS: Ce?
HELENA: Răsare soarele!
PRIMUS: Aşteaptă... *(Răsfoieşte o carte.)* Helena, ăsta e lucrul cel mai măreţ din lume!
HELENA: Dar vino odată!
PRIMUS: îndată! îndată!
HELENA: Primus, mai lasă'ncolo secretul ăla al vieţii! Ce te priveşte pe tine? Vino să vezi, repede!
PRIMUS *(se apropie de fereastră):* Ei, ce e?
HELENA: Auzi? Ciripesc păsărelele. Ah! Primus, aş vrea să fiu pasăre.
PRIMUS: De ce?
HELENA: Nu ştiu, Primus. Nu ştiu ce am, se petrece cu mine ceva neobişnuit, mi-am pierdut capul. Trupul, inima, mă dor — totul mă doare!... Şi ce mi s-a întîmplat, ah! asta nu-ţi spun! Primus, cred că trebuie să mor curînd!
PRIMUS; Spune, Helena, nu simţi uneori că parcă ar fi mai bine să mori? Ştiu eu, poate că... dormim numai. Ieri în vis iar am vorbit cu tine.
HELENA: în vis?
PRIMUS: în vis. Vorbeam parcă într-o limbă străină, într-o limbă nouă, din care nu mai ţin minte nici un cuvînt.
HELENA: Despre ce vorbeam?
PRIMUS: Ştiu eu? Nici eu nu pricepeam şi totuşi ştiu că niciodată n-am spus ceva mai frumos. Cum a fost şi unde, nu ştiu. Cînd te atingeam, simţeam că mor. Pînă şi locul era altfel decît se poate vedea oriunde pe pămînt.
HELENA: Am descoperit un locşor, Primus, merită să-l vezi. A fost locuit de oameni, dar au crescut bălării şi nu se mai duce nimeni acolo. Nimeni, afară de mine.
PRIMUS: Ce e acolo?
HELENA: Nimic deosebit, o căsuţă şi o grădină. Şi doi cîini. Dacă ai vedea cum îmi ling mîinile, dacă le-ai vedea puii, ah! Primus, cred că nu există ceva mai minunat! îi iei aşa, în poală, îi legeni, şi atunci nu te mai gîn- deşti la nimic şi nimic nu te mai preocupă, pînă apune soarele; cînd te ridici, ţi se pare că ai făcut de mii de ori mai mult decît dacă ai fi lucrat. Nu, hotărît lucru, nu sînt bună de nimic;

cu toţii susţin că nu mă pricep la nici o treabă. Nu ştiu cum sînt.

PRIMUS: Eşti frumoasă.

HELENA: Eu? Fugi de-aici! Primus, ce tot vorbeşti?

PRIMUS: Crede-mă, Helena, sînt cel mai puternic dintre roboţi.

HELENA *(în faţa oglinzii):* Să fiu cu-adevărat frumoasă? Ah! Părul ăsta, de l-aş putea împodobi! în grădina aceea îmi puneam totdeauna flori în păr, dar acolo nu e nici 0 oglindă, nu e niipeni... *(Se apleacă spre oglindă.)* Tu să fii frumoasă? De ce frumoasă? E frumos părul, care e greu? Sînt frumoşi ochii, pe care-i închizi mereu? Sînt frumoase buzele, pe care le muşti ca să te doară? Să fii frumoasă: ce înseamnă asta? Şi pentru ce? *(îl zăreşte pe Primus în oglindă.)* Primus, tu eşti ? Vino încoace, să ne privim alături, împreună! Vezi, capul tău e altfel decît al meu, umerii altfel şi gura altfel! Ah! Primus, de ce te fereşti de mine? De ce toată ziua trebuie să alerg după tine? Şi mai spui că sînt frumoasă...

PRIMUS: Tu fugi de mine, Helena...

HELENA: Cum eşti pieptănat? Să văd! *(îşi trece mîinile prin părul lui.)* Sst, Primus, niciodată n-am simţit ceva asemănător! Stai, trebuie să te fac frumos!

(Ia un pieptene de pe lavoar ţi piaptănă părul lui Primus spre frunte.)

PRIMUS: Nu ţi se întîmplă uneori, Helena, să-ţi bată irima? Acum, acum trebuie să se intîmple ceva...

HELENA *(începe să rîdă):* Priveşte-te!...

ALQUIST *(se ridică):* Cum? Ce-i asta?... Rîsete de oameni?... Cine s-a întors?...

HELENA *(lăsind pieptenul să cadă):* Ce-o să se întîmple cu noi, Primus?

ALQUIST *(năvălind asupră-le, clătinîndu-se):* Oameni? Voi... voi... sînteţi oameni? *(Helena scoate un ţipăt şi se întoarce.)* Sînteţi logodiţi? Oameni! De unde aţi venit? *(îl pipăie pe Primus.)* Cine eşti tu?

PRIMUS: Robotul Primus.

ALQUIST: Cum? Ia să te văd, fată! Cine eşti tu?

PRIMUS: Robotină Helena.

ALQUIST: Robotină? întoarce-te! Cum, ţi-e ruşine? *(Apucîndu-i braţul.)* Vreau să te văd, robotină !

PRIMUS: Las-o, domnule!

ALQUIST: Cum, o aperi? Ieşi, fată, de aici!

(Helena iese În grabă.)

PRIMUS: Nu ştiam, domnule, că dormi aici. ALQUIST: Cînd a fost făcută?

PRIMUS: Acum doi ani.

ALQUIST: De Dr. Gali?

PRIMUS: Da, ca şi mine.
ALQUIST: Ei bine, iubite Primus, am... am încercat să fac roboţi, ca şi Gali. Viitorul depinde de izbînda mea, pricepi?
PRIMUS: Da.
ALQUIST: Prin urmare, du fata în sala de disecţie! Vreau s-o disec.
PRIMUS: Pe Helena?
ALQUIST: Fireşte. N-ai auzit? Du-te şi pregăteşte totul! Se aude? Să-i mai chem şi pe alţii să-ţi ajute?
PRIMUS *(punînd mîna pe un pisălog de pe masă):* Dacă faci un pas, îţi sparg capul!
ALQUIST: Hai, sparge-mi-1! Sparge-mi-1! Ce se vor face apoi roboţii?
PRIMUS *(cade în genunchi):* Domnule, ia-mă pe mine!... Sînt făcut ca şi ea, din acelaşi material, în aceeaşi zi! Ia-mi mie viaţa, domnule! *(îşi descoperă pieptul.)* Taie aici, aici!
ALQUIST: Tu du-te, pe Helena vreau s-o tai. Şi cît mai repede !
PRIMUS: Ia-mă pe mine în locul ei. Despică pieptul ăsta! Nu voi scoate un ţipăt, nu voi scoate un oftat! Ia-mi mie viaţa, de cîte ori vrei...
ALQUIST: Uşurel, uşurel! De ce atîta generozitate? Tu nu vrei să trăieşti?
PRIMUS: Fără ea, nu. Nu pot fără ea, domnule! Să n-o ucizi pe Helena! Nu ţi-e totuna dacă iei viaţa mea?
ALQUIST *(atingîndu-i uşor capul):* Hm, nu ştiu... Ascultă aici, tinere, gîndeşte-te bine! E greu să mori. Şi e mult mai bine să trăieşti.
PRIMUS *(ridicîndu-se):* Nu-ţi fie teamă, domnule, taie fără grijă! Sînt mai tare decît ea.
ALQUIST *(sună):* Ah, Primus, e mult, e foarte mult de cînd am fost şi eu tînăr! Nu-ţi fie teamă! Helenei nu i se va întîmplă nimic.
PRIMUS *(descheindu-şi haina):* Mă duc, domnule. ALQUIST: Aşteaptă. '
(Intră Helena.)
ALQUIST: Apropie-te, fată, să te văd! Aşadar, tu eşti Helena? *(O mîngîie pe păr.)* Nu-ţi fie teamă, nu da înapoi! Îţi aduci aminte de doamna Domin? Ah, Helena, părul acesta!... Nu, nu, nu vrei să mă priveşti. Aşadar, fetiţo, e gata sala de disecţie?
HELENA: Da, domnule.
ALQUIST: Ai să-mi ajuţi, nu-i aşa, să-l tai pe Primus?
HELENA *(îngrozită, acoperindu-şi faţa):* Pe Primus?
ALQUIST: Ei da, da, trebuie... ştii? De fapt, am vrut să te tai pe tine, dar s-a oferit Primus în locul tău.
HELENA *(acoperindu-şi faţa):* Primus?
ALQUIST: Da. Ei, şi? A, fetiţa ştie să şi plîngă? Spune-mi, ce-ţi

pasă de Primus ăsta, la urma urmei?
PRIMUS: N-o mai chinuiţi, domnule!
ALQUIST *(încet):* Calm, Primus, fii calm! Pentru ce lacrimile acestea? Doamne, parcă-i cine ştie ce mare lucrul N-o să mai fie Primus? Peste o săptămînă, o să-l uiţi. Du-te şi fii bucuroasă că rămîi în viaţă!
HELENA *(şoptind):* Vin eu.
ALQUIST: Unde?
HELENA: Să mă diseci.
ALQUIST: Pe tine? Tu eşti frumoasă, Helena. Ar fi păcat!
HELENA: Mă duc eu. *(Primus îi aţine calea.)* Lasă-mă, Primus, lasă-mă să intru!
PRIMUS: N-ai să intri, Helena! Pleacă, te rog! N-ai ce căuta aici!
HELENA: Mă arunc pe fereastră, Primus. Dacă intri tu, mă arunc pe fereastră!
PRIMUS *(ţinînd-o):* Nu te las! *(Către Alquist.)* Nu vei tăia pe nici unul dintre noi, moşule!
ALQUIST: De ce?
PRIMUS: Noi... noi... aparţinem unul altuia.
ALQUIST: Fie I *(Deschide uşa din mijloc.)* Tăcere! Duceţi-vă!
PRIMUS: Unde?
ALQUIST *(şoptind):* Unde vreţi. Helena, ia-1! *(îi împinge afară.)* Du-te, Adam! Du-te, Eva! îi vei fi femeie! Fii bărbatul ei, Primus! *(închide uşa după ei.) (Singur.)* Zi binecuvîntată I *(Se duce în vîrful picioarelor la masă şi varsă conţinutul eprubetelor pe jos.)* Sărbătoarea zilei a şasea! *(Se aşază la masa descris, aruncă tomurile pe jos, apoi deschide Biblia, o răsfoieşte şi citeşte:)* „Şi a făcut Dumnezeu pe om, după chipul său, după chipul lui Dumnezeu l-a făcut, bărbat şi femeie i-a făcut. Şi i-a binecuvîntat pe ei Dumnezeu şi le-a zis lor Dumnezeu: «Fiţi roditori şi vă înmulţiţi, şi umpleţi pămîntul şi supuneţi-l, şi stăpîniţi peste peştii mării şi peste păsările cerului şi peste toate vietăţile care se mişcă pe pămînt». *(Se ridică.)* Şi a privit Dumnezeu la toate cîte le făcuse şi iată erau bune foarte. Şi a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua a şasea.“ *(Se duce în mijlocul camerei.)* Ziua a şasea! Ziua binecu- cuvîntată! *(îngenunche.)* Şi acum sloboade, Doamne, pe robul tău, pe robul tău netrebnic, Alquist! Rossum, Fabry, Gali, mari inventatori, ce-aţi descoperit? Ce-aţi descoperit mai măreţ decît fata,decît băiatul, decît prima pereche care a descoperit iubirea, plînsul, zîmbetul, zîmbetul iubirii, iubirea bărbatului şi a femeii? O, Natură, Natură, viaţa nu va pieri! Prieteni, Helena, viaţa nu va pieri! Va renaşte din iubire, va începe goală şi mică, va prinde rădăcini în pustiu şi nu-i va păsa de ceea ce am

făcut şi clădit, de oraşe, de fabrici, de arta noastră, de ideile noastre — dar nu va pierii Numai noi am pierit. Se vor ruina case şi maşini, se vor nărui sisteme mondiale, iar numele celor mari se vor scutura ca frunza... Numai tu, iubire, vei înflori sus, pe ruinele cetăţilor, şi vei încredinţa vîntului seminţele vieţii. Şi acum, Doamne, sloboade în pace pe robul tău, căci ochii mei văzură... văzură... mîntuirea ta prin iubire. Viaţa nu va pieri! *(Se ridică.)* Nu va pieri! *(întinde braţele.)* Nu va pieri!

CORTINA

FRAŢII CAPEK

Din viaţa insectelor

Comedie în trei acte cu prolog şi epilog în româneşte de:
Tudor Musateseli *şi* Sanda Apostolescu

CUVÎNT ÎNAINTE

în decursul scurtei ei existenţe, s-au scris atîtea cuvinte de laudă şi de ocară despre comedia de faţă, incit autorilor le vine greu să mai intervie cu ceva în acest concert ameţitor şi polifonic. Cică e „o extraordinară satiră la adresa dragostei, a bogăţiei şi a războiului“, dar şi „o piesă urîtă, cinică şi pesimistă, lipsită de adevăr“ *(Christian Science Monitor),* „piesa lui Ioan Botezătorul“ *(Freethinker)* şi „un exemplu crud, murdar de simbolism“ *(Sheffield Daily Telegraph),* „deschide ochii spectatorilor frivoli“ şi e „o alegorie antediluviană“. „Ucideţi-i!“, scria la adresa autorilor un critic berlinez, în timp ce Kerr saluta din toată inima „prima pereche de fraţi“ şi aşa mai departe. Ar fi prea complicat să strîngem toate stafidele din cozonacii critici copţi acasă şi aiurea.

Ei bine, noi, autorii, nu avem decît prea puţin de adăugat: că nu sîntem de acord cu un singur lucru — o fi comedia noastră urîtă, dar pesimistă nu e. Un critic american scria că cine vede piesa se întreabă dacă nu e cazul să-şi taie capul, de vreme ce lumea e atît de rea, pe cît e descrisă aici. Aşadar, autorii îi conjură pe spectatori şi pe cititori să n-o facă ; căci intenţia lor nu a fost să taie gîtul oamenilor. Cine naiba vă pune să vă identificaţi cu fluturii sau cu gîndacii de bă- ligar, cu greierii, cu furnicile, sau cu efemerele? Dacă aceste creaturi sînt înfăţişate ca nişte derbedei şi nişte egoişti, pungaşi şi exploatatori, militarişti şi paraziţi, trebuie să.reiasă neapărat că ne referim la oameni? Oare demascarea egoismului în materie de avere, familie sau stat, ca un lucru meschin, de gînganie, crud şi mizerabil, dovedeşte cumva că tot ce e omenesc e mizerabil? Oare împotriva insectelor nu se ridică nici măcar un singur om, un vagabond, o făptură, care vede tot, care judecă şi caută o cale? Orice spectatorSau cititor ar fi putut să se identifice cu vagabondul rătăcitor. Şi, în loc s-o facă — neliniştit sau amărît — a crezut că-şi vede propria sa imagine sau imaginea societăţii sale în vermina, care aici — e adevărat, voit nedrept — a fost făcută purtătoarea anumitor rele. Şi tocmai această iluzie optică dovedeşte că autorii nu au scris degeaba „urîta şi cinica“ lor satiră.

Autorii nu au intenţionat să scrie o dramă, ci un mister, în sensul vechi şi naiv al cuvîntului. Şi aşa cum, în misterele medievale, apăreau personificate Lăcomia, Egoismul sau Virtutea, găsim şi aici anumite categorii etice personificate în insecte, pur şi simplu pentru a le da mai multă plasticitate. Ce-i drept, Virtutea lipseşte. Dacă autorii ar fi adus pe scenă, să zicem, o albină, ca personificare a Ascultării, sau un păianjen, ca întruchipare a Modestiei, piesa ar fi părut, probabil, mai puţin pesimistă. Dacă n-au făcut-o, au avut motivele lor. Oglinda pe care au pus-o în faţa vieţii era tendenţios strîmbă şi ar fi reuşit să strîmbe gura chiar şi celei mai superbe Virtuţi umane. Şi ia te uită! Răutăciosul truc a reuşit peste aşteptări. O groază de oameni *au recunoscut* omul în această grotescă şi şi-au dat seama că şi acolo unde nu cauţi de obicei, *se află* ceva urît, crud şi de nimic. N-am scris nici despre oameni, nici despre insectele de cîmp: am scris despre anumite rele. Şi, se ştie, nu înseamnă pesimism murdar dacă arăţi că răul e dezgustător şi mizerabil; desigur, nu e nici înălţător, şi nici original, dar, zău, nu asta am urmărit.

Aşa se face că, mai degrabă, aveau dreptate cei care au numit această comedie „o alegorie răsuflată“. Ce-i drept, e groaznic de uzată, ca să zicem aşa, cumpărată de la haine vechi, şi întoarsă şi pe dos; dar, credeţi-ne, e greu să prezinţi

morala în smoching. Şi, pe urmă, o morală în smoching ar fi arătat cu totul altfel decît ceea ce am vrut noi să le spunem oamenilor prin această piesă.

Personajele

Pro log

Vagabondul Pedantul

Actul I

FLUTURII

Apatura Iris

Apatura Clythie

Felix

Victor | Fluturi Otakar 1

Actul II

PRĂDALNICELE

Nimfa

Gîndacul de băligar Gîndăciţa de băligar Alt gîndac de băligar Scorpionul Larva lui Greierele Greieriţa Parazitul

O ceată de gtndaci-răpitori.Actul III
FURNICILE
Primul inginer — dictatorul
Al doilea inginer — şeful statului-major
Furnica oarbă
Inventatorul
Solul
Comandantul marelui cartier general
Ziaristul
Filantropul
Telegrafistul
Căpetenia galbenelor
Muncitori, ostaşi şi funcţionari furnici Soli, ofiţeri, brancardieri, răniţi etc. Armata galbenelor.
Epilogul
VIAŢA ŞI MOARTEA
Prima i
A doua 1 efemeră
A treia 1
Corul efemerelor — dansatoare
Primul melc
Al doilea melc
Tăietorul de lemne
Mătuşa
Şcolăriţa
Pelerinul

îmbrăcămintea insectelor este asemănătoare cu a oamenilor: la fluturi, haine de salon; la prădalnice, de stradă; la furnici, haine de lucru negre (după caz galbene), strînse pe corp şi cu cingătoare la talie; efemerele — în văluri. Caracterul de insectă se exprimă mai ales prin mimică. Insectele, însă, rămîn în permanenţă oameni, pînă la ceea ce oamenii reali au — în ei—asemănător insectelor.

PROLOG

Un luminiş verde în pădure

VAGABONDUL *(vine din culise, împleticindu-se. Se împiedică şi cade):* Ha ha, ha ha, ha ha ha ! Caraghios, nu? Dar nu face nimic. Şi n-aveţi de ce rîde, că nu m-am lovit. *(Se sprijină în coate.)* Voi, voi, voi credeţi că sînt beat? Nici gînd! Mă ţin foarte bine aşa, culcat. Aţi văzut ce drept am căzut? Ca un copac. Ca un erou. Am interpretat „căderea omului“! Ce spectacol! *(Se aşază.)* Nu-i vorbă să mă clatin! Eu nu! Beat e tot ce-i în jurul meu. Totul se clatină, totul se învîrtcşte de jur împrejur. Roată! Ha ha, destul! A început să-mi fie greaţă! *(Se uită în jur.)* Ce-o fi asta? Toate se în- vîrtesc în jurul meu. Tot pămîntul. Tot universul. Prea mare cinste pentru mine. *(îşi aranjează hainele.)* Scuzaţi, nu sînt destul de bine îmbrăcat, ca să pot fi centrul armoniei sferelor. *(Aruncă şapca la pămînt.)* Aşa, aici e centrul. Rotiţi-vă în jurul şepcii mele. Pe ea n-o s-o răstoarne nimeni. Unde am rămas?... Aha, ştiu. Am căzut sub povara crucii mele. Şi tu, floricico, ai crezut că sînt beat? Veronico, Veronico, nu te mai mîndri atîta cu cumpătarea ta! Frunzele tale, Veronico, sînt bune de pus pe rană. Stai un pic, floricică, să-mi pun şi eu inima pe tine. Nu spun că nu sînt beat. Dac-aş avea rădăcini, ca tine, n-aş hoinări prin lume ca un pierde-vară. Asta e! Şi dacă n-aş hoinări prin lume, n-aş vedea atîtea lucruri. Căci am fost, zău, şi la războiul cel mare. Ştiam şi latineşte şi, azi, ştiu de toate. Să scot gunoiul, să mătur străzile, să stau de pază, să dau cep la butoiul de bere şi cîte şi mai cîte! Tot ce nu vrea să facă nimeni. Acum vezi cine sînt eu? Unde amrămas? Aha, ştiu. Da, ăsta sînt eu şi, pe mine, mă cunoaşte toată lumea.

De fapt eu sînt omul. Nimeni nu-mi spune altfel. Mi se spune: „Omule, acum pun să te ridice“, sau: „Omule, deretică, fă aia, adu-mi pe-ailaltă“, sau „Şterge-o, omule“! Şi eu nu mă supăr că sînt om. Dac-aş spune cuiva: „Omule, dă-mi cinci bani“, s-ar supăra. Dacă nu-i place, n-are decît; o să-l consider fluture, sau gîn- dac de băligar, sau furnică. Ce preferă fiecare. Mie mi-e totuna, om sau gînganie. Eu nu vreau să îndrept pe nimeni. Nici gîngăniile, nici oamenii. Eu nu fac altceva decît să privesc.

Nu fac decît să privesc. Dac-aş avea rădăcină, sau un bulb în pămînt, m-aş uita la cer... *(Se ridică în genunchi.)* la ceruri! Pînă la moarte, m-aş tot uita, drept la cer! *(Se ridică).* Dar, fiindcă sînt om, trebuie să mă uit la oameni. *(Priveşte în jur.)* Şi uite că-i şi văd. PEDANTUL *(intră în fugă, cu o plasă de fluturi în mînă):*

Ha, ha, oho, ho ho, ha, ha ha! Ah, ce exemplare frumoase! Apatura Iris! Apatura Clythia! Ha, ha, ce exemplare minunate! Oho, oh, ehe! Stai, c-am pus mîna pe tine ! Oho, ha! Iar au zburat! Ha ha I Cu grijă, atenţie, sssttt! Atenţie, încet, eh, eh! încet, încet — aha, oho, ho! Păzea, păzea! Haţ! Oho, oh, ho ho!

VAGABONDUL: Hei, de ce prinzi fluturii? Respectele mele, stimate domn.
PEDANTUL: Taci, taci, stai! Nu te mişca! S-au aşezat pe dumneata! Fluturii. Nymphalidae. Atenţie, nu te mişca! Nymphalidele se aşază pe tot ce miroase urît. Pe noroi. Pe fecale. Pe hoituri. Atenţie, s-au aşezat . pe dumneata. Oh, oho, ohoho, eh!
VAGABONDUL: Dă-le pace, se joacă.
PEDANTUL: Ce? Ce-ai spus? Se joacă? Jocul nu este decît preludiul împerecherii; masculul urmăreşte femela. Mireasa fuge! E parfumată, aţîţătoare, îl momeşte! Urmăritorul o gîdilă cu antenele ! Cade obosit I Femela zboară mai departe. Vine altul, mai puternic, mai curajos. Femela fuge! E aţîţătoare şi parfumată! îndrăgostitul după ea, aha, aha! înţelegi? Asta e ordinea firii; eterna luptă a dragostei; eterna logodnă ; eternul, nemuritorul sex! Sst, sst, linişte!
VAGABONDUL: Şi ce faci cu ei, daCa-i prinzi?
PEDANTUL: Cum? Fluturele trebuie să fie identificat, catalogat şi fixat în insectar. Dar să nu se şteargă pulberea de pe aripioare! Plasa să fie din ţesătură fină, iar fluturele va fi omorît cu grijă, prin apăsarea toracelui! Apoi, înţepat cu un ac şi prins cu benzi de hîrtiel în insectar va fi pus numai după ce se va usca bine! A se feri de praf şi de molii! A se aşeza în cutie un tampon cu formol!
VAGABONDUL: Pentru ce toate astea?
PEDANTUL: Din dragoste pentru natură. Omule, dumneata, nu iubeşti natura! Aha, iar au apărut! Ha ha, păzea, păzea, linişte, eh, eh! Nu-mi mai scăpaţi voi mie, he he, oh, ho ho, eh, eh, eh...
(Iese fugind.)
VAGABONDUL: Eternă logodnă, eternă luptă a dragostei! Chiar aşa e, întocmai cum a spus Pedantul! Este eternul timp al împerecherii.

Iertaţi-mă, dar nu sînt beat. Văd totul foarte bine. Totul e dublu, totul formează perechi, Ici, colo, dincolo, din nou acolo şi pretutindeni, Oricine şi orice îşi are perechea. Norii, musculiţele, copacii,

Totul se îmbrăţişează, se atinge, se alintă, se aprinde şi se goneşte,

Voi, păsări din frunzişul copacilor, vă văd, vă văd, Eu văd tot! Şi pe voi doi, pe voi de-acolo, din umbră, Vă văd împletindu-vă degetele, luptînd fierbinte şi pe tăcute,

Să nu credeţi că-mi scapă cineva nevăzut. Aceasta e veşnica împerechere şi, credeţi-mă, Sînt beat, dar cumsecade.
(îşi acoperă ochii.)

Nu mai văd nimic.

Faceţi ce vreţi. înainte însă de a-mi descoperi ochii, o să vă spun:

(întuneric.)

Totul caută să-şi găsească perechea. Numai tu, cel ce stai aici, pe întuneric,

Singur, singur, singur, rătăceşti pe drumuri întortocheate.

Zadarnic, zadarnic, zadarnic, ţi-ai deschide braţele în goana după dragoste. Atît am vrut să spun. Şi voi, iubiţi-vă,

Vă admir! E o îndeletnicire plăcută

Şi e ordinea înţeleaptă a firii, după cum tot Pedantul a spus-o.

Oricine, orice, trebuie să aibă pereche. Văd, văd, fermecătoarea

Grădină a dragostei aşternută cu flori, *(Cortina din spate se ridică.)* în care, perechi tinere, perechi frumoase, Fluturi

purtaţi de vîntul dragostei, în zbor fericit, de parcă s-ar juca,

Se logodesc la nesfîrşit.

Căci totul, orice, oricine, caută să-şi găsească perechea

(îşi descoperă ochii.)

(Scena se luminează.)

Unde mă aflu?

ACTUL ÎNTÎI

FLUTURII ... ’ *i*

O încăpere de culoarea azurului, strălucitoare, împodobită cu flori şi perne viu colorate; o oglindă, o măsuţă pe care sînt pregătite potire multicolore cu răcoritoare şi paie pentru băut. Scaune de bar.

VAGABONDUL *(se freacă la ochi şi priveşte în jur):* Ia te uită, ce frumuseţe! Aici e chiar ca-n rai! Nici un pictor n-ar fi pictat ceva mai frumos! Şi ce parfum!

(Clythie năvăleşte în scenă rîzlnd.)

OTAKAR *(aleargă după ea):* Clythie, te iubesc!

(Clythie fuge rîzlnd, Otakar după ea.)

VAGABONDUL: Fluturi. Aha, fluturi! Se joacă. Mi-ar plăcea să mă uit şi eu, dacă n-aş arăta în halul ăsta... *(îşi curăţă hainele.)* Ei şi, n-au decît să mă gonească. Eu mă culc aici. *(Adună perne.)* Mă culc. Zău, că mă culc. *(îşi aşterne, în avanscenă.)* Şi dacă n-o să ne placă, închidem ochii şi tragem un pui de somn. *(Se culcă.)* Aşa.

(Intră Felix.)

FELIX: Unde e Iris? Am zărit-o sorbind parfumul florilor. Iris! Iris!... Măcar de-aş putea găsi cîteva rime pentru numele tău. *(Se aşază pe perne.)*

„Iris! Superbă făptură

Tu eşti ca o flacără pură!“

A, nu!... Altceva îmi trebuie...

„Iris, Iris, adorato
Inima ce mi se rumpe
Dragostea mi-a înzăuat-o

În pieptar de pietre scumpe.“ „Adorat-o — înzăuat-o“, e o rimă destul de rară, înainte, ar trebui să pun, însă, ceva plin de desperare, de durere, de moarte! Şi, la urmă, o întorsătură cu totul neaşteptată.

„Iris! Iris, adorato, Inima ce mi se rumpe Dragostea mi-a înzăuat-o în pieptar de pietre scumpe. Şi sub platoşa tîrzie Ce mi-a-nfrînt durerea laşă Din a mea nimicnicie Simt puteri de prunc în faşă! Iris! Iris! Nu mai sînger!

Sînt voinic, precum un înger!“

Aşa, ar merge! Dar unde s-o fi dus iar Iris? Cum de poate sta, tot timpul, cu Victor ăsta? Of!

„Şi cînd, sub timpul care vine, Cu pasul lui necruţător Pe buzele-ţi, de azi, divine, Surîsul tău triumfător

Va deveni amar în fine...“

E! Cînd Iris mă va dezamăgi complet, o să termin versurile astea şi o să fac din ele o elegie în alexandrini perfecţi. Ah! Suferinţa e soarta poetului! *(Rîsetc în culise.)* E ea e Iris.

(Cu spatele spre intrare, cu o nobilă tristeţe întipărită pe faţă, îşi sprijină capul în palme.) (Intră, în goană, Iris. După ea, Victor.)

IRIS: Felix, băieţaşule, eşti singur? Şi atît de trist?

FELIX *(se întoarce spre ea):* Tu, Iris? Ah ! Nici nu bănuiam...

IRIS: De ce nu te joci pe afară? Sînt o groază de fete.

FELIX *(sare):* Doar ştii, Iris, că — pe mine nu mă interesează fetele.

IRIS: Ah, bietul băiat! De ce?

VICTOR: încă nu te interesează?

FELIX: Nu mă mai interesează.

IRIS *(se aşază pe perne):* Auzi, Victor? Şi mi-o spune aşa, de la obraz! Vino aici, domnule nepoliticos. Aşază-te lîngă mine, mai aproape. Şi mai aproape! Spune, dragă: e adevărat că femeile nu te mai interesează? FELIX: Nu. Sînt sătul de ele.

IRIS *(oftează adine):* Of, bărbaţii! Ce cinici sînteţi! Să profitaţi, să profitaţi cît mai mult şi, pe urmă, atîta ştiţi să spuneţi: Sînt sătul de ele. Ce groaznic e să fii femeie!

VICTOR: De ce?

IRIS: Noi nu sîntem niciodată sătule de voi! Ce trecut ai tu, Felix? Cînd ai iubit pentru întîia oară?

FELIX: Nu mai ştiu. E prea mult de atunci. Şi nici nu era întîia oară. Eram în liceu...

VICTOR: Aha, erai încă omidă. O omidă verde, din alea care mănîncă frunze.

IRIS: Spune-mi, Felix! Era brunetă? Era frumoasă?
FELIX: Frumoasă ca lumina zilei, ca azurul, ca...
IRIS: Ca cine? Spune repede.
FELIX: Frumoasă ca tine.
IRIS:- Dragul meu Felix! Şi te iubea?
FELIX: Nu ştiu. Nu i-am vorbit niciodată.
IRIS: Pentru numele lui Dumnezeu, dar ce făceaţi dacă nu vorbeaţi?
FELIX: O priveam de departe...
VICTOR: ...stînd pe o frunză verde...
FELIX: ...şi scriam versuri, scrisori... primul roman...
VICTOR: Fantastic ce de frunze consumă o omidă ca asta.
IRIS: Victore, eşti un nesuferit! Uită-te la Felix. Are ochii plini de lacrimi. Nu-i aşa că-i frumos?
VICTOR: Lacrimi? I se scurg ochii, fiindcă vede ce vede. IRIS: Fugi de-aici! Felix, nu-i aşa că nu vezi nimic?
FELIX: Nu-i adevărat că am lacrimi în ochi. Pe onoarea mea!
IRIS: Ia să văd! Uită-te în ochii mei, repede!
VICTOR: Unu, doi, trei, patru... Ştiam că nu rezistă mai mult.
IRIS *(rîde):* Iute, Felix! Ce culoare au ochii mei?
FELIX: Albaştri ca cerul.
IRIS: Ştii că ai haz? Căprui. Ah, cineva mi-a spus că sînt aurii. Nu pot să sufăr ochii albaştri. Sînt atît de reci, lipsiţi de pasiune. Ce-i drept, biata Clythie are ochi albaştri. îţi plac ochii ei, Felix?
FELIX: Ai Clythiei? Nu ştiu. Dar are ochi frumoşi.
IRIS: Fugi de-aici, are nişte picioare subţiri ca chibriturile! Ah, cum nu vă pricepeţi voi, poeţii, la femei!
VICTOR: Ai citit ultima poezie a lui Felix? *(Scoate din buzunar o revistă.)* A apărut în almanahul „Primăvara".
IRIS: Hai, citeşte-mi-o repede!
FELIX: Nu, nu-ţi dau voie s-o citeşti. *(Vrea să se ridice.)* E slabă! E veche! E de mult depăşită.
IRIS *(îl ţine):* Stai cuminte, Felix!
VICTOR: Se numeşte „Eterna cădere".
FELIX *(îşi astupă urechile):* Dar eu nu vreau s-o citeşti!
VICTOR *(citeşte cu emfază):*
„în jos. Mereu mai jos, amice E ţinta lor adevărată.
Cînd lumea vrea să se ridice Numai femeia vrea culcată."
IRIS: Ce spiritual, nu, Victore? Ptiu, Felix, de unde ai mai scos-o şi pe-asta?
VICTOR: „Visul se vrea viu pe lume,
Dragostea — să se consume. Totu-n jos, de-o veşnicie,
Cade, c-aşa-i scris să fie! Haide, împreună fată, Să cădem şi noi odată."
IRIS: Să cădem, înţeleg; dar ce înseamnă „să se consume?"
VICTOR: E de la latinescul *consummata,* adică o dragoste

care, hm, care vrea să-şi atingă ţelul.
IRIS: Ce ţel?
VICTOR: Ei, şi tu! Ţelul ei propriu-zis.
IRIS: Ptiu, ce scabros! Felix, tu ai scris una ca asta? Ştii că mi-e frică de tine! Ce stricat eşti! Latina e întotdeauna aşa, fără perdea?
FELIX: Scuză-mă, Iris! E o poezie teribil de proastă! IRIS: Proastă? Dar de ce e proastă?
FELIX: Mai lipseşte din ea acel ceva... acel ceva... Esenţialul, adică.
IRIS: Aha — Victor, caută-mi evantaiul în grădină! VICTOR: Mă rog, mă rog, nu vreau să vă deranjez.
(Iese.)
IRIS: Iute, Felix! Spune-mi esenţialul. Mie îmi poţi spune totul.
FELIX: Iris, Iris, cum de-l poţi suporta lîngă tine? Un crai bătrîn ca ăsta! Un moş de acum un an ! Un satir obosit!
IRIS: Victor?
FELIX: Ce jignitor te priveşte! Pe tine, dragostea, tot! Cu cită neruşinare! Cu cită... cu cîtă... brutalitate. Cum de poţi răbda una ca asta?
IRIS: Bietul Victor! E atît de comod ! Nu, Felix, vorbeşte-mi despre poezie. Ador poezia! „Visul se vrea viu pe lume..." *(Se lasă pe perne.)* Felix, tu eşti teribil de talentat! „Haide, împreună fată, să cădem şi noi odată..." Dumnezeule, cu cîtă patimă o spui! Spune-mi, Felix, poeţii sînt grozav, grozav de pătimaşi, nu-i aşa?
FELIX: O, Iris, poezia asta e de mult depăşită.
IRIS: Numai de n-ar fi latina atît de fără perdea! Suport orice, dar să nu aibă un nume urît. Felix, cu femeile trebuie să fii delicat. Dacă m-ai săruta acum, şi lucrul ăsta l-ai numi tot atît de îngrozitor?
FELIX: Iris, cum aş putea îndrăzni să te sărut!
IRIS: Taci! Voi, bărbaţii, sînteţi în stare de orice. Felix, apleacă-te spre mine. Cui i-ai dedicat poezia asta? Clythiei?
FELIX: Nu! Te asigur...
IRIS: Atunci, cui?
FELIX: Nimănui, pe onoarea mea, nimănui. Adică tuturor femeilor din lume.
IRIS *(se ridică în coate):* Pentru numele lui Dumnezeu, atîta dragoste, consu... consu... Cum se zice?
FELIX: Iris! îţi jur...
IRIS *(se lasă pe perne):* Felix, eşti un seducător fără pereche. Spune-mi şi mie, cine a fost iubita ta?
FELIX: Iris, n-o să spui nimănui? Juri că nu?
IRIS: Nu.

FELIX: Ei bine, nimeni!
IRIS: Serios?
FELIX: Pînă acum nimeni. Pe onoarea mea.
IRIS: Oh! Mincinoşilor! Cîte femei trebuie să fi cucerit tu cu minciuna asta, nevinovatule! Felix, Felix, citesc în tine ca într-o carte deschisă! Eşti teribil de periculos!
FELIX: Iris, n-ai dreptul să rîzi de mine. Eu am trăit, în imaginaţie, lucruri îngrozitoare. Dezamăgiri cumplite. Iubiri fără de număr, dar numai în vis. Visul e viaţa poetului. Cunosc toate femeile şi n-am cunoscut încă nici una. Pe onoarea mea, Iris.
IRIS *(se reazemă în cot):* Şi atunci, de ce spui că eşti sătul de femei?
FELIX: Ah, Iris, fiecare ponegreşte ce iubeşte mai mult. IRIS: Brunetele?
FELIX: Nu, visul. Eternul vis.
IRIS: „Visul se vrea viu, pe lume...“
Ai nişte ochi atît de pătimaşi! Ai un talent extraordinar, Felix! *(Se lasă pe perne.)* La ce te gîndeşti acum?
FELIX: La tine. Femeia e o enigmă.
IRIS: Dezleag-o. Dar, te rog, Felix, cu delicateţe.
FELIX: Nu văd pînă în străfundul ochilor tăi.
IRIS: începe atunci din altă parte.
FELIX: Eu?... Iris... zău...
IRIS *(se aşază brusc):* Felix, am o dispoziţie astăzi! Ce rău e să fii femeie! Nu ştiu ce e cu mine, dar, azi, aş vrea să fiu bărbat. Să cuceresc, să seduc, să sărut... Felix, eu aş fi un bărbat grozav de pătimaş. Aş... eu... aş distruge cu sălbăticie, neînduplecat, pe oricine mi-ar ieşi în cale. Păcat că nu eşti fată! Hai să ne jucăm, vrei? Tu o să fii Iris şi, eu, o să fiu Felix al tău.
FELIX: Nu, Iris. E prea îndrăzneţ să fii Felix. Asta înseamnă să vrei să vrei ceva...
IRIS *(cu glasul stins):* Ah, Felix, totul!
FELIX: Există ceva mai mult decît să vrei totul.
IRIS: Şi anume?...
FELIX: Să vrei imposibilul.
IRIS *(dezamăgită):* Ai dreptate. Tu'ai întotdeauna dreptate, bietul meu Felix. *(Se ridică.)* Ce-o fi cu Victor, de nu mai vine? N-ai vrea să-l chemi?
FELIX *(sare în picioare):* Iris, cu ce te-am jignit? Ah, am spus prea mult!
IRIS *(se răsuceşte în faţa oglinzii):* Tocmai că n-a fost suficient de mult...
FELIX: Să vrei ceea ce nu poţi obţine ! Iris, a fost o nebunie că ţi-am spus-o!
IRIS: Sau, cel puţin, o lipsă de politeţe. Băiete, e de speriat cît îmi dai tu de lucru. Cînd ne aflăm între femei, nu

trebuie să ne purtăm ca şi cum am tînji după ceva ce nu e de faţă.
FELIX: Dar imposibilul e aici.
IRIS *(Se uită în jur):* Unde?
FELIX *(arată în oglindă):* Chipul tău, Iris.
IRIS *(rîde):* Chipul meu? Te-ai îndrăgostit de chipul meu? *(îşi desface larg braţele în faţa oglinzii.)* Uite, chipul meu te-a auzit. îmbrăţişează-] 1 Sărută-l, iute!
FELIX: Este inaccesibil ca şi tine.
IRIS *(se întoarce spre el):* Eu sînt inaccesibilă? De unde ştii?
FELIX: Dacă n-aş şti, nu te-aş iubi.
IRIS: Ce păcat, Felix, că sînt atît de inaccesibilă !
FELIX: Ah, Iris, nu există dragoste adevărată decît în ceea ce e inaccesibil.
IRIS: Crezi? *(îl trage de păr şi cîntă):* „Haide, împreună, fată
Să cădem şi noi odată.“
FELIX: Te rog, nu mai repeta poezia asta!
IRIS: Compune una pentru mine, repede! Una plină de pasiune!
FELIX: „Cînd, în clipa de pe urmă
Am strigat fără de rost Moarte! Vino tu şi scurmă Unde inima mi-a fost! Şi-o să vezi că-n locu-n care Mi-a fost inima, se zice, Este doar o cicatrice Tot cît inima de mare...
Şi atunci dragostea mi-a luat-o Binişor, să nu se rumpă, Şi, pe veci, mi-a înzăuat-o fn pieptar de piatră scumpă.
Iris, Iris, nu mai sînger.
Sînt voinic precum un înger.“
IRIS: Vai, ce frumos!
CLYTHIE *(din culise):* Iris! Iris!
IRIS: Of, iar a venit! Şi cu nesuferitul ăla de mire al ei, după ea. Şi tocmai cînd...
CLYTHIE *(intră rîzînd):* închipuie-ţi, Iris, Otakârek spune... Ah, e Felix la tine. Ce mai faci, băieţaşule? Iris, tu l-ai chinuit, nu-i aşa? E roşu ca focul!
OTAKAR *(intră în goană):* Te-am prins, Clythie... Ah, pardon! Plecăciune, Iris. Noroc, băiete.
FELIX *(se aşază pe perne):* Hm!
IRIS: Dar ce aprinsă eşti, Clythie!
CLYTHIE: Otakârek a alergat după mine.
OTAKAR: Clythie a zburat într-una şi a trebuit să zbor după ea.
VICTOR *(intră):* Salut! înalta societate se adună. *(O salută pe Clythie.)* Salut, logodnicilor.
CLYTHIE: Uf, mor de sete!
(Bea, cu un pai, dintr-un potir.)
IRIS: Dragă, ar trebui să ai mai multă grijă de tine. Nu-i aşa, Victore, că iar a slăbit? Arăţi groaznic.

CLYTHIE: îţi mulţumesc, iubito! Tu eşti întotdeauna atît de maternei ă!
VICTOR: Aţi fost ieri la serbarea din poiană?
CLYTHIE: Pf, ieri! Parc-ai fi o carte de istorie! Te ocupi numai de trecut!
OTAKAR: Ce vreme minunată.
IRIS *(Clythiei):* Stai puţin, scumpo. *(Îi îndreaptă corsajul.)* Ce-ai făcut? Ţi-e corsajul rupt.
CLYTHIE: O fi călcat Otakârek pe el.
IRIS: Cum o să calce pe el? Tocmai aici, la gît?
CLYTHIE: Nu-l vezi că e numai picioare? Nu-i aşa, califa- rule, Piciorongeo!
OTAKAR: Pardon?
VICTOR: Şi eu cum sînt?
CLYTHIE: Numai limbă. Cînd te uiţi la mine, am senzaţia că mă lingi. Aoleu!
IRIS: Vai, Clythie! Şi Felix cum e?
CLYTHIE: Sărmanul! El e atît de trist! *(îngenunchează lîngă el.)* Ce-i cu tine, prinţişorule?
FELIX: Mă gîndesc.
CLYTHIE: Nu mai spune! La ce te gîndeşti tot timpul?
FELIX: De-aia au spirit bărbaţii, ca să-l folosească.
CLYTHIE: Şi femeile?
FELIX: Ca să abuzeze de el.
IRIS: Bravo, Felix!
CLYTHIE *(se ridică):* Monstrul ăsta mă urăşte.
VICTOR: Nu te lăsa, Clythie! Ura e primul pas spre dragoste.
OTAKAR: Pardon?
IRIS: Felix şi dragoste? O brodişi! Ştii doar ce-a scris despre femei. Stai...
FELIX: Iris, te implor!
IRIS: „în jos! Mereu mai jos, amice
E ţinta lor adevărată
Cînd lumea vrea să se ridice
Numai femeia vrea culcată.“
CLYTHIE: Ce vrea?
IRIS: Să fie culcată.
VICTOR: Felix, sfîntule, atîtea femei ai culcat pînă acum?
OTAKAR: Ha ha ha, culcată! Strasnic! Eu înţelesesem, culcată, în sens de adormită. Ha ha ha, întinsă!
IRIS *(recită mai departe):*
„Visul, se vrea viu pe lume.“
CLYTHIE: Stai puţin, Otakârek mai vrea să rîdă.
OTAKAR: Ha ha ha ha!
FELIX: Nu-ţi dau voie s-o reciţi! E de mult depăşită!
IRIS: Felix are un talent extraordinar. Nici unul dintre voi n-ar fi putut găsi o rimă la cuvîntul „adorato“, cum a găsit

el...
CLYTHIE: „Lato“! Că tot eşti tu lată cît patru.
OTAKAR: Sau „covato“... că e cît o albie.
FELIX: Dumnezeule, tăceţi odată!
OTAKAR: Ha ha ha; e minunat! Iris, lata, cît covata!
IRIS *(sestăpineşte):* Draga mea, ai nişte idei despre poezie!...
VICTOR: Toată poezia ei stă în limbajul ei libertin.
IRIS: Ai dreptate, Victor.
OTAKAR: Ha ha ha! Limbaj libertin! Formidabil!
CLYTHIE: Felix, ai pus-o pe Iris în versuri? Cred că de-abia a-ncăput şi trebuie s-o strîngă groaznic!
IRIS: Lasă-l pe Felix în pace! Habar n-aveţi ce rimă frumoasă a găsit! Ghiciţi!
VICTOR: Mă predau.
CLYTHIE: Spune repede, Iris! Dar să fie poetică !
IRIS *(victorioasă):* înzăuată!
VICTOR: Ce?
IRIS: îmbrăcată în zale, adică...
CLYTHIE: Dumnezeule, ce mojici Felix, e adevărat că ai scris una ca asta?
IRIS: Şi ce vezi rău în asta?
CLYTHIE: Să te gîndeşti la zalei O femeie, ca un luptător în armură! Phiuuul...
OTAKAR: Ha ha ha, armură! Ce nostim!
FELIX *(sare în sus):* Dar — o armură de pietre scumpe! IRIS: Pleacă de-aici, eşti un nepriceput. Un papă-lapte. Un nesuferit. M-am săturat de tine pînă-n gît, auzi?...
VICTOR *(declamînd):* O, Felix!... Tu eşti grandios de mare!
IRIS *(aplaudă):* Bravo, Victor! Eşti grozav de spiritual.
CLYTHIE: Doamne sfinte, Victor a început să declame şi el!
OTAKAR: Ha ha ha! Felix, eşti cel mai mare grandios. Asta-i bună!
VICTOR: Scuză-mă, Clythie. Pentru mine „Poezia“ e prea blondă.
CLYTHIE: Vai de mine, are ochii umezi! Nu te uita la mine, că mă uzi toată.
OTAKAR: Să faci versuri e un fleac.
VICTOR: Să faci versuri înseamnă să minţi sau să distrezi.
IRIS: O, nu! Să trezeşti sentimentele. Ador sentimentele.
OTAKAR: Var!
CLYTHIE: Ce var?
OTAKAR: Rimă la Otakar. Ha ha! Bună, nu?
VICTOR: E o rimă, aşa-zisă, masculină.
OTAKAR: Ha ha ha, cred şi eu că masculină! Masculină de tot! Oh I
CLYTHIE: Victor, fă te rog o rimă masculină.
VICTOR: De ce?

CLYTHIE: Ca să faci şi tu, odată, ceva bărbătesc.
OTAKAR: Al dragostei jar. Rimă masculină la Otakar, ha ha ha!
IRIS: Ai un talent extraordinar, Otakar. De ce nu scrii versuri ?
OTAKAR: Eu? Hm, hm! Ce fel de versuri?
IRIS: De dragoste. Ador poezia.
OTAKAR: O formă exuberanta.
IRIS: Care formă? La cine te referi?
OTAKAR: Ha ha ha, la rimă.
IRIS: Otakar, dumneata ai un suflet extraordinar, un suflet de poet.
CLYTHIE *(cască):* Terminaţi odată cu literatura asta. M-aţi leşuit la inimă.
IRIS: Inimă? Auziţi? Biata Clythie, crede că are şi ea pe undeva vreo inimă.
CLYTHIE: Mă rog! în schimb, tu, eşti toată numai inimă. Scumpo! Tu şi cînd şezi, stai tot pe inimă.
OTAKAR: Ha ha ha, numai inimă!
CLYTHIE: Şi pe deasupra mai e şi slabă.
IRIS: Nu face nimic, draga mea. Cel puţin, eu nu sînt atît de „lejeră“ ca altele.
CLYTHIE: Ai dreptate. Tu eşti de categorie grea.
IRIS: Clythie! Fii atentă!
VICTOR: Dragă Iris, nu te supăra pe ea. Spiritul e singurul lucru pe care-l poate arăta Clythie.
IRIS *(aplaudă):* Bravo, Victor!
CLYTHIE: Dumitale, Victore, ţi-am arătat ceva mai mult, dacă nu mă înşel.
VICTOR: Nu-mi amintesc. Şi anume ce, mă rog?
CLYTHIE: Spatele şi uşa.
VICTOR: Numai scînduri, ptiu!
IRIS: Ha ha hal Victore, eşti un extraordinar om de societate! îmi vine să te sărut! Ador spiritul. Hai, pun pariu că nu mă prinzi 1
(Iese în fugă.)
VICTOR: Aş... aş... aşteaptă-mă I
(Fuge după ea.)
CLYTHIE: Gîscol Scorpio 1 Butoiule!
OTAKAR: Ha, hm!
CLYTHIE: Pleacă, domnule! Nu eşti bun de nimic! Felix!
FELIX *(sare în sus):* Poftim?
CLYTHIE: Cum de te-ai putut îndrăgosti de ea?
FELIX: De cine?
CLYTHIE: De generaţia asta veche. De cavalerul ăsta în armură.
FELIX: Adică de cine anume?
CLYTHIE: De Iris.

FELIX: Eu? Ce-ţi veni? Nu, e atît de mult de atunci!
CLYTHIE: înţeleg. Iris e teribil de mărginită. îţi spun eu, teribil. Şi apoi, are picioarele ca nişte butoaie. Ah, Felix, îţi mai faci încă atîtea iluzii despre femei!
(Se aşază pe perne.)
FELIX: Eu? Te asigur, Clythie. îţi dau cuvîntul meu de onoare că am terminat de mult cu asta...
CLYTHIE: Nu, Felix, tu nu cunoşti femeile. Stai aici, lîngă mine, nu vrei? Nici n-ai idee cum sînt ele. Ce concepţii au I Ce orizont! Şi ce corpuri! Brrr! Eşti atît de tînăr...
FELIX: Nu-i adevărat ! Nu mai sînt tînăr. Am trecut şi eu prin multe!
CLYTHIE: Trebuie să fii mereu foarte tînăr. Acum e la modă ! Să fii tînăr! Să fii fluture! Să fii poet! Există oare ceva mai frumos pe lume?
FELIX: Nu, Clythie. Tinereţii îi este dat să sufere. Şi soarta poetului e să sufere de o sută de ori mai mult. Pe onoarea mea.
CLYTHIE: Soarta poetului este să se bucure de toate şi să preamărească viaţa. Viaţa plină de dragoste, verde, generoasă. Ah, Felix, tu îmi aminteşti de prima mea dragoste.
FELIX: Cine a fost?
CLYTHIE: Nimeni. Nici una dintre dragostele mele n-a fost prima. Uf, Victor ăsta! Bărbaţii îmi sînt atît de antipatici! Hai să fim prieteni, vrei?
FELIX: Prieteni?
CLYTHIE: Doar nu te interesează dragostea. Diagostea e atît de măruntă... Ah, eu aş vrea ceva nespus de curat, ceva deosebit! Ceva excepţional! Ceva nou!
FELIX: O poezie?
CLYTHIE: Să zicem şi o poezie. Vezi cît te iubesc.
FELIX: Stai puţin. *(Sare în sus entuziasmat.)* „în suflet mi-a pătruns tiptil Ca raza caldă de lumină într-o pupilă de copil. Cînd am văzut-o prima dată Ca macul s-a aprins şi, toată,
A înflorit sub ochii mei.
Şi-apoi mi-a dat sfiala ei.“
CLYTHIE *(se ridică):* Ce-i asta?
FELIX: O poezie. începutul unei poezii.
CLYTHIE: Şi cum e mai departe?
FELIX: Imediat îţi aduc şi sfîrşitul. *(Zboară.)* în clipa asta, am depăşit tot ce am scris pînă acum.
(Iese în zbor.)
CLYTHIE: Uf! *(Se întoarce spre Otakar, care, între timp, bine proptit pe picioare, şi-a tot răsucit mustăţile.)* Ei, Picioronge0! Îţi laşi antenele alea în pace, sau nu!?
OTAKAR: Fii a mea. Fii, în sfîrşit, a mea!

CLYTHIE: Jos mîinile!
OTAKAR: Fii a mea! Sîntem doar logodiţi I Eu... eu nu mai...
CLYTHIE: Otakârek, ce frumos eşti!
OTAKAR: Te iubesc la nebunie.
CLYTHIE: Ştiu. îmi place ce tare îţi bate inima. Spune „ha!“
OTAKAR: Ha!
CLYTHIE: încă o dată!
OTAKAR: Hm! „Ha!“
CLYTHIE: Cum îţi bubuie pieptul! Ca atunci cînd tună. Otakârek, eşti îngrozitor de puternic, nu-i aşa?
OTAKAR: Cly... Cly... Cly...
CLYTHIE: Ce mai vrei?
OTAKAR: Fii a mea!
CLYTHIE: Nu mă plictisi, te rog.
OTAKAR: Eu... te...
CLYTHIE: Şi eu te...
OTAKAR *(o prinde):* Fii a mea!
CLYTHIE: *(scapă):* Sper că nu vrei, domnule, să-ţi fac ouă!
OTAKAR: Te ador!
CLYTHIE *(fugind):* Să fii sănătos, dar eu nu vreau să-mi stric silueta!
OTAKAR *(aleargă după ea):* Dar eu... eu!... Eu vreau...
CLYTHIE *(rîde şi zboară):* Aşteaptă, mai aşteaptă! Nu fi nerăbdător!
OTAKAR *(zboară după ea):* Clythie, vreau să fii a mea!
(Ies în goană.)
VAGABONDUL *(se ridică):*
Hîş! A plecat vermina pestriţă a dragostei.
Ce frumos e să vezi cum se tot hîrjonesc
Şi ce comică e această goană eternă. Ha, ha! Picioare de gîze!
Ha, ha! Trupuri lacome, sub aripi de mătase!
Mai bine daţi-mi pace, că de-astea ştim şi noi: Că doar asta e dragostea!
CLYTHIE *(intră, în zbor, din partea cealaltă şi începe să se fardeze la oglindă):* Uf! Am scăpat de el. Ha, ha!
VAGABONDUL: Ha, ha! Societate aleasă ! Ha, ha, ha. Poezie!
Să sorbi desfătările vieţii, cu paiele cele mai subţiri
Decolteuri fermecătoare, sentimente şi dulci mîngîieri,
Eterna minciună a eternilor îndrăgostiţi, veşnic nesătui.
Noroc, că sînt numai nişte gîngănii...
CLYTHIE *(zboară spre el):* Eşti fluture?
VAGABONDUL *(aruncă cu şapca după ea):* Hîş!
CLYTHIE *(zboară):* Nu eşti fluture?
VAGABONDUL: Sînt om.
CLYTHIE: Ce-i aia? E viu?
VAGABONDUL: Da.

CLYTHIE *(se apropie în zbor):* Ştie să iubească?
VAGABONDUL: Iubeşte. E un fluture.
CLYTHIE: Ce interesant eşti! De ce ai polen negru pe tine?
VAGABONDUL: E jeg.
CLYTHIE: Ah! A ce miroşi aşa frumos?
VAGABONDUL: A sudoare şi a murdărie.
CLYTHIE: Parfumul tău mă îmbată. E atît de nou!
VAGABONDUL *(aruncă cu şapca după ea):* Hîşş, neruşinato!
CLYTHIE *(zboară):* Prinde-mă! Prinde-mă!
VAGABONDUL: Scîrbă fîşneaţă! Tîrfă de doi bani!
CLYTHIE *(se apropie de el):* Numai să te miros! Numai să te gust! Eşti atît de original!
VAGABONDUL: Am mai întîlnit una ca tine, uşuratico. Mă-ntreb de ce am iubit-o? *(O prinde pe Clythie.)* Uite aşa o ţineam de mîinile ei de gîză şi o rugam. Iar ea rîdea, în faţa mea, de mine şi i-am dat drumul. Ah, mai bine aş fi omorît-o! *(îi dă drumul.)* Zboară, scorpie, nu vreau să te văd !
CLYTHIE *(zboară):* Uf, ce ciudat eşti!
(Se pudrează în faţa oglinzii.)
VAGABONDUL: Farfuză parfumată! Stricată! Piele pe os! Ciumo!
CLYTHIE *(se apropie de el):* Mai spune! Mai spune! E atît de frumos! Atît de brutal! Atît de puternic!
VAGABONDUL: Ce, băgăreaţo, nu-ţi ajunge? Sau vrei să-ţi trag şi vreo două la fund, gălbejită neruşinată ce eşti?
CLYTHIE: Te iubesc! Ah, te ador!
VAGABONDUL *(se dă înapoi din faţa ei):* Pleacă, pleacă, pleacă ! Eşti dezgustătoare I
CLYTHIE: Ce plicticos eşti! Nesuferitule!
(Se piaptănă la oglindă.)
IRIS *(se întoarce grozav de înfierbîntată):* Ceva de băut, ■repede!
CLYTHIE: Unde ai fost?
IRIS *(bea cu un pai):* Afară ! Ah ! Ce zăduf!
CLYTHIE: Unde l-ai lăsat pe Victor?
IRIS: Victor? Care Victor?
CLYTHIE: Doar ai plecat'cu el.
IRIS: Cu Victor? Nu... Aha, acuma ştiu. *(Rlde.)* Zău, a fost teribil de amuzant!
CLYTHIE: Cu Victor!
IRIS: întocmai. Stai să vezi, ce-o să mai rîzi şi tu! Aşa! El fugea după mine şi tot striga „aş... aş... aşteaptă-mă ! ...aş... aş...“ Ha ha ha, închipuieşte-ti!
CLYTHIE: Unde a rămas?
IRIS: Păi asta îţi şi spun: zbura după mine ca un nebun şi, deodată, ha ha ha, a venit o pasăre şi I-a mîncat.
CLYTHIE: Nu se poate!

IRIS: Zău! Frrr... şi gata. Ce-am mai rîs...
(Se aruncă pe perne şi îşi ascunde faţa în ele.)
CLYTHIE: Ce-i cu tine?
IRIS: Ah! Bărbaţii! Bărbaţii ăştia!
CLYTHIE: Victor?
IRIS: Nu, Otakar. Pe Victor de-abia îl mîncase pasărea, şi numai ce vine Otakârek al tău, cu ochii cît cepele, aprins tot şi, nici una, nici două, ha ha ha.
CLYTHIE: Nici una, nici două, ce?
IRIS: Nici una, nici două — îmi spune: Fii a mea! Te iubesc la nebunie, ha ha!
CLYTHIE: Iris, ce-ai făcut?
IRIS: Ha ha ha, lasă., lasă-mă! Te iu... iu... iubesc nespus! Tre — bu — ie să fii a mea — mea mea!...
FELIX *(intră în zbor, cu o poezioară în mină):* Clythie, e gata 1 Ascultă ! *(Citeşte cu foarte mult sentiment.)* „în suflet mi-a pătruns tiptil
Ca raza caldă de lumină, într-o pupilă de copil.“
IRIS *(cu capul în perne, rîde isteric):* Ha ha ha 1
FELIX *(se opreşte din citit):* Ce s-a întîmplat?
IRIS *(începesă plîngă cu sughiţuri):* Ce brutal! Ptiu! Infamul 1 L-aş strînge de gît!
CLYTHIE: Pe Otakar?
IRIS *(cu sughiţuri):* Acum... acum... acum o să fac ouă! Bruta! Să am ouă... ouă ! O să arăt groaznic! Bestia... bestia... ha ha ha!
FELIX: Clythie, ascultă. Acum e cu totul altfel:
„Cînd am văzut-o prima dată Ca macul s-a aprins şi, toată,
A înflorit sub ochii mei Şi-apoi, mi-a dat sfiala ei.
Ce sînt eu oare pentru tine Cînd nici nu mă cunoşti măcar?
Nici eu, să ştii, nu ştiu prea bine.
Sînt un copil... Sînt vînt hoinar
Sînt freamăt, floare, viaţă, teamă...
Sînt o femeie care cheamă
Şi te atrage spre ispită
Şi sînt, ah, sînt... o zăpăcită!“ IRIS *(se ridică):* Sînt ciufulită rău?
CLYTHIE: Groaznic. Stai puţin, scumpo. *(îi aranjează părul, îi şopteşte.)* Scroafo!
IRIS: Ţi-e ciudă, nu-i aşa? Ha ha hal Otakar iubeşte la ne-bunie!
(Iese în zbor.)
FELIX: Clythie, acesta-i esenţialul:
„Sînt freamăt, floare, viaţă, teamă...
Sînt o femeie care cheamă
Şi te atrage spre ispită

Şi sînt, ah, sînt... o zăpăcită.“
CLYTHIE: Lasă asta! Scroafa! *(Iese în zbor.)* E vreunul prospătură, pe aici?
FELIX *(după ea):* Stai puţin! Abia acum vine partea cu dragostea...
VAGABONDUL: Prostule!
FELIX: Ce? Aha, e cineva aici. îmi pare bine. O să-ţi citesc sfîrşitul:
„Şi te atrage spre ispită
Şi sînt, ah, sînt, o zăpăcită...
Tu, lume mare, nu ştii jocul ce-nseamnă...
VAGABONDUL *(aruncă cu şapca după el):* Hîşş!
FELIX *(zburînd):*
Că, astăzi, mă îmbujorez ca focul?“
VAGABONDUL *(il goneşte):* Hîşş!
FELIX *(zboară):*
„Sînt femeie şi iubesc viaţa ce se desfăşoară
Sînt copil şi azi iubesc, astăzi, pentru prima oară.“ ■
înţelegi? Asta e Clythie, Clythie, Clythie!
(Iese în zbor.)
VAGABONDUL *(deschide larg braţele spre sală):* Ha ha ha! Fluturi!
CORTINA

ACŢUL AL DOILEA

PRĂDALNICELE

Scena reprezintă o movilă nisipoasă, acoperită cu fire rare de iarbă înalte care păreau cît trunchiul de copac. în partea stîngă, galeria Scorpionului. în dreapta, o gaură de greier, părăsită. în avanscenă, doarme Vagabondul. De un fir de iarbă e înlănţuită Nimfa. O atacă o ceată de gîndaci-răpitori. Din stînga, intră un gîndăcel mic şi o dezleagă de firul de iarbă. Din dreapta, intră al doilea, îl pune pe fugă pe cel dintîi şi încearcă să tragă Nimfa după el. Din cuşca sufleorului sare al treilea care goneşte pe al doilea şi începe să tragă, el, Nimfa.

NÎMFA Eu... eu... eu! *(Al treilea gindac-răpilor se aruncă, cu capul înainte, în cuşca sufleorului. Din stînga, năvăleşte primul şi, din dreapta, al doilea gîndac şi trage fiecare de Nimfă. A treilea iese ca o vijelie din cuşca sufleorului şi-i goneşte pe amindoi. Trage el Nimfa.)* întregul pămînt crapă! Eu mă nasc I
VAGABONDUL *(ridică încet capul):* Ce se petrece aici?
(Al treilea gîndac se aruncă în cuşcă.)
NÎMFA: Se pregăteşte ceva măreţ. VAGABONDUL: Foarte bine.
(Se culcă la loc.) (Pauză.)
UN GLAS DE BĂRBAT *(din culise):* Vezi cum îl rostogoleşti?
UN GLAS DE FEMEIE: **Eu?**
PRIMUL GLAS: Tu!

AL DOILEA GLAS: **Eu??**
PRIMUL GLAS: Tu!!
AL DOILEA GLAS: Eu???
PRIMUL GLAS: Tu!!! Tu, toantoi
AL DOILEA GLAS: Mojicule!
PRIMUL GLAS: Mototoalo!
AL DOILEA GLAS: Mitocanule!
PRIMUL GLAS: Bleago! Putoare!
AL DOILEA GLAS: Bădăranule!
PRIMUL GLAS: Atenţie la bulgăraş ! Fii atentă!
AL DOILEA GLAS: încet!
PRIMUL GLAS: A... a... atenţiei!
(Pe scenă se rostogoleşte un bulgăre mare de băligar, împins de o pereche de gindaci de băligar.)
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: N-a păţit nimic?
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Da de unde! Nici pomeneală! Ah! ce spaimă! Aşa-i, bulgăraşule, că n-ai păţit nimic? Tu, tu, tu... dragul nostru bulgăraş!
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Ha ha, micul nostru capital! Bălegăruşul nostru! Aurul nostru! Tu eşti totul pentru noi!
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Băligar frumos ce eşti, comoara noastră, bulgăre minunat, averea noastră nepreţuită.
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Tu, dragostea şi singura noastră bucurie! Cît am mai adunat şi-am mai alergat. Am cărat băligar şi am strîns resturi puturoase... Ne-am rupt bucăţica de la gură pentru tine...
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: ... şi picioarele ni le-am tocit. Şi cîte grămezi am răsturnat, cît am mai scormonit, pînă te-am bătătorit şi te-am făcut atît de frumos.
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Şi te-am rotunjit, şi te-am întregit, pe tine, soarele nostru!
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Giuvaerul nostru!
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Viaţa noastră!
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Opera noastră!
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Ia miroase-l şi tu, femeie! Ce frumuseţe răpitoare! Ia cîntăreşte-l puţin ! Ce mare e!
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: E un adevărat dar de la Dumnezeu !
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: O binecuvîntare!
NIMFA: Cătuşele lumii crapă.
O nouă viaţă începe. Eu mă nasc!
(Văgabondul ridică iarăşi Capul.)
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Gîndacule!
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Ce vrei?
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Ha ha ha ha.
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Ha ha, ha ha! Nevastă!
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Ce vrei?

GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Ha ha ha! Ce bine e să ai şi tu un lucru al tău. Averea ta. Visul vieţii tale.
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Bulgărele tău.
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Rodul muncii tale.
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Ha ha ha!
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: O să înnebunesc de bucurie. O... o... o să înnebunesc de atîtea griji. Zău, dacă n-o să înnebunesc. .. ....
G1NDĂCIŢA DE BĂLIGAR: De ce?
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: De griji. Acum, cînd avem şi noi bulgărele nostru! Mi l-am dorit atîta! Şi acum, cînd îl avem, trebuie să ne facem altul. Să luăm truda de la început.
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Altul, de ce?
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Tîmpito! Ca să avem doi.
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Aha, doi. Ai dreptate.
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Ha, ha, ia gîndeşte-te: doi bulgări! Cel puţin doi. Hai să zicem trei. Ştii, oricine are un bulgăre, trebuie să-şi mai facă încă unul.
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Ca să aibă doi...
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Sau, mai bine, trei.
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Gîndacule!
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Ei, ce e?
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Mi-e frică. Nu cumva să ni-l fure cineva.
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Ce? Pc cine?
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Bulgărele nostru. Mîngîierea noastră. Tot ce avem noi pe lume.
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Bu... bulgărele nostru? Pentru Dumnezeu, nu cobi, femeie!
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: De vreme ce... ce.... *ce* nu-l putem lua cu noi, atunci cînd o să facem altul.
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: 11 punem la păstrare, ştii? 11 punem bine. 11 ascundem. În pămînt. Stai, undeva, în vreo gaură, în vreo găurică, în siguranţă, ştii? Trebuie pus bine.
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Numai de nu l-ar găsi cineva!
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Nu, nu! Of, şi tu! Mai taci din gură! Auzi vorbă,să ni-l fure! Bulgăraşul nostru! Aurul nostru! Capitalul nostru mic şi rotund...
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Baliga noastră preţioasă! Viaţa noastră! Toate visurile noastre.
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Ştii ce? Rămîi tu aici de pază. Păzeşte-1! Fii atentă!
(O porneşte în goană.)
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Unde pleci iar?
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Să caut o gaură... O găurică... o gaură adîncă... să îngrop bulgăraşul... iubitul... aurul

noştru... în siguranţă... *(Iese.)* Fii a... ten...tă...

GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Gîndacule! Hei, gîndacule, vi- no- ncoace! Stai puţin ! Uite colo, e... Hei, gîndacule! Nu mă mai aude. Acolo e o gaură grozavă ! Gîndacule! S-a dus. Şi ce gaură minunată e acolo! Nătărăul! Blegul ! Tîmpitul! Aş vrea să mă uit la ea numai un pic... Nu, nu plec nicăieri, bulgăraşule. Mă duc... să arunc numai o privire... Bulgăraşule, bulgăraşule dragă! Aşteaptă doar o clipă că mă întorc imediat. Imediat! Să arunc o privire numai şi mă întorc... *(Fuge spre fundul scenei, se întoarce.)* Bulgăraşule, să mă aştepţi cuminte. Mă întorc îndată, îndată! *(Intră în gaura Scorpionului.)*

NIMFA: Să te naşti! Să naşti! O lume nouă !

(Vagabondul se scoală.)

UN GÎNDAC DE BĂLIGAR STRĂIN *(năvăleşte din culise, unde stătuse la pîndă):* Au plecat. Acum e momentul potrivit.

(Urneşte bulgărele din loc.)

VAGABONDUL: Hei, nu da peste mine că mă răstorni.

GÎNDACUL STRĂIN: La o parte, cetăţene!

VAGABONDUL: Da ce dai de-a dura acolo?

GÎNDACUL STRĂIN: Ha ha ha! Un bulgăre. Capital! Aur!

VAGABONDUL *(se dă înapoi):* Cam pute aurul ăsta al tău.

GÎNDACUL STRĂIN: Aurul nu pute. Hai, bulgăraşule, rostogoleşte-te! Învîrteşte-te, avere! Circulă! Ferice de cine e avut. Ha ha ha, măi să fie! Cine are, are.

VAGABONDUL: Ce-ai spus?

G1NDACUL STRĂIN: Ce să spun? Că e bine să ai şi tu un lucru al tău. *(Rostogoleşte bulgărele spre stingă.)* Comoara mea! Averea mea fără seamăn de frumoasă. Giuvaerul meu! Tu eşti tot ce am pe lume! *(Porneşte.)* Să ai un lucru al tău! Să-ţi pui averea la adăpost! S-o îngropi bine! A... a... atenţie!

(Iese.)

VAGABONDUL: Să ai şi tu ceva? De ce nu? Fiecare vrea să aibă bulgărele lui.

GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR *(se întoarce din gaura Scorpionului):* Ah, ah, vai de mine, aici locuieşte cineva: un Scorpion. O larvă. Nu, bulgăraşule, nu te punem aici. Dar unde e bulgăraşul? Unde? Unde? Unde e bulgă- raşul meu? Unde e scumpul nostru bulgăraş?

VAGABONDUL: Păi, chiar acum...

GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR *(se aruncă asupra lui):* Hoţule! Hoţule! Unde mi-ai pus bulgărele?

VAGABONDUL: Ţi-am spus doar! Chiar în clipa asta...

GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: : Ucigaşule, dă-l încoace! Dă- mi-l înapoi!

VAGABONDUL: Chiar acum, un domn a plecat cu el şi-a hiato pe aici.
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Ce domn? Cine?
VAGABONDUL: Unul burtos, îndopat, buhăit... GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Bărbatu-meu!
VAGABONDUL: Un bădăran, cu picioarele strîmbe, un mitocan înfumurat...
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Ăsta-i sigur bărbatu-meu!
VAGABONDUL: Şi spunea că e bine să ai un lucru al tău şi să-l îngropi.
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: El e! Cu siguranţă că a găsit o gaură! *(Strigă.)* Gîndacule! Scumpule! Pe unde umblă prostul ăla?
VAGABONDUL: Pe aici, a plecat cu bulgărele.
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Neghiobul ! Nu putea să mă cheme şi pe mine? *(Fuge spre stînga.)* Gîndacule! Bărbăţele, stai! Bui — gă — ra — şu — le ! (Iese.) Bui... bui... bui... bulgăraşule!
VAGABONDUL: Ăsta e altfel. Se vede imediat
Are, în ea, ceva de om mai serios.
Mă scuzaţi, eram cam beat
Şi mi se părea că sînt cu toţii fluturi.
Fluturi frumoşi, cu aripile cam terfelite Crema lumii în eterna împerechere, Doamnele acelea interesante şi pajii lor Ha, ha! Goană de insectă după un pic de desfătare, Slăbiţi-mă cu o astfel de protipendadă.
Ăştia, măcar, miros a muncă cinstită, omenească. Nu vor să huzurească, nu vor decît să aibă ceva al lor, Nu sînt gentlemeni, în schimb, ci sînt poporul.
. Stau cu picioarele pe pămînt, cred numai în ce durează,
îşi construiesc umili fericirea, chiar dacă c făcută din băligar;
Desfătarea e trecătoare. Băligarul e durabil.
Şi bulgărele înseamnă ceva. Şi bulgărele e o operă Dacă munca nu-ţi place, îţi place în schimb cîştigul. Iubeşti pentru tine, construieşti pentru toată lumea, Munceşti pentru alţii şi, dacă strîngi cu lăcomie, zău, Că şi lăcomia poate fi o virtute, cînd eşti lacom pentru familie.
Familia îşi are drepturile ei, familia sfinţeşte totul. Şi cînd ai copii, dracul să mă ia, dacă nu ai dreptul să şi furi.
Mă rog! Aşa stau lucrurile, şi totul se explică în două cuvinte:
„Ce nu face omul ca să-şi perpetueze speţa“.
NIMFA *(strigă):* Faceţi mai mult loc pe lume! Un lucru uriaş se pregăteşte !
VAGABONDUL *(se întoarce spre ea):* Ce anume?
NIMFA: Mă nasc eu!

VAGABONDUL: Bine faci! Şi ce-o să fii tu, de fapt? NIMFA: Nu ştiu! Nu ştiu! Ceva măreţ!
VAGABONDUL: Aha.
(O ridică ţi o reazemă de un fir de iarbă.)
NIMFA: O să realizez ceva uluitor!
VAGABONDUL: Ce-o să realizezi?
NIMFA: O să mă nasc.
VAGABONDUL: Bravo ţie, Nimfo! Te apreciez, într-o febrilă agitaţie
Totul pe lume, conlucrează pentru naşterea sa!
Vrea să existe, vrea să trăiască, vrea să dureze şi orice ar simţi, Rămîne, precis, un singur lucru, încăpăţînata voluptate de a fi!
NIMFA: Vesteşte lumii întregi: A sosit clipa cea mare, În care eu... în care eu...
VAGABONDUL: în care, tu, ce?
NIMFA: Nimic. Nu ştiu încă. Vreau să fac însă un lucru măreţ!
VAGABONDUL: Măreţ? Grandios? Bine, îmbată-te cu gîn- dul ăsta;
Indivizii aceia de treabă, cu bulgării lor, probabil nu te-ar înţelege.
Căci bulgării sînt mici şi plini
Iar făgăduielile — mari şi goale!
NIMFA: Ceva uriaş!
VAGABONDUL: Şi totuşi, Nimfo, să ştiu că asta îmi place la tine. Vrei să se întîmple ceva măreţ! Numa' să fie măreţ! Mă întreb însă, Nimfo, Ce-o să iasă din tine? De ce nu te trezeşti odată?
NIMFA: întreaga lume va fi uimită cînd mă voi naşte eu.
VAGABONDUL: Hai odată! Aştept.
(Se aşază.)
SCORPIONUL *(dinspate, cu paşi lungişi uşori, trage—în galeria lui — cadavrul unui greier):* Cucu, Larvă mică! Ghici ce ţi-a adus tăticul?
(Intră în galerie.)
NIMFA *(strigă):* Ce durere! Chinurile facerii! întregul univers crapă, Ca să mă nască.
VAGABONDUL: Naşte-te!
NIMFA: La o parte! La o parte! Să nu te mătur în avîntul meu Cînd voi veni pe lume.
VAGABONDUL: Naşte-te 1
SCORPIONUL *(se întoarce de-a-ndăratelea din gaură):* Nu, nu, fetiţa mea, acum trebuie să papi. N-ai voie să ieşi afară. Larvă mică, ţţ, ţţ, ţţ, pentru nimic în lume! Hai, hai, copilaşule! Tăticul se întoarce imediat şi îţi aduce păpică,

da? Cam ce-ai vrea tu, mîncă- cioaso ?
LARVA *(în faţa intrării în galerie):* Tăticule, mă plictisesc.
SCORPIONUL: Ha ha, ce scumpă e, nu? Vino să te pup, Lărvuţo! Tata o să-ţi aducă ceva fraged de tot... Ce, iar un greier? Ha ha, ştii că n-ai gusturi proaste?
LARVA: Aş vrea... nu ştiu.
SCORPIONUL: Doamne, deşteaptă mai eşti, Larvol Meriţi ceva bun pentru asta. Pa, pa, copilaşule! Tăticul trebuie să se ducă la treabă, trebuie să aibă grijă de draga, de frumoasa lui Lărviţă... Hai, du-te, du-te pă- puşico. Papă tot. *(Larva coboară în galerie. Cupaşi lungi spre Vagabond.)* Dumneata cine eşti?
VAGABONDUL *(sare şi se dă înapoi):* Eu.
SCORPIONUL: Eşti comestibil?
VAGABONDUL: Nu, nu cred să fiu.
SCORPIONUL *(îl miroase):* Nu eşti destul de proaspăt. Cine eşti?
VAGABONDUL: Un pierde-vara.
SCORPIONUL *(se înclină uşor):* Scorpion. Ai copii?
VAGABONDUL: Nu. Cred că n-am.
SCORPIONUL: Ah! Ai văzul-o?
VAGABONDUL: Pe cine să văd?
SCORPIONUL: Pe Lărvuţa mea. E fermecătoare, nu-i aşa? Ce copil isteţ! Şi cum mai creşte! Ce poftă de mineare are, ha ha! Copiii sînt o mare bucurie la casa omului, nu-i aşa?
VAGABNDUL: Aşa spune toată lumea...
SCORPIONUL: Este? Cel puţin ştii pentru cine munceşti. Ai copil, îl îngrijeşti, munceşti, lupţi! Asta e adevărată viaţă, au? Copilul vrea să crească, vrea să mănînce, e gurmand, vrea să se joace, nu? N-am dreptate?
VAGABONDUL: Copilul vrea multe.
SCORPIONUL: Mă crezi că-i aduc doi-trei greieri pe zi?
VAGABONDUL: Cui?
SCORPIONUL: Fetiţei mele. Fermecătoare, nu? Şi atît de deşteaptă! Crezi că-i mănîncă întregi? Da de unde! Niimai părţile cele mai fragede; îi mănîncă de vii, ha ha! Minunat copil, nu?
VAGABONDUL: Minunat.
SCORPIONUL: Sînt mîndru de ea. Cu adevărat mîndru. Leită taică-su, nu? Sîngele meu, domnule! Ha ha! Da ia uite la mine cum pălăvrăgesc, în loc să-mi văd de treabă. Ehe! Cît trebuie să mai caut! Cîtă alergătură ! Dar nu contează, cînd ai pentru cine. N-am dreptate?
VAGABONDUL: Aşa se spune!
SCORPIONUL: Păcat că nu eşti comestibil. Mare păcat, să-ţi spun drept. Că, de adus, trebuie să-i aduc ceva, nu? *(Pipăie Nimfa.)* Asta ce-o mai fi?
NIMFA *(strigă):* Eu vestesc renaşterea lumii!

SCORPIONUL: Nu e coaptă încă. Nu e bună de nimic, nu?
NIMFA: Eu voi crea!
SCORPIONUL: Ce grijă şi educaţia copiilor! Griji mari, nu? E o sarcină serioasă, domnule, să întreţii o familie. Judecă şi dumneata. Să hrăneşti măiunţeii ăştia amărîţi. Să-i creşti de mici,să le asiguri viitorul, nu? Asta ñu e un fleac, ascultă-mă pe mine. Am plecat! Respectele mele, noroc. Sluga dumitale, domnule. *(Din fugă.)* Pa, pa, fetiţa mea! Mă întorc imediat!

(Iese.)

VAGABONDUL: Să-i creşti de mici. Să asiguri. Să întreţii. Să îndopi gîtlejurile flămînde.

Toate astea le cere familia. Şi să le aduci greieri vii. Dar şi greierele vrea să trăiască şi nu ucide pe nimeni. Săracul! El preamăreşte viaţa cu umila lui melodie. Lucrul ăsta nu-l pot înţelege.

LARVA *(iese din galerie):* Tăticule! Tăticule!
VAGABONDUL: Aşadar, tu eşti Larva? Stai să te văd şi eu.
LARVA: Ce nesuferit eşti!
VAGABONDUL: De ce?
LARVA: Nu ştiu. Ah, cum mă mai plictisesc! Aş vrea... Aş vrea...
VAGABONDUL: Ce-ai mai vrea?
LARVA: Nu ştiu. Să sfîsii ceva! Ceva viu... Ah, m-aş zvîrcoli.
VAGABONDUL: Ce ai?
LARVA: Nesuferitule, nesuferitule, nesuferitule!

(Intră.)

VAGABONDUL: Să-ţi întreţii familia! Treaba asta nu-mi iese din cap.

Omul nu poate decît să se mire cînd cunoaşte mai dea-proape insectele!

(Intră Gindacul de băligar.)

GlNDACUL DE BĂLIGAR: Hai, mişcă, madam! Am găsit gaură! Unde eşti? Unde e bulgăraşul meu? Unde mi-e nevasta?
VAGABONDUL: Nevasta dumitale? Nu cumva e o hoaşcă grasă, urîtă şi rea de clanţă?
GlNDACUL DE BĂLIGAR: Ea e! Unde mi-e bulgăraşul?
VAGABONDUL: Una aşaa... turbată, o tîrfă murdară.
GlNDACUL DE BĂLIGAR: Da, da! Exact! Ea e! Lam lăsat bulgărele meu! Unde mi-a pus bulgăraşul?
VAGABONDUL: Dacă-i aşa, află că jumătatea dumitale s-a dus să te caute.
GlNDACUL DE BĂLIGAR: Şi bulgărele meu unde e?
VAGABONDUL: Bulgărele ăla mare, puturos?
GlNDACUL DE BĂLIGAR: Da, da, aurul meu! Averea mea! Tot ce am eu pe lume! Unde e frumosul meu bulgăre? Am

lăsat-o pe nevastă-mea să-l păzească!
VAGABONDUL: L-a rostogolit pe ici încolo un domn. Se purta de parcă i-ar fi aparţinut.
GlNDACUL DE BĂLIGAR: Cu nevastă-mea n-are decît să facă ce vrea! Dar unde mi-e bulgărele?
VAGABONDUL: Păi, asta-ţi şi spun: l-a luat un domn. A plecat cu el. Soţia dumitale tocmai dispăruse...
GlNDACUL DE BĂLIGAR: Şi unde era? Unde?
VAGABONDUL: S-a dus după el. A crezut că eşti dumneata. Striga după dumneata.
GlNDACUL DE BĂLIGAR: Cine striga? Bulgărele meu?
VAGABONDUL: Nu, soţia dumitale.
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Eu nu te întreb de ea! Unde e bulgărele meu, asta mă interesează!
VAGABONDUL: Domnul acela a plecat rostcgolindu-l.
GÎNDACUL DE BĂLIGAR: Ce rostogolea? Bulgărele meu? Doamne sfinte! Puneţi mîna pe el! Puneţi mîna pe el! Hoţii! Criminalii! *(Se aruncă la pămînt.)* Averea mea cinstită! M-au omorît! Mai bine îmi dau viaţa decît bulgărele meu scump de băligar! *(Sare în picioare.)* Ajutor! Prindeţi-1! Ucigaşii!
(Se năpusteşte spre stingă.)
VAGABONDUL: Ha ha ha! Crimă! Tîlhărie! Prăbuşeşte-te, boltă cerească,
Pentru un bulgăre furat! într-o durere atît de cumplită
Nu există decît o singură alinare: că bulgărele
Va aparţine tot unui gîndac de băligar.
(Se aşază la o parte.)
UN GLAS DE BĂRBAT *(din culise):* Atenţie, nevestico, atenţie, să nu te împiedici. Uite-o, uite-o, căsuţa noastră! Noua noastră căsuţă! Ah, fii atentă! Nu cumva te-ai lovit?
UN GLAS DE FEMEIE: Nu, Greiere! Nu fi exagerat.
UN GLAS DE BĂRBAT: Dar, draga mea, trebuie să fii atentă. Cînd aştepţi un copil...
(Apar Greierele şi Greieriţa însărcinată.)
GREIERELE: Şi acum deschide ochişorii mari. Aşa... Aici e! îţi place?
GREIERIŢA: Ah, Greiere, sînt tare obosită!
GREIERELE: Aşază-te, sufleţelule! Aşază-te! Stai, încetişor, uite aşa.
GREIERIŢA *(se aşază):* Cît drum şi pentru mutatul ăsta! Nu, Greiere, tu n-ai minte.
GREIERELE: Hi hi hi! Mămico, cucul Mamă! Mămico! Mămicuţo!
GREIERIŢA: Dă-mi pace, urîtule!
GREIERELE: Hi hi! Uite, am tăcut! Vorbeam şi eu aşa, într-o doară. Doamna Greier nu e însărcinată. Nici pomeneală!

Vai de mine, dar cum de puteţi să credeţi una ca asta despre dînsal!

GREIERIŢA *(plîngăreaţă):* Răule, ţie îţi arde de glumei

GREIERELE: Sigur, scumpo, fiindcă sînt atît de fericit. Gîndeşte-te la greieraşi, la ţipetele, la ţîrîitul lor. Hi, hi, hi! Nevestico! O să înnebunesc de bucurie.

GREIERIŢA: Ha, ha! Uite la el, fason de tată! GREIERELE: Hi hi hi hi! Ei, îţi place aici? GREIERIŢA: E frumos. Asta e noua noastră casă? GREIERELE: Cuibul nostru, vila noastră, prăvălia noastră! Hi, hi, hi! Reşedinţa noastră.

GREIERIŢA: N-o fi avînd igrasie? Cine a construit-o?

GREIERELE: Doamne păzeşte! A locuit aici alt greier.

GREIERIŢA: Zău? Şi de ce s-a mutat?

GREIERELE: Hi hi hi! Da, s-a mutat! S-a mutat! Nu ştii ' unde? Ghici ghicitoarea mea!

GREIERIŢA: Nu ştiu. Ah, Doamne, mult mai durează pînă să spui tu ceva! Zi iute, Greiere!

GREIERELE: Ei bine — ieri, un sfrîncioc l-a înfipt într-un ghimpe. Zău, draga mea, l-a străpuns de tot. închi- puie-ţi şi tu! Uite aşa dă din picioruşe, vezi? Hi, hi, că mai trăieşte. Şi eu, cum l-am văzut, mi-am zis: Uite o afacere pentru noi! O să ne mutăm în căsuţa lui! Maică Precistă, ce noroc! Hi hi! Ce zici de asta?

GREIERIŢA: Mai trăieşte? Brrr, e groaznic!

GREIERELE: Nu-i aşa? Am avut nu noroc orb. Tralala, tra tra, tralala, tralala, tra. Stai, să-mi şi agăţ firma. *(Scoate din raniţă o placă cu inscripţia „GREIERE — note muzicale*[11]*.)* Unde s-o atîrn? Aşa? Mai la dreapta? Mai la stînga?

GREIERIŢA: Ceva mai sus. Şi zici că încă mai dă din picioare?

GREIERELE *(bate tăbliţa şi îi arată):* Dacă-ţi spun: uite-aşa.

GREIERIŢA: Brr! Şi unde e?

GREIERELE: Ai vrea să-l vezi?

GREIERIŢA: Aş vrea. Nu, n-aş vrea. Trebuie să fie îngrozitor!

GREIERELE: Hi hi hi, se-nţelege. Am pus-o bine? GREIERIŢA: Bine. Greiere, mă simt cam ciudat... GREIERELE *(aleargă spre ea):* Doamne sfinte, nu cumva,,, ţi-a venit ceasul.,.

GREIERIŢA: Nu cred, fugi de-aici! Au, mi-e frică!

GREIERELE: Vai, mămico, de ce să-ţi fie frică? Hi hi hi^ orice cuconiţă e în stare de aşa ceva.

GREIERIŢA: Nu mai vorbi prostii! *(începe săplîngă.)* Greiere, o să mă iubeşti toată viaţa?

GREIERELE: Bineînţeles, sufleţelule! Doamne, Doamne, numai să nu plîngi! Mămico, te rog!

GREIERIŢA *(plînge cu sughiţuri):* Arată-mi cum dă din picioruşe!

GREIERELE:' Uite aşa.

GREIERIŢA: Hi, hi, ce nostim trebuie să fie.

GREIERELE: Hai, hai, vezi? S-a terminat cu plînsul. *(Se aşază*

Ungă ea.) Ai răbdare să vezi ce frumos o să ne aranjăm. Şi cum ne-om mai înstări puţin ne punem... GREIERIŢA: Perdeluţe!
GREIERELE: Şi perdeluţe. Hi hi hi, se-nţelege că mai întîi perdeluţe! Ah, ce deşteaptă eşti tu! Dă-mi un pupic!
GREIERIŢA: Lasă-mă! Du-te, n-ai pic de minte!
GREIERELE: Bineînţels că n-am! *(Sare în sus.)* Ghici ce-am cumpărat?
GREIERIŢA: Perdeluţe!
GREIERELE: Nu, ceva mai mic. *(Caută prin buzunare.)* Unde Dumnezeu...
GREIERIŢA: Repede, arată-mi, arată-mi!
GREIERELE *(scoate din fiecare buzunar cîte o jucărioară de copii şi le sună cu amîndouă mîinile):* Ţîr, ţîr, ţîr.
GREIERIŢA: Vai, ce drăguţe sînt! Greiere, dă-mi-le şi mie!
GREIERELE *(sună şi cîntă):*
„S-a născut un drăgălaş Greieraş, greieraş, greieraş, Lingă pat la ăla micu Stau măicuţa şi tăticu, Capetele-şi apropiau Unul de-altul, rezemate, Apropiate, apropiate Şi-l priveau, priveau, priveau. Şi-i cîntau ca la copii Nani-nani, nani-ni.
Ţîr-ţîr-ţîr şi cri-cri-cri.
Hi hi hi.“ GREIERIŢA: Dă-mi-le, repede! Ah, tăticule, abia aştept! GREIERELE: Ascultă, nevestico...
GREIERIŢA *(sună jucăriile şi cîntă):* Greieraş, greieraş, greieraş...
GRtllERELB: Acum trebuie să dau o raita. înţelegi? Samă anunţ, să bat pe la uşi...
GREIERIŢA *(sună şi cîntă):* „Cri, cri, cri...
Ţîr-ţîr-ţîr şi cri-cri-cri.“
GREIERELE: Să mă introduc şi eu în societate, să-mi fac relaţii, să văd care-i situaţia. Dă-mi şi mie o jucărie, s-o sun pe drum.
GREIERIŢA: Ah, şi eu ce-o să fac în timpul ăsta? *(Plîngă-reaţă.)* Mă laşi aici?
GREIERELE: Ţîrîie şi tu să te distrezi pînă viu. Mai ştii, poate vine vreun vecin! Stai puţin de vorbă cu el, îl întrebi despre copii, despre una, despre alta, mă rog! Şi... şi, cu naşterea, mai aşteptăm, nu-i aşa? După ce mă întorc acasă.
GREIERIŢA: Răule!
GREIERELE: Hi hi hi! Pa, sufleţelule, fii prudentă! Mă întorc numaidecît. într-o clipă sînt aici.
(Iese în fugă.)
(Greierifa sună din jucărie.)
GREIERELE: *(îi răspunde de departe).*
GREIERIŢA: S-a născut un drăgălaş... Mi-e frică!

VAGABONDUL *(ridicîndu-se în picioaie):* N-are de ce să-ţi fie frică. Ce e mic se naşte uşor.
GREIERIŢA: Cine-i acolo? Vai, un gîndac. Nu muşti?
VAGABONDUL: Nu.
GREIERIŢA: Ce-ţi mai fac copiii?
VAGABONDUL: N-am copii. Nu am. Sub plapuma conjugală
Eu n-am clocit o înduioşătoare dragoste de familie, Nici fericirea fierbinte de a avea, deasupra capului, un acoperiş propriu,
Ba, nici măcar, bucuria caldă pe care ţi-o dă nenorocirea altuia.
GREIERIŢA: Vai, vai, vai, nu ai copii? Păcat. *(Sună.)* Greiere !
Greiere! Ah, nu mai răspunde. Gîndacule, de ce nu te-ai însurat?
VAGABONDUL: Egoismul, cuconiţă, egoismul.
Ar trebui să-mi fie ruşine.
Egoistul se simte la largul lui în singurătate.
Nu trebuie să iubească atît. Şi nici să urască atît.
Şi nici să invidieze pe alţii pentru locşorul lor pe'lume.
GREIERIŢA: Ah, da, bărbaţii! *(Sună.)* Greieraş, greieraş, greieraş...
NIMFA*(strigă):* Eu port viitorul. Eu... eu...
VAGABONDUL *(merge spre ea):* Naşte-te odată!
NIMFA: Voi face un lucru măreţ!
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR *(intră în goană):* Bărbatu-miu nu-i aici? Pe unde-o fi umblînd prostul ăla? Unde e bulgărele nostru?
GREIERIŢA: Oh, doamnă, vă jucaţi cu bulgări? Arătaţi-mi-i şi mie?
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Nu e bulgăre de jucat! E viitorul nostru, avutul nostiu, tot ce avem noi pe lume! Soţul meu, blegul ăla, a dispărut cu el.
GREIERIŢA: Dumnezeule, nu cumva a fugit?
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Dar al dumitale unde e?
GREIERIŢA: Cu negustoria. *(Sună.)* Greiere! Greiere!
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Cum de te lasă singură? După cîte văd, biata de dumneata, îţi aştepţi sorocul!
GREIERIŢA: Hî hî hî!
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Aşa tînără! Ce? Voi nu faceţi bulgări?
GREIERIŢA: Bulgări, pentru ce?
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Bulgărele — e familia. E viitorul. E întreaga viaţă.
GREIERIŢA: O nu! Viaţa înseamnă să ai căsuţa ta, cuibuşorul tău, prăvălioara ta. Şi perdeluţe. Şi copii. Şi să ai greierele tău. Gospodăria ta. Şi atîta tot.
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Cum de puteţi trăi fără bulgăre?

GREIERIŢA: Ce să facem cu el?
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: L-aţi purta peste tot cu voi. îţi spun, scumpă doamnă, cu nimic nu-ţi legi mai mult bărbatul decît cu un bulgăre.
GREIERIŢA: O, nu! Cu o căsuţă.
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Ba cu un bulgăre.
GREIERIŢA: Ba cu o căsuţă.
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Doamne, grozav mi-ar mai plăcea să stau mai mult de vorbă cu dumneata! Eşti atît de simpatică...
GREIERIŢA: Ce-ţî mai fac copiii?
GÎNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Numai de mi-aş găsi bulgărele! *(Iese.)* Bul...bul...bul-găraşule! Bul... bul... bul...
GREIERIŢA: Vai, ce împuţită! A lăsat-o şi bărbatu-su! Hi hi! *(Sună.)* Ţîr-ţîr-ţîr şi cri-cri-cri. Mă simt... mă simt... aşa ciudat... *(Trebăluieşte pe lîngă poartă.)* Hi hi hi, cum mai dă din picioruşe, ăla împuns acolo!
SCORPIONUL *(intră în goană din culise):* Aha! *(Se apropie de ea cu paşi lungi, uşori. Scoate, de sub pulpană, un pumnal, o străpunge pe Greierilă cu o mişcare largă şi o trage spre gaura lui.)* La o parte!
VAGABONDUL *(se dă înapoi):* O... o! O crimă!
SCORPIONUL *(în deschizătura galeriei):* Cucu, fetiţa mea! Hai repede, să vezi ce ţi-a mai adus tata!
VAGABONDUL: A omorît-o! Şi eu... eu am stat aici ca un bolovan. O, Doamne, n-a zis nici pis! Şi nimeni n-a strigat de groază! Nimeni nu i-a sărit în ajutor!
PARAZITUL *(apare din fund):* Bravo, prietene, asta-i şi părerea mea.
VAGABONDUL: Să pieri aşa, fără apărare!
PARAZITUL: Aşa zic şi eu. Tocmai mă uitam! N-aş fi în stare să fac una ca asta. Nu, n-aş fi putut. Fiecare vrea să trăiască. N-am dreptate?
VAGABONDUL: Cine eşti tu?
PARAZITUL: Eu? Nimeni deosebit. Un biet sărac. Un orfan. Mi se spune Parazitul.
VAGABONDUL: Oare ai voie să ucizi aşa?
PARAZITUL: Vorba mea. Crezi că el, Scorpionul, o face de nevoie? Crezi că-i e foame, cum mi-e mie? Ţi-ai găsit! Omoară ca să-şi facă provizii. Grămădeşte. E un adevărat scandal, nu? Unde vezi aici dreptate? De ce să aibă ei provizii, şi altuia să-i gbiorăie maţele de foame? Fiindcă el are pumnal şi eu doar mîinile astea goale? Nu-i aşa?
VAGABONDUL: Se pare că da.
PARAZITUL: Aşa zic şi eu. Nu există egalitate. Eu, de exemplu, nu omor pe nimeni. Am mandibule prea moi. Vreau să zic, am o inimă prea bună. Nu dispun de mijloace de trans... trans... transport. Mie mi-e numai foame. Ei bine,

aşa trebuie să fie pe lume?
VAGABONDUL: Nu.,., nu.,, nu trebuie să ucizi.
PARAZITUL: Vorba mea, prietenie. Sau, cel puţin, să nu aduni. Mănînci, şi gata! Să aduni, e o tilhărie faţă de cei ce nu pot aduna. Să mănînci pe săturate, şi gata! Atunci ar ajunge pentru toţi. Ce zici, n-am dreptate?
VAGABONDUL: Nu ştiu.
PARAZITUL: Vorba mea.
SCORPIONUL *(se întoarce din gaură):* Aşa, papă, copilaşule, papă! Alege ce vrei tu. Nu-i aşa că ai un tătic bun?
PARAZITUL: Respectele mele, conaşule! SCORPIONUL: Noroc. Noroc. Comestibil?
(Il miroase.)
PARAZITUL: Hehe, conaşul glumeşte. Da de unde!
SCORPIONUL: Şterge-o, scîrbosule! Derbedeule! Ce cauţi aici? Cară-te!
PARAZITUL: He he, întocmai vorba mea, conaşule!
(Se trage înapoi.)
SCORPIONUL *(Vagabondului):* Noroc. Ei, ai văzut?
VAGABONDUL: Am văzut.
SCORPIONUL: Bună treabă, nu? Ha-ha! Nu oricine e în stare. Pentru asta, domnule, ai nevoie de... *(Se loveşte pe frunte.)...* specializare. De spirit întreprinzător. De i-ni-ţia-ti-vă. Şi de vederi largi şi de dragoste de muncă, ascultă-mă pe mine!
PARAZITUL *(se apropie):* Vorba mea.
SCORPIONUL: Domnule, cine vrea să trăiască trebuie să ştie să se descurce. E la mijloc viitorul. Familia! Şi, nu ştiu cum să-ţi explic, e şi un fel de ambiţie. O personalitate puternică trebuie să se afirme, n-am dreptate?
PARAZITUL: Aşa zic şi eu, conaşule.
SCORPIONUL: Tocmai, tocmai. Să-ţi faci datoria cum trebuie. Să creşti noi scorpioni, să foloseşti talentul care zace în tine. Asta numesc eu viaţă utilă, nu?
PARAZITUL: întocmai, înălţimea voastră!
SCORPIONUL: Gura, pocitanie, nu vorbesc cu tine.
PARAZITUL: Aşa zic şi eu, înălţimea voastră!
SCORPIONUL: Şi ce bine te simţi cînd îţi împlineşti astfel menirea! Cînd îţi faci o parte din treabă! Cînd simţi că nu trăieşti degeaba! E un sentiment înălţător, nu? Ei bine, salut, fug! Sluga dumitale! *(Iese în goană.)* Pa, Lărvuţo, la revedere!
(Iese.)
PARAZITUL: Ucigaş bătrîn! Crede-mă că mi-a fost greu să mă abţin ca să nu-l sugrum. Doamne, şi eu aş lucra dac-ar trebui. Dar de ce să lucrez eu, cînd altul are mai mult decît poate să mănînce? Am şi eu iniţiativă, ha-ha, uite-aici. *(Se bate pe burtă.)* Mi-e foame, foame, înţelegi? Asta-i

viaţă?
VAGABONDUL: Totul numai pentru o bucată de carne!
PARAZITUL: Vorba mea! Totul numai pentru o bucată de carne, iar săracul să n-aibă ce minca! E împotriva legilor firii. Fiecare vrea să mănînce. N-am dreptate?
VAGABONDUL *(ridică jucăria şi sună):* Biata de ca! Sărăcuţa de ea!
PARAZITUL: Aşa zic şi eu. Fiecare vrea să trăiască.
(Din culise răspunde un Jîriit.)
GREIERELE: *(intră în fugă şi sună din jucărie):* Aici sînt, nevestico, aici, aici, aici! Unde eşti, iubito? Ghici ce ţi-a adus bărbăţelul tău?
SCORPIONUL *(apare în spatele lui):* Aha!
VAGABONDUL: Păzea! Păzeşte-te!
PARAZITUL *(îl ţine):* Lasă-l, cetăţene! Nu te amesteca! Întîmplă-se ce trebuie să se întîmple!
GREIERELE: Mămicuţo!
SCORPIONUL *(îl străpunge cu o mişcare largaşi îl ia cu el):* Fetiţa mea! Lărvuţo, ghici ce-ţi mai aduce tăticuţul tău cel bun.
(Intră în galerie.)
VAGABONDUL *(ridică pumnul):* O, Creatorule! Cum poţi privi una ca asta?
PARAZITUL: Vorba mea. Al treilea greiere pe care-l are ucigaşul ăla, şi eu nimic. Şi la una ca asta trebuie să te uiţi!
SCORPIONUL *(iese în fugă din galerie):* Nu, nu copilaşule, n-am timp. Tăticu trebuie să plece iar la treabă. Papă, papă, papă! Taci, peste o oră mă întorc.
(Iese în goană.)
PARAZITUL: Simt cum fierb. Ce tîlhar bătrîn. *(Se apropie de deschizătură.)* Asta e nedreptate! E o ruşine! Stai că-i arăt eu lui! A plecat? Trebuie să arunc o privire înăuntru.
(Intră prin deschizătură.)
VAGABONDUL: Crimă,şi iar crimă! Inimă, nu mai bate aşa tare!
Nu-s decît insecte, nu-s decît gîngănii.
Nu e decît o mică dramă printre fire de iarbă.
O simplă luptă între insecte, moravuri de gîngănii. Una e viaţa insectelor şi alta e viaţa oamenilor.
Ah, să mă văd iar printre oameni! Aşa măcar îţi poţi da seama Că, totuşi, sînt mai buni decît vermina asta.
Omul nu vrea numai să mănînce, vrea să creeze şi să construiască, Are, trebuie să recunosc, un ţel şi îşi clădeşte bulgărele...
Nu, asta o fac gîndacii! Ptiu! Ce Dumnezeu mă tot gîndesc la bulgăre!
Bulgărele e al gîndacilor, oamenii au idealuri mai umane.

Viaţa tihnită omul o preamăreşte prin întreaga lui activitate.
Ajunge atît de puţin ca să fii fericit!
Să ai un cămin cît de mic,
Să nu faci rău nimănui, să te ocupi de treburi puţine şi să zămisleşti copii, Căci viaţa vrea doar viaţă şi e dulce să priveşti Cum tu trăieşti şi cum vecinul tău... dă... din picioruşe.
Nu, asta fac greierii! Sînt zăpăcit, Încurc mereu oamenii cu gîngăniile! Această existenţă, îngustă, meschină, Această bunăstare neroadă a greierilor, pe om, nu-l satură.
Omul vrea ceva mai mult decît să se-ndoape
Şi, recunoscător, mulţumit, să-şi mestece dumicatul de fericire;
Viaţa cere bărbaţi. Viaţa cere eroi. Viaţa cere luptă! Dacă vrei să cucereşti viaţa, apuc-o puternic cu pumnul.
Dacă vrei să fii om întreg, nu ai voie să fii mic şi slab. Dacă vrei să trăieşti, atunci fii stăpîn! Dacă vrei să mănînci, atunci ucide...
A, nu! Iarăşi... asta o fac scorpionii! Linişte! Ce, voi nu auziţi Cum, în toată lumea, clempăne pe înfundate fălcile zeloase;
Cranţ-cranţ-cranţ; plescăitul sîngeros al sătulului
Deasupra îmbucăturii vii încă... Viaţa e pradă.
NIMFA *(se zvircoleşte):* Simt ceva măreţ! Ceva măreţ!
VAGABONDUL: Ce e măreţ?
NIMFA: Să te naşti! Să trăieşti!
VAGABONDUL: Niinfo, Nimfo, pe tine nu te părăsesc!
PARAZITUL *(se rostogoleşte prin deschizătură, extraordinar de umflat. Sughiţe):* Ha ha ha, ha ha ha, hîc, ha ha ha ha ha! Hîc! Ce — ha ha ha, hîc, îşi mai aprovizionase zgîrcitul bătrîn fata aia gălhîc — gălbejită. Hîc, ha ha ha ha, ha ha ha, hîc. Mi s-a făcut rău. Hîc! Plesnesc! *(Rîgîie.)* Hîc, hîc! Blestemat sughiţ! Doamne, şi eu sînt cineva. N-ar putea oricine, hîc, să mănînce atît, nu-i aşa?
VAGABONDUL: şi Larva?
PARAZITUL: Ha ha ha, ha ha ha, hîc, da, ha ha ha ha, am hîc. Larva? Am înghiţit-o şi pe ea. Masa naturii e întinsă pentru toţi! Hîc! Hîc! Hîc!
CORTINA

ACTUL AL TREILEA

FURNICILE

Scena: O pădure înverzită.
VAGABONDUL *(stă dus pe gînduri):*
Destul. Ai văzut destule. Ai văzut toate creaturile Sugînd, ca ploşniţele, pe trupul uriaş al firii, în foamea îngrozitoare de a-şi mări porţia Smulsă altuia. Să trăieşti, înseamnă să iei, Atunci, ia şi tu. Am văzut destule.
(Pauză.)

Şi ce altceva sînt eu însumi decît o gînganie, Un şvab ce adună din praf firimiturile Lăsate de alţii. Asta-i viaţa mea.
Nu sînt bun de nimic, de nimic I Nici măcar
Să fiu mîncat de cineva nu sînt bun.
NIMFA *(strigă) :* Loc 1 loc ! mă nasc,
Eliberez întreaga lume din închisoare!
Ce idee măreaţă!
VAGABONDUL: Eterna luptă pentru măruntul eu.
Goană hulpavă, grijă de insectă
Să-ţi eternizezi propria micime prin naşterea ta, Nu mai vreau, nu vreau! Toate par vrăji blestematei Aş ieşi din nou pe drumurile bătute de oameni.
Ah, drumurile oamenilor! După rătăcirile mele, Cînd o să mă salutaţi iarăşi voi, tăbliţe indicatoare, Care vestiţi pe limba oamenilor
Comuna şi plasa, judeţul şi statul.
Statul! Stai, cap prost ce eşti! Mai întîi vine comuna, Pe urmă judeţul, apoi ţara, poporul
Şi patria şi omenirea. Şi, toate astea sînt mai mari Decît fiecare „eu“ în parte. Ba tocmai în asta constă faptul
Că egoismul de insectă se cunoaşte numai pe sine Şi nu înţelege că e vorba de ceva mai mult, Comună, şi judeţ, un întreg comun... Al tuturor. NIMFA: O, chinuri ale creaţiei!
Sete arzătoare
După o faptă măreaţă!
VAGABONDUL *(sare):*
„Un întreg comun!“ Acum te-am prins, Gînd omenesc! Noi nu sintern decît grăunţele Unei mari recolte, ce aparţine tuturor. Măruntule „eu“, există ceva deasupra ta, Numeşte-l popor, omenire sau stat, Numeşte-l cum vrei, dar slujeşte-1:
Tu nu eşti nimic. Cel mai mare preţ al vieţii E jertfirea ei.
(Se aşază.)
NIMFA: Ora mîntuirii se apropie.
Semne mari şi cuvinte mari îmi vestesc sosirea.
VAGABONDUL: Omul este mare, mare prin îndatorirea sa. Nu e întreg decît acolo unde este o parte a întregului, Şi trăieşte omeneşte, dacă-şi dă viaţa pentru ceea ce E mai mare decît el.Numeşte-l acest ceva cum vrei, dar slujeşte-l.
NIMFA *(se zvârcoleşte):*
Priviţi ce aripi am!
Ce aripi uriaşe!
VAGABONDUL: De-aş şti numai pe unde s-o iau ca s-ajung la cea Mai apropiată comună! Dar, ce mă pişcă? Tu, furnicuţo? Uite, alta! Şi a treia! Pentru numele lui Dumnezeu, M-am aşezat într-un muşuroi!
(Se ridică.)
Nebunelor, ce v-a găsit să vă urcaţi pe mine? Uite la ele,

cum mai fug! Una, două, trei, patru. Şi aici una, două, trei...

între timp, cortina care acoperă fundalul scenei se ridică şi lasă să se vadă intrarea într-un furnicar. O clădire roşie cu multe etaje. La intrare stă o furnică oarbă şi numără fără întrerupere. Furnici cu raniţe, grinzi, lopeţi etc. intră şi aleargă pe la etajele clădirii, în ritmul pe care li-l dă Orbul.

ORBUL *(neîntrerupt)*: Unu doi trei patru, unu doi trei patru...

VAGABONDUL: Ce-i aici? Unchiule, ce tot numeri?

ORBUL: Unu doi trei patru...

VAGABONDUL: Ce e aici? Vreun depozit sau vreo fabrică, nu?

Hei, ce fel de fabrică e asta?

ORBUL: Unu doi trei patru...

VAGABONDUL: Ia spune, ce fel de fabrică o fi asta? Şi de ce tot numără orbul? Aha, le dă ritmul. Toţi se mişcă după cum numără el. Unu doi trei patru. Ca nişte maşini. Fir-ar să fie, a început să mi se învîrtă capul.

ORBUL: Unu doi trei patru...

PRIMUL INGINER *(intră în fugă):* Mai repede! Mai repede! Unu doi trei patru! . ■

ORBUL *(mai repede):* Unu doi trei patru! Unu doi trei patru!

(Toţi se mişcă mai repede.)

VAGABONDUL: Ce-i asta? N-auzi, domnule, ce fel de fabrică e asta?

INGINERUL: Cine e?

VAGABONDUL: Eu.

INGINERUL: Din ce neam de furnici?

VAGABONDUL: Din neamul oamenilor.

INGINERUL: Aici Furnicaria. Ce vrei?

VAGABONDUL: Mă uit.

INGINERUL: Cauţi de lucru?

VAGABONDUL: Să zicem.

AL DOILEA INGINER *(intră în fugă):* Invenţie! Invenţie!

PRIMUL INGINER: Ce fel de invenţie?

AL DOILEA INGINER: O nouă accelerare a ritmului. Ssă nu sse numere unu doi trei patru. Ssă sse numere numai un doi trei patru! Un doi trei patru! Mai sscurt. Economie de timp. Un doi trei patru! Orbule, alo!

ORBUL; UbU flPÎ trei patru..,

AL DOILEA INGINER: Prosst! Un doi trei patru!

ORBUL: Un doi trei patru! Un doi trei patru!

(Toţi se mişcă mai repede.)

VAGABONDUL: Nu aşa de repede! îmi vine ameţeală! AL DOILEA INGINER: Cine e?

VAGABONDUL: Un străin.

AL DOILEA INGINER: De unde?

PRIMUL INGINER: Din neamul oamenilor. Unde e furnicarul

oamenilor?
VAGABONDUL: Ce-ai spus?
PRIMUL INGINER: Unde e furnicarul oamenilor?
VAGABONDUL: Aha! Acolo. Şi dincolo. Pretutindeni.
AL DOILEA INGINER *(latră):* Ha! Ha! Pretutindeni! Ce cretin!
PRIMUL INGINER: Sînt mulţi oameni?
VAGABONDUL: Multi. Li se spune stăpînii lumii.
AL DOILEA INGINER: Ha! Ha! Sstăpînii lumii.
PRIMUL INGINER: Noi sîntem stăpînii lumii.
AL DOILEA INGINER: Furnicăria.
PRIMUL INGINER: Cel mai mare stat al furnicilor.
AL DOILEA INGINER: Putere mondială.
PRIMUL INGINER: Cea mai mare democraţie.
VAGABONDUL: Cum vine asta?
PRIMUL INGINER: Toţi trebuie să asculte.
AL DOILEA INGINER: Toţi ssă muncească. Toţi pentru El.
PRIMUL INGINER: Numai El porunceşte.
VAGABONDUL: Cine?
PRIMUL INGINER: Colectivitatea. Statul. Poporul.
VAGABONDUL: Ia te uită, întocmai ca la noi. Noi, de pildă, avem deputaţi. Deputat, înseamnă democraţie. Şi voi aveţi deputaţi?
PRIMUL INGINER: Nu. Noi avem colectivitatea.
VAGABONDUL: Şi cine vorbeşte în numele colectivităţii?
AL DOILEA INGINER: Ha! ha ! Ăssta nu ştie nimic!
PRIMUL INGINER: Cel ce porunceşte.Colectivitatea vorbeşte numai prin porunci.
AL DOILEA INGINER: Constă în legi. Ca nicăieri altundeva.
VAGABONDUL: Şi cine vă conduce?
PRIMUL INGINER: Raţiunea.
AL DOILEA INGINER: Legea.
PRIMUL INGINER: Interesele statului.
AL DOILEA INGINER: Da, da, aşa e I
VAGABONDUL Asta-mi place. Zău, totul pentru colectivitate.
PRIMUL INGINER: Pentru mărirea ei.
AL DOILEA INGINER: Şi împotriva duşmanilor.
VAGABONDUL: Ce? împotriva cui?
PRIMUL INGINER: împotriva tuturor.
AL DOILEA INGINER: Ssîntem înconjuraţi de duşmani.
PRIMUL INGINER: Am învins furnicile negre.
AL DOILEA INGINER: Am şters de pe faţa pămîntului furnicile ruginii.
PRIMUL INGINER: Şi le-am înrobit pe cele cenuşii. Mai rămîn galbenele. Trebuie să exterminăm şi pe cele galbene.
AL DOILEA INGINER: Trebuie ssă exterminăm totul.
VAGABONDUL: De ce?
PRIMUL INGINER: în interesul colectivităţii.

AL DOILEA INGINER: Colectivitatea are interesse ssuperioare.
PRIMUL INGINER: Interese de rasă.
AL DOILEA INGINER: Indusstriale.
PRIMUL INGINER: Coloniale.
AL DOILEA INGINER: Mondiale.
PRIMUL INGINER: Generale.
AL DOILEA INGINER: Da, da, aşa e !
PRIMUL INGINER: Colectivitatea are o mulţime de interese.
AL DOILEA INGINER: Nimeni nu poate avea atîtea interesse cîte are colectivitatea.
PRIMUL INGINER: Interesele menţin colectivitatea.
AL DOILEA INGINER: Şi războaiele o hrănessc.
VAGABONDUL: Aha! Aşadar, voi •—voi sînteţi furnici războinice!
AL DOILEA INGINER: Uff, habar n-are de nimic!
PRIMUL INGINER: Furnicarienii sînt cele mai paşnice furnici.
AL DOILEA INGINER: Un popor al păcii.
PRIMUL INGINER: Un stat al muncii.
AL DOILEA INGINER: Nu vor decît domnia lumii...
PRIMUL INGINER: ...fiindcă vor pacea mondială.
AL DOILEA INGINER: în interessul muncii lor paşnice.
PRIMUL INGINER: Şi în interesul progresului.
AL DOILEA INGINER: Şi în interessul interesselor lor. Cînd vom sstăpîni sspaţiu] mondial...
PRIMUL INGINER: ...vom cuceri timpul. Vrem să-l stăpînim.
VAGABONDUL: Pe cine?
PRIMUL INGINER: Timpul. Timpul este mai mare decît spaţiul.
AL DOILEA INGINER: Timpul n-are încă sstăpîn.
PRIMUL INGINER: Stăpînul timpului va fi stăpîn peste toate.
VAGABONDUL: Luaţi-o mai încet, pentru numele lui Dumnezeu ! încetişor! Daţi-mi răgaz să mă gîndesc puţin! Să stăpîneşti timpul? Stăpînul timpului? Numai veşnicia e stăpînul timpului.
PRIMULINGINER: Viteza e stăpîna timpului.
AL DOILEA INGINER: Domessticirea timpului.
PRIMUL INGINER: Cine porunceşte vitezei, stăpîneşte timpul.
AL DOILEA INGINER: Un, doi, trei! Un, doi, trei!
ORBUL *(mai repede)* : Un doi trei patru! Un doi...
(Toate furnicile se mişcă mai repede.)
PRIMUL INGINER: Trebuie să accelerăm ritmul.
AL DOILEA INGINER: Ritmul producţiei.
PRIMUL INGINER: Ritmul vieţii!

AL DOILEA INGINER: Ssă sse accelereze fiecare mişcare!
PRIMUL INGINER: Să se scurteze !
AL DOILEA INGINER: Ssă sse calculeze.
PRIMUL INGINER: La secundă.
AL DOILEA INGINER: La ssutimi de ssecundă.
PRIMUL INGINER: Ca să economisim timp.
AL DOILEA INGINER: Ca ssă creasscă producţia.
PRIMUL INGINER: Se muncea prea încet. Prea greoi. Furnicile piereau de oboseală.
AL DOILEA INGINER: Neeconomicoss.
PRIMUL INGINER: Inuman. Acum, pier numai din cauza vitezei.
VAGABONDUL: Şi de ce vă grăbiţi aşa?
PRIMULINGINER: Interesul colectivităţii.
AL DOILEA INGINER: Problemă de producţie. Problemă de putere.
PRIMUL INGINER: E pace. Pacea e o întrecere.
AL DOILEA INGINER: Purtăm bătălia păcii.
ORBUL: Un doi trei patru.
(Furnica-funcţionar se apropie de cei doi ingineri şi le anunţă ceva.)
VAGABONDUL: Un doi trei patru! Mai repede! Un!... Pocniţi cu biciul grabei vechiul şi greoiul timp, Biciuiţi-l şi mînaţi-l, să zboare mai repede, Căci viteza înseamnă progres. Lumea vrea să se prăbuşească mai repede.
Vrea să zboare spre ţelul ei, chiar dacă zboară spre pieire,
Totul e să fie cît mai repede ! Hei, orbule, numără: un !
ORBUL: ...doi trei patru...
PRIMUL INGINER: Mai repede! Mai repede!
O FURNICĂ *(cade sub povară):* Uf!
AL DOILEA INGINER: Sss! Ce-i assta? Ssuss !
ALTĂ FURNICĂ *(se apleacă peste cel căzut) :* Mort.
PRIMUL INGINER: Primele două să-l transporte! Repede!
(Două furnici ridică mortul.)
AL DOILEA INGINER: Ce onoare ! A căzut pe cîmpul vitezei!
PRIMUL INGINER: Ce faceţi? Cum îl ridicaţi? Prea încet!
Irosiţi timpul! Daţi-i drumul! *(Cele două furnici se pregătesc să dea drumul cadavrului.)* Şi de la cap şi de la picioare deodată. Un doi trei! Prost! Lăsaţi-l jos! *(Cele două furnici dau drumul cadavrului.)* Acum luaţi-l de cap, de picioare! Un doi trei patru! Transportaţi-!, marş ! Un doi, un doi, un...
AL DOILEAÎNGINER: ...doi, trei, patru! Mai repede !
VAGABONDUL: Bine că a murit destul de repede !
PRIMUL INGINER: La treabă ! La treabă ! Cine are mai mult, trebuie să muncească mai mult.
AL DOILEA INGINER: Are nevoie de mai mult.
PRIMUL INGINER: Are mai mult de apărat.

AL DOILEA INGINER: Şi mai mult de cucerit.
PRIMUL INGINER: Sîntem un popor al păcii.Pacea înseamnă muncă.
AL DOILEA INGINER: Şi munca, putere.
PRIMUL INGINER: Şi, puterea, război.
AL DOILEA INGINER: Aşa, aşa!
UN GLAS: Atenţie, ah, atenţie ! La o parte!
(Intră, btjblind, Inventatorul.)
AL DOILEA INGINER: Alo, Inventatorul nosstru!
INVENTATORUL: La o parte, la o parte! Să nu mă loviţi în cap că e de sticlă. E fragil... E mai mare decît mine... La o parte, ar crăpa... s-ar face ţăndări, cioburi. Zdrang! Păzea, eu duc un cap! Nu mă ciocniţi! La o parte!
AL DOILEA INGINER: Alo, ce mai faci?
INVENTATORUL: Doare, crapă...Se loveşte de pereţi,zdrangI Nu... nu... nu-l pot cuprinde cu amîndouă mîinile I Nu... nu... nu mai pot să-l duc! Atenţie, auziţi? Fu, fu, fu!
PRIMUL INGINER: Ce-i asta?
INVENTATORUL: O maşină, o maşină nouă. În capul meu. Auziţi cum lucrează? îmi sparge capul! U... u... u.. uuuu... u... O maşină uriaşă! La o parte! La o parte! Duc o maşină!
PRIMUL INGINER: Ce fel de maşină?
INVENTATORUL: De război — cel mai uriaş, cel mai rapid, cel mai eficient distrugător de vieţi! Cel mai mare progres ! O culme a ştiinţei! Fu, fu, fu, o auziţi? Zece mii, o sută de mii de morţi! Fu, fu! Lucrează fără oprire! Două sute de mii de morţi! Fu, fu, fu, fu!
PRIMUL INGINER: Un geniu, ce zici?
INVENTATORUL: Oh, oh, oh, ce durere! îmi plesneşte capul! în lături, în lături. Păzea, să nu mă ciocnesc !" *(Iese.)* Fu, fu, fu!
PRIMUL INGINER: Un spirit cu totul superior. Cel mai mare savant.
AL DOILEA INGINER: Nimic nu sserveşte sstatul ca ştiinţa.
PRIMUL INGINER: Ştiinţa e un lucru mare. Vom avea război.
VAGABONDUL: Război,'de ce?
PRIMUL INGINER: Fiindcă vom avea o nouă maşină de război.
AL DOILEA INGINER: Fiindcă ne mai lipseşte încă o bucăţică din lume.
PRIMUL INGINER: Bucăţica dintre mesteacăn şi pin.
AL DOILEA INGINER: Şi drumul dintre cele două fire de iarbă.
PRIMUL INGINER: Singurul drum de acces spre sud.
AL DOILEA INGINER: E o problemă de presstigiu.
PRIMUL INGINER: Şi de comerţ.

AL DOILEA INGINER: Cea mai mare idee naţională.
PRIMUL INGINER: Ori noi, ori galbenele.
AL DOILEA INGINER: N-a existat niciodată un război mai drept şi mai necesar...
PRIMUL INGINER: ...decît acesta pe care trebuie să-l pregătim.
AL DOILEA INGINER: Ssîntem gata pregătiţi.
PRIMUL INGINER: Ne trebuie numai un pretext!
ORBUL: Un doi trei patru.
(Gong.)
PRIMUL INGINER: Ce s-a întîmplat?
GLASURI: Un sol! Un sol!
SOLUL *(intră în goană):* Raportez: Patrula armatei de la sud.
PRIMUL INGINER : Vorbeşte.
SOLUL: Conform ordinului, am încălcat graniţa galbenelor.
PRIMUL INGINER: Continuă.
SOLUL: Galbenele m-au prins şi m-au dus la căpetenia lor.
PRIMUL INGINER: Continuă.
SOLUL: Scrisoarea căpeteniei.
PRIMUL INGINER: Dă-mi-o! *(Ia scrisoarea şi citeşte.)* „Guvernul furnicilor galbene cere Furnicăriei să-şi retragă, în trei minute, armata amplasată între mesteacăn şi pin, pe drumul dintre cele două fire de iarbă.“
AL DOILEA INGINER: Auziţi! Auziţi!
PRIMUL INGINER: „Acest teritoriu prezintă un interes istoric, vital, industrial, sfînt şi militar, pentru statul nostru, aşa că trebuie să-i aparţină de drept.“ AL DOILEA INGINER: Ce ofenssă ! Nu ssuportăm !
PRIMUL INGINER: „Totodată ordonăm regimentelor noastre să înceapă înaintarea.“ *(Lasă scrisoarea.)* Război! în sfîrşit, război!
Al DOILEA INGINER: în sfîrşit, războiul ne e impuss!
PRIMUL INGINER: La arme I
UN NOU SOL *(intră în fugă):* Galbenele ne trec graniţa.
PRIMUL INGINER *(aleargă în furnicar)*: La arme ! La arme!
AL DOILEA INGINER *(în altă galerie):* Mobilizare! La arme!
CEI DOI SOLI *(în alte galerii)* : La arme ! La arme I
(Sirene de alarmă. Furnicile se îngrămădesc din toate părţile în furnicar.)
ORBUL: Un doi trei patru. Un doi trei patru.
(înăuntru vacarmul creşte.)
VAGABONDUL: La arme ! La arme ! Drumul dintre cele două fire E — ameninţat! Auziţi? Distanţa de la un fir la altul, O palmă de pămînt, de la o iarbă la alta, dreptul vostru sfînt, Interesul major al statului, problema majoră a lumii. Totul e în joc! Furnici, la arme!

Cum am putea trăi, dac-ar aparţine altcuiva Lumea dintre cele două buruieni?!

O şută de mii de vieţi pentru două fire de iarbă E prea

puţin! Eu am fost la război, o, Asta e-o meserie pentru insecte! Săpaţi tranşee, Scormoniţi lutul, ura *Schwarmlinie*[1] atacă!
Laufschritt- peste mormanele de cadavre, baionetele *auf*[3]*!*
Cincizeci de mii de morţi, ca să cuceriţi Douăzeci de paşi de latrine ! Ura, la arme! Doar e vorba de interesul colectivităţii. De moştenirea istoriei voastre, Mai mult! De libertatea patriei, Ba şi mai mult! De domnia lumii, Ba şi mai mult încă: e vorba de două fire de iarbă! O problemă atît de importantă
O pot rezolva doar morţii! La arme I La arme I NIMFA: întreg pămîntul se cutremură!
Se petrece un lucru măreţ!
Mă nasc eu!
(în bătăi de tobe, apar cete de furnici cu puşti, baionete şi mitraliere, cu coifuri de metal şi se aşază în front. în
' Lanţ <le trăgători (germ.).
• Pas alergător (germ.).
• Sus (germ.).
faţă ies: Primul inginer cu insigna de comandant, statul lui major, al doilea inginer, ca şef al stalului major şi o suită de ofiţeri.)
VAGABONDUL *(trece în revistă frontul):*
Se vede că-s mustruluiţi. Atenţie! *Vergatterung!*[2] Ostaşi, patria vă trimite la luptă, Ca să cădeţi.
Două fire de iarbă
Se uită la voi.
PRIMUL INGINER *(în bovindou):*
Ostaşi! Ne vedem siliţi să vă chemăm sub drapel. Duşmanul barbar ne-a atacat mişeleşte ca să o ia înaintea pregătirilor noastre paşnice. în aceste Clipe grele, mă proclam dictator.
AL DOILEA INGINER: Trăiască dictatorul! Băieţi,sstrigaţi ssau...
OSTAŞII: Trăiască dictatorul!
PRIMUL INGINER *(salută).*
DICTATORUL: Mulţumesc. Aţi înţeles imperativul vremii Ostaşi, luptăm pentru libertate şi dreptate...
AL DOILEA INGINER: Şi pentru mărirea sstatului...
DICTATORUL: Şi pentru mărirea statului. Vom lupta pentru civilizaţie şi pentru onoarea militară. Ostaşi, sînt cu voi pînă la ultima picătură de sînge.
AL DOILEA INGINER: Trăiasscă dictatorul nosstru iubit!
OSTAŞII: Trăiască!
DICTATORUL *(salută):* îmi cunosc ostaşii. Vom lupta pînă la victoria finală. Trăiască bravul nostru material de război! Ura!
OSTAŞII: Ura! Ura!

2 Adunarea! (germ.).

DICTATORUL *(spre inginerul şef de stat major):* Diviziile întîi şi a doua atacă. Divizia a patra încercu- ieşte pinul şi năvăleşte în furnicarul galbenelor. Ucide femeile şi nimiceşte ouăle. Divizia a treia -- în rezervă. Nu cruţaţi pe nimeni!

AL DOILEA INGINER ŞEFUL STATULUI MAJOR *(salută):* La ordin.

DICTATORUL: Doamne ajută-ne. Ostaşi, stînga-mprejur, marş!

(Răpăit de tobe.)

ŞEFUL STATULUI MAJOR: La stînga-mprejur, marş! Un doi, un doi, un doi!

(O ia la dreapta în fruntea furnicilor.)

DICTATORUL: Un doi! Războiul ne e impus! Un doi, un doi! în numele dreptăţii! Nu cruţaţi pe nimeni! Pentru căminul natal! Un doi! Un doi! Nu facem decît să ne apărăm ! Lupta pentru omenire. Pentru o patrie mai mare ! Un doi! Duşmanul de veacuri! Voinţa naţională ! La luptă, trage, împunge! O necesitate istorică ! Ostaşii au moralul ridicat! Un doi! Un doi! *(Intră noi şi noi cete, în răpăit de tobe.)* Noroc, ostaşi! Vin şi eu după voi. Regimentul cinci, ura! Victoria de la pin! O .epocă măreaţă! înainte, spre victorie! Cuceriţi lumea! Un minunat elan! Un doi! Regimentul şapte, ura! Măcelăriţi-i, ostaşi! Galbenele sînt nişte laşe! Tăiaţi şi spînzuraţi, eroilor!

SOLUL *(vine în fugă):* Galbenele au năvălit pe cîmpia dintre rădăcina pinului şi-o piatră.

DICTATORUL: Totul conform planului. Mai repede, ostaşi! Un doi! Războiul ne e impus pentru onoare şi glorie, e o nevoie a statului, nu cruţaţi pe nimeni, e vorba de ideea dreptăţii, ţineţi-vă ostaşi, victoria e pentru noi cel mai mare moment din istoria lumii, marş, marş, marş! *(în depărtare, lovituri surde: bum, bum.)* Lupta începe. Chemaţi sub arme încă un contingent de rezervişti!

(Se uită, printr-o lunetă, spre clmpul de luptă.)

ORBUL: Un , doi trei patru, un doi...

(Vacarmul creşte.)

NIMFA *(strigă):* Pămîntul crapă. Auziţi semnalul meu!
Adîncurile pămîntului
Lucrează, în dureri, la naşterea mea!

DICTATORUL: încă un contigent! Şi încă unul! La arme 1 j La arme! *(Spre incartiruitorul general.)* Dă un comunicat 1

COMANDANTUL MARELUI CARTIER GENERAL *(strigă)*: Pe o vreme frumoasă, a izbucnit în cele din urmă bătălia. Eroica noastră armată luptă într-o dispoziţie excelentă.

(Noi cete ies din furnicar în răpăitul tobelor.)

DICTATORUL: La dreapta, marş 1 Un doi! Un doi! Mai

repede, băieţi!

SOLUL *(soseşte în goană) :* Aripa noastră dreaptă în retragere. Regimentul cinci complet nimicit.

DICTATORUL: Conform planului. Şase să-i ia locul.

(Solul pleacă în goană.)

VAGABONDUL: Haha, conform planului! E în ordine, Dacă [însăşi moartea e consilier tehnic, cu gradul de general pe lîngă statul major,

Şi îndeplineşte ordinele: Raportez supus, Regimentul cinci nimicit, *ZuBefehl*[1]! conform planului. Oh, ştiu, am mai văzut ceva asemănător.

Am văzut cîmpul larg semănat cu morţi, Şi carne de om zdrobită, îngheţată în zăpadă.

Am văzut marele stat major şi chiar moartea cu lampasuri, Cu pieptul plin de decoraţii şi cu panaşul fluturînd în vînt, Trecîndu-i în revistă pe cei căzuţi, să vadă dacă zăceau, conform planului, Pe harta morţilor.

(Sosesc în goană brancardieri cu răniţi.)

UN RĂNIT *(urlă)*: Regimentul cinci! Regimentul nostru 1 Toţi sîntem măcelăriţi! Terminaţi odată!

(Ţăcăne telegraful.)

* Ordonati! (germ.).

OFIŢERUL TELEGRAFIST *(citeşte o depeşă)*: Regimentul cinci, distrus. Aşteptăm noi ordine.

DICTATORUL: Şase, să-i ia locul. *(Spre încartiruitor.)* Dă un comunicat!

COMANDANTUL MARELUI CARTIER GENERAL *(strigă) :* Bătălia se desfăşoară cu succes. Regimentul cinci s-a evidenţiat în mod deosebit, respingînd eroic toate atacurile, după care a fost înlocuit cu regimentul şase.

DICTATORUL: Bravo. îţi confer marele ordin *„Virtutea*[11]*.*

COMANDANTUL MARELUI CARTIER GENERAL: Mulţumesc. Nu-mi fac decît datoria.

ZIARISTUL ŞCHIOP *(se apropie cu un notes în mină) :* Ziarist, vă rog. Să a... a... anunţăm vi... vi... vi... victoria?

DICTATORUL: Da. Operaţiuni încununate de succes datorită planurilor dinainte stabilite. Moralul demn de admiraţie al armatelor noastre. Elan de nestăvilit. [Duşmanul în derută.

ZIARISTUL ŞCHIOP: Pupupu... pu pu... pupupu... pu pu...

DICTATORUL: Poftim?

ZIARISTUL ŞCHIOP: Publicăm totul?

DICTATORUL: Sigur! Contăm pe concursul presei. Nu uitaţi moralul demn de admiraţie.

ZIARISTUL ŞCHIOP: Presa îşi va fafafa... face dadada... datoria.

FILANTROPUL *(intră în goană cu o puşculiţă)* : Ajutor pentru răniţi! Totul pentru răniţi! Daruri pentru răniţi! Daţi răniţilor! Ajutor pentru invalizi! Totul pentru invalizi!

Ajutaţi răniţii!

DICTATORUL *(unui ofiţer):* Divizia a doua la atac! Trebuie să străpungă linia duşmană. Cu orice preţ!

FILANTROPUL: Pentru eroii noştri! Ajutai i-vă fraţii! Ajutor pentru răniţi!

VAGABONDUL: Totul pentru răniţi! război, pentru răniţi! Totul pentru rănile lor!

FILANTROPUL: Ajutor pentru invalizi! Daţi răniţilor!

VAGABONDUL *(îşi rupe un nasture şi îl pune în puşculiţă):* Totul pentru răniţi! Ultimul nasture pentru război !

ALT RĂNIT *(geme pe largă):* Au, au, au, omorîţi-mă! Au, au, au, au!

FILANTROPUL *(iese):* Ajutaţi-i pe răniţi...

(Ţăcăne telegraful.)

TELEGRAFISTUL: Aripa dreaptă a galbenelor se retrage.

DICTATORUL: Urmăriţi-le! Măcelăriţi-le! Nu pierdeţi vremea cu prizonierii!

COMANDANTUL MARELUI CARTIER GENERAL *(strigă):* Duşmanul fuge în derută. Regimentele noastre îl alungă într-un elan superb, dispreţuind moartea.

DICTATORUL: Al patrulea apel!

(Incarliruitorul se depărtează în furnicar.)

TELEGRAFISTUL: Regimentul şase măcelărit pînă la uit imul om.

DICTATORUL: Conform planului. Al nouălea să-i ia locul. Mobilizaţi al patrulea contingent! *(Apar noi cete înarmate.)* Pas alergător!

(Furnicile se îndreaptă în pas alergător spre cîmpul de luptă.)

TELEGRAFISTUL: Divizia a patra a încercuit pinul şi a năvălit prin spate în furnicarul galbenelor. Garnizoana măcelărită.

DICTATORUL: Una cu pămîntul! Să ucidă femeile şi să nimicească ouăle!

TELEGRAFISTUL: Linia centrală de rezistenţă a inamicului se clatină. Au evacuat terenul de la poalele bărbii- ursului.

DICTATORUL: Victorie pentru noi! *(îngenunchează şi îşi scoale coiful.)* Dumnezeule mare al furnicilor, ai făcut să învingă dreptatea! Te numesc colonel. *(Sare în picioare.)* Divizia a treia în luptă contra inamicului! Toate rezervele pe urmele lui! Nu cruţaţi pe nimeni! Nici un prizonier! înainte ! *(Se aruncă în genunchi.)* Dumnezeule drept al puterii, tu ştii că sfînta noastră cauză... *(Sare în picioare.)* Pe ei! Pe ei ! Atacaţi! Goniţi-i! Nimiciţi totul! Stăpînirea lumii e hotărîtă!

(îngenunchează.) Dumnezeu al furnicilor, în această clipă mare...

(Se roagă în tăcere.)

VAGABONDUL *(aplecat deasupra lui, încet) :* Domnia asupra lumii? Biata furnică. Tu numeşti lume mîna de iarbă şi humă pe care o cunoşti? Palma asta de pămînt mizerabil şi murdar? Dac-aş călca în picioare furnicarul tău, — cu tine, cu tot, coroana copacului de deasupra voastră nici n-ar foşni măcar, nebun ce eşti!

DICTATORUL: Cine eşti tu?

VAGABONDUL: Acum nu sînt decît un glas. Ieri, poate, am fost şi eu un ostaş, în alt furnicar. Cum te simţi, cuceritor al lumii? Eşti destul de mare? Nu-ţi pare prea mic mormanul de cadavre pe care se ridică gloria ta; sărmana?

(Se ridică.)

DICTATORUL: Mi-e totuna. Mă proclam împărat.

(Tăcăne telegraful.)

TELEGRAFISTUL: Divizia a doua cere întăriri. Materialul nostru se simte epuizat.

DICTATORUL: Ce? Să reziste ! Cu biciul pe ei!

TELEGRAFISTUL: Divizia a treia în derută. O FURNICĂ *(traversează scena) :* Fugim !

DICTATORUL: Mobilizaţi al cincilea contingent! Toţi la arme!

STRIGĂT *(din culise) :* Opriţi! Nu, nu ! înapoi!

UN STRIGĂT STRIDENT: Salvaţi-vă 1

DICTATORUL: Al cincilea apel! Bolnavii pe cîmpul de luptă! Toţi pe cîmpul de luptă !

UN OSTAŞ *(fuge prin stînga)* : Ne măcelăresc! Fugiţi!

DOI OSTAŞI *(în fugă, din dreapta) :* Ne-au înconjurat! Fugiţi!

UN OSTAŞ *(din stînga):* Spre apus! Fugiţi spre apus!

OSTAŞI *(din dreapta):* Ne-au încercuit din apus. Fugiţi spre răsărit!

DICTATORUL *(urlă):* înapoi! La locurile voastre ! Pe cîmpul de luptă 1

UN GRUP *(din dreapta, în fugă nebună) :* Fugiţi! Aruncă flăcări !

UN GRUP *(din stingă):* Spre apus! Salvaţi-vă! La o parte!

O MULŢIME *(din dreapta)*: Fugiţi, sînt pe urmele noastre! Spre răsărit!

O MULŢIME *(din stingă)* : Spre apus! La o parte ! Ne-au ajuns!

(Ambele puhoaie, cuprinse de panică, încep să se bată şi să se ucidă intre ele.)

DICTATORUL *(sare la ei şi începe să-i lovească):* înapoi! Laşilor! Vitelor! Eu sînt împăratul vostru!

UN OSTAŞ: Gura! *(îl doboară.)* Fugiţi!

AL DOILEA INGINER (ŞEFUL STATULUI MAJOR) *(intră rănit şi sare pe bovindou):* Au pus mîna pe oraş! Stingeţi luminile!

GALBENELE *(pătrund din amîndouă părţile) :* Ura! Ura! Furnicarul e al nostru!

(Luminile se sting. întuneric, vacarm, învălmăşeală.)

GLASUL CELUI DE-AL DOILEA INGINER: La luptă. Au... au!

GLASUL CĂPETENIEI GALBENE: în galerii după ei! Nu cruţaţi pe nimeni! Omorîţi toţi bărbaţii!

STRIGĂTELE BĂRBAŢILOR UCIŞI: Ăăăău !

ORBUL: Un doi! Un doi! Un doi!

CĂPETENIA GALBENĂ: Omorîţi femeile şi copiii!

STRIGĂTUL FEMEILOR: Vai 1'

ORBUL: Un doi! Un doi!

CĂPETENIA GALBENĂ: După ele! Omorîţi-le! Măcelăriţi-le 1

(Urlete ce se îndepărtează.)

ORBUL: Un doi! Un doi! Un aah!

CĂPETENIA GALBENĂ: Lumină!

(Se aprinde lumina. Avanscena e goală. Galbenele pătrund în galerii şi aruncă jos furnicărienii de la etajele superioare.
Peste tot mormane de cadavre.)

CĂPETENIA GALBENĂ: Bravo, galbenelor! Admirabil! Măcelăriţi-le !

VAGABONDUL *(se învîrteşle printre mormanele de cadavre) :* Destul, generale!

CĂPETENIA GALBENĂ: Victoria galbenelor! Victoria dreptăţii şi a progresului! Al nostru e drumul dintre cele două fire de iarbă! Nouă, galbenelor, ne aparţine lumea! Mă proclam suveranul universului!

(Vacarmul se îndepărtează în galerii.)

NIMFA: *(se zvîrcoleşte)*: Eu... eu... eu!

CĂPETENIA GALBENĂ *(îngenunchează şi îşi scoate coiful):* Dumnezeule drept, tu ştii că luptăm numai pentru dreptate. Istoria noastră, onoarea noastră naţională, interesele noastre comerciale...

VAGABONDUL *(se repede la cl şi îl doboară cu o lovitură de picior, îl calcă şi îl striveşte cu gheata)*: Ptiu, gînganie ! Gînganie spurcată!

CORTINA

VIAŢA ŞI MOARTEA

În inima pădurii. Noapte neagră. în avanscenă doarme Vagabondul.

VAGABONDUL *(în vis):* Destul, generale! *(Se trezeşte.)* Ce, am dormit? Unde mă aflu? Ce întuneric îngrozitor! Nu... nu... nu văd... Nu-mi văd nici vîrful degetului. Nimfo! Nimfo! *(Se ridică.)* De ce-i atît de întuneric? Nu văd nici la un pas înainte! Cine vorbeşte? Cine-i acolo? *(Strigă.)* Cine-i acolo? Nu e nimeni, e glasul meu! Dar cum se face că nu văd nimic? *(Bîjbîind.)* Nimic... nimic... nimic... *(Strigă.)* O fi cineva pe-aici? Ce-o fi? Beznă ! Nimic decît bezna asta cumplită ! în ce parte mă prăbuşesc? De-aş avea măcar ceva de ce să mă ţin! Nimic! Nimic! Oh, Dumnezeule, mi-e frică! Unde a dispărut cerul! De-ar fi rămas măcar cerul!

Nici o licărire! Un chibrit! Dacă ar fi rămas cel puţin un licăr de lumină! Unde mă aflu? *(îngenunchează.)* Mi-e frică! Lumină! De-ar fi un pic de lumină!

UN GLAS *(din întuneric):* Dar e lumină. E lumină destulă...

VAGABONDUL *(se tîrăşte pe pămînt):* O singură luminiţă omenească ! Numai un licăr.

ALT GLAS: Mi-e foame! Mi-e sete!

ALT GLAS : Te chem ! Vino ! Te caut, te chem ! Vino !

UN GLAS SUBŢIRE: Să beau, să beau, să beau...

VAGABONDUL: Pentru numele lui Dumnezeu, doar o scintele! Cc-i asta? Unde mă aflu?

GLASUL GÎNDACULUI DE BĂLIGAR *(în depărtare):* Bulgărele meu! Unde e bulgărele meu?

VAGABONDUL: Lumină!

UN GLAS: Mi-e sete! Mi-e foame!

UN GLAS STINS: Omorîţi-mă ! Omorîţi-mă !

\

ALT GLAS: Fii a mea!

ALT GLAS: Aha, ahaha! L-am prins!

VAGABONDUL: Lumină! Ce-i aici? Aha, pietre.

UN GLAS: Mi-e sete! Mi-e sete!

ALT GLAS: îndurare!

VAGABONDUL: Să scapere o scînteie cît de mică! *(Loveşte două pietre.)* O singură scînteie! Ultima scînteie!

(Din piatră ţişnesc scîntei. Interiorul pădurii se luminează de o lumină fantomatică.)

VAGABONDUL *(se ridică):* Lumină!

GLASURILE *(fugind):* Fugiţi! Lumină! Dispăreţi!

VAGABONDUL: Ah, ce frumuseţe!

GLASURI *(în culise, apropiindu-se):* Lumină! Lumină!

NIMFA: Cine mă cheamă?

VAGABONDUL: Lăudat fie Domnul, Lumină!

(Lumină cresclndă şi muzică în surdină.)

NIMFA: în genunchi! în genunchi!

Eu... eu... eu cea aleasă

Vin pe lume!

GLASURI *(apropiindu-se):* Uitaţi-vă, lumină!

NIMFA: în durerile naşterii

Crapă închisoarea mea.

Nemaivăzutul şi nemaiauzitul Devine realitate.

Voi exista!

(În centrul luminii, zboară şi dansează un roi de Efemere.

VAGABONDUL: De unde aţi apărut, gîze transparente?

PRIMA EFEMERĂ *(se desprinde din mijlocul celorlalte şi începe să se rotească):* O...o...o! *(Stă locului.)*

Ca o rază din întuneric

A ţîşnit strălucitoarea, veşnica, Uriaşa viaţă a efemerelor!

Dansaţi, surioare! O...o...o!

(Se roteşte.)

CORUL EFEMERELOR: Ne petrecem viaţa rotindu-ne!
Ne petrecem viaţa dansînd!
Noi sîntem viaţa însăşi
Viaţă! Viaţă!

PRIMA EFEMERĂ *(se opreşte):*

Din clinchet de raze sînt ţesute aripile noastre, De la oştea la altă stea, le-a ţesut din fire de lumină Eternul ţesător divin. Dansăm prin univers, Noi, sufletul vieţii, născute de lumină!

Noi, chipurile lui Dumnezeu, care...

(Cade moartă.)

A DOUA EFEMERĂ *(iese în faţă şi se roteşte):* ...care în noi se vede pe sine. O...o... o! Veşnică, veşnică e viaţa.

VAGABONDUL *(se îndreaptă spre ea împleticindu-se):* Cum, cum ai spus? Aşadar, viaţa e veşnică?

A DOUA EFEMERĂ: Să trăieşti, să te roteşti, să te învîrteşti!

Din adîncul universului

Ne răspunde creatoarea, nemăsurata Rotire a aripilor efemerelor. Nouă ne e dată Misiunea tainică a rotirii veşnice Din aripi ne picură armonia sferelor! O! Ce menire şi ce bucurie creatoare Să fii efemeră ! Să trăieşti, înseamnă să te roteşti! O,o,o!

(Se roteşte.)

CORUL EFEMERELOR: Veşnică, veşnică e viaţa!

VAGABONDUL *(între ele):* **O,** ce menire şi ce bucurie creatoare...

CORUL EFEMERELOR: ...să te roteşti. Surioarelor, prinde- ţivă în horă!

A DOUA EFEMERĂ *(se opreşte):*

Desfăşuraţi viaţa. Ce altceva sîntem Noi, ţesute din cele mai fine pînze Decît ideile şi sufletul fiinţelor?
Sîntem transparente! Nu avem greutate şi nu pierim!

Sîntem viaţa însăşi! Ca scînteile din focul divin Am ţîşnit şi preamărim...

(Cade moartă.)

VAGABONDUL: Uitaţi-vă, e moartă!

A TREIA EFEMERĂ *(iese în faţă şi se roteşte):* O...O...0!

(Se opreşte.) întreaga lume se roteşte o dată cu noi, mulţumeşte, laudă, Preamăreşte, sare şi se învîrteşte în faţa ta.

Tu, dar măreţ, plin de iubire, fără sfîrşit Al vieţii de efemeră.

Bucurie neostoită. Tu, veşnică îmbătare, Fii binecuvîntată! Vîrtej al vieţii, Dans de foc, fără de sfîrşit, Rămîi cu noi...

(Cade moartă.)

VAGABONDUL *(ridică braţele şi se roteşte):* **O.**..o... o!

CORUL EFEMERELOR: Fii binecuvîntată, fii binecuvîntată!

VAGABONDUL: Viaţă, viaţă tu ne-ai fermecat! Uite că şi eu, bătrînă muscă vlăguită, mă învîrtesc şi strig: Viaţă!...
CORUL EFEMERELOR: Fii binecuvîntată, fii binecuvîntată!
VAGABONDUL: Lasă-ne să trăim, cu toţii! Priveşte. Fiecare vrea să trăiască! Fiecare se apără şi fiecare luptă pe cont propriu! Hai, ce-ar fi să încercăm a lupta împreună! Dacă tu însăţi ne-ai conduce împotriva pieirii! împotriva morţii!
CORUL EFEMERELOR: Fii binecuvîntată! Fii preamărită!
(Efemerele cad moarte una după alta.)
VAGABONDUL: Te-am urmat cu toţii. Toate musculiţele şi toţi oamenii. Şi gîndurile, şi operele, şi vieţuitoarele apelor, şi furnicile, şi iarba — totul ţi s-ar alătura! Dar, mai întîi, trebuie să ne unim noi. Noi toţi, cei care trăim într-o singură armată. Iar tu o să ne conduci, viaţă atotputernică!
CORUL EFEMERELOR: Fii binecuvîntată, viaţă!
NIMFA *(strigă, ascuţit, pătrunzător):* Loc! *(îşi sfîşi'e învelişul şi sare, din el, ca efemeră.)* lată-mă!
VAGABONDUL *(se îndreaptă, clătinîndu-se, spre ea):* Tu, Nimfo? Tu? Ia să te văd! Te-ai născut, în sfîrsit?
NIMFA *(vine înfugăşi începe să se rotească):* **O.**..o... o!
VAGABONDUL *(după ea):* Cum, asta e tot?
NIMFA-EFEMERĂ *(se roteşte):* O...o...o! *(Se opreşte.)* Eu vestesc domnia vieţii. Eu poruncesc creaţiei: Trăieşte, căci împărăţia vieţii a venit. *(Se roteşte.)* O... o...o!
ULTIMELE EFEMERE: Veşnică, veşnică e viaţa!
(Cad moarte.)
NIMFA-EFEMERĂ *(se opreşte):*
Întreaga lume s-a umflat ca să mă nască, Şi a plesnit de durere. Auziţi, o, auziţi? Port o solie uriaşă! Vestesc Lucruri măreţe. Linişte, linişte, Eu rostesc cuvinte mari.
(Cade moartă.)
VAGABONDUL *(îngenunchează lîngă ea):* Ridică-te, gîză! De ce ai căzut? *(O ridică.)* Moartă! E moartă! Ah, obrăjor frumos! Ah! Ochi limpezi şi curaţi. Moartă! Mă auzi, Nimfo? Ce vroiai să spui? Mai vorbeşte! *(O poartă în braţe.)* Moartă! Cît e de uşoară! O, Dumnezeule, cît e de frumoasă! De ce a trebuit să moară? Pentru ce această groaznică absurditate? Musculiţă! *(O aşază jos.)* Moartă ! *(Se tîrăşte pe pămînt şi se uită, la efemerele moarte, ridicîndu-le capul.)* Şi tu eşti moartă, dansatoareo? Şi tu, cîntăreaţo! Şi tu, tinerico! Ah, buzele acestea nu vor mai vorbi niciodată! Moartă! Auzi, musculiţă verde? Dacă ai putea deschide ochii, ai vedea că e atît de bine să trăieşti! Trezeşte-te, trăieşte! Fii binecuvîntată, viaţă ! *(Se tîrăşte, pe genunchi, în faţă.)* Fii binecuvîntată! Au! Cine a pus mîna pe mine? Pleacă de aici!

(Lumina se stinge, numai o rază puternică cade pe Vagabond.) Cine e? Au, dă-mi drumul, mă în... îngheţi! Cine eşti? *(Loveşte cu braţele în gol.)* la-ţi mîna rece de pe mine! Nu vreau... *(Se ridică.)* Nu mă atinge! Cine eşti? *(Se apără.)* Dă-mi drumul, decernă strîngi de gît? Ha, ha, tu erai? Stai puţin, că te ştiu eu cine eşti! Eşti... eşti Moartea. Azi, te-am văzut de atîtea ori! Dar eu nu! Nu vreau! Dă-mi drumul, hîrco! Oarbo!

Scîrboaso! Eu încă nu... *(Luptă, în gol.)* Astîmpără-te odată!

(Din dreapta, vin, tirindu-se, doi melci.)

PRIMUL MELC: Stai! Foşneşte ceva!

AL DOILEA MELC: Prostule! Dă-te înapoi, dacă foşneşte!

VAGABONDUL *(se luptă):* Na, rînjito! Ha ha ha, ţi-am tras una 1 *(Doborît în genunchi.)* Lasă-mă ! Nu mă sugruma 1 Dă-mi drumul! Nu vreau decît să trăiesc! Ce? Şi atîta e prea mult? *(Se ridicăşi dă din mîini.)* Nu-ţi dau viaţa, Moarteo! Nu, nu ţi-o dau! Na! *(Cade.)* Aaa! îmi pui şi piedică!

PRIMUL MELC: Melcule!

AL DOILEA MELC: Ce este?

PRIMUL MELC: Se luptă cu Moartea.

AL DOILEA MELC: Hai să ne uităm şi noi, da?

VAGABONDUL *(se ridică):* Lasă-mă să trăiesc! Ce te deran- . jează pe tine ? Numai de data asta! Măcar, pînă mîine! Lasă-mă... să... respir... măcar! *(Se luptă.)* Dă-mi drumul, nu mă sugruma! Nu vreau să mor! Am trăit atît de puţin! *(Strigăt.)* Ah!

(Cade cu faţa în jos.)

PRIMUL MELC: Ce caraghios, nu?

AL DOILEA MELC: Melcule!

PRIMUL MELC: Ce este?

AL DOILEA MELC: A crăpat.

VAGABONDUL *(se ridică în genunchi):* Şi pe cel căzut îl sugrumi, laşo? Dă-mi drumul, ca... să... spun... tuturor... Mai cer numai o clipă... *(Se ridică şi se clatină.*^Lasă-mă să trăiesc! Să trăiesc numai! *(Strigă.)* Nu! Pleacă! Mai am încă atîtea de spus! *(Cade în genunchi.)* Acum, ştiu cum să trăiesc.

(Cade cu faţa în sus.)

PRIMUL MELC *(se tîriie înainte încet):* Eh, s-a jis cu el. AL DOILEA MELC: Doamne, Isuse Cristoase, asta da, lovitură! Ah, vai şi amar de mine! Ce nenorocire! De ce ne-ai părăsit?

PRIMUL MELC: Cete tot smiorcăi? Ce ne priveşte pe noi! AL DOILEA MELC: Ştii doar că aşa se spune cînd moare cineva.

PRIMUL MELC: Da, da. Hai să mergem!

AL DOILEA MELC: Da, da. Aşa-i pe lumea aşta.

PRIMUL MELC: Numai de-ar fi cît mai pucini melci şi cît mai

multă varjă.
AL DOILEA MELC: Ei, melcuşorule, ia te uită.
PRIMUL MELC: Ce este?
AL DOILEA MELC: Ce de efemere moarte.
PRIMUL MELC: Măcar de-ar fi bune de mîncat.
AL DOILEA MELC: Da, da. Mergem, nu?
PRIMUL MELC: Bine că trăim noi.
AL DOILEA MELC: Cred şi eu. Ştii ce, melcule?
PRIMUL MELC: Ce?
AL DOILEA MELC: Că e grozav de bine să trăieşti.
PRIMUL MELC: Te cred şi eu! Trăiască viaţa!
AL DOILEA MELC: Hai să mergem.
(Pornesc spre culise.)
PRIMUL MELC: Ce caraghios, nu?
AL DOILEA MELC: Şi-ncă cum. Bine că trăim noi.
(Ies.)
(Pauză. Se luminează de ziuă. Păsările se trezesc.)
TĂIETORUL DE LEMNE *(iese din fund, cu toporul pe umăr. Vede — după im tufiş — cadavrul Vagabondului şi se apleacă spre el):* Cine-i acolo? Unchiaşule, mă auzi? Unchiaşule, trezeşte-te. Ce ai? *(Se ridică, îşi scoate şapca şi îşi face semnul crucii).* Dumnezeu să-l ierte. Bietul bătrîn. *(Pauză.)* Cel puţin a scăpat de toate.
O MĂTUŞĂ *(intră din stînga. Duce un nou-născut la botez):* Bună dimineaţa, deie Domnul. Ce-i acolo, nene?
TĂIETORUL DE LEMNE: Bună dimineaţa, mătuşă. A murit cineva. Ia, un vagabond.
(Pauză.)
MĂTUŞA: Sărmanul.
TĂIETORUL DE LEMNE: Şi dumneata, mătuşă? La botez? La botez?
MĂTUŞA: E băiatul soră-mi. Şşş. Şşş.
TĂIETORUL DE LEMNE: Unul se naşte şi altul moare.
MĂTUŞA: Şi tot sînt oameni destui.
TĂIETORUL DE LEMNE: *(gîdilă copilul sub bărbie):* Şş, şş, băiatule! Aşteaptă să creşti mare!
MĂTUŞA: Ştii, nene, poate că lui o să-i fie mai bine decît nouă.
TĂIETORUL DE LEMNE: Eh, totul e să ai mereu de lucru.
ŞCOLĂRIŢA *(intră din dreapta, cu ghiozdanul în spate):* Lăudat fie Domnul...
MĂTUŞA: Amin.
TĂIETORUL DE LEMNE: Amin.
(Şcolăriţa trece mai departe.)
TĂIETORUL DE LEMNE: Ce frumos e azi, nu-i aşa, mătuşă? Nici nu te pricepi s-o spui.
GLASUL ŞCOLĂRIŢEI: Lăudat fie Domnul...

UN GLAS DE BĂRBAT *(din culise):* Amin.
MĂTUŞA: Zău, frumoasă zi.
PELERINUL *(intră din stînga):* Ziua bună.
MĂTUŞA: Ziua bună.
TĂIETORUL DE LEMNE: Noroc şi ziua bună.
CORTINA

Completare pentru regizor

în epilog, Pelerinul este unul şi acelaşi cu Vagabondul. Dacă regizorul simte nevoia unui sfîrşit mai blînd, să folosească următoarea variantă (de la plecarea Melcilor). Pauză. Se luminează de ziuă. Păsările se trezesc. Lovituri de topor.

VAGABONDUL *(se trezeşte):* Lovituri!... Lovituri!... Pentru numele lui Dumnezeu! *(Se aşază.) Ce* e asta? *(Tăcere.)* Ah, ce vis urît am avut!

(Lovituri de topor.)

PRIMUL GLAS: Ah, Dumnezeule!
AL DOILEA GLAS: Vezi-ţi de treabă, să trăieşti numai!
VAGABONDUL: Să trăieşti numai... Aşadar, n-am murit?
Şi deci... de fapt... nu s-a petrecut nimic?
Am văzut, într-adevăr, ce am văzut, Sau am visat numai?
Dar, chiar de-ar fi fost adevărat,
Nu s-a întîmplat nimic, nu s-a schimbat nimic, Cu condiţia să continui să trăieşti.
Si, voi, sînteti vii.

(Pauză.)

N-ai ce face: Viaţa e aici,
Chiar dacă e numai o viaţă de efemeră.
Orice s-ar întîmpla, ea se naşte din nou Şi nimic, şi nimeni n-o distruge.
N-ai ce face: trebuie s-o duci.

PRIMUL GLAS: Zău, ce trudă.
AL DOILEA GLAS: Taci din gură, totul e să ai mereu de lucru.
VAGABONDUL: Să ai mereu de lucru! Aşa e, da! Căci şi viaţa însăşi are neîncetat de lucru, Ca şi cum ceva nu s-ar fi terminat încă, Ca şi cum ar trebui să mergi mereu mai departe şi, mai departe, după ceva?
Fie că eşti om sau gînganie, Trăieşti pentru ca să trăiască lumea întreagă. Şi mereu, e cîte ceva de făcut.

(Intră doi tăietori de lemne.)

PRIMUL TĂIETOR DE LEMNE: Bună dimineaţa, unchiaşule.
AL DOILEA TĂIETOR DE LEMNE: Cauţi de lucru?
VAGABONDUL: Ce spui?
PRIMUL TĂIETOR DE LEMNE: Cauţi de lucru', întreb?
VAGABONDUL: Oameni buni, eu caut mereu, caut de cînd mă ştiu, Caut, în viaţă, înţelesul şi viaţa se uită la mine; Priviţi în jur: Totul trăieşte.

Poate, chiar viaţa, caută ceva în ea însăşi De aceea, nu poate fi... niciodată... distrusă, Ori, poate, se distruge pe ea însăşi şi nu ştie ce să facă Şi se jefuieşte pe sine, Continuînd ca şi cum i-ar plăcea să aştepte mereu ceva mai bun.

Poate caut şi de lucru.

PRIMUL TĂIETOR DE LEMNE: N-ai vrea să ne ajuţi?

VAGABONDUL: Ce-ai zis?

AL DOILEA TĂIETOR DE LEMNE: Ei, să ne ajuţi să tăiem lemne.

VAGABONDUL: Să vă ajut?

PRIMUL TĂIETOR DE LEMNE: Zău, dacă oamenii nu s-ar ajuta între ei...

VAGABONDUL: Exact, aţi spus ce trebuia! Sîntem datori să ne ajutăm!

Nimic nu e pierdut, atîta timp cît există ajutor. Iar tu însuţi nu vei fi pierdut, Cînd vei vedea viaţa chinuindu-se sau rătăcind; Atîta timp cît ea poate ajuta omului N-ai de ce s-o condamni!

AL DOILEA TĂIETOR DE LEMNE: Ei, spune, vii?
VAGABONDUL: Da, merg cu voi.
(Intră Pelerinul.)
PELERINUL: Bună dimineaţa. La muncă? La muncă?
PRIMUL TĂIETOR DE LEMNE: Da, la muncă.
AL DOILEA TĂIETOR DE LEMNE: Ca în fiecare zi.
PELERINUL: Ce frumos e azi!
VAGABONDUL: Da, va fi o zi frumoasă.
PELERINUL: Atunci ziua bună!
PRIMUL TĂIETOR DE LEMNE: Ziua bună!
VAGABONDUL: Noroc şi ziua bună!
ÎNTREAGA LUME: Noroc şi ziua bună! Noroc şi ziua bună!
CORTINA

Reţeta Makropolos

Comedie în trei acte şi un tablou final
în româneşte de:

Tantzi Economu şi Alexandra Toader

Personaj ele

EMILIA MARTY JAROSLAV PRUS JANEK, fiul lui ALBERT GREGOR IIAUK ăENDORF AVOCAT DR. KOLENATY Secretarul lui, VÎTEK KRISTINA, fiica lui CAMERISTA DOCTORUL MAŞINISTUL ÎNGRIJITOAREA

ACTUL ÎNTÎI

Biroul secretarului doctorului Kolenaty. Jn fund, o uşă ce dă afară, în stingă altă uşă ce dă spre biroul avocatului. Lîngă peretele din fund un dulap-fişier cu numeroase sertăraşe cu index alfabetic. în faţa lui o scară; în stînga, masa secretarului, în mijloc, o masă dublă de birou, în dreapta, citeva fotolii pentru clienţi. Pe pereţi, diferite tabele, ordonanţe, un calendar etc. Telefonul. Pretutindeni hîrtii, cărţi, fascicole şi acte.

VÎTEK *(aşezînd actele în dulapul-fişier):* O, Doamne ! E ora unu... şi bătrînul nu mai vine... Dosarul Gregor-Prus. G, GR, aici. *(Se suie pe scară.)* Cazul Gregor. Uite, s-a terminat şi cu tine. O, Doamne! *(Frunzăreşte dosarul.)* O mie opt sute douăzeci şi şapte. O mie opt sute treizeci şi doi. Treizeci şi doi. O mie opt sute patruzeci. Patruzeci. Patruzeci şi şapte. Peste cîţiva ani, am fi putut sărbători jubileul de o sută de ani. Păcat de un proces atît de frumos! *(Pune dosarul la loc.)* Aici... odihneşte... cazul Gregor-Prus. Ah, nimic nu-i veşnic. *Vanitos...* Praf şi pulbere... *(Se aşază ingîn- durat pe treapta cea mai de sus a scării.)* Bineînţeles, nobilime. Vechea nobilime. Cum să nu, baronul Prus. Şi se judecă o sută de ani, zgîrci ţii! — *„Citoyens!* Cetăţeni! Veţi răbda mai departe ca aceşti privilegiaţi, această veche nobilime răsfăţată do regele Franţei, această stare care nu mulţumeşte pentru privilegiile sale nici naturii, nici raţiunii, ci tiraniei, această mînă de curteni şi demnitari, aceşti uzurpatori ai pămîntu- . lui, ai puterii şi drepturilor“... Ah!

(Gregor apare şi rămîne în pragul uşii, neobservat, ascul- tînd o clipă.)GREGOR: Bună ziua, cetăţene Marat!
VÎTEK: Nu Marat, ci Danton. Cuvîntarea din 23 octombrie 1792. Vă rog preaplecat să mă iertaţi, domnule.
GREGOR: Şeful nu-i aici?
VÎTEK *(coboară de pe scară):* Nu s-a întors încă, domnule.
GREGOR: Şi hotărîrea?
VÎTEK: Nu ştiu nimic, domnule Gregor, dar...
GREGOR: Stau prost, nu?
VÎTEK: Nu pot să ştiu. Păcat insă de un proces atît de frumos, domnule.
GREGOR: E pierdut?
VÎTEK: Nu ştiu. Maestrul e de azi-dimineaţă la tribunal. Eu însă n-aş...
GREGOR *(se trînteşte într-un fotoliu):* Cheamă-l pe doctorul Kolenaty la telefon. Grăbeşte-te, te rog!
VÎTEK *(se repede la aparat):* Mă rog, imediat. Alo!... *(Se întoarce cu spatele spre aparat.)* Eu însă n-aş fi trimis procesul la tribunalul suprem, domnule.
GREGOR: De ce?
VÎTEK: Pentru că... Alo, doi, doi, treizeci şi cinci. Trei cinci, da... *(Se întoarce.)* Pentru că asta înseamnă sfîrşitul, domnule.
GREGOR: Sfîrşitul cui?
VÎTEK: Sfîrşitul procesului. Sfîrşitul cazului Gregor. Ăsta nu mai era proces, domnule, ci un document istoric. Durează de mai bine de nouăzeci de ani... *(în aparat.)* Alo, domnişoară, domnul avocat Kolenaty mai este acolo? Aici e biroul lui. îl rog să vină la aparat... *(Se întoarce.)* Dosarul Gregor, domnule, e un crîmpei de istorie. Aproape o sută de ani, domnule... *(în aparat.)* Alo! A şi plecat? Mulţumesc. *(Agaţă receptorul.)* A plecat. O fi în drum spre casă.
GREGOR: Şi hotărîrea?
VÎTEK: Nu ştiu nimic, domnule! Aş vrea să nu fie nici una. Nu pot face nimic, domnule Gregor, dar cînd mă gîn- desc că astăzi e ultima zi a acestui caz... Mă ocup de el de treizeci şi doi de ani. Pe atunci venea pe aici ră- ppsaţuj, tatăl dumneavoastră, Dumnezeu să-l odihnească în pace. El şi răposatul doctor Kolenaty, tatăl actualului doctor, au făcut parte dintr-o mare generaţie, domnule.
GREGOR: Mulţumesc.
VÎTEK: Nişte jurişti extraordinari, domnule. Numai casaţii, apeluri şi tot felul de chichiţe. Treizeci de ani au ţinut procesul pe rol, domnule! Iar dumneavoastră, hodo- ronc-tronc, direct la tribunalul suprem. Numai ca să-l

terminaţi! Păcat de un proces atît de frumos! Din cauza dumneavoastră! Să distrugi în felul acesta un caz secular!
GREGOR: Nu mai trăncăni, Vitek. Eu vreau să cîştig. VÎTEK: Sau să pierdeţi, nu?
GREGOR: Mai degrabă am să pierd decît... decît... Ascultă, Vitek, îţi vine să înnebuneşti, nu alta: să ai mereu în faţa ochilor o sută cincizeci de milioane... Să-i ai aproape în mînă... Să auzi de mic copil numai de ei... *(Se ridică în picioare.)* Dumneata crezi că am să pierd?
VÎTEK: Nu ştiu, domnule Gregor. E un caz foarte dificil.
GREGOR: Ei bine. Dacă-l pierd, atunci...
VÎTEK: Atunci vă împuşcaţi, domnule. La fel zicea şi răposatul tatăl dumneavoastră.
GREGOR: Şi s-a împuşcat.
VÎTEK: Dar nu din pricina procesului. Făcuse datorii. Cînd trăieşti aşa... în contul unei moşteniri...
GREGOR *(chinuit, se aşază iar):* Taci, te rog!
VÎTEK: Ei, nu aveţi nervii destul de tari pentru procese mari. Un material atît de frumos! *(Se urcă pe scară şi scoate dosarul Gregor.)* Uitaţi-vă, domnule Gregor, la actele astea. O mie opt sute douăzeci şi şapte, cea mai veche dată a biroului nostru. Unicat, domnule. Piesă de muzeu, nu alta! Şi priviţi aici, caligrafia asta frumoasă din o mie opt sute patruzeci, Doamne, ce priceput era omul acela! Uitaţi-vă ce scriere! O adevărată desfătare!
GREGOR: Eşti nebun.
VÎTEK *(pune la loc, cu pietate, dosarul):* Doamne lause Cristoase, poate că totuşi tribunalul suprem îl va amina cu încă un an.
(Krista deschide încetişor uşa.)
KRISTA: Tată, nu vii acasă?
VÎTEK *(coboară):* Aşteaptă... imediat... îndată... doar să se întoarcă şeful.
GREGOR *(ridicîndu-se):* Domnişoara e fiica dumneavoastră?
VÎTEK: Da. Du-te, Krista. Aşteaptă-mă afară, pe coridor.
GREGOR: Doamne fereşte, domnişoară. Nu cumva deranjez? De la şcoală?
KRISTA: De la repetiţie.
VÎTEK: Fata mea cîntă în corul teatrului. Hai, du-te, Krista. N-ai ce căuta aici.
KRISTA: Tată, Marty este ex-tra-or-di-na-ră!
GREGOR: Cine, domnişoară?
KRISTA: Ei, cine, Marty! Emilia Marty!
GREGOR: Cine este?
KRISTA: Dumneavoastră nu ştiţi nimic. E cea mai mare cîntăreaţă din lume. Astă-seară va cînta, de dimineaţă a

repetat cu tot ansamblul... Tată!
VÍTEK: Ei, ce-i?
KRISTA: Tată, eu... eu am să părăsesc teatrul! Nu mai pot rămîne acolo! Pentru nimic în lume! Cu nici un preţ!
(Începe să plîngă şi se întoarce cu spatele.)
VÍTEK *(aleargă spre ea):* Krista, ce s-a întîmplat, ce ţi-au făcut?
KRISTA: Pentru că... nu ştiu... nimic! Tată. Marty... Eu... Dacă ai auzi-o!... Nu vreau să mai cînt!
VÍTEK: Ia uitaţi-vă la ea! Şi are voce... Taci, prostuţo! Te rog, copila mea!
GREGOR: Cine ştie, domnişoară. Poate că celebra Marty tocmai acum vă invidiază.
KRISTA: Pentru ce să mă invidieze?
GREGOR: Pentru tinereţea dumneavoastră.
VÍTEK: Aşa e! Ei, vezi, Krista? Dînsul e domnul Gregor... Ai răbdare, cînd vei avea anii ei... cam cîţi ani să aibă Marty acum?
KRISTA: Nu ştiu. Nimeni... nu-şi poate da seama. Vreo treizeci.
VÎTEK: Ei, vezi? Treizeci! Ăştia-s ani, fetiţo!
KRISTA: Şi ce frumoasă e! Doamne, cît e de frumoasă!
VÎTEK: Te rog, la treizeci de ani! Asta-i acum! Aşteaptă, cînd o să ai...
GREGOR: Domnişoară, astă-seară o să vin la teatru. Dar nu ca s-o văd pe Marty, ci pe dumneavoastră.
KRISTA: Ar trebui să fie cineva mare dobitoc să nu vrea s-o vadă pe Marty. Şi, pe lîngă asta, şi orb.
GREGOR: Mulţumesc. îmi ajunge.
VÎTEK: Ah, ce gură are!
KRISTA: Să nu vorbească de Marty, dacă n-o cunoaşte. Toţi sînt nebuni după ea. Toţi!
(Intră doctorul Kolenaty.)
KOLENATY: Ia te uită, Kristinka! Bună ziua... Ah, clientul nostru e şi el aici. Ce mai faceţi?
GREGOR: Cum s-a hotărît?
KOLENATY: în nici un fel, deocamdată. Tribunalul suprem abia s-a retras...
GREGOR: Pentru a lua o decizie?
KOLENATY: Nu, pentru a lua masa.
GREGOR: Şi hotărîrea?
KOLENATY': Abia după-amiază, dragă domnule. Ai răbdare. Ai luat masa?
VÎTEK: Ah, Doamne, Doamne!
KOLENATY: Ce s-a întîmplat?
VÎTEK: Păcat de un proces atît de frumos.
GREGOR *(se aşază):* Iar să aştept! E groaznic!

KRISTA *(spre Vitek):* Acum haidem, tată!

KOLENATY: Ce mai face Kristinka? Ce bine-mi pare că o văd!

GREGOR: Doctore, te rog, fii sincer, cum stăm?

KOLENATY: Oh-la-la.

GREGOR: Rău?

KOLENATY: Ascultă, prietene. Ţi-am dat vreodată vreo speranţă?

GREGOR: Atunci, de ce... de ce...

KOLENATY: De ce mă ocup de procesul dumitale? Pentru că l-am moştenit, prietene. Procesul dumitale, pe Vitek şi masa de colo. Ce vrei? Cazul Gregor se moşteneşte în familie ca o boală. Doar nu te costă nimic. GREGOR: Ai să primeşti onorariul cînd am să cîştig. KOLENATY: M-aş bucura...

GREGOR: Dumneata crezi, aşadar...

KOLENATY: Dacă vrei să ştii, da.

GREGOR: ...că vom pierde?

KOLENATY: Bineînţeles.

GREGOR *(zdrobit):* Bine.

KOLENATY: Dar nu trebuie să te împuşti.

KRISTA: Tată, vrea să se împuşte?

GREGOR *(incercînd să se stăpinească):* Da de unde, domnişoară ! Am stabilit doar că astă-seară vin să te ascult.

KRISTA: Nu pe mine.

(Se aude soneria.)

VÎTEK: Cine o mai fi... Am să spun că nu sînteţi aici. *(Iese.)* Să-l dăm afară, să-l dăm afară!

KOLENATY: Doamne, Kristinka, ce mare te-ai făcut! Ca mîine o să fii femeie în toată firea.

KRISTA: Priviţi, vă rog!

KOLENATY: Ce e?

KRISTA: Ce îngrozitor de palid s-a făcut domnul.

GREGOR: Eu? Vă rog să mă iertaţi, domnişoară. Sînt cam răcit.

VÎTEK *(din spatele uşii):* Pe aici, vă rog. Da, poftiţi, vă rog.

(Intră Emilia Marty urmată de Vitek.)

KRISTA: Doamne Isuse Cristoase, e Marty!

EMILIA *(din prag):* Doctorul Kolenaty? KOLENATY: Eu sînt. Cu ce vă pot fi de folos?

EMILIA: Eu sînt Marty. Vin la dumneavoastră în chestiunea...

KOLENATY *(cu o plecăciune adîncă arată spre biroul său):* Poftiţi, vă rog!

EMILIA: ...în problema procesului Gregor.

GREGOR: Cum? Doamna...

EMILIA: Nu sînt căsătorită.

KOLENATY: Domnişoară Marty, acesta e domnul Gregor, clientul meu.
EMILIA *(îl măsoară pe Gregor):* El? Poate să rămînă.
(Se aşază.)
VÎTEK *(o împinge pe Krista pe uşă afară):* Du-te, Krista, du-te I
(lese pe virfuri, făcind o plecăciune.)
EMILIA: Pe fata asta am mai văzut-o undeva.
KOLENATY *(închide uşa în urma lor):* Domnişoară Marty, e o marc cinste pentru mine...
EMILIA: O, vă rog. Aşadar, sînteţi avocatul...
KOLENATY *(ia loc în faţa ei):* La ordinele dumneavoastră.
EMILIA: ...care îl reprezintă pe acest Gregor...
GREGOR: Adică pe mine.
EMILIA: ...în procesul moştenirii lui Pepi Prus?
KOLENATY: Adică a baronului Josef Ferdinand Prus, adormit întru Domnul în 1827.
EMILIA: Nu mai spuneţi! A şi murit?
KOLENATY: Din păcate. De altfel, cu aproape o sută de ani în urmă.
EMILIA: Sărmanul. N-am ştiut.
KOLENATY: Ah, aşa! Atunci pot să vă fiu de folos în altă chestiune?
EMILIA *(se ridică):* O, nu vreau să vă reţin.
KOLENATY *(se ridică şi el):* Pardon, domnişoară. Cred că nu v-aţi deranjat pînă aici fără nici un motiv.
EMILIA *(se aşază din nou):* Voiam să vă spun ceva.
KOLENATY *(se aşază):* în afacerea Gregor?
EMILIA: Poate.
KOLENATY: Dar sînteţi străină, nu-i aşa?
EMILIA: Desigur. Abia azi-dimineaţă am aflat de... de procesul acestui domn. Absolut întîmplător.
KOLENATY: Serios?
EMILIA: Doar din ziare. Le răsfoiam să văd ce scriu despre mine, şi dau peste un titlu „Ultima zi a procesului Gregor contra Prus". Ce întîmplare... nu?
KOLENATY: Da, s-a scris în toate ziarele.
EMILIA: Şi pentru că... întîmplător... mi-am adus aminte de... Dar puteţi să-mi spuneţi, pe scurt, ceva despre acest proces?
KOLENATY: Mă rog, ce anume aţi vrea să ştiţi?
EMILIA: Dar nu ştiu absolut nimic despre el.
KOLENATY: Absolut nimic? Nici o vorbă?
EMILIA: Doar aud de el pentru prima oară.
KOLENATY: Atunci... scuzaţi-mă... atunci nu înţeleg ce vă interesează.
GREGOR: Spune-i, doctore.
KOLENATY: Domnişoară, e o afacere cam putredă. EMILIA:

Dar dreptatea e de partea lui Gregor, nu? KOLENATY: Aşa se pare. Dar asta nu-i de ajuns ca să cîştige. GREGOR: începe odată!
EMILIA: Măcar în linii generale.
KOLENATY: Ei, dacă asta vă face plăcere... *(Se lasă într-un fotoliu şi începe să se exprime repede.)* Aşadar, cam în jurul anului 1820, stăpînea peste moşia baronilor Prus, adică peste conacele Semovice, Loukov, Nová ves, Konigsdorf şi aşa mai departe, baronul Josef Ferdinand Prus, un debil mintal...
EMILIA: Pepi debil mintal? O, nu!
KOLENATY: Atunci, poate doar un om ciudat.
EMILIA: Spuneţi mai bine nefericit.
KOLENATY: Pardon, doar nu puteţi şti asta.
EMILIA: Dumneavoastră cu atît mai puţin.
KOLENATY: Eh, Dumnezeu ştie. Aşadar, Josef Ferdinand Prus, care a murit necăsătorit, fără copii şi fără să lase testament, în anul 1827...
EMILIA: Din ce cauză a murit?
KOLENATY: Congestie cerebrală sau aşa ceva. Moştenitor s-a declarat un oarecare *cousin*[3] al lui, baronul polonez Emmerich Prus-Zabrze-Pinski. împotriva acestuia s-a ridicat cu pretenţii asupra întregii moşteniri un anume conte Szephâzy de Marosvâr, nepotul mamei răposatului, care, de altfel, nu ne interesează. Pretenţii asupra averii a mai ridicat un oarecare Ferdinand Karel Gregor, strămoşul Clientului meu.
EMILIA: Cînd?
KOLENATY: Chiar în acelaşi an, 1827.
EMILIA: Staţi puţin. Pe atunci Ferdi trebuia să fi fost copil încă.
KOLENATY: întocmai. Era pe atunci elev al Academiei tereziene şi interesele lui erau reprezentate de un avocat vienez. Pretenţiile lui asupra moşiei Loukov se sprijineau pe următoarele fapte: în primul rînd, cu un an înainte de moarte, răposatul se dusese personal, *hochpersönlich,* la administratorul Academiei tereziene şi declarase că dă *„das obengenannte Gut samt Schloss, Höfen, Meierhöfen und Inventar"*[1], deci toată averea sus-menţionată pentru întreţinerea şi educaţia *„des genannten Minderjährigen"*[2], deci a numitului minor Gregor, care numit avea să fie *„falls und sobald er majorenn wird*[1,3]*,* sau, în alţi teimeni, după majoiat pus *„în Besitz und Eigentum"*[1], adică în deplină proprietate a averii sus-menţionate. în al doilea rînd: numitul minor primise la ordinul şi în timpul vieţii răposatului venituri şi asigurări asupra averii sus-men-

3 văr (fr.).

ţionate cu titlul *„Besitzer und Eigentümer des Gutes Loukov"*[3] ceea ce constituie deci dovada aşa-zisei proprietăţi naturale.

EMILIA: Atunci, totul e în ordine, nu?

KOLENATY: Pardon. La aceasta baronul Emmerich Prus a obiectat că donaţia moşiei sus-menţionate nu a fost făcută cu respectarea formelor legale, prin înscrierea ei în cartea funduară, că răposatul nu a lăsat nici un testament scris şi că, dimpotrivă, *hingegen...* în ultimele clipe ale vieţii a făcut un testament verbal în favoarea unei alte persoane.

EMILIA: Nu se poate! Cărei persoane?

KOLENATY: Aici e aici, domnişoară. Staţi, am să vă citesc imediat. *(Se suie pe scară şi caută în dulapul-fişier.)* Să vedeţi nostimada! Aha, aici e. *(Scoate dosarul Gregor, se aşază pe ultima treaptă, şi frunzăreşte repede.)*

[1] sus-amintita moşie, Împreună cu castelul, acareturile, fermele şi inventarul (germ.).

* a numitului minor (germ.).

• dacă şi Îndată ce va deveni major (germ.).

[1] în posesia şi proprietatea (germ.).

* posesor şi proprietar al moşiei Loukov (germ.).

Zvzvzvzv, aha. *„Das während des Ablebens des hochwohlgeborenen Majoratsherrn Freiherrn Prus Josef Ferdinand von Semenitz vorgenommene Protokoll usw".*[4] Deci, procesul verbal de deces, domnişoară, semnat de un oarecare pater, de medic şi de notar lîngă patul de moarte al lui Josef Prus. Aşadar... muribundul... avînd febră mare... întrebat de subsemnatul notar dacă mai are vreo dorinţă... a rostit în repetate rînduri... *Wiederholten Male...* că moşia Loukov... *dass das Allodium Loukov... Herrn Mach Gregor zukommen soll"...*[2] *(Închide dosarul.) Herrn* Mach Gregor. *(îl pune la loc.)* Unui oarecare domn Mach, domnişoară. Unui oarecare Gregor Mach, sau în cehă Rehor Mach, pe atunci o persoană necunoscută şi neştiută de nimeni. *(Rămîne sus pe scară.)*

EMILIA: Dar e o confuzie! Pepi s-a gîndit cu siguranţă la Gregor, la Ferdi Gregor!

KOLENATY: Probabil, domnişoară. Dar ce-i scris — e scris. Pe atunci într-adevăr numitul Gregor a obiectat că cuvîntul „Mach" a ajuns în testamentul verbal doar printr-o greşeală de auz sau de scris, că „Gregor" trebuie să fie numele propriu şi nu cel de botez ş.a.m.d. Dar, *littera scripta valet*[3]*,...* şi Emmerich Prus a rămas proprietar asupra Loukovului şi a întregii moşteniri.

EMILIA: Şi Gregor?

4 „Act Întocmit pe patul de moarte din vrerea preaonoratului baron Prus loset Ferdinand von Semenitz, proprietar în virtutea dreptului de primogenitură ş.a.m.d." (germ.).

• ...ca domeniul Loukov... să revină domnului Macb Gregor ... (germ.) Ceea ce e scris decide (lat.).

KOLENATY: Gregor nimic. între timp, acel *cousin* Szephâzy, după toate aparenţele un ticălos fără pereche, a scos cine ştie de unde un individ, care din întîmplare se numea Rehor Mach. Aşa că acest Mach s-a prezentat la tribunal, declarînd cum că răposatul ar fi avut cu el unele legături tainice... probabil de natură delicată...

EMILIA: Asta-i minciună!

KOLENATY: Desigur. Şi a cerut moşia Loukov, după care domnul Rehor Mach a dispărut fără urmă, lăsînd în mîna domnului Szephâzy un act semnat de notar din care reieşeau drepturile sale asupra Loukovului — în schimbul'a ce, istoria n-o mai spune. Şi imediat acest cavaler Szephâzy a deschis în numele lui procesul şi închipuiţi-vă — a cîştigat. De data aceasta, Loukovul i-a fost atribuit lui.

EMILIA: E o absurditate!

KOLENATY: Nostim, nu? Şi atunci numitul Gregor a intentat proces împotriva lui Szephâzy, cum că respectivul Rehor Mach nu c *de jure* moştenitorul Loukovului, că răposatul făcuse testamentul verbal în timp ce era grav bolnav, cu febră mare şi alte asemenea motive. După o îndelungă tărăgăneală, vechea decizie a fost anulată. Dar Loukovul nu i-a revenit lui Gregor, ci din nou lui Emmerich Prus, înţelegeţi?

GREGOR: Ştiţi, domnişoară, asta se numeşte dreptate.

EMILIA: Şi de ce n-a cîştigat-o Gregor?

KOLENATY: Ei, scumpă domnişoară, din motive mai mult decît formale; şi apoi, ţinînd seama şi de faptul că nici Rehor Mach, nici Ferdinand Karel Gregor nu aveau relaţii de rudenie cu răposatul...

EMILIA: Cum aşa! Era doar fiul lui!

KOLENATY: Cine? Al cui fiu?

EMILIA: Gregor! Ferdi era doar fiul lui Pepi!

GREGOR *(sare de pe scaun):* Fiul lui? De unde ştiţi?

KOLENATY *(coboară în grabă, treptele scării):* Fiul lui? Şi cine a fost mama, mă rog?

EMILIA: Mama? A fost... se numea Ellian Mac Gregor şi era cântăreaţă la Opera imperială din Viena.

GREGOR: Cum spuneţi că se numea?

EMILIA: Mac Gregor. Ştiţi e un nume scoţian.

GREGOR: Auzi, doctore? Mac Gregor! Mac! Mac! Nici un Mach! înţelegi acum?

KOLENATY *(se aşază):* Sigur. Dar de ce atunci fiul ei nu s-a numit tot Mac Gregor?

EMILIA: Ei, din considerente faţă de mamă... Ferdi nu şi-a

cunoscut mama.
KOLENATY: Aha, aşa. Aveţi vreun document referitor la asta, domnişoară.
EMILIA: Nu ştiu. Mai departe?
KOLENATY: Aşadar, mai departe. Ei, de atunci durează — cu cîteva mici pauze — procesul în legătură cu moşia Loukov, pînă în zilele noastre, deci de aproape o sută de ani, generaţii succesive de Prusi, Szephâzi şi Gre- gori s-au judecat între ei, cu admirabilul concurs al doctorilor Kolenaty. Datorită acestui concurs, ultimul Gregor va pierde definitiv şi irevocabil în după-amiaza aceasta. Asta-i tot.
EMILIA: Şi merită Loukovul ăsta atîtea strădanii? GREGOR: Cred şi eu.
KOLENATY: Ştiţi, în deceniul al şaselea al secolului trecut a fost descoperită pe moşia Loukov o mină de cărbuni. Valoarea ei nu poate fi stabilită nici cu aproximaţie. Să zicem o sută cincizeci de milioane.
EMILIA: Numai atît?
GREGOR: Da, numai atît. Mie mi-ar fi de ajuns.
KOLENATY: Dragă domnişoară, mai aveţi vreo întrebare?
EMILIA: Da. De ce anume aveţi nevoie pentru a cîştiga acest proces?
KOLENATY: Ei, cel mai binevenit ar fi un testament scris cum se cuvine.
EMILIA: Şi ştiţi cumva de existenţa vreunuia? KOLENATY: Nu există nici unul.
EMILIA: E stupid.
KOLENATY: Fără îndoială. *(Se ridică.)* Mai aveţi vreo întrebare?
EMILIA: Da. Cui aparţine acum vechea casă a lui Prus?
GREGOR: Tocmai adversarului meu, lui Jaroslav Prus.
EMILIA: Cum se numesc scrinurile acelea vechi, în care se depozitau actele şi documentele familiei?
GREGOR: Arhivă.
KOLENATY: Fişier.
EMILIA: Ascultaţi, în casa lui Prus se află un astfel de scrin-fişier. Fiecare sertar conţinea acte, adunate într-un an. Acolo îşi punea Pepi conturile, asigurările vechi şi tot felul de hîrtii, înţelegeţi?
KOLENATY: Da, aşa se obişnuieşte.
EMILIA: Deasupra unui sertar scria anul 1816. Ştiţi, în acel an Pepi a cunoscut pe acea Ellian Mac Gregor. La congresul de la Viena, sau aşa ceva.
KOLENATY: Aha!
EMILIA: în sertarul acela păstra toate scrisorile pe care le primea de la Ellian.
KOLENATY *(se aşază):* De unde ştiţi?

EMILIA: Nu trebuie să mă întrebaţi.
KOLENATY: Scuzaţi. Cum doriţi.
EMILIA: Se mai află acolo scrisori de la administratori şi de la diferiţi oameni de afaceri. Pe scurt, o mulţime de hîrtii vechi.
KOLENATY: Da.
EMILIA: Credeţi că cineva le-a ars?
KOLENATY: Tot ce se poate. Se va vedea.
EMILIA: Vă duceţi acolo să cercetaţi?
KOLENATY: Desigur. Bineînţeles, dacă domnul Prus îmi permite.
EMILIA: Şi dacă nu permite?
KOLENATY: Atunci, ce să fac?
EMILIA: Sertarul acela trebuie să-l obţineţi prin orice mijloc, pricepeţi?
KOLENATY: Da, la miezul nopţii, eu o scară de ITinghie, cu o pilă şi aşa mai departe. Domnişoară, domnişoara, ce părere aveţi despre noi, avocaţii!
EMILIA: Dar trebuie să puneţi mina pe el!
KOLENATY: Bine, vom vedea. Şi mai departe?
EMILIA: Dacă scrisorile sînt acolo... atunci, printre ele... trebuie să fie şi un plic mare, galben.
KOLENATY: Şi în plic?...
EMILIA: Testamentul lui Prus. Scris şi pecetluit cu mina lui.
KOLENATY *(se ridică):* Pentru Dumnezeu!
GREGOR *(sare în picioare):* Ştiţi sigur?
KOLENATY: Vă rog, ce cuprinde? Cum e?
EMILIA: Ei, în el Pepi lăsa... moşia Loukov... fiului său ne-legitim Ferdinand... născut la Loukov... în ziua şi anul cutare. Data am uitat-o.
KOLENATY: Textual?
EMILIA: Textual.
KOLENATY: Şi plicul era pecetluit?
EMILIA: Da.
KOLENATY: Cu pecetea proprie a lui Josef Prus?
EMILIA: Da.
KOLENATY: Atunci foarte mulţumesc. *(Se aşază.)* De ce vă bateţi joc de noi, domnişoară?
EMILIA: Eu? A, va să zică, nu mă credeţi?
KOLENATY: Se-nţelege că nu. Nici o iotă.
GREGOR: Dar eu o cred! Cum poţi să îndrăzneşti...
KOLENATY: Fii rezonabil. Dacă plicul era pecetluit, cum putea să afle cineva ce e în el? Hai, răspunde!
GREGOR: Dar...
KOLENATY: Într-un plic pecetluit de o sută de ani!
GREGOR: Totuşi...

KOLENATY: Şi într-o casă străină! Nu fi copil, Gregor!
GREGOR: Eu cred, şi gata!
KOLENATY: Mă rog, cum vrei. Dragă domnişoară Marty, aveţi un deosebit talent de a spune... poveşti. O deosebită slăbiciune, în adevăr. Suferiţi des de asta?
GREGOR: Oh, cel puţin taci!
KOLENATY: Sigur, ca mormîntul. Discreţie absolută, domnişoară.
GREGOR: Află, doctore, cred absolut tot ce ne-a spus domnişoara...
EMILIA: Eşti cel puţin *gentleman.*
GREGOR: ... şi de aceea, sau te duci imediat la Prus şi-i ceri hîrtiile din anul 1816...
KOLENATY: Asta mai mult ca sigur n-am s-o fac. Sau...
GREGOR: ..., sau apelez la serviciile primului avocat din cartea de telefon şi-i încredinţez cazul Gregor.
KOLENATY: Din partea mea...
GREGOR: Perfect.
(Merge la aparat şi răsfoieşte cartea de telefon.)
KOLENATY *(se duce la el):* Ascultă, Gregor, lasă prostiile astea. Sîntem prieteni doar, nu? De altfel, dacă nu mă înşel, ţi-am fost şi tutore!
GREGOR: Doctor Abeles Alfred, douăzeci şi şapte şaizeci şi unu.
KOLENATY: Omule, măcar nu-l alege pe ăsta! E ultimul meu sfat. Dacă nu vrei că te ruinezi de-a bipeleşi,
GREGOR *(la telefon):* Alo! Douăzeci şi şapte şaizeci şi unii.
EMILIA: Bine faci, Gregor!
KOLENATY: Nu-mi face asemenea ruşine! Doar n-ai să încredinţezi cazul nostru moştenit din strămoşi unui oarecare.
GREGOR: Doctor Abeles? Aici Gregor, din biroul...
KOLENATY *(îi smulge, receptorul):* Aşteaptă. Mă duc.
GREGOR: La Prus?
KOLENATY: Chiar şi la dracu. Dar acum să nu mi te mişti de aici.
GREGOR: Doctore, dacă nu te întorci pînă într-o oră, îl sun...
KOLENATY: Tacă-ţi fleanca... Pardon, domnişoară. Şi vă rog să nu mi-l scoateţi de tot din minţi.
(Puge.)
GREGOR: în sfîrşit!
EMILIA: E în adevăr aşa de prost?
GREGOR: Nu. E doar un om practic. Nu ştie să ia în consideraţie minunile. Eu am aşteptat întotdeauna o minune şi ai venit dumneata. Dă-mi voie să-ţi mulţumesc.
EMILIA: Oh, nu ai pentru ce.
GREGOR: Uite, aproape că sînt sigur... că... că se va găsi într-adevăr testamentul acela. Nu ştiu de ce am o încredere

neţărmurită în dumneata. Poate pentru că eşti atît de frumoasă.
EMILIA: Ce vîrstă ai?
GREGOR: Treizeci şi patru, domnişoară Marty, de mic am trăit cu speranţa că voi căpăta odată milioanele acelea. Nu poţi să-ţi imaginezi ce înseamnă asta. Am trăit ca un nebun, n-am putut altfel... Dacă n-ai fi venit dumneata...
EMILIA: Datorii?
GREGOR: Da. În noaptea asta ar fi trebuit probabil să mă împuşc.
EMILIA: Prostii.
GREGOR: Nn vă ascund nimic, domnişoară. Nu mai aveam altă scăpare. Şi deodată vii dumneata, de cine ştie unde, celebră, surprinzătoare, plină de mister... pentru a mă salva!... De ce rîzi? De ce rîzi de mine?
EMILIA: Prostii. Nu-i nimic.
GREGOR: N-am să mai vorbesc despre mine. Dragă domnişoară, sîntem singuri. Te conjur, vorbeşte! Explică-mi totul!
EMILIA: Ce să mai explic? Am spus şi aşa prea mult.
GREGOR: E vorba de o chestiune de familie. Ba chiar de o anumită... taină de familie. Dumneata eşti iniţială în ea prin cine ştie ce mijloc neobişnuit. Pentru Dumnezeu, spune-mi totul! *(Emilia clatină din cap.)* Nu poţi?
EMILIA: Nu vreau.
GREGOR: De unde ştii dumneata de existenţa acelor scrisori? De unde ştii de testament? De unde? De cînd? Cine ţi-a spus? Cu cine eşti în legătură? înţelege că... trebuie să ştiu ce se ascunde aici. Cine eşti? Ce înseamnă toate acestea?
EMILIA: O minune.
GREGOR: Da, minune. Dar orice miracol trebuie explicat. Altfel e... altfel e insuportabil. De ce ai venit?
EMILIA: După cum vezi, ca să-ţi ajut.
GREGOR: De ce vrei să-mi ajuţi? De ce tocmai mie?Ce interes ai?
EMILIA: Asta mă priveşte pe mine.
GREGOR: Şi pe mine la fel. Domnişoară Marty, dacă îţi voi fi dator pentru tot: pentru avere, pentru însăşi viaţa mea, spune-mi ce aş putea să-ţi depun la picioare? EMILIA: La ce te referi?
GREGOR: Ce-aş putea să-ţi ofer, domnişoară Marty?
EMILIA: Ah, asa! Vrei să-mi dai... Cum se numeşte asta, comision, nu?
GREGOR: Pentru Dumnezeu, spune-i altfel! Spune-i simplu recunoştinţă; te poate jigni faptul că...
EMILIA: Bah, am eu însămi destul.

GREGOR: Scuză-mă, doar săracul poate avea destul.Bogatul niciodată.
EMILIA *(revoltată):* Ia te uită! Ce neobrăzare: să mi se ofere bani!
GREGOR *(jignit):* Scuzaţi, nu pot primi... binefaceri. *(Pauză.)* Domnişoară, ţi se spune divina Marty. Dar în lumea noastră pămînteană şi un prinţ din basme ar cere... partea sa la un astfel de serviciu. E în lirca lucrurilor şi pe deplin cuviincios. înţelege, e vorba de milioane.
EMILIA: Mititelul, ar vrea să ie şi împartă imediat.
(Merge la fereastră şi priveşte afară.)
GREGOR: De ce vorbeşti cu mine de parca aş li un băieţandru? Aş da jumătate din moştenire dacă ai... Domnişoară Marty!
EMILIA: Ce-i? ' .....
GREGOR: E insuportabil să mă simt atît de mic pe lîngă dumneata, dar aşa e.
(Pauză.)
EMILIA *(se întoarce cu faţa spre interiorul camerei):* Cum le numeşti?
GREGOR: Cum?
EMILIA: Cum te numeşti?
GREGOR: Gregor.
EMILIA: Cum?
GREGOR: Mac Gregor.
EMILIA: Numele de botez, prosluţule!
GREGOIi: Albcrl.
EMILIA: Mama îţi spune Bcrtik, nu-i aşa?
GREGOR: Da. Adică mama a murit.
EMILIA: Of, numai de moarte aud.
(Pauză.)
GREGOR: Cum... cum era... Ellian Mac Gregor?
EMILIA: în sfîrşit! Bine că ţi-a dat prin cap să întrebi de ca!
GREGOR: Ştii ceva despre ea? Cine era?
EMILIA: O mare cintăreală.
GREGOR: Era frumoasă?
EMILIA: Era.
GREGOR: L-a iubit pe... străbunicul meu?
EMILIA: Da. Poate. în felul ei.
GREGOR: Unde a murit?
EMILIA: ... Nu ştiu. Ajunge, Berlik. Lasă şi pe altă dată.
(Pauză.)
GREGOR *(se apropie de ea):* Emilia!
EMILIA: Pentru dumneata nu sînt Emilia.
GREGOR: Dar ce sînt eu pentru dumneata? Pentru Dumnezeu, nu mă face să mă înfurii! Nu mă umili! Gîndeş- te-te o

clipă că nu-ţi sînt prin nimic dator. Că eşti doar o femeie frumoasă care... a orbit pe cineva. Ascultă, aş vrea să-ţi spun... Te văd pentru întîia oară... Nu, nu rîdc de mine! Eşti grozav de extravagantă!

EMILIA: Nu rîd, Bertik. Nu fi nebun.

GREGOR: Sînt nebun. N-am fost niciodată nebun ca acum. Dumneata, dumneata ai darul de a aţîţa la extrem. Eşti ca alarma în timp de război. Ai văzut vreodată curgînd sînge? Asta îl face pe om să înnebunească şi să nu mai ştie de el. La dumneata se simte asta de la prima vedere. E în dumneata ceva grozav de sălbatic. Ai trecut prin multe? Ascultă, nu înţeleg cum de nu te-a ucis nimeni pînă acum.

EMILIA: Nu începe iar!

GREGOR: Acum lasă-mă să vorbesc! Ai fost grosolană cu mine. Asta m-a făcut să amuţesc. îndată ce ai intrat aici, am simţit un suflu dogoritor... ca dintr-o gură de cuptor. Ce e asta? Omul adulmecă pe dată şi aşteaptă încordat, ca un animal. Dumneata trezeşti un nu ştiu ce groaznic. Ţi-a mai spus-o cineva? Emilio, ştii că eşti frumoasă, nu?

(Pauză.)

EMILIA *(obosită):* Frumoasă. Oh! Nu spune asta! Lite!

GREGOR: Pentru Dumnezeu! Ce faci? Ce faci cu faţa dumitale? *(Se dă înapoi.)* Emilio, nu mai face aşa! Acum... acum pari bătrînă. E îngrozitor!

EMILIA *(încet):* Vezi dar. Du-te, du-te, Bertik, lasă-mă!

(Pauză.)

GREGOR: lartă-mă, am fost... Nu ştiu ce fac. *(Se aşază.)* Sînt ridicol nu?

EMILIA: Bertik, par foarte bătrînă?

GREGOR *(o priveşte):* Nu, eşti frumoasă, înnebunitor de frumoasă.

EMILIA: Ştii ce ai putea să-mi dai?

GREGOR *(ridică capul):* Cum?

EMILIA: Dumneata singur mi-ai oferit... Ştii ce aş vrea de la dumneata?

GREGOR: Totul îţi aparţine.

EMILIA: Ascultă, Bertik, ştii greceşte?

GREGOR: Nu.

EMILIA: Ei, vezi, atunci nu are valoare pentru dumneata. Dămi mie hârtia aceea scrisă în limba greacă!

GREGOR: Care?

EMILIA: Aceea pe care a primit-o Ferdi, înţelegi, Gregor, strămoşul tău. De la Pepi Prus. Ştii, e... e o amintire. Mi-o dai?

GREGOR: Eu nici n-am habar despre ea.

EMILIA: Vorbe, trebuie s-o ai I Pepi a promis doar că i-o va înmina. Pentru Dumnezeu, Albert, spune că o ai!

GREGOR: N-o am.
EMILIA *(se ridică brusc):* Cum? Nu minţi! O ai, nu-i aşa?
GREGOR *(se ridică):* N-o am.
EMILIA: Prostule! O vreau! Vreau s-o am. Auzi? Găseşte-o!
GREGOR: Unde e?
EMILIA: Parcă eu ştiu? Caută! Ad-o! Doar pentru asia am venit... Bertik!
GREGOR: Da...
EMILIA: Unde este? Pentru Dumnezeu, gîndeşte-te puţin!
GREGOR: Nu este la Prus?
EMILIA: la-i-o! Ajută-mă... ajută-mă...
(Sună telefonul.)
GREGOR : Un moment.
(Dă fuga la telefon.)
EMILIA *(se prăbuşeşte în fotoliu):* Pentru Dumnezeu, găseşte-o, găseşte-o!
GREGOR *(la telefon):* Alo! Biroul doctorului Kolenaty... nu-i aici... Trebuie să-i transmit ceva? Aici Gregor... chiar el... da... da... Bine. Mulţumesc... S-a isprăvit.
(Agaţă receptorul.)
EMILIA: Ce?
GREGOR: Procesul Gregor-Prus. Tribunalul suprem a pronunţat hotărîrea. Deocamdată e doar o informaţie confidenţială. Am pierdut.
(Pauză.)
EMILIA: Măgarul ăla de avocat nu putea să mai aştepte o clipă? *(Gregor ridică din umeri.)* Mai poţi să faci recurs, nu?
GREGOR: Nu ştiu. Cred că nu.
EMILIA: Asta-i prost. *(Pauză.)* Ascultă, Bertik, am să-ţi plătesc datoriile, vrei?
GREGOR: Ce-ţi pasă dumitale de mine? Nu vreau.
EMILIA: Taci! Le plătesc, şi gata. Şi acum ai să-mi ajuţi să caut manuscrisul acela.
GREGOR: Emilio...
EMILIA: Cheamă-mi maşina...
(Intră repede doctorul Kolenaty urinat de Prus.)
KOLENATY: Am găsit! Am găsit! *(Se aruncă în genunchi în faţa Emiliei.)* Domnişoară, te rog de un milion de ori, iartă-mă. Sînt un dobitoc prost şi bătrîn şi dumneata eşti atoateştiutoare!
PRUS *(dă mina cu Gregor):* Felicitări pentru strălucitul testament.
GREGOR: N-aveţi pentru ce. Tocmai aţi cîştigat procesul.
PRUS: Dar o să-l luaţi de la început.

GREGOR: Cum?
KOLENATY *(se ridică):* Bineînţeles, drăguţule! Acum o să cerem redeschiderea cazului nostru.
EMILIA: Era acolo?
KOLENATY: Sigur: testamentul, scrisorile şi încă ceva...
PRUS: Vă rog să mă prezentaţi.
KOLENATY: Ah, pardon. Domnişoara Marty, domnul Prus, principalul nostru adversar.
EMILIA: îmi pare bine. Unde sînt scrisorile acelea?
KOLENATY: Care?
EMILIA: De la Ellian.
PRUS: Pînă acum, la mine. Domnul Gregor nu trebuie să se neliniştească.
EMILIA: Le va primi?
PRUS: Daca Va moşteni, desigur. în amintirea... străbunicii domnişoarei.
EMILIA: Ascultă, Bertik...
PRUS: Aha, vă cunoaşteţi bine. Mi-am închipuit.
GREGOR: Pardon, am cunoscut-o pe domnişoara Marty abia...
EMILIA: Taci! Bertik, scrisorile acelea mi le înapoiezi, nu-i aşa?
PRUS: „înapoiezi"? Au fost vreodată ale dumneavoastră?
EMILIA: Oh, nu. Dar Bertik mi le va da.
PRUS: Domnişoară, vă sînt recunoscător pentru descoperirea dumneavoastră. Ştii măcar ce ai în casă. Pentru asta v-aş oferi bucuros un frumos buchet.
EMILIA: Nu sînteţi darnic. Bertik mi-a oferit mai mult. PRUS: O trăsură plină de flori, nu?
EMILIA: Nu, nu ştiu cîte milioane.
PRUS: Şi dumneavoastră le-aţi primit?
EMILIA: Ferească Dumnezeu!
PRUS: Bine aţi făcut. Să nu iei niciodată nimic înainte!
EMILIA: Cum? Ne lipseşte ceva?
PRUS: Nu, poate un fleac. Să zicem un document care să dovedească că acel fiu Ferdinand este fără putinţă de îndoială Ferdinand Gregor. Şt iţi, jurişt ii sînt foarte pedanţi.
EMILIA: Un... aci scris?
PRUS: Cel puţin atît.
EMILIA: Bine. Doctore, ţi-l voi trimite mîine dimineaţă.
KOLENATY: Cum? Îl porţi cu dumneata prin lume?! Pentru numele lui Dumnezeu!
EMILIA *(tăios):* E aşa de ciudat?
KOLENATY: Da de unde, eu nu mă mai mir de nimic. Gregor, fă mai bine numărul douăzeci şi şapte şaizeci şi unu.
GREGOR: Al doctorului Abeles? De ce?
KOLENATY: Pentru că mi se pare că... că... în sfîrşit, o să vedem.

PRUS: Domnişoară Marty, alege mai bine buchetul meu.
EMILIA: De ce?
PRUS: Pentru că o mult mai sigur.
CORTINA

ACTUL AL DOILEA

Scena goală a unui mare teatru. Puţină dezordine după reprezentaţia de seară. Decoruri strînse, reflectoare. Scena pustie. în faţă un tron aşezat pe un podium.

ÎNGRIJITOAREA: Doamne, ce glorie! Ai văzut buchetele?
MAŞINISTUL: Nu le-am văzul.
ÎNGRIJITOAREA: De cînd sînt n-am văzut asemenea succes. Publicul urla de credeam că o să dărîme teatrul. Marty aia a ieşit de cel puţin cincizeci de ori să mulţumească, şi publicul nici gînd să înceteze cu aplauzele. Parcă înnebunise.
MAŞINISTUL: Ascultă, o femeie ca asta trebuie să aibă la bani!
ÎNGRIJITOAREA: Ei, Doamne, cred şi eu! Numai buchetele astea cît costă! Uite colo, mai e încă o grămadă de flori, nici nu le-a luat pe toate.
MAŞINISTUL: Am venit aici în culise să o ascult puţin. Ştii, te cutremuri tot cînd o auzi cîntînd.
ÎNGRIJITOAREA: Drept să-ţi spun, eu am plîns de-a binelea. Ascultam şi deodată mă pomenesc că-mi curg lacrimi pe obraji. Şi m-am pus pe un plîns... *(Intră Prus.)* Pe cine căutaţi?
PRUS: Nu-i aici domnişoara Marty? La hotel mi s-a spus că a plecat la teatru.
ÎNGRIJITOAREA: E la domnul director. Dar trebuie să vină aici, că mai are ceva de luat din garderobă.
PRUS: Bine, aştept.
(Se dă mai la o parte.)
ÎNGRIJITOAREA: Ăsta-i al cincilea. Se dan în vînt după ea...
MAŞINISTUL: Un lucru nu pricep: oare o femeie ca asta o fi avînd bărbat?
ÎNGRIJITOAREA: Ba bine că nu! Sigur că are, Kudrno.
MAŞINISTUL: Afurisită de treabă, fir-ar să fie!
ÎNGRIJITOAREA: Ce te-a apucat? Doar nu te-ai amorezat de ea?
MAŞINISTUL: Nu pot pricepe, şi basla.
(Pleacă.)
ÎNGRIJITOAREA: Numai că nu-i pentru tine.
(Pleacă în partea opusă.)
(Intră Kristina urmată de Janek Prus.)
KRISTINA: Janek, vino încoa! Janek! Nu-i nimeni aici. JANEK: Nu mă dă nimeni afară?
KRISTA: Nu, azi nu sînt repetiţii. Ah, Doamne, Janek, sini atît

de nefericită!
■JANEK: De ce?
(Încearcă s-o sărute.)
KRISTA: Nu, Janek, fără sărutări. S-a terminat cu ele. Eu... am acum alte griji. Nu mai trebuie să mă gîn- desc la tine.
JANEK: Dar, Kristi!!
KRISTA: Fii cuminte, Janek! Dacă vreau să ajung cineva... trebuie să mă schimb complet, serios. Janek, cînd te gîndeşti mereu la ceva, numai şi numai la acel lucru, trebuie să ţi se împlinească, nu?
JANEK: Bineînţeles.
KRISTA: Ei, vezi? Eu trebuie să mă gîndesc numai la artă. Nu-i aşa că Marty e grozavă?
JANEK: Este, dar...
KRISTA: Tu JIU înţelegi asta. Este o tehniciană teribilă. N-am închis ochii toată noaptea. M-am zvîrcolit şi m-am chinuit gîndindu-mă dacă să mai rămîn în teatru sau nu... Dacă aş fi în stare de ceva, cît de puţin...
JANEK: Doar eşti în stare!...
KRISTA: Crezi? Crezi că trebuie să continui să cînt? Dar atunci totul s-a sfîrşit, înţelegi? Trebuie să mă ocup numai de teatru.
JANEK: Kristo!! Măcar o clipă pe zi... două clipe pe zi cu mine...
KRISTA *(aşezindu-se pe tron):* Tocmai asta-i, că nu-i numai o clipă. E îngrozitor, ştii, Janek? Mă gîndesc toată ziua la tine, secătură! Cum să mai pot face altceva, dacă mă gîndesc într-una la tine?
JANEK: Dacă ai şti, Kristo, eu cît... Ce mai, nici nu mai ştiu să mă gîndesc la altceva decît la tine.
KRISTA: Tu poţi, doar nu cînţi, şi, de altfel... Ascultă, Janek, ce am hotărît. Dar n-ai dreptul să obiectezi nimic.
JANEK: Nu. Nu sînt de acord. Nu aprob. Eu...
KRISTA: Te rog, Janek, nu-mi îngreuna mai mult situaţia! Fii înţelegător, băiatule. Eu trebuie să încep să fac ceva serios. Şi adevărul e că nu vreau să răinîn o fată săracă şi necunoscută, chiar din pricina ta... Şi apoi, abia mi se formează glasul, nu trebuie să vorbesc, mult.
JANEK: Atunci am să vorbesc doar eu.
KRISTA: Nu, stai. M-am hotărît. între noi totul s-a sfîrşit, Janek. De tot. O să ne vedem doar o dată pe zi.
JANEK: Dar...
KRISTA: Altfel trebuie să fim străini unul do altul, toată ziua. Eu am să lucrez mult, Janek. Am să cînt, am să reflectez, am să învăţ şi... şi altele. Ştii, aş vrea să ajung o doamnă, aşa cum este ea. Vino încoace, prostule! E loc aici, lîngă mine. Doar nu-i nimeni. Crezi că ea iubeşte pe cineva?
JANEK *(aşezindu-se pe tron lîngă ea):* Cine?

KRISTA: Ea, Marty.
JANEK: Marty? Bineînţeles.
KRISTA: Serios? Ştii, eu nu pot pricepe. Dacă e aşa de marc şi de celebră, cum ar putea să iubească cu adevărat pe cineva?... Tu nu ştii ce înseamnă cînd o femeie iubeşte pe cineva. E atît de umilitor...
JANEK: Ba de loc!...
KRISTA: Nu, serios, voi nu ştiţi. Nu se mai gîndeşte la ea însăşi, s-ar duce după el chiar de-ar fi să-i fie servitoare... nu mai e stăpînă pe ea, este a lui... Ştii, cîte- odată m-aş izbi cu capul de pereţi!
JANEK: Ei, lasă..
KRISTA: Şi pe urmă toţi bărbaţii sînt nebuni după Marty. Pentru ea asta nu are nici o importanţă. Doar să se uite la cineva şi... gata! Serios.
JANEK: Nu-i adevărat!
KRISTA: Mie mi-e frică de ea...
JANEK: Kristinko!
(O sărută pe furiş.)
KRISTA *(lăsindu-se sărutată):* Vai, Janek! Dacă ne-ar vedea cineva!
(Prus, făcînd cîţiva paşi înainte.)
PRUS: Eu nu mă uit.
.1A N E K *(sare):* Tat ă !
PRUS: Nu trebuie să fugi. *(Se apropie.)* Domnişoară Kristinko, sînt fericit să te cunosc. Din păcate, nu pot să spun că aş fi ştiut mai dinainte de dumneata. Flăcăul meu putea cel puţin să mi se laude cu dumneata! KRISTA *(s-a dat jos de pe tron şi-l acoperă pe Janek):* Vă rog domnul Prus a venit doar ca să... ca să...
PRUS: Care domn Prus?
KRISTA: Acesta... domnul...
PRUS: Ăsta-i doar Janek, domnişoară, şi nici un domn Prus. De cîtă vreme vă face curte?
KRISTA: De un an.
PRUS: Ei, vezi! Nu-l lua însă prea în serios pe secătura asta, domnişoară! 11 cunosc eu. Iar tu, tinere... Ei, nu vă deranjaţi, aici însă e un loc oarecum... incomod, nu? JANEK: Tată, dacă îţi închipui că mă intimidezi... te înşeli. PRUS: Foarte bine. Un bărbat nu trebuie să se lase niciodată intimidat.
JANEK: Niciodată n-aş fi crezut că ai să mă spionezi în felul acesta.
PRUS: Minunat, Janek! Nu Le lăsa!
JANEK: Eu vorbesc serios. Sînt lucruri care mă privesc personal... de care nu dau socoteală nimănui...
PRUS: Foarte bine, prietene. Dă-mi mîna.
JANEK *(împins deodată de o teamă copilărească, îşi ascunde*

mîinile): Nu, tată, te rog...
PRUS *(întinzînd mîna):* Ei?
'JANEK: Tatăl
(Îi dă şovăielnic mina.)
PRUS *(strîngîndu-i-o):* Aşa-i în regulă, vezi? Sincer şi prietenește !
JANEK *(cu o grimasă de durere pe faţă, făcînd sforţări ca să se stăpînească, în cele din urmă scoate un strigăt de durere şi se apleacă înainte):* Au!!
PRUS *(îi dă drumul):* Ia te uită, eroul! Rezistă destul de bine.
KRISTA *(cu lacrimi în ochi):* Asta-i cruzime!
PRUS *(o apucă uşor de o mînă):* Minutele acestea de aur în schimb îl vor compensa cînd veţi rămîne singuri.
(Intră în fugă Vitek.)
VÎTEK: Kristo! Kristinko! Aha, aici erai! *(Se opreşte surprins.)* Domnul Prus?
PRUS: N-am să vă mai deranjez.
(Se retrage dîndu-se la o parte.)
KRISTA: Ce e, tată?
VÎTEK: Numele tău în gazetă, Krista! Scrie despre tine iu ziar! Ba chiar în cronica despre Marty! Gîndeşte-te, alături de Marty!
KRISTA: Arată-mi!
VÎTEK *(deschide ziarul):* Uite aici: „în rolul cutare a cîn- tat pentru prima oară domnişoara Vitek“... E destul de frumos, nu?
KRISTA: Dar aici ce ai?
VÎTEK: Alte ziare, acolo nu-i nimic. Ştii, doar Marty, Marty, numai Marty, de parcă n-ar mai exista pe lume altcineva decît Marty.
KRISTA *(fericită):* Priveşte, Janek, aici e scris numele meu!
VÎTEK: Kristo, cine e domnul?
KRISTA: Domnul Prus.,
JANEK: Janek.
VÎTEK: De unde îl cunoşti?
JANEK: Domnişoara a fost atît de amabilă.
VÎTEK: Mă rog, o să-mi spună fiica mea singură. Vino, Krista!
(Intră Emilia.)
EMILIA *(adresîndu-se celor din culise):* Vă mulţumesc, domnilor, acum însă, lăsaţi-mă să plec. *(îl zăreşte pe Prus.)* Cum, încă unul?
PRUS: O, nu, domnişoară Marty! Eu unul nici nu îndrăznesc să vă felicit. Vin într-o altă chestiune.
EMILIA: Dar aţi fost aseară la teatru?
PRUS: Desigur.
EMILIA: Ei, de aceea. *(Se aşază pe tron.)* Să nu intre nimeni. Mi-ajunge! *(îl priveşte pe Janek.)* E fiul dumneavoastră?
PRUS: Da. Aproapie-te, Janek.

EMILIA: Vino mai aproape, Janek, să te văd. Ai fost aseară la teatru?
JANEK: Da.
EMILIA: Şi ţi-a plăcut cum am cîntat?
JANEK: Da.
EMILIA: Ştii să spui şi altceva decît da?
JANEK: Da.
EMILIA: Fiul dumneavoastră c un prost.
PRUS: îmi pare rău.
(Intră Gregor cu un buchet.)
EMILIA: Aha, Bertik! Dă-l încoace!
GREGOR: Pentru aseară.
(îi întinde buchetul.)
EMILIA: Dă-mi-1! *(Ia buchetul şi scoate din el un etui.)* Ăsta ia-ţi-l înapoi. *(îi înapoiază etuiul.)* E drăguţ din partea dumitale că ai venit. Mulţumesc pentru buchet. *(Miroase florile, apoi le aruncă peste grămada celorlalte.)* Ţi-a plăcut cum am cîntat?
GREGOR: Nu mi-a plăcut. Cînd te aud cîntînd, mă doare. Cînţi prea perfect. Şi în afară de asta...
EMILIA: Ce-i? ....
GREGOR: în afară de asta, în timp ce cînţi, te plictiseşti. Felul în care cînţi e supraomenesc, iţi taie suflarea, dar... te plictiseşti grozav. îţi e parcă lehamite de asta
EMILIA: Ai simţit asta? Da, s-ar putea să ai dreptate. Am trimis documentul prostului acela, avocatul dumitale. Ştii, acela despre Ellian, Cum stai cu procesul?
GREGOR: Nu ştiu. Nu mă interesează.
EMILIA: în schimb cumperi fleacuri în cutiuţe, încăpăţînatule. Imediat să-l duci înapoi. Cît ai dat pe el?
GREGOR: Ce-ţi pasă dumitale?
EMILIA: Te-ai împrumutat, nu? Ai alergat toată dimineaţa pe la cămătari, nu-i aşa? *(Caută în geantă şi scoate un teanc de bancnote.)* Uite, ia-i! la-i repede!
GREGOR *(dindu-se înapoi):* Cum? îmi oferi bani? Ce-ţi închipui despre mine?
EMILIA: Ţi-am spus doar; ia-i! Că de nu, te trag de urechi!
GREGOR *(înfuriindu-se):* Aş vrea s-o văd şi pe asta!
EMILIA: Ia uitaţi-vă, vrea să-mi poruncească mie! Bertik, nu mă înfuria! Te învăţ eu minte să mai faci datorii! Ei, haide, îi iei?
PRUS *(către Gregor):* Pentru Dumnezeu, terminaţi odată!
GREGOR *(smulgîndu-i banii din mînă):* Ai nişte capricii ciudate. *(îi dă banii lui Vitck.)* Du-i la birou — Contul domnişoarei Marty.
VÎTEK: Da, vă rog.
EMILIA: Ascultă. Banii să fie ai fetiţei. înţelegi?

VÎTEK: Da, vă rog.
EMILIA: Ai fost la teatru? Ţi-a plăcut cum am cîntat?
VÎTEK: Dumnezeule, şi încă cum! O adevărată Strada!
EMILIA: Ai auzit-o pe Strada? Ascultă, Strada urla. N-avea pic de voce.
VÎTEK: Păi, Strada a murit acum o sută de ani!
EMILIA: Cu atît mai rău! Ar fi trebuit s-o auzi. Strada! Ce-aveţi de vă legaţi mereu de Strada asta?
VÎTEK: Vă rog să mă iertaţi, eu... eu, bineînţeles, n-am auzit-o. Dar după cum spune istoria...
EMILIA: Ascultă, istoria minte. Am să-ţi spun ceva: Strada urla, iar Corrona avea găluşti în gură cînd cîntă. Cu- jari era o gîscă, iar Faustina sufla ca nişte foaie. Asta-i istoria dumitale.
VÎTEK: Oh, mă rog... în domeniul acesta... în ce priveşte muzica...
PRUS *(zimbind):* Numai să nu vă atingeţi de Revoluţia franceză. Asta-i slăbiciunea domnului Vitek.
EMILIA: De ce să nu mă ating?
PRUS: De Revoluţia franceză. E slăbiciunea lui.
EMILIA: Ce are cu ea?
PRUS: Nu ştiu. Dacă l-aţi întreba, de pildă, de cetăţeanul Marat...
VÎTEK: Ah, nu, vă rog! La ce bun?
EMILIA: Marat? Nu era deputatul acela, căruia ii transpirau mîinile?
VÎTEK: Nu-i adevărat!
EMILIA: Ştiu foarte bine. Cînd dădeai mina cu el, parcă atingeai o broască, brr!!
VÎTEK: Ba nu-i aşa, vă înşelaţi! Nu scrie nicăieri despre asta. Vă rog să mă iertaţi!...
EMILIA: Las-că ştiu eu, nu mă crezi? Şi cum îl chema pe vlăjganul acela ciupit de vărsat?
VÎTEK: Care, vă rog?
EMILIA: Ăla, care a fost decapitat.
VÎTEK: Dan ton?
EMILIA: întocmai. Ăla era şi mai rău.
PRUS: De ce?
EMILIA: Oh, avea toţi dinţii stricaţi. Era dezgustător!
VÎTEK *(afectat):* Vă rog, nu c permis să vorbiţi aşa! E un neadevăr istoric! Danton... Danton n-avea dinţii stricaţi. Nu puteţi dovedi acest lucru! Şi chiar dacă aţi putea, asta nu arc nici o importanţă. Absolut nici una !
EMILIA: Cum să nu aibă? E dezgustător doar!
VÎTEK: Nu, vă rog, nu permit! Danton... vă rog să mă iertaţi, dar nu se vorbeşte în felul accsla! Asia ar însemna să nu mai răinînă nimic măreţ în istorie!

EMILIA: Şi nici nu a fost nimic măreţ.
VÎTEK: Cum?
EMILIA: Niciodată n-a fost nimic măreţ. O ştiu prea bine.
VÎTEK: Dar Danton...
EMILIA: Ei, vedeţi? Omul ăsta vrea să se certe cu mine.
PRUS: E nepoliticos din partea lui.
EMILIA: Oh, nu, dar c stupid.
GREGOR : Să mai aduc cîţiva oameni, să le spui grosolănii?
EMILIA: Nu-i nevoie. Vin ei singuri. Se tîrăsc în patru labe.
KRISTA: Janek! Hai să plecăm de-aici!
EMILIA *(căscînd):* Ăştia doi fac o pereche? Au şi trecut porţile raiului?
VÎTEK: Cum aţi spus, vă rog?
EMILIA: întreb dacă au trăit împreună.
VÎTEK: Doamne Dumnezeule, nu!
EMILIA: Ei, doar nu-i nimic rău în asta! Dumneata nu le-ai îngădui?
VÎTEK: Kristo, nu-i aşa că nu-i adevărat?
KRISTA: Vai, tată... cum poţi...
EMILIA: Taci, proasto, ce n-a fost va fi. Şi nici măcar nu are vreo valoare, ştii?
PRUS: Atunci, ce are valoare?
EMILIA: Nimic. Absolut nimic.
(Intră Hauk Sendorf cu un buchet în mină.)
IIAUK SENDORF: Perimiteţi-mi, permiteţi-mi, vă rog...
EMILIA: Cine o mai fi şi ăsta?
IIAUK: Domnişoară, dragă domnişoară, permiteţi-mi să... *(îngenunchează în faţa tronului.)* Scumpă domnişoară, dacă aţi şti... dacă... aţi şti... *(Plînge.)* Vă rog să mă iertaţi...
EMILIA: Ce i s-a întîmplat?
IIAUK: Semănaţi atît... atît... de bine!
EMILIA: Cu cine?
IIAUK: Cu Eugenia — Eugenia... Montez.
EMILIA *(se ridică în picioare):* Cu-um?
IIAUK: Cu Eugenia! Eu... eu am cunoscut-o... Doamne, doar... doar sînt... cincizeci de ani de atunci!
EMILIA: Cine e bătrînclul ăsta?
PRUS: Hauk Sendorf, domnişoară.
EMILIA: Max? *(Coboară de pe tron.)* O! Doamne! Ridică-te, te rog!
IIAUK *(se ridică):* Aş putea... aş putea... aş putea să vă spun... Eugenia?
EMILIA: Spuneţi-mi cum doriţi. Semăn atît de mult cu ea?
HAUK: Dacă semănaţi? Scumpă domnişoară, ieri... ieri, la teatru, am crezut că... am crezut că e... că e ea! Ea,

Eugenia!... dacă aţi şti!... Şi glasul... Şi ochii... Era atît de frumoasă!... Doamne, şi fruntea... *(Deodată, se opreşte.)* Dar dumneavoastră sînteţi mai înaltă.
EMILIA: Mai înaltă? Poate că vă înşelaţi?...
HAUK: Puţin mai înaltă. Daţi-mi voie, Eugenia îmi venea... pînă aici. Puteam s-o sărut pe frunte.
EMILIA: Numai pe frunte?
îtMik: Cum... cum aţi spus, va rog[1]? Sînteţi... sînteţi leită Eugenia! Scumpă domnişoară, pot să vă ofer acest buchet?
EMILIA *(îi ia florile):* Mulţumesc.
HAUK: Daţi-mi voie să vă privesc, să mă satur!
EMILIA: Poftim, ia loc, dragul meu! Bertik, un scaun!
(Se aşază pe tron.)
JANEK: Aduc eu, vă rog.
(Dă fuga după scaun.)
KRISTA: Nu acolo!
(Fuge după el.)
PRUS *(către Hauk): Cher comte[1]...*
HAUK: Dumnezeule, e domnul Prus! Vă rog să mă iertaţi, eu... nu v-ain văzut. Ce plăcere! Cum merge?
PRUS: Ce să meargă?
IIAUK: Cum merge procesul dumneavoastră? Aţi scăpat de băiatul acela?
PRUS: Da de unde! Daţi-mi voie, domnule Gregor, să va prezint... .
HAUK: E domnul Gregor? îmi pare bine. Ce mai faceţn
GREGOR: Mulţumesc.
(Janek şi Kristina aduc un scaun.)
EMILIA: Ei, voi doi, de ce v-aţi certat?
JANEK: Doar aşa...
EMILIA: Ia loc, Max.
IIAUK: Mulţumesc frumos.
(Se aşază.)
EMILIA: Voi ceilalţi, aşezaţi-vă. Bertik poate să-mi stea în braţe.
GREGOR: Prea amabilă.
EMILIA: Dacă nu vrei, stai în picioare.
HAUK: Frumoasă, divină domnişoară, în genunchi vă rog să mă iertaţi.

[1] Dragă conte (fr.).

EMÎLIA: Pentru ce?
HAUK: Sînt un om bătrîn. Ce poate să vă pese dumneavoastră de o femeie care a murit?
EMILIA: E moartă?

HAUK: Da.
EMILIA: Cît e de stupid!
HAUK: E moartă de cincizeci de ani. Am iubit-o. Atunci, acum cincizeci de ani.
EMILIA: Da.
HAUK: I se spunea Gitana. Ştiţi, ţiganca. Şi chiar era ţigancă. li ziceau *la chula negra*[5]. Asta acolo, în sud, în Andaluzia. Pe atunci lucram la ambasada din Madrid, vă rog să înţelegeţi. Acum cincizeci de ani. O mie opt sute şaptezeci.
EMILIA: Da.
HAUK: Ştiţi că dansa şi cînta prin tîrguri? O-la-la! Doamne, toată lumea era nebună după ea! Minunată gitană ! Şi cu acompaniament de castaniete!... Vă rog să înţelegeţi, eu eram pe atunci tînăr... şi ea, ea era...
EMILIA: Ţigancă.
HAUK: Da, exact, ţigancă. Şi plină de foc! Doamne, asta nu se poate uita, nu se poate uita... Aţi crede că omul nici nu-şi mai poate reveni din asta? De atunci am rămas ca prostit pentru totdeauna...
EMILIA: Oh!
HAUK: De fapt sînt un idiot, domnişoară. Ilauk idiotul. Sînt, Doamne, cum se zice?
GREGOR: Debil mintal.
HAUK: Exact, debil mintal. înţelegeţi? Am lăsat totul acolo, lîngă ea. După aceea n-am mai trăit, a fost doar un fel de vegetare... *Vaya qnerida! Salem! Mi dios !*[2] Cit de bine semănaţi cu ea! Eugenia! Eugenia!
(începe să plîngă.)
PRUS: Domnule Hauk, fii atent!
HAUK: Da, da... Vă rog să mă iertaţi... Ar trebui să plec, nu-i aşa?
EMILIA: La revedere, Max!
HAUK: Exact. Am... pot să mai vin pe la dumneavoastră, nu? *(Se ridică.)* îmi daţi voie să mă retrag, cu voia dumneavoastră? Doamne, cînd mă uit aşa la dumnea-voastră...
EMILIA *(se apleacă puţin):* Sărută-mă!
HAUK: Cum, vă rog?
EMILIA: *Besa me, bobo, bobazo* Z[1]
HAUK: *Yesus mil veces, Eugenia!*[2]
EMILIA: *Animal, un besito!*[3]
HAUK: *(o sărută): Eugenia... moza negra... nina querida... carísima...*[1]
EMILIA: *Chite, tonto! Quieta! Fuera!*[3]
HAUK: *Es ella, es ella! Gitana endiablada, ven commigo,*

5 oacheşă zvăpăiată (spân.).

pronto.[3]

EMILIA: Yo *no lo soy, loco! Ahora calíate! Vaya! Basta mañana, entiendes* 2[7]

HAUK: *Vendré, vendré, mis amores!*[3]

EMILIA: *Vaya !*

HAUK: *(se retrage): Ay, por Dios! Cielo de mi, es ella! Si, es ella!* Eugenia...[9]

EMILIA: *Caramba, vaya! Fuera!*[13]

HAUK *(se dă înapoi): Vendré! Hijo de Dios, ella misma!*[6]

(Pleacă.)

EMILIA: Următorul. Cine mai doreşte să mă vadă?

VÎTEK: Vă rog să mă iertaţi. Dacă aţi vrea să semnaţi pentru mine... pentru Kristinka... fotografia dumneavoastră.

EMILIA: Prostii. O fac pentru Kristinka. Un toc! *(Se iscăleşte.)* Şi acum, adio.

/ Sărută-mă, prostule, prostuţulc! (Spân.)

' Doamne, de o mic <lc ori (Spân.).

’ Dohltoculc, o singură sărutare! (Spân.)

• Eugenia... negruto... fetită iubită... dragă... (Spân.)

• Taci, prostule! înceteazâ! Pleacă! (Spân.)

• Este ea, ea! Ţigancă Îndrăcită, vino cu mine, mai repede! (Spân.)

’ Nu mal slut ţigancă, nebunule! încetează! Pleacă! Ptnă mtine, Înţelegi? (Spân.)

• O să vin, o să vin, dragostea mea! (Spân.)

• O, Doamne! O, cerule! Este ea, este ea, Eugenia... (Spân.)

''Ei, drace! Pleacă! Du-te de aici! (Spân.)

// O să vin! Dumnezeule, este ea cu adevărat! (Spân.)

VÎTEK *(face o plecăciune):* Mii de mulţumiri!

(Iese împreună cu Krista.)

EMILIA: Următorul. Nimeni nu mai vrea nimic?

GREGOR: Cînd o să fiţi singură.

EMILIA: Altă dată. Acum nimeni?... Ei, atunci o să plec.

PRUS: Vă rog, o clipă doar.

EMILIA: Doriţi ceva?

PRUS: Probabil.

EMILIA *(căscă):* Fie. Daţi-i drumul!

PRUS: Voiam doar să vă întreb... Dumneavoastră ştiţi unele lucruri despre Josef Prus, nu?

EMILIA: Poate.

PRUS: Atunci, nu vă e cunoscut, din întîrnplare, un nume?

EMILIA: Care?

PRUS: Să zicem Makropolos.

EMILIA *(se ridică brusc):* Ce-aţi spus?

PRUS *(se ridică în picioare):* Dacă nu vă este cunoscut numele de Makropolos...

EMILIA *(încearcă să-şi recapete stăpinirea de sute):* Mie?... Cituşi de puţin... îl aud pentru întîia oară... Oh, plecaţi cu

6* Ce amantă! Ce fermecătoare! O, Doamne! (Spân.)

toţii! Plecaţi! Lăsaţi-mă odată singură!
PRUS *(se înclină):* Regret nespus.
EMILIA: Dumneata nu, aşteaptă 1 Şi Janek ăsta de ce a rămas aşa? Să plece! *(Janek iese. Către Gregor.)* Tu ce mai vrei ?
GREGOR: Trebuie să-ţi vorbesc.
EMILIA: Acum n-am timp de tine.
GREGOR: Trebuie să vorbesc cu dumneata.
EMILIA: Te rog, Bertik, lasă-mă ! Du-te, dragă, du-te acum! întoarce-te mai tîrziu!
(Sc înclină rece în faţa lui Prus şi pleacă.)
GREGOR: Mă întorc.
EMILIA: în sfîrşit!
(Pauză.)
PRUS: Iertati-mă, domnişoară, n-am ştiut că numele acela o să vă impresioneze atît.
EMILIA: Ce ştiţi despre Makropolos?
PRUS: Tocmai asta vă întreb şi eu.
EMILIA: Ce ştiţi despre Makropolos?
PRUS: Vă rog, domnişoară, luaţi loc. Va dura cam mult, poate. *(Se aşază amindoi. Pauză.)* în primul rînd, domnişoară, îngăduiţi-mi... o întrebare intimă. Poate chiar prea intimă. *(Emilia aprobă fără să rostească o vorbă.)* Aveţi vreun... interes special pentru persoana domnului Gregor?
EMILIA: Nu.
PRUS: Doriţi să cîştige negreşit?
EMILIA: Nu.
PRUS: Vă mulţumesc. Nu vreau să vă întreb, domnişoară, de unde ştiţi ce se află în dulapurile încuiate din casa mea. E, probabil, taina dumneavoastră.
EMILIA: Da.
PRUS: Bine. Aţi ştiut că sînt acolo anumite scrisori. Aţi ştiut că se află acolo testamentul lui Prus... ba chiar că era sigilat. în treacăt fie zis, ştiţi că acolo... se mai află ceva?
EMILIA: Ce anume? Aţi găsit ceva? Ce anume?
PRUS: Nu ştiu. Tocmai asta aş vrea să aflu.
EMILIA: Nu ştiţi ce e?
PRUS: Dumneavoastră ştiţi?
EMILIA: Dar pînă acum nu mi-aţi spus...
PRUS: Am crezut că v-a spus Kolenaty... sau Gregor. EMILIA: Nici un cuvînt.
PRUS: E un plic sigilat şi pe el scris de mîna lui Ferdinand Prus: „Fiului meu Ferdinand, confidenţial“. Nimic altceva. Se afla lîngă testament.
EMILIA: N-aţi deschis plicul?
PRUS: Nu. Nu-mi era adresat mie.
EMILIA: Atunci daţi-mi-1!

PRUS: Cum aşa? De ce dumneavoastră?
EMILIA: Pentru că aşa vreau eu! Pentru că... pentru că...
PRUS: Ei?
EMILIA: Pentru că am oarecare drepturi asupra lui.! PRUS: Pot să ştiu care?
EMILIA: Nu. ’
PRUS *(se aşază):* Hm. E probabil... iar vreo taină de-a dumneavoastră.
EMILIA: Desigur. Mi-l daţi?
PRUS: Nu.
EMILIA: Bine, o să mi-l dea Bertik. De altfel, îi aparţine
PRUS: Asta se va vedea. Puteţi să-mi spuneţi ce e în plicii acela?
EMILIA: Nu. *(Pauză.)* Ce ştiţi despre... procedeul Makropolos?
PRUS: Pardon. Ce ştiţi dumneavoastră despre aceea pe car o numiţi Ellian Mac Gregor?
EMILIA: Aveţi scrisorile ei.
PRUS: Dumneavoastră poate că ştiţi mai multe. Ştiţi cev< despre... aventurieră aceea?
EMILIA *(sare în sus):* Daţi-mi voie!
PRUS *(se scoală):* Bine, dar, stimată domnişoară...
EMILIA: Cum îndrăzneşti?! Cum îndrăzneşti să vorbeşti ast fel?!
PRUS: Ce-i cu dumneavoastră? Ce vă pasă de o femeie oare care, de moravuri îndoielnice, de acum o sută de anii EMILIA: Nimic. Absolut nimic. *(Se aşază.)* A fost, deci, c aventurieră ?
PRUS: Am citit scrisorile ei. Era un tip extraordinar de pasionant femeiuşcă aceea.
EMILIA: Oh, nu trebuia să citeşti...
PRUS: Sînt acolo referiri la..., amănunte extrem de intime, Nu mai sînt tînăr, domnişoară, dar trebuie să recunosc că cea mai de jos *rouée,* nu are atîtea... cunoştinţe într-un anumit domeniu ca fata aceea galantă.
EMILIA: Ai vrut să spui prostituată.
PRUS: N-ar fi fost de ajuns, domnişoară.
EMILIA: Ştii ceva? Dă-mi mie scrisorile!
PRUS: Poate că te interesează... tocmai acele amănunte intime?
EMILIA: Poate.
(Pauză.)
PRUS: Ştii ce-as vrea să aflu?
EMILIA: Ce?
PRUS: Cît de pricepută eşti în dragoste.
EMILIA: Acum te gîndeşti dumneata la... amănunte intime.
PRUS: Poate.
EMILIA: Nu cumva îţi amintesc întrucîtva de acea Ellian?
PRUS: Doamne fereşte!
»
(Pauză.)

EMILIA: Aşadar: a fost o aventurieră; a fost o desfiînată; nimic mai rău?
PRUS: Care-i era numele adevărat?
EMILIA: Ellian Mac Gregor. Doar e scris acolo, în scrisori.
PRUS: Pardon, acolo e numai E.M. Nimic mai mult. EMILIA: Şi asta, bineînţeles, înseamnă Ellian Mac Gregor. PRUS: Poate, bineînţeles, că însemna şi altceva. De exemplu, Emilia Marty, Eugenia Montez sau o mie de alte nume.
EMILIA: Dar este Ellian Mac Gregor, scoţiană.
PRUS: Sau, mai degrabă, Elina Makropolos, grecoaică din Creta.
EMILIA : Blestematul !
PRUS: Ia te uită, ştiai deci?
EMILIA *(furioasă):* Lasă-mă-n pace! *(Pauză.) (Ridică capul.)* Ei, drace, de unde ştii?
PRUS: Foarte simplu. în testament se vorbeşte... despre un oarecare Ferdinand, născut la Loukov, 20 noiembrie 1816. Asta am aflat-o ieri. Azi-dimineaţă la ora trei, preotul din Loukov, în cămaşă de noapte, m-a dus la registrul matricol. Săracul, îmi lumina cu felinarul ca să pot citi. Şi acolo am găsit asta. O notare matricolă. lat-o. *(Scoate o hîrtiuţă şi citeşte.) Nomen infan- tis:* Ferdinand Makropolos. *Dies nativitalis:* 20 noiembrie 1816. Thorus: nelegitim. Tatăl — linie. Mama: Elina Makropolos, născută în Creta. Asta-i tot.
EMILIA: Nu ştii nimic mai mult?
PRUS: Nu, nimic mai mult. Dar asia îmi e de ajuns.
EMILIA: Săracul Gregor! Acum Loukovul iţi va rămîne dumitale, nu-i aşa?
PRUS: Cel puţin cît limp nu se iveşte nici un domn Makropolos.
EMILIA: Şi plicul acela închis?
PRUS: Oh, va fi păstrat la loc sigur pentru el.
EMILIA: Şi dacă nu va apărea nici un Makropolos?
PRUS: Atunci va rămîne pur şi simplu închis. Şi mi-l va căpăta nimeni.
EMILIA: Atunci va apărea, înţelegi? Şi dumneala vei rămîne fără Loukov.
PRUS: Cum o vrea Dumnezeu.
EMILIA: Cum poţi fi atît de prost! *(Pauză.)* Ascultă,dă-mi mai bine plicul acela!
PRUS: îmi pare rău că mai vorbim despre asta.
EMILIA: Atunci, va veni să-l ceară acel Makropolos.
PRUS: Hm! Şi cine e? Unde-l ţineţi? în cufăr?
EMILIA: Vrei să ştii? Este Bertik Gregor.
PRUS: Ia te uită, iarăşi el?
EMILIA: Da. Elina Makropolos şi Ellian MacGregor a fost una

şi aceeaşi persoană. Mac Gregor a fost numele ei de afiş, înţelegi?
PRUS: Perfect. Şi Ferdinand Gregor a fost fiul ei?
EMILIA: Doar asta îţi spun şi eu.
PRUS: Atunci de ce nu s-a numit Makropolos?
EMILIA: Pentru că... pentru că Ellian voia ca numele acesta să dispară de pe faţa pămîntului.
PRUS: Ei, lăsaţi asta, domnişoară!
EMILIA: Nu mă crezi?
PRUS: N-am spus asta. Nici măcar nu întreb de unde ştiţi.
EMILIA: Doamne, la ce bun să mai ascund? Am să-ţi spun, Prus, dar să păstrezi asta doar pentru dumneata. Ellian... şi acea Elina Makropolos a fost... mătuşa mea.
PRUS: Mătuşa dumneavoastră?
EMILIA: Da. Sora mamei mele. Acum ştii totul.
PRUS: Desigur, asta explică totul, de minune.
EMILIA: Ei, vezi?
PRUS *(se ridică):* Păcat numai că nu e adevărat, domnişoară Marty.
EMILIA: Vrei să spui că mint?
PRUS: Din păcate. Dacă aţi fi spus că a fost străbunica mătuşii dumneavoastră, ar fi fost ceva mai plauzibil.
EMILIA: Oh, ai dreptate. *(Pauză.) (îi întinde mîna lui Prus.)* Cu bine.
PRUS *(îi sărută mina):* Sper să-mi îngăduiţi să vă prezint şi altă dată omagiile mele?
EMILIA: Mulţumesc. *(Prus pleacă.)* Aşteaptă puţin! Ce-mi ceri în schimbul plicului acela închis?
PRUS *(se întoarce cu faţa):* Ce-aţi spus, vă rog?
EMILIA: Vreau să-l cumpăr. Cumpăr şi scrisorile. Dau cît vei dori.
PRUS *(se întoarce spre ea):* Pardon, domnişoară, dar despre asta nu pot trata aici... cu dumneavoastră. Vă rog să trimiteţi pe altcineva la mine.
EMILIA: De ce?
PRUS: Ca să-l dau pe uşă afară.
(Cu o uşoară plecăciune iese.) (Emilia rămîne nemişcată, cu ochii închişi.) (Intră Gregor, care rămîne în picioare, ţintuit locului.)
EMILIA *(după o clipă):* Tu eşti, Bertik?
GREGOR: De ce stai cu ochii închişi?... Pari suferindă... Ce-i cu dumneata?
EMILIA: Sint obosită. Vorbeşte mai încet.
GREGOR *(se apropie de ca):* Mai încet? Te avertizez că dacă am să vorbesc încet, n-am să ştiu ce vorbesc. Am să-ţi spun lucruri nebuneşti. Auzi, Emilia? Opreşte-mă să vorbesc încet. Te iubesc. Sînt nebun ! Te iubesc. Nu rîzi?

M-aş fi aşteptat să sări în sus şi să-mi dai o plamă. Te-aş fi iubit şi mai nebuneşte. Te iubesc. Dar ce faci? Dormi?
EMILIA: Mi-e frig, Bertik. E răcoare. Să nu răceşti.
GREGOR: Te iubesc. Fii atentă la ce-ţi spun, Emilia. Te porţi urît cu mine, dar şi asta îmi produce plăcere. Mă înspăimînţi, dar şi în asta aflu plăcere. Şi aş vrea să te sugrum cînd mă umileşti. Aş vrea... Sînt nebun, Emilia, probabil că am să te omor. E ceva respingător la dumneata, dar şi aceasta e un deliciu. Eşti rea, ai un suflet mic, groaznic. Eşti o bestie nesimţitoare.
EMILIA: Nu sînt, Bertik.
GREGOR: Eşti. Nimic nu valorează doi bani pentru dumneata. Eşti rece ca oţelul. Parcă te-ai sculat din mor- inint. Ascultă, e o nesocotinţă faptul că te iubesc. Dar te iubesc! Te iubesc,aş fi în stare să-mi smulg carnea de pe mine pentru dumneata.
EMILIA: îţi place numele Makropolos? Spune!
GREGOR: Termină odată ! Nu mă mai scoate din fire! Mi-aş da viaţa ca să fii a mea. Poţi să faci cu mine tot ce doreşti, orice, orice lucru nemaiauzit. Te iubesc. Sînt un om pierdut, Emilia!
EMILIA: Atunci, ascultă: dă fuga la avocatul acela al tău. Spune-i să-ţi înapoieze documentul pe care i l-am trimis.
GREGOR: E fals, nu?
EMILIA: Pe cuvînt de onoare, că nu-i, Albert. Dar avem nevoie de acest act. Ştii, pe nuineJe Makropolos. Stai, aşteaptă, am să-ţi explic. Ellian...
GREGOR: Lasă asta. M-am săturat pînă-n gît de scamatoriile dumitale.
EMILIA: Nu, aşteaptă. Trebuie să fii bogat, Bertik. Vreau să fii grozav de bogat.
GREGOR: Atunci ai să mă iubeşti?
EMILIA: încetează odată! Bertik, mi-ai promis să-mi faci rost do documentul acela grecesc. îl arc Prus, auzi? Tu trebuie să moşteneşti totul, pentru a-l obţine!
GREGOR: Ai să mă iubeşti?
EMILIA: Niciodată, înţelegi? Niciodată!
GREGOR *(se aşază):* Am să te omor, Emilia!
EMILIA: Prostii! Dacă ţi-aş spune trei cuvinte s-ar isprăvi totul... la te uită, vrea să mă omoare! Vezi aici, pe gît, cicatricea asta? Tot aşa a mai vrut unul să mă omoare. N-am să mă dezbrac în pielea goală ca să vezi cîtc alte asemenea amintiri păstrez. Ce, sînt bună doar ca să vă satisfaccţi pofta de a ucide?
GREGOR: Te iubesc.
EMILIA: Atunci, omoară-te, prostule! Mare pagubă! E ne-

maipomenită dragostea asta a voastră ! Oh, dacă ai şti... dacă ai şti cît sînteţi de ridicoli, voi, oamenii! Dacă ai şti cît sînt de obosită! Dacă ai şti ce indiferentă mă lasă totul! Oh, dacă ai şti!

GREGOR: Ce-i cu dumneata?

EMILIA *(frîngîndu-şi mîinile):* Biata Elina!

GREGOR *(eu vocea scăzută):* Hai, Emilia, hai sa plecam. Nimeni nu te-a iubit vreodată atît cît te iubesc eu. Ştiu... ştiu, păstrezi amintiri desperate şi groaznice. Emilio, sînt tinăr şi puternic. Am să te copleşesc eu dragostea mea. Ai să uiţi... Pe urmă vei putea să mă arunci ca pe o zdreanţă. Auzi, Emilia? *(Emilia respiră regulat şi tare. Gregor se ridică emoţionat în picioare.)* Ce-i asta?... Dormi?... iţi baţi joc?... Doarme.

Ca un om beat. *(întinde mîinile spre ea.)* Emilio, sînt eu... eu... Nu mai e nimeni aici... *(Se apleacă spre ea.) (Apare îngrijitoarea care tuşeşte tare, pentru a-l preveni. Gregor se ridică.)* Ce este?... A, dumneata erai!... Domnişoara a adormit. Să n-o trezeşti.

(Sărută mina Emiliei şi se depărtează în fugă.)

ÎNGRIJITOAREA *(se apropie de Emilia şi o priveşte în tăcere):* Nu ştiu do ce, dar parcă mi-e milă de ea.

(Pleacă.) (Pauză.)

(Din culise apare Janek, care se opreşte la zece paşi de Emilia şi o priveşte pierdut.)

EMILIA *(trezindu-se):* Tu eşti, Bertik?

JANEK *(dindu-se înapoi):* Nu, vă rog. Sînt doar eu, Janek.

EMILIA *(ridicîndu-se în capul oaselor):* Janek? Vino aici, Janek. Ai vrea să-mi faci un serviciu?

JANEK: Da, vă rog.

EMILIA: Orice ţi-aş cere?

JANEK: Da!

EMILIA: Ceva măreţ, Janek. O faptă eroică.

JANEK: Da.

EMILIA: Şi... ai să ceri ceva pentru asta?

JANEK: O, nimic, vă rog.

EMU.IA: Vino mai aproape. Ştii că-i drăguţ din partea dumitale? Ascultă, tatăl dumitale are acasă un plic închis pe care e scris: „Fiului meu Ferdinand, confidenţial“. 11 ţine în birou, în casa de hani sau mai ştiu eu unde. *Compris*[1]*?*

JANEK: Da, vă rog.

EMILIA: Să mi-] aduci.

JANEK: Mi-I dă tata?

EMILIA: Nu ţi-l dă. Trebuie să i-l iei.

JANEK: Nu se poate.

EMILIA: A, băieţelul se teme de tata.

JANEK: Nu mă tem, dar...

EMILIA: Dar? Janek, pe cinstea mea e doar o amintire... fără valoare... Ţin atît de mult să-l am!

[1] Ai înţeles? (Fr.)

JANEK: Âm... am sa încerc.

EMILIA: Sigur?

(Din umbră apare Prus.)

PRUS: Nu te osteni, Janek. E în casa de bani.

JANEK: Tată... iar...

PRUS: Du-te! *(Spre Emilia.)* Ca să vezi, domnişoară, ce înseamnă întîmplarea! Am crezut că dă tîrcoale teatrului din cauza Kristinkăi, şi cînd colo...

EMILIA: Dar dumneata de ce dai tîrcoale teatrului?

PRUS: V-am aşteptat... pe dumneavoastră.

EMILIA: *(vine foarte aproape de el):* Atunci dă-mi plicul acela!

PRUS: Nu-i al meu.

EMILIA: Adu-mi-1!

PRUS: Ah!... Cînd?

EMILIA: în noaptea asta.

PRUS: ... de acord.

CORTINA

ACTUL AL TREILEA

O cameră de hotel. La stînga, o fereastră, la dreapta — uşa spre coridor. în mijloc, intrarea în dormitorul Emiliei, mascată de o draperie.

(Emilia iese din dormitor îmbrăcată într-un peignoir. În urma ci, Prus în smoching, dar fără guler. Prus se aşază în tăcere pe un scaun din dreapta. Emilia se duce la fereastră şi ridică storul.)

(Se crapă de ziuă.)

EMILIA *(intoreîndu-se cu spatele la fereastră):* Ei? *(Pauză.)* *(Vine mai aproape de el.)* Dă-mi-1! *(Pauză.)* Auzi? Dă-mi plicul! *(Prus scoate în tăcere din buzunarul de la piept un portvizit de piele, scoale din el un plic sigilat, pe care îl aruncă fără să spună o vorbă pe o măsuţă. Emilia ia plicul şi merge cu el la masa de toaletă, unde se aşază. Ezită, apoi rupe repede cu un ac de păr plicul şi scoate din el o foaie îngălbenită. Citeşte cu o exclamaţie de bucurie, apoi împătureşte repede manuscrisul şi-l ascunde în sîn. Se ridică în picioare.)* Perfect!

(Pauză.)

PRUS *(încet):* M-aţi furat.

EMILIA: Ai avut... ce ai dorit.

PRUS: M-aţi furat. Sînteţi rece ca gheaţa. Parcă aş fi ţinut o moartă în braţe... *(Se cutremură.)* Şi pentru asta am înstrăinat hîrtii care nu-mi aparţineau! Vă mulţumesc !

EMILIA: Îţi pare rău de plicul sigilat?

PRUS: îmi pare rău că v-am cunoscut... Nu trebuia să-l dau.

Am impresia că l-am furat. Mi-e scîrbă, mi-e scîrbă!
EMILIA: Vrei să iei micul dejun?
PRUS: Nu vreau nimic. Nimic. *(Se ridică şi se duce spre ea.)* Arătaţi-mi! Arătaţi-mi, să văd!... Nu ştiu, de fapt, ce v-am dat. Poate că are vreun preţ, dar... chiar dacă ar fi să aibă doar valoarea că era sigilat, că era ceva ce nu cunosc...
(Dă din mină.)
EMILIA *(se ridică în picioare):* Vrei să mă scuipi în obraz?
PRUS: Nu pe dumneavoastră, ci pe mine.
EMILIA: Oh, eşti liber, poftim. *(Bate cineva la uşă.) (Se duce la uşă.)* Cine-i acolo?
CAMERISTA *(din spatele scenei):* Eu, domnişoară.
EMILIA: Intră. *(Descuie.)* Adu ceva de mîncare!
(Intră camerista în halat şi cămaşă de noapte, gîfiind.)
CAMERISTA: Vă rog, domnişoară, nu-i aici domnul Prus?
PRUS *(se întoarce cu faţa):* Ce s-a întîmplat?
CAMERISTA: A venit un servitor al domnului Prus. Zice că vrea să vorbească cu el. I-a adus ceva.
PRUS: Cum dracu o fi aflat... Spune-i să aştepte. Ba nu, stai puţin.
(Intră în dormitor.)
EMILIA: P i a p t ă n ă - m ă.
(Sc aşază în faţa măsuţei de toaletă.)
CAMERISTA *(ii desface părul):* Doamne, ce spaimă am tras! A venit portarul la mine să-mi spună că o aici slujitorul acela şi că vrea să urce la dumneavoastră. Şi să-l vedeţi, parcă-i nebun, nici să vorbească nu poale. S-a năpustit la mine ca o ghiulea. S-o fi întîmplat ceva, domnişoară.
EMILIA: Fii atentă, mă tragi de păr.
CAMERISTA: Şi-i alb ca varul. Ce m-am speriat...
(Din dormitor iese grăbit Prus, cu gulerul şi cravata la gît.)
PRUS: Mă iertaţi o clipă.
(Iese pe uşa din dreapta.)
CAMERISTA *(periindu-i părul):* **E** un domn mare, nu? Grozav aş vrea să ştiu ce s-a întîmplat! Dacă aţi fi văzut, domnişoară, cum tremura slujitorul ăla...
EMILIA: Să-mi faci după aceea o omletă.
CAMERISTA: Avea o scrisoare, sau aşa ceva, în mînă. Sa mă duc să trag cu urechea?
EMILIA *(căscind):* Cît e ceasul?
CAMERISTA: Şapte trecute.
EMILIA: Stinge lumina şi taci.
(Pauză.)
CAMERISTA: Avea buzele albe. Am crezut că leşină sau, Doamne fereşte! Şi lacrimi în ochi.
EMILIA: îmi smulgi părul, proasto! Ia arată-mi pieptenele. Poftim, ce de fire smulse!
CAMERISTA: Dacă îmi tremură mîinile! Cred că s-a întîmplat

ceva...
EMILIA: Dar ăsta nu-i un motiv ca să te las să-ini smulgi părul din cap. Hai, vezi-ţi de pieptănat. *(Pauză.) (Se întoarce Prus cu o scrisoare nedesfăcută în mînă pe care o netezeşte cu gesturi mecanice.)* Te-ai întors repede. *(Prus caută cu tnina un scaun şi se aşază.)* Ce iei la micul dejun?
PRUS *(cu voce răguşită):* Vreau să rămînem singuri.
EMILIA: Du-te acum. Te sun eu. Du-te! *(Camerista pleacă.) (După o pauză.)* Ce s-a întîmplat ?
PRUS: Janek... s-a împuşcat.
EMILIA: Ei, nu mai spune!
PRUS: Capul... spart. De nerecunoscut. E mort.
EMILIA: Sărmanul. Cine ţi-a scris despre asta?
PRUS: Mi-a spus slujitorul. Scrisoarea... a scris-o Janek. Au găsit-o la el. Priveşte aici, e pătată de sînge.
EMILIA: Ce scrie?
PRUS: Mi-e teamă... s-o deschid... Cum, de unde putea să afle că sînt la dumneavoastră? De ce mi-a trimis-o aici? Credeţi că...
EMILIA: Că te-a văzut.
PRUS: De ce a făcut-o? De ce... s-a omorît?
EMILIA: Citeşte scrisoarea.
PRUS: N-aţi vrea... s-o citiţi dumneavoastră mai întîi?
EMILIA: Nu.
PRUS: Cred... că vă pomeneşte şi pe dumneavoastră... Deschideţi-o dumneavoastră...
EMILIA: O! Nu.
PRUS: Ar trebui să mă duc la el... Ar trebui... S-o deschid?
EMILIA: Bineînţeles.
PRUS: Fie. *(Rupe plicul* şi *scoale scrisoarea.) (Emilia îşi face manichiura.) (Prus citeşte încet.)* Oh!
(Scapă scrisoarea din mină.)
EMILIA: Cîţi ani avea?
PRUS: Pentru asta, aşadar, pentru asta!
EMILIA: Sărmanul Janek!
PRUS: V-a iubit...!
EMILIA: Ah!
PRUS *(hohotind):* Singurul meu copil, unicul meu fiu... *(îşi acoperă faţa cu palmele.) (Pauză.)* Optsprezece ani, avea doar optsprezece ani! Janek! Băiatul meu! *(Pauză.)* Doamne, Dumnezeule... am fost... prea aspru cu el. Niciodată nu l-am mîngîiat, niciodată... nu l-am alintat, niciodată nu l-am lăudat... Iar cînd mă îndemna inima... măcar să-l sărut, îmi ziceam: nu, să fie tare... tare ca mine... pregătit pentru viaţă... Nu l-am cunoscut de loc! O, Doamne, ce mult m-a iubit băiatul ăsta!
EMILIA: N-ai ştiut asta?
PRUS: Doamne, de-ar mai trăi! Să se îndrăgostească atît de

prosteşte, atît de absurd... M-a văzut venind aici... două ore a aşteptat la intrare... apoi s-a dus acasă şi...
EMILIA *(ia pieptenele şi se piaptănă):* Sărmanul!
PRUS: La optsprezece ani! Janek, copilul meu... Mort, de nerecunoscut... Şi cu ce scris de copil îmi scrie: ...„tată, am cunoscut viaţa. Fii fericit, tată, eu...“ *(Se ridică în picioare.)* Ce faceţi acolo?
EMILIA *(cu acele de păr între buze):* Mă pieptăn.
PRUS: Poate că n-aţi înţeles. Janek vă iubea. S-a omorît din pricina dumneavoastră!
EMILIA: Ei, cîţi nu se omoară!
PRUS: Şi puteţi să vă mai pieptănaţi?
EMILIA: Crezi că din cauza asta ar trebui să umblu ciufulită?
PRUS: Pentru dumneata, s-a omorît, auzi?
EMILIA: Cu ce sînt eu vinovată? Din cauza dumitale de asemeni. Să-mi smulg părul? Mi-a smuls destul camerista.
PRUS *(se dă înapoi):* Taci, sau...
(Ciocănituri în uşă.)
EMILIA: Intră.

(Intră camerista, acum gata îmbrăcată.) CAMERISTA: Domnul Hauk Sendorf vă roagă, domnişoară... EMILIA: Condu-l aici!

(Camerista iese.)
PRUS: îl... îl primeşti... acum? în faţa mea?
EMILIA: Du-te deocamdată dincolo.
PRUS: *... CanailleP*
(Dispare în spatele ei.) (Intră Hauk Sendorf.)
EMILIA: *Bue.nos dias*[2]*,* Max. De ce vii aşa de dimineaţă?
HAUK SENDORF: Pst! Psst! *(Se apropie în vîrful picioarelor de ea, o sărută pe gît.)* îmbracă-te, Eugenia. Mergem.
EMILIA: Unde?
HAUK: Acasă, în Spania. Hihi, nevasta mea nu ştie nimic. Te rog să înţelegi, eu nu mă mai întorc la ea. *Por dios,*[3] Eugenia, grăbeşte-te!
EMILIA: Eşti nebun?
HAUK: Exact. De fapt eu sînt sub cuiatelă, ştii? Dacă ne-ar prinde, ne-ar trimite înapoi, sss, ca pe un pachet, ştii? Eh! Eu, de fapt, vreau să fug de ei. Dumneata ai să mă conduci.
EMILIA: în Spania? Ce să fac acolo?
HAUK: O-la-la! Să dansezi! *Midios,* Ai/a.[4], am fost totdeauna gelos! Şi să dansezi *sabe*[5]*?* Iar eu am să bat din palme. *(Scoate, din buzunar castaniete.) Ay, salero ! Vaya,*

' Canalie! (Fr.)
• B 1:11 ziua (spân.).
• Pentru Dumnezeu (spân.).
* O, Doamne (spân.).
‘ dans ţigănesc din Spania (spân.).

querida.[1] *(Cinta.)* La, lala, lalala... *(Se opreste.)* Cine plînge aici?
EMILIA: O, nimeni.
HAUK: Sss, parcă ar plînge cineva. O voce de bărbat. *Chite! Escucha P*
EMILIA: Ah, da. Locuieşte cineva alături. Am auzit că i-ar fi murit fiul sau cam aşa ceva.
HAUK: Cum? A murit? Asta-i trist; *vamos, Gitana /*[7] [8] [9] [10] [11] Vezi ce am luat cu mine? Bijuterii. Bijuteriile Matyldei. Te rog să pricepi, Matylda e soţia mea, eh? E bătrînă, ştii? E urît să fii bătrîn. E îngrozitor, e înfiorător să fii bătrîn. Şi eu eram bătrîn, dar de cînd te-ai întors dumneata... *Chiquirritica*[1]*,* am douăzeci de ani, eh? Nu mă crezi?
EMILIA: *Si, şi señor.*[3]
HAUK: Nici dumneata n-ai îmbătrînit. Ascultă, omul n-ar trebui să îmbătrînească. Ştii că nebunii trăiesc mult? O, eu am să trăiesc mult! Şi cît timp îi place omului să iubească... *(Bate castanietele.)* Foloseşte-te de dragoste! La lala, ia ia... tiganco, mergem?
EMILIA: Da.
HAUK: O viaţă nouă, nu? începem iar de la douăzeci de ani, niña[12]. Ştii ce plăceri ne aşteaptă! Adu-ţi aminte! Ila-ha, îţi aminteşti? Restul nu are nici o importanţă. *Nadă*[1]*.* Plecăm?
EMILIA: *Si. Ven aquí, chucho!*[3] *(Ciocăneşte cineva.)* Intră! *(Camerista bagă capul pe uşă.)*
CAMERISTĂ: Domnul Gregor vă roagă să-l primiţi. EMILIA: Să intre.
HAUK: Ce vrea? *Midios,* să fugim!
EMILIA: Aşteaptă puţin. *(Intră Gregor, Kolenaty, Krista şi Vitek.)* Bună ziua, Bert ik. Vai de mine, pe cine-mi aduci?
GREGOR: Nu sînteţi singură?
HAUK: Aaa, domnul Gregor! Ce plăcere!
GREGOR *(o împinge pe Kristinka înaintea Emiliei):* Uitaţi-vă în ochii acestei copile! Ştiţi ce s-a întîmplat?
EMILIA: Janek.
GREGOR: Şi ştiţi de ce?
EMILIA: Oarecum.
GREGOR: Dumneavoastră îl aveţi pe conştiinţă pe băiatul acela, înţelegeţi?
EMILIA: Şi de aceea mi-ai adus aici atîţia oameni, cu avocatul

7 Ah, ştrengăriţo! Hai, iubito! (Spân.)
8 Psst! Ascultă! (spân.).
9• să mergem, gitanii! (Spân.)
* Mititico (spân.).
10' Da, da, domniile. (Spân.)
11• fetiţo (spân.).
' E un nimic. (Spân.)
12' Da. Vino-ncoace, cSfeluşiile! (Spân.)

în frunte?
GREGOR: Nu numai de aceea. Şi vă rog să nu mă mai tutuiţi.
EMILIA *(burzuluindu-se):* Ja te uită! Ce cauţi aici!
GREGOR: Veţi vedea. *(Se aşază fără a cere voie.)* De fapt cum vă numiţi?
EMILIA: îmi iei un interogatoriu?
KOLENATY: Da de unde, domnişoară. E doar o convorbire prietenească.
GREGOR: Arată, Vitek! *(Ia din mîna lui Vitek o fotografic.)* Aţi iscălit fotografia aceasta pentru dcmnişcaia Kristinka? E scrisul dumneavoastră?
EMILIA: Da.
KOLENATY: Perfect. Şi acum, permiteţi-mi: mi-aţi trimis ieri această hîrtie? E o declaraţie scrisă cu propria ei mină de o oarecare Ellian Mac Gregor, care atestă că e mama lui Ferdinand Gregor. Datată 1836. Este exact?
EMILIA: Da.
GREGOR: E scrisă însă cu cerneală proaspătă. Ştiţi ce înseamnă asta? Aud? Că e un fals, prea stimată domnişoară !
EMILIA: De unde să ştiu?
GREGOR: Cerneala e proaspătă. Poftim, priviţi, domnilor. *(îşi umezeşte degetul şi-l trece peste hîrtie.)* Se mai ia încă. Ce aveţi de spus despre asta, dumneavoastră, domnişoară?
EMILIA: Nimic.
GREGOR: A fost scrisă ieri, înţelegeţi? Şi a fost scrisă de aceeaşi mînă care a iscălit fotografia, E un scris cu caractere foarte deosebite,
KOLENATY: Parcă ar fi greceşti, pe viaţa mea. Bunăoară, acest alfa.
GREGOR: Aţi scris documentul acesta sau nu?
EMILIA: Chiar ţie o să mă şi spovedesc.
IIAUK: Dar, domnilor, domnilor, daţi-mi voie...
KOLENATY: Lăsaţi, domnule, lăsaţi, aici se petrec lucruri extrem de interesante, domnişoară, puteţi cel puţin să ne spuneţi de unde aţi luat actul acesta?
EMILIA: Jur că l-a scris Ellian Mac Gregor!
KOLENATY: Cînd? Ieri dimineaţă?
EMILIA: Asta n-are importanţă.
KOLENATY: Are, dragă domnişoară. Are o importanţă grozav de mare. Cînd a murit Ellian Mac Gregor?
EMILIA: Plecaţi! Plecaţi! Nu mai răspund la nici o întrebare !
(Prus iese repede din dormitor.)
PRUS: Vă rog să-mi arătaţi şi mie actul acela.
KOLENATY *(se ridică în picioare):* Pentiu numele lui Dumnezeu... dumneavoastră...

GREGOR: Eraţi aici? Emilia, ce înseamnă asia?
IIAUK: Doamne, e domnul Prus! Ce binc-mi pare! Cum o duceţi ?
GREGOR: Ştiţi că fiul dumneavoastră...
PRUS *(rece):* Da. Daţi-mi hîrtia aceea, vă rog. *(Kolenaty i-o întinde.)* Mulţumesc.
(Îşi pune ochelarii şi citeşte cu atenţie.)
GREGOR *(se apropie de Emilia, încet):* Ce-a căutat aici? Răspunde!
EMILIA *(ll măsoară):* Cu ce drept?
GREGOR: Cu dreptul celui care îşi pierde minţile.
PRUS *(pane hîrtia pe masă):* Actul acesta nu e falsificat.
KOLENATY: Ei, drace! Aşadar, l-a scris Ellian Mac Gregor, nu?
PRUS: Nu. L-a scris grecoaica Elina Makropolos. E acelaşi scris ca şi cel din scrisorile ce se află la mine. Nu încape îndoială.
KOLENATY: Dar pe acelea le-a scris...
PRUS: Elina Makropolos. Nu a existat nici o Ellian Mac Gregor, domnilor. E o eroare.
KOLENATY: Simt că-mi pierd minţile! Dar iscălitura de pe fotografia aceasta?
PRUS *(o cercetează):* E fără îndoială scrisul Elinei Makropolos.
KOLENATY: Ca să vezi! Şi e propria iscălitură a acestei domnişoare. Ai văzut, Kristinka?
KRISTINA: Lăsaţi-o în pace!
PRUS *(îi înapoiază fotografia):* Mulţumesc. Iertaţi-mă că m-am amestecat.
(Se aşază ceva mai departe cu capul sprijinit în mîini.) (Pauză.)
KOLENATY: Şi acum, pentru numele lui Dumnezeu, ce credeţi despre toate acestea?
VÎTEK: Poate că e doar o întîmplare că... scrisul domnişoarei Marty... seamănă aşa... puţin...
KOLENATY: Bineînţeles, Vitek. Şi venirea domnişoarei e tot o întîmplare şi falsul acesta e de asemeni o întîmplare şi mai ştii ceva, Vitek? Mai tacă-ţi gura cu în- tîmplarea dumitale!
EMILIA: Vă atrag atenţia, domnilor, că plec chiar în cursul acestei dimineţi.
GREGOR: Unde, vă'rog?
EMILIA: Peste graniţă.
KOLENATY: Domnişoară, să nu faceţi asta! Ştiţi ceva? Rămîneţi de bunăvoie, pentru a nu ne vedea siliţi să ne adresăm... să apelăm la...
EMILIA: Să mă aresteze?
GREGOR: Deocamdată nu. Mai ai o posibilitate.

(Ciocăneşte cineva.)

KOLENATY: Intră.

(Camerista bagă capul pe uşă.)

CAMERISTA: Doi domni îl caută pe domnul Hauk.

IIAUK: Cum, vă rog? Pe mine? Nu mă duc! Eu... pentru Dumnezeu, vă rog... faceţi ceva...

VÎTEK: Am să-i întreb eu ce vor!

(Iese.)

KOLENATY *(se îndreaptă spre Kristina):* Haide, Kristinko, nu mai plînge. îmi pare atît de rău...

HAUK: Vai ce frumoasă e! la să te văd! Doamne, nu mai plînge!

GREGOR *(lîngă Emilia, încet):* Jos e o maşină. Treci cu mine graniţa, sau...

EMILIA: Haha, asta voiai?

GREGOR: Ori eu, ori poliţia. Vii?

EMILIA: Nu.

(Se întoarce Vltek.)

VÎTEK: Vă rog, pe domnul Hauk, îl aşteaptă... medicul lui... şi încă un domn. Spun că trebuie să-l conducă acasă.

HAUK: Vedeţi, hihi! Au pus mîna pe mine. Vă rog să le spuneţi să aştepte!

VÎTEK: Le-am spus.

GREGOR: Domnilor, întrucît domnişoara Marty nu binevoieşte să ne explice nimic, vom îndrăzni să-i cercetăm noi sertarele şi cuierele.

KOLENATY: Oho! N-avem dreptul să facem asta, Gregor! Asta înseamnă încălcarea proprietăţii şi alte complicaţii.

GREGOR: Să chem poliţia să facă asta?

KOLENATY: Eu mă spăl pe mîini.

HAUK: Vă rog să-mi permiteţi, domnule Gregor, dar ca un *gentleman...*

GREGOR: Domnule, vă aşteaptă la uşă medicul dumneavoastră, cu un detectiv. Să-i poftesc să intre?

HAUK: Nu, asta nu, vă rog. Dar domnul Prus, desigur...

PRUS: Faceţi cu femeia aceasta... ce vreţi.

GREGOR: Bine. începem.

(Se îndreaptă spre birou.)

EMILIA: încetează! *(Deschide sertarul măsuţei de toaletă.)* Mai îndrăzneşte acum!

KOLENATY *(sare asupra ei):* Aiaiai, domnişoară!

(îi smulge ceva din mină.)

GREGOR *(deschide sertarul biroului, fără să se întoarcă):* Ce, a vrut să tragă?

KOLENATY: Păi, era încărcat. Gregor, să lăsăm asta. Am să chem pe cineva, da?

GREGOR: Nu, o să aranjăm singuri treaba asta. *(Caută prin sertare.)* Poftim, deocamdată distrează-te cu asta.„

EMILIA: *(lui Hauk):* Maxy, tu permiţi una ca asta? *Cas- pita ! Y usled quiere pasar porcaballe.ro F*

HAUK: *Cielo de mi!*[2] ce să fac?
EMILIA *(lui Kolenaty):* Doctore, dumneata eşti un om de onoare...
KOLENATY: Regret nespus, domnişoară, dar v-aţi înşelat. Sînt un spărgător şi un hoţ internaţional. Sînt Arsène Lupin.
EMILIA *(lui Prus):* Atunci, dumneata, Prus! Doar eşti un *gentleman !* Nu poţi permite...
PRUS: Vă rog să nu-mi vorbiţi.
KRISTINA *(plingind în hohote):* E oribil ce faceţi cu ea. Lăsaţi-o în pace.!
KOLENATY: Şi eu spun, Tinkotinko, că este un lucru urît ce facem, urît de tot.
GREGOR: Dar, domnişoară, dumneata îţi cari toată arhiva cu dumneata.
KOLENATY: Asta e ceva pentru dumneata, Vitck. Hîrtii de prima calitate, nu vrei să le triezi?
EMILIA: îndrăzniţi să le citiţi!
KOLENATY: Dragă domnişoară, vă rog serios să nu vă mişcaţi. Altfel voi fi nevoit să fiu brutal. Paragraful 91. Codul penal.
EMILIA: Sînteţi avocat?
KOLENATY : Vedeţi, am şi prins gust pentru procese penale. Cred că înclinaţia asta o am de cînd m-am născut. Dar uneori abia la bătrîneţe îşi dă omul seama de adevărata lui vocaţie.
(Pauză.)
VÎTEK: Domnişoară Marty, îmi permiteţi să vă întreb, unde veţi cîntă în viitor?
HAUK: *Mon Dieu, je suis désolé... désolé...*[3]
VÎTEK: Aţi citit cronicile despre dumneavoastră?
' Drace! Vroiai doar să fii socotit cavaler! (Spân.)
’ O, cerule! (Spân.)
• Dumnezeule, sini dezolat... dezolat (f’.).
EMILIA: Nu!
VÎTEK *(scoate din buzunar nişte decupaje):* Sint magnifice, domnişoară. Bunăoară, asta: „O voce de o surprinzătoare strălucire şi putere, o nemaipomenită stăpînire a registrelor înalte, o siguranţă de cînt suverană...“ şi aici alta: „... o apariţie splendidă... într-o interpretare dramatică fără egal... o interpretare unică în istoria operei noastre şi, poate, în istoria artei muzicale în general“. în istorie, domnişoară, gîndiţi-vă!
KRISTINA: E adevărat, adevărat, doar!
(Din dormitor apare Gregor cu braţele încărcate de hîrtii.)
GREGOR: Aşa, doctore. Asta-i deocamdată tot. *(Aruncă hîrtiile pe masă.)* La treabă!
KOLENATY: Cu plăcere! *(Miroase hîrtiile.)* Sînt pline de praf,

domnişoară. Vitek, praful ăsta este istoric.
GREGOR: Am mai găsit şi o pecete cu iniţialele E.M. Această pecete se află şi pe declaraţia Ellianei Mac Gregor.
PRUS *(se ridică):* Arătaţi-mi-o şi mie!
KOLENATY *(cufundat în cercetarea hârtiilor) .¿Pentru* Dumnezeu, Vitek, văd aici anul 1603!
PRUS *(înapoind sigiliul):* E sigiliul Elinei Makropolos.
(Se aşază.)
KOLENATY *(cu nasul în hîrtii):* Ca să vezi, cîte nu află o- mul!
HAUK: Doamne, Dumnezeule...
GREGOR: Domnule Hauk, nu cunoaşteţi acest medalion? Cred că se află încrustat pe el respectabilul dumneavoastră blazon de odinioară.
HAUK *(privind medalionul):* Da... adică... Bine, dar eu însumi i Lam dăruit!
GREGOR: Cînd?
HAUK: Atunci... în Spania... în urmă cu cincizeci de ani.
GREGOR: Cui?
HAUK: Păi, cui alteia decît ei... Eugeniei... Eugeniei Montez, vă rog să înţelegeţi.
KOLENATY *(ridicînd ochii de deasupra hârtiilor):* Aici scrie ceva în limba spaniolă. Cunoaşteţi spaniola?
HAUK: Desigur, arătaţi-mi... Hihihi, *Eugénie,* asta-i din Madrid !
KOLENATY: Ce anume?
HAUK: Din partea poliţiei... expulzare... pentru viaţă imorală! *Ramera Gitana, que se clama Eugenia Montez*[1]*...* hihihi! Ştiu acum, asta a fost din cauza bătăii aceleia, nu?
KOLENATŸ: Pardon? *(Frunzăreşte hîrtiile.)* Paşaport de călătorie pe numele Eisa Miiller, din anul 1709. Actul de deces al... Ellianei Mac Gregor, 1836. Ia te uită! Ce harababură! Domnişoară, o să clasăm actele în regulă, după nume. Ekaterina Mîşkina, cine o mai fi fost şi asta?
VÎTEK: Ekaterina Mîşkina a fost o cîntăreaţă rusă prin deceniul al patrulea al secolului trecut.
KOLENATY: Dumneata ştii totul, omule.
GREGOR : Ciudat, totdeauna iniţialele E.M.
KOLENATY : Domnişoara colecţionează probabil doar iniţialele acestea. Ciudată preferinţă, nu? Poftim! *„Dein Pepi."*[2] Trebuie să fie străstrăuncbiul dumitale, Prus. Să o citesc? *„Meine liebste, liebste Ellian."*[3]
PRUS: Poate Elina? Nu?
KOLENATY : Da de unde, Ellian ! Pe plic e scris: Ellian Mac Gregor, Opera imperială. Să vezi, Gregor, tot o să cîştigăm noi în cazul Ellianei. *„Meine liebste, liebste Ellian..:'*
EMILIA: *(ridicîndu-se în picioare):* Stai. Nu citi mai departe. Sînt scrisorile mele.
KOLENATY : Dar sînt pentru noi atît de interesante !

EMILIA: Nu citi. Am să vă spun totul. Răspund la tot ce mă veţi întreba.

KOLENATŸ: Adevărat?

EMILIA: Jur.

KOLENATŸ *(împăturind scrisoarea):* Atunci, vă cerem de un milion de ori scuze, domnişoară, că a trebuit să vă silim în felul acesta.

EMILIA: Mă veţi judeca?

[1] Prostituata ţigancă, pe nume Eugenia Montez (spân.).

[!] Pepi al tău (germ.).

[’] Iubita, iubita mea Ellian (germ.).

KOLENATY: Ferească Dumnezeu! O să avem o discuţie cu totul şi cu totul amicală.

EMILIA: Vreau să mă judecaţi!

KOLENATY: Aşa! Vă vom îndeplini dorinţa în limitele competenţei noastre. Poftim, începeţi.

EMILIA: Nu, trebuie să fie ca la tribunal. Crucifix şi toate celelalte.

KOLENATY: Da, da. Aveţi dreptate. Altceva?

EMILIA: Să mă lăsaţi să mănînc şi să mă îmbrac. N-am să apar în faţa curţii în cămaşă de noapte.

KOLENATY: Are dreptate. O ţinută decentă, potrivită cu împrejurările, e absolut necesară.

GREGOR: Ce comedie!

KOLENATY: Linişte, nu minimaliza actul justiţiei. Acuzată, vi se acordă zece minute... sînt suficiente pentru a vă isprăvi toaleta?

EMILIA: Nu sînteţi în toate minţile? Cel puţin o oră.

KOLENATY: Atunci, o jumătate de oră de pregătire şi recu- legere înainte de a apărea în faţa tribunalului. Vă trimitem camerista. Duceţi-vă!

EMILIA: Mulţumesc.

(Intră În dormitor.)

PRUS: Mă duc la... Janek.

KOLENATY: Dar să vă întoarceţi peste o jumătate de oră.

GREGOR: Doctore, n-ai vrea să fii măcar o clipă serios?

KOLENATY: Tăcere! Eu sînt foarte serios, Gregor. Ştiu ce se petrece cu ea. E isterică. Vitek!

VÎTEK: Poftim?

KOLENATY: Dă fuga la serviciul de pompe funebre şi spu- ne-le să ne trimeată un crucifix, luminări şi nişte postav negru. Pe urmă o biblie şi ce crezi că mai lipseşte. Repede!

VÎTEK: Da, mă rog.

KOLENATŸ; Şi fă rost şi de un craniu.

VÎTEK: De om?

KOLENATY: De om sau de animal, e totuna. Numai să re- prezinte moartea.

CORTINA

Schimbare de decor

Aceeaşi cameră, dar aranjată ca o sală de tribunal. Mesele, sofaua, scaunele etc. acoperite cu postav negru. Pe masa mai mare, din stînga, un crucifix, o biblie, luminări aprinse şi un craniu. în spatele mesei Kolenaty, ca preşedinte al tribunalului, şi Vitek — ca grefier. Gregor, la masa mai mică din mijloc, ca procuror. Pe sofa Prus, Hauk şi Kristina — ca juraţi. în dreapta, un scaun liber.

KOLENATY: Ar fi timpul ca Marty să vină.

VÎTEK: Doar n-o fi băut... niscaiva otravă?

GREGOR: Ţi-ai găsit! Prea se iubeşte pe sine însăşi.

KOLENATY: Aduceţi acuzata.

(Vitek bate în uşa spre dormitor, apoi intră.)

PRUS: N-aţi putea să mă scutiţi de farsa asta? KOLENATY: Nu, trebuie să fiţi jurat.

KRISTINA *(plînglnd):* Parcă... e... o înmormintareI

KOLENATY: Nu plînge, Tinkotinko! Pace celor morţi!

(Vitek o conduce pe Emilia În toaletă de gală, cu o sticlă şi un pahar în mină.) Condu acuzata la locul ei. VÎTEK : Acuzata bea whisky.

KOLENATY: E beată?

VÎTEK: Este, mă rog!

EMILIA *(se sprijină de perete):* Lăsaţi-mă! Am băut doar... ca să-mi fac curaj. Mi-e sete.

KOLENATY: l-ai sticla!

EMILIA *(strînge sticla la piept):* Nu! N-o dau! Altfel nu vorbesc! Hahaha... parcă aţi fi nişte ciocli! Ce caraghioslîc! Hahahaha, ia te uită, Bertik, Theotokos, mor de rîs!

KOLENATY *(sever):* Acuzata, poartă-te cuviincios!

EMILIA *(surprinsă):* Vreţi să mă înspăimîntaţi, nu? Bertik, nu-i aşa că-i doar o glumă?

KOLENATY: Vorbiţi doar cînd curtea vă pune întrebări. Locul dumneavoastră e aici. Puteţi sta jos... Rog procurorul să dea glas acuzării.

EMILIA *(neliniştită):* Trebuie să jur?

KOLENATY: Acuzaţii nu jură.

GREGOR: Acuzata zisă Emilia Marty, cîntăreaţă, e învinuită în faţa lui Dumnezeu şi a noastră că a recurs la înşelătorie şi fals de acte din motive de interes. Drept care, făcîndu-se vinovată de abuz de încredere şi încălcare a bunei-cuviinţe, a vieţii însăşi, nu poate fi judecată după codul uman. Să se disculpe în faţa unui tribunal mai înalt.

KOLENATY: Are cineva ceva de spus în legătură cu actul de acuzare? Nimeni... Trecem la interogatoriu. Ridică-te, acuzată. Numele?

EMILIA: Al meu?

KOLENATY: Bineînţeles, al dumneavoastră. Cum vă numiţi?

EMILIA: Elina Makropolos.

KOLENATY *(fluieră):* Cum?
EMILIA: Elina Makropolos.
KOLENATY: Născută ?
EMILIA: în Creta.
KOLENATY: Cînd?
EMILIA: Cînd?
KOLENATY: Ce vîrstă aveţi?
EMILIA: Ei, cît îmi daţi?
KOLENATY: Să zicem, treizeci.
VÎTEK: Vă rog, peste treizeci.
KRISTINA: Peste patruzeci.
EMILIA: *(scoate limba la ea):* Puştoaico!
KOLENATY: Purtaţi-vă cuviincios în faţa curţii.
EMILIA: Par atît de bătrînă?
KOLENATY: Doamne fereşte! Aşadar, născută?
EMILIA: în 1585.
KOLENATY *(sare în sus):* Cînd?
EMILIA: 1585.
KOLENATY *(aşezindu-se):* în anul 85. Aşadar, în vîrstă de treizeci şi şapte de ani, nu-i aşa?
EMILIA: De trei sute treizeci şi şapte de ani, te rog.
KOLENATY: Vă atrag atenţia insistent să vorbiţi seiios. Ce vîrstă aveţi?
EMILIA: Trei sute treizeci şi şapte de ani.
KOLENATY: Asta-i prea de tot! Şi cine a fost tatăl dumnea-voastră?
EMILIA: Hieronymus Makropolos, medicul împăratului Rudolf al II-lea.
KOLENATY: Afurisită de treabă! Oameni buni, eu nu mai stau de vorbă cu ea !
PRUS: Cum vă numiţi de fapt?
EMILIA: Elina Makropolos.
PRUS: Elina Makropolos, amanta lui Josef Prus, era diu familia dumneavoastră?
EMILIA: Eu sînt aceea.
PRUS: Cum asta?
EMILIA: Aşa, bine, chiar eu am fost amanta lui Pepi Prus. Cu el am avut doar pe acel Gregor.
GREGOR: Şi Ellian Mac Gregor?
EMLIIA: Tot eu sînt.
GREGOR: V-aţi pierdut minţile?
EMILIA: Eu îţi sînt străbunică sau cam aşa ceva. Ferdi a fost băiatul meu, pricepi?
GREGOR: Care Ferdi?
EMILIA: Ei, Ferdinand Gregor. în actul de naştere însă e trecut Ferdinand Makropolos, pentru că... acolo a trebuit să spun adevăratul meu nume. Aşa se obişnuieşte.

KOLENATY: Desigur. Şi cînd v-aţi născut?
EMILIA: în 1585. Doamne Isuse Cristoase, da mai lasă-mă odată în pace!
HAUK: ...şi... dacă-mi permite-ţi... dumneata eşti deci Eugenia Montez?
EMILIA: Am fost, Max, am fost, dar pe atunci aveam abia două sute nouăzeci de ani. Tot eu am mai fost şi Ekaterina Mîşkina şi Elsa Müller şi altele şi altele. în lumea voastră, omul nu poate să rămînă în viaţă trei sute de ani.
KOLENATY: Mai ales o cîntăreaţă, nu?
EMILIA: Cred şi eu.
(Pauză.)
VITEK: Şi dumneavoastră aţi trăit, va să zică, şi în secolul al optsprezecelea?
EMILIA: Bineînţeles.
VÎTEK: L-aţi cunoscut poate... personal... pe Danton?
EMILIA: L-am cunoscut. Dezgustător om!
PRUS: Dar cum de aţi putut cunoaşte ce conţine un plic sigilat?
EMILIA: Pentru că Pepi mi-a arătat totul înainte de a-l sigila. Pentru ca să-i spun odată asta prostului acela de Ferdi Gregor.
GREGOR: Şi de ce nu i-aţi spus-o?
EMILIA: Ce, eram nebună să mă îngrijesc de toate odraslele mele?!
HAUK: Vai de mine! Cum puteţi vorbi aşa?
EMILIA: Ehei, băiete, de mult nu mai sînt o doamnă.
VÎTEK: Vă rog, aţi avut mai mulţi copii?
EMILIA: Vreo douăzeci, poate mai mulţi. Uneori omul nu mai ţine socoteală. Nu vrea nimeni să bea? Sfîntă născătoare, ce uscată mi-e gura! Ard toată !
(Se prăbuşeşte pe scaun.)
PRUS: Atunci, scrisorile acelea semnate E.M. le-aţi scris dumneavoastră?
EMILIA: Eu. Ştii ceva, dă-mi-le înapoi. Cîteodată îmi place să le citesc. E o porcărie, nu?
PRUS: Le-aţi scris ca Elina Makropolos sau ca Ellian Mac Gregor?
EMILIA: E totuna. Pepi ştia cine sînt. Lui Pepi i-am spus tot. Pe el l-am iubit.
HAUK *(se ridică supărat):* Eugenia!
EMILIA: Taci, Max, şi pe tine. Era frumoasă viaţa alături de ţine, ştrengarule! Dar Pepi... *(Plînge.)* Pe el l-am iubit cel mai mult dintre toţi! De aceea i-am împrumutat... reţeta Makropolos... dorea atît de mult s-o aibă...
PRUS: Ce i-aţi împrumutat?
EMILIA: Reţeta Makropolos.
PRUS: Ce-i asta?
EMILIA: Hîrtia pe care mi-ai înapoiat-o azi. Plicul acela

închis. Pepi a vrut să încerce, mi-a promis că mi-o va înapoia... şi, cînd colo, a anexat-o la testamentul acela! Poate că ar fi trebuit să vin s-o iau... Dar am venit abia acum! Cum a murit Pepi?

PRUS: în febră... a avut nişte spasme groaznice.

EMILIA: Fiindcă a încercat! Asta a fost criza! *Aia Maria,* i-am spus doar!

GREGOR: Aţi venit aici doar pentru hîrtia aceea scrisă în greceşte?

EMILIA: Ha, ha, nu v-o dau! Acum e a mea 1 Să nu-ţi închipui, Bertik, că-mi pasă de procesul tău tîmpit. Puţin îmi pasă că eşti al meu. Nici nu ştiu cîte mii de bastarzi de-ai mei or fi împrăştiaţi prin lume. Am vrut doar să pun mîna pe hîrtia asta, căci... altiel...

GREGOR: Altfel?...

EMILIA: Imbătrînesc. Pentru că am ajuns la capăt. Vreau să încerc din nou. Pune mîna, Bertik, să vezi cît sînt de rece. *(Se ridică în picioare.)* Atingeţi-mi mîinile! Oh, Doamne, mîinile mele!

HAUK: Şi ce e, mă rog, reţeta asta, Makropolos?

EMILIA:'Acolo scrie ce trebuie să facă omul pentru ca să trăiască trei sute de ani. Pentru ca să rămînă trei sute de ani tînăr. Tatăl meu a scris-o pentru împăratul Rudolf... vei, însă, nu o cunoaşteţi, nu-i aşa?

VÎTEK: Doar din istorie.

EMILIA: Din istorie nu puteţi şti nimic. Istoria e o prostie. Ce-am vrut să spun? *(Prizează dintr-o cutioară.)* Nu doreşte nimeni?

GREGOR: Ce-i asta?

EMILIA: Mai nimic. Cocaină, sau aşa ceva. Despre ce vorbeam?

VÎTEK: Despre împăratul Rudolf.

EMILIA: Aha, dragii mei, ce depravat era! Ştiu despre el anumite lucruri...

KOLENATY: Vă rog să reveniţi la subiect.

EMILIA: Da, şi cînd şi-a dat seama că îmbătrîneşte, a început să caute elixirul vieţii, sau nu ştiu cum îl numea. Dorea să întinerească iar, înţelegeţi? Atunci tatăl meu i-a prescris acea reţetă, acel procedeu magic, prin care rămîneai tînăr trei sute de ani. împăratul Rudolf însă se temea ca magia aceea să nu-l otrăvească şi a poruncit: încearcă mai întîi pe liica ta. 1* iica eram eu. Aveam pe atunci şaisprezece ani. Tatăl meu a încercat procedeul cu mine. în vremea aceea îi ziceau „magie", dar era cu totul altceva.

HAUK: Ce anume?

EMILIA: *(cutremurindu-se) :* Asta n-o spun. Aşa ceva nu se poate spune. Am zăcut după aceea o săptămînă sau mai

mult fără cunoştinţă, cu temperatură mare, dar m-am făcut bine.
VÎTEK: Şi împăratul?
EMILIA: Nimic, s-a ars. Cum ar fi putut să se convingă că voi trăi trei sute de ani? L-a băgat în temniţă pe tatăl meu acuzîndu-l că ar fi un şarlatan, iar eu am fugit cu tot ce lăsase el scris. în Ungaria sau în Turcia, nu-mi mai amintesc.
KOLENATY: Aţi mai arătat cuiva acest... procedeu Makropolos?
EMILIA: L-am arătat. L-a încercat un preot din Tirol, aceasta s-a întîmplat cam prin anul 1660 sau în jurul lui. Poate c-o mai fi trăind, nici nu ştiu, dar într-o vreme era papă şi-şi zicea Alexandru sau Pius sau cam aşa ceva. Pe urmă un ofiţer italian, dar pe ăsta l-au omorît. Se numea Ugo. Frumos bărbat! Pe urmă Năgeli Ondrej, apoi ticălosul de Bombita şi, în sfîrşit, Pepi Prus, care a murit din cauza asta. Pepi a fost ultimul. Hîrtia a rămas la el... Mai mult nu ştiu. întrebaţi-l pe Bombita. Bombita trăieşte, dar nu ştiu cum şi-o fi zicînd acum. Ştiţi, e... cum îi zice?... logodnic de profesie, nu?
KOLENATY: Mă scuzaţi. Aveţi deci două sute patruzeci şi şapte de ani, nu?
EMILIA: Nu, trei sute treizeci şi şapte.
KOLENATŸ: Sînteţi beată. Din 1585 pînă azi sînt două sute patruzeci şi şapte de ani, înţelegeţi?
EMILIA: Nu mă încurca ! Am trei sute treizeci şi şapte de ani.
KOLENATŸ: De ce aţi falsificat scrisul Ellianei Mac Gregor?
EMILIA: Dar eu însămi sînt Ellian Mac Gregor!
KOLENATŸ: Nu minţiţi! Dumneavoastră sînteţi Emilia Marty, pricepeţi?
EMILIA: Da, dar de doisprezece ani abia.
KOLENATŸ: Atunci, recunoşteţi că aţi furat medalionul Eugeniei Montez?
EMILIA: Ferească sfîntul ! Nu-i adevărat! Eugenia Montez,..
KOLENATŸ: E consemnat în procesul-verbal. Aţi recunoscut...
EMILIA: Nu-i adevărat!
KOLENATŸ: Cum se numeşte complicele dumneavoastră?
EMILIA : Nu am nici un complice !
KOLENATŸ: Nu negaţi! Ştim totul. Cînd v-aţi născut?
EMILIA *(tremurînd):* în 1585.
KOLENATY : Acum, beţi paharul ăsta plin !
EMILIA: Nu... nu vreau! Lăsaţi-mă !
KOLENATY: Trebuie! Tot paharul! Repede!
EMILIA: *(înfricoşată):* Ce faceţi cu mine? Bertik! *(Bea.)* Mi se învîrteşte... asta.
KOLENATŸ *(se ridică şi vine lîngă ea):* Cum vă numiţi?

EMILIA: Mi-e rău.
(Se prăbuşeşte de pe scaun.)
KOLENATŸ *(a prins-o şi o aşază uşor pe, podea):* Cum vă numiţi?
EMILIA: Elina... Makro...
KOLENATŸ: Nu minţiţi! Ştiţi cine cînt eu? Sînt preotul. Spovediţi-vă !
EMILIA: Preot... *hémon... hos.. eis... en ûranois*[1].
KOLENATŸ: Cum vă numiţi?
EMILIA: Elina... polos.
KOLENATY: Craniul!... Primeşte, Doamne, sufletul păcătoasei tale roabe Emilia Marty *himnum în saeculorum amen*[2]... Gata. *(înfăşoară craniul cu o bucată de postav negru şi-l arată Emiliei.)* Ridică-te ! Cine eşti?
EMILIA: Elina...
(Leşină.)
KOLENATŸ *(îi dă drumul, lăsînd-o să se prăbuşească la pămînt):* Afurisita!
(Se ridică şi pune craniul pe masă.)
GREGOR: Ce este?
KOLENATŸ: Nu minte! Strîngeţi cîrpele astea, repede! *(Sună.)* Gregor, un doctor!

[1] Tatăl... nostru... carele... eşti... În ceruri (grec.).
[s] tu vecii vecilor, amin (lat.).

KRISTINA: Aţi otrăvit-o?
KOLENATY: Numai puţin.
GREGOR *(vorbeşte din uşă în coridor):* Vă rog, medicul e aici?
(Intră doctorul.)
DOCTORUL: Domnule Hauk, vă aşteptăm de o oră. Haideţi acasă!
KOLENATY: Staţi puţin. Mai întîi, dă ajutor aici, doctore!
DOCTORUL *(aplecat asupra Emiliei):* A leşinat?
KOLENATY: E otrăvită.
DOCTORUL: Cu ce? *(îngenunchează lîngă Emilia şi aspiră mirosul buzelor.)* Aha. *(Se ridică.)* Culcaţi-o.
KOLENATY: Gregor, du-o în dormitor! întrunit eşti ruda ei cea mai apropiată...
DOCTORUL: Apă caldă!
PRUS: îndată.
DOCTORUL: Frumoasă treabă, nu? îmi daţi voie? *(Scrie o reţetă.)* O cafea neagră, da? Şi cu asta repede la farmacie.
(Intră în dormitor.)
KOLENATY: Aşadar, domnilor...
(Intră camerista.)
CAMERISTA: Domnişoara a sunat?
KOLENATY: Bineînţeles. Ar dori o cafea neagră, Lojzicko. O

cafea neagră, grozav de tare, ştii, Lojzi?
CAMERISTA: Hi-hi, de unde ştie domnul...
KOLENATY: îmi dau şi singur seama. Iar cu asta dă fuga la farmacie, da? Hai, fuguţa!
(Camerista pleacă.)
KOLENATY *(se aşază pe un scaun în mijloc):* Să fiu al naibii, dacă nu-i ceva adevărat în toată povestea asta.
PRUS: Ştiu. De aceea nu trebuia s-o îmbătaţi.
HAUK: Eu... eu... vă rog să nu rîdeţi, dar eu cred tot ce spune.
KOLENATY: Dar dumneata, Prus?
PRUS: O cred pe deplin.
KOLENATY: Şi eu. Ştiţi ce înseamnă asta?
PRUS: Că Gregor va căpăta Loukovul.
KOLENATY: Hm, vă e chiar atît de neplăcut? PRUS: Nu mai am moştenitori.
(Se întoarce Gregor cu mina înfăşurată în batistă.)
HAUK: Vă rog, cum se mai simte?
GREGOR: Ceva mai bine. Dar m-a muşcat, bestia! Ştiţi că eu cred tot ce spune?
KOLENATY: Din păcate, noi de asemeni.
(Pauză.)
HAUK: Dumnezeule, trei sute de ani! Trei... sute... de ani!
KOLENATY: Domnilor, să păstrăm o discreţie absolută. De acord? Kristinko!
KRISTINA *(cutremurindu-se):* Trei sute de ani! E îngrozitor!
(Intră camerista cu cafeaua.)
KOLENATY: Kristi, ia-o dumneata şi du-i-o domnişoarei. Fă puţin pe sora de caritate. *(Kristina merge cu cafeaua în dormitor, iar camerista iese.) (Kolenatţj se convinge că ambele uşi sînt închise.)* Şi acum, domnii mei, să ne gîndim bine ce facem cu asta!
GREGOR: Cu ce?
KOLENATY: Cu reţeta Makropolos. Avem la îndemână, în apropierea noastră, o reţetă pentru prelungirea vieţii la trei sute de ani. Putem să intrăm în posesia ei.
PRUS: Hîrtia şi-a vîrît-o în sîn.
KOLENATY: Putem să i-o luăm de acolo. Domnilor, e ceva de necrezut documentul ăsta. Ce vom face cu el?
GREGOR: Absolut nimic. Reţeta îmi aparţine. Eu sînt moştenitorul ei.
KOLENATY: Vezi-ţi de treabă! Cît timp trăieşte, nu eşti nici un moştenitor. Şi poate să mai trăiască încă trei sute de ani, dacă o să vrea. Noi însă trebuie să intrăm în posesia hîrtiei, înţelegeţi?
GREGOR: Prin înşelătorie.
KOLENATY: Să zicem. Dar e ceva atît de important... pentru noi şi pentru toată omenirea că... hm, domnii mei,

dumneavoastră mă înţelegeţi. Trebuie să i-o lăsăm ei? De ce să tragă foloase de pe urma ei doar ea şi un ticălos oarecare, gombiţa? Cine o va căpăta?

GREGOR: în primul rînd, urmaşii ei.

KOLENATY: Ehei, băiete, urmaşi din ăştia trebuie să fie cu duiumul. Chestia asta n-o interesa prea mult. Să te luăm, de pildă, pe dumneata, Prus: dacă lucrul acesta s-ar afla în proprietatea dumitale, mi l-ai împrumuta şi mie? Ca să trăiesc trei sute de ani.

PRUS: Nu.

KOLENATY: Vedeţi, domnilor? Trebuie să ajungem la o înţelegere în privinţa asta. Ce facem cu reţeta?

VÎTEK *(ridicîndu-se în picioare):* Să dăm publicităţii reţeta Makropolos!

KOLENATY: Ei, haide, doar nu vorbeşti serios!

VÎTEK: Să o dăm tuturor! Omenirii întregi! Toţi oamenii au drepturi egale la viaţă! Ah, Doamne, viaţa e atît de scurtă! Cît de puţin, Doamne, cît de puţin îi este dat omului să trăiască!

KOLENATY: Ce-are a face?

VÎTEK: E o situaţie de plîns, domnilor! Gîndiţi-vă numai... spiritul uman, setea aceea de cunoaştere, creierul, munca, dragostea, talentul creator — totul, totul... Doamne, ce poate face un om în cei şaizeci de ani de viaţă? Ce folos are din ei? Ce învaţă? Nu apuci să vezi fructele pomului pe care l-ai sădit; nu poţi învăţa tot ce a cunoscut omenirea înaintea ta; mori şi nici nu ai trăit măcar! Doamne, Isuse Cristoase, trăim atît de puţin!

KOLENATY: Pentru Dumnezeu, Vitek...

VÎTEK: Nici n-ai apucat să te bucuri, nu ai avut timp să gîndeşti, nu ai avut răgaz să faci nimic, nimic decît să alergi după o bucată de pîine! Şi nu ai văzut nimic, nu ai terminat nimic, nu ai cunoscut nimic, nici pe tine însuţi, sărmană frîntură de viaţă! De ce ai trăit? A avut vreun rost?

KOLENATY: Vrei să mă faci să plîng?

VÎTEK: Murim ca animalele. Doamne, ce altceva e viaţa viitoare, ce c nemurirea sufletului decît un puternic protest împotriva scurtimii vieţii? Niciodată, niciodată omenirea nu s-a împăcat cu această fărîmă de viaţă animală. Nu poate accepta asta, e prea nedrept. E înfiorător de nedrept să trăieşti atît de puţin. Omul înseamnă mai mult decît o broască ţestoasă sau un corb. Omul are nevoie de mai mult timp ca să trăiască. Şaizeci de ani e o încălcare a libertăţii, o dovadă de slăbiciune şi animalitate, înseamnă o neştiinţă.

HAUK: Vai mie, care am şaptezeci şi şase de ani!

VÎTEK: Să dăm tuturor trei sute de ani de viaţă ! Va fi cel mai

mare eveniment de la crearea omului. Va fi eliberarea, va fi o nouă şi definitivă creare a omului! Cîte nu poate face omul în trei sute de ani! Cincizeci de ani să fie copil şi elev; cincizeci de ani să cunoască lumea şi să vadă tot ce există; o sută de ani să muncească pentru a fi folositor celorlalţi şi alţi o sută de ani, după ce a cunoscut totul, să trăiască în înţelepciune, să stăpînească, să înveţe pe alţii şi să le fie exemplu! Oh, cît de preţioasă ar fi viaţa omului, dacă ar dura trei sute de ani! N-ar mai fi războaie. N-ar mai fi goana aceasta ruşinoasă după pîine. N-ar mai exista teamă şi egoism. Fiecare om atoateştiutor ar fi un demn *(îşi împreună mîinile.)* stăpîn pe el însuşi, perfect, un adevărat fiu al lui Dumnezeu, şi nu o lepădătură a lui. Să dăm oamenilor viaţa ! Să ledăm o viaţă plină, omenească !

KOLENATY: Da, e foarte frumos. Foarte frumos, dar...

GREGOR: Foarte mulţumesc. Să fii trei sute de ani un biet funcţionăraş sau să împleteşti la ciorap!

VÎTEK: Dar...

GREGOR: Dar omule, dacă am fi toţi atotştiutori şi independenţi, cine ar mai îndeplini meseriile folositoare omenirii, pe care le exercită tocmai cei lipsiţi de prea multă învăţătură?

KOLENATY: Dă-te bătut, Vitek. Din punct de vedere juridic şi economic, e absurd. Sistemul nostru social e întemeiat pe termenul scurt de vîrstă. Să luăm, de exemplu... contractele, pensiile, asigurările, plăţile, dreptul de moştenire şi mai ştiu eu ce. Şi căsătoria.. Băiete, nimeni nu se însoară pentru trei sute de ani. Nimeni n-o să semneze o convenţie pentru trei sute de ani. Omule, eşti un anarhist! Vrei să răstorni întreaga ordine socială!

HAUK: Şi... dacă-mi daţi voie, după acei trei sute de ani omul poate întineri din nou...

KOLENATŸ: ...şi sà trăiască (le fapt veşnic. Pur şi simplu nu se poate.

VÎTEK: Mă rog, asta s-ar putea interzice! După trei sute de ani toţi ar trebui să moară !

KOLENATŸ: îl vedeţi? Din pură umanitate, ar fi în stare să interzică oamenilor să trăiască !

HAUK: Dacă-mi permiteţi, eu... eu cred că reţeta aceea s-ar putea împărţi în doze mai mici.

KOLENATŸ : Cum asta?

HAUK: Vă rog să mă înţelegeţi bine, în ani. O doză... zece ani de viaţă. Trei sute de ani e cam mult, poate că... unii nici n-ar vrea. Zece ani însă ar cumpăra orice om, nu?

KOLENATŸ: Am întemeia în cazul acesta o firmă *en-gros* cu vînzare de ani. Oameni buni, e o idee ! Parcă văd comenzile: „Trimiteţi retur una mie două sute de ani de viaţă în ambalaj uman. Kohn et. comp.“; „Express două milioane

de ani, f.f. prima“. „Ambalaj de lux. Filiala Viena.“ Domnule Hauk, să ştii că nu-i rea ideea.

HAUK: Eu... eu nu sînt om de afaceri, ştiţi? Dar cînd ajunge omul la bătrîneţe, ar cumpăra bucuros... puţină viaţă... Trei sute de ani însă e prea mult, nu-i aşa?

VÎTEK: Pentru a cunoaşte, nu.

HAUK: Mă rog, cunoaşterea nu o cumpără nimeni. Dar zece ani de plăceri, asta da, sss, ie-ie, asta da, bucuros.

(Intră camerista.)

CAMERISŢA: Poftiţi, de la farmacie.

KOLENATÝ: Mulţumesc, Lojzicko. Cît timp ai vrea să trăieşti?

CAMERISŢA: Hi-hi, încă vreo treizeci de ani.

KOLENATÝ: Mai mult nu?

CAMERISŢA: Nu. Ce-aş face cu ei?

KOLENATÝ: Ei, vezi, Vitek?

(Camerista pleacă.)

(Kolenaty bate în peretele dormitorului.) (Doctorul apare în uşă.)

DOCTORUL: Ce s-a întîmplat? Aha, bine.

(Ia medicamentul.)

HAUK ; Vă rog, cura se simte domnişoara? DOCTORUL: Nu prea bine!

(Dispare în dormitor.)

HAUK: Vai, sărmana!

PRI S *(se ridică):* Domnilor, o... înHmplare deosebită ne-a pus la îndemînă o anumită taină. E voiba, probabil, de prelungirea vieţii. Să admitem că e posibilă. Nimeni dintre noi, sper, nu intenţionează să o folosească pentru el însuşi.

VÎTEK: Tocmai asta spun şi cu. Trebuie să prelungim viaţa tuturor.

PRUS: Nu. Doar viaţa celor puternici. Viaţa celor mai capabili. Pentru obişnuita drojdie umană, chiar şi viaţa aceasta scurtă, efemeră, e prea mult.

VÎTEK: À, daţi-mi voie!

PRUS: Mă rog, nu vreau să ne certăm. îmi daţi voie, omul obişnuit, mic, prost, nu moare; omul mic trăieşte veşnic şi fără ajutorul dumitale. Micimea se naşte fără răgaz, aşa cum se nasc muştele sau şoarecii. Doar grandoarea moare. Numai forţa şi capacitatea moare, deoarece sînt de neînlocuit. Poate în mîinile noastre se află posibilitatea de a le menţine. Putem întemeia aristocraţia vîrstei înaintate.

VÎTEK: Aristocraţie! îl auziţi? Privilegiul vieţii!

PRUS: Aşa e. Doar cei mai buni au importanţă în viaţă! Doar conducătorii, oamenii capabili de reînnoire, de acţiune. Despre femei nici nu vorbesc. Sînt însă pe lume zece sau douăzeci de mii de bărbaţi de neînlocuit. Avem posibilitatea să-i menţinem. Putem să le dăm o capacitate de a raţiona supraomenească şi o putere supranaturală. Putem creşte zece sau o sută de mii de asemenea conducători cu calităţi

supraomeneşti.
VÎTEK : O crescătorie de magnaţi ai vieţii !
PRUS: Da. Selecţia acelora care au dreptul la o viaţă nelimitată.
KOLENATŸ: Şi, mă rog, cine i-ar desemna pe aceşti aleşi? Guvernele? Plebiscitul? Academia elveţiană?
PRUS: Fără alegeri idioate! Cei mai puternici ar preda din mînă în mînă viaţa celor mai puternici. Stăpînii materiei — stăpînilor spiritului. Inventatorii — ostaşilor. Fabricanţii — despoţilor. Ar fi o dinastie de stăpîni ai vieţii. O dinastie independentă de toată drojdia omenirii civilizate, oricare ar fi ea.
VÍTEK: Pînă cînd drojdia aceea va veni să-şi ceară dreptul la viaţă!
PRUS: Nu dreptul lor'ci al celorlalţi 1 Din cînd în cînd,ar fi omorîţi câţiva dintre ei. Şi ce-i cu asta? Răzvrătirea e dreptul robilor, dar singura cale posibilă de progres a societăţii e înlocuirea celor mici şi slabi cu despoţi puternici şi mari. Privilegiul vîrstei înaintate e despotismul celor aleşi. Este... domnia raţiunii. Autoritatea supraumană a cunoaşterii şi acţiunii. Domnia asupra oamenilor. Cei ce vor trăi mult vor deveni neîndoios stăpînii omenirii. Şi aceasta stă în puterea dumneavoastră, domnilor. Vă puteţi folosi de asta. Âsta am avut de spus.
(Se aşază.)
KOLENATY.-: Hm. Facem parte din cei aleşi să zicem eu sau Gregor?
PRUS: Nu.
GREGOR: Dar dumneata desigur, faci parte?...
PRUS: ...Azi nu mai fac parte.
GREGOR: Domnilor, să lăsăm vorbele de prisos. Secretul prelungirii vieţii e proprietatea familiei Makropolos. Lăsaţi ca familia Makropolos să facă cu el ce va dori.
VÍTEK: Cum aşa?
GREGOR: Reţeta aceea o vor folosi doar membrii familiei. Doar acela care e urmaşul Elinei Makropolos, oricine ar fi el.
KOLENATY: Şi va trăi secole în şir doar pentru că a fost conceput de un vagabond sau de un baron şi de o femeie nebună, perversă şi isterică? Doamne, cred şi eu că face mult o asemenea afacere de familie.
GREGOR: Ce vă pasă?
KOLENATY: Avem cinstea să cunoaştem un reprezentant al familiei. Este — te rog să mă ierţi — dar dracu să-l ia, pe scurt e un subiect degenerat. Splendidă familie, nu?
GREGOR: Spune ce doreşt i. Pot fi nebuni sau chiar maimuţe. Pot fi degeneraţi, depravaţi, cocoşaţi sau idioţi, orice veţi vrea. Pot fi chiar întruchiparea răului! Nu asta contează.

Va fi a lor.
KOLENATY: Şi e bine aşa, n-am ce zice!
(Din. dormitor apare doctorul.)
DOCTORUL: E în ordine. Lăsaţi-o să stea culcată.
HAUK: Aşa, aşa, să stea. Asta-i bine.
DOCTORUL: Haideţi acasă, domnule Hauk. Vă conduc.
HAUK: Vai, avem tocmai o consfătuire destul de serioasă, nu-i aşa? Mai lăsaţi-mă! Eu... eu... sigur !....^
DOCTORUL;'Vă aşteaptă cineva pe coridor. Moşulică, te rog să nu faci prostii, că altfel... Vă salut, domnilor.
(Pleacă.)
KOLENATY: Gregor, ai vorbit serios?
GREGOR: Foarte serios.
(Din dormitor iese Kristina.)
KRISTINA: Vorbiţi mai încet. Vrea să doarmă.
KOLENATY: Kristinko, vino aici. Ai vrea să trăieşti trei sute de ani?
KRISTINA: Nu.
KOLENATY: Dacă ai avea reţeta acestei vieţi atît de lungi, ce ai face cu ea?
KRISTINA: Nu ştiu.
VITEK: Ai da-o tuturor oamenilor, nu?
KRISTINA: Nu ştiu. Ar fi mai fericiţi dacă ar trăi atît de mult?
KOLENATY: Tinkotinko, orice-ai zice, viaţa e totuşi o fericire.
KRISTINA: Nu... nu ştiu. Nu mă întrebaţi pe mine.
HAUK: Ah, domnişoară, omul e atât de bucuros să trăiască!
KRISTINA *(îşi acoperă ochii):* Nu întotdeauna... cineva... acum cîteva ore...
(Pauză.)
PRUS *(apropUndase de ea):* Mulţumesc pentru Janek.
KRISTINA: De ce?
PRUS: Pentru că ţi-ai amintit de el acum.
KRISTINA: Amintit? Ca şi cum aş putea să mă mai gîndesc... la altcineva.
KOLENATY: Şi noi nc certăm aici pentru viaţa veşnică.
(Intră Emilia ca o umbră, cu o compresă pe frunte. Toţi se ridică în picioare.)
EMILIA: Scuzaţi-mă că... v-am părăsit... o clipă... GREGOR: Cum vă simţiţi?
EMILIA: Mă doare capul... îl simt gol... înfiorător...
HAUK: Lasă că trece.
EMILIA: Nu trece. Niciodată nu va trece. De două sute de ani am asta.
KOLENATY: Ce anume?
EMILIA: Plictiseala. Nu, nu-i plictiseală. Este... este... ah, voi oamenii nu aveţi nume pentru asta. în nici o limbă nu există cuvînt pentru ea. Şi Bombita vorbea de asta... E

îngrozitor.
GREGOR: Dar ce anume este?
EMILIA: Nu ştiu. Totul e atît de prostesc, de gol, de zadarnic... Sînteţi toţi prezenţi?... Ca şi cînd n-aţi fi. Ca şi cum aţi fi nişte obiecte neînsufleţite sau umbre... Ce să fac cu voi?
KOLENATY: Ar trebui poate să plecăm?
EMILIA: Nu, e totuna. Să mori sau să ieşi pe uşă, c totuna... Doar n-are nici o importanţă dacă ceva există sau nu... Iar voi vă zbuciumaţi atîta pentru orice moarte absurdă I Sînteţi ciudaţi... ah!
VÎTECK: Ce S-a întîmplat?
EMILIA: Omul nu trebuie, nu trebuie să trăiască atît!
VÎTEK: De ce?
EMILIA: Nu suportă. Pînă la o sută, o sută treizeci de ani suportă, dar pe urmă, pe urmă... pe urmă îşi dă seama... îşi dă seama că... Pe urmă sufletul lui încetează de a mai trăi.
VÎTEK: De ce îşi dă seama?
EMILIA: Doamne, asta nu poate fi exprimat prin cuvinte. Omul nu mai poate crede după aceea în nimic. în nimic. Şi de aici — plictiseala aceea. Ştii, Bertik, tu spuneai că atunci cînd cînt, par de gheaţă. Vezi, arta are sens, cîtă vreme omul nu o stăpîneşte. Abia cînd ajunge stăpîn pe ea, cînd o stăpîneşte pe deplin, vede că e în zadar, E zadarnică, Krjstinka, zadarnică, la fel ca şi sforăitul. A cînta e la fel ca şi a tăcea. Totul e la fel. Nu e nici o deosebire.
VÎTEK: Nu-i adevărat! Cînd cîntaţi... oamenii sînt mai buni şi mai mari.
EMILIA: Oamenii nu sînt niciodată mai buni. Nimic nu se poate schimba. Nimic, nimic, nimic nu se întîmplă. Dacă s-ar trage acum gloanţe, dacă ar fi cutremur, dacă ar fi sfîrşitul lumii, sau mai ştiu eu ce, nu se întîmplă nimic. Nici cu mine nu se întîmplă nimic. Voi sînteţi aici, iar eu sînt nemăsurat de departe... de tot... la o depărtare de trei sute de ani... Ah, Doamne, dacă aţi şti cît de uşor vă vine vouă să trăiţi!
KOLENATY: De ce?
EMILIA: Voi sînteţi atît de aproape de tot! Pentru voi totul are un sens! Pentru voi totul are un preţ, pentru că în acei puţini ani pe care îi trăiţi nici nu vă folosiţi îndestul de tot... Oh, Doamne, dacă încă o dată aş mai... *(îşi frînge mîinile.)* Proştilor,voi sînteţi fericiţi! Sînteţi chiar nesuferit de fericiţi! Şi asta doar din cauza întâmplării aceleia absurde că veţi muri curînd! Vă interesează totul, ca pe nişte maimuţe! Credeţi orice, credeţi în dragoste, în voi înşivă, în virtute, în progres, în omenire, şi mai ştiu eu în

ce! Tu, Max, crezi în plăcere. Tu, Kristinko — în dragoste şi credinţă. Tu crezi în forţă. Tu crezi în tot felul de prostii, Vitek. Fiecare, fiecare crede în ceva! Ce frumoasă e viaţa voastră... nebunilor!

VÎTEK: *(contrariat):* Dar daţi-mi voie, există doar... valori supreme... idealuri... ţeluri...

EMILIA: Există, dar numai pentru voi. Cum să vă explic? Există, poate, dragostea, dar numai pentru voi. îndată ce nu mai e în voi, nu se mai află nicăieri, nu mai există nici o dragoste... nicăieri în univers... Omul nu poate iubi trei sute de ani. Nu rezistă. îl plictiseşte totul. îl plictiseşte să fie bun şi se satură să fie rău. îi plictiseşte şi cerul, şi pământul. Pe urmă vede că, de fapt, nici nu există. Nimic nu există. Nici păcatul, nici durerea, nici pământul, absolut nimic! Doar asta are un preţ. Pentru voi, însă, totul are valoare. O, Doamne, am fost şi eu ca voi! Am fost fată tânără, am fost apoi femeie, am fost fericită, am... am fost om! Dumnezeule!

HAUK: Ce e? Ce-ai păţit?

EMILIA: Dacă aţi şti ce mi-a spus Bombita! Noi... noi bătrînii ştim prea multe. Voi însă cunoaşteţi mai mult decît noi, proştilor! De nemăsurate ori mai mult! Cunoaşteţi dragostea, măiirea, ţelul, totul. Voi aveţi totul! Nici nu puteţi doii mai mult! Voi cel puţin trăiţi, dar în noi viaţa s-a oprit şi nu mai poate merge mai departe... Doamne, singurătatea asta groaznică!

PRUS: De ce aţi venit atunci... după reţeta Makropolos? De ce vreţi să mai trăiţi o dată?

EMILIA: ...Pentru că mă tem de moarte.

PRUS: Cum, nici nemuritorii nu scapă de această teamă?

EMILIA: Nu.

(Pauză.)

PRUS: Domnişoară Makropolos, am fost aspru cu dumneata.

EMILIA: Nu-mi dau seama de asta. Dar aţi avut dreptate.

E nedemn să fii atît de bătrîn. Ştiţi că copiii se tem de mine? Nu-i aşa, Kristinko, că ţi-e silă de mine? KRISTINA: Nu! Mi-e... mi-e tare milă de dumneavoastră! EMILIA: Milă? Bine am ajuns! Nici măcar nu mă invidiezi?

(Pauză.)

(Se cutremură şi scoate din sin o foaie de hirtie împăturită.) Aici e scris totul. *„Ego Hieronymus Makropolos, iatros kaisaros Rodolfu*[13]*...* şi aşa mai departe, cuvint cu cuvînt, tot ce trebuie făcut... *(Se ridică în picioare.)* Ia-o tu, Bertik! Eu n-o mai vreau.

GREGOR: Mulţumesc. Dar nici eu n-o vreau.

EMILIA: Nu? Dar tu, Max? Ţie îţi place viaţa. Ai să poţi iubi

13 „Ea, Uronimus M.akropolos, me.llc al Împăratului Rudolf“ (lat.).

mult, ştii? Ia-o!
HAUK: Te rog... se poate muri din asta? Şi doare cînd se produce efectul?
EMILIA: Doare. Te temi de durere?
HAUK: Da.
EMILIA: Dar pe urmă vei trăi trei sute de ani!
HAUK: Dacă... dacă n-ar durea... Ilihi, eu n-o vreau.
EMILIA: Doctore, dumneata eşti un om înţelept. Îţi dai seama... la ce ar servi şi la ce nu. O vrei?
KOLENATY: Sînteţi foarte amabilă. Dar nu vreau să am nimic comun cu asta.
EMILIA: Dumneata, Vitek, eşti un om aşa de ciudat! Ţi-o dau dumitale. Cine ştie? Poate cu hîrtia asta vei ferici toată omenirea.
VÎTEK: *(se dă îndărăt):* Vă, vă rog. Cred că... mai bine nu.
EMILIA: Prus, dumneata eşti un om puternic. Şi dumitale ţi-e teamă să trăieşti trei sute de ani?
PRUS: Da.
EMILIA: Cum, nimeni n-o vrea? Nu interesează pe nimeni? Tu eşti aici, Kristinka? Nici nu ţi-am auzit glasul. Uite, fetiţo, ţi-am luat iubitul. Ia asta în schimb. Eşti frumoasă, vei trăi trei sute de ani. Vei cîntă ca Emilia Marty. Vei fi celebră. Gîndeşte-te, peste cîţiva ani vei începe să îmbătrîneşti. Atunci are să-ţi pară rău... Ia-o, fetiţo!
KRISTINA *(ia hîrtia):* Mulţumesc.
VÎTEK: Ce ai să faci cu ea, Kristo?
KRISTINA: *(despătureşte foaia):* Nu ştiu.
GREGOR: încerci?
KOLENATY: Pentru Dumnezeu, nu ţi-e teamă? Dă-i-o înapoi!
VÎTEK: înapoiază-i-o!
EMILIA: Lăsaţi-o!
(Pauză.)
(Kristina ţine tăcută foaia deasupra luminării care arde.)
VÎTEK: N-o arde! E un document vechi!
KOLENATY: Atenţie! Las-o.
HAUK: Doamne, Dumnezeule!
PRUS *(îi împiedică):* Lăsaţi-o să facă ce vrea!
(O tăcere copleşitoare.)
HAUK: A, ie-ie, priviţi, nu vrea să ia foc!
GREGOR: E pergament.

KOLENATY: Ce încet se face scrum. Kristinko, n-o arde de tot!HAUK: Lăsati-mi măcar o bucăţică! Măcar o bucăţică!
(Tăcere.)
VÎTEK: Prelungirea vieţii! Veşnic o va căuta omenirea şi aici, aici poate că era...
KOLENATY: Puteam să trăim veşnic. Mersi frumos!
PRUS: Prelungirea vieţii... Aveţi copii?
KOLENATY: Am.
PRUS: Ei, vedeţi? Viaţă veşnică! Dacă ne-am gindi la naştere... în loc de moarte... Viaţa nu-i scurtă. Alita vreme cît putem fi cauza vieţii.
GREGOR: Se stinge. A fost totuşi o idee... ciudată să trăiesti veşnic. Sînt niţeluş întristat, dar parcă şi mai uşurat că de aci încolo nu se mai poate...
KOLENATY: Nu mai sîntem tineri. Doar tinereţea poate arde atît de splendid... frica noastră de moarte. Bine ai făcut, Tinkotinko.
HAUK: Dacă-mi daţi voie... aici... miroase atît de ciudat...
(Deschide fereastra.)
VÎTEK:...a ceva ars.
EMILIA: Hahaha, s-a sfîrşit cu nemurirea!
CORTINA

Boala albă

Dramă În trei acte (paisprezece tablouri) în româneşte de: *Tantzi Economu* şi *Paul B. Maria*

*n*Personajele

Actul tntîi

CONSILIERUL AULIC

CONSILIERUL AULIC PROF. DR. SIGELIUS

DOCTORUL GALiN

PRIMUL ASISTENT AL CLINICII

AL DOILEA ASISTENT AL CLINICII

PRIMUL

AL DOILEA | PROFESOR

AL TREILEA '

MAREŞALUL

AGHIOTANTUL

GENERALUL

MINISTRUL SĂNĂTĂŢII

ALT DOMN

SORA

ZIARISTUL

ALT ZIARIST

MEDICI, PERSONALUL SPITALULUI, ZIARIŞTI, SUITĂ PRIMUL

AL DOILEA l BOLNAV

AL TREILEA >

MAMA

FIICA

FIUL*Actul al doilea*
BARONUL KRUG
CONSILIERUL AULIC SIGELIUS BARONUL KRUG DOCTORUL GALfiN
MAREŞALUL
AGHIOTANTUL
PRIMUL 1 BOLNAV
AL DOILEA >
TATĂL
MAMA
Actul al treilea
MAREŞALUL
MAREŞALUL
FATA MAREŞALULUI TÎNĂRUL KRUG
MINISTRUL PROPAGANDEI
AGHIOTANTUL
DOCTORUL GAL1ÎN
FIUL
UN OM DIN MULŢIME MULŢIMI DE OAMENI

ACTUL ÎNTÎI

CONSILIERUL AULIC

Tabloul intîi

Trei leproşi pansaţi

PRIMUL LEPROS: Ciumă, asta-i sigur ciumă. Pe strada noastră, aproape că nu e casă fără un bolnav. îi spuneam vecinului: „Ai şi dumneata pe bărbie pata albă“, da el : „Aş! n-am nimic! Nu simt nimic.“ Şi acum, cade carnea de pe el ca şi de pe mine. E ciumă !

AL DOILEA LEPROS: Nu-i ciumă. E lepră. I se spune boală albă. Mai bine i-ar fi spus pacoste. O boală ca asta nu vine din senin. E pedeapsă de la Dumnezeu.

AL TREILEA LEPROS: Doamne Dumnezeule! Doamne Isuse Cristoase ! Doamne Dumnezeule !

PRIMUL LEPROS: Pedeapsă! Pedeapsă! Tare aş vrea să ştiu de ce sînt pedepsit. N-am avut nici o bucurie, omule, am trăit toată viaţa în mizerie. Ce fel de Dumnezeu este ăsta, care pedepseşte aşa de aspru tocmai pe cei mai amărîţi? Ei! Ce spui?

AL DOILEA LEPROS: Stai să vezi cum vine. La început ai numai o pată albă pe piele, dar mai tîrziu, cînd începe să te sape pe dinăuntru, cum vezi la omul ăsta, îţi spui că nu-i cu putinţă să fie o simplă boală. Fără doar şi poate e o pedeapsă şi trebuie să fie şi o pricină la mijloc.

AL TREILEA LEPROS: Doamne Isuse Cristoase...

PRIMUL BOLNAV: Fără îndoială că-i şi o pricină. Sîntem prea

mulţi oameni pe pămînt şi trebuie să crape jumătate din ei, pentru ca cealaltă jumătate să poată trăi. Aşa-i rînduiala. Tu eşti brutar şi laşi locul altui brutar. Eu sînt calic, las locul unui alt calic, să tragă pe dracu de coadă în locul meu şi să crape de foame. De-aia a venit ciuma asta peste oameni.

AL DOILEA LEPROS: Nu-i ciumă, omule! E lepră. Dacă ar fi ciumă, te-ai face negru la faţă, pe cînd la lepră eşti alb — alb ca varul.

PRIMUL LEPROS: Alb sau negru, mi-e totuna. Numai de n-aş duhni aşa.

AL TREILEA LEPROS: Doamne Isuse Cristoase... Doamne... Isuse Cristoase, îndură-te...

AL DOILEA LEPROS: Tu, tu cel puţin eşti singur. Dar să vezi că nevestei şi copilului le e scîrbă de tine, bieţii de ei, cum să poată indura aşa ceva! Şi nevesti-mi i-a apărut o pată albă pe piept. Lingă noi locuieşte un tapiţer. Şi ăsta se vaită zi şi noapte, zi şi noapte.

AL TREILEA LEPROS: Doamne Isuse Cristoase!

PRIMUL LEPROS: Mai taci din gură! Cine poate să te mai asculte, leprosule!

. ■>!< i'-[1]; •: ■ !»> 4cr ob .obsE»

CORTINA

; ■ !> i.- .,d . *fiin-ti'.* (iih aniv im

Tabloul al doilea

Biroul consilierului aulic, profesor doctor Sigelius.

CONSILIERUL: ...Poftim, domnule redactor, dar nu dispun decît de trei minute, ştiţi... pacienţii mei! Cu ce vă pot fi de folos?

ZIARISTUL: Domnule consilier aulic, ziarul nostru ar vrea să informeze publicul, şi de aceea se adresează persoanei celei mai indicate.

CONSILIERUL: ...Desigur, despre aşa-zisa boală albă sau lepra peipineză. Din păcate, la noi s-a scris prea mult despre chestiunea aceasta. Şi — prea laic, domnule. După părerea mea, bolile trebuiesc lăsate pe seama medicilor. Cum se scrie despre ele în ziare, majoritatea cititorilor încep să-şi descopere toate simp- tomele bolii, nu-i adevărat?

ZIARISTUL: Desigur, dar ziarul nostru ar dori tocmai să liniştească publicul...

CONSILIERUL: Să-l liniştească? Cu ce vrei să-l liniştească, omule? Ascultă, asta-i o boală... foarte grea, care se întinde ca o lavină. E drept că în toate clinicile de pe glob se lucrează cu înfrigurare în direcţia aceasta, dar... *(Dă din umeri.)* Pînă acum, ştiinţa noastră a rămas neputincioasă. Spuneţi mai bine oamenilor ca la primele simptome să se adreseze cu încredere medicului, asta-i

tot.
ZIARISTUL: Şi medicul?
CONSILIERUL: ...Le va prescrie alifii: celor săraci — cu hipermanganat, iar celor mai bogată cu balsam de Peru.
ZIARISTUL: Şi ajută la ceva?
CONSILIERUL: Da, împotriva duhoarei,atunci cînd se deschid plăgile. Acesta este al doilea stadiu al bolii.
ZIARISTUL: Dar în al treilea stadiu?
CONSILIERUL: Morfină, tinere. Nimic altceva decît morfină. Şi destul despre asta, nu? E o boală urîtă.
ZIARISTUL: Şi e foarte molipsitoare?
CONSILIERUL *(cu tonul profesorului care predă un curs) :* Cum vrei s-o iei. Foarte! Nu se cunoaşte încă microbul care transmite boala, ştim doar că se întinde extraordinar de repede, ştim că nu e transmisibil la nici un animal şi că omului nu-i poate fi inoculat, cel puţin oamenilor tineri. Această frumoasă experienţă a făcut-o asupra lui însuşi doctorul Hirota din Tokio. Luptăm, prietene, luptăm, dar cu un duşman necunoscut. Puteţi scrie că în clinica mea se lucrează de trei ani în această direcţie; am publicat o serie de articole ştiinţifice, apreciate şi adesea citate în literatura de specialitate. *(Sună.)* Deocamdată s-a constatat doar incontestabil că... Ce păcat că nu dispun decît de trei minute.
SORA *(intră) :* Aţi sunat, domnule consilier aulic?
CONSILIERUL: Pregătiţi pentru domnul redactor publicaţiile ştiinţifice ale clinicii noastre.
SORA: Da.
CONSILIERUL: Le puteţi menţiona în ziarul dumneavoastră, tinere prieten. Lucrul acesta ar putea linişti spiritele, văzînd cît de intens luptăm noi împotriva aşa,'•zisei lepre peipineze. De fapt, noi nu-i spunem lepră. Lepra este o boală de piele, pe cînd boala aceasta este o boală generalizată — prin excelenţă a organelor interne. Domnii colegi din clinica dermatologică şi-au asumat şi ei dreptul de a ţine conferinţe despre ea. Dar să lăsăm asta. Boala n-o-a-s-t-r-ă, domnule, nu este o rîie oarecare. Puteţi linişti publicul în sensul că nu-i vorba de nici o lepră. Nici nu se poate compara lepra cu boala n-o-a-s-t-r-ă!
ZIARISTUL: E... o boală mai gravă decît lepra?
CONSILIERUL: Desigur că da. Cu mult mai gravă şi mai interesantă. Numai primele simptome amintesc lepra obişnuită... o mică pată albă undeva pe suprafaţa corpului, rece ca marmora, absolut insensibilă, aşa- numita *macula marmorea*[1]. De aceea chiar i se mai spune şi boala albă. Evoluţia ei însă este cu totul tipică şi deosebită de obişnuita *leprosis maculosa?.* Noi îi spunem simplu: boala Cieng sau *morbus CiengiP.* Doctorul Cieng, elevul lui

Charcot, internist, fireşte, a descris cel dintîi cîteva cazuri din spitalul din Peipin. O lucrare foarte interesantă, domnule. Am făcut un referat asupra ei încă în 1923, cînd nimeni nici nu bănuia măcar că boala lui Cieng va deveni odată o boală pandemică.

ZIARISTUL: Cum, vă rog?

CONSILIERUL: Pandemică. Boală care va cuprinde întreaga lume, ca o lavină. în China, domnule, aproape în fiecare an izbucneşte cîte o boală nouă şi interesantă, datorită mizeriei de acolo. Nici una însă n-a avut atîta succes ca boala lui Cieng. Asta e pur şi simplu boală la ordinea zilei. Pînă acum a ucis cinci milioane de oameni, aproape douăsprezece milioane sînt în momentul de faţă contaminaţi şi cel puţin de trei ori pe atîta circulă prin lume, fără să ştie, că undeva, pe corp, au o pată albă, rece şi insensibilă, de mărimea unui bob de linte. Şi nu sînt nici trei ani de cînd această

[1] pată marmorată (lat.).

[1] lepră cu pete (lat.).

• boala lui Cieng (lat.).

boală a apărut şi la noi. Puteţi scrie că primul caz în Europa a fost identificat chiar în clinica mea. Putem fi mîndri de aceasta, tinere. O caracteristică frumoasă a maladiei lui Cieng a fost denumită chiar simptomul lui Sigelius.

ZIARISTUL *(scrie) -.* Simptomul domnului consilier aulic — profesorul doctor Sigelius.

CONSILIERUL: Da, simptomul lui Sigelius. Cum vedeţi, lucrăm din răsputeri. Deocamdată e incontestabil că boala lui Cieng atinge numai persoane de la patruzeci şi cinci-cincizeci de ani în sus. Fără îndoială că găseşte teren favorabil în transformările normale, organice, pe care le numim îmbătrînire...

ZIARISTUL: E extrem de interesant.

CONSILIERUL: Credeţi? Cîţi ani aveţi?

ZIARISTUL: Treizeci de ani.

CONSILIERUL: Cred şi eu. Dacă aţi fi mai bătrîn, n-aţi găsi-o chiar aşa de interesantă. Mai departe ştim absolut sigur că de la primul simptom al bolii se recunoaşte *prognosis infaustissima*[1]*.* Moartea survine după trei sau cinci luni, de obicei din cauza septicemiei. După părerea mea şi a şcolii mele, care pînă astăzi se poate lăuda că este clinica marelui Lilienthal, răposatul meu socru — puteţi nota şi acest lucru — aşadar, după concepţia şcolii lui Lilienthal, *morbus Ciengi* este o boală infecţioasă, transmisă de un agent necunoscut pînă astăzi. Terenul favorabil îl prezintă organismul la primele simptome ale îmbătrînirii. Cred că simptomele şi evoluţia bolii le putem omite, nu? Nu e un lucru prea agreabil, domnule. în ceea ce priveşte

tratamentul, *sedativa tantum praescribere oppor- tet".*

ZIARISTUL: N-am înţeles. Cum, vă rog?

CONSILIERUL: Lasă asta, tinere, aceasta priveşte numai pe medici. Reţeta clasică a marelui Lilienthal. Aşa doctor, amice! De l-am mai avea şi astăzi! Mai aveţi vreo întrebare? Nu avem decît trei minute răgaz.

1 prognoza cea mai nefastă (lat.).

2 se recomandă a se prescrie numai sedative (lat.).

ZIARISTUL: Daca domnul consilier aulic permite... pe cititorii noştri i-ar interesa foarte mult să ştie cum se pot feri de această boală...

CONSILIERUL: Ce — cum? Feri? De loc! Absolut de loc! *(Sare în sus.)* Dar dumneata nu pricepi, domnule, că toţi vom pieri din cauza ei? Oricine trece de patruzeci de ani este condamnat dinainte... Dumitale îţi este totuna, cu cei treizeci de ani stupizi ai dumitale, ce-ţi pasă! Dar noi, noi cei care am atins apogeul în toamna vieţii... Ia apropie-te de mine! Nu vezi nimic? Nu am cumva pe obraz o pată albă? Cum? încă nu? Vezi dumneata, în fiecare zi, de zece ori pe zi, mă uit în oglindă... Cred şi eu că pe cititorii *dumitale* i-ar interesa cum să se ferească de această descompunere de viu! Dar pe mine crezi că nu m-ar interesa? *(Se aşază iar jos cu capul în palme.)* Doamne, cît este de zadarnică toată ştiinţa omenească!

ZIARISTUL: Domnule consilier aulic, poate că aţi putea să ne spuneţi, ca încheiere, cîteva cuvinte de încurajare...

CONSILIERUL: Da. Scrieţi... scrieţi la gazetă... că trebuie să ne împăcăm cu gîndul acesta.

(Sună telefonul.)

CONSILIERUL *(ridică receptorul):* Alo... Da... Ce? Ştiţi doar că nu primesc pe nimeni... Doctorul? Cum se numeşte? Hm, doctorul Galán. Are vreo recomandaţie? Nu? Ce vrea atunci de la mine? Vă rog, în interesul ştiinţei! Să se adreseze celui de al doilea asistent, eu nu am acum timp pentru chestiuni ştiinţifice... Bine, atunci, dacă m-a căutat de cinci ori, trimiteţi-! la mine, dar spuneţi-i că nu pot să-i acord mai mult de trei minute. Da. *(Pune receptorul la loc şi se ridică.)* Vezi dar, tinere prieten, cît de greu e să te concentrezi şi să lucrezi pe tărîm ştiinţific!

ZIARISTUL: Domnule consilier aulic, vă rog să mă iertaţi că v-am răpit un timp atît de preţios...

CONSILIERUL: Nu-i nimic, prietene, nu face nimic. Ştiinţa şi publicistica trebuie să se servească reciproc. Dacă mai aveţi nevoie de ceva, vă stau la dispoziţie.

(li dă mina.)

ZIARISTUL: Respectele mele, domnule consilier aulic.

(Pleacă, inclinindu-se mereu.)

CONSILIERUL: La revedere!

(Se aşază la birou.) (Bătaie în uşă.)
CONSILIERUL *(ia locul şi scrie; după o clipă):* Poftiţi! *(Intră doctorul Galón şi rămîne timid la uşă. Consilierul scrie, fără să-şi ridice capul. După o pauză mai ' lungă.)* Mă laşi să te aştept, colega!
DR. GALÉN *(timid):* Iertaţi-mă, domnule consilier aulic, nu aş vrea să vă deranjez... Eu sînt doctorul Galán...
CONSILIERUL *(scriind):* Ştiu. Cu ce vă pot fi de folos, domnule doctor Galán?
DR. GALÉN: Eu... eu am practică de dispensar, domnule consilier aulic... cum s-ar zice, şi acolo am avut prilejul să văd o mulţime de cazuri, înţelegeţi... deoarece în rîndurile săracilor... bîntuie tot felul de boli...
CONSILIERUL: Cum? Bîntuie?
DR. GALÉN: Da, se răspîndesc.
CONSILIERUL: Aşa da! Medicul nu trebuie să foloseascil înfloriturі de stil, domnule coleg.
DR. GALÉN: Mă rog. Mai ales în ultima vreme... cînd boala albă se întinde atît de grozav...
CONSILIERUL: *Morbus Cіengi,* domnule coleg. Omul de ştiinţă se exprimă precis şi scurt.
DR. GALÉN: Cînd omul vede această mizerie... cînd vede cum bolnavii se descompun de vii... În mijlocul familiei... şi, pe deasupra, duhoarea aceasta îngrozitoare... nu-i aşa?...
CONSILIERUL: Trebuie să aplicaţi mijloacele pentru înlăturarea mirosului acesta greu, domnule coleg.
DR. GALÉN: Da, dar eu aş dori să-i salvez pe aceşti oamen i! Am avut sute de cazuri... cazuri îngrozitoare, domnule consilier aulic. Şi cînd mă găseam în faţa lor, atît de neputincios... eram de-a dreptul deznădăjduit...
CONSILIERUL: Asta e o greşeală, domnule coleg. Medicul nu trebuie să se lase niciodată pradă desperării....
DR. GALÉN: Dar e cumplit, domnule consilier aulic! Şi-atunci mi-am zis că trebuie să se întîmple ceva...
că trebuie să încerc ceva, să nu mai stau aşa degeaba. Mi-am procurat toată literatura în domeniul acestei boli, dar, domnule consilier aulic, iertaţi-mă... n-am găsit nimic acolo... acolo nu se găseşte absolut nimic. CONSILIERUL: Ce anume nu se găseşte acolo?
DR. GALÉN: Drumul adevărat.
CONSILIERUL *(lasă tocul din mină) :* Şi dumneata cunoşti acest drum, nu-i aşa?
DR. GALÉN: Da. Cred că îl cunosc.
CONSILIERUL: Aha, aşa crezi. Ai, poate, vreo teorie proprie asupra bolii lui Cieng?
DR. GALÉN: Da. Teoria mea proprie.
CONSILIERUL: Am înţeles, domnule coleg Galón. Dacă nu ştim cum să mai tratăm o boală, inventăm măcar o teorie

asupra ei. E şi asta o uzanţă. Dar după părerea mea, practicianul trebuie mai bine să folosească toate mijloacele care s-au verificat. Cu ce drept vrei să verifici pe bolnavii dumitale nişte idei îndoielnice? Pentru asta sînt făcute clinicile, domnule coleg.

DR. GALÉN: Da, tocmai de aceea am...

CONSILIERUL: Nu mi-am terminat fraza, domnule doctor Galón. V-am spus că n-am la dispoziţie mai mult de trei minute. în ceea ce priveşte boala lui Cieng, v-aş recomanda să aplicaţi numai mijloacele pentru înlăturarea mirosului şi apoi morfina, domnule coleg, mai ales morfina. La urma urmelor, sîntem aici, ca să calmăm suferinţele — cel puţin ale pacienţilor care plătesc. Asta-i tot, domnule coleg. Sînt încîntat.

(Reia tocul.)

DR. GALÉN: Dar eu... domnule consilier aulic...

CONSILIERUL: Mai doriţi ceva?

DR. GALÉN: Bine, dar eu pot vindeca boala albă.

CONSILIERUL *(scriind):* Ăşti cam a douăsprezecea persoană care vine la mine cu această problemă. Printre ele au fost chiar şi cîţiva medici.

DR. GALÉN: Eu însă am şi aplicat metoda mea în practică, la cîteva sute de cazuri şi am obţinut chiar anumite rezultate...

CONSILIERUL: Ce procent de vindecare?

DR. GALEN: Vreo şaizeci. La alţi douăzeci nu sînt încă sigur...

CONSILIERUL *(lasă tocul):* Domnule, dacă mi-ai fi spus că procentul e de sută la sută, te-aş fi dat afară, ca pe un nebun sau şarlatan. Acum ce să fac cu dumneata?... Eu te înţeleg, domnule coleg, e foarte ispititoare închipuirea că ai găsit leacul împotriva bolii lui Cieng. Asta ar însemna glorie, clientelă splendidă, premiul Nobel şi eventual chiar o catedră universitară, nu? Ai fi ceva mai mult decît Pasteur, decît Koch, mai mult chiar decît Lilienthal. într-adevăr, cu aceste perspective omul îşi poate pierde capul, dar cîte decepţii apoi...

DR. GALEN: Aş vrea să încerc metoda mea în clinica dumneavoastră, domnule consilier aulic...

CONSILIERUL: în clinica mea? Asta-i o copilărie. Dumneata eşti... de origină străină, nu?

DR. GALEN: Da, de origină greacă, din Pergamon.

CONSILIERUL: Vezi doar! Eu nu pot lăsa un străin să lucreze într-o clinică Lilienthal!

DR. GALEN: Dar eu sînt cetăţean al acestui stat încă din copilărie.

CONSILIERUL: Da, dar origina e străină, domnule coleg! Origina asta!

DR. GALEN: Lilienthal era de asemeni de origină străină, nu-i

aşa?
CONSILIERUL: Vă atrag atenţia, domnule, că profesorul doctor Lilienthal, titularul catedrei, a fost socrul meu. De altfel, astăzi sînt alte vremuri. O ştiţi prea bine... Şi afară de asta, domnule doctor Galen, mă îndoiesc foarte mult că marele Lilienthal ar fi îngăduit ca la institutul său ştiinţific să lucreze un doctor oarecare, cu practică făcută într-un dispensar. Nu vă supăraţi! DR. GALEN: Pe mine m-ar fi lăsat să lucrez aici, domnule consilier aulic. Eu am fost cîndva asistentul său...
CONSILIERUL *(sare în sus):* Dumneata i-ai fost asistent, dar de ce nu mi-ai spus asta de la început? Poftim, colega, ia loc... Şi fără mofturi, Galen! Aşadar, dumneata ai fost asistentul socrului meu! Curios lucru. Nu-mi amintesc să-mi fi pomenit vreodată de numele dumitale!
DR. GALEN *(stind pe marginea scaunului):* Dînsul... dînsul îmi spunea doctorul Naivul.
CONSILIERUL: Pentru Dumnezeu, atunci dumneata eşti Naivul? „Naivul, cel mai bun elev al meu, spunea Lilienthal: păcat de doctorul Naivul!“... Dar bine, dragul meu, de ce nu ai rămas la el?
DR. GALEN: AU fost atîtea, domnule consilier aulic... În primul rînd am vrut să mă însor... şi ca asistent, n-aş fi putut întreţine o familie, nu-i aşa?
CONSILIERUL: Greşeală. Eu spun mereu studenţilor mei: dacă vreţi să faceţi ştiinţă, nu vă însuraţi, iar dacă da, atunci cu o fată bogată. Viaţa particulară trebuie sacrificată ştiinţei. Fumezi, Galen?
DR. GALEN: NU, mulţumesc... Sufăr de *angina pectoris.*
CONSILIERUL: Haide, haide, sper că nu este atît de grav. Să te examinez, colega, vreau să văd...
DR. GALEN: Mulţumesc, domnule consilier aulic... dar nu mă gîndesc în momentul de faţă la asta. Eu v-aş ruga numai să-mi îngăduiţi să aplic metoda mea în clinica dumneavoastră... asupra unor leproşi, pe care îi consideraţi pierduţi...
CONSILIERUL: Păi toţi sînt pierduţi, Galen. N-aş vrea să se ştie, colega. Această chestiune nu ar fi bine privită, colega... Doar aşa, pentru că eşti dumneata cel mai iubit elev al socrului meu, ia stai, am o idee: spune-ne în ce constă metoda dumitale şi noi o vom lua în studiu, eventual o vom experimenta în clinică. Voi avea grijă să nu fim deranjaţi de nimeni...
(Apucă receptorul.)
DR. GALEN: Vă rog să mă iertaţi, domnule consilier aulic, dar pînă ce nu va fi experimentată în clinică... eu n-am să spun nimănui cum tratez boala albă. Vă rog să mă credeţi. Nu pot.

CONSILIERUL: Nici chiar mie?
DR. GALEN: Nimănui, fără supărare. Mi-e cu neputinţă.
CONSILIERUL: Vorbeşti serios?
DR. GALEN: Cît se poate de serios, domnule consilier aulic.
CONSILIERUL: Bine, atunci nu se poate face nimic. Mă ierţi, Galen, dar ar fi împotriva regulamentului clinicii şi împotriva... cum să spun...
DR. GALEN: ...împotriva răspunderii dumitale ştiinţifice, ştiu... Dar am şi eu motivele mele...
CONSILIERUL: Care?
DR. GALEN: Domnule consilier aulic, regret foarte mult... dar aş vrea să le spun mai tîrziu.
CONSILIERUL: Cum doreşti. în acest caz, terminăm cu această chestiune, nu? îmi pare totuşi bine că v-am cunoscut personal, doctore Naivul.
DR. GALEN: Nu, nu trebuie să-mi refuzaţi acest lucru! Trebuie să mă lăsaţi în clinică, domnule consilier aulic!
CONSILIERUL: De ce?
DR. GALEN: Domnule consilier aulic, eu garantez pentru tratamentul meu! Pe cuvînt de onoare! Vedeţi, eu n-am avut nici un caz de recidivă. Am aici scrisori de la colegi... toţi îmi trimit leproşii lor din cartiere... Din cartierele sărace nu se poate ajunge la publicitate. Vă rog, binevoiţi să vă uitaţi, domnule consilier aulic...
CONSILIERUL: Nu mă interesează.
DR. GALEN: Păcat... Aşadar, trebuie să plec, nu?
CONSILIERUL *(se ridică):* Da, regret.
DR. GALEN *(şovăie încă la ieşire):* O boală atît de îngrozitoare... Cine ştie, poate că odată şi domnul consilier aulic însuşi...
CONSILIERUL: Ce?
DR. GALEN: Nimic... Spun numai... poate că şi domnul consilier aulic ar putea să aibă vreodată nevoie de acest tratament.
CONSILIERUL: N-ar fi trebuit să spui asta, Galen!... *(Se plimbă de colo pînă colo.)* Hidoasă boală, omule, e prea hidoasă. N-aş suporta să mă descompun de viu.
DR. GALEN: Şi atunci... domnul consilier aulic ar putea folosi chiar dînsul mijlocul care să alunge duhoarea.
CONSILIERUL: Mulţumesc! Să văd scrisorile.
DR. GALEN: Poftiţi, domnule consilier aulic...
CONSILIERUL *(citeşte scrisorile):* Hm! *(Tuşeşte.)* Ei, ei... doctorul Stradella, elevul meu, nu-i aşa? Unul aşa, înalt, nu?
DR. GALEN: Da, domnule consilier aulic, unul foarte înalt.
CONSILIERUL *(citind mai departe):* Drace! *(Dă din cap.)* Afurisit lucru, colega,,. Adevărat, sînt numai practicieni, dar omule, ai nişte rezultate splendide!... Uite, Galen, ce-mi trece

prin cap. Numai pentru că eşti dumneata la mijloc, aş încerca eu personal metoda dumitale în cîteva cazuri. Mai mult decît atît nu poţi cere, nu?

DR. GALEN: NU, dar... deşi ştiu că ar fi o mare cinste pentru mine, totuşi...

CONSILIERUL: Dar dumneata vrei să-ţi aplici deocamdată personal metoda şi mai departe, aşa-i?

DR. GALEN: Da, domnule consilier aulic... Aş dori... s-o aplic în clinică eu însumi.

CONSILIERUL: După aceea vei publica această metodă? DR. GALEN: Da, dar cred că numai cu anumite condiţii, înţelegeţi.

CONSILIERUL: Ce condiţii?

DR. GALEN: Vi le-aş comunica mai tîrziu, domnule consilier aulic.

CONSILIERUL *(se aşază la masă):* înţeleg. Dumneata ai dori deci să-ţi verifici metoda în clinica mea, dar folosirea ei să-ţi fie mai departe rezervată numai dumitale. Cam aşa vezi dumneata lucrurile, nu?

DR. GALEN: Da, domnule consilier aulic, totuşi...

CONSILIERUL: Destul! Găsesc că este o îndrăzneală fără margini, domnule doctor Galen, să ceri aşa ceva clinicii lui Lilienthal. Am o poftă nebună să te zvîrl pe scări, cu mîna mea!... înţeleg că fiecare doctor vrea să cîştige ceva de pe urma ştiinţei lui, dar să facă dintr-un tratament secretul său comercial, e un procedeu nedemn de un medic, e mai curînd demn de un şarlatan, de un vraci, de un doctor de bîlci. în primul rînd, domnule coleg, este inuman pentru omenirea suferindă şi, în al doilea rînd...

DR. GALEN: Dar eu, domnule consilier aulic...

CONSILIERUL: O clipă, te rog. în al doilea rînd, este culmea necolegialităţii faţă de alţi medici. Şi aceştia vor să-şi vindece bolnavii, domnule coleg, căci din asta trăiesc. Aşa stau lucrurile. Dumneata priveşti metoda dumitale ca un mijloc de cîştig personal. Din păcate, eu trebuie să privesc chestiunea ca om de ştiinţă şi ca medic conştient de menirea sa faţă de omenire. Deci, punctele noastre de vedere, domnule doctor Galen, se deosebesc fundamental. O clipă. *(Ia receptorul.)* Trimiteţi-mi pe primul meu asistent. Da, numaidecît. *(Pune receptorul la loc.)* Este chiar scandalos, cît de jos a coborît nivelul moral al medicilor, în fiecare moment apare cîte un doctor miraculos, care cerşeşte bani pentru cine ştie ce metode secrete. Dar o neruşinare ca asta, să-şi mai facă şi reclamă la o clinică ştiinţifică, încă nu s-a mai pomenit, domnule coleg.

(Bălaie în uşă.)

CONSILIERUL: Intră!

PRIMUL ASISTENT *(intră):* Domnul consilier aulic m-a

chemat?...
CONSILIERUL: Vino încoace. în ce saloane avem *Morbus Ciengi?*
ASISTENTUL: Aproape în toate, domnule consilier aulic, în saloanele doi, patru, cinci...
CONSILIERUL: Şi fără plată?...
ASISTENTUL: Săracii care suferă de boala albă sînt în salonul numărul treisprezece.
CONSILIERUL: Şi cine îngrijeşte bolnavii acestui salon?
ASISTENTUL: Al doilea asistent, domnule consilier aulic...
CONSILIERUL: Bine, domnule prim-asistent, anunţă-l pe domnul asistent secund că de aci înainte toate tratamentele medicale de la salonul numărul treisprezece vor trece în sarcina acestui coleg, doctorul Galen. Vor fi cazurile dumisale.
ASISTENTUL: Bine, domnule consilier aulic, dar...
CONSILIERUL: Ce? Ai ceva de obiectat?
ASISTENTUL: Nimic, domnule consilier aulic...
CONSILIERUL: Mă miram! Am crezut că faci ceva obiecţii. Şi mai spune, te rog, domnului asistent secund să nu se sinchisească de loc cum şi cu ce îşi va trata colegul Galen cazurile sale. E dorinţa specială a mea.
ASISTENTUL: Cum doriţi, domnule consilier aulic...
CONSILIERUL: Poţi pleca.
(Asistentul dispare.)
DR. GALEN: Nu ştiu... nu ştiu cum să vă mulţumesc, domnule consilier aulic.
CONSILIERUL: Nu-i nevoie. Fac asta numai în interesul ştiinţei medicale, domnule coleg. Ştiinţei trebuie să-i jertfeşti totul... chiar aversiunea cea mai profundă. Dacă vrei, te poţi duce chiar acum în salonul dumitale. *(Ridică receptorul.)* Soră şefă, condu te rog pe domnul doctor Galén în salonul numărul treisprezece. *(Pune receptorul la loc.)* Şi de cît timp ai nevoie, domnule coleg, pentru acest tratament?
DR. GALÉN: Mi-ar fi de ajuns... şase săptămîni.
CONSILIERUL: Aşa? S-ar părea, domnule doctor, că vrei să faci minuni. Mă închin.
DR. GALÉN *(se retrage spre uşă):* Vă rămin, într-adevăr, profund recunoscător, domnule consilier aulic.
CONSILIERUL: Mult succes! *(la tocul.)*
(Dr. Galén, emoţionat, se strecoară afară.)
CONSILIERUL *(aruncă tocul pe masă):* Afacerist ticălos! *(Se duce la oglindă şi îşi cercetează cu atenţie faţa.)* Nu, nimic! Pînă acum, n-am nimic!
CORTINA
Tabloul al treilea

Seara. O familie adunată în jurul unei mese, pe care se află o lampă aprinsă.

TATĂL *(citeşte ziarul):* Iarăşi un articol despre boala aceea. De ne-ar lăsa în pace ! Are omul destule griji toată ziua!

MAMA: Se zice că doamna de la etajul trei se simte rău de tot. Nu se mai poate duce nimeni la dînsa. N-ai simţit pe scări duhoarea aia?

TATĂL: Nu. E aici în ziar un interviu cu doctorul Sigelius. Ăsta e o somitate mondială, mamă. Ce zice ăsta, e sfînt. Ai să vezi cum confirmă el vorbele mele.

MAMA: Care?

TATĂL: Că este un bluf cu lepra asta. Ici, colo cîte un caz şi ziarele fac din asta ceva senzaţional. Şi oamenii nu mai ştiu altceva: cum are vreunul un guturai, gata, toată lumea e convinsă că are boala albă,

MAMA *t* Sora mea îmi scrie că şi la ei sînt foarte multe cazuri

TATĂL: Prostii! E numai panică. Interesant, doctorul Sigelius spune că boala asta a venit din China. Vezi, eu spun mereu că trebuie să se facă din China o colonie europeană. Să se facă acolo ordine, şi ar fi linişte. Asta e din pricină că mai tolerăm astfel de ţări înapoiate. Numai foamete şi mizerie, nici o igienă, iar rezultatul: lepra. Sigelius spune că este totuşi o boală molipsitoare. Ar trebui să se ia măsuri.

MAMA: Ce s-ar putea face?

TATĂL: Să fie închişi leproşii ăştia ca să nu mai vină în contact cu nimeni. Cum apare la cineva boala albă, afară cu el! Este o grozăvie, mamă, să fie lăsată baba aceea de sus să moară în casa noastră. Omului îi este şi frică să mai intre în casă — şi duhoarea asta îngrozitoare pe scări.

MAMA: Eu i-aş duce măcar o farfurie de supă, doar nu are pe nimeni lîngă ea.

TATĂL: Asta ne-ar mai trebui! E doar molipsitoare! Tu, cu inima ta bună, ne-ai aduce-o aici... Asta ne-ar trebui! Ar fi bine să dezinfectăm coridorul într-un fel.

MAMA : Cu ce?

TATĂL: Stai puţin! Ce idiot!

MAMA: Cine?

TATĂL: Ziaristul ăsta. Scrie aici... Mă mir că nu i-au confiscat numărul de azi! Cum se poate îngădui să se publice astfel de prostii! Am să scriu la redacţie... Ce, îşi bat joc I E un imbecil!

MAMA: Ce spune?

TATĂL: Scrie că nimeni nu se poate apăra împotriva acestei boli... şi că toţi oamenii în jurul vîrstei de cincizeci de ani se vor îmbolnăvi.

MAMA: Dă-mi să văd şi eu.

TATĂL *(azvîrlă ziarul pe masă şi umblă de colo pînă colo):* Idiotul! E permis să se scrie aşa ceva? N-am să mai cumpăr ziarul ăsta. Am să le arăt eu! Am să-i blagoslovesc eu...

MAMA *(citeşte):* Dar, tată, asta o spune chiar doctorul Sigelius!

TATĂL: E absurd! Nu se poate! în stadiul în care se găseşte astăzi ştiinţa şi civilizaţia, nu-i cu putinţă. Ce, sîntem în Evul Mediu, să mai existe astfel de boli molipsitoare? Şi apoi, ce, vîrsta de cincizeci de ani e o vîrstă aşa de înaintată? La noi s-a îmbolnăvit un coleg care are abia patruzeci şi cinci de ani. Ce fel de dreptate ar fi asta ca să atingă numai pe cei care se apropie de cincizeci de ani! De ce, de ce, mă întreb?

FATA *(care pînă atunci stătuse pe divan şi citise un roman):* De ce, tată? E foarte simplu! Ca să se mai facă loc şi celor tineri! înţelegi, altfel n-ar mai avea unde să se învîrtească!

TATĂL: Aşa? Frumos! Auzi, mămico?! Părinţii care vă hrănesc, părinţii care muncesc pentru voi, vă sînt o piedică? Vă iau locul? Şi trebuie să fie exterminaţi de lepră, pentru ca voi, tinerii, s-aveţi mai mult spaţiu, nu? Frumoase concepţii!

MAMA: Dar, tati, fata nu s-a gîndit la aşa ceva!

TATĂL: Nu, dar a spus-o! Adică, după tine, ar fi în ordine ca tata şi mama, la cincizeci de ani, să dispară, asa-i, fetiţo?

FATA: Nu trebuie să iei asta imediat ca o aluzie personală.

TATĂL: Dar cum vrei s-o iau? Cînd ţie îţi convine ideea că la cincizeci de ani oamenii trebuie să crape toţi? Atunci, cum vrei să înţeleg ce-ai spus?

FATA: Eu am vorbit în general, tată. Tinerii de azi nici nu-şi mai pot cîştiga existenţa. Pur şi simplu nu mai e loc pe lume. Ceva trebuie să se întîmple, pentru ca şi noi, tinerii, să putem, în sfîrşit, trăi şi întemeia o familie. MAMA: Aici are dreptate, tată.

TATĂL: Poftim! Ea are dreptate! Şi noi acum, de dragul vostru, să crăpăm la vîrsta cea mai frumoasă, nu?

(Intră fiul.)

FIUL: Alo, ce este?

MAMA: Nimic. Uite, tata s-a enervat numai pentru că a citit în ziar despre boala asta...

FIUL: Ei şi, ce l-a putut enerva?

FATA: Eu am adăugat doar, că trebuie să se întîmple odată ceva ca să se facă loc şi oamenilor tineri.

FIUL: Şi asta l-a supărat pe tata? Mă mir, fiindcă toată lumea vorbeşte la fel...

TATĂL: Adică voi, tineretul, nu? Cred şi eu că vouă vă con-

vine !

FIUL: Desigur, tată. Dacă n-ar fi lepra asta, nu ştiu ce ş-ar mai alege de noi. Fata noastră nu se poate mărita, iar eu trebuie să dau zor cu examenele.

TATĂL: Nu-i timp de pierdut, băiete! Sînt vremuri prea grele ca să umbli haimana !

FIUL: Ei şi? Dacă ţi-ai luat examenele, tot nimic n-ai făcut. Acum poate va fi ceva mai uşor.

TATĂL: Numai după ce vor crăpa odată oamenii de cincizeci de ani, nu?

FIUL: întocmai, măcar de-ar mai dura cîtva timp!

CORTINA

Tabloul al patrulea

Pe sala spitalului, în faţa saloanelor 12 şi 13

CONSILIERUL *(în fruntea unui grup de profesori):* Poftiţi, domnilor, pe aici... *Par ici, chers confrères. Herc we are, gentlemen. Ich bitte meine verehrten Herren Kol- legen hereinzutreten*[1].

PRIMUL ASISTENT: Bătrînul a înnebunit de tot! Mereu, Galén încoace, Galén încolo... Şi acum a adus aici somităţi mondiale, ca să vadă aceste minuni. Dar dacă se vor ivi recidive, să vezi atunci scandal, colega! Uite, fac prinsoare că bolnavilor ăstora o să le reapară petele albe.

AL DOILEA ASISTENT: De ce?

PRIMUL ASISTENT: Doar nu sînt novice în medicină, colega! Medicina are şi ea limitele ei, şi cu asta, basta. Bătrînul s-a scrîntit la cap, ca să poată crede că putem vindeca bolnavii de lepră! Eu sînt aici de opt ani, mi-am găsit acum un cabinet frumos şi încep să

[1] Pe aici, dragi colegi (fr..). Am ajuns, domnilor (cngl.). Rog pe stimatii mei colegi să poftească (germ.).

lucrez pe cont propriu. Lepra asta e un excelent prilej de cîştig. Eu am să tratez boala lui Cieng.

AL DOILEA ASISTENT: După metoda lui Galón?

PRIMUL ASISTENT: După metoda clinicii Lilienthal. Doar n-am stat degeaba opt ani aici! Acum se va bate toba că am obţinut nişte rezultate...

AL DOILEA ASISTENT: Dacă Galón n-ar face din metoda lui un mister...

PRIMUL ASISTENT: Să-şi facă el un renume din ea! Nici nu vorbesc cu el. Ştiu doar de la sora din salonul nr. 13 că face leproşilor săi nişte injecţii cu o substanţă galbenă ca muştarul. Am amestecat şi eu nişte medicamente reconfortante şi calmante din cele pe care le aplicăm suferinzilor de boala albă-, şi le-am colorat cu galben. Merge strună, colega, le-am încercat şi asupra mea şi n-am observat nici o reacţie neplăcută, iar bolnavii se

liniştesc pentru un timp. Cu asta încep tratamentul. *(Ascultă la uşă.)* Aha, bătrînul predică! Cu publicarea metodei noastre trebuie să mai aşteptăm. „Şmecherul“! Ştie despre metodă tot atîta cît ştiu şi eu. Acum povesteşte asta mandarinilor în englezeşte» Limbi ştie destule, bătrînul crai! Numai căsătoriei lui îi datorează cariera medicală! Drace, numai de nu şi-ar publica Galón secretul, înainte de a mă pune eu la punct cu practica!

AL DOILEA ASISTENT: îţi poţi închipui că după publicare toţi vor alerga la el.

PRIMUL ASISTENT: în privinţa asta, nu mă tem cîtuşi de puţin. Galón a fost nevoit să-şi dea cuvîntul de onoare bătrînului că nu se va folosi de metoda sa pentru cazuri particulare, pînă ce nu se vor termina toate experienţele în clinica noastră. Pînă atunci, eu voi fi aflat tratamentul leprei.

AL DOILEA ASISTENT: Şi Galón ăsta îşi va respecta cuvîntul dat ca un... ca un...

PRIMUL ASISTENT *(dă din umeri):* Nebun. Şi ştii, se zice că şi-a închis taraba din mahalaua lui şi nu mai dă nici un fel de consultaţii. Spunea sora de la numărul treisprezece că aproape nu mai are ce mînca. îşi aduce cîteva chifle în buzunar. Sora a vrut să-i aducă şi lui masa, o dată cu a bolnavilor, dar administratorul s-a opus, spunînd că doctorul Galón nu-i trecut în condica... internaţilor, şi gata. Are dreptate!

AL DOILEA ASISTENT: Măicuţa mea are şi dînsa o pată albă, la ceafă. L-am rugat pe doctorul Galón s-o examineze, dar Galón spune că nu poate... că şi-a dat cuvîntul de onoare lui Sigelius!

PRIMUL ASISTENT: Bădăranul! Asta se potriveşte cu caracterul lui, o purtare atît de necolegială.

AL DOILEA ASISTENT : M-am dus apoi la bătrînul nostru să vorbească cu el şi să-i îngăduie această singură excepţie, fiind vorba de mama mea.

PRIMUL ASISTENT: Ei, şi ce-a spus?

AL DOILEA ASISTENT: „Domnule asistent, în clinica mea nu admit excepţii. La revedere“...

PRIMUL ASISTENT: Aşa-i bătrînul. E ca o cremene. Dar Galón ar fi putut s-o facă. Ce fel de cuvânt de onoare între colegi?... N-am dreptate? E un ticălos!

AL DOILEA ASISTENT: Dacă n-ar fi vorba chiar de mama mea! Cît s-a sacrificat sărmana ca să pot termina eu medicina! Şi eu cred, sînt sigur că ar fi vindecat-o... PRIMUL ASISTENT: Galón? Ţi-ai găsit! Ce-ţi trece prin cap ! AL DOILEA ASISTENT: Colega, sînt rezultate... E un adevărat miracol.

(Din salonul nr. 13 ies un grup de profesori şi consilierul.)

UNUL DIN PROFESORI: *I congratulate y ou, profesor ! Splendid! Splendid!'*

AL DOILEA PROFESOR: *Wirklich überraschend! Ja, es ist erstaunlich P*

AL TREILEA PROFESOR: *Mes félicitations, mon ami! C'est un miracle,!*[3]

(Grupul se îndepărtează discutînd.)

AL PATRULEA PROFESOR: O clipă, domnule coleg! Felicitările mele pentru strălucitul succes...

CONSILIERUL: Nu, colega, nu. Acesta-i succesul clinicii Lilienthal.

[1] Vă felicit, domnule profesor! Splendid! Splendid! (Engl.)

[1] E de-a dreptul zguduitor! Da, e uimitor! (Germ.)

• Felicitările mele, prietene! E un miracol! (Fr.)

AL PATRULEA PROFESOR: Vă rog, cine era tinerelul?

CONSILIERUL: Acela de la nr. 13? Aha ! E doctorul... cum se numeşte... da, cred că Galen!

AL PATRULEA PROFESOR: E asistentul dumneavoastră?

CONSILIERUL: Nu, ferească Dumnezeu! Vine la noi numai aşa... se interesează de boala Cieng. Face şi el parte din şcoala Lilienthal.

AL PATRULEA PROFESOR: într-adevăr, e un succes formidabil. Mă gîndesc... am şi eu un pacient... un lepros... care mă interesează foarte mult. Este vorba de domnul...

(Şopteşte ceva la urechea consilierului.)

CONSILIERUL *(oftînd):* Ah, sărmanul!

AL PATRULEA PROFESOR: Să îndrăznesc să-l trimit aici?

CONSILIERUL: Fireşte, nu mai încape vorbă, colega. Spuneţi numai pacientului dumneavoastră să mi se adreseze mie. De fapt, noi nu aplicăm încă metoda noastră pacienţilor particulari.

AL PATRULEA PROFESOR: Se înţelege, aveţi perfectă dreptate, domnule profesor, dar...

CONSILIERUL: Dar dacă pot să vă fac un serviciu...

AL PATRULEA PROFESOR: ...şi fiindcă e vorba de un astfel de pacient! Bravo!

CONSILIERUL: Bucuros, foarte bucuros, colega.

(Urmează grupul de profesori.)

PRIMUL ASISTENT: Ai auzit? Asta va aduce multe parale...

AL DOILEA ASISTENT: Şi vezi, pentru maică-mea n-a vrut să facă nimic.

PRIMUL ASISTENT: Dragul meu, aici e vorba de bani şi de relaţii... Drace, dacă mi-ar pica mie un astfel de pacient...

(Doctorul Galin scoate capul pe uşa de la nr. 13.)

DR. GALEN: AU plecat?

AL DOILEA ASISTENT: Aveţi nevoie de ceva, domnule doctor?

DR. GALEN: NU, nu, mulţumesc, domnule coleg... mulţumesc frumos...

PRIMUL ASISTENT: Vino, frate, doctorul Galen preferă să rămînă singur aici...

(Pleacă amindoi. Doctorul Galen se uită jur împrejur şi cînd se convinge că a rămas singur, scoate o chiflă din buzunar şi o mestecă rezemat de uşă.) (Se întoarce consilierul.)

CONSILIERUL: Bine că te văd, Galen. Trebuie să te felicit din toată inima. Avem un succes splendid, colega... Superb succes!

DR. GALEN *(înghiţind):* Cred că... Mai trebuie încă... să mai aşteptăm, domnule consilier aulic.

CONSILIERUL: Se înţelege, firește, doctore Naivul, se înţelege! Rezultatele sînt totuşi atît de surprinzătoare... Apropo, să nu uit, ai să primeşti un pacient particular.

DR. GALEN: EU... eu nu am pacienţi particulari.

CONSILIERUL: Ştiu, colega, ştiu şi meriţi toată lauda pentru asta. Trebuie să te dedici exclusiv practicii ştiinţifice, dar cazul *acesta* l-am ales anume pentru dumneata. E un pacient de prima clasă, Galen dragă.

DR. GALEN: V-am dat doar cuvîntul meu de onoare, domnule consilier aulic, că nu voi folosi tratamentul meu... decît aici, în salonul nr. 13...

CONSILIERUL: E adevărat, colega. Dar pentru acest singur caz te dezleg de cuvîntul dat.

DR. GALEN : Eu însă doresc să mi-l ţin, domnule consilier aulic.

CONSILIERUL: Şi ce vrei să spui cu asta, colega?

DR. GALEN: Că nu voi trata pe nimeni, pînă nu termin totul aci în clinică.

CONSILIERUL: iţi atrag atenţia, Galen, că eu personal mi-am luat această obligaţie.

DR. GALEN: Regret foarte mult, dar...

CONSILIERUL: Cred că în clinica mea eu sînt stăpîn. Sarcinile le repartizez eu aici.

DR. GALEN: Dacă dumneavoastră veţi interna pacientul în salonul nr. 13, atunci, bineînţeles... desigur...

CONSILIERUL: Unde, omule?

DR. GALÉN: La nr. 13, pe jos, pe duşumea, căci DU mai am nici un pat liber.

CONSILIERUL : Dar asta-i exclus, Galén ! Un astfel de bolnav nu-l putem înghesui în clinică! Ar prefera să moară decît să fie culcat printre ăştia... E un om foarte bogat, colega, aşa că nu merge! Te rog, doctore Naivul, Iasă prostiile...

DR. GALÉN : Eu tratez numai bolnavii de la nr. 13, domnule consilier aulic... Mi-am dat cuvîntul de onoare, nu-i aşa? Şi acum,daţi-mi voie, am fost reţinut destul de domnii profesori. Îmi permiteţi să mă duc la bolnavii mei?

CONSILIERUL: Poţi să te duci şi la dracu !... Dumneata... dumneata...
DR, GALÉN: Mulţumesc respectuos...
(Se strecoară în salonul nr. 13.)
CONSILIERUL: Ce idiot afurisit! Să mă blameze în halul ăsta !...
(Se apropie primul asistent.)
PRIMUL ASISTENT *(tuşeşte):* Dacă domnul consilier aulic îmi permite... fără să vreau, am prins cîteva cuvinte... Purtarea doctorului Galén e nemaiauzită ! Şi m-am gîndit... Vreau să spun că am preparat şi eu o substanţă injectabilă care aminteşte, prin culoarea ei, injecţiile doctorului Galén. Nici nu se poate deosebi, domnule consilier aulic.
CONSILIERUL: Ei, şi ce putem face cu asta?
PRIMUL ASISTENT: Am putea-o folosi... în locul injecţiilor doctorului Galén. Este garantat inofensivă.
CONSILIERUL: Dar efectul curativ?
PRIMUL ASISTENT: Conţine oarecare substanţe reconfortante, pe care le prescrieţi chiar dumneavoastră. Bolnavul se simte ceva mai bine un timp oarecare.
CONSILIERUL: Dar boala progresează, nu?
PRIMUL ASISTENT: ...Şi injecţiile doctorului Galén au rămas, în anumite cazuri, fără efect, domnule consilier aulic.
CONSILIERUL: Ai dreptate, tinere. Dar profesorul Sigelius nu face astfel de lucruri.
PRIMUL ASISTENT: Desigur este un lucru binecunoscut, dar... poate că nu vă place să refuzaţi pe vreunul dintre pacienţii de care aveţi mare interes...
CONSILIERUL: Aici ai dreptate... *(Scoate blocul de reţete şi scrie. Apoi, cu dispreţ rece.)* Nu crezi, tinere, că-i păcat de dumneata ca să-ţi pierzi timpul cu munca asta ştiinţifică? N-ar fi mai bine să-ţi deschizi un cabinet medical pe cont propriu?
PRIMUL ASISTENT: Tocmai mă gîndeam la asta...
CONSILIERUL: Acelaşi sfat ţi-l dau şi eu... *(îi întinde o filă pe care a rupt-o din bloc.)* Treci cu asta pe la colegul meu. Te va lua cu dînsul, ca să mergeţi împreună la un pacient. înţelegi?
PRIMUL ASISTENT *(se înclină):* Mulţumesc respectuos, domnule consilier aulic!
CONSILIERUL: Mult noroc, tinere!
(Pleacă grăbit.)
PRIMUL ASISTENT *(îşi stringe singur mina):* Felicitările mele! Te felicit, băiete dragă! Felicitări, domnule doctor! Ai cîştigat!
CORTINA

Tabloul al cincilea

Aceeaşi sală a spitalului. Un cordon de bărbaţi în halate albe, dar în poziţie evident militară. O persoană oficială se uită la ceas.

AL DOILEA ASISTENT *(vine în fugă, abia răsuflind):* Domnule comisar, s-a telefonat chiar acum că domnul Mareşal s-a urcat în maşină...

PERSOANA OFICIALĂ: Deci, încă o dată: toate saloanele bolnavilor...

AL DOILEA ASISTENT: De la nouă dimineaţa, încuiate. Tot personalul se adună jos, în vestibul. A şi sosit ministrul Sănătăţii. Trebuie să zbor.

(Dispare.)

PERSOANA OFICIALĂ: Atenţie! *(Bărbaţii în halate iau poziţie de drepţi.)* Repet pentru ultima oară: n-are voie să treacă nimeni pe aici, în afară de suita excelenţei-sale. Pe loc repaus! *(Claxonul maşinii.)* A sosit! Atenţie!

(Se retrage în culise.)

(Linişte. De undeva, de jos, se aude discursul de primire. Doi domni în civil străbat repede sala, bărbaţii în halate salută. Vine Mareşalul, în ţinută de campanie, încadrat de consilier şi de ministrul Sănătăţii, în urma lor, suita, militari, medici.)

CONSILIERUL: Aici la nr. 12, avem în observaţie pacienţii atinşi de boala lui Cieng. Pe aceştia însă nu-i tratăm cu noua metodă, ca să putem compara rezultatele obţinute...

MAREŞALUL: înţeleg. Să-i vedem.

CONSILIERUL: îngăduiţi-mi, excelenţă, să vă avertizez: boala este molipsitoare. Apoi, bolnavii au o înfăţişare îngrozitoare şi, în ciuda tuturor măsurilor luate, în saloane staruie un miros insuportabil.

MAREŞALUL: Noi, soldaţii şi medicii, trebuie să suportăm totul. Să mergem.

(Intră în salonul nr. 12 şi toată suita după el.) (O clipă de linişte. Se aude numai vocea consilierului aulic din salonul nr. 12. Puţin după aceea iese Generalul, clăli- nîndu-se, sprijinit de cel de al doilea asistent.)

GENERALUL *(gemînd):* îngrozitor! îngrozitor!

(Din salonul nr. 12 ies, înghesuindu-se, alţi membri ai suitei.)

MINISTRUL SĂNĂTĂŢII: E înspăimîntător! Deschideţi fereastra!

AGHIOTANTUL *(cu batista la nas):* E scandalos! Să aduci aici oaspeţi!

ALT DOMN: Doamne, Isuse Cristoase! Doamne, Dumnezeule!

GENERALUL: Cum poate Mareşalul să suporte aşa ceva?!

MINISTRUL: Domnilor, simt că leşin!

AGHIOTANTUL: Cum l-au putut invita aici pe Mareşal! Imbecilii! Am să le arăt eu!

AL[f]r DOMN: Aţi văzut... aţi văzut... Aţi văzut... GENERALUL: Vă rog să nu mai vorbim de asta... Ptiu!...

Mi-ajunge pentru toată viaţa. Şi, ca soldat, credeţi-mă că

am văzut destule, domnilor...
AL DOILEA ASISTENT: Să vă aduc puţină apă de colonie, domnilor!
MINISTRUL: Asta ar trebui s-o ţii asupra dumitale, omule!
(Al doilea asistent pleacă în grabă.)
AGHIOTANTUL: Atenţie!
(Suita se dă la o parte de lîngă uşă. Iese Mareşalul, urmat de consilier şi de medici.)
MAREŞALUL *(oprindu-se):* Precum văd, domnii nu pot suporta prea mult. Să trecem mai departe...
CONSILIERUL: în salonul nr. 13 aspectul este cu totul altul. Căci acolo aplicăm noua noastră metodă. Excelenţa-voastră se va convinge singur...
(Mareşalul intră în salonul nr. 13, urmat de consilier şi medici. Cei din suită ezită, se uită pe uşă, apoi intră unul cîte unul în salonul nr. 13. Linişte. Se aude iarăşi numai glasul, mai înăbuşit, al consilierului. Un glas din culise: „Stai!" Alt glas: „Lasă-mă, trebuie să mă duc acolo...")
PERSOANA OFICIALĂ *(iese din culise):* Ce este? Cine-i ăsta? *(Doi bărbaţi în halate albe îl duc pe doctorul GaUn de mînă.)* Cine l-a lăsat să intre? Ce cauţi, omule, aici?
DR. GALEN: Lăsaţi-mă să mă duc la bolnavii mei!
(Apare al doilea asistent, cu sticla de colonie.)
PERSOANA OFICIALĂ: îl cunoaşteţi pe omul acesta?
AL DOILEA ASISTENT: E doctorul Galen, domnule comisar.
PERSOANA OFICIALĂ: Are vreo treabă aici ?
AL DOILEA ASISTENT: Desigur, adică... are. Lucrează aici, la nr. 13.
PERSOANA OFICIALĂ: Vă cer iertare, domnule doctor. Lăsaţi-l să treacă! Dar de ce n-aţi venit înainte de ora nouă, ca toţi ceilalţi medici?
DR. GALEN *(frecîndu-şi braţele):* Eu... n-ahi putut. Am fost ocupat cu prepararea medicamentului pentru bolnavii mei.
AL DOILEA ASISTENT *(încet):* De fapt, doctorul Galen n-a fost invitat.
PERSOANA OFICIALĂ: Aha! Vă rog să rămîneţi cu mine, domnule doctor. Nu puteţi intra pînă ce nu pleacă domnul Mareşal...
DR. GALEN: Dar aş vrea...
PERSOANA OFICIALĂ: Binevoiţi să mă urmaţi...
(Il duce între culise. Din salonul nr. 13 iese Mareşalul, urmat de consilier şi de ceilalţi.)
MAREŞALUL: Te felicit, dragă Sigelius. Este un adevărat miracol.
MINISTRUL SĂNĂTĂŢII *(citind o hîrtie):* „Excelenţă, iubite domnule Mareşal, îmi permiteţi ca în numele departamentului meu..."

MAREŞALUL: Vă mulţumesc, domnule ministru al Sănătăţii...
(Se întoarce spre consilier.)
CONSILIERUL: Excelenţa-voastră, sînt prea emoţionat ca să vorbesc, dar pentru clinica noastră, pentru clinica Lilienthal, este o mare cinste... Noi, cercetătorii ştiinţifici, sîntem însă conştienţi cît de mic şi neînsemnat e meritul nostru faţă de meritul aceluia care a reuşit să îndepărteze o excrescenţă mult mai periculoasă, excrescenţa anarhiei, epidemia libertăţii barbare, lepra corupţiei şi ciuma descompunerii sociale, care a cuprins şi a adus într-o stare de descompunere organismul poporului nostru.
MURMURE ELOGIOASE: Foarte bine! Bravo!
CONSILIERUL: Şi de aceea, profit de acest prilej rar, să mă înclin adînc ca simplu doctor în faţa acestui geniu al medicinii care ne-a vindecat pe toţi de această lepră naţională, printr-o terapie dură, uneori chirurgicală, dar mereu salvatoare.
(Se înclină adine în faţa Mareşalului i.)
MURMURE ELOGIOASE: Bravo! Bravo!
MAREŞALUL *(ii dă mîna):* Îţi mulţumesc, dragă Sigelius. Ai realizat o operă de o importanţă capitală. La revedere!
CONSILIERUL: Cea mai adîncă recunoştinţă, excelenţa-voastră.
(Mareşalul pleacă, condus de consilier, de suită, de medici etc.)
PERSOANA OFICIALĂ *(apare din culise):* Aşa, gata, atenţie! Formaţi un şir dublu şi închideţi cortegiul.
(Bărbaţii în halate albe urmează suita.)
DR. GALEN: Acum pot intra înăuntru?
PERSOANA OFICIALĂ: O clipă, domnule doctor, îndată ce va pleca domnul Mareşal. *(Se duce spre salonul nr. 12, bagă capul pe uşă şi apoi o închide repede.)* Drace! Şi acolo lucrează doctorii?
DR. GALEN: Cum? Sigur că da !
PERSOANA OFICIALĂ: Ce vrei, domnule doctor, e un om mare, un adevărat erou.
DR. GALEN: Cine?
PERSOANA OFICIALĂ: Mareşalul nostru. A rezistat acolo două minute. Am stat cu ceasul în mînă. *(Claxonul maşinii.)* A plecat. Acum puteţi intra, domnule doctor. Şi mă iertaţi că v-am reţinut cîteva minute.
DR. GALEN: NU face nimic. M-a bucurat foarte mult...
(Se retrage în salonul nr. 13.) (Vine în fugă al doilea asistent.)
AL DOILEA ASISTENT: Repede! Unde sînt ziariştii?
(Fuge.)
PERSOANA OFICIALĂ *(se uită la ceas):* Mda! Nici n-a ţinut prea mult!
(Pleacă.)

VOCEA CELUI DE AL DOILEA ASISTENT: Pe aici, domnilor, pe aici! Domnul consilier va fi aici într-o clipă.

(Intră un grup mic de ziarişti, însoţiţi de al doilea asistent.)

AL DOILEA ASISTENT: Aici, domnilor, în salonul nr. 12, puteţi să vedeţi cum arată aşa-zisa boală albă, cînd nu este tratată după metoda noastră. Dar nu vă sfătuiesc, domnilor...

(Grupul de ziarişti pătrunde în salonul nr. 12, dar se retrage îngrozit.)

VOCI: Ce-i acolo? înapoi! Lăsaţi-mă !...E înspăimîntător!

UNUL DIN ZIARIŞTI: Aceştia... sînt pierduţi, nu?

AL DOILEA ASISTENT: Desigur! Iar aici, la nr. 13 vă puteţi convinge singuri care sînt rezultatele după tratamentul nostru de cîteva săptămîni. Poftiţi, nu vă fie teamă...

(Grupul de ziarişti, şovăind, intră în salonul nr. 13. Consilierul se înapoiază radios.)

AL DOILEA ASISTENT: Domnule consilier, ziariştii au intrat chiar acum în salonul nr. 13...

CONSILIERUL: Să mă lase acum în pace! Sînt aşa de emoţionat! Aş vrea să termin repede. Unde sînt?

AL DOILEA ASISTENT *(la uşa salonului nr. 13):* Poftiţi, domnilor, domnul consilier a venit.

(Grupul de ziarişti iese pe culoar.)

VOCI: Asta e minunat! Uimitor!

AL DOILEA ASISTENT: Vă rog, domnilor, împrăştiaţi-vă, domnul consilier va face cîteva comunicări.

CONSILIERUL: Domnilor, vă rog să mă iertaţi, dar sînt atît de emoţionat! Dacă aţi şti cu cîtă milă şi cu cîtă forţă morală s-a aplecat Mareşalul nostru asupra paturilor celor mai nenorociţi... A fost un moment de neuitat, domnilor!

UNUL DIN ZIARIŞTI: Şi ce a spus?

CONSILIERUL: S-a exprimat în termeni foarte măgulitori...

AL DOILEA ASISTENT: Dacă îmi daţi voie, domnule consilier aulic, excelenţa-sa a spus: „Vă felicit, iubite Sigelius. Este o minune. Aţi realizat o operă măreaţă, domnule consilier aulic.“

CONSILIERUL: Ei da, domnul Mareşal a binevoit să supraaprecieze meritul meu. Acum, cînd s-a găsit mijlocul eficace împotriva aşa-zisei boli albe, puteţi scrie, domnilor, că... a fost cea mai grozavă boală care se cunoaşte în istorie, mai rea decît ciuma din Evul Mediu. Acum nu mai e nevoie să trecem sub tăcere proporţiile acestei calamităţi. Sînt mîndru, domnilor, că laurii triumfului revin poporului nostru şi mai ales că acest triumf a fost dobîndit tocmai în clinica marelui meu învăţător şi predecesor Lilienthal.

(Dr. Galén stă obosit la uşa salonului nr. 13.)

CONSILIERUL: Vino aici, Galén. Domnilor, şi acesta este unul dintre coluptătorii de merit. în ştiinţa noastră medicală nu

au importanţă succesele personale, muncim cu toţii pentru binele omenirii. Să nu te ruşinezi, dragă Naivule. Toţi ne-am făcut datoria... pînă la cea din urmă infirmieră. Sînt bucuros că în această mare zi, pot mulţumi din inimă tuturor colaboratorilor mei devotaţi.

UNUL DINTRE ZIARIŞTI: Aţi putea să ne spuneţi, domnule consilier aulic, în ce constă metoda dumneavoastră curativă?

CONSILIERUL : Nu e a mea, domnule, nu e a mea. Metoda e a clinicii Lilienthal... în ce constă — aceasta o vom comunica medicilor: medicamentele trebuie să intre numai în mîinile specialiştilor. Aduceţi la cunoştinţa publicului tot ce aţi văzut aici. Scrieţi numai atît: medicamentul contra celei mai ucigătoare boli din lume a fost descoperit. Nimic mai mult. Dar dacă voiţi să eternizaţi această zi fericită, atunci scrieţi, domnilor, despre vestitul comandant de armată... despre şeful statului nostru... despre marele erou care a păşit între leproşi, înfruntînd groaza şi molima. Acesta este un act de curaj supraomenesc, domnilor! într-ade- văr, nu am cuvinte... Iertaţi-mă, dar mă aşteaptă bolnavii mei. Vă salut, domnilor. Dacă mai aveţi nevoie de ceva, voi fi mereu la dispoziţia dumneavoastră.

(Pleacă grăbit.)

UN ZIARIST: Atunci am terminat, nu?

DR. GALÉN *(trece înainte):* Vă rog, domnilor, încă o clipă... Vă rog, comunicaţi că eu, doctorul Galén, doctorul celor săraci...

ZIARISTUL: Cui trebuie să comunicăm?

DR. GALEN: Cui? Tuturor regilor şi stăpînitorilor lumii. Scrieţi-le că-i rog... Eu am fost în război, domnilor, ca medic, şi aş vrea să nu mai fie războaie, înţelegeţi? Vă rog, scrieţi-le aceasta!

ZIARISTUL: Credeţi că o să vă asculte?

DR. GALEN: Da, adică... Spuneţi-le că altfel vor pieri de lepră, nu-i aşa... Medicamentul împotriva maladiei lui Cieng eu l-am descoperit, pricepeţi? Şi nu-l voi face cunoscut pînă ce ei nu-mi vor promite că nu se va mai ucide! Vă rog, domnilor, spuneţi-le că îi avertizez!... Nimeni afară de mine nu cunoaşte leacul... întrebaţi aci la clinică. Doar eu singur cunosc tratamentul, numai eu... Spuneţi-le că sînt bătrîni... toţi cei care guvernează acum, sînt bătrîni. Spuneţi-le că vor putrezi devii... ca şi aceştia de aici... Spuneţi-le că lepra îi aşteaptă pe toţi, fără excepţie...

ALT ZIARIST: Şi dumneavoastră aţi putea lăsa să moară

oamenii, aşa?
DR. GALEN: Şi dumneavoastră aţi lăsa săfieomorîţi într-un război? De ce vă întreb? Dacă oamenii pot fi ucişi cu plumb şi cu gaze... atunci de ce noi, doctorii, să luptăm ca să-i salvăm, nu? Dacă aţi şti ce efort e necesar uneori ca să salvezi un copil... sau să vindeci o carie... Şi mereu se vorbeşte de război! Ca medic, trebuie să fiu împotriva gloanţelor şi iperitei, înţelegeţi? Eu am văzut ce nenorociri aduc ele oamenilor. Gîndiţi-vă, eu sînt medic. Nu sînt politician, domnilor, dar ca medic sînt dator să lupt pentru fiecare viaţă omenească, nu? E pur şi simplu o obligaţie profesională înlăturarea războiului.
ZIARISTUL: Vă rog, şi cum aţi dori să-l înlăturaţi?
DR. GALEN: Cum? Foarte simplu... Să se renunţe la violenţa războiului şi eu le voi da leacul bolii albe.
(Al doilea asistent pleacă grăbit.)
ZIARISTUL: Cum vă închipuiţi că aţi putea sili guvernele întregii lumi să...
DR. GALEN: Da, cum... Tocmai aici este greutatea, aşa-i? Eu ştiu că nu vor sta de vorbă cu mine, dar dacă dumneavoastră veţi scrie despre asta în ziare... Scrieţi că acest leac nu-l va primi nici un popor, pînă ce nu-şi va lua obligaţia să renunţe pentru totdeauna la război, aţi înţeles?
ZIARISTUL: Nici chiar cînd ar trebui să se apere?
DR. GALEN: Să se apere... Şi eu m-aş apăra dacă cineva m-ar ataca... aş trage, desigur... Dar de ce să nu se desfiinţeze armele de agresiune, de ce să nu se limiteze înarmarea în toate statele?
ALT ZIARIST: Exclus! Nici un stat nu va face lucrul acesta, astăzi.
DR. GALEN: Nu? Şi atunci... lasă poporul să moară în chip atît de îngrozitor? Atîţia oameni să sufere degeaba? Şi credeţi că oamenii vor tăcea? Credeţi că nu se vor revolta? Şi chiar cei care deţin puterea se vor descompune de vii, domnule. Tuturor o să le fie teamă, tuturor...
ZIARISTUL: Aveţi oarecum dreptate. Trebuie să se ţină seamă de opinia publică.
DR. GALEN: Aşa e. Şi dumneavoastră spuneţi-le: nu vă temeţi, există un leac... Siliţi pe stăpînitorii voştri să făgăduiască pacea veşnică... să încheie cu toate popoarele o convenţie în acest scop... şi boala albă va dispărea, nu e aşa?
ZIARISTUL: Şi dacă nici un guvern nu va consimţi?
DR. GALEN: Credeţi-mă, mi-ar părea foarte rău... în acest caz, leacul meu ar rămîne necunoscut. N-aş putea...
ZIARISTUL: Şi ce aţi face cu el?
DR. GALEN: Ce? Eu? Ca medic, trebuie să vindec, nu? Mi-aş

lecui săracii.
ZIARISTUL: De ce numai pe săraci?
DR. GALEN: Pentru că ei sînt mulţi. Asta ar fi o practică colosală, omule! Ştiţi, cel puţin aş putea dovedi pe o mulţime de cazuri, că boala albă e vindecabilă.
ZIARISTUL: Şi pe bogaţi nu-i veţi îngriji?
DR. GALEN: Regret, domnule, dar n-aş putea. Bogăţii... ei sînt cei cu influenţa, nu? Dacă cei puternici şi bogaţi ar dori cu adevărat pacea, ar obţine-o. Şi contează mai mult, înţelegeţi?
ZIARISTUL: Nu vi se pare că sînteţi nedrept cu cei bogaţi?
DR. GALEN: Se poate, domnule. Ştiu. Dar nu vi se pare că şi sărăcia e o nedreptate? N-aţi observat că întotdeauna mor mult mai mulţi oameni săraci decît bogaţi? Şi n-ar fi trebuit să fie aşa, domnule, n-ar fi trebuit! Oricine are dreptul la viaţă, nu? Domnule, dacă s-ar cheltui pentru spitale cît se cheltuieşte pentru vasele de război...
(Consilierul vine repede cu cel de-al doilea asistent.)
CONSILIERUL: Rog pe domnii ziarişti să părăsească clinica. Domnul doctor Galen are o criză de nervi.
ZIARISTUL: Dar am vrea să-l mai ascultăm.
CONSILIERUL: Domnilor, dincolo de uşa aceasta este o boală infecţioasă. Este în interesul dumneavoastră să vă îndepărtaţi. Domnule asistent, condu pe domnii ziarişti spre ieşire. *(Grupul de ziarişti se îndepărtează.)* Ai înnebunit, Galen ! Eu nu tolerez ca în clinica mea să aibă loc astfel de discuţii, absurde şi subversive — şi mai ales într-o zi ca asta. Ar trebui să cer arestarea dumitale pe loc, pentru aţîţare la revoltă. înţelegi? Din fericire, te iert fiindcă eşti medic. Cred că eşti prea surmenat. Vino cu mine, Naivule!
DR. GALEN: De ce?
CONSILIERUL: Să-mi spui formula precisă a medicamentului dumitale. După aceea vei pleca să te odihneşti. Ai mare nevoie de asta.
DR. GALEN: Domnule consilier aulic, eu v-am spus dintru începui condiţiile mele, nu? Aşa că...
CONSILIERUL: Aşa că... ce? Hai, spune, ce se va întîmplă?
DR. GALEN: Vă rog să mă iertaţi, dar eu... altminteri nu-mi pot divulga leacul, domnule consilier aulic.
CONSILIERUL: Trebuie să fii sau nebun, sau trădător de patrie, Galen ! îţi cer stăruitor să te porţi ca un medic. Datoria dumitale este să-i ajuţi pe bolnavi. Restul... nu te priveşte.
DR. GALEN: Dar, în calitatea mea de medic, doresc ca oamenii să nu se mai ucidă între ei...
CONSILIERUL: Iar eu interzic astfel de concepţii în clinica

mea. Noi nu servim aici întreaga omenire, ci ştiinţa şi poporul nostru, domnule coleg. Nu uitaţi că sînteţi într-o instituţie a statului.

DR. GALEN: Dar oare statul nostru nu ar putea să încheie şi el o pace definitivă?

CONSILIERUL: Nu! Nu poate şi nu are voie ! Domnule Galén, se vede că dumneata, ca orice om de origină străină, habar nu ai ce înseamnă viitorul poporului nostru. Şi acum, destul cu nebunia asta. Doctore Galén, ca şef al clinicii, îţi cer pentru ultima oară să-mi dai formula leacului dumitale!

DR. GALÉN: Regret foarte mult, domnule consilier aulic, dar... asta n-o pot face!

CONSILIERUL: ...Atunci, pleacă! Şi să nu mai intri niciodată în clinica mea!

DR. GALÉN: Bine, domnule consilier aulic! Să ştiţi însă că regret cu adevărat acest lucru.

CONSILIERUL: Şi eu, omule. Crezi că mie nu mi-e milă de bolnavii care vor muri mai departe de boala lui Cieng? Şi crezi că nu mi-e penibil cînd mă gîndesc la situaţia mea? îţi dai seama? Am anunţat atît de solemn că avem leacul împotriva leprei şi acum totul s-a sfîrşit, iar eu... amin cu onoarea mea de om de ştiinţă, doctore Naivul. Ştiu prea bine ce ruşine mă aşteaptă! Dar prefer această înfrîngere, decît să admit... şantajul dumitale utopic, Galén! Prefer să moară toată lumea de lepră, decît să îngădui... în clinica mea o singură clipă... ciuma dumitale pacifistă.

DR. GALÉN: Cred că n-ar trebui... ca medic n-ar trebui să spuneţi aceasta!

CONSILIERUL: Eu nu sînt numai medic,domnule. Eu, slavă Domnului, îmi servesc şi ţara... Afară!

CORTINA

ACTUL AL DOILEA

BARONUL KRtÎG

Tabloul întîi

Pe înserat, familia este adunată în jurul mesei, sub lumina lămpii.

TATĂL *(citind ziarul):* Vezi, draga mea, au şi descoperit un medicament împotriva leprei ăşteia. Uite ce scrie aici!

MAMA: Slavă Domnului!

TATĂL: Cred şi eu! Vezi, eu am spus-o demult. în stadiul actual al civilizaţiei, nu se poate să fie lăsaţi să piară atît de mulţi oameni. Parcă cincizeci de ani reprezintă o vîrstă la care omul trebuie să moară? Acum pot să-ţi spun, draga mea, că mă bucur iarăşi că trăiesc. Oricum, tot îţi era teamă I Numai la noi au murit peste treizeci de colegi de boala asta albă, toţi oameni în jurul vîrstei de cincizeci de ani...

MAMA: Sărmanii!
TATĂL: Şi ca să ştii... Azi-dimineaţă m-a chemat chiar baronul Krîig şi mi-a spus: „Prietene, ne-a murit directorul contabilităţii; deocamdată vei conduce dumneata secţia de contabilitate, iar peste patrusprezece zile vei fi numit director“. Ştii, am vrut să-ţi fac o surpriză şi să nu-ţi spun decît atunci cînd voi fi primit numirea, dar fiindcă azi e o zi mare, ţi-am spus-o. Ei, ce zici?
MAMA: Ştii, mă bucur foarte mult pentru tine.
TATĂL: Şi pentru tine nu? Gîndeşte-te, mamă, asta face un plus de douăsprezece mii pe an! Dacă mai ai acolo sticla de vin pe care ţi-am dăruit-o de ziua ta...
MAMA *(se ridică):* Să nu aşteptăm pînă vin şi copiii?
TATĂL: De ce să aşteptăm! Fata e pe undeva cu iubitul ei, iar băiatul trebuie să-şi dea mîine examenul de stat. Adu sticla încoace!
MAMA: Cum vrei tu.
(Iese.)
TATĂL *(citeşte ziarul):* ...Scrie aici că boala este mai periculoasă decît ciuma din Evul Mediu. Numai că azi nu mai trăim în Evul Mediu, frate ! în vremea noastră lumea nu va muri atît de prosteşte. *(Citeşte mai departe.)* Mda, Mareşalul nostru e un adevărat erou. Eu n-aş fi avut curajul să intru la leproşi. Eu nu. *(Aruncă ziarul, se ridicăşi umblă prin odaie, frecîndu-şi mîinile.)* Va să zică am ajuns directorul contabilităţii. Cu plecăciune, domnule director! Cum aţi dormit, domnule director? Aşa şi aşa. Vă puteţi închipui, am o mare răspundere...
MAMA *(aduce o sticlă de vin şi un singur pahar.)* TATĂL: Doar un pahar? Tu nu vrei să bei cu mine? MAMA: Nu, eu... Bea numai tu.
TATĂL: Atunci în sănătatea ta, draga mea. *(Bea.)* Nu-mi dai o sărutare?
MAMA: Nu, te rog, lasă-mă.
TATĂL *(umplepaharul):* Directorul contabilităţii la Krîig... Frate, prin mîinile mele vor trece zilnic milioane, milioane! Milioane în cifre. Să ştii, aşa ceva n-ar putea să facă un ţingău. Şi se mai spune după aceea că oamenii trecuţi de cincizeci de ani ar fi inutili. O să vă arăt eu vouă cine-i inutil! *(Bea.)* Cine s-ar fi gîndit acum treizeci de ani, cînd am intrat în slujbă la Krîig, că o să ajung directorul contabilităţii! Draga mea, asta e carieră, nu glumă! E adevărat, m-am chinuit destul, am muncit cinstit. Mie, baronul Krîig îmi zice întotdeauna „prietene“, şi nu „domnule Cutare sau Cutare“ cum le spune celor tineri. „Prietene, deocamdată vei conduce dumneata direcţia contabilităţii.“ „Da, vă rog, domnule baron.“ Aşa cum mă

auzi acum. Ştii, la cinci colegi le lăsa gura apă după postul ăsta. Şi, vezi, toţi au murit. Şi toţi de boala albă. Aproape ai putea să spui că...

MAMA: Ce?

TATĂL: Nimic, mă gîndeam doar... Cînd stai să te gîndeşti că acum se va mărita şi fata noastră, iubitul ei şi-a găsit totuşi o slujbă... Şi băiatul nostru va primi, desigur, un post după ce-şi va termina examenul de stat... Ştii, draga mea, îţi spun aşa cum simt: trebuie să mulţumim lui Dumnezeu pentru lepra asta!

MAMA: Te rog, cum poţi vorbi astfel!

TATĂL: Dar aşa stau lucrurile. Vezi, noi am profitat şi mulţi alţii la fel. Draga mea, omul trebuie să fie recunoscător soartei. Dacă n-ar fi venit boala asta albă, nu ştiu, zău, dacă aş fi ajuns aşa de bine ca acum. Aşa se prezintă situaţia. Şi acum au găsit un medicament împotriva acestei boli. Nouă nu ni se mai poate întîmpla nimic. Ei, dar n-am isprăvit de citit... *(Ia ziarul.)* Ia te uită, eu spuneam mereu că profesorul Sigelius este un mare om de ştiinţă. Tocmai în clinica lui s-a făcut această descoperire. Mareşalul nostru i-a vizitat clinica, trebuie să citeşti şi tu. Scrie că a fost un moment sublim. Cred şi eu! L-am văzut cînd a trecut strada: zbura ca o săgeată. Este un om mare. Un ostaş fără seamăn, draga mea...

MAMA: Ia spune-mi, crezi că va fi război?...

TATĂL: Se înţelege că va fi. Ar fi un păcat de neiertat, dacă n-ar fi, cînd avem un comandant atît de strălucit. La noi, la concernul Kriig, se lucrează acum în trei schimburi numai muniţii. Nu cumva s-o spui cuiva, dar la noi s-a început fabricarea unui gaz nou... Se spune că este ceva formidabil. Baronul construieşte şase fabrici noi. Să ştii, este o dovadă de mare încredere să fii numit tocmai acum directorul contabilităţii. îţi spun deschis, nici n-aş fi acceptat numirea asta, dacă nu ar fi vorba de o obligaţie patriotică. Crede-mă.

MAMA: Mă gîndesc numai... ca băiatul nostru să nu fie mobilizat şi el.

TATĂL: Nu-i nimic, trebuie să-şi facă şi el datoria, draga mea. *(Bea.)* De altfel, e prea slab pentru serviciul militar. N-avea nici o grijă, viitorul război nu va dura nici o săptămînă. Inamicul va fi făcut praf şi pulbere mai înainte chiar de a fi aflat că a izbucnit războiul. Aşa se procedează acuşi. Ei, dar lasă-mă să citesc.

(Pauză.)

TATĂL *(aruncă ziarul):* Lua-l-ar dracu de pezevenchi! Cum e posibil să se admită aşa ceva... Mare mirare că ziarele tipăresc astfel de lucruri. Eu aş porunci ca mizerabilul ăsta să fie arestat şi împuşcat. Asta-i sigur un trădător !

.MAMA: Cine, tăticule?
TATĂL: Uite ce scrie... Medicamentul acesta a fost descoperit de un oarecare doctor Galén. Şi el nu vrea să-l pună la dispoziţia nici unui stat, care nu este decis să încheie o pace veşnică...
MAMA: Socoti că asta e rău?
TATĂL: Auzi întrebare!... Astăzi nici un stat n-ar mai putea s-o facă ! Ce, am cheltuit fără rost atîtea miliarde pentru înarmare? Pace veşnică! Asta e pur şi simplu o crimă ! Ar însemna să închizi toate întreprinderile Kriig, nu? Şi două sute de mii de oameni să fie azvîr- liţi pe drumuri, aşa judeci tu ? Şi mai mă întrebi dacă e rău! Nemernicul ăsta trebuie închis. Asta e o aţîţare la revoltă, să vorbeşti, în vremurile astea, de pace. Cu ce drept îşi îngăduie ticălosul ăsta să ceară ca de dragul lui să dezarmeze lumea întreagă?!
MAMA: Dar dacă el a descoperit medicamentul ăsta...
TATĂL: Asta mai rămîne de văzut. Eu cred că ticălosul ăsta nici nu-i doctor, ci un agent secret şi provocător, plătit de un stat străin. Ei, ce vorbeşti, domnule, să bage de seamă cu el! Să fie închis fără multă vorbă şi după aceea silit să mărturisească adevărul... Aşa trebuie procedat !
MAMA: Dar dacă omul ăsta are într-adevăr medicamentul?... *(Pune mina pe ziar.)*
TATĂL: Cu atît mai rău. I-aş pune degetele în menghini şi aş strînge pînă cînd nemernicul ăsta ar spune tot... Avem azi destule mijloace ca să constrîngem oamenii să vorbească ! Tu crezi că netrebnicul ăsta ar putea să ne lase să crăpăm de lepră numai de dragul unei utopii idioate cum e pacea? Frumos umanitarism ar mai fi ăsta !
MAMA *(citind ziarul):* Doctorul ăsta spune doar că vrea să fie desfiinţat măcelul.
TATĂL: Pungaşul! Ca şi cum gloria poporului nu contează! Şi... dacă statul nostru are nevoie de un teritoriu mai mare, există cineva să i-l cedeze de bunăvoie? Cine vorbeşte împotriva măcelului, vorbeşte împotriva intereselor sfinte ale patriei, mă înţelegi?
MAMA: Nu, tată, nu înţeleg... Eu aş dori să fie pace... în interesul nostru al tuturor.
TATĂL: Draga mea, nu vreau să mă cert cu tine, dar... îţi vorbesc clar, dacă aş avea de ales... între boala asta albă şi pacea veşnică, atunci aş prefera mai degrabă boala. Cred că acum te-am lămurit.
MAMA: ...Fie cum crezi tu, tăticule.
TATĂL: Ia spune-mi, ce ai? Ce-i cu tine? De ce porţi şalul ăsta? Ţi-e frig?
MAMA: Nu, de loc.
TATĂL: Atunci, scoate-l, ai să răceşti. Ia să văd!

(li smulge şalul.)
MAMA *(Se scoală, fără să spună vreun cuvînt, În picioare.)*
TATĂL: Doamne Isuse Cristoase, mamă!... Mamă, ai o pată albă pe gît!
CORTINA

labloul al doilea

în faţa uşii cabinetului medical al doctorului Galen, un pilc de leproşi fac coadă. Tatăl şi mama, ultimii din coadă.

PRIMUL LEPROS *(din actul întîi):* Uită-te, aici pe gît... AL DOILEA LEPROS *(din actul întîi):* E mult mai bine. PRIMUL LEPROS: Te cred. Doctorul a spus că vindecarea progresează foarte frumos.

AL DOILEA LEPROS: Cînd m-a văzut ultima dată, mi-a spus şi mie că se şi observă o schimbare. Mi s-a micşorat foarte mult pata.

PRIMUL LEPROS: Ei, vezi, prostule!

AL DOILEA LEPROS: La început n-a vrut să mă primească. Spunea: „Dacă eşti brutar, atunci nu eşti om sărac; eu tratez numai pe săraci“. Dar i-am zis: „Domnule doctor, dacă brutarul are lepră, atunci nimeni nu mai cumpără de la el nici o chiflă; situaţia mea e deci mai proastă decît a unui cerşetor“. Aşa că, în sfîrşit, m-a primit...

(Intră în cabinet.)

TATĂL: Vezi, mamă, Lotuşi, pînă la urmă, La primit. Şi era vorba de un brutar.

MAMA: Dumnezeule, mi-e teamă...

TATĂL: Cad în genunchi în faţa lui şi-i spun: „Domnule doctor, fie-vă milă de noi, avem copii necăpătuiţi... Doar nu-i un păcat dacă omul a ajuns prin muncă cinstită la o poziţie mai înaltă 1 Am răbdat toată viaţa! Doctorul ăsta nu poate să fie atît de hain.

MAMA: Se spune însă că tratează doar pe cei foarte săraci!

TATĂL: Aş vrea s-o văd şi pe-asta! Să nu te primească! I-aş spune eu cîteva...

MAMA: Te rog să nu te înfurii în faţa lui!

TATĂL: Fireşte că nu I Dar am să-i spun limpede care e datoria lui de om. Am să-i zic: „Domnule doctor... oricît ar costa... e vorba de soţia mea...“

(Iese doctorul Galen.)

DR. GALEN: Ce... doriţi?

TATĂL: Domnule doctor... dacă vreţi să fiţi aşa de bun... soţia mea care e aici...

DR. GALEN: Cine sînteţi dumneavoastră?

TATĂL: Eu, mă rog... eu sînt directorul contabilităţii... întreprinderilor Kriig.

DR. GALEN: întreprinderilor Krug? îmi pare rău, dar nu pot

face nimic... tratez numai pe săraci. Ştiţi doar...
TATĂL: Domnule doctor, fie-vă milă de noi! Vă vom bine-cuvînta toată viaţa...
DR. GALEN: Vă rog să mă credeţi, nu pot... Eu, în adevăr, nu tratez decît pe cei săraci. Săracii mei nu pot face nimic, pe cînd ceilalţi ar putea mult mai uşor... TATĂL: Mă rog, sînt dispus să fac orice... oricît ar costa. DR. GALEN: înţelegeţi, cei bogaţi au mai multe şanse să împiedice pregătirea războaielor. Ei au un cuvînt de spus... au o influenţă mai mare... Spuneţi-le să facă cu toţii uz de influenţa lor...
TATĂL: Domnule doctor, eu aş dori asta, dar personal nu pot face nimic...
DR. GALEN: Da, da... aşa spun toţi! Dar ascultaţi-mă pe mine, dacă i-aţi spune baronului Krîig să nu mai fabrice tunuri şi muniţii... Dacă l-aţi atrage pe baronul Krîig de partea noastră...
TATĂL: Dar asta nu e cu putinţă, domnule doctor... Cum aş îndrăzni eu... Asta-i absolut exclus!
DR. GALEN: Vedeţi? Eu cum să pot atunci? Regret foarte mult... dar nu-i nimic de făcut.
TATĂL: Domnule doctor, vă rog, măcar dintr-o datorie umană...
DR. GALEN: Aşa e, vedeţi... Eu mi-am asumat această datorie, domnule, tocmai asta-i problema... E foarte greu... nu-i aşa... Ascultaţi-mă, dacă aţi renunţa la serviciul ce-l deţineţi la baronul Krîig... dacă i-aţi spune că nu mai vreţi să lucrati pentru muniţiile lui...
TATĂL: Şi din ce să trăiesc?
DR. GALEN: Ei, vedeţi că şi dumneavoastră trăiţi de pe urma războiului?
TATĂL: Dacă aş găsi într-alt loc un post de contabil şef... Domnule doctor, omul abia la bătrîneţe îşi ajunge ţinta. Aşa ceva nu-mi puteţi cere!
DR. GALEN: Da, îmi dau seama... nu poţi cere nimic oamenilor. Asta e, nu-i nimic de făcut!... La revedere, domnule, regret.
(Pleacă.)
MAMA: Ai văzut, ai văzut...
TATĂL: Vino! E un mizerabil, un om fără inimă! Ar dori să mă iacă să renunţ Ia un post atît de important!
C0KT1NA
Tabloul al treilea
Biroul consilierului aulic.
CONSILIERUL AULIC *(stind Ungă uşă):* Poftim, intraţi, scumpe baroane Krîig.
BARONUL KRUG *(intrînd):* Vă mulţumesc, dragă consiliere. Credeam că nici n-am să mai ajung pînă la dumnea-

voastră.
CONSILIERUL: Cred şi eu! în vremurile de azi... Poftim, luaţi loc. Aveţi mari răspunderi în momentele astea, nu-i aşa?
BARONUL KRtiG: Da, grozav de mari. Aveţi dreptate.
CONSILIERUL: Ei, dar trăim timpuri măreţe.
BARONUL KRUG: Cum măreţe? Aha, vă gîndiţi în sens politic. Da, da, timpuri măreţe. Măreţe şi grele.
CONSILIERUL: Pentru dumneavoastră sînt, desigur, grele, domnule baron.
BARONUL KRtfG: De ce?
CONSILIERUL: Mă gîndesc... la pregătirea războiului care, slavă Domnului, pare inevitabil. Să conduci în astfel de timpuri întreprinderile Krîig, nu-i o jucărie...
BARONUL KRtiG: Aşa-i, aveţi dreptate... Uite, domnule consilier, m-am gîndit să donez clinicii dumneavoastră o sumă de bani... pentru cercetarea bolii albe.
CONSILIERUL: Asta este caracteristic baronului Krîig. Chiar în timpuri atît de grele şi încordate să se gîndească la scopuri ştiinţifice... Totdeauna la fel de generos. Desigur, domnule baron, acceptăm cu dragă inima şi, în măsura posibilităţilor noastre, vom folosi acest dar pentru viitoarele cercetări...
BARONUL KRUG: Vă mulţumesc.
(Depune pe masă un plic voluminos.)
CONSILIERUL: Să vă dau o chitanţă?
BARONUL KRUG: Nu-i nevoie. Şi în ce stadiu sînt, dragă Sigelius, cercetările în...
CONSILIERUL: în boala lui Cieng? Hm. Boala se răspîndeşte din ce în ce mai mult. Noroc că oamenii se gîndesc azi mai mult la viitorul război decît la boala albă. Lumea este foarte optimistă, domnule baron Krîig. Are încredere absolută.
BARONUL KRUG: Va să zică, oamenii sînt convinşi că boala va fi făcută inofensivă?
CONSILIERUL: Nu, nu. Că vom câştiga războiul. întregul popor are încredere în persoana Mareşalului, în dumnea-voastră şi în brava noastră armată. N-a existat nici- cînd un moment mai prielnic...
BARONUL KRÜG: Şi pînă acum nu s-a descoperit nici un medicament?...
CONSILIERUL: Nu, pînă azi, încă nu. Doar preparatul lui Galén. Fireşte, cercetările continuă stăruitor...
BARONUL KRÜG: Şi ce face fostul dumneavoastră asistent? Se spune că bolnavii fac coadă la el. Se pare că el tratează boala după metoda clinicii Lilienthal.
CONSILIERUL: Mofturi, simple mofturi, domnule baron, între

noi fie vorba, nu-i nimic serios. îmi pare bine că am scăpat de individul ăsta.

BARONUL KRÜG: M-da! Cam asta doream să ştiu... în treacăt fie zis... ce face acest... doctor Galén?

CONSILIERUL: îşi tratează sărmanii. Să ştiţi, asta nu-i altceva decît un gest demagogic... dar rezultatele obţinute de acest nebun sînt pozitive...

BARONUL KRÜG: Sigure?

CONSILIERUL: Din păcate, aproape sută la sută. E bine că la noi lumea este foarte înţeleaptă. Nebunul de Galén a crezut că va putea şantaja cu ajutorul medicamentului lui... în favoarea utopiei lui neroade. Şi, vedeţi, nu l-a urmat aproape nimeni... desigur din păturile sociale superioare. între noi fie vorba, poliţia cercetează în mod discret pe cei care merg la el... Acum s-a dovedit că poporul nostru este patriot. El îl boicotează, ca să zic aşa, pe Galón împreună cu medicamentul lui miraculos... Asta-i demn de admiraţie,nu sînteţi de aceeaşi părere?

BARONUL KRÜG: Desigur, aşa e... Doctorul Galón refuză, aşadar, din principiu... să trateze pe cei bogaţi, nu-i aşa?

CONSILIERUL: Chiar aşa! E un fanatic. Norocul nostru e că avem pe tînărul acela care a fost asistent în clinica mea. Toată clientela selectă îl asaltează... Se spune că el ar fi luat de la noi reţeta secretă a lui Galón... E drept că n-a obţinut nici un rezultat pozitiv... dar în schimb are o clientelă strălucită. Iar despre Galén aproape nu se mai vorbeşte. A dispărut în gloata calicilor lui... şi încă mai aiurează despre pacea veşnică. Asta-i ideea lui fixă ! în calitatea mea de medic, sînt de părere că ar trebui să fie internat într-un spital <le alienaţi mintali.

BARONUL KRÜG: Deci în această situaţie... nu se poate face nimic împotriva bolii albe, nu este aşa?

CONSILIERUL: Dimpotrivă, domnule baron. Slavă Domnului, se poate face ceva! Zilele astea am reuşit să obţin un frumos succes; acuma sînt speranţe că în curînd vom reuşi să limităm răspîndirea bolii lui Cieng.

BARONUL KRÜG: îmi pare bine să aud aceasta, dragă Sigelius. într-adevăr, îmi pare bine... Şi cu ce fel de mijloace o veţi realiza?

CONSILIERUL: Deocamdată chestiunea este strict confidenţială, totuşi... Pe scurt, peste cîteva zile se va publica o dispoziţie care va reglementa izolarea obligatorie a aşazişilor leproşi. Aceasta e opera mea, domnule baron' Chiar Mareşalul mi-a făgăduit că se va interesa de această problemă... Asta constituie cel mai mare succes dobîndit împotriva bolii Cieng, în lumea întreagă.

BARONUL KRÜG: Desigur, fără îndoială... un frumos succes. Şi la ce fel de izolare vă gîndiţi?

CONSILIERUL: Lagăre, domnule baron. Fiecare bolnav, orice persoană, pe care va apărea pata albă, va fi transportată în lagăre bine păzite.
BARONUL KRÜG: Am înţeles. Acolo va fi lăsat să] moară cu încetul.
CONSILIERUL: Da, însă sub supraveghere medicală. Boala lui Cieng este o infecţie, care este transmisă mai departe de fiecare bolnav. Trebuie să ne ferim de această infecţie pe noi, şi să-i ferim şi pe ceilalţi, dragă baroane. Orice sentimentalism ar constitui o crimă. Cine va încerca să fugă din lagăr va fi împuşcat. Fiecare cetăţean de peste patruzeci de ani va trebui să se prezinte lunar la un control medical obligatoriu. Infecţia va fi combătută, folosind forţa. Altă scăpare nu există. BARONUL KRÜG: ...S-ar putea să aveţi dreptate, dragă Sigelius. Păcat că nu aţi reuşit mai devreme.
CONSILIERUL: Da, mare păcat. Cu medicamentul stupid al lui Galén am pierdut ceva timp; în intervalul acesta, boala albă s-a răspîndit. Nu mai putem amîna izolarea celor bolnavi intre sirme ghimpate. Şi nu trebuie să se facă nici o excepţie...
BARONUL KRUG *(se ridică În picioare):* Desigur. Mai ales să nu se permită nici o excepţie. Vă mulţumesc, dragă domnule consilier.
CONSILIERUL *(se. ridică în picioare):* Ce este, nu vă simţiţi bine, domnule baron? îmi permiteţi...
BARONUL KRUG *(îşi desface cămaşa la piept):* Vă rog, uitaţi-vă aici, dragă Sigelius...
CONSILIERUL: Daţi-mi voie, pentru Dumnezeu! *(îl întoarce spre lumină şi examinează pieptul baronului. îi atinge pieptul cu cuţitul de tăiat hirtie.)* Nu simţiţi nimica? *(După, o scurtă pauză.)* Vă puteţi îmbrăca, domnule baron.
BARONUL KROG: Este deci...?
CONSILIERUL: Deocamdată nu se ştie... doar o mică pată albă... Pare-se o uşoară dermatoză...
BARONUL KRUG: Şi dumneavoastră mă sfătuiţi...
CONSILIERUL *(face un gest neputincios):* Dacă doctorul Galen ar putea fi cumva convins... ca să examineze pe domnul baron...
BARONUL KRtÎG: Vă mulţumesc, domnule Sigelius. Nu trebuie să vă strîng mîna, nu-i aşa?
CONSILIERUL: ...Nimănui, domnule baron. Să nu mai strîngeţi nimănui mîna.
BARONUL KRtÎG *(în pragul uşii):* Spuneaţi că dispoziţia... cu privire la bolnavi... va apărea în curînd? Trebuie, deci, să dispun ca în fabricile mele să fie mărită producţia de sîrmă ghimpată.

Tabloul al patrulea

Cabinetul medical al doctorului Galen.

DR. GALEN: Ascultă-mă, omule, totul merge bine. Te poţi îmbrăca.

LEPROSUL *(din actul întîi):* Şi cînd trebuie să mai vin, domnule doctor?

(Se îmbracă în dosul unui paravan.)

DR. GALEN : Peste două săptămini, să mai văd, nu? Iar după aceea, cred că nu va mai fi necesar... *(Deschide uşa.)* Următorul!

(Intră baronul Krug, neras, în haine de cerşetor.)

DR. GALEN: Ce-i cu dumneata?

BARONUL KRtÎG: Domnule doctor, sînt bolnav de boala aia albă...

DR. GALEN: JOS cămaşa... Şi dumneata de colo, ce faci? îmbracă-te mai repede, omule...

LEPROSUL: Domnule doctor, eu aş vrea... Ce vă datorez? DR. GALEN: Mai trebuie să vii încă o dată.

LEPROSUL: Atunci, deocamdată, vă mulţumesc foarte mult. *(Se strecoară afară.)*

DR. GALEN *(adresindu-se baronului Krug):* Ia să văd, omule. *(îl examinează.)* Ascultă-mă, cazul nu este încă prea grav. Ce-i drept, e vorba de boala albă, dar... Cine eşti?

BARONUL KRtÎG: N-am servici, domnule doctor. Am lucrat la uzina metalurgică...

DR. GALEN: Şi acum?

BARONUL KRtÎG: Pe unde se nimereşte... Am auzit că domnul doctor ajută pe cei săraci...

DR. GALEN: Asculţă-mă, ai nevoie de un tratament de patrusprezece zile... În patrusprezece zile ai putea fi vindecat. Eu ţi-aş face şase injecţii... Eşti în stare să plăteşti şase injecţii?

BARONUL KRtÎG: Sigur că da... Adică depinde,cît ar costa...

DR. GALEN: Ar costa... foarte mult, domnule baron Krug.

BARONUL KRUG: Dar domnule doctor... Eu nu sînt nici un baron Krîig...

DR. GALEN: Uite ce e, domnule, aşa nu merge şi... în felul ăsta nu putem discuta mai departe. Ar fi păcat să ne pierdem vremea. Nu sînteţi de aceeaşi părere?

BARONUL KRtÎG: Aveţi dreptate, doctore. Păcat de timp. Ştiu foarte bine că dumneavoastră trataţi... numai pe oamenii săraci. Dar dacă m-aţi trata şi pe mine, eu aş pune... la dispoziţia dumneavoastră personală... să zicem... un milion?

DR. GALEN *(mirat):* Un milion?

BARONUL KRUG: Aveţi dreptate. Cinci milioane. Doctore,

asta-i o sumă respectabilă... Am spus zece milioane, nu-i aşa? Cu zece milioane se pot face multe... De pildă, dacă vă gîndiţi la o anumită propagandă...

DR. GALEN: Staţi un moment... Aţi spus... zece milioane?

BARONUL KRt)G: Douăzeci.

DR. GALEN: Pentru propagandă în favoarea păcii?

BARONUL KRtÎG: Pentru orice doriţi. Domnule, cu această sumă puteţi cumpăra presa... Pe mine, propaganda mea nu mă costă atîta nici în timp de un an.

DR. GALEN *(uimit):* Spuneţi-mi, să coste atîţia bani, ca să se scrie... pentru pace?

BARONUL KRUG: Desigur. Ca să se scrie pentru pace... sau pentru război costă uneori o grămadă de parale.

DR. GALEN: Vedeţi, aşa ceva nu mi-a trecut prin cap... *(Spală seringa de injecţie în alcool şi-o ţine înflăcăra unei spirtiere.)* Aici, omul nu află niciodată nimic... Şi vă rog, cum trebuie procedat?

BARONUL KRUG: Trebuie să ai relaţii.

DR. GALEN: Dumnezeule, şi eu... Trebuie să fie foarte dificil să ai relaţii, nu ? Asta cere enorm de mult timp, nu-i aşa?

BARONUL KRUG: într-adevăr. Aproape o viaţă întreagă.

DR. GALEN: Atunci, eu nici nu ştiu cum aş *putea... (înmoaie o bucăţică de vată în benzină.)* Vă rog, domnule baron Krîig, n-aţi vrea să vă ocupaţi chiar dumneavoastră de aceasta?

BARONUL KRUG: Vă gîndiţi... să organizez propaganda pentru pacea perpetuă?

DR. GALEN: Da, să organizaţi propaganda *(Şterge cu vată o bucăţică de piele de pe antebraţ.)* Dumneavoastră aveţi relaţii... Iar eu, după cum vedeţi... În schimb, eu v-aş vindeca.

BARONUL KRUG: Vă cer iertare, domnule doctor, dar nu cred că m-aş pricepe la aşa ceva !

DR. GALEN: Nu? *(Aruncă bucăţica de vată.)* Vedeţi, domnule... este ciudat, dumneavoastră sînteţi... în felul dumneavoastră... un om extraordinar de cinstit.

BARONUL KRUG: Se poate. Dar şi dumneavoastră sînteţi un om extraordinar de naiv, domnule doctor. Dumneavoastră credeţi că puteţi singur, absolut singur, pe socoteala dumneavoastră, să impuneţi pacea...

DR. GALEN: Nu, domnule, nu singur. Am un aliat foarte puternic, ştiţi doar!

BARONUL KRUG: Ştiu, boala albă. Şi frica. Omule, ai dreptate, mi-e frică... Doamne Isuse Cristoase, mi-e frică! Ei, dar dacă doar frica singură ar putea să-i stăpî- nească pe oameni, atunci n-ar mai fi niciodată războaie. Credeţi dumneavoastră că majoritatea oamenilor nu se tem de război? Şi vedeţi... totuşi, va fi... întotdeauna vor fi

războaie.
DR. GALEN *(ia seringa în mină):* Atunci, vă rog, cum ar putea fi influenţaţi oamenii?
BARONUL KRtiG: Nu ştiu. Eu am încercat, de obicei, cu bani. Şi rareori am dat greş, doctore. Eu nu pot să vă ofer altceva... decît bani. Şi vă fac, după cum vă exprimaţi chiar dumneavoastră, în felul meu... o propunere cinstită. Douăzeci... treizeci de milioane, în schimbul unei singure vieţi!
DR. GALEN: Vă este... atît de frică de boala albă? *(Trage medicamentul în seringă.)*
BARONUL KRUG: Da...
DR. GALEN: îmi pare foarte, foarte rău... *(Se apropie de baronul Krug cu seringa în mînă.)* Ascultaţi-mă, n-aţi putea... să opriţi fabricarea armelor şi muniţiilor în întreprinderile dumneavoastră?
BARONUL KRUG: ...N-aş putea.
DR. GALEN: Doamne, grea problemă... în definitiv, ce-mi puteţi oferi atunci?
BARONUL KRtG: ...Doar bani.
DR. GALEN: Dar vedeţi şi dumneavoastră foarte bine că eu n-aş şti cum... *(Pune seringa pe masă.)* Nu, aceasta n-ar avea nici un rost... nici un rost, vă daţi seama şi dumneavoastră...
BARONUL KRUG: Atunci, nu vreţi să-mi aplicaţi tratamentul?
DR. GALÉN: Regret foarte mult... Vă puteţi îmbrăca, domnule baron.
BARONUL KRÜG: Atunci ăsta-i... sfîrşitul. Doamne Isusi Cristoase... Doamne Isuse Cristoase, care ai fos răstignit pe cruce!
DR. GALÉN: O să mai reveniţi, domnule.
BARONUL KRUG *(se îmbracă în dosul paravanului):* Să ma vin... să mai vin încă o dată?
DR. GALEN: Da. Şi puteţi să citiţi colo, în fund, cît costa o consultaţie.
BARONUL KRÜG *(ieşind, încheindu-şi nasturii):* Doctore, mi se pare... că nu sînteţi chiar atît de naiv.
DR. GALÉN: După ce vă veţi răzgîndi... veţi reveni. *(Deschide uşa.)* Următorul!

CORTINA

Tabloul al cincilea

Biroul Mareşalului

AGHIOTANTUL *(intră):* Domnul baron Kriig.
MAREŞALUL *(scrie la biroul său):* Să intre.
AGHIOTANTUL *(îl introduce, pe baronul Krüg şi se retrage.)*
MAREŞALUL *(scriind):* Ia loc, dragă domnule baron. Termin imediat. *(Pune tocul la o parte.)* Te-am chemat să-mi prezinţi

dumneata personal raportul. Cum stăm?
BARONUL KRÜG: Am făcut tot ce am putut, excelenţă... Am recalculat toate posibilităţile...
MAREŞALUL: Şi rezultatul?...
BARONUL KRÜG: Nu sînt încă mulţumit. Optzeci de tancuri grele pe zi.
MAREŞALUL: în loc de cele şaizeci şi cinci cerute?
BARONUL KRÜG: Da. Apoi, şapte avioane de vînătoare pe zi. O sută douăzeci de avioane de bombardament... Capacitatea de producţie ar trebui sporită mai mult acum. Nu vom fabrica numai pentru armata noastră... MAREŞALUL: Da, da, desigur. Şi mai departe?
BARONUL KRÜG: în privinţa muniţiilor stăm binişor. Putem livra cu treizeci la sută mai mult decît o cere Marele Stat Major...
MAREŞALUL: Şi gazul C?
BARONUL KRÜG: în orice cantitate. Ieri am avut un accident... La un atelier a crăpat un recipient...
MAREŞALUL: Cîţi morţi?
BARONUL KRÜG: Toţi. Patruzeci de fete şi trei bărbaţi. Moartea a fost fulgerătoare.
MAREŞALUL: E trist, dar, de altfel, un rezultat foarte frumos. Te felicit, dragă Krüg.
BARONUL KRÜG: Mulţumirile mele, excelenţă.
MAREŞALUL: Va să zică, în direcţia asta totul e pregătit...
BARONUL KRÜG: Da, excelenţă.
MAREŞALUL: Ştiam bine că mă pot bizui pe dumneata. în altă ordine de idei: ce mai face nepotul dumitale? BARONUL KRÜG: Mulţumesc, excelenţă, este sănătos.
MAREŞALUL: Fiica mea vorbeşte adesea de el. Mi se pare, dragă baroane, că ne vom încuscri... Ce părere ai? BARONUL KRÜG *(se ridică în picioare):* Ar fi o mare cinste pentru mine, excelenţă.
MAREŞALUL *(se ridică în picioare):* Pentru mine, o sinceră bucurie, domnule Krüg. Mai ales că fără sprijinul dumitale nu aş fi devenit ceea ce sînt... Aşa ceva nu se uită, prietene.
BARONUL KRÜG: A fost doar datoria mea, excelenţă. Am făcut-o din dragoste pentru ţară... Şi... în interesul concernului meu industrial.
MAREŞALUL *(se apropie de baron):* îţi aduci aminte, Krüg, cum ne-am strîns mîna atunci, înainte de a porni cu soldaţii mei împotriva guvernului?
BARONUL KRÜG: Domnule Mareşal, asemenea zile nu se uită!
MAREŞALUL: Atunci, vechiul meu prieten, să ne strîngem mîinile şi acum... înaintea unei campanii mai mari şi mai

glorioase.
(îi întinde mina.)
BARONUL KRtÎG *(se dă înapoi):* Nu pot să vă strîng mîna, excelenţă.
MAREŞALUL: De ce?
BARONUL KRUG: Excelenţă, eu sînt... lepros...
MAREŞALUL *(se dă înapoi):* Pentru Dumnezeu, Krug... ai fost la Sigelius?...
BARONUL KRtÎG: Am fost.
MAREŞALUL: Şi?...
BARONUL KRtÎG: M-a trimis... la doctorul Galen. Am fost... şi acolo.
MAREŞALUL: Şi ce-a spus Galen?
BARONUL KRUG: Că mă pot vindeca în timp de patruspre-zece zile.
MAREŞALUL: Slavă Domnului! Nici nu-ţi poţi închipui ce bine îmi pare... Ei, vezi, prietene, vei fi iarăşi sănătos!
BARONUL KRtÎG: Desigur, dacă voi îndeplini o condiţie.
MAREŞALUL: Krîig, trebuie s-o îndeplineşti! Chiar eu îţi ordon... Avem prea mare nevoie de dumneata, domnule baron Krîig, indiferent cît va costa. Ce fel de condiţie trebuie să îndeplineşti?
BARONUL KRtÎG: ...Atîta doar: să opresc în fabricile mele producţia de armament.
MAREŞALUL: ...Ah, aşa?! Se vede că Galen ăsta este într-adevăr nebun.
BARONUL KRUG: Se poate. În ochii dumneavoastră, excelenţă, desigur.
MAREŞALUL: Şi în ochii dumitale, nu?
BARONUL KRUG: Domnul Mareşal mă va ierta, dar eu privesc problema aceasta... dintr-un punct de vedere cu totul special...
MAREŞALUL: Krîig, dar este exclus ca fabricile dumitale să oprească livrarea...
BARONUL KRtÎG: Din punct de vedere tehnic, nu este imposibil, excelenţă.
MAREŞALUL: Dar din punct de vedere politic, da. Trebuie să-l convingeţi pe Galen să nu stăruie în sensul acesta.
BARONUL KRtÎG: Singura condiţie pe care o pune... este pacea.
MAREŞALUL: Copilărie! Nu putem admite să ne impună condiţii un utopist oarecare!... Uite care e părerea mea, Krîig: mi-ai spus că el te poate vindeca în patrusprezece zile? Să presupunem că timp de patrusprezece zile opreşti fabricarea materialului de război... Desigur, ar fi un lucru foarte neplăcut, dar ce putem face! Am proclama că facem un gest paşnic... că mai facem încă o încercare de a soluţiona diferendele dintre state, prin tratative... Da,

desigur, pentru dumneata, Krîig, aş face acest lucru. Şi imediat cum te vei însănătoşi...

BARONUL KRtÎG: Vă mulţumesc, excelenţă, dar ăsta ar fi un joc necinstit.

MAREŞALUL: Baroane, în timp de război n-are importanţă cum joci.

BARONUL KRtÎG: Ştiu bine, excelenţă, dar Galen ăsta nu-i atît de prost. El ar putea prelungi tratamentul...

MAREŞALUL: Ai dreptate, vei fi în mîinile lui. Atunci, spune, domnule Krîig, dumneata ce părere ai?...

BARONUL KRtÎG: Excelenţă, azi-noapte m-am hotărît... să accept condiţia pusă de Galen.

MAREŞALUL: Krîig, asta e nebunie!

BARONUL KRtÎG: Da, frica este nebunie, excelenţă.

MAREŞALUL: Ţi-e chiar atît de frică?

(Baronul dă din umeri, neputincios.)

MAREŞALUL *(ia loc la masă):* în cazul acesta... din păcate, problema este foarte grea.

BARONUL KRtÎG: Domnule Mareşal, dacă aţi şti... Cînd frica te-a pătruns pînă în măduva oaselor... te cuprinde un fel de dezgust... E îngrozitor! Mă văd mereu pe mine însumi strigînd de după sîrma ghimpată... Pentru numele lui Dumnezeu, ajutor, oameni buni! Doamne Dumnezeule, nimeni nu va avea milă de mine...

MAREŞALUL: îmi eşti drag, domnule Krîig. Te iubesc ca pe un frate. Ce să fac pentru dumneata?

BARONUL KRtÎG: Faceţi pace, excelenţă... Faceţi pace! Salvaţi-mă, salvaţi-ne pe toţi... *(Cade în genunchi.)* Mareşale, salvaţi-mă!

MAREŞALUL *(se ridică în picioare):* Ridică-te, baroane Krîig.

BARONUL KRtÎG *(se ridică în picioare):* Da, excelenţă.

MAREŞALUL: Baron Krîig, trebuie să măriţi producţia materialului de război. Nu sînt mulţumit cu cifrele ce mi-aţi raportat. Mai mult, mai mult, înţelegi?

BARONUL KRÜG: La ordinele dumneavoastră, excelenţă.

MAREŞALUL: Sper că îţi vei îndeplini datoria faţă de patrii pînă la capăt.

BARONUL KRÜG: Desigur, excelenţă.

MAREŞALUL *(se apropie de birou):* Dă-mi mîna şi promite-mi că îţi vei face datoria.

BARONUL KRÜG: Nu, mareşale! Sînt lepros.

MAREŞALUL: Nu mi-e frică, Krîig. în clipa cînd aş simţi ce e frica, n-aş mai fi... conducător. Dă-mi mîna, baroane Krîig.

BARONUL KRÜG *(îi întinde mîna, şovăielnic) :* Mareşale... la ordinele dumneavoastră.

MAREŞALUL: îţi mulţumesc, baroane Krîig.

(Baronul Krüg iese afară, clătinindu-se.)

(Mareşalul sună.)

AGHIOTANTUL *(apare în uşă):* Ordonaţi, excelenţă.
MAREŞALUL: Trebuie să mi-I găseşti pe doctorul Galén.
CORTINA
Tabloul al şaselea
Acelaşi cabinet de lucru al Mareşalului
AGHIOTANTUL *(în uşă):* Doctorul Galén.
MAREŞALUL *(scriind):* Să intre.
(Aghiotantul îl introduce pe doctorul Galén. Amândoi rămîn în picioare lîngă uşă. Mareşalul continuă să scrie.)
MAREŞALUL *(după o pauză):* Doctorul Galén?
DR. GALÉN *(speriat):* La dispoziţia dumneavoastră, domnule consilier aulic.
AGHIOTANTUL *(îi suflă):* Excelenţă.
DR. GALÉN: Adică, excelenţă, nu-i aşa?
MAREŞALUL *(scriind mai departe):* Apropie-te.
DR. GALÉN: La ordinele dumneavoastră, domnule... excelenţă .
(Se apropie cu un pas.)
MAREŞALUL *(pune creionul pe masă şi-i aruncă o privire scurtă):* Am ţinut să te felicit, doctore Galén, pentru succesele dumitale în tratamentul bolii albe... Sînt informat... prin serviciile mele... despre rezultatele dobîndite. *(Ia în mînă un dosar cu acte.)* Rezultatele au fost verificate, doctore. Este un lucru uimitor. DR. GALÉN *(zăpăcit şi mişcat):* Vă mulţumesc prea supus, domnule... excelenţă.
MAREŞALUL: Am pregătit aici un fel de proiect... Vreau să transform spitalul Sfîntului Duh într-un institut pentru combaterea bolii lui Cieng. Vei primi postul de medic-şef, doctore Galén.
DR. GALÉN: Dar eu... asta nu s-ar putea, domnule... eu am o anumită clientelă, excelenţă, nu e aşa... Vă rog, credeţi-mă, într-adevăr n-aş putea.
MAREŞALUL: Consider-o un ordin, dragă domnule Galén. DR. GALÉN: Aş primi cu dragă inimă, excelenţă... Eu însă nu pot conduce... Nici n-am experienţa necesară, nu-i aşa?
MAREŞALUL: Atunci o să ţi-o spun altfel. *(Se uită la aghiotant, care se retrage.)* Dumneata ai refuzat să-l tratezi pe baronul Krîig.
DR. GALÉN: Asta nu, vă rog. Eu doar... am pus o anumită condiţie...
MAREŞALUL: Ştiu. îl vei trata totuşi pe baronul Krîig... fără nici o condiţie, doctore Galén.
DR. GALÉN: Regret foarte mult, domnule... excelenţă... dar asta, din păcate, este imposibil... Eu... eu trebuie să menţin condiţia pusă de mine...
MAREŞALUL: Doctore, există mijloace prin care oamenii pot fi constrînşi... să îndeplinească ordinele primite. DR. GALÉN :

Desigur, dumneavoastră puteţi dispune să fiu închis, nu-i aşa, dar...
MAREŞALUL: Bine.'
(Pune mîna pe sonerie.)
DR. GALEN: Ascultaţi-mă, domnule, să nu faceţi astal Am atîţia pacienţi... Dacă daţi ordin să fiu închis, îi omo- rîţi.
MAREŞALUL *(retrage mîna de pe sonerie):* N-ar fi primii morţi în calea mea. Dar te vei răzgîndi. *(Se ridică în picioare şi se apropie de el.)* Omule, eşti nebun... sau un fel de erou?
DR. GALEN *(se dă înapoi):* Nu, mă rog, eu... Erou, în nici un caz; dar am făcut războiul... ca medic... şi cînd am văzut atîţia oameni murind... în plină sănătate... nu-i aşa...
MAREŞALUL: Şi eu am făcut războiul, doctore. Dar am văzut I acolo oameni luptînd pentru patrie. Şi i-am adus înapoi ' ca învingători.
DR. GALEN: Tocmai aici e deosebirea. Eu mai degrabă i-am văzut pe cei pe care... pe care nu i-aţi mai adus înapoi. Aceasta e deosebirea, domnule... excelenţă.
MAREŞALUL: Ce grad ai avut?
DR. GALEN *(ia poziţia de drepţi):* Medic asistent, la regimentul treizeci şi şase infanterie, domnule Mareşal.
MAREŞALUL: Un regiment strălucit... Ai vreo decoraţie? DR. GALEN: Crucea de aur cu spade, domnule Mareşal.
MAREŞALUL: Bravo.
(îi întinde mina.)
DR. GALEN: Vă mulţumesc, domnule Mareşal. MAREŞALUL: Bine. Vei merge la domnul baron Kriig. DR. GALEN: ...Vă rog să fiu arestat pentru neexecutare de ordin.
MAREŞALUL *(dă din umeri şi sună.)*
AGHIOTANTUL *(apare în uşă.)*
MAREŞALUL: Doctorul Galen va fi arestat.
AGHIOTANTUL: La ordinele dumneavoastră, excelentă.
(Se apropie de dr. Galen.)
DR. GALEN: Ascultaţi-mă, să nu faceţi asta! MAREŞALUL: Pentru ce?
DR. GALfiN: Poate că o să aveţi nevoie de mine, chiar şi dumneavoastră.
MAREŞALUL: Eu, în nici un caz. *(Către aghiotant.)* Nu-i nimic. Poţi pleca. *(Aghiotantul se retrage.)* Ia loc, Galén. *(Se aşază lîngă el.)* Cum să-ţi explic asta, incă- păţînatule? Vezi dumneata, personal am mare nevoie de baronul Kriig. Este un om de valoare... Şi e singurul meu prieten. Nu-ţi poţi închipui în ce singurătate trăieşte un dictator. Eu vorbesc cu dumneata... ca om. Doctore, salvează-l pe Kriig. De mult... de foarte mult timp nu m-am rugat de cineva.
DR. GALÉN: Dumnezeule, e un lucru foarte greu... aş dori-o

atît de mult... Ascultaţi-mă, aş avea şi eu o rugăminte.
MAREŞALUL: Asta nu-i un răspuns.
DR. GALÉN: Vă rog, excelenţă, numai o clipă... Dumneavoastră sînteţi un mare om de stat şi dispuneţi de o putere nemăsurată... Nu vreau să vă măgulesc, dar... din păcate, asta e situaţia, nu-i aşa... Şi vedeţi, dacă dumneavoastră aţi propune o pace trainică...Doamne! Cum s-ar mai bucura toţi. Numai de dumneavoastră se teme toată lumea... Toţi se înarmează numai din cauza dumneavoastră. Dacă dumneavoastră aţi declara că doriţi pace, s-ar linişti întreaga omenire, nu-i aşa...
MAREŞALUL: Vorbeam de baronul Krüg, doctore.
DR. GALÉN: Desigur, tocmai...dumneavoastră puteţi să-l salvaţi şi, o dată cu el, pe toţi ceilalţi leproşi! Declaraţi doar că doriţi să asiguraţi lumii o pace durabilă... că veţi încheia un tratat cu toate popoarele... şi totul va fi în ordine. Vedeţi, excelenţă, totul depinde numai de dumneavoastră. Vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, salvaţi-i pe săracii leproşi! Cît despre baronul Krüg, mi-a părut foarte rău... Credeţi-mă, tocmai fiindcă e vorba de dînsul...
MAREŞALUL: Baronul Krüg nu poate accepta condiţia dumitale.
DR. GALÉN: Dar dumneavoastră o puteţi accepta... Dumneavoastră puteţi orice!
MAREŞALUL: ...Nu pot. Mai trebuie să-ţi explic, că unui copil? Crezi că războiul sau pacea depind de voinţa mea? Eu trebuie să mă conduc doar după interesele poporului meu. Dacă poporul meu va trebui să înceapă într-o zi un război, atunci este... de datoria mea să-l pregătesc pentru acest război.
DR. GALEN: Numai că... fără dumneavoastră... poporul dumneavoastră n-ar porni nici un război de cucerire, nu-i aşa?
MAREŞALUL: N-ar porni. N-ar putea. N-ar fi aşa de bine pregătit. N-ar fi atît de conştient de forţa sa... şi de şansele sale. Astăzi, slavă Domnului, le cunoaşte, iar eu nu fac altceva decît să îndeplinesc voinţa lui...
DR. GALEN: ...pe care chiar dumneavoastră aţi trezit-o.
MAREŞALUL: Aşa e. Am trezit în poporul meu voinţa de a trăi. Dumneata crezi că pacea este preferabilă războiului. Eu cred că un război victorios este mai bun decît pacea. Şi nu pot admite ca poporul să fie lipsit de victoria lui.
DR. GALEN: Nici de morţii lui, nu-i aşa?
MAREŞALUL: Nici de morţii lui. Omule, tocmai sîngele celor

căzuţi în război face dintr-un petec de pămînt o patrie. Numai războiul face din oameni un popor şi din bărbaţi eroi...

DR. GALEN: Şi morţi. Ştiţi, în timpul războiului, eu am văzut mai mulţi morţi...

MAREŞALUL: Asta ţine de profesia dumitale, doctore. Eu, în profesia mea, am văzut mai mulţi eroi.

DR. GALEN: Da, eroii au venit mai pe urmă, excelenţă. Noi, în tranşee, n-am fost atît de curajoşi.

MAREŞALUL: Pentru ce fapte ai fost decorat dumneata? DR. GALEN: Numai pentru că am pansat nişte răniţi.

MAREŞALUL: Ştiu, dar aceasta s-a întîmplat pe cîmpul de luptă, în tranşee. Asta nu înseamnă eroism?

DR. GALEN: Nu, vă rog. Asta era numai o datorie... a medicului, nu-i aşa? Nu puteam face altfel.

MAREŞALUL: Ia ascultă, ce-i cu pacea asta a dumitale? De ce, cu ce drept întreprinzi această acţiune? Spune-mi, ai vreo... însărcinare?

DR. GALEN: NU înţeleg, ce vreţi să spuneţi.

MAREŞALUL *(cu voce scăzută):^* Omule, ai vreo misiune înaltă?

DR. GALEN: NU, de loc. Doar ca simplu om... nu-i aşa?

MAREŞALUL: Atunci, n-ai voie să acţionezi astfel, doctore. Omul trebuie să aibă o misiune înaltă... trebuie să fie o voinţă superioară, care să ne conducă...

DR. GALEN: Voinţa cui?...

MAREŞALUL: AJlui Dumnezeu. Pe mine m-a desemnat providenţa, altfel n-ar fi posibil să conduc...

DR. GALEN: Aşadar... trebuie să purtaţi acest război?

MAREŞALUL: Da. în numele poporului.

DR. GALEN: Ai cărui fii vor cădea în luptă...

MAREŞALUL: ...şi vor cîştiga victoria. în numele poporului...

DR. GALEN: ...din mijlocul căruia atîţia taţi şi mame se vor prăpădi din cauza leprei...

MAREŞALUL *(se ridică în picioare):* Ăştia nu mă interesează atît de mult, doctore. Ăştia nu vor mai fi niciodată soldaţi. Mă mir că nu am dat încă ordin să fii arestat.

DR. GALEN *(se ridică în picioare):* Excelenţă, dispuneţi.

MAREŞALUL: Ai să-l vindeci pe baronul Krîig. Patria are nevoie de el.

DR. GALEN: Dacă-i aşa, atunci... domnul baron să vină la mine, nu-i aşa...

MAREŞALUL: ...şi să accepte condiţia dumitale imposibilă, nu?

DR. GALEN: Da, excelenţă. Numai dacă va îndeplini această...

condiţie imposibilă.
MAREŞALUL: Aşadar, stărui în ideea aceasta? Atunci nu-mi rămîne decît... *(Se îndreaptă spre masă. în aceeaşi clipă sună telefonul. Mareşalul ridică receptorul.)* Da, chiar el... Cum? Da, ascult... Şi este... Cînd s-a întîmplat asta? Da. Mulţumesc. *(Pune receptorul la loc. Cu vocea răguşită.)* Poţi pleca. Slavă Domnului, acum cinci minute... baronul Kriig s-a împuşcat.

CORTINA

ACTUL AL TREILEA

MAREŞALUL

Tabloul î n t î i

La Mareşal

MAREŞALUL: Adică, în linii mari...

MINISTRUL PROPAGANDEI: ...peste tot creşte agitaţia împotriva războiului. Mai cu seamă presa engleză... Englezilor le-a fost întotdeauna teamă de boală. Guvernul a primit o petiţie cu mai multe milioane de semnături... MAREŞALUL: Bine. îşi subminează singuri ţara. Continuaţi. MINISTRUL: De data aceasta, din păcate, şi cercurile cele mai înalte pledează pentru pace; pînă şi regele...

MAREŞALUL: **Ştiu.**

MINISTRUL: Majestatea-sa se teme îngrozitor de boala albă. O mătuşă de-a dumisale a fost atinsă de această boală... Se spune că regele pregăteşte un apel către guvernele din lumea întreagă, ca să participe la o conferinţă pentru o pace perpetuă...

MAREŞALUL: Asta ar fi neplăcut. Nu s-ar putea interveni în prealabil?

MINISTRUL: Lucrurile au mers prea departe. Pe scurt, opinia publică din întreaga lume se va împotrivi cu înverşunare oricărui război. Aceasta se datorează fricii de lepră, excelenţă. Oamenii resping orice politică, vor numai medicamentul, numai salvarea. Am primit informaţii că şi la noi se vorbeşte destul... Trebuie s-o spunem, oamenii sînt de-a dreptul împotriva războiului... Sănătatea este preferabilă laurilor...

MAREŞALUL: Laşii Tocmai acum, cînd sîntem atît de bine pregătiţi. Greu întîlneşti o conjunctură ca aceasta! Nici o dată la o sută de ani. Ascultaţi-mă, îmi puteţi garanta că această... atmosferă poate fi reprimată la noi?

MINISTRUL: Excelenţă, eu nu pot garanta multă vreme. Tineretul este plin de elan şi vă va urma în foc, dar printre oamenii mai vîrstnici îşi face loc descurajarea şi teama...

MAREŞALUL: Eu am mai multă nevoie de cei tineri.

MINISTRUL: Se înţelege, dar din punct de vedere economic,

cei bătrîni sînt mai puternici. Pe lîngă aceasta, ei mai deţin încă posturile de conducere şi instituţiile superioare sînt în mîna lor... în caz de război, s-ar putea întîmplă ca ici, colo să scîrţîie cîte ceva. Este absolut necesar ca spiritele să se liniştească.

MAREŞALUL: Cum?

MINISTRUL: Medicul acela ar trebui constrîns să pună la dispoziţia publicului medicamentul lui.

MAREŞALUL:’ Omule, nici dacă-l puneţi pe scaunul de tortură, nu obţineţi nimic. Totul e în zadar. Eu îl cunosc.

MINISTRUL: Avem mijloacele noastre speciale, bine verificate, ca să-i constrîngem pe oameni...

MAREŞALUL: ...numai că aceste mijloace se termină de obicei cu moartea. Nu, mulţumesc. în cazul nostru, aceasta n-ar face o impresie bună.

MINISTRUL: Atunci, nu ar rămîne altceva de făcut decît... să permitem... acest apel pentru pace... măcar temporar...

MAREŞALUL: ...şi să pierdem o situaţie atît de favorabilă! Excludeţi această idee.

MINISTRUL: Sau, să atacăm atît de rapid, încît frontul păcii să nu ia fiinţă. Aceasta înseamnă...

MAREŞALUL: ...să’atacăm imediat. Şi să atacăm în punctul cel mai slab. în ceea ce priveşte motivele pentru o intervenţie armată...

MINISTRUL: ..’.le avem pregătite de multă vreme. Conspiraţii împotriva statului nostru, provocări sistematice şi aşa mai departe. La momentul oportun se săvîrşeşte un atentat politic de mai mică importanţă... apoi e de ajuns ordonarea arestărilor pe scară întinsă, şi un semnal pentru presă. Astfel vor avea loc demonstraţii spontane pentru război... Eu vă garantez entuziasmul patriotic... pînă nu va fi prea tîrziu.

MAREŞALUL: Vă mulţumesc. Ştiam că mă pot bizui pe dumneavoastră... în sfîrşit! Dumnezeule, în sfîrşit, voi conduce poporul meu spre glorie!

CORTINA

Tabloul al doilea

înainte de ridicarea cortinei se aud marşuri militare, trompete şi bătaia tobelor, care se pierd în larma entuziastă şi crescîndă a maselor. Cortina se ridică. Biroul Mareşalului. Pe balconul deschis, Mareşalul vorbeşte maselor. în birou se află fiica Mareşalului şi tînărul baron Kriig, în uniformă militară.

MAREŞALUL *(către mase):* ...în acest moment, cînd avioanele noastre argintii împrăştie prăpădul deasupra oraşelor duşmanilor noştri asasini... *(Strigăte entuziaste)...* vreau să mă justific în faţa poporului meu pentru acest pas grav. *(„Trăiască Mareşalul! Slavă Mareşalului!“)* Da, am pornit

războiul şi l-am pornit fără declaraţie de război. Am făcut pasul acesta ca să cruţ viaţa miilor de copii, care în momentul de faţă cîştigă prima lor victorie, înainte ca inamicul să se fi putut dezmetici din spaima lui. Vă cer acum consimţămîntul... *(Strigăte frenetice: „Da! Da! Sîntem de acord! Trăiască Mareşalul!“)* Am declanşat lupta fără tratative înjositoare cu acest stat mizerabil, care credea că îi este îngăduit să; provoace şi să jignească nepedepsit poporul nostru mare... *(Strigătul indignat al maselor)...* subminîndu-i ordinea şi siguranţa prin bandiţii săi plătiţi. *(Răcnetul maselor: „Să-i omorîm! Pe ei! Trădători! La spînzurătoare cu ei!“)* Linişte. Cu strigăte nu ne vom lecui de pacostea asta! Ne-a rămas o singură cale: să distrugem printr-o expediţie represivă acest micuţ, dar supărător stat, care a periclitat sistematic pacea noastră, să distrugem acest popor mic şi inferior care nu are nici dreptul la viaţă, să-l nimicim, fără să ne pese de cei ce-l vor apăra... Şi acum, celelalte puteri să-şi dea cărţile pe faţă! Eu declar că nu ne e frică de nimeni! *(Strigăte puternice: „Nu ne e teamă! Trăiască Mareşalul! Trăiască războiul!“)* Ştiam că mă veţi urma. Pentru onoarea noastră am trimis admirabila mea armată la luptă. Declar, de asemeni, în numele vostru, în faţa întregii lumi că noi nu doream acest război, dar că îl vom cîştiga. îl vom cîştiga prin voinţa celui-de-sus... îl vom cîştiga! *(îşi loveşte pieptul cu pumnii).* Pentru că dreptatea e de partea noastră. De partea noastră... *(Cu voce maiscăzută).* De partea... noastră... *(Strigăte puternice: „Dreptatea este de partea noastră! Trăiască războiul! Trăiască Mareşalul!“) (se retrage, împleticindu-se, de pe balcon, îşi loveşte pieptul cu pumnii):* Dreptatea e de partea noastră... Dreptatea e de partea noastră... Dreptatea... Eu...

KRÜG *(se apropie în fugă de el):* Ce aveţi, excelenţă? FIICA: Ce ai?

MAREŞALUL: Lăsaţi-mă... Plecaţi... *(îşi loveşte pieptul cu pumnii).* Dreptatea e de partea noastră... Ce-i asta? *(îşi descheie haina şi îşi pune mîna pe piept).* Dreptatea... e de partea... *(îşi sfîşie cămaşa).* Ia uitaţi-vă aici...

KRÜG: Daţi-mi voie!

(Kriig şi fata se apleacă deasupra pieptului Mareşalului.)

MAREŞALUL: Nu simt nimic aici... Parcă este din marmoră...

FIICA *(speriată):* Dar nu-i nimic, tată... N-ai nimic acolo, nici nu te mai uita...

MAREŞALUL: Lasă-mă... *(îşi pipăie pieptul)...* Nu simt nimic... absolut insensibil...

FIICA: Tată, nu-i nimic... ai să vezi!

(De afară creşte chemarea: „Mareşalul! Mareşalul! Mareşalul!“)

MAREŞALUL: Ştiu bine ce este. Du-te fetiţo, du-te... lasă-mă...

(Chemarea de afară: „Mareşalul! Vrem pe Mareşal!“)

Da. Vin imediat. *(îşi încheie haina).* Copii, vă rog, plecaţi de aici. N-are nici un rost să mai... Asta nu mai e pentru voi. *(„Mareşalul! Vrem pe Mareşal!“)* Vin imediat. *(Iese pe balcon, se îndreaptă, cu mîna ridicată pentru salut).*

(Strigăte puternice: „Trăiască Mareşalul! Slavă Mareşalului! Trăiască războiul!“)

FIICA *(izbucneşte în hohote de plins).*

KRUG: Asta nu se poate! Ascultă, draga mea...

FIICA: Paul... dacă tata...

KRUG: Ştiu, dar acuma nu-i voie să plîngi. *(Se duce la telefon, caută febril în cartea de telefon, formează un număr).* Alo... Consilierul aulic Sigelius? Aici Krîig. Veniţi imediat aci, la palatul Mareşalului... Da, la Mareşal personal... Da, pata albă. *(Pune receptorul laloc).* Te rog, Aneta, nu plînge!

(Se aude de afară chemarea: „Trăiască Mareşalul! Trăiască războiul! Trăiască armata! Slavă Mareşalului!“)

MAREŞALUL *(venind de pe balcon):* Totuşi, oamenii mă iubesc... Este o zi măreaţă. Nu, nu mai plînge, micuţo!

KRUG: Excelenţă, mi-am permis să-l chem pe consilierul aulic Sigelius...

MAREŞALUL: Da, Paul. Ca să fiu bolnav conform prescripţiilor ştiinţifice, nu e aşa? *(Face semn cu mina).* N-a sosit încă... nici o veste... despre avioanele noastre? *(De afară se aud cîntece şi muzică militară).* Auziţi cum aclamă... în sfîrşit, am reuşit să fac din ei un popor. *(Se pipăie sub haină).* Ciudat lucru... E rece ca marmura. Ca şi cum n-aş mai fi eu... *(De afară: „Mareşalul! Mareşalul! Mareşalul!“)* Vin îndată... vin îndată...

(înaintează nesigur, clătinîndu-se, spre balcon.)

KRUG: Permiteţi-mi, excelenţă! *(Aleargă spre balcon şi face cu mina un semn, ca să se liniştească mulţimea de oameni).* Excelenţa-sa, domnul Mareşal, vă mulţumeşte. Acum trebuie să lucreze.

(„Trăiască Mareşalul! Trăiască războiul! Slavă Mareşalului!“)

MAREŞALUL: E un băiat bun... Bătrînul Krîig îmi era foarte drag. *(Se aşază pe scaun).* Bietul baron Krîig! Săracul... săracul de el...

KRtÎG: *(se înapoiază de pe balcon):* Te rog, Aneta...

(Arată, spre ferestre. Amîndoi lasă în jos perdelele grele şi aprind lampa de pe masă. în birou s-a făcut semiîntuneric şi linişte; de afară se aud înăbuşit cîntece şi marşuri.)

MAREŞALUL: Foarte bine. Cel puţin acum camera asta arată ca a unui bolnav.

FIICA *(se aşază la picioarele lui):* Tu n-ai să fii bolnav. Au să vină medicii cei mai vestiţi din lume şi au să te vindece. Acum trebuie să te culci, tată...
MAREŞALUL: Nu, mie nu mi-e îngăduit să fiu bolnav. Eu trebuie să conduc războiul, fetiţo! Ai să vezi că nici n-am să mă mai gîndesc la asta... Numai acum, cînd sînt cu voi... mă odihnesc puţin. Zgomotul ăsta e de vină. Ştii, omul se simte mai bine, cînd poate să se retragă în întuneric... şi să ţină pe cineva de mînă. Dar asta va trece, o să vedeţi, eu trebuie să fac acest război... Numai de-ar veni primele ştiri! Auziţi cum cîntă oamenii afară? Parcă ar veni... de pe un alt tărîm...
KRUG: Dacă vă deranjează zgomotul, excelenţă...
MAREŞALUL: Nu, lăsaţi-i. Acum pretutindeni fîlfîie steagurile... Ar trebui să ies în oraş... să mă arăt... şi să spun tuturor că dreptatea este de partea noastră, a noastră... a noastră...
(îşi loveşte pieptul.)
FIICA: Nu, tată, nu! Nu mai trebuie să te gîndeşti la asta!
MAREŞALUL: Nu, n-am voie, fetiţo! O să vezi tu, cînd voi merge în fruntea soldaţilor, ca învingător... Tu nu m-ai văzut în ultimul război, în fruntea soldaţilor noştri pe care-i conduceam spre casă. Erai încă prea micuţă, ştii? Dar acum ai să mă vezi... Aşteaptă să vezi cum ai să te bucuri! Paul, războiul este un lucru minunat ! Pentru noi bărbaţii este lucrul cel mai de seamă! Să ataci aripa dreaptă! Apoi încercuirea! Să arunci acolo zece corpuri de armată...
AGHIOTANTUL *(apare în uşă): A* sosit domnul consilier aulic Sigelius. Să-l poftesc aici?
MAREŞALUL: De ce? Ce doreşte?
FIICA: Poftеşte-l... în dormitorul tatii.
AGHIOTANTUL: Am înţeles.
(Iese.)
MAREŞALUL: Ah, da, acum pricep. Cei mai buni medici din lume, nu e aşa? *(Se ridică în picioare).* Păcat. Cu voi mă simţeam mai bine.
FIICA *(il conducepină la uşă):* Tată, nu trebuie să-ţi fie frică.
MAREŞALUL: Ce spui? Mareşalul nu ştie ce-i frica, fetiţo. Mareşalul are misiunea lui.
(Iese.)
(Tăcere. Numai de afară se aude un marş militar.)
KRUG: Acum poţi să plîngi, Aneta! Acum ai voie!
FIICA: Ascultă-mă, Paul... Poate că are într-adevăr o misiune. Poate că într-adevăr lui nu i se poate întîmplă nimic.
KRUG: E o grozăvie, Aneta! într-o fază atît de înaintată... Doamne Isuse Cristoase, cum e posibil să nu fi ştiut nimic pînă acum?
FIICA: Dacă... dacă nu s-a gîndit de loc la el... Era atît de

sigur...
(Plînge în suspine, sprijinită de şemineu.)
KRÜG: Aneta, astă-seară mă prezint la regimentul meu.
FIICA: Doar tu nu trebuie...
KRÜG: în familia noastră datoria trebuie totdeauna împlinită. E o tradiţie prostească, înţelegi?
FIICA : Dar războiul ăsta nu poate dura prea mult 1 Tata spunea că în cîteva zile...
KRÜG: Se poate. Dar, în orice caz... cîtva timp, tu ai să rămîi singură aici. Trebuie să fii curajoasă, Aneta.
FIICA: Am să fiu.
AGHIOTANTUL *(intră):* Radiotelegrame, vă rog.
KRÜG: Puneţi-le pe biroul domnului Mareşal.
AGHIOTANTUL: Am înţeles!
(Depune telegramele pe masă şi pleacă.)
FIICA: Paul... ce să fac?
KRÜG: O clipă *(Se duce la birou şi cercetează telegramele).* lartă-mă, n-ar trebui să fac asta, dar... Este nemaipomenit. Un popor atît de mic...
FIICA: Ce fac ei?
KRÜG : Au început să se apere. Ca nişte hîrciogi. Am obţinut succese, dar atacul asupra capitalei n-a reuşit. Am pierdut acolo optzeci de avioane... Tancurile au întîl- nit la graniţă o rezistenţă puternică...
FIICA: Situaţia e deci proastă?
KRÜG: în orice caz pierdere de timp. între timp, pot primi ajutor, ştii? Mareşalul a calculat, se pare, că va fi de ajuns prima lovitură... Uite, aici, două mari puteri ne dau ultimatum ; au şi decretat mobilizarea. Doamne, dar repede mai merge! Trei, patru... cinci ultimatumuri deodată...
FIICA: Aşadar, de fapt... veşti proaste?
KRÜG: Cred că foarte proaste, Aneto.
FIICA: Trebuie să i le arătăm?
KRÜG: Trebuie. Fetiţo, să nu-ţi fie frică, Mareşalul este un om tare. Un astfel de om nu se lasă doborît de boală. O să vezi, cum se va apleca deasupra hărţii de război şi va uita totul... E un adevărat ostaş. Să-l pui în faţa gurilor de tun şi nici nu va clinti...
(În cabinetul de lucru, intră Mareşalul, clătinindu-se, îmbrăcat într-un halat larg deschis, care filfiie în juru-i.)
MAREŞALUL *(suspinînd):* Doamne Isuse... Cristoase... Isuse Cristoase... Isuse Cristoase, care ai fost răstignit!... FIICA: Tată!
KRÜG *(aleargă la el):* Excelenţă, veniţi-vă în fire...
(îl conduce spre fotoliu.)
MAREŞALUL: Plecaţi! Plecaţi de aici! O să-mi treacă... numaidecît... Doamne Dumnezeule, Isuse Cristoase... încă

şase săptămîni... Doar şase săptămîni a spus doctorul, şi apoi sfîrşitul... un sfîrşit ca ăsta... Cristoase! Cum este posibil ca omul să nu-şi dea seama mai înainte ! Abia cînd o vede pe trupul lui... Doamne, fie-ţi milă de mine!

KRÜG *(face senin Anelei, casă lase totul pe seama lui):* Excelenţă, au sosit ştirile de pe front.

MAREŞALUL: Ce zici? Acum, lăsaţi-mă, nu pot... Plecaţi cu toţii. Oameni buni, nu vă daţi seama...

KRÜG: Excelenţă, au sosit veşti proaste.

MAREŞALUL: Ce-ai spus? Dă-mi-le 1 *(Ia telegramele şi le studiază în tăcere).* Asta... desigur... schimbă situaţia. *(Se ridică în picioare).* Cheamă-l pe... Nu, nu, nu chema pe nimeni. Voi da ordinele în scris.

(Se aşază la birou.)

KRÜG *(se postează lîngă el. Fiica stă nemişcată şi se roagă. De afară se aud cîntece).*

MAREŞALUL *(scrie în grabă):* Să se mobilizeze contingentele următoare.

KRÜG *(ia de la el foaia):* Da, excelenţă.

MAREŞALUL *(scrie pînă cînd i se rupe creionul. Krüg ii dă un alt creion):* Dispoziţie către aviaţie.

KRÜG *(luind foaia de la el):* Da, domnule Mareşal.

MAREŞALUL: Iar aici... *(Şterge ceva înfrigurat.)* Nu, asta nu se poate. *(Rupe fila din bloc, o mototoleşte şi o aruncă la coş.)* Trebuie făcut altfel... *(Scrie şi iarăşi se opreşte.)* Nu. O clipă doar.

(Îşi sprijină capul pe masă.)

KRÜG *(se uită neputincios la Aneta).*

MAREŞALUL:... Dumnezeule, fie-ţi milă ! Dumnezeule, fie-ţi milă!

KRÜG: Excelenţă, aştept ordinele dumneavoastră.

MAREŞALUL *(ridică capul):* Da, imediat. *(Se ridică în picioare şi merge, clătinîndu-se, spre centrul scenei.)* Ordon deci... Aneto, mîine, miine pornesc chiar eu în fruntea armatei la atac. Chiar eu voi comanda toate operaţiunile... Aceasta e misiunea mea, pricepi? Şi cînd vom învinge... voi merge călare în fruntea sol- daţilor... *(De afară se aude un marş militar.)* printre mormane de ruine. Ştii, se va spune... acolo a fost odată o capitală. Şi eu voi călări, carnea se va fi desprins de mult de pe trupul meu... numai ochii îmi vor rămîne, dar voi călări mai departe în fruntea soldaţi- lor, un schelet pe un cal alb... Şi oamenii vor striga: „Trăiască Mareşalul! Trăiască excelenţa-sa Stîrvul!“ FIICA *(izbucneşte în hohote de plîns, acoperindu-şi faţa cu mîinile).*

KRÜG: Nu trebuie să vorbiţi aşa, domnule Mareşal!

MAREŞALUL: Ai dreptate, Paul... Să nu vă temeţi, asta nu se va întîmpla. Ştiu ce am de făcut. Mîine... mîine pornesc în

fruntea soldaţilor. Dar nu la Marele Stat Major... Acolo... Generalii mei n-ar putea să-mi suporte duhoarea. Dar în fruntea atacului... cu sabia în mînă... Băieţi, urmaţi-mă, urmaţi-mă pe mine! Iar dacă voi cădea, Paule... de fapt eu trebuie să cad. Atunci cel puţin soldaţii vor răzbuna moartea Mareşalului lor. Se vor bate ca nişte diavoli... Băieţi, înainte! La baionetă! Ura, băieţi, arătaţi ce puteţi! *(Se loveşte, în piept.)* Victoria e a noastră! Anoastră... A noastră. *(îşi pipăie pieptul.)* Eu... Aneto! Aneta, mi-e teamă...

FIICA *(se duce spre el, hotărîtă, maternă):* N-ai voie, tată. Aşază-te aci şi nu te gîndi la nimic, ai înţeles?

(îl aşază în fotoliu.)

MAREŞALUL: Da. Nu trebuie să mă gîndesc fiindcă... fiindcă, ştii... eu am văzut clinica aceea. Un bărbat a vrut să se ridice în picioare, să mă salute... şi atunci i-a... i-a căzut, uite-aşa, o bucată... Doamne Isuse Cristoase! Isuse Cristoase! Oare nu există nici o îndurare?

KRÜG *(schimbă o privire cu Aneta, dă din cap şi se duce la telefon. Caută în cartea de telefon).*

FIICA *(dezmierdînd capul Mareşalului):* Acuma nu te mai gîndi la asta, tăticule. N-o să te părăsim. O să te faci iarăşi sănătos. Lasă asta pe seama noastră... Trebuie să té vindeci, trebuie, pur şi simplu, trebuie! Spune şi tu că vrei să te faci sănătos...

MAREŞALUL: Eu vreau... Ştii, trebuie să cîştig acest război. Dacă aş mai putea trăi jumătate de an! Dumnezeule, doar un an; pentru acest război.

KRÜG *(a format numărul de telefon):* Alo... doctorul Galén?... Aci vorbeşte Krüg. Doctore, trebuie să veniţi la Mareşal... Da, este... foarte grav bolnav. Numai dumneavoastră puteţi... Da, înţeleg. Condiţia dumneavoastră este să încheie pacea. Da, o să-i comunic. Vă rog, aşteptaţi puţin la telefon. *(Acoperă cu palma mâinii pîlnia telefonului.)*

MAREŞALUL *(sare în picioare):* Nu! Nu! Nu vreau pace! Eu trebuie să-mi duc războiul. Acum nu mă mai pot retrage... Asta ar fi o înjosire. Ai înnebunit, Paul! Noi trebuie să cîştigăm acest război. Dreptatea este cu noi...

KRtÎG: Nu-i cu noi, domnule Mareşal!

MAREŞALUL: Eu ştiu, tinere, că nu-i cu noi, dar vreau ca poporul meu să învingă. Nu e vorba de mine, omule, ci numai el... în numele poporului... Pune receptorul la loc, Paul, pune-l la loc; eu pot!... să mor pentru poporul meu.

KRtÎG *(întinde telefonul Anetei):* Puteţi, domnule, dar ce va fi după aceea?

MAREŞALUL: După moartea mea? Băiatule, la asta trebuie să vă gîndiţi... sînt şi eu muritor, nu-i aşa?

KRtÎG: Dar dumneavoastră nu vă gîndiţi la asta, domnule

Mareşal? Nimeni nu vă poate înlocui... în plin război. Dumneavoastră sînteţi singurul conducător. Fără dumneavoastră vom pierde războiul. Fără dumneavoastră va fi haos. Să ne ferească Domnul de ceea ce s-ar putea întîmplă după ce dumneavoastră...

MAREŞALUL: Ai dreptate, Paul, eu... nu pot să dispar în plin război. Trebuie să-l cîştig mai întîi.

KRtÎG: Războiul acesta nu se va termina în şase săptămîni, domnule Mareşal.

MAREŞALUL: Desigur, în şase săptămîni... Dumnezeu n-ar fi trebuit să-mi facă una ca asta! Dumnezeu... n-ar trebui să admită asta... Doamne, ce să fac!

KRtÎG: Să împiedicaţi debandada, domnule Mareşal. Acum aceasta-i sarcina dumneavoastră... Aneta...

FIICA *(vorbeşte la telefon):* Doctore, alo! Eu sînt fiica'lui. Veniţi! Da, va accepta condiţia pusă de dumneavoastră. Nu, n-a spus-o încă, dar nu-i rămîne altceva de făcut. în acest caz, veniţi? Şi-l veţi salva? Atunci o să-i spun... *(Acoperă pîlnia telefonului.)* Tată, spune că dacă dumneata airostidoar un singur cuvînt...

MAREŞALUL: Nu. Pune-l la loc, Aneta. Eu... nupot. Am terminat.

KRtÎG *(calm):* Vă rog să mă iertaţi. Excelenţa-sa trebuie s-o facă.

MAREŞALUL: Ce trebuie să fac? Să chem la mine pe acest...

KRtÎG: Da.

MAREŞALUL: Şi după aceea, să propun, umilit, pace, aşa credeţi? Să rechem armata, nu-i aşa?

KRtÎG: Da.

MAREŞALUL: Şi să cer scuze... să accept şi pedeapsa...

KRtÎG: Da.

MAREŞALUL: Să umilesc atît de grozav, atît de absurd poporul meu...

KRtÎG: Da, domnule.

MAREŞALUL: Şi apoi să plec totuşi, să demisionez din funcţia mea, dezonorat...

KRtÎG: Da. Să plecaţi, însă în plină pace, domnule.

MAREŞALUL: Nu! Mă auziţi? Nu! Asta s-o facă altcineva. Sînt destui aceia care mi s-au împotrivit. S-o facă ei acum... Eu voi demisiona, desigur, şi altcineva să propună această pace înjositoare...

KRtÎG: Altcineva nu poate face lucrul acesta, excelenţă.

MAREŞALUL: De ce?

KRUG: Asta ar însemna război civil. Numai dumneavoastră puteţi ordona armatei să se retragă...

MAREŞALUL: Atunci să piară un popor, care nu ştie să se cîrmuiască! Să mă lase să plec... să se sfătuiască ei singuri, fără mine...

KRUG: NU i-aţi învăţat acest lucru, excelenţă!

MAREŞALUL:... Atunci, nu mai rămîne decît ultima soluţie ostăşească.
(Se îndreaptă spre uşă.)
KRtÎG *(isepostează în drum):* N-o să faceţi asta, domnule...
MAREŞALUL: Cum? N-am eu oare dreptul să dispun de viaţa mea?
KRUG: Nu-l aveţi, excelenţă. Pînă cînd nu terminaţi războiul.
MAREŞALUL: Poate că ai dreptate, tinere... Aneta, el e un băiat bun, dar raţionează prea mult. Nu va reuşi niciodată să facă un act măreţ.
FIICA *(ii întinde receptorul)*;JHai, tăticule!...
MAREŞALUL *(respinge receptorul):* Nu, fetiţo dragă. Nu vreau. Nu pot. Nu mai am pentru ce trăi...
FIICA: Te rog, tată! Te rog în numele tuturor leproşilor.
MAREŞALUL: în numele tuturor... Ai dreptate, Aneta. Mai sînt aci şi alţii... Aici sîntem noi, noi, leproşii! Milioane de leproşi în lumea întreagă... Adevărat, eu trebuie să mă duc cu ei. Priveşte, Universule, priveşte, aci se află Mareşalul celor leproşi... Şi nu mai este în fruntea armatelor, ci în fruntea cărnii omeneşti bolnave, de pretutindeni... Faceţi loc, faceţi loc, acuma pornim noi... Dreptatea este departea noastră, de partea leproşilor, noi nu vrem altceva decît îndurare... Aneta, dă-mi receptorul! *(Ia receptorul.)* Alo, doctore... Da, chiar el... Da... da... V-am şi spus că da! Bine. Vă mulţumesc. *(Pune receptorul la loc.)* Aşa, am terminat cu asta. Va fi aci peste cîteva minute.
FIICA: Slavă Domnului! *(Plînge de bucurie.)* îmi pare atît de bine, tată... atît de bine, Paul...
MAREŞALUL *(mîngîindu-i părul):* Ei, lasă... Nu ţi-e încă scîrbă de mine? Ştii... cînd va fi pace... vom pleca. FIICA: Cînd vei fi sănătos.
MAREŞALUL: Da, cînd vom fi toţi sănătoşi. Şi după ce voi pune totul în ordine, nu? Nu va fi uşor, Paul... Numai de-ar veni doctorul mai repede. Trebuie să oprim ofensiva... şi să comunicăm tuturor guvernelor... *(Ia de pe masă ordinele sale şi le rupe în bucăţi.)* Păcat, ar fi putut să fie un război frumos, măreţ.
FIICA: Ei vezi, tată, poate că niciodată nu va mai fi război ! Dacă tu desfiinţezi cea mai mare armată din lume...
MAREŞALUL: Da, fetiţo, era o armată frumoasă, fetiţo... Nici nu-ţi poţi închipui ce armată strălucitoare era. Timp de douăzeci de ani am creat-o...
KRÜG: Veţi crea pacea, domnule. Spuneţi oamenilor că Dumnezeu v-a inspirat...
MAREŞALUL: Dumnezeu... Dacă aş şti sigur că Dumnezeu vrea asta. Paul, nu crezi că şi pacea poate fi o misiune?
KRÜG: Da, domnule. Ar fi ceva măreţ.
MAREŞALUL: Muncă pentru vreme îndelungată, ştiu. Doar

cunosc diplomaţii, băiatule. Dar dacă aş mai trăi eu vreo cîţiva ani... Omul rezistă mult, dacă are o misiune. Pacea... Dumnezeu vrea să realizez pacea. Aneta, repetă cuvintele astea... ca să-mi dau seama cum sună.

FIICA: Dumnezeu vrea să realizezi pacea, tată.

MAREŞALUL: Adevărat, nu sună rău... Asta ar fi o misiune măreaţă, nu-i aşa, Aneta? Chiar numai faptul că în lume n-ar mai exista boala albă şi tot ar fi o victorie nemaipomenită, ce zici? Să realizezi pacea: în cazul acesta, poporul nostru ar fi primul între popoare. Desigur, va fi o muncă de lungă durată, dar dacă voi trăi... Numai să ştiu că am o misiune din partea lui Dumnezeu!... Da unde-i doctorul ăsta, Aneta? Unde-i doctorul ăsta?

CORTINA

Tabloul al treilea

Strada

Mulţime de oameni cu steaguri. Cîntece. Din cînd în cînd strigăte: „Trăiască Mareşalul! Trăiască războiul! Slavă Mareşalului1“

FIUL *(din primul act):* Acum, toţi deodată: „Trăiască războiul 1“

MULŢIMEA: Trăiască războiul!

FIUL: Cu Mareşalul în frunte!

MULŢIMEA: Cu Mareşalul în frunte!

FIUL: Trăiască Mareşalul!

MULŢIMEA: Mareşalul! Mareşalul!

(Se aude claxonul unui automobil, care nu poate pătrunde prin mulţimea de oameni.)

DR. GALEN *(iese cu trusa în mînă): O* iau pe jos... Daţi-mi voie, vă rog,vă rog,¡lăsaţi-mă... sînt aşteptat de cineva.FIUL: Cetăţene, strigă şi tu: „Trăiască războiul! Trăiască Mareşalul!“

DR. GALEN: Nu! Războiul nu. Nu trebuie să fie nici un război. Ascultaţi-mă, nu, nu trebuie să fie război!

VOCI: Ce-ai spus? Trădătorul! Laşul! Pe el!

DR, GALEN: Trebuie să fie pace. Lăsaţi-mă. Mă duc la Mareşal.., .. .

VOCI: L-ai jignit pe Mareşal! Să-l spînzurăm! Ucideţi-1!

(Mulţimea de oameni îndonjoară gălăgioasă' pe doctorul Galen. Larmă nebunească.)

(Mulţimea se împrăştie. Pe jos zace doctorul Galen şi trusa

FIUL *(îi dă cu piciorul):* Scoală-te, bestie! Ia seama să nu te mai văd, sau...

UNUL DIN MULŢIME *(îngenunchează Ungă cel ce zace întins la pămînt):* Stai, cetăţene. A murit.

FIUL: Nici o pagubă. Un trădător mai puţin. Slavă Mareşalului!

MULŢIMEA DE OAMENI: Trăiască Mareşalul! Mareşalul! Ma-re-şalul!

FIUL *(deschide trusa):* Uite, era medic! *(Sparge sticluţele cu medicamente şi le calcă în picioare.)* Aşa! Trăiască războiul! Trăiască Mareşalul!

MULŢIMEA DE OAMENI *(înaintează mai departe):* Mareşalul ! Mareşalul! Trăiască Mareşalul!

ti [1] - CORTINA

nil.! J

Mama

Piesă în trei acte

în româneşte de:

Tudor Muşatescu şi *Paul B. Marian*

Personajele

MAMA

TATĂL

ONDRA JIRI K0RNEL PETR

TONI BĂTRÎNUL DOMN **o** VOCE BĂRBĂTEASCĂ **(la radio) o** VOCE DE FEMEIE **(la radio)**

ACTUL ÎNTÎI

Camera „tatălui“, cu ferestrele larg deschise. în faţă, fotografia tatălui, în uniformă de ofiţer; ceva mai încolo sînt atîrnate săbii, spade, pistoale şi puşti, ciubucuri, relicve, din expediţii coloniale, ca: suliţi şi scuturi, arcuri, săgeţi şi iatagane, coarne de cerb, cranii de antilopă şi alte trofee de vînătoare. Ceilalţi pereţi sînt ocupaţi de bibliotecă, de un dulap sculptat, un rastel cu un şir de puşti lustruite, de ţesături orientale, hărţi şi piei de animale. în general, încăperea este plină de tot felul de vechituri: un birou masiv, pe care se află dicţionare, un glob, pipe, un *presse-papier* făcut dintr-un şrapnel, vase mici pentru tutun şi alte nimicuri asemănătoare, o canapea cu perne turceşti, jilţuri şi taburete roase, o mesuţă arabă cu tablă de şah, o mesuţă pe care se află un gramofon de călătorie; pe dulapuri, şepci şi căşti militare şi, peste tot, obiecte exotice, măşti de negri şi tot ceea ce se aducea, acum 20—30 de ani, din voiajuri şi din colonii, drept amintire. La prima vedere, totul pare foarte învechit şi demodat, semănînd mai degrabă cu un muzeu de familie, decît cu o cameră de locuit. Toni stă pe canapea, cu genunchii la gură. Pe genunchi ţine o carte mare drept „masă“ şi scrie ceva pe o foaie de hîrtie. Apoi citeşte în şoaptă ce-a scris şi bate tactul cu mîna; dă din cap, şterge ceva şi scandează, încet, mai departe.

PETR *(intră fluierind):* **A, Toni! Ce faci?**

(Se îndreaptă, distrat, spre birou şi învîrteşte globul, fluierind un cîntec.)

TONI: Ce zici?PETR: Scrii versuri?
TONI: Da de unde! *(Ascunde hîrtia în carte.)* Şi ce te priveşte pe tine?
PETR *(se uită la Toni cu mîinile în buzunare, fluierînd):* Nici nu mă interesează! Arată-mi-le, totuşi, şi mie.
TONI *(se preface că citeşte):* Nici nu merită să-ţi arăt.
PETR: Hm! *(îl apucă pe Toni de păr.)* Atunci, păstrează-le pentru tine, măi... *(Se îndreaptă spre birou şi îşi umple pipa, cu tutun, dintr-un vas mic.)* De altceva, mai bun, nici nu eşti în stare?
(Deschide sertarul.)
TONI; Şi tu la ce eşti bun?
PETR: Să trîndăvesc, Toni! *(Scoate din sertar o carte veche şi o răsfoieşte.)* Trîndăvesc, şi o fac de-a dreptul cu pasiune. Ştii, vremea mea n-a sosit încă. *(Se duce spre mesuţa pe care se află tabla de şah.)* Uite, tata a încercat — cîndva — să rezolve problema asta de şah... Dar n-a terminat-o. Ar trebui să încerc şi eu odată.
(Aşază pe tabla de şah un pumn de figuri negre şi albe şi compară poziţia lor cu cartea, fluierînd încet.)
TONI *(ezitind):* Ascultă, Petr, nu ştii nimic?
PETR *(distrat):* Ce anume?
TONI: Despre Jirka al nostru.
PETR: Ce să ştiu?
TONI: Nu încearcă, azi, să stabilească... un record?
PETR: Ce te face să crezi asta?
TONI: Fiindcă mi-a spus aseară: „Toni, mîine, să ţii pumnii strînşi, că vreau să încerc ceva. Cam pe la ora trei“, zicea.
PETR: Pe la trei? *(Se uită la ceas.)* Păi,asta înseamnă peste cîteva minute. Nouă nu ne-a pomenit nimic. *(Aşază mai departe figurile şi fluieră încet.)* Poate că n-a vrut să ştie mama. Mamei îi e mereu teamă cînd Jirka o ia din loc... Aşa că să nu pomeneşti nimic în faţa ei despre asta! *(Se uită în carte şi pe tabla de şah.)* d5.d5. Tata a notat, ca primă mişcare, d5, dar — mie — nu mi se pare, tocmai... ştii la ce mă gîndesc de multe ori, Toni? Mult trebuie să se mai fi plictisit, uneori, tata, în coloniile alea, ca să-şi omoare timpul cu dezlegarea problemelor de şah.
TONI: Şi tu te plictiseşti?
PETR: Teribil! Nu cred c-a mai existat, vreodată, un secol atît de tîmpit ca ăsta! *(Se întoarce.)* Hai! Nu mai face atîtea fasoane şi arată-mi versurile.
TONI: Nu ţi le-arăt. Mai întîi, că nu sînt gata.
PETR *(se duce spre el):* Ei, haide, nu mai face nazuri!
TONI *(scoate foaia de hîrtie scrisă):* Dacă nu sînt reuşite, o să rîzi de mine!
PETR *(îi ia foaia de hîrtie din mînă):* Mă uit numai să văd dacă n-ai făcut greşeli de ortografie.

(Citeşte poezia încet şi cu atenţie.) (Intră Kornel cu o puşcă în mînă.)
KORNEL: Aici eraţi? *(Apasă cocoşul puştii care ţăcăne.)* Rabla! A trebuit s-o demontez toată, dar acum merge strună, de ţi-e mai mare dragul. *(Aşază puşca în castel.)* Ar trebui s-o încercăm, Petr. Ei, ce faceţi, băieţi?
(Ia o altă puşcă şi îi încearcă cocoşul.)
TONI *(se uită cu încordare la Petr):* Ia, mai nimic.
PETR: Toni, în versul ăsta ai două silabe în plus.
TONI: în care? Arată-mi!
PETR: Ăsta, care începe: „Tu, Frumoasă Necunoscută, totuşi vei veni!“
KORNEL *(suflă în cocoşul puştii):* Ia te uită, versuri! Ce, iar nu i-a reuşit rima lui Toni?
(Pune puşca pe masă şi scoate din sertar ulei şi cîlţi.)
PETR: Şi cine-i „Frumoasa asta Necunoscută“?
TONI *(sare şi vrea să-i smulgă foaia de hîrtie):* Dă-o încoa! Ştiu că am greşit. Dă-mi-o, s-o ard!
PETR: Te întreb serios, Toni! Nu fi prost! Şi vrei să ştii ceva? Întîmplător, versurile astea nu sînt chiar atît de proaste.
TONI: Eşti sigur?
PETR *(citeşte încet):* Te cred! Nu sună rău, parc-ar fi scrise de Ar ion[14].
TONI: Tu doar trebuie să-ţi dai seama mai bine cine-i... Necunoscuta aia...
PETR: Te gîndeşti la... moarte, Toni, nu?
(li dă înapoi foaia de hîrtie.)
TONI: Dacă ştii, de ce mă mai întrebi!
PETR: Nu-nţeleg însă de ce chemi tu, aşa, moartea? Un băieţandru ca tine!
KORNEL *(curăţă puşca pe birou):* Tocmai de aceea, omule, pentru că e încă un copil. Toni suferă de pesimism. „Frumoasa Necunoscută“!... Fugi, domnule, de-aici cu de-alde astea! Eu nu văd ce poate fi frumos în moarte, afară doar dacă...
PETR: ...dacă mori pentru un ideal, nu?
KORNEL: Exact! Vorbe de aur, Petricek! De pildă, pentru zdreanţă aceea neagră a voastră din vîrful prăjinii, nu? Moartea pe baricade!... Mai ieftin n-o lasă Petr al nostru. Bum!
TONI *(aproape cu lacrimi în glas):* Isprăviţi odată, c-o să vă certaţi iarăşi.
PETR *(se aşază la masa de şah):* Aş, n-o să ne certăm, copile! Nici prin gînd nu-mi trece. Cine ascultă ce spune fosila asta bătrînă, furioasă şi reacţionară! Ce să-i faci! S-a născut cu jumătate de ceas mai devreme decît mine. Ăsta-i pragul dintre generaţii, băiete. Numai că, roţile istoriei nu

14 Poet liric grec din secolul VII l.e.n.

se pot opri: apare o generaţie nouă, cu o jumătate de ceas mai tînără. *(Mişcă una din figuri pe tabla de şah.)* d5.d5. Da! Cred că nu merge aşa cum şi-a închipuit tata.

(Retrage figura.)

KORNEL: Nu mi-arăţi şi mie versurile, Toni?

TONI: Ar trebui mai întîi să le refac.

KORNEL *(îşi şterge degetele de cîlţi):* Lasă-le aşa cum sînt! Cu cît îndrepţi mai mult un lucru, cu atît iese mai rău.

TONI *(ii dă hîrtia):* Dar să nu rîzi de mine, Kornel.

PETR *(aplecat asupra tablei de şah):* Da de unde! Kornel nu rîde niciodată. Kornel cercetează doar, cu atenţie, dacă nu există cumva vreo tendinţă subversivă, vreun vers liber, să zicem.

TONI: Asta nu este în versuri libere!

PETR: Norocul tău, Toni. Altfel, Kornel te-ar fi declarat trădător de ţară şi bolşevic. Nu trebuie să fii un element destructiv, Toni. Lasă asta pe seama mea. Eu sînt capra rîioasă a familiei... Ce-ar fi să mut nebunul? *(Clatină din cap.)* Ba nu, nu mă las eu descoperit, pentru ca albul să mă nimerească drept în inimă. Mai aştept!... Tu, Frumoasă Necunoscută, o să vii totuşi...

TONI: Lasă-l pe Kornel să citească!

PETR: lartă-mă, eu gîndesc cu voce tare. Din cauza talentului mep oratoric.

KORNEL *(lasă hîrtia):* E o grozăvie!

TONI: E proastă?

KORNEL: E pur şi simplu revoltător! Din băiatul ăsta o să iasă un poet!... Dintr-o familie de ofiţeri atît de cumsecade!... Nu crezi, c-ar trebui să-i trag o mamă de bătaie?

TONI *(foarte fericit):* Îţi place cu adevărat?

KORNEL *(il trage prieteneşte de păr):* De, mai ai însă mult de învăţat, Toni. Şi să nu începi cu moartea, înţelegi? Asta nu e pentru tine, tu, comoara mamei! Se pot face poezii şi despre viaţă...

TONI: Crezi că merită să continui?

KORNEL *(începe din nou să-şi cureţe puşca):* Ştii doar foarte bine că în familia noastră fiecate face altceva. Eu cred că e un blestem!

PETR; Dar tu ştii că Jirka al nostru va încerca — probabil azi — să stabilească un record?

KORNEL *(se opreşte din citit):* Cine ţi-a spus asta? PETR:

Toni zice că Jiri La rugat să-i ţină pumnii.

TONI: O, Doamne! Am şi uitat!

(Îşi strînge repede pumnii.)

KORNEL *(se uită pe fereastră):* Vremea e frumoasă! Dacă ar mai avea şi puţin noroc.

TONI: Despre ce record e vorba?
PETR: De înălţime.
KORNEL: Cu greutate.
(Se apleacă din nou asupra puştii.)
TONI: Trebuie să încerci un sentiment extraordinar... să zbori atît de sus... să te roteşti acolo, sus, unde nu-i decît cerul albastru şi să cînţi: Mai sus! Ţot mai sus!
PETR: Trebuie să-ţi fie frig, mai ales la mîini, omule.
KORNEL: Pariez că Jirka va bate odată recordul ăsta. Seamănă cu tata.
TONI: La ce?
PETR *(cufundat în şah):* E la fel de curajos ca şi el.
KORNEL *(aplecat asupra puştii):* Are acelaşi simţ al datoriei, Petr.
TONI: Voi cel puţin l-aţi cunoscut pe tata, dar eu... Şi On- dra semăna cu tata?
KORNEL: Da. De aceea a plecat acolo, în sud.
TONI: Dar tu?
KORNEL: Şi eu mă străduiesc în acest sens, Toni. Fac ce pot.
TONI: Dar Petr?
KORNEL: Ăsta face eforturi desperate să semene cît mai puţin cu el.
PETR: Eu? Camarade, eu mă străduiesc, cu desperare, să dezleg problemele lui de şah.
KORNEL . Măcar asta, dar altceva... Ce s-ar mai mira, omule, bietul tata! El, maior de cavalerie şi fiu-său vrea să răstoarne lumea. O adevărată dramă familiară... De ce au ruginit atîta puştile tatii?
PETR: Nu-l crede, băiete. Tata se afla mereu acolo unde se mergea înainte. în privinţa asta, semăn cu el. *(Mută o figură pe tabla de şah.)* De-aia, trebuie ca pionul ăsta negru să înainteze la f4. Albul se apără.
KORNEL: Albul se apără? Ia să văd!
(Se duce la tabla de şah.)
PETR: Negrul trece la atac. Albul pierde teren.
KORNEL *(aplecat asupra şahului):* Stai puţin, Petr, asta n-a fost *fair.* Tata ar fi mutat calul ăsta la d5.
PETR: Poate! Astăzi sînt însă alte timpuri. Tata era cavalerist, pe cînd inima mea e de partea infanteriştilor. Infanteristul merge mereu înainte. Infanteristul poate cădea, dar nu poate da înapoi. Pioni ai lumii, uniţi-vă!
KORNEL: Dar dacă s-ar muta calul la d5...
PETR: Nu te amesteca în partida mea!
KORNEL: E partida tatii. Uite, cu d5, albul te face mat în trei mişcări.
PETR: Şi eu tocmai asta nu vreau, frăţioare. Vreau să-l înving pe alb. De aceea, pionul negru va înainta pe baricadă şi va

alunga calul alb.
KORNEL: La naiba! în cazul ăsta, problema e greşită! Problema n-a ţinut seamă de acest lucru.
PETR: Păi, vezi? Pentru rezolvarea partidei, există două soluţii, stimate domn.
KORNEL: Prima soluţie e a tatii.
PETR: Iar a doua e revoluţionară. înainte, cu pionii asupriţi. Turnul alb este în primejdie. Atenţiei
KORNEL: Ascultă, Petricek! Mută înapoi pionul ăsta negru. Altminteri, strici toată partida.
PETR: Care partidă?
KORNEL: A tatii. Tata ar fi mutat la d3.
PETR: Tata a fost soldat, omule. Ar fi spus, negrul e băiat curajos, negrul nu se lasă şi s-ar fi aruncat în luptă pentru victoria albilor.
KORNEL: Atunci retrage pionul ăsta!
PETR: De ce?
KORNEL: Aş vrea să ştiu cum ar fi terminat tata jocul. PETR: Acum se joacă o altă partidă. Nu mai e vorba de tata, ci de noi. în zadar scaperi din copite, calule alb! Nimeni nu va mai opri înaintarea pionului negru. Cu a patra mişcare, va deveni o atotputernică regină... Numai că noi îi spunem altfel.
KORNEL: Cum?
PETR *(deodată grav):* O nouă guvernare, frăţioare. Guvernarea celor negri. Vom apuca şi vremea asta.
KORNEL: Ba nu, Petr. Uiţi că mai e o mişcare de făcut. PETR: Care?
KORNEL: Asta!
(împrăştie, cu mina, figurile de pe tabla de şah.)
PETR: Aha! Asta se cheamă drumul forţei. *(Se ridică.)* Mă rog. Fie şi-aşa... Problema, însă, o vom rezolva altfel.
TONI *(care a citit pe canapea, ridică capul şi strigă aproape isteric):* Dar mai lăsaţi odată politica asta! Nu mai pot să suport!
KORNEL: Dar asta nu-i decît un joc, mimozo! Un duel. Nu, Petr?
TONI : Nu e un joc. Ştiu eu ce gîndiţi voi.
PETR : Chiar aşa e, Toni ! E un lucru grozav de serios. Lupta dintre lumea veche şi cea nouă. Dar nu te teme, o să-l împung pe Kornel, ca pe un gîndac. *În tyrannosP- (îşi îndeasă o cască pe cap.)* Să piară lumea veche, cea laşă! Bu, bu, bu, Kornele!
KORNEL *(pune casca de cavalerist pe cap):* Imediat! *(Ia de pe perete două spade.)* Binevoiţi să alegeţi, domnule adversar.
PETR *(îndoaie o spadă):* Merge. Dar, oameni buni, nu se mai luptă nimeni azi cu acelaşi fel de arme, sînt grozav de învechite. *(Se pun amîndoi în gardă.)* Aşa, Toni, dă

comanda!

TONI *(cu ochii în carte, îşi astupă urechile):* Nu vreau!

KORNEL: Atenţie! începem!

(Rid amîndoi şi încep să se lupte.)

PETR: Jos cu tiranii şi cu toţi trădătorii! Prima lovitură!

KORNEL: Umărul. O rană uşoară. Lupta continuă! Norocul e clnd de o parte, cînd de alta.

PETR: Şi apoi vom domni noi!

KORNEL: La sfîntul-aşteaptăI *Touché![2]* PETR: O mică zgîrietură. înainte!

KORNEL: Oho, stăm ca o stîncă, domnule! La! La!

PETR: „Hai la lupta cea mare!“ *Toccato![2]*

‘ Jos tiranii! (Lat.)
Atinşi (Fr.)
■ Atins! (It.)

KORNEL: Da de unde! Na! *(Se opreşte.)* Ascultă, Petri- cek, te doare?

PETR: Nu-i nimic. *En garde I[1]*

(Mesufele şi taburetele sînt răsturnate.)

PETR: Stop! Asta ar fi fost vena jugulară, Kornel. Eşti mort.

KORNEL: Rănit, dar lupta continuă. Pînă la ultima suflare.

TONI *(strigă):* încetaţi!

PETR: îndată, Toni. Pionul atacă. Lumea veche se clatină din temelii.

KORNEL: *Finito ![2]* Lovitura asta ţi-a pătruns direct în inimă, Petr!

(Petr apleacă spada.)

PETR *(salută cu spada):* Mulţumesc. Sînt mort.

KORNEL *(salută cu spada):* îmi pare rău.

PETR: Dar după mine se vor ridica mii de pioni negri. Ura, prieteni!

(Intră mama şi se opreşte în prag.)

MAMA: Copii, copii, ce-aţi mai născocit iar?

PETR: Aoleu, mama! *(Atîrnă în grabă spada pe perete.)* Kornel tocmai m-a ucis, mamă. O rană în inimă.

(Pune casca la loc.)

KORNEL *(atîrnăspada):* Iar mie, Petr mi-a străpuns gîtul, mămico. Tot o lovitură excelentă.

(Pune casca la loc.)

MAMA: Voi parcă n-aţi fi gemeni de vă certaţi mereu! Ia uitaţi-vă, răilor, ce-aţi făcut aici! Şi tocmai în camera tatălui vostru!

PETR: N-ai grijă, mamă! Facem noi iarăşi ordine. Hai, Kornel!

(Amîndoi fac repede ordine, ridică mesufele şi taburetele răsturnate.)

[1] în gardă! (Fr.)
• S-a sflrsit! (It.)

MAMA: Lăsaţi, lăsaţi. Cunosc eu ordinea pe care o faceţi, voi, bărbaţii. Cu cît faceţi mai multă, cu atît e mai rău.

KORNEL *(în patru labe, îndreaptă covoarele):* Mamă, e gata imediat. Dă-i drumul, Petr!
PETR *(tot în patru labe, îl împinge):* Dă-i drumul tu! *(Pe neaşteptate, se cuprind în braţe şi se iau la trintă, rostogolindu-se pe podea.)* O să te pun cu umerii la pă- mînt.
KORNEL *(gifîie):* încearcă!
PETR: Aşteaptă numai.
(Se rostogolesc prin încăpere.)
MAMA: Gata! Ajunge! într-o zi, chiar că o să spargeţi tot ce e aici! Nu vă e ruşine?! Băieţi mari! Oameni în toată firea. Ce-o să creadă Toni despre voi?
PETR *(dîndu-i drumul lui Kornel):* Vino, Toni, să te învăţ şi pe tine.
TONI: Nu vreau !
MAMA: Pe Toni să-l lăsaţi în pace. Şi nici pe voi să nu vă mai prind pe-aici. De ce s-au încăierat, Toni?
TONI: Petr n-a vrut să mute figura la d5.
KORNEL *(adună de pe jos figurile de şah):* Ştii, mamă, asta era mişcarea tatii. Eu n-am făcut decît să apăr tradiţia familiei.
PETR: Nu-i adevărat, mamă. Problema se putea rezolva în două feluri.
KORNEL *(aşază figurile pe tabla de şah):* Atunci, de ce să nu fie jucată aşa cum a vrut tata?
PETR: Şi de ce să nu fie jucată altfel? Astăzi, poate că şi tata ar fi jucat-o ca mine.
MAMA: Nu vă mai certaţi şi ştergeţi-o de aici! Trebuie să pun totul la loc, după voi — dezordonaţilor!
KORNEL: îţi ajutăm şi noi, mamă.
MAMA: Să-nii ajutaţi, voi?! Ce ştiţi, voi, ce-i aia ordine?
KORNEL: Adică, să pui lucrurile acolo unde au fost. PETR: Nu. Adică să pui lucrurile acolo unde trebuie să fie. MAMA: Ba nu. Să le aşezi acolo unde e locul cel mai potri- j^vit pentru fiecare. Dar asta n-o înţelegeţi voi. Acum gata, băieţi!... Plecaţi de-aici!
KORNEL: Petr, să mergem în grădină să tragem cu puşca!
PETR: Bine! Să vedem cine nimereşte sticla de la o sută de paşi. Da?
MAMA: Voi numai de asta sînteţi buni, să spargeţi!
KORNEL: Nu vii şi tu, Toni? *(Ia, din rastel, puşca pe care a adus-o la început.)*
MAMA: Nu, lui Toni nu-i place să tragă cu puşca, aşa cum vă place vouă. Nu-i aşa, Toni?
PETR: Eu ştiu de ce! De frică!
MAMA: Nu-i e frică, voi însă nu-l înţelegeţi. El e cu totul altfel decît voi. Asta-i adevărul.
KORNEL: Fiecare din noi este altfel, mămico.
MAMA: Mai puţin decît credeţi. Şi acum, hai, ştergeţi-o,

ştrengarilor!
KORNEL *(o sărută pe obraz):* Nu mai eşti supărată?
PETR *(o sărută pe celălalt obraz):* Mama? Da de unde! E obişnuită cu noi!
MAMA: Da Jiri, ştiţi unde e?
KORNEL: Ei, unde să fie? Tu ştii, Toni?
TONI: Nu! Zicea... zicea că are o întîlnire.
MAMA: Cu cine?
PETR: Parcă tu nu ştii, mami! Cu o frumoasă necunoscută.
(Amândoi fraţii ies, tmbrîncindu-se, pe uşă.)
MAMA: Şi tu ce treabă ai avut aici, Toni?
TONI: Nimic. Am citit... doar...
MAMA: Din cărţile tatii?
TONI: O carte de călătorie, mamă.
MAMA: Mereu ţări îndepărtate... Aşa ceva nu e pentru tine, Toni. Tu n-o să pleci niciodată, nu-i aşa?
(Umblă prin cameră, aranjind încet lucrurile.)
TONI: Poate că n-o să călătoresc, dar aşa îmi pot imagina multe lucruri. înţelegi?
MAMA: De exemplu, ce?
TONI: Nu ştiu. Poate iarba din stepă şi, deodată, o turmă de antilope! Mamă, eu nu înţeleg cum poate cineva să împuşte animale.
MAMA: Tata le-a împuşcat, dar tu o să fii altfel, nu? *(îl îmbrăţişează.)* Eu, cel puţin, aş dori să rămîi totdeauna aşa cum eşti acum. Ştii, Toni, cineva trebuie să rămînă acasă, altfel n-ar mai exista nici un cămin pe lume. *(îl sărută.)* Şi acum, du-te! Am treabă aici.
(Toni iese.)
MAMA *(face, în tăcere, ordine în încăpere):* Toni o să fie altfel. Toni trebuie să fie altfel. *(Se opreşte înaintea fotografiei tatălui şi se uită la ea. Tresare, apoi se duce să lase perdelele grele de la ferestre. în încăpere se face semiîntuneric. Mama se întoarce la fotografia tatălui şi aprinde, în faţa ei, lampa cu picior.)* Vezi? Mereu îi atragi aici! Şi ştii bine că asta nu-mi place. Chiar şi Toni, care s-a născut după moartea ta! Nici nu te-a văzut vreodată, şi, cînd poate, tot aici se ascunde... Spune, de ce-mi faci una ca asta?! Vreau şi eu să-i am pentru mine. Nu vreau, Richard, să se ţină tot timpul numai după tine.
TATĂL *(înaintează, încet, dintr-un colţ întunecat; poartă uniforma din portret):* Nu-i atrag eu aici, scumpo! Vin singuri. Ştii bine că, de cînd erau mici, se jucau cu vechiturile astea de aici. Nu trebuie să te mire.
MAMA *(se întoarce spre el, fără să se arate surprinsă):* Aşa spui mereu, dragul meu. Acum, însă, sînt puţin cam prea mari pentru jucăriile astea ale tale şi totuşi mereu îi ai aici!

TATĂL: Deh, amintirile din copilărie. Puteai însă şi tu să arunci, de mult, lucrurile astea, draga mea. La ce mai servesc?

MAMA: Cum adică, ai fi vrut să arunc amintirile care au rămas după tine? Nu, nu, Richard! De ele dispun numai eu. Sînt ale mele. Lucrurile acestea — erai tu. *(Se aşază pe un fotoliu.)* Dar cînd intră copiii aici, în urma lor, rămîne mereu ceva în aer... Ceva, ca şi cum ai fost chiar tu aici. Chiar tu...

TATĂL *(se aşază călare pe un scaun):* E numai mirosul de tutun, scumpo.

MAMA: Mirosul de tutun şi viaţa. Tu nu ştii cum mă simt după aceea. E de ajuns să închid ochii, ca să simt tot, atît de puternic! Richard a fost aici... Richard!... Richard! Mereu e plin de tine aici. Aproape că omul te respiră. Nu spune că asta o fac vechiturile: eşti tu, eşti tu! Şi-mi strici băieţii, Richard!

TATĂL: Da de unde, mamă! Nu-ţi mai băga şi asta în cap: Cum aş putea să-i stric eu, rogu-te? O dată ce omule... Cîţi ani sînt de atunci?

MAMA: Ar trebui s-o ştii. Şaptesprezece.

TATĂL: Au şi trecut şaptesprezece ani? Aşadar, vezi că o dată ce omul e mort de şaptesprezece ani, nu prea mai rămîne mare lucru din el, iubito! Din ce în ce mai puţin şi mai puţin. Nu mai sînt bun de nimic, sufletul meu! Doar ca să ştergi praful de pe vechiturile astea care au rămas de la mine.

MAMA: N-are importanţă! îi atragi. De aceea vin mereu aici. Pentru băieţi, asta are mare însemnătate: tata a fost soldat, tata a fost erou! Ştii cît îi îneîntă şi cît i-a îneîntat, întotdeauna.

TATĂL: Nu trebuia să le fi vorbit despre mine, fetiţo. Greşeala e a ta.

MAMA: Nu trebuia?! Ţie ţi-e uşor s-o spui! Dar cine altul să păstreze memoria ta, dacă nu eu? De la moartea ta, Richard, afară de amintirea ta şi de copii, n-am prea avut bucurii. Eu ştiu ce-ţi datorez, adoratul meu. Crezi că mulţi copii pot fi atît de mîndri de tatăl lor?... Nici nu-ţi închipui ce-ai însemnat tu pentru băieţii noştri! Spune, aveam dreptul, eu, să-i privez de asta?

TATĂL: Exagerezi, mamă. Nu te supăra, dar, în privinţa asta, ai exagerat întotdeauna. Care eroism? N-a fost cine ştie ce scofală. O luptă lipsită de importanţă, cu indigenii... pe care am mai şi pierdut-o, pe deasupra.

MAMA: Lasă! Ştiu eu că aşa spui mereu. Dar generalul tău mi-a scris atunci: „Doamnă, plîngeţi pe un erou. Soţul dumneavoastră s-a oferit să execute cea mai primejdioasă misiune“.

TATĂL: Vorbe, fetiţo! Poate că au vrut numai să-ţi uşureze durerea... că m-a păscut nenorocul, mai ştii? Ce fel de erou? Cineva trebuia să se ducă acolo. Şi dacă nu m-aş fi oferit eu, s-ar fi oferit altul. Asta e tot.

MAMA: Dar, Richard, poate că altul, acela, n-avea cinci copii acasă.

TATĂL: Da, e adevărat. Dar dacă cineva are cinci copii, nu înseamnă că — pentru asta — trebuie să fie un ostaş prost, iubito. Nici măcar n-am făcut ceva deosebit... Dar tu nu înţelegi asta, mamă. în război, omul gîn- deşte cu totul altfel, şi e greu de explicat de ce. Mai tîrziu, s-ar putea crede că a fost vorba de Dumnezeu ştie ce act de eroism... Da cînd te afli în plină luptă, n-ai ce face! E în ordinea firească a lucrurilor. Pur şi simplu, un flanc trebuia acoperit, fetiţo. Uite, pe aici înainta coloana principală, iar aici, în flanc, era defileul muntelui, vezi? Şi defileul ăsta trebuia să-l ocupăm cu un detaşament mic. Asta a fost tot. Şi, în total, au fost doar cincizeci şi doi de morţi. Vezi, dar, că n-are nici o importanţă.

MAMA: Cincizeci şi doi de morţi... din cîţi oameni?

TATĂL: Ei, din cincizeci şi doi, mamă. în schimb, însă, am rezistat şase zile încheiate. Şi, să-ţi spun drept, cu setea am dus-o cel mai greu. Acolo n-aveam apă, ştii? Mi-era o sete teribilă... şi eram tare necăjit. Grozav m-am mai înfuriat acolo, dragostea mea.

MAMA: Pentru ce?

TATĂL: Pentru că, de fapt, acţiunea aceea a fost inutilă. Colonelul nostru a făcut o greşeală, înţelegi? Coloana principală trebuia să aştepte jos şi, în defileul acela, trebuiau trimise cel puţin două batalioane. Şi bateria de munte. Eu am ştiut asta dinainte. I-am spus-o colonelului, dar el mi-a replicat: „După cît se pare, maiorule, ţi-e frică?“

MAMA: Richard! Şi de asta te-ai dus la... moarte? TATĂL: Mai cu seamă de asta, sufleţelule, mai ales de asta.

Ca să vadă colonelul nostru că eu am avut dreptate, înţelegi? Ce imbecil! Să cazi în cursa indigenilor! MAMA: Şi din cauza lui... din cauza lui...

TATĂL: Ţie ţi se pare o prostie, nu? Dar, la regiment, fetiţo, asta se numeşte onoare. Ştii, în război nu merge altfel.

MAMA: Richard, despre asta nu mi-ai vorbit pînă acum. Aşadar, tu ai căzut numai pentru că colonelul ăla a dat un ordin greşit?

TATĂL: Aşa se întîmplă uneori, mamă. Dar, cel puţin, s-a văzut că eu am avut dreptate. Şi pentru asta făcea să înfrunţi moartea.

MAMA: Aşadar,’la asta te-ai gîndit: să dovedeşti că tu ai avut dreptate! Şi la noi nu te-ai gîndit, nu-i aşa? La faptul că

tocmai aşteptam al cincilea copil — nici la asta nu te-ai gîndit ?

TATĂL: M-am gîndit, dragoste, cum să nu mă gîndesc! în astfel de situaţii, nici nu-ţi închipui la cîte se gîndeşte omul! De exemplu: mergi călare şi-ţi spui: „Peste trei luni, aş putea fi acasă. Pînă atunci va veni pe lume şi copilul. Va trebui să-mi las foarte încet sabia în antreu şi să merg în vîrful picioarelor... să merg în vîrful picioarelor... Atunci, Ondra al nostru îmi va întinde mîna ca un bărbat în toată firea. „Sal'tare, tată", va spune. „Sal'tare, Ondra! Ce se-aude cu şcoala?" „Nimic, tată!" şi Jirka îmi va arăta vreo maşinuţă: „Priveşte tată!" Iar gemenii vor face ochii mari şi se vor certa care dintre ei să-mi sară mai întîi în braţe. „Ei, hai ştrengarilor, veniţi amîndoi aici, nu vă mai certaţi!" Iar nevasta... n-am mai văzut-o mai bine de o jumătate de an. De peste o jumătate de an! Cînd am s-o prind în mîini, o să i se frîngă iarăşi trupul şi o să se lase moale, de parcă n-ar avea oase! Atunci va şopti oftînd: Richard...

MAMA: Richard...

TATĂL *(se şcoală):* Dar tu, sufleţelule? Tu cum ţi-ai petrecut timpul ăsta?

MAMA *(cu ochii închişi):* Ştii bine, scumpule, te-amaşteptat. Ţi-am născut încă un fecior... al cincilea... Este slăbuţ, Richard! Dumnezeu ştie de ce-i atît de plăpînd. Poate din pricină că am plîns atîta după tine.

TATĂL: O să crească, mamă! O să iasă din el un voinic, un erou, ai să vezi!

MAMA *(cu neaşteptată impetuozitate):* Nu! Nu vreau! Nu vreau ca Toni să devină erou. Sînt sătulă de asta, Richard, auzi? Am suferit destuldin pricina eroismului vostru! Oare nu-mi ajunge că ai căzut tu? Ştii tu, ştiţi voi, ce înseamnă să-ţi pierzi bărbatul? Dacă ai şti ce-a rămas din minei... Ce mi-ai făcut, omule? Cum ai putut să te laşi ucis aşa, fără nici un rost?

TATĂL: Scumpo, n-aveam încotro. Ce era să fac, dacă imbecilul ăla de colonel a spus că mi-e frică... a trebuit să mă duc, nu? Şi a spus-o în faţa celorlalţi ofiţeri. „Se pare, maiorule, că ţi-e frică." Dacă ai fi fost acolo, nu ştiu zău, fetiţo, ce mi-ai fi spus.

MAMA *(se scoală încet):* Ţi-aş fi spus: „Du-te, Richard. Nu poţi admite una ca asta."

TATĂL: Vezi, draga mea, şi tu ai fi simţit la fel!

MAMA ¡Fiindcă te-am iubit, Richard, fiindcă te iubesc mereu! Dar nu, nu asta trebuie s-o iei în seamă, unica mea dragoste. Nu ştii ce înseamnă pentru o femeie cînd iubeşte pe cineva, aşa, fără minte, femeieşte! Nici eu nu ştiu ce e în noi, femeile! Ştiu numai că ceea ce mi-a plăcut cel mai

mult la tine a fost felul tău milităros de a fi, Richard! Zăngănitul pintenilor tăi, curajul tău şi fanfaronada ta, onestitatea şi uşurinţa ta... Nu ştiu pentru ce te-am divinizat! Poate că eram proastă, îndrăgostită, nebună... Dar nici acum... dar nici acum, n-aş putea suporta să te umilească cineva.

TATĂL: Aşadar, vezi! Şi dacă nu m-aş fi dus atunci... MAMA: Nu, nu, Richard, nu trebuie să crezi ce-ţi spun ! Poate... cu siguranţă, că m-aş fi împăcat şi cu asta, adică dacă nu te-ai fi purtat atunci... ca un soldat. Te-ai fi întors la mine şi la copii... şi ai fi demisionat din armată. Eu m-aş fi obişnuit. Şi te-aş fi iubit şi. aşa. Poate... puţin altfel. Ştiu că... fără onoarea de militar, ai fi fost foarte mîhnit... Dar am fi trecut şi peste asta... amîndoi. Te-aş fi avut cel puţin lîngă mine, Richard, şi aş fi putut să am grijă de tine...

TATĂL: ...ca de un om care nu mai e bun de nimic altceva decît să se chinuiască. Ţi-ar fi fost de ajuns, iubito?

MAMA: ...ar fi trebuit să-mi fie de ajuns. Gîndeşte-te că şi aşa, a trebuit să mă mulţumesc... cu foarte puţin.

TATĂL: Ştiu, mamă. Regret foarte mult. Pensioara de maior, care a rămas de pe urma mea...

MAMA: Au fost cinci copii, Richard... şi uită-te la ei. Tu nu ştii ce înseamnă asta pentru o femeie singură. Nu, nu, aşa ceva nu poţi tu să înţelegi. lartă-mă, iubitul meu, n-ar trebui să vorbesc de aşa ceva, dar voi n-aveţi idee despre asemenea lucruri... Haine,mîncare, şcoală şi iarăşi haine, mîncare, şcoală... Mereu, mereu să fiu nevoită să socotesc, să întorc de cinci ori aceeaşi zdreanţă şi fiecare bănuţ... Ce ştiţi voi despre asta?! Desigur, nu e vorba de nici un fel de eroism, e nevoie şi de aşa ceva, iubitul meu. Dragule, dragul meu, de ce te uiţi aşa la mine? Vezi ce a rămas din mine?

TATĂL: Eşti frumoasă, mamă. Eşti mai frumoasă caoricînd.

MAMA: Nu vorbi prostii, Richard. Noi, cei vii, ne schimbăm foarte mult. Tu, nu ! Tu nu te-ai schimbat de loc. Mă ruşinez chiar, cît de bătrînă mă simt pe lîngă tine. Nu trebuie să te uiţi la mine, dragostea mea ! Am avut prea multe griji, ştii? A fost greu fără tine...

TATĂL: Sufletul meu,eu nu ţi-am fost, totuşi, de nici un folos!

MAMA: Cel puţin, n-aş fi fost singură! Şi cel mai mult... cel mai mult am avut nevoie de tine, cînd au început copiii să crească. Dar să ştii că au fost copii buni. Toţi: Ondra, Jirî, gemenii... ar fi făcut totul pentru mine. Dar, de cum au crescut, parcă au început să vorbească altă limbă. Eu nu-i înţeleg destul de bine, Richard. Tu i-ai înţelege mai bine.

TATĂL: Nu ştiu, fetiţo, nu ştiu. Cred că nici eu nu i-aş putea înţelege. Ce ştiu eu despre medicină sau aviaţie, sau despre prostiile alea pe care le au gemenii în cap...

MAMA: Te gîndeşti la politică?
TATĂL: Da. Pe mine nu mă duce capul la aşa ceva, mamă. Eu n-am fost altceva decît soldat.
MAMA: Totuşi, pe tine te preţuiesc mai mult. Ştiu că tu ai fi vrut să-i vezi soldaţi, dar — cînd ai căzut — mi-am spus: „Nu!“ Vezi, puteam să-i dau... fără plată, la şcolile militare, dar mai bine... mai bine mi-am căutat de lucru, ca să-i dau să înveţe altceva. M-am gîndit, poate, la medicină, sau tehnică... orice, numai lami- litărie nu. Să facă ceva folositor... ceva care nu-ţi cere să-ţi pierzi viaţa. Dacă ai şti cît m-am zbătut ca să-i trimit la şcolile acelea... Şi vezi ce am de la ei!
TATĂL: Da, dragoste, dar cred că poţi fi mulţumită de ei, nu?
MAMA: Să-ţi spun drept, nu ştiu. Parcă aş fi o găină care a clocit vulturi. Stau pe pămînt şi cotcodăcesc de spaimă, cînd zboară unul după altul. Uneori îmi spun: „Nu trebuie, nu trebuie să fii atît de fricoasă, nu trebuie să le fii o piedică“... Richard, este înfricoşător ce devine o fiinţă omenească atunci cînd e mamă! Am avut şi eu cîndva nebuniile mele şi credeam fel de fel de lucruri mari despre mine... Tu ştii asta, dragul meu.
TATĂL: Ştiu, scumpo.
MAMA: Doar de dragul tău am fugit de acasă. Nu mi-a păsat de nimic! Chiar şi viaţa mi-aş fi jertfit-o. Şi acum, acum aş dori să-mi apăr, ca un avar, ceea ce e viaţa mea şi să strig fiecăruia: nu dau! Nu dau ! Am dat destul, Richard. Pe tine... şi pe Ondra al nostru. Mai mult nu mi se poate cere. Ştii, pe mine m-a costat prea mult ceea ce oamenii numesc... eroism. Mai întîi tu, apoi Ondra...
TATĂL: Nu-i nimic, mamă. Ondra a avut o moarte frumoasă. Frumoasă şi... foarte onorabilă...
MAMA: Onorabilă, o ştiu. Vouă vi se pare foarte onorabil să muriţi pentru un ideal, dar că, prin moartea voastră, zdrobiţi inima cuiva, la asta nu vă gîndiţi. Tu, Richard, tu poate că trebuia să te duci la moarte, tu ai fost soldat! Dar Ondra n-a trebuit. Ondra era medic şi cercetător. Putea fi undeva la vreun spital — nu era nevoie să se molipsească...
TATĂL: Lucrurile astea li se întîmplă foarte des medicilor. La noi, la regiment, a murit tot aşa odată un doctor. Era un om foarte simpatic, jucam cu el şah. Şi aşa, din senin, s-a molipsit de holeră.
MAMA: Dar Ondra al nostru nu trebuia să se ducă acolo, în colonii. Din cauza ta s-a întîmplat asta!
TATĂL: Dar, mamă, eu eram de mult mort!
MAMA: N-are nici o importanţă, dar l-ai atras aici, în camera ta. Ai avut influenţă asupra lui, dragul meu. Ondra învăţa mereu aici, aici a stat cufundat cu nasul în cărţi, aici îşi

petrecea — măsurînd de la un capăt la altul camera — ore întregi şi fuma... Şi tot aici mi-a spus într-o zi, pe neaşteptate: „Mamă,plec la ecuator, să văd şi eu puţin lumea“. Dar, că se duce să lupte cu frigurile galbene... asta a uitat să-mi spună. Ascun- deţi mereu de mine gîndurile voastre tainice. Mie îmi spuneţi doar: Mami! E vorba numai de o simplă excursie. Şi, pe urmă, rămîneţi acolo. A fugit ca un hoţ!

(Din colţul întunecos, se apropie Ondra, îmbrăcat într-un halat alb, de doctor.)

ONDRA: Dar mamă, ţi-am explicat de atîtea ori. N-am vrut să-ţi faci griji... De aceea nu ţi-am spus nimic. Asta e tot!

MAMA: Şi tu numeşti asta explicaţie? Ştiu, te-ai gîndit la mine, să nu-mi faci griji. Dar, că ai putea să te molipseşti acolo, nu. La asta însă m-am gîndit eu, Ondra. Aici e deosebirea.

ONDRA: Ei, şi la ce ţi-ar fi folosit, mamă? Oricum, tot aş fi plecat...

MAMA: Vezi, Ondra, tu ai fost totdeauna un băiat serios şi cu judecată. De multe ori, dacă n-ai fi fost tu, nu ştiu ce m-aş fi făcut. Ai ţinut loc de tată celorlalţi copii... eraiatît de înţelept şi aveai atîta simţ de răspundere... Şi, deodată, hop! pleci la ecuator şi mori acolo de friguri galbene. Să nu-mi spui că erai obligat, Ondra!

TATĂL: Ştii, sufletul meu, medicul are şi el datoria lui. Asta este menirea lui, nu-i aşa, Ondra?

MAMA: Dar de ce ţi-a intrat în cap să vindeci frigurile alea galbene? Puteai să rămîi acasă, să vindeci oamenii de alte boli sau să ajuţi copiilor să vină pe lume...

ONDRA: Vezi, mamă! De friguri galbene mureau în fiecare an sute şi sute de mii de oameni. Ar fi fost ruşinos să nu se găsească vreun leac şi împotriva lor. Era... pur şi simplu o datorie, nu?

MAMA: Datoria ta?

ONDRA: Datoria ştiinţei. Ştii, mamă, că e o boală necruţă-toare. Şi oamenii aceia, de-acolo... dacă i-ai fi văzut murind, ai fi spus chiar tu: „Ondra, nu-i poţi lăsa aşa!“ E un lucru primejdios, mamă, dar cineva trebuie,’ totuşi, să se ducă acolo.

MAMA: Dar nu trebuia să fii tocmai tu acela, Ondra. N-o să mă convingi niciodată...

TATĂL: Şi de ce să nu fie tocmai el? Cred că a judecat foarte bine. Pentru astfel de misiuni, fetiţo, trebuie să se ducă, întotdeauna, cei mai buni.

MAMA: Şi, de aceea, cei mai buni trebuie să moară?

TATĂL: Da. Nu se poate altfel, scumpo. Cei mai buni trebuie să meargă întotdeauna înainte, nu? Să nu regreţi ce-ai făcut, Ondra! Ai procedat cum trebuia.

MAMA: Ştiu! Voi, voi bărbaţii, vă uniţi întotdeauna împotriva mea! Ţie îţi vine uşor să spui: „Bine ai făcut“. Dar dacă ai şti ce-am simţit cînd am primit telegrama aceea... Nu puteam înţelege în ruptul capului. „Doamnă, fiul dumneavoastră a căzut ca un erou pe cîmpul de onoare al ştiinţei...“
TATĂL: Ai văzut, mamă? Ca uh erou. Ca un erou! Măcar pentru atît şi tot merita.
ONDRA: Nu, tată. Vezi, asta mă interesa mai puţin. Mă interesa numai... să cunosc cauza frigurilor galbene. Nu e nici un fel de eroism în asta. Cînd omul se ocupă de ştiinţă... trebuie să caute cauzele, ştii? Altceva nu-l interesează!Ce contează onoarea sau eroismul?... Astea-s copilării, tată! Dar pentru un grăunte de cunoaştere... pentru asta, merită să-ţi dai viaţa.
MAMA: Şi-ai descoperit ceva?
ONDRA: Eu nu, mamă ! Dar, alţii...Un suedez şi un american.
TATĂL: Păcat. Nu-mi plac americanii.
MAMA: Vezi, Ondra, c-a fost în zadar? N-a fost oare inutil?
ONDRA: Nu, mamă. Dar tu nu poţi să înţelegi aşa ceva.
MAMA: Aşa e, nu înţeleg. Vi se pare că eu nu v-arn înţeles niciodată. îi aud mereu, şi pe Jirka, şi pe gemeni: „Mami, tu nu poţi să înţelegi asta...“ Nu înţeleg! Nii înţeleg! Doamne Isuse Cristoase, am ajuns să nu mă mai înţeleg nici pe mine. Voi sînteţi doar o părticică din trupul meu... Şi tu, Richard! Ai pătruns în mine şi eşti tot trupul meu, eşti tot sufletul meu. Şi eu nu vă înţeleg? Nu-i aşa? Dar ce aveţi voi atît de deosebit, de nu vă mai pot înţelege eu?
ONDRA *(se apropie de ea):* Mamă ! Tu n-ai voie să te enervezi: Ai inima slabă şi poate să-ţi facă rău.
MAMA: Nu, lasă-mă. Doar v-am înţeles atît de bine cînd aţi fost mici! îţi aminteşti, Ondra? Deşi eram în casă, ştiam cînd unul dintre voi îşi zdrelea genunchiul afară şi alergam imediat... şi cînd stăteaţi toţi în jurul mesei, simţeam atît de puternic că eu sînt voi şi voi toţi _ eu. Simţeam asta absolut fiziceşte. Şi acum... „Mami, tu nu poţi să înţelegi!“ Richard, ce gînduri străine au pus stăpînire pe copiii ăştia şi... împotriva mea!
TATĂL: Tu ştii, dragoste: acum sînt mari... şi au propriile lor interese, nu?
MAMA: Dar pentru mine au existat întotdeauna numai interesele lor, înţelegi? Voi toţi vă duceţi după treburile voastre, aşa cum vă dictează onoarea voastră, vocaţia voastră, după nu mai ştiu ce idei, care mai de care mai înaltă, că nu mă pricep la aşa ceva. Dar eu, eu v-am urmat numai pe voi. Eu n-am avut nici o altă misiune decît pe voi. Ştiu, n-a fost nimic măreţ: numai să vă port de grijă şi să vă iubesc... Dar cînd vă aduceam vouă, celor cinci copii,

la masă, castronul cu mîncare, pentru mine asta era ca o slujbă religioasă. Ondra, Ondra, tu nu ştii cît de pustiu e totul aici, fără tine! ONDRA: îmi pare rău, mamă.

MAMA: Poate că aveţi dreptate voi, şi sînt unele lucruri pe care nu le înţeleg. De pildă, tatăl tău a căzut, pentru că era necesar să omoare nişte sălbatici. lartu, Ondra, tu ai murit, pentru că ai vrut să le salvezi vieţile. Vezi, poate că sînt prea proastă ca să înţeleg astfel de lucruri. Fiecare face exact pe dos decît a făcut celălalt şi fiecare îmi spuneţi: „Sînt sarcini mari, mamă, pe care tu nu le poţi înţelege". Unul din voi va clădi ceva, celălalt va dărîma, iar mie îmi veţi spune că „sînt lucruri măreţe, mamă ! Trebuie să le înfăptuim chiar cu riscul vieţii!" Viaţă! Vouă vă vine uşor să vorbiţi aşa! Să mori de unul singur — asta o poale face oricine, dar să-li pierzi bărbatul sau copilul!... Voi nu ştiţi ce poate să însemne.

ONDRA: Aici... poate că ai dreptate, mamă.

MAMA : Şi chiar dacă n-aş avea ! Eu nu vreau să am dreptate. Vreau să vă am pe voi, vreau să-mi am copiii mei! Tu nu trebuia să mori, Ondra ! Ai fost un băiat atît de bun şi de serios... Şi ai avut o logodnică, fiule. Trebuia să te căsătoreşti... Cred că asta pot s-o înţeleg şi eu.

ONDRA: Da, mamă. MAMA: Păi, vezi?...

(Se aud împuşcături în grădină.)

TATĂL *(înalţă capul):* Ce-o fi?

MAMA: Nimic. Răieţii trag la ţintă, Kornel şi Petr.

TATĂL: Foarte bine. Cine nu ştie să tragă, nu-i bun de nimic.

MAMA: Toni al nostru nu va trage cu puşca, Richard. El are altă fire. Nici lui Ondra nu-i plăcea să împuşte; nu-i aşa,Ondra? Pentru tine n-a existat decît cartea, la fel ca şi pentru Toni...

ONDRA: Numai că, pentru Toni, parc-ar fi haşiş, mamă, visează cu ochii deschişi, nu? Şi nu e bine. E o greşeală.

MAMA: Bine, dar e încă un copil,

ONDRA: Tu o să crezi întotdeauna aşa despre el.

MAMA: Pentru că e slab.

TATĂL: Ar trebui să-l îndemni, iubito, să se ocupe de ceva serios.

MAMA: Nu vreau! Nu vreau ca lui Toni să-i intre de pe acum cine ştie ce în cap! Nu-l mai las în camera asta...

TATĂL: De ce?

MAMA: Pentru că vreţi să-I influenţaţi! Pentru că o să-i şoptiţi: „Fii bărbat, Toni, fii bărbat! Fă ceva! Du-te să mori pentru ceva: pentru glorie, pentru onoare, pentru adevăr." Nu, asta n-o vreau, auziţi? Lăsaţi-l în pace pe Toni!

TATĂL: Dar mamă, sper că nu vrei să faci din Toni o fetiţă?

MAMA: Vreau să-l am pentru mine. Tu n-ai nici un drept asupra lui, Richard! Toni s-a născut după moartea ta! Toni este al

meu, numai al meu, înţelegi? Nu trebuie să mai intre aici!
ONDRA: Mama consideră compania noastră dăunătoare.
MAMA: ...Da. Pentru că sînteţi morţi.
(împuşcături în. grădină.)
ONDRA: Mamă, te temi de noi?
MAMA: Cum să mă tem de voi, băiatule! Vino mai aproape, Ondra, să te văd mai bine! Dacă ai şti cît de bine îţi stă cu halatul ăsta alb! Mereu m-am gîndit că o să mai fii odată lîngă mine. Atunci cînd va trebui să-mi iau ultimul rămas bun de la copii...
ONDRA: Dar, mamă, tu o să trăieşti încă multă vreme! O să fii mereu aici.
TATĂL: Mama e mai puternică decît îşi închipuie. *(Se duce spre masa cu tabla de şah.)* Cine a jucat, aici, iubito?
MAMA: Gemenii. Spuneau că e o problemă a ta.
TATĂL: E adevărat. Cîndva, începusem s-o dezleg... Era o problemă frumoasă.
MAMA: Băieţii s-au certat pentru ea. Kornel voia ca Petr să mute calul la d5.
TATĂL: Exact. Şi eu tot la d5 l-aş fi mutat.
MAMA : Dar Petr a spus că mai există şi o altă soluţie. Ştii doar că se ceartă mereu amîndoi.
TATĂL *(distrat):* Altă soluţie? Aş vrea s-o cunosc şi eu... O fi, azi, altă şcoală de şah. Poate dacă s-ar merge înainte cu pionul... Interesant! Într-adevăr,s-ar putea ca Petr să aibă dreptate...
(Prin uşă intră foarte încet JiH, îmbrăcat într-un combinezon de aviaţie.)
Jlfti: Bună seara, mamă. Salutare, tată! Noroc, Ondra!
TATĂL *(se întoarce):* A, uite-l pe Jirka!
ONDRA: Noroc!
MAMA: Aşa devreme, Jirka?... Ai zburat azi?
JlRf: Am zburat, mamă. Astăzi a fost o zi de zbor minunată.
MAMA: Bine că te văd acasă! Mie nu-mi place cînd zbori. Mi-e aşa de frică... Bine că ai venit mai devreme.
JlRf: Ştii, mamă, că primul meu drum... e la tine.
TATĂL: Exact. Mă uit la tine, băiete, ce bine îţi stă.
MAMA *(se scoală îngrozită):* Ia stai... Jiri! Tu vezi... pe tata şi pe Ondra?
JIRI: îi văd, mamă. Cum să nu-i văd?
MAMA: Dar ei... ei sînt morţi, Jirko! Cum o să poţi să-i vezi tu?... Cum poţi vorbi cu ei... Jiri?
JIRI: Să vezi, mamă... Dar n-o să te superi pe mine? Ştii, avionul s-a defectat. Asta-i toată povestea.
MAMA: Jiri, ţi s-a întîmplat ceva?
JlRf: Nimic, mamă. într-adevăr, nu m-a durut de loc. Ştii, în timpul zborului, mi s-a frînt o aripă... şi-aşa, ştii?...
MAMA: Jiri, tu îmi ascunzi ceva!
JlRf: Nu trebuie să te superi, mami, dar eu am murit.

MAMA: Tu... tu...
JIRI: Te rog, mamă, fii calmă.
MAMA: ...deci... tu eşti mort, Jiricek?
JIRI: Da, mamă. Eu sînt... aşa cum se zice, mort.
MAMA *(plîngînd):* Doamne, Isuse Cristoase. Jiri...! Jiri- fiek!
ONDRA: încet, încet, mamă. Trebuie să fii calmă.
MAMA: Jirko, ai murit şi tu!
TATĂL: Trebuie să suporţi lovitura cubărbăţie, iubito. Vezi doar că a murit ca un erou. A fost o moarte frumoasă.
MAMA *(ca împietrită):* Moarte frumoasă... Uite ce-ai făcut, Richard! Priveşte ce-ai făcut.
JIRI: Mamă, nimeni nu e vinovat de ce mi s-a întîmplat. Ştii, am încercat ceva... dar mi s-a stricat motorul. Nu ştiu nici eu cum s-a întîmplat.
MAMA: Jiri al meu.
(Se lasă în fotoliu şi plînge.)
ONDRA: Las-o. Plînsul o s-o liniştească.
(Rămîne lîngă ea.)
TATĂL *(îl trage pe Jiri deoparte):* Ce-ai încercat, Jirik? JIRI: Recordul de înălţime, tată. Cu greutate. O mie cinci sute de kilograme.
TATĂL: Şi... are vreo importanţă un astfel de record?
JlRf: Da' tati. De exemplu, în război... Să zbori cît mai sus, cu cea mai mare încărcătură de bombe, înţelegi?
TATĂL: Adevărat. Asta ar putea să aibă mare importanţă.
JlRf: Sau cînd e vorba de un transport aerian... Acolo, nu sînt furtuni şi nori, înţelegi? Asta ar putea să aibă o importanţă extraordinară.
TATĂL: Bine, şi la ce înălţime ai ajuns?
JlRf: Ceva peste douăsprezece mii de metri, dar, deodată, motorul a început să dea rateuri...
TATĂL: E un record?
JIRI: Da, tată.
TATĂL: Atunci, bravo, băiete. Mă bucur foarte mult.
JlRf: Numai că... atunci cînd am căzut, m-am făcut zob, tată. Cred că s-a spart altimetrul. Păcat.
TATĂL: De ce?
JlRf: Nu se mai poate constata că am zburat atît de sus.
TATĂL: N-are nici o importanţă, Jirko. O dată ce ai atins înălţimea asta!
JlRf: Dar nu va şti nimeni lucrul acesta.
TATĂL: Ai făcut-o însă, şi ăsta e principalul. Cine ar fi crezut aşa ceva despre tine? Pe tine te-au interesat numai jucăriile. Te felicit, fiule.
MAMA *(suspină):* Jiri... Jiricku...
ONDRA: Linişteşte-te, mamă!...
TATĂL: Nu plînge, sufleţelule. Merită să mori pentru aşa ceva. Aşa că, nu mai plînge. Vezi, acum vor începe grijile

cu înmormîntarea...
JlRf: Mămico, te rog să nu te uiţi la mine cînd mă vor aduce, auzi? Ceea ce vor aduce nu mai sînt eu. Eu sînt aici.., aşa cum am fost... şi niciodată n-o să mă vezi altfel, nu-i aşa?
MAMA: De ce nu mi-ai spus că vrei să zbori atît de sus? Nu te-aş fi lăsat...
JlRÎ: Nu se putea, mamă. Trebuia s-o fac.
MAMA: Ce ţi-a venit, Jiricku, ce ţi-a trecut prin cap? De ce-ai vrut să baţi recordul ăla?
JlRf: Dacă omul poate dispune de un avion atît de perfect, trebuie să încerce. Un avion ca ăsta te obligă, îţi impune de la sine să încerci. Ştii, te simţi pur şi simplu îmboldit. Tu, însă, nu poţi să înţelegi aşa ceva...
(Se aud bătăi în uşă.)
TATĂL *(stinge becul de sub tabloul lui; s-a întunecat de tot):* Nu te mai chinui, iubito!
MAMA: Jirko al meu!Ce băiat voinic! Pentru ce, pentru ce?...
JlRf *(cu voce din ce în ce maiscăzută):* Tu n-ai să poţi înţelege, mamă, tu nu poţi înţelege asta...
(Bătăi în uşă.)
ONDRA *(şoptind):* Trebuie să te linişteşti, mami. Trebuie să fii tare.
TATĂL *(şoptind):* Iubito, cu bine!
(Bătăi în uşă.)
MAMA *(se scoală):* Da.
(În uşa plină de lumina zilei, stă Kornel.)
KORNEL: lartă-mă, mamă... n-am vrut să te deranjez. Dar trebuie să-ţi spun ceva.
MAMA: Da.
KORNEL: Am primit chiar acum... vestea, ştii? Vestea că... lui Jirka al nostru i s-a întîmplat ceva... un accident de avion. Dar să nu te sperii, mamă. Nu-i atît de grav...
MAMA: Da.
KORNEL: Dar Jiri... Mamă ! Tu ştiai? Ai şi aflat?
CORTINA.

ACTUL AL DOILEA

Aceeaşi încăpere, dar completată cu un aparat de radio.
TONI *(în genunchi, Ungă aparatul de radio, întoarce butonul. Se aude un marş militar. Toni, cu o strîmbătură de nemulţumire, învîrteşte mai departe. Se aude Crainicul.)*
VOCEA DE LA RADIO: Atenţiune, atenţiune, atenţiune! TONI: Vocea ta seamănă cu vocea lui Kornel al nostru.
VOCEA DE LA RADIO: Adresăm un stăruitor apel către toţi cetăţenii pentru a păstra liniştea şi ordinea. îi prevenim insistent să nu se îngrămădească pe străzi, altfel organele poliţiei şi cele militare vor interveni cu cea mai mare severitate...
TONI: Brrr!

(întoarce butonul mai departe; se aude o muzică delicată, îndepărtată. Toni ascultă, în genunchi, bătînd tactul cu mîna.)

(Intră Kornel în ţinută semimilitară, cu pantaloni de călărie şi haina cu însemne militare.)

KORNEL: Isprăveşte, Toni. Ştii că mamei nu-i place să umble cineva la aparatul ăsta de radio. E o amintire de la Jirka al nostru...

TONI: Ascultă, Kornel, ce frumuseţe!

KORNEL: Da, dar acum nu e timp pentru nici un fel de frumuseţi. închide-l, Toni. Nu pot asculta aşa ceva.

TONI *(închide aparatul şi rămîne îngenunchеat):* Păcat. Era un post străin, de pe undeva, din nord. îţi sugera întinderi înzăpezite...

KORNEL: Tu totdeauna trebuie să-ţi imaginezi ceva! *(Aprinde o ţigară şi umblă, neliniştit, prin cameră.)* E o prostie că trebuie să rămîn acasă. *(Se uită la ceasul de la mînă.)* Acum muncitorii ies de la lucru. S-ar putea întîmplă ceva pe afară... A dracului treabă, de aş putea să fiu şi eu acolo!

(Se opreşte la fereastră şi ascultă.)

TONI: Kornele!

KORNEL: Ce?

TONI: Ce-i cu Petr?

KORNEL: Nu ştiu. E închis undeva. Nu trebuia să se amestece. TONI: Dar şi tu te amesteci, Kornel.

KORNEL: Da, dar eu sînt din tabăra cealaltă. E o deosebire.

TONI: Care deosebire?

KORNEL: Noi sîntem pentru ordine... şi pentru fericirea poporului. Tu nu înţelegi încă asta, Toni. Şi fii bucuros.

TONI: Şi Petr era tot pentru fericirea oamenilor. Şi totuşi, l-aţi arestat.

KORNEL: Pentru că el şi-a închipuit altfel această fericire. Credea că pe noi ne va putea conduce gloata aceea mîrşavă... Mersi frumos, bună treabă ar fi ieşit! Ne-au şi arătat de ce sînt în stare. Să jefuiască şi să se răzbune. *(Striveşte ţigara.)* Asta ar însemna pieirea patriei, Toni!

TONI: Bine, dar Petr a intervenit împotriva jafurilor!

KORNEL: Cu atît mai rău! Petr ar fi vrut ca din turma asta să se formeze guvernul. Noi nu putem admite una ca asta, pentru nimic în lume.

TONI: Noi? Care noi?

KORNEL: Partidul nostru. Noi, naţiunea. Dacă ne-ar guverna ăia, cu utopiile lor... cu ideile lor despre pace şi egalitate... ar fi îngrozitor, băiete. Brrr! Ceea ce cer becisnicii ăştia înseamnă trădare naţională! Să desfiinţeze armata... să preia instituţiile... să exproprieze fabricile... asta ne-ar mai lipsi! Asta ar însemna sfîrşitul culturii şi, în general, sfîrşitul... Nu, nu, Petr, noi nu vom admite această ruşine

naţională! A sosit clipa cea mare, omule, să terminăm cu toţi trîntorii şi trădătorii ăştia... Dar nu te mai dăscălesc, Toni.
TONI *(se scoală):* Kornel...
KORNEL: Ce vrei?,
TONI: Ce se va întîmplă cu Petr?
KORNEL *(dă din umeri):* Nu se poate face nimic. Trebuie să aşteptăm. L-au arestat ai noştri... şi deocamdată e în închisoare.
TONI: Ca un criminal?
KORNEL: Ca ostatec. Nu te teme, acolo nu i se întîmplă nimic. Dar dacă banda aceea neagră va începe din nou să tragă în stradă, atunci... nu ştiu.
TONI: Atunci, îl împuşcaţi pe... Petr?
KORNEL: Eu nu, Toni, dar ştii, lupta e luptă. Petr nu trebuia să se înroleze în mişcarea lor. îţi poţi închipui cît de mult aş regreta dacă... dacă i s-ar întâmpla ceva. Dar asta nu mai depinde de noi... Să depună bandiţii ăia armele... apoi şi ai noştri îi vor da drumul lui Petr... şi celorlalţi ostateci. Aşa stau lucrurile.
TONI *(cu ochii holbaţi):* închipuie-ţi, Kornel... închipuie-ţi cum trebuie să se simtă Petr. Cum se uită spre uşă şi aşteaptă, aşteaptă mereu... să se deschidă... *(Cu voce aspră.)* Vino cu noi!... încotro?... înainte, marş! O să vezi!
KORNEL: Stai! *(Ascultă.)* E linişte. Din fericire, acolo nu se trage. Dacă s-ar mai auzi undeva o împuşcătură, atunci e rău, Toni. Atunci, ai noştri vor porni fără să mai ţină seama de nimic... Dar eu cred că haita aceea s-a retras. Sînt nişte laşi. Cel puţin, Petr să vadă cu cine s-a înhăitat! Dacă le pui mitraliera în faţă, fug ca nişte găini... Auzi? Acolo e linişte. Poate că se negociază. Deşi nu înţeleg cum poate să negocieze cineva cu astfel de gangsteri.
TONI: Kornel, i se leagă mîinile?
KORNEL: Cui? Cînd?
TONI: Cînd îl duc la execuţie.
KORNEL: Desigur. Se înţelege că trebuie să fie legate. De ce întrebi ?
TONI *(îşi împreunează mîinile la spate, ca şi cum le-ar avea legate):* Ştii, îmi imaginez lucrul acesta, nemaipomenit de real. Ce simte omul în astfel de clipe... în faţa plutonului de execuţie? Ştii, cum priveşte, undeva... pe deasupra capului soldaţilor... cum simte, prin păr, o adiere rece. încă nu!... încă o clipă... La ochi, arm'!... Doamne, Dumnezeule!
KORNEL: Isprăveşte!
TONI *(urlă):* Crinilor! Cîini turbaţi! KORNEL: Toni!
TONI: Trageţi!
(Se clatină şi cade în genunchi.)
KORNEL *(îl apucă de umeri şi-l zgîlţîie):* Gata! Ajunge! Ai o

fantezie bolnăvicioasă!
TONI *(îşi acoperă ochii şi se scoală):* Kornel, cum de se pot urî oamenii atît de îngrozitor?!
KORNEL: Tu nu poţi să înţelegi asta, băiete! N-ai învăţat încă să crezi cu patimă...
TONI: în ce să cred?
KORNEL: în propriul tău adevăr. Niciodată omul n-a putea face pentru sine ceea ce face pentru stindardu său. Nu trebuie să fii atît de sensibil, Toni. Şinuma mama te strică.
TONI: Cu ce?
KORNEL: Cu educaţia pe care ţi-o dă. Din cauza asta, din tine n-o să iasă niciodată un bărbat care să lupte pentru ceva. Pace, dragoste, milă... da, ştiu, e foarte frumos, dar... dar astăzi nu mai e timp pentru de-alde astea, Toni. Astăzi, vremurile sînt prea grave... şi prea măreţe. Mama nu poate să înţeleagă. Noi trebuie să fim pregătiţi... pentrd orice, Toni. Dacă i s-ar întîmplă ceva lui Petr... mama nu trebuie să afle. Trebuie să-i spunem numai că e la închisoare, înţelegi? Şi poate că, într-adevăr, totul s-a terminat. Poate că gloata aceea neagră a capitulat în sfîrşit, fiindcă văd că domneşte... o linişte foarte suspectă... Nu trebuie să ieşi afară, Toni.
TONI: Dar tu?
KORNEL *(dă din umeri):* Ar fi trebuit să fiu cu ai noştri, acolo, afară. Doamne, numai să nu lipsesc, dacă s-ar întîmplă ceva! E atît de stupid că trebuie să stau înfipt aici, acasă, lîngă mămica! Dar ştii, dacă s-ar întîmplă ceva, oricît de neînsemnat... Mama are inima atît de slabă... Cu mojicimea asta, omul nu mai ştie cum o va scoate la capăt. Şi dacă vor începe jaful... trebuie să vă păzească cineva aici. *(Cu spatele la Toni, scoate din sertar un revolver şi îl încarcă, apoi îl pune iar la loc.)* Eu ştiu unde mi-e locul. Dar mama nu trebuie să ştie că lucrurile sînt atît de grave, Toni. Aşa că eu... o să rămîn acasă, o fac numai pentru mama... şi pentru tine.
(Intră mama.)
MAMA: Kornel, unde-i Petr? De ce nu s-a întors încă? De dimineaţă mi-ai spus că e vorba numai de o simplă neînţelegere şi că îl vor elibera la noapte... Auzi, Kornel?
KORNEL: Da, mamă, dar... lucrurile astea nu merg atît de repede. Ştii probabil că au arestat sute şi sute de oameni şi pînă ce vor fi toţi cercetaţi... mai poate să dureze... chiar şi o săptămînă...
MAMA: Toată săptămînă? Kornel, se poate să-l chinuiască aşa pe Petr al nostru? Nu, nu, nu las eu lucrurile aşa. Am să mă duc acolo la ei şi am să le spun...
KORNEL: Nu se poate, mamă. Nici nu te vor lăsa.
MAMA: Asta-i bună, să nu lase acolo o mamă! O să-i duc lui

Petr rufe şi ceva de mîncare... Şi nimeni nu poate să împiedice o mamă, copilule. O mamă are acest drept.
KORNEL: Trebuie să mai aştepţi, mamă. Priveşte! Pînă şi străzile sînt barate de armată. Nimeni n-are voie să meargă în centrul oraşuluj.
MAMA: Dar pe mamă o vor lăsa. O să le spun că duc ceva fiului meu... Kornel, trebuie să-l văd pe Petr. Trebuie să ştiu ce este cu el. Petr nu-i un tîlhar ca să îndrăznească să-l închidă. Şi am să le-o spun, n-avea grijă. O să le spun că n-au dreptul să ţină pe fiul meu în închisoare!
KORNEL: E o chestiune foarte dificilă, mamă. Ei au acest drept.
MAMA: Dar ce, Petr e criminal? A făcut vreun rău cuiva?
KORNEL: Nu este criminal, mamă. Nu spune nimeni asta.
MAMA: Păi, vezi? Atunci n-au dreptul să-l aresteze aşa, pe degeaba.
KORNEL: Mamă, mi se pare că tu nu poţi să înţelegi destul de bine treaba asta...
MAMA: Ştiu... ştiu! Du-te, Toni, du-te. Tu nu trebuie să auzi cît e de proastă mama ta.
(Toni — de voie, de nevoie — se strecoară afară.)
MAMA: Kornel, îmi dau silinţa să înţeleg totul. Dar nu pot, şi pace. Cum poate aresta cineva pe fiul meu, cînd n-a făcut nici un rău nimănui? Probabil că asta am s-o înţeleg greu.
KORNEL: lartă-mă, mamă. Tu nu vrei să pricepi cu nici un chip că, de fapt, e... război civil.
MAMA: Ei şi? Era nevoie de acest război civil?
KORNEL: Da, mamă, era nevoie. Pentru că oamenii sînt împărţiţi în două tabere şi numai una din ele poate să guverneze, înţelegi? Şi de aceea lupta trebuie să hotărască, mamă, cine ne va guverna.
MAMA: De aceea se trage?
KORNEL: Da. Nu se poate altfel.
MAMA: Spune-mi, te rog, de ce ţin atît de mult să guverneze? N-au oare familii? Să se îngrijească fiecare de familia lui.
KORNEL: Numai că, familia nu e totul.
MAMA: Ba este, Kornel. Pentru mine este. Şi să nu-mi spui că Petr ar vrea să stăpînească. Eu îl cunosc bine. Nu e în stare să bată un cîine. Mai curînd tu, Kornel, dar Petr nu. Nu e în firea lui să poruncească cuiva.
KORNEL: Asta n-are nici o importanţă, mamă. Partidul lui însă ar vrea să poruilceascătuturor; ar vrea să răstoarne totul după bunul său plac... Asta ar fi o nenorocire pentru întreaga naţiune, înţelegi? Ei nu sînt decît o bandă de hoţi şi de trădători, mamă. Ar răsturna şi ar jefui totul...
MAMA: Nu, Kornel, nu spune asta! Eu îl cunosc pe Petr... Petr nu s-ar întovărăşi cu astfel de oameni. Nici tu nu te-ai însoţi cu hoţi şi trădători, Kornel.

KORNEL: Din păcate, Petr prea crede orbeşte în oameni...
MAMA: Dar e tînăr! Tu n-ai fost niciodată atît de tînăr şi de prietenos, Kornel. Tu nu te-ai împrietenit cu oricine, şi mai degrabă aş zice că eşti puţin cam mîndru... Petr al nostru nu se poate împrieteni cu cinevâ rău.
KORNEL: Atunci înseamnă că eu sînt în stare s-o fac. Unul din noi trebuie să fie pe un drum al naibii de greşit şi ori partidul meu, ori al lui, are dreptate.
MAMA: Firea ta are ceva cavaleresc şi nobil. Nici tu n-ai putea face ceva josnic... şi necinstit.
KORNEL: Păi, vezi! Şi dacă îţi dau cuvîntul meu de onoare că Petr al nostru a fost în tabăra celor răi şi că haita lor trebuie lichidată, ca să fie ordine în lume...
MAMA: Stai, băiete. A trebuit să-l închidă pe Petr al nostru, ca să fie ordine în lume?
KORNEL: Da, mamă. Fiindcă s-a amestecat!...
MAMA: Atunci, e o ruşine, Kornel, şi nu se poate să aibă dreptate, dacă l-au închis pe Petr al nostru!
KORNEL: Mamă, dacă Petr ar fi avut posibilitatea, ar fi lăsat să mă aresteze pe mine...
MAMA: Petr?
KORNEL: Adică oamenii lui. Partidul lui, înţelegi?
MAMA: Atunci trebuie să fie şi proşti... şi ticăloşi! Fiindcă tu, Kornel, nu te poţi gîndi la nimic rău. Cum să te aresteze? Ar fi fost tot atît de nedrept ca şi închiderea lui Petr al nostru. Sînt oameni răi, Kornel. Răi, brutali, oameni înapoiaţi. Doamne, dacă aş putea să-i lovesc cu pumnul ăsta în faţă...
KORNEL: Te rog, mamă!
MAMA: Nu trebuie să-l lăsăm acolo, Kornel! Trebuie să mă ajuţi într-un fel... Spui că-l pot ţine acolo încă cîteva zile?
KORNEL: Poate, mami, dar, sînt sigur, că după aceea îi vor da drumul. Acum e linişte afară; o să vezi că, pînă mîine, totul se va termina.
MAMA: Şi-o să mergi, după aceea, cu mine să-l căutăm pe Petr?
KORNEL: Da, mamă.
MAMA: Şi n-aş putea să-i duc de azi cile ceva?
KORNEL: Azi nu, mamă.
(Se aud în depărtare cîteva împuşcături. Se întunecă.)
MAMA: Ce-i asta?
KORNEL *(nervos):* Nimic. Undeva, pe stradă... Te rog să nu iasă nimeni afară, mamă.
MAMA: Bine, dar Petr cu siguranţă ne aşteaptă...
KORNEL: Iarăşi Petr! Dar nu e vorba numai de Petr, mamă!
MAMA: Crezi că s-ar putea întîmplă ceva lui Toni... sau ţie?
KORNEL: Iartă-mă, mamă, mă gîndesc la poporul nostru.
(Se aud în depărtare cîteva împuşcături.)

MAMA: Numai de nu i s-ar întîmplă ceva lui Petr!
KORNEL *(ascultă la fereastră):* Numai de nu s-ar întîmplă ceva poporului nostru, mamă... Acolo, undeva, afară, stă pregătit un pluton. Dacă ai şti ce băieţi minunaţi sînt... I se spune plutonul de elită. Trăgaci aleşi, care vor intra primii. Aşteaptă clipa şi se uită unul Ia altul. „Unde-i Kornel?“ Sînt aici, camarazi! Eu nu pot. Eu... trebuie să rămîn acasă. Trebuie să fie cineva aici, dacă s-ar întîmplă ceva. Băieţi, ţineţi-vă bine, dar eu... pe mine mă puteţi şterge de pe lista voastră.
MAMA: Ce-i cu tine, Kornel?
KORNEL: Nimic, mamă. Nu te teme, eu... voi rămîne cu tine... şi cu Toni. Ştii, cînd sînt tulburări pe stradă, apar tot felul de oameni. Să nu-ţi fie frică de nimic, mamă. Eu rămîn acasă.
(Se duce la rastelul cu puşti.)
MAMA: Ce cauţi acolo?
KORNEL: Puşca tatii, pe care o avea în Africa. Trebuie iarăşi curăţată.
(Scoate puşca din rastel.)
MAMA: Dar o şterg zilnic de praf!
KORNEL: Tu nu te pricepi la asta, mamă. Puşca cere mai mult. Uneori trebuie să şi tragi cu ea, ştii? *(Pune mina pe umărul mamei.)* Nu-ţi mai face griji, mamă! Totul o să fie în ordine, o să vezi.
MAMA: Şi Petr o să se-ntoarcă? KORNEL: O să se-ntoarcă, mamă.
(Iese cu puşca. Se face din ce în ce mai întuneric.)
MAMA: *(se uită după el):* Eu ştiu că nu-mi spui adevărul, Kornel.
(Umblă prin cameră şi aranjează, ici şi colo, lucrurile.) (În depărtare se aud cîteva împuşcături.)
MAMA: Doamne, ce-o fi cu Petr? *(Se aşază în fotoliu şi îşi împreunează mîinile.)* Doamne Dumnezeule, ocroteşte-! pe Petr al meu. Fecioară Maria, maică prea îndurerată, milostiveşte-te de mine şi ocroteşte-mi copiii! Doamne Isuse Cristoase, înapoiază-mi-l pe Petr. Fecioară Maria, roagă-te Domnului pentru copiii mei. Isuse cel răstignit pe cruce, aibi milă de copiii mei!
(Petr apare încet în uşă; e numai în pantaloni şi are cămaşa desfăcută. E aproape întuneric.)
PETR: Noroc, mamă!
MAMA *(sare):* Petr! Ţi-au dat drumul?
PETR: Da de unde!? Numai că, eu, nu mai am ce vorbi cu ei, mamă.
MAMA *(seduce la el):* M-am temut atît de mult pentru tine... Vino la mine, Petrîcku!
PETR *(se fereşte):* Nu, mamă. Te rog, rămîi acolo!

MAMA *(se îndreaptă spre el):* Ce-i cu tine, fiule? Unde ţi-ai lăsat haina?
PETR *(ferindu-se):* Acolo. Acolo. Ţi-o vor trimite ei, mamă. Haina şi lucrurile. Sînt grozav de ordonaţi.
MAMA: Cine?
PETR: Ei. Albii. înţelegi? Nu aprinde, mamă. îmi pare foarte rău, dar ar trebui să-ţi spun ceva. Tocmai de aceea am venit la tine. Poate că va fi mai bine, dacă ţi-o spun chiar eu.
MAMA: Petr, ce s-a întîmplat? *(întinde mîna spre* ef J Vino aici!
PETR *(se fereşte):* Nu trebuie să te superi pe mine, dar nu sînt eu de vină, mamă. Nici Kornel nu e vinovat. MAMA: Ce vină?
PETR: Doamne, mamă, tu nu poţi să înţelegi, dar trebuia să te aştepţi la asta. Kornel o ştia dinainte. Aşa, acum totul s-a terminat, ştii?
MAMA *(cu teamă crescîndă):* Ce s-a terminat, Petrîcku?
PETR: A trecut îngrozitor de mult de atunci, mamă. S-a întîmplat acum o jumătate de oră.
MAMA: Ce s-a întîmplat?
PETR: Păi, mamă, m-au împuşcat!
MAMA: Petr!
(Se clatină şi se prăbuşeşte la pămînt.)
PETR: Mamă ! Doamne, ce am... Veniţi-mi cineva în ajutor! Ondra!
(Din întuneric apare imediat Ondra în halatul lui alb.)
ONDRA: Ce s-a întîmplat?
PETR: Uite, mama...
ONDRA *(îngenunchează lîngă eaşi-i ia pulsul):* Ia să vedem, mamă...
(Din întuneric se apropie tatăl în uniformă militară.)
TATĂL: I s-a-ntîmplat ceva?
PETR: Nu ştiu, s-a prăbuşit deodată la pămînt.
TATĂL: De ce nu bagi de seamă! *(îngenunchează lîngă mama.)* Suflete, ce e cu tine?
(Din întuneric apare JM, în salopetă de aviator.)
JIRI: Noroc, Petr. Mamei nu-i e bine?
(Aprinde lampa de pe birou.)
ONDRA *(îngenuncheat Ungă ea):* Inima. Dacă aţi şti cît de neregulat îi bate pulsul... Biata mamă!
TATĂL: Dacă am putea chema pe cineva!
ONDRA: La ce bun? Doar sîntem noi aici. O să rămînă cîtva timp în nesimţire. Şoc nervos, înţelegi? Cel mai bun lucru e s-o lăsăm în linişte... Daţi-mi cîteva perne!
PETR *(aduce perne):* Poftim!
JlRf *(aduce mai multe perne):* Uite!
ONDRA: Ridică-i capul, tată! *(îi pune perna sub cap.)* Aşa. Şi

acum stai întinsă şi liniştită, mamă. *(Se scoală.)* Plecaţi de lîngă ea, să aibă linişte.

TATĂL *(se scoală):* Cu ce ai speriat-o aşa, Petr? Şi, ia spune-mi, de unde ai apărut aici?

ONDRA: O clipă, tati. *(îl întoarce pe Petr spre lumină şi se uităla frunte alui.)* Na| ! Una şi încă una. *(îidădeoparte cămaşa, descoperindu-i pieptul şi loveşte cu degetul.)* Una, două, trei. Asta a trecut direct prin inimă, băiete.

TATĂL: Ia să văd şi eu. Ciudat lucru, asta arată aproape ca... Odată am executat, cu un singur glonte, pe un arab... Băiete, dar cum ai ajuns aici?

PETR: Execuţie cu gloanţe, tati.

TATĂL: Fiule,' fiule, ai fost executat de soldaţi?

PETR: De soldaţi, tată.

TATĂL: Petr, sper că n-ai săvîrşit o trădare...

PETR: Nu, tată. M-am dus, îndemnat de un ideal măreţ şi cinstit...

TATĂL: împotriva soldaţilor? Nu prea paré verosimil, tinere.

PETR: Şi din tabăra noastră fac parte soldaţi, tată. TATĂL; În amîndouă taberele sînt soldati?

PETR: Da.

TATĂL: Ai noştri împotriva alor noştri...

PETR: Da, tată.

TATĂL: Asta nu-mi place, Petr; ai noştri împotriva alor noştri. Aţi încurcat lucrurile, tinerilor... Şi tu ai făcut pe iscoada, Petricek?

PETR: Nu, tati. Am scris numai la gazete.

TATĂL: Nu minţi, Petr... Pentru asta nu te-ar fi împuşcat soldaţii. Noi am executat numai spioni şi trădători.

JlRf: Astăzi sînt alte vremuri, tăticule.

TATĂL: Aşa se pare. Aveţi, probabil, alte reguli de joc, băieţi. *(Se întoarce spre mama.)* El Cum îi mai e?

ONDRA *(stă aplecat deasupra ei):* E leşinată ; parcă ar dormi.

TATĂL: Atunci e bine. Numai ea ne poate auzi...

ONDRA: ...şi vorbi cu noi. Numai mama ne mai poate vedea. Ea n-a pierdut legătura cu noi.

PETR *(învîrteşte distrat globul de pe birou):* Băieţi, a fost o clipă chinuitoare cînd a trebuit să-i spun ce s-a întîmplat.

JlRf: Cunosc asta, camarade. încerci atunci un sentiment atît de neplăcut, ca şi cum ai mărturisi o ştrengărie. *(Deschide sertarul biroului şi scotoceşte în el.)* Băieţi, ştiţi că mama a păstrat chiar şi pipele noastre? Ce bună e mama! De cînd o ştiu spunea: „Ieşi afară cu pipa!" *(îşi pune în gură luleaua goală, cu mişcările automate ale unui fumător.)* Mm... Mm. Aici te simţi I ol uşi ca acasă.

(Afară se aud împuşcături.)

TATĂL *(se duce la fereastră):* Parcă s-ar trage undeva. Poc! Poc! Puşti militare.

(Ascultă.)
PETR *(mută fără nici un ţel precis scrumierele şi presse-papier-u\):* Aştia sînt ai noştri. Trag ai noştri.
JIRI: Şi caietele mele sînt tot aici. E de necrezut cîte mai păstrează mama noastră! *(Răsfoieşte caietul.)* **A,** aici am schiţat... Ce nostim e! Aici am încercat să schiţez un nou profil de aripă.
PETR *(aşază pe birou o statuetă făcută de negri, care se afla pe dulap):* Dă-mi voie.
JIRI: Pentru ce o pui aici?
PETR: Aşa... nici eu nu ştiu. Ca să fac ceva, nu?
TATĂL *(pleacă de la fereastră):* Lasă-l, Jirka! Asta e doar neliniştea celor morţi. Vor să atragă atenţia că au fost aici, ştii? O să-i treacă şi asta odată... Ascultă, Petr, cel puţin te-ai purtat bărbăteşte?
PETR *(pune undeva cutia cu tutun):* M-am purtat, tată. Nici n-am clipit.
TATĂL: Atunci e bine. N-aveai dreptul să ne faci de ruşine, nu-i aşa?
ONDRA *(lîngă mama):* Trebuie să încerci... un sentiment grozav de neplăcut cînd eşti executat.
PETR: Nici nu mă mai întreba! Cînd stai cu mîinile legate la spate, şi-n faţa ta, şase soldaţi de la ţară... Mi-era milă de ei, frate. Eu n-aş fi putut executa pe cineva... TATĂL: Nu ţi-au legat ochii?
PETR: Nu, tată. Am refuzat.
TATĂL: Curajos băiat! Cine a comandat execuţia?
PETR: Un locotenent sfrijit şi piţigăiat, tată. Grozav făcea pe nebunul, ca să nu se vadă că-i face rău execuţia. Şi-a încărcat revolverul chiar în faţa mea... ca să-mi tragă ultimul glonte, dacă ceilalţi soldaţi nu m-ar fi nimerit bine.
ONDRA: La naiba!
TATĂL: Trebuia, Ondra. Nu se poate altfel.
PETR: Ei, drăcia dracului, mi-am zis. Cîinele ăsta mă scoate din sărite. Lam spus: „Pleacă de aici, neisprăvitule, o să comand singur...“
TATĂL: Nu trebuia să faci asta, Petr. Execuţia... este un lucru serios. Şi eu am asistat o dată la una şi... ce să mai vorbim...
PETR: Tată, trebuie să-ţi faci într-un fel curaj. E o situaţie atît de idioată... Soldaţii au rîs, eu la fel. Asta ne-a făcut pe toţi să ne simţim mai uşuraţi. Ei, şi el s-a roşit, a scos sabia şi a răcnit: „La umăr, arm’!“... Băieţi, vă spun...
JIRI: Ce? '
PETR: A trebuit să lupt, ca să nu cad în genunchi. Picioarele îţi sînt cuprinse deodată de o senzaţie de slăbiciune groaznică... Iar în stomac... Brrr! M-am simţit ca o cîrpă.

Ciudat, dar nici nu-mi amintesc cînd a strigat neisprăvitul ăla „Foc“. Am simţit doar un suflu rece prin păr.

ONDRA: Asta era frica.

PETR: Poate. *(Mută din nou, agitat, din loc în loc, obiectele.)* Vă spun însă... e o senzaţie teribilă. îngrozitoare.

JlRÎ *(îşi ridică ochii de pe caietul lui):* Mie nu e nevoie să-mi spui.

PETR: Nu, nici tu nu-ţi poţi închipui, Jirka. Nimeni nu-şi poate închipui.

JlM: Cunosc senzaţia asta, dragul meu. Ştii, cînd m-am prăbuşit cu avionul meu.

PETR: Nu se compară. Atunci a fost doar o clipă.

JlRf: Să nu crezi asta. De la douăsprezece mii de metri înălţime, durează cîteva clipe. Omul nu-şi dă seama niciodată cît timp se prăbuşeşte, dar i se pare... o veşnicie. Şi are impresia, tot timpul, tot timpul, că întreg pămîntul se repede asupra lui.

ONDRA: La ce te gîndeai atunci?

JlRf: De fapt, la nimic. Mă simţeam numai înspăimîntător de liniştit. „Va să zică, ăsta e sfîrşitul. Sau, cam aşa ceva“, gîndeşti liniştit de tot, clar, prosteşte aproape. Şi, în acelaşi timp, te uiţi cam unde o să te zdrobeşti. „Acolo n-aş vrea.“ Dincolo, sînt pomi. Dar poate că, totuşi, aici, pe cîmp, ar fi mai bine.

PETR: Atunci, n-a fost prea rău, Jirko.

JlRt: Te înşeli. Nepăsarea asta este mai rea şi... mai respingătoare decît nu ştiu ce durere. Ca şi cum ar înţepeni ceva în tine de viu şi nu te mai poţi mişca... Brr!

ONDRA: Asta nu e nepăsare, Jirko! Mai curînd groază. JlRf: Nu ştiu, dar n-aş mai vrea să încerc a doua oară această înspăimîntătoare senzaţie!

(Pauză.)

PETR: Şi cu tine cum a fost, Ondra?

ONDRA: Eu, frate, am avut timp berechet. La mine a durat... cîteva zile şi nopţi.

PETR: Agonia?

ONDRA: Da. De trei zile ştiam... că totul se va termina. în clipele acelea, omul se gîndeşte la atîtea... îşi aminteşte multe! Of! Of! Şi, în acelaşi timp, mă autoobservam; acum am ajuns la simptomul cutare şi cutare. „Ficatul ţi-e distrus, Ondrousku. Adică am ajuns pînă la...“

TATĂL: Ia spune-mi, Ondra, cum ai luat frigurile alea galbene?

ONDRA: în timpul unei experienţe, tată. Am vrut să constatăm dacă ţînţaruî acela mizerabil „Stegomyia“, transmite boala şi de la bolnavii care au trecut de primul stadiu al infecţiei. Asta nu se ştia încă sigur. Aşa că m-am

lăsat înţepat de ţînţarii cu care făceam experienţe.
TATĂL: Şi te-ai îmbolnăvit?...
ONDRA: Da. M-am îmbolnăvit în toată legea. Dar era cu totul contrariu presupunerii.
TATĂL: Ascultă, are vreo valoare o astfel de experienţă?
ONDRA *(dă din umeri):* Are, cel puţin ştiinţifică. Voiam să [ştim cum se dezvoltă microbul, în ţînţar. E destul de important, tată.
J1R1: Şi se moare greu de frigurile astea?
ONDRA: Greu, băiete. Zaci ca şi Lazăr, ai friguri şi gălbinare, ba... chiar mai rău. O boală scîrboasă, prietene. Brr! N-aş dori-o nimănui.
PETR: în cazul acesta, numai tăticul nostru a avut o moarte frumoasă.
TATĂL: Eu? De ce crezi?
PETR: Să mori în luptă! Cel puţin termini repede... şi te mai poţi şi apăra...
TATĂL: Dar eu n-am murit în luptă, fiule!
PETR: Nu? Cum asta? Noi am crezut întotdeauna...
TATĂL: ...că am căzut la ultimul asalt, ştiu. Aşa s-a spus de dragul mamei, copii. Ei nu i s-a putut povesti cum a fost cu adevărat.
JlRf: Şi cum a fost?
TATĂL: Nici pomeneală să fi căzut! Am rămas doar acolo, băieţi.
ONDRA: Rănit?
TATĂL: Da. Şi acolo m-au găsit indigenii.
PETR: Şi apoi?...
TATĂL: Apoi m-au torturat pînă ce am murit. *(Face un gest cu mîna.)* Dar să nu mai vorbim de asta, nu? Ondra, ce face mama? Copii, se înţelege că mama nu trebuie să afle asta niciodată.
(Pauză.)
Jlftî *(aplecat peste caietul lui):* Ştiţi, e uşor de spus: „Să mori pentru ceva măreţ; pentru ştiinţă,pentru patrie, pentru credinţă, pentru mîntuirea lumii“ sau mai ştiu eu pentru ce. Dar cînd ajungi în situaţia asta...
ONDRA: ...ştiu, atunci totul arată altfel. Dacă ar izbuti cineva să-şi imagineze ce simte omul în clipa aceea, atunci poate că s-ar face mai puţină risipă de fraze: „O! cît e de frumos... să mori pentru ceva!“ Frumos! Eu n-am găsit nimic frumos în moartea mea.
PETR: Nici eu, frate.
(Afară, în depărtare, se aud cîteva împuşcături.)
TATĂL: Mereu s-a murit pentru ceva, cine mai ştie pentru ce... Se pare că nu se poate altfel. Dar mă gîndesc uneori... Dacă aş fi acum colonel sau general în retragere şi aş trăi, aici, cu voi şi cu mama — mi-aş scrie memoriile

şi aş săpa pământul din grădiniţă... N-ar fi rău, băieţi. Dar n-ai ce face! Viaţa e viaţă, cel puţin omul poate face ceva. Ştiu că voi toţi v-aţi dat viaţa pentru ceva măreţ... Ondra, pentru ştiinţă, Jirka, pentru progresul tehnicii, iar Petr... De fapt, tu pentru ce ai murit, Petricek?

PETR *(aşază figurile pe tabla de şah):* Pentru egalitate şi libertate, tată.

TATĂL: Aha. Şi eu pentru rege, pentru patrie şi pentru onoarea drapelului. Sau, poate, din cauza ordinului tîmpit al unui colonel — asta n-are nici o importanţă. Tot lucruri frumoase şi mari, numai că... ştiţi, eu am murit înaintea voastră şi vă spun: n-ar fi fost rău să mai fi trăit puţin. Mie îmi plăcea mult viaţa, copii. Foarte mult. Şi cînd mă uit la voi, mă gîndesc: unul din băieţii ăştia ar fi reuşit, poate, să înfăptuiască cu adevărat ceva serios... sau chiar măreţ. Dar, din nefericire, sîntem toţi doar nişte eroi. E păcat, tinerilor. Am fi putut trăi şi astăzi.

ONDRA *(se scoală şi se întinde):* E plicticos, nu? Să priveşti numai ce fac ceilalţi. Noi, cei morţi, nu mai sîntem buni de nimic. *(Se duce la bibliotecă.)* Oameni dragi, dacă aş fi acum în viaţă, aş munci ca un nebun. M-ar fi atras „boala somnului“!

JlRf *(peste caietul lui):* Ce nebunie!

TATĂL: Ce anume?

JlRf: Ideea asta de construcţie. E un lucru absolut posibil, tată. Drace, de ce n-am terminat-o! Ia stai, ar trebui să se facă aşa... *(Se aşază pe scaunul de la birou şi desenează.)* Aşa ar merge.

ONDRA *(deschide biblioteca):* Cît de extraordinară e mama noastră!

PETR *(aplecat peste tabla de şah):* De ce?

ONDRA: Mai e încă abonată la revistele mele medicale! Uite, aici e un număr nou din „Buletinul bolilor tropicale“. Colaboram şi eu la acest Buletin.

PETR: Ştii, în revista asta a apărut cîndva un necrolog foarte frumos despre tine.

ONDRA *(scoate o revistă):* Aş vrea să văd ceva!

(Se aşază în fotoliu şi se uită în revista netăiată.)

TATĂL *(aplecat asupra mamei):* Vezi, sufletul meu, sînt iarăşi toţi cu tine. Se simt aici ca acasă. Pentru tine, mamă, sîntem de-a pururi vii, nu-i aşa?

PETR *(aplecat deasupra tablei de şah):* Nu, aşa nu e bine. Drace, ce situaţie complicată!

J1RÎ *(aplecat deasupra desenului):* Ar merge, dar centrul de greutate trebuia să fie situat mai jos.

TATĂL *(deschide gramofonul portativ):* Gramofonul acesta îl căram cu mine peste tot, copii. Şi la război. *(îl învîr- teşte*

cu gesturi mecanice.) Asta era placa mea preferată. Săraca mama! A lăsat-o acolo ca amintire. *(Dă drumul gramofonului. Gramofonul cîntă încetişor. Tatăl ascultă, ceilalţi sînt preocupaţi de ale lor.)*

ONDRA *(aplecat deasupra revistei):* Ia te uită, au găsit ceva împotriva leprei. Ei! Asta mi place!

(Se aud împuşcături.)

JIRI *(deasupra desenului):* Trag mereu.

PETR *(la tabla de şah):* Staţi, acum abia începe. Taţi, problema ta se va termina, probabil, remiză. Nu poate fi cîştigată. Nici de negru, nici de alb. Păcat!

(împuşcăturile se înmulţesc. Cîntecul gramofonului e pe terminate.)

TATĂL: Asta îmi era cea mai dragă. *(Se întoarce şi ascultă.)* Auziţi? Ra-ta-ta. Sînt mitraliere, Petr.

PETR: Asta înseamnă începutul! *(Şare.)* Păcat, aş fi vrut să fiu prezent. Acum, camarazi, nu vă lăsaţii'

ONDRA *(se scoală şi aruncă revista):* Iar o să mai fie o mulţime de eroi, nu-i aşa? Băieţi, nu-mi place să aud aşa ceva.

PETR: Frate, asta-i muzică! Acum înaintează ai noştri. în sfîrşit, băieţi! lată-i! Pornesc la atac. Acum mătură străzile din faţa lor cu puştile mitraliere şi merg, merg repede, înainte... Ce splendoare! Băieţi, totuşi n-am murit degeaba!

(împuşcăturile sînt mai dese şi mai puternice.)

TATĂL: Asta e un tun cu tragere rapidă. Pac-pac-pac. Distanţa trei kilometri, direcţia... acolo.

JIRI *(se scoală):* Centrul oraşului, tată.

PETR *(febril):* Sînt tunurile noastre! Acum am cîştigat!

TATĂL: Numai să n-o sperie pe mama.

ONDRA: Ea nu ştie nimic. *(înfăşoară şi desfăşoară, mecanic, pe degete, o bucată de faşă pe care a scos-o din buzunar.)* Nebunii! Să tragă pe străzi! Un adevărat măcel!

PETR: Să fie! Trebuie să se facă loc pentru o lume nouă, Ondra! Jiri, pentru asta merită să lupţi chiar dacă ar costa mii şi mii de vieţi... Auziţi împuşcăturile astea? Ce frumuseţe! Oameni buni, dacă aş putea să fiu şi eu acolo...

TATĂL: Acum se trage şi aici, şi acolo... Mie nu-mi place. Asta nu mai e luptă, băiete. Sună a asasinat.

PETR: Fie şi aşa! Nu se poate altfel. Poporul trebuie să se răfuiască odată cu trădătorii.... Lasă să-i împuşte odată pe banditii ăştia albi! Auziţi cum se întinde lupta? Ai noştri nu se lasă! Infanteria e de partea noastră. Marinarii merg cu noi! Poporul e cu noi. Doar ofiţerii sînt de partea lor. Au aviaţie şi tunuri, dar nu pot trage cu ele în oraş. Căci şi-ar distruge oraşul, nu, tată?

TATĂL: Nu ştiu, Petr. Voi aveţi acum alte reguli.

JlRf *(la aparatul de radio):* Şi în mîna cui e staţia de emi-

siune?
PETR: Bineînţeles că în mîna alor noştri. încearcă, Jirko, vreau să-i aud...
JlRf: Bine. *(întoarce butonul aparatului de radio.)* Atenţiune!
VOCEA DE LA RADIO *(care aminteşte pe aceea a lui Kornel):* Alo, aici comandamentul albilor.
PETR *(stupefiat):* Nu se poate!
VOCEA DE LA RADIO: Alo, alo! Comandamentul armatei albe invită pentru ultima oară bandele negre să înceteze măceluî de pe străzile oraşului. Depuneţi armele! Dacă peste cinci minute nu se vor depune armele, comandamentul va ordona artileriei să tragă asupra oraşului.
PETR *(strigă):* Asta n-o pot face! Tată, Ondra, nu-i aşa că asta n-o pot face? Oamenii aceştia au înnebunit!
VOCEA DE LA RADIO: Alo, alo! Comandamentul armatei albe ordonă cetăţenilor să se refugieze, imediat, în pivniţe. Dacă negrii nu părăsesc poziţiile lor, atunci, peste patru minute, se va ordona bombardarea centrului cu artileria. Dacă va fi nevoie, se vor folosi şi forţele aviaţiei.
PETR: Barbari! Barbari! Să nu faceţi asta! Bestii albe, vreţi să ne intimidaţi...
VOCEA DE LA RADIO: Alo, alo! Răspunderea pentru distrugerea oraşului şi a vieţilor omeneşti va cădea asupra comandamentului celor negri. V-am avertizat la timp. Am negociat pînă în ultima clipă, în timp ce negrii au început să masacreze ostatecii, ofiţerii şi cetăţenii oraşului.
PETR: E o minciună! Voi aţi început, voi, clinilor, voi, cîini sîngeroşi! *(îşi descoperă pieptul.)* Ce-a fost asta?
VOCEA DE LA RADIO: Respingem alte negocieri. Cine va fi găsit cu arma în mînă, va fi împuşcat pe loc. Oricine a fost de partea celor negri, va fi chemat în faţa curţii marţiale. Alo! Alo! Peste două minute, centrul oraşului va fi bombardat. Somăm pentru ultima oară pe negri să se predea. Numai aşa va putea fi evitat dezastrul oraşului nostru.
PETR: Nu, nu, nu, nu ascultaţi! Camarazi de afară, nu trebuie să vă predaţi! Să se distrugă tot oraşul. Fie ce-o f i!
ONDRA: Ca să ai pentru ce muri, nu? închide radioul, Jiri! *(Jiri închide aparatul de radio.)*
PETR: Da, să ai pentru ce muri! La luptă, negrilor! Pentru libertatea noastră! Pentru victoria noastră! Pentru o lume nouă! Tovarăşi, tovarăşi, nu vă lăsaţi! Chiar dacă s-ar distruge tot oraşul, chiar dacă ar cădea, măcelărit, tot poporul, chiar dacă ar fi distrusă întreaga lume, cauza noastră trebuie să triumfe! Mai bine să murim cu toţii, decît să învingă cîinii albi...

(în depărtare se aude o salvă de tun.)
TATĂL: Astea, astea sînt tunurile. Cele de cincisprezece. Vedeţi, s-au ţinut de cuvînt.
JlRL Ştiţi, oameni buni, sînt aproape bucuros că...
TATĂL: ...eşti mort? Te cred. Bun! Ăsta era un tun de douăzeci şi patru, băieţi.
PETR: Asasinii! Asasini ticăloşi!
ONDRA: Staţi... Linişte. Mama îşi revine.
Jllti: Biata mamă, tocmai acum.
TATĂL: Stingeţi lumina!
(Se face întuneric. Se aude bubuitul tunurilor şi răpăitul puştilor.)
VOCEA LUI ONDRA: Cu bine, mamă.
VOCEA TATĂLUI: Nu te teme, iubito. Noi sîntem mereu alături de tine.
VOCEA LUI JlRÎ: Nu e decît o furtună, mami! Trece.
VOCEA LUI PETR: Asasini! Asasini!
(Bubuitul tunurilor şi împuşcături. La fereastră, creşte lumina roşie a unui incendiu îndepărtat.)
MAMA *(sescoală):* Petr!... Kornel!... Toni!... Ce se-ntîinplă, Kornel? Unde-i Petr? Toni, unde-i Kornel, Kornel, auzi?
(în uşă apare Toni.)
TONÎ: Mamă, mămico, eşti aici? *(Aprinde lumina.)* De cînd te caut.
MAMA *(îşi acoperă ochii):* Toni, unde-i Petr? N-a venit încă?
TONI: Nu, mamă. Te rog...
MAMA: Ce se petrece acolo, Toni?
TONI: Se trage cu puşca, mamă, dar ştii, foarte departe. Să nu-ţi fie teamă. Oricum eu am să fiu cu tine...
(Deschide sertarul mesei şi vrea să scoată revolverul, pe care l-a încărcat Kornel.) Să nu-ţi fie frică!
MAMA: Ce ai luat, Toni? Lasă acolo revolverul. Nu pune mîna pe el, nu-i pentru tine!
TONI; Ştii, mamă... m-am gîndit că, dacă ceva... Kornel spunea...
MAMA: Unde-i Kornel? Cheamă-l pe Kornel!
TONI: Nu te supăra, mamă...
MAMA: Toni, unde-i Kornel al nostru?
TONI: S-a dus acolo, mami. A luat puşca şi a spus: „Toni... spune mamei să nu se supere c-o las aici singură... dar eu trebuie să mă duc.“
(în bubuitul tunurilor, cortina, cade.)

ACTUL AL TREILEA

Aceeaşi încăpere, dar armele de pe perete şi din rastele au fost îndepărtate.
MAMA *(scoate de pe perete ultima pereche de pistoale, le închide însertarşi ia cheia):* Aşa. Nu vreau ca Toni să aibă numai arme în faţa ochilor. *(Se uită jur împrejur.)* Nu

vreau ! *(Se duce la fereastră şi închide jaluzelele.)* Şi nici afară n-am să mă uit. *(Răsuceşte comutatorul electric de lîngă uşă şi aprinde lumina.)* Nu mai e nimic aici? *(Se duce spre aparatul de radio.)* Şi tu o să încetezi a mai vorbi. Toni nu trebuie să ştie ce se petrece afară. *(Ezită lîngă aparat.)* Şi nici eu... nici eu nu trebuie să ştiu. Nu mai vreau să aud nimic. Nu-mi pasă de nimic. *(Şovăie.)* Vezi, acum trebuie să taci. Şi nu-i aşa că ai vrea să vorbeşti? Ai vrea să zăpăceşti, din nou, capul lui Toni? Nu, nu, n-ai să mai răcneşti aici. Anunţă ce vrei... dar nu aici. Aici nu. Aici sînt eu! N-o să-l mai zăpăceşti pe Toni al meu... *(întoarce butonul aparatului de radio.)* E! Ce zici de-asta? Şi-acum, ia să vedem, ce mai spui?

VOCEA DE LA RADIO *(o voce de femeie, pătimaşă, stăruitoare) :* E o crimă. S-a săvîrşit o crimă împotriva dreptăţii, sînt călcate în picioare toate tratatele, s-a săvîrşit cea mai brutală violenţă. Ascultaţi, ascultaţi,ascultaţi! Fără să se declare război, fără nici un fel de motiv, fără nici un cuvînt de negociere, armata străină a trecut hotarele ţării noastre. Fără nici un cuvînt de avertisment, fără motiv, fără declararea războiului, tunurile şi avioanele au început să bombardeze oraşele noastre. Duşmanul a profitat de clipa cînd poporul nostru era slăbit de moarte de pe urma neferici tului război civil şi a atacat teritoriul nostru, sub pretextul că vine să restabilească ordinea. Cine i-a dat acest drept? Ce motive are pentru a justifica această intervenţie? Nu există nici un motiv, nu există nici un drept. Adresăm, prin radio, un apel către întreaga lume! Ascultaţi, s-a săvîrşit o crimă, s-a săvîrşit o crimă îngrozitoare !

We caii the World: hear, hear, it is an outrage, it is an awfull crime ! Nous appelons toute l'humanité; voyez, quel crime! Wir rufen die ganze Welt: es wurde ein schreckliches Verbrechen begangen![1] Poporul nostru, nefericitul nostru popor, sleit de puteri, este exterminat ca fiarele sălbatice!

MAMA *(închide aparatul de radio):* Degeaba strigi la mine! Nu vreau să te ascult ! Crimă ! Crimă ! Cînd l-au împuşcat pe Petr al meu n-a fost crimă? Şi cînd a căzut şi Kornel al meu, n-a fost crimă? Kornel al meu ! Petr al meu! Mie îmi vorbeşti de crime? Eu le cunosc, eu, mama! împotriva mea s-au săvîrşit cele mai multe. Ştiu, tu nu mi-ai cunoscut băieţii. Dacă i-ai fi văzut, cît de plină era casa de ei... Strigi să te audă lumea! Şi eu am strigat, şi crezi că am primit vreun răspuns?

(întoarce din nou butonul aparatului de radio.)

VOCEA DE LA RADIO: Noi singuri, noi singuri trebuie să ne

ajutăm. Ne vom apăra pînă la ultima suflare. Vom face zid de apărare din trupurile şi inimile noastre. Regimentele noastre, trimise împotriva duşmanului, se luptă cu un curaj desperat, dar nu pot rezista, dacă nu vor primi întăriturі. Chemăm pe toţi bărbaţii, pînă la cel din urmă. Vă chemăm pe voi, bărbaţi ai acestei ţări: prezentaţi-vă, prezen- taţi-vă la arme! Vă chemăm pe voi, femei ale acestei

[1] Lansăm un apel întregii lumi: ascultaţi-ne, ascultati-ne.se săvlrşeşte un abuz grosolan, o crimă Îngrozitoare! (Engl.) Lansăm un apel Întregii lumi: priviti ce crimă! (Fr.) Lansăm un apel Întregii lumi: s-a săvîrşit o crimă îngrozitoare! (Germ.)

ţări: treceţi la muncă în locul bărbaţilor şi fiilor voştri, pe care ii trimiteţi să lupte sub drapelul patriei. MAMA *(închide butonul aparatului de radio):* Nu, nu! E în zadar. Eu nu-ţi pot trimite pe nimeni, eu n-am pe nimeni. Toni nu poate, el este încă copil. Nu există nici un ordin pentru ca şi copiii să se ducă la război. Asta-i o absurditate. Cine ţi-a dat dreptul să trimiţi pebărbaţii sau fiii altora sub drapel? Nu sînt ai tăi, aşa că nu mai vorbi! Spune-mi, ai tu vreun fecior?

(Deschide iarăşi aparatul de radio.)

VOCEA DE DA RADIO: Acum nu vă mai cheamă o voce omenească, ci vă cheamă însăşi patria. Eu, patria, chem pe toţi bărbaţii. Eu, patria mamă, rog pe fiii mei: apăraţi-mă! Apăraţi-mi copiii!...

MAMA *(închide aparatul de radio):* Nu, tu nu eşti mamă! Mamă sînt eu, eu, înţelegi? Ce drept ai tu asupra copiilor mei? Dacă ai fi mamă, n-ai putea să-i trimiţi la război. I-ai ascunde, ca şi mine, i-ai încuia, ca şi mine, şi ai striga: nu-i dau; nu-i dau! Eu nu mai am pe cine să dau, să-ţi intre bine în cap! Aici nu mai este nimeni. Aici sînt numai eu, o femeie bătrînă, nebună. I-am dat pe toţi fiii mei. Nu mai am, nu mai am.

(În uşă a apărut Toni.)

TONI: Mamă !

MAMA *(se întoarce):* Ce cauţi aici? *(Strigă îngrozită.)* Toni! Şi tu? *(Se repede la el şi-l pipăie.)* Nu, slavă Domnului, eşti tu, tu eşti. Eşti viu, nu? Cît m-ai speriat! Ce cauţi aici, Toni? Ştii că eu nu vreau ca tu să... să asculţi aici... pe femeia asta. Nu vreau, Toni!

TONI: Mamă, dar are o voce atît de frumoasă ! De extraordinară ! Ştii, pot să mi-o închipui foarte clar: este înaltă şi palidă... şi are nişte ochi atît de mari...

MAMA: Nu te ocupa tu de ea!

TONI: Dacă mă cheamă!

MAMA: Nu te priveşte pe tine, Toni. Las-o să spună ce vrea. Şi nu mai veni aici. O să încui camera asta.

TONI.’De ce?
MAMA *(se aşază):* Uite aşa, o închid. Am să aduc aici proviziile noastre. Dacă o să fie război, trebuie să am ce-ţi da de mîncare, micuţul meu. Camera asta tot nu mai foloseşte la nimic. Slavă Domnului că am avut grijă de provizii! O să locuim jos, în pivniţă. Ca să nu ne vadă nimeni. O să fie o casă părăsită, din care toată lumea a pierit.
TONI: Dar, mamă...
MAMA: Taci, Toni! Nu te teme ! O să te ascund bine şi nimeni n-o să ştie că eşti acasă. N-ai voie să te duci afară. O să rabzi... O să răbdăm totul, pînă o să se liniştească afară. Nici n-o să ştii că e război. Războiul nu e pentru tine ! Tu eşti prea tînăr pentru asta! O să stăm ascunşi în pivniţă ca şobolanii, şi tu o să citeşti cărţi şi o să te gîndeşti cum străluceşte afară soarele. Spune, nu-i aşa că n-o să ne fie rău acolo?
TONI: Mamă, te rog... te rog, mamă, lasă-mă !
MAMA: Ce tot vorbeşti, copilule? încetează cu prostiile.
TONI: Te rog, mamă, lasă-mă, lasă-mă să mă prezint voluntar! Mamă, eu nu pot rămîne aici...
MAMA: Eşti nebun, Toni?! Tu nu te poli duce! Nici n-ai împlinit optsprezece ani...
TONI: N-are importanţă, mamă. O să vezi că se duc toţi. Toată clasa noastră o să se prezinte, mamă. Te rog, mamă, trebuie să mă laşi.
MAMA: Ar fi curată nebunie, copilule! Ce să facă acolo cu tine?
TONI: Fii sigură, mamă, că şi eu o să fiu tot atît de bun soldat ca oricare din clasa noastră! Mi-am şi dat cuvîntul...
MAMA: Cui?
TONI: Colegilor mei de la şcoală, mamă.
MAMA: Toni, cred că asta mă priveşte mai mult pe mine, mama ta, decît pe colegii tăi.
TONI: lartă-mă, mamă, dar de vreme ce merg toţi...
MAMA: ...atunci, nu trebuie să te duci şi tu, micuţul meu. O să rămîi acasă.
TONI: De ce tocmai eu să nu mă duc?
MAMA: Pentru că tu ai altă fire, Toni. Pentru că tu eşti debil, nu eşti făcut pentru serviciul militar. Şi pentru că nu vreau eu, fiule. E de ajuns?
TONI: Nu te supăra, mamă, dar... vezi tu, este vorba... de patrie... de naţiune...
MAMA: Şi tu o să salvezi naţiunea, da? Că fără tine nu se poate, nu? Cred, copilule, că prezenţa ta n-o să fie hotărîtoare.

TONI: Dacă fiecare mamă ar vorbi aşa...
MAMA: Nu m-aş mira, dragul meu. Crezi că o mamă s-ar putea resemna săi se ia copiii, unul după altul? N-ar mai fi mamă, băiete, dacă ar îngădui aşa ceva.
TONI: Dar dacă este un război atît de îngrozitor, mamă?...
MAMA: Nu sînt eu de vină, Toni. Nici o mamă nu e de vină că a izbucnit războiul. Noi, mamele, fiule, n-am pornit niciodată război. Noi l-am plătit cu copiii noştri. Dar eu n-am să mai fiu atît de proastă să-l dau şi pe ultimul pe care îl mai am. Să se facă războiul şi fără mine. Eu nu mai dau nimic. Pe tine nu te dau, Toni.
TONI: Nu trebuie să te superi, mamă, dar... eu trebuie. Ştii, e un ordin. Toţi bărbaţii trebuie să se prezinte.
MAMA: Tu nu eşti bărbat, Toni. Tu eşti copilul meu. E de ajuns să închid ochii, şi ştii ce văd? Un copilaş care gîngureşte, care stă pe jos şi bagă în guriţă orice jucărie. „Nu e voie, Toni! Nu trebuie să faci aşa! Scoate jucăria din gură!“
TONI: Eu nu mai sînt copil, mamă!
MAMA: Nu? Vino mai aproape, să te văd! Vrei să te duci la război? Toni, eu am avut într-adevăr un băiat mare, dar acela nu mi-a făgăduit să se ducă la război, ci altceva. Îţi aminteşti? Am avut un fiu pe care l-am învăţat să urască războiul, nu? Un fiu care spunea: „Mamă, cînd vom fi mari, n-o să mai fie niciodată război. Noi nu-l vrem, noi nu vom ucide, noi nu ne vom mai lăsa duşi la abator.“ Şi mai spunea: „Mamă, cum poate cineva să ia arma în mînă împotriva unui om?“ Nu-i aşa, Toni?
TONI: Da, mamă, dar acum e cu totul altceva. Acum este vorba de apărare, înţelegi?
MAMA: Dar tu ai putea fi în stare să omori pe cineva? TONI: Da, mamă. Adică, cred... dacă trebuie...
MAMA: Şi te-ai duce bucuros?
TONI: ...foarte bucuros, mamă.
MAMA: Ei, vezi, Toni, vezi? Şi tu mi-ai scăpat din mînă, băiatul meu. Nici pe tine nu mai pot să te înţeleg. Cum te-ai mai schimbat, micuţule!
TONI: Mamă, plîngi? Atunci... mă laşi?
MAMA: Nu, Toni. Sînt o femeie bătrînă şi încăpăţînată. Eu nu-mi dau fiul... pentru un lucru pe care l-am blestemat. Războaiele voastre m-au costat prea mult, fiule. Tu nu te vei duce. Nu te las.
TONI: Mamă, tu nu poţi să mă opreşti. O să vezi!... O să fug! O să fug! O să fug!
MAMA *(se scoală)*: Atunci, aşteaptă! Uită-te la mine, Toni! Uită-te la mine!

TONI: Mamă, dacă te rog atît de mult...
MAMA: Ai putea să mă laşi aici, tu, unicul meu fiu? Dar la ce s-ar putea întîmplă cu mine, nu te gîndeşti? Cum aş mai" putea trăi dacă ai pleca şi tu? Nu-mi poţi face asta, Toni. Nu te am decît pe tine.
TONI: Dar n-o să mi se întîmple nimic, mamă, nu te teme! Pe cinstea mea. Simt. Să nu-ţi închipui nici o clipă că mi s-ar putea întîmplă ceva.
MAMA: Nu, nu-ţi poţi închipui, dar eu da, Toni. Eu da! Toţi, toţi, v-aţi dus ca la o plimbare şi mi-aţi spus la fel: „Nu te teme, mamă! într-o clipă, vom fi cu toţii iarăşi aici!"... Eu vă cunosc, băiete! Şi e greu să mă mai convingi.
TONI: Nu, mamă, nu vreau să te conving de nimic. Ştiu... ştiu că pot să cad, acolo. Mi-am imaginat lucrul acesta, foarte exact... Din clipa în care m-am hotărît... să mă duc, am căzut de atîtea ori... trăiesc lucrul acesta atît de viu. Sau văd, acolo, zăcînd, pe băieţii clasei noastre. Ca şi cum toţi ar fi căzut, ştii? O grămadă de băieţi zăcînd acolo, cu degetele încă pline de pete de cerneală... Şi, crede-mă, totul îmi e absolut indiferent. Nu mi-e frică de loc. înţelegi, asta înseamnă că trebuie, nici nu-mi pot închipui că aş putea să nu mă duc.
Noi ne-am spus că asta este o simplă datorie... a noastră , a tuturor!
MAMA: Ştii care e datoria ta, Toni? Să rămîi lingămine. Asta îmi eşti dator mie, pentru tata... pentru fraţii tăi. Pe unul, trebuie să mi-l lăsaţi aici. Poate că am şi eu... vreun drept, copii!
TONI: Ştiu, mamă, dar acum e vorba de o datorie mai mare, şi nimic nu contează mai mult decît datoria...
MAMA: Mai mare, mai mare... Ştiu, băiete, că, pentru tine, nu mai însemn nimic. Că, în definitiv, eu n-am fost pentru voi decît... ceva secundar. Toni, eu cunosc acum bine înaltele voastre datorii de bărbaţi. Dar, ca să consider datoria tot atît de însemnată ca voi — asta nu mi-o poate cere nimeni. Sînt prea bătrînă pentru asta. Bătrînă de mii şi mii de ani, băiatule.
TONI: Mamă, dacă nu mă laşi, atunci... atunci...
MAMA: Atunci ce? N-o să mă mai iubeşti, nu? O să mă urăşti, da? O să mă dispreţuieşti pe mine şi pe tine însuţi, o să te zbaţi ca un om în lanţuri? Ştiu, Toni. Poţi să nu mă iubeşti, copilul meu, dar o să fii lîngă mine. Şi cînd o să se termine războiul, o să spui: „Ai avut dreptate, mamă, şi viaţa are nevoie de bărbaţi". *(îi pune mîna pe umăr.)* Ei, ce zici, Toni?
TONI *(se smulge din mîna ei) :* Te rog, mamă, lasă-mă...

MAMA: Bine. Poţi să nu mă iubeşti, fiule. De-acum încolo, sînt destul de tare şi... pentru asta. La urma urmelor, dragul meu, şi dragostea e crudă şi rea. Sînt ca o lupoaică. Nu există ceva mai de nestăpînit, pe lume, decît instinctul matern. Deci, dacă vrei, du-te, du-te, Toni, însă să ştii că mă omori. Ei bine,de ce nu pleci?

TONI: Te rog, mamă, nu te supăra pe mine. Eu nu mă pricep să-ţi vorbesc cum trebuie! Dar o să-ţi vorbească ea, Patria! Şi o să vezi şi tu că trebuie să mă duc ca şi ceilalţi...

MAMA: N-o să văd nimic, Toni. Cum? încă n-ai observat c-am orbit de atîta plîns? Ce trebuie să văd eu, o mamă bătrînă? întotdeauna eu nu v-am văzut decît pe voi, copii. Pe voi, copilaşi în cămăşuţe... Poate că nu m-am deprins încă cu gîndul să văd că aţi crescut atît de mari I Vino să te văd, băiatule, vino-ncoace! Ce mare eşti! Ştii, Toni, trebuie să te porţi ca un bărbat!

TONI: Da, mamă. Trebuie.

MAMA: Vezi dar. Nu trebuie să laşi aşa o mamă bătrînă, nebună, de cinci ori îndurerată, să se chinuiască.Tu nici nu ştii ce aş fi în stare să fac! M-aş duce în stradă şi aş striga că blestem războiul ăsta, că blestem pe cei care vă trimit la el.

TONI: Mamă!

MAMA: N-ai dreptul să-mi faci una ca asta, Toni. Trebuie să fii sprijinul mamei... şi apărătorul ei. Eu nu te mai am decît pe tine. Ştiu foarte bine că pentru tine e un sacrificiu... Dar ca bărbat, Toni, eşti obligat să suporţi şi un astfel de sacrificiu.

TONI *(îşi muşcă buzele ca să-şi biruie plînsul):* Mamă, cu... Tu ştii, dacă ai nevoie de mine... atunci, eu... cu adevărat, nu mai ştiu...

MAMĂ *(îl sărută pe frunte) :* Vezi? Vezi? Am ştiut ce pot aştepta de la tine. Eşti înţelept... eşti un băiat curajos. Tata s-ar bucura de tine. Vino, Toni! Trebuie să ne pregătim pentru... războiul ăsta.

(Se sprijină de braţul lui şi îl duce afară. La uşă stinge lumina electrică. întuneric.)

(Se aude cum mama încuie pe dinafară şi scoate cheia.)

VOCEA LUI ONDRA: Biata mamă!

VOCEA TATĂLUI: Bietul Toni!

VOCEA LUI KORNEL: Pentru băiatul ăsta, trebuie să fie groaznic!

(Pauză. Afară se aud bătăile de tobă şi marşul soldaţilor.)

VOCEA LUI PETR: Auziţi? Soldaţi.

VOCEA LUI JIRÎ: Se duc pe front.

VOCEA TATĂLUI: Mărşăluiesc frumos. Un, doi! Un,, doi!
VOCEA LUI KORNEL: îmi vine să mă duc şi eu cu ei.
(Pauză. Afară tobele se aud maislab.)
VOCEA TATĂLUI: Jiri, poate că ai putea să prinzi ceva ştiri la radio. Ar trebui să ştim ce se petrece.
VOCEA LUI Jlftî: Da, tată.
(Se aude, pocnind, butonul aparatului de radio.)
VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO *(înăbuşită)* : Armata noastră din răsărit se retrage mereu, în lupte grele. Flancul drept s-a oprit, acoperit de o coastă de munte şi opune duşmanului o rezistenţă înverşunată.
VOCEA TATĂLUI: Numai de nu ne-ar cădea în spate.
VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: În luptele aeriene, şaptesprezece avioane inamice au fost doborîte, iar nouă dintre avioanele noastre nu s-au întors la bazele lor.
VOCEA LUI JlRl: Nouă faţă de şaptesprezece. Nu e rău!
VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: Bombardarea oraşelor noastre deschise continuă.Numărul persoanelor civile ucise este evaluat la opt mii. Pînă acum nu avem ştiri mai exacte despre soarta oraşului Villamedia, atacat de aviaţia duşmană.
VOCEA TATĂLUI: Inchide-l, Jiri. Vine cineva.
(Se aude cum pocneşte butonul. Se aude cheia, iar În camera întunecată intră mama.)
MAMA *(închide uşa după ea, face cîţiva paşişi rămîne nemişcată) :* Ştiu că sînteţi aici. Vă adunaţi aici, ca gîndacii la pîine... Ce vreţi de la mine?
VOCEA TATĂLUI: Am venit numai să te vedem, suflete.
MAMA: Nu ca să mă vedeţi pe mine, Richard.
(Aprinde lampa de pe birou şi se uită împrejur.) (În încăpere se află, ici şi colo — în picioare sau stînd — domnul bătrîn, tatăl, Ondra, Jiri, Kornel şi Petr.)
KORNEL: Bună seara, mamă.
MAMA: Poftim, sînteţi toţi aici!
TATĂL: Dragă, tu nici n-ai observat... A venit şi bunicul cu noi.
DOMNUL BĂTRÎN *(stă într-un fotoliu, îmbrăcat în haine negre, demodate, cu decoraţii pe piept)*: Bună seara, fetiţo.
MAMA: A venit şi bunicul? Tată, pe tine nu te-am văzut de mult.
DOMNUL BĂTR1N: Ei vezi, fato! Nici nu m-am schimbat mult, nu-i aşa?
MAMA: Nu te-ai schimbat. Dar pentru ce... te rog... *(Se uită cînd la unul, cînd la altul.)* De ce v-aţi adunat cu toţii aici? E vorba de vreun consiliu de familie?

ONDRA- Nici gînd, mamă. Am vrut doar să fim lîngă tine, căci sînt zile atît de grele.
MAMA: Nu minţi, Ondra? Nu prea mi-amintesc să vă fi gîndit vreodată atît de mult la mine. Despre ce aţi vorbit aici?
JlRl: Despre nimic, mamă. Am ascultat ştirile, la radio.
MAMA: Ia te uită! Nici n-ai crede că vă mai pot interesa atît de mult.
PETR: Pe noi, morţii? Foarte mult, mamă. Mai mult decît îţi închipui.
MAMA:' Numai că, slavă Domnului, nu vă mai puteţi amesteca în lucrurile astea.
TATĂL: Te înşeli, sufleţelule! Mai mult decît crezi. Mai mult decît ştiţi voi, cei vii. Cînd e război, noi, morţii, ne sculăm...
KORNEL: La drept vorbind, noi nu sîntematît de morţi cum îţi închipui tu, mamă.
PETR: Şi ceea ce se petrece continuă să fie destinul şi opera noastră.
MAMA: Opera voastră, ştiu. Dacă asta-i opera voastră, atunci n-aţi avea de ce să vă lăudaţi cu ea.
TATĂL: Dar, dragoste, războiul acesta nu s-a terminat încă. Ba chiar poate fi cîştigat onorabil. Numai să se aducă forţe noi. Mi-e teamă de aripa stingă. Bătrînico, unde ai pus hărţile mele de stat-major?
MAMA *(descuie biroul)-.* Sînt aici. Ce vrei cu ele? TATĂL: Să mă uit la ceva. Mulţumesc.
(Desface hărţile pe birou.)
KORNEL: Taţi, cel mai rău e că avem efectivele distruse. Şi ofiţeri puţini. Au fost omorîţi în războiul civil. A fost o grozăvie. Abia acum îţi dai seama ce dezastru a fost I
PETR: Voi aţi provocat dezastrul ăsta, Kornel.
KORNEL: Nu noi, Petr. Voi îl aveţi pe conştiinţă. Voi, cu anarhia voastră, cu gloata voastră, cu pacifismul vostru ucigaş...
PETR: Şi voi cu tunurile voastre, omule. Alea au fost mai rele.
KORNEL: Nu mai spune aşa. Oare puteam să privim, în linişte, cum răsculaţi poporul? Nu, mulţumesc frumos, asta mai lipsea! Slavă Domnului că am putut salva, cel puţin, elita armatei noastre de spiritul vostru destructiv.
PETR: Iar noi, slavă Domnului, am învăţat, cel puţin, poporul să lupte. O să fiţi chiar bucuroşi că poporul s-a obişnuit să se ducă la moarte!
KORNEL: Dar nu să se şi supună.
PETR: Nu, faţă de voi, nu. O să vezi după război.
KORNEL: Ce, crezi că, după război, o să se mai gîndească cineva la utopiile voastre nebuneşti?
PETR: O să se gîndească ! Sigur că o să se gîndească.Băiete,

o dată ce-ai înarmat poporul... Abia atunci o să se vadă la ce-a fost bun războiul ăsta!

KORNEL: Petr, din războiul acesta numai naţiunea noastră va ieşi victorioasă. O naţiune puternică, disciplinată, conştientă de valoarea ei. De aceea, binecuvîn- tez acest război. Pentru că va pune capăt tuturor flecărelilor prosteşti despre o nouă şi o mai bună orîn- duire a lumii...

MAMA: Copii, copii, tot n-aţi încetat să vă certaţi? Nu vă e ruşine, gemenilor? Amîndoi aţi murit pentru ideile voastre şi tot nu vă ajunge? Ce-o să creadă bunicul despre voi?

DOMNUL BĂTRÎN: Eu nu înţeleg lucrurile astea. Ei au sîngele mai tînăr!

PETR: lartă-mă, mamă. Dar atîta timp cît mai dăinuie ideile noastre... pînă nu se va decide pentru ce am luptat... n-avem linişte nici după moarte.

ONDRA: Noi toţi, mamă, ducem mai departe lupta noastră, fiecare după puterile lui. Pentru adevăr, pentru naţiune, pentru omenire. Vrem ca ideile noastre să biruie. Şi ştim că mai putem pierde totul... chiar şi după moarte.

TATĂL *(aplecat peste harta statului-major)*: Linia asta ar putea fi apărată. Băieţi, ar fi o manevră clasică;: întărim cît mai solid centrul, apoi străpungem aripa şi-i azvîrlim pe nemernicii ăştia în mare.

KORNEL: Nu ştiu, tată. Dar pentru străpungerea asta ar trebui să aruncăm în luptă forţe extraordinar de puternice.

TATĂL: Ar trebui, tinere, ar trebui.Şi la acţiunea asta vom participa toţi, nu?

MAMA: Care toţi, Richard?

TATĂL: Toţi, sufleţelule. Şi noi... Şi noi...

MAMA *(ironică):* De mare folos veţi fi voi acolo!

ONDRA: Mai mult decît crezi, mamă. Naţiunea trebuie să-şi aibă acolo morţii ei.

MAMA: De aceea sînt ucişi atîţia, nu?

PETR: Ştii, mamă, de data asta e vorba şi de noi. Dacă s-ar pierde războiul acesta...

KORNEL: ...ar însemna că noi toţi am murit degeaba. Atunci, mamă, n-ar mai rămîne nimic... nici după noi, morţii.

.MAMA: Richard, copii, voi... voi vreţi cu adevărat să vă duceţi?

JIRI: Trebuie, mamă, este datoria noastră. Ştii doar că ne cheamă. Tata se va duce cu vechiul lui regiment...

PETR: Eu m-aş duce cu voluntarii.

JIRI; Iar eu... rămîn la aviaţia mea.

TATĂL: De-ar nimeri Toni la regimentul meu!

MAMA: Richard!

TATĂL: Era un regiment excelent, suflete. Un regiment

glorios. A avut întotdeauna cei mai mulţi soldati că- zuţi pe cîmpul de luptă.

MAMA: Aşadar, de aceea aţi venit aici? Mi-am închipuit eu. Dar pe Toni nu vi-l dau, auziţi? Toni nu poate să meargă ! Toni nu poate...

TATĂL: Ar fi mare păcat, mamă. Mi-ar părea grozav de rău pentru băiatul ăsta.

ONDRA: Trebuie să înţelegi, mamă. Toni s-ar simţi grozav de umilit, dacă ar trebui să |rămînă acasă. Este atît de sensibil! Pentru el, asta înseamnă o problemă de conştiinţă.

JIRÎ: Doar e fiu de maior. Tatăl lui a căzut pe cîmpul de luptă... ca un erou. Ce-ar zice lumea, dacă băiatul nostru nu s-ar prezenta? E o chestiune de onoare, înţelegi?

KORNEL: Este lupta pentru patrie, mamă. Trebuie. E datoria lui.

PETR: Mamă, şi eu te rog. Ştii că eu am fost şi... sînt şi azi împotriva războiului, dar împotriva unei asemenea brutalităţi trebuie să ne apărăm,mamă. Este o chestiune de conştiinţă.

MAMA *(se uită în jur, hăituită) :* Voi aţi vrea să cadă şi el? Aţi venit după el, nu? Prin urmare, sînteţi toţi împotriva mea! Toţi sînteţi împotriva mea 1

TATĂL: Dar, suflete, asta nu înseamnă că sîntem împotriva ta!

MAMA: Sînteţi! Se vede după cum aţi venit la mine ! Onoare! Conştiinţă! Convingere! Datorie! Şi asta-i totul? Altceva nu ştiţi?

ONDRA: Ce vrei să spui, mamă?

MAMA: Aţi uitat să-mi spuneţi: „Tu nu poţi să înţelegi, mamă. Asta-i o treabă bărbătească."

TATĂL: Ai dreptate, Dolores, este o problemă care îi priveşte pe bărbaţi...

MAMA: Aţi văzut? Şi eu am făcut din ea o problemă femeiască... problema mea de mamă. După cum văd, Richard, noi... noi nu ne înţelegem. Şi voi, copii... nu mai am ce vorbi nici cu voi. Cred că n-are nici un rost să discutăm mai mult.

JlRf: Dar, mamă...

MAMA: Lăsaţi-mă! Şi plecaţi de aici! Eu... eu nu vreau să vă mai văd.

(Se întoarce.)

(Pauză. Morţii se uită unul la altul nedumeriţi.)

ONDRA: Mama nu ne crede...

MAMA: Am şi de ce, Ondra.

ONDRA: Noi sîntem, pentru Toni, un exemplu rău, nu? Dar dacă ţi-ar spune asta bunicul?

DOMNUL BĂTRÎN: Ce, eu? *(Toţi întorc capul spre el.)* Doamne, este un lucru atît de greu, copii! Eu nu sînt nici

soldat, nici erou. Eu nu-mi amintesc de nici un război.
MAMA: Tată, ai putea să-ţi trimiţi ultimul copil la război?
DOMNUL BĂTRÎN: Fetiţo, noi aparţinem unei lumi vechi...
Voi sînteţi altfel. Voi v-aţi deprins cu războiul şi cu lucruri asemănătoare. Un mort, o mie, o sută de mii de morţi, ce înseamnă asta pentru voi? Dar noi, de unde! Pentru noi, războiul era ca un mit, nu? Ceva care nici nu poate exista cu adevărat la noi.
MAMA: Dar dacă ar exista, tată, dacă ar exista?
DOMNUL BĂTRÎN: Stai... stai puţin. Noi nu rezolvam lucrurile aşa, cu una, cu două. Despre război, am citit doar şi am învăţat că este o mare cinste să mori pentru patrie... Noi, bătrînii, credeam asta, fetiţo. E drept că pe atunci nu cădeau atîţia ca acum... cazurile erau mai rare, ştii? Dar eu am rămas aşa cum am fost şi, prin urmare, m-aş duce, fetiţo, să mor pentru patrie... M-aş duce, fără să şovăi.
MAMA: Te cred, tată. Dar ţi-ai trimite, la război, copiii?
DOMNUL BĂTRÎN: Stai, asta-ialtă întrebare, n-o amesteca aici. Eu zic numai că dacă aş fi ca Toni, m-aş duce. Sînt un om bătrîn, copii, şi multe fapte de eroism n-am făcut în viaţă... Şi, totuşi, am ajuns ceva, este? O carieră frumoasă, un serviciu foarte important, decoraţii şi titluri... Stai puţin, oare ce vream să spun?
MAMA: Tată, copiii ţi i-ai trimite la moarte?
DOMNUL BĂTRÎN: A, da, ştiu ce vream să spun. Că mi-am trăit viaţa pînă la capăt, mi-am îndeplinit toate obligaţiile şi am lăsat, în urma mea, o amintire bună. A fost o viaţă fericită. Şi totuşi, uneori mă gîndesc: oare asta să fi însemnat totul? De, fetiţo, vezi, aşa stau lucrurile.
MAMA: Şi ce vrei să spui cu asta? Ce legătură are cu Toni?
DOMNUL BĂTRÎN: Nimic, fetiţo, nimic, doar ca să ştii ce-i viaţa. Cînd te-ai născut tu... n-a lipsit mult ca mama ta să moară. Am îngenuncheat lîngă ea... şi m-am simţit grozav de ruşinat. Mi-am spus: nevasta mea riscă totul ca să aducă pe lume un copil... Dar eu ce risc? Vezi, în asta constă, uneori, preţul vieţii: trebuie plătită cu viaţa însăşi. Asta-i tot o problemă femeiască, fetiţo. Şi aşa se întîmplă cu toate, înţelegi? Dacă patria n-ar trebui salvată cu preţul vieţii... dacă onoarea, adevărul, libertatea n-ar trebui plătite cu viaţa, atunci preţul lor n-ar fi atît de mare, atît de uriaş... înţelegi? Lasă-l pe fiul tău să plece. Aşa totul va fi în ordine.
MAMA: Tatăl Asta e tot ce poţi să-mi spui?
DOMNUL BĂTRÎN: Nici eu nu ştiu, copila mea. Ştiu doar atît: că aş vrea şi eu să fiu de folos în războiul ăsta. Dacă aş putea să trimit cel puţin un nepot... cel puţin unul, ca să nu fiu mort de tot, ca să fiu şi eu bun la ceva. Un om atît de bătrîn şi mort ca mine nu poate da prea mult.

MAMA: Tată, nu Lai văzut niciodată pe Toni! Cum poţi vorbi aşa?
DOMNUL BĂTRÎN: Adevărat, nu l-am văzut, dar e din neamul meu. S-ar duce acolo pentru noi. Un neam atît de vechi şi bun.
MAMA; Tată, Toni nu se va duce.
DOMNUL BĂTRÎN: Cum crezi, fetiţo. Dar e păcat. Am fost un neam bun...
(Pauză.)
TATĂL: Ei, sufleţelule, gîndeşte-te. Lasă băiatul să plece!
MAMA: RichardI Tu nu-l cunoşti de loc pe Tonii Nu Lai ţinut niciodată în braţe, nu Lai ţinut niciodată pe genunchi I Dacă ai şti ce plăpînd era cînd s-a născut, dacă i-ai fi văzut mînuţele... Tu nu poţi simţi ce simt eu pentru el şi n-ai putea vorbi aşa, dacă Lai cunoaşte. Toni nu poate pleca. Toni e debil, nu e făcut pentru armată. Tu îl ştii, Ondra. Ai fost doar medic şi spune, mărturiseşte, cît de slab a fost Toni tot timpul. Chiar tu i-ai prescris medicamente, îţi aminteşti? Ondra, tu i-ai ţinut loc de tată. Spune aici, spune că Toni nu se poate duce.
(Ondra ridică din umeri, tăcut.)
MAMA: Nu vrei să vorbeşti? Spune atunci tu, Jiri. Dintre toţi copiii, ţie ţi-a plăcut cel mai mult să te joci... Cît Lai chinuit pe Toni că nu ştia şi nu voia să se joace I Spuneai întotdeauna că Toni nu-i bun de nimic, că Toni e ca o fetiţă, că e un fricos... Adu-ţi aminte cît rîdeai de el! Spune, Jirko, recunoaşte I Cum s-ar putea duce la război un băiat atît de fricos? îţi poţi închipui aşa ceva?
(Jiri ridică din umeri, tăcut.)
MAMA: Nici tu nu vrei să vorbeşti? Atunci spune tu, Kornel, spune tu, Petr: voi ştiţi bine cum e Toni I Bolnăvicios de sensibil! Cînd voi doi vă încăieraţi, se făcea alb ca varul şi se pornea pe plîns. Vă amintiţi cînd a văzut o dată cum era maltratat un cal? Gata-gata să facă o criză de nervi... şi, după mai multe săptămîni, tot mai striga din somn... Spune, Kornel, te rog, ce-ar putea face la armată? Pentru Dumnezeu, Petr, spune cel puţin tu... Voi doi l-aţi cunoscut cel mai bine.
KORNEL: E greu, mamă. Vor trebui să plece toţi.
MAMA: Voi nu-l iubiţi pe Toni! Nici unul dintre voi!
TATĂL: Ba îl iubim, s'ufleţele, îl iubim cu adevărat, numai că... băiatul va suferi, dacă va trebui să rămînă acasă. Noi, de dragul lui...
MAMA: Lasă să sufere! Dacă-i aşa... dacă pentru el e o jertfă, să rămînă cu mama... Nici Toni nu mă mai iubeşte.
ONDRA: Te iubeşte, mamă. Nespus de mult. Te iubim cu toţii,

o ştii foarte bine.

MAMA: Taci, Ondra, taci! Habar n-aveţi ce înseamnă să iubeşti. Voi aţi avut mereu şi altceva, Dumnezeu ştie ce, mai măreţ decît iubirea, eu însă nu. Eu n-am nimic mai măreţ, Richard. Nici nu-mi pot închipui ceva mai măreţ. Dacă aţi şti ce înseamnă un copil ca ăsta... Richard, dacă Lai fi văzut pe Toni, cînd s-a născut! Era atît de neputincios şi de dulce... Dacă ai fi văzut ce păr caraghios avea! Cum, oameni buni, puteţi crede că Toni s-ar putea duce la armată?!

Jlfti: Mamă, Toni e băiat mare acum.

MAMA: Aşa vi se pare vouă, mie nu. Toni este un copil care s-a născut plingînd, pe care Lam crescut la sinul meu, un copil pe care-l duceam de mînuţa cu degetele întotdeauna încreţite, din cauză c-avea prostul obicei să şi le sugă... Doamne, Isuse Cristoase, voi aţi înnebunit! Cum pot lăsa un copil ca ăsta să plece singur undeva? KORNEL: Şi pe noi, pînă la urmă, a trebuit să ne laşi, mamă. MAMA: Nu-i adevărat. Nu v-am lăsat. Dar voi, voi aţi avut mereu lumea voastră, unde eu nu puteam pătrunde... aţi avut lumea voastră, unde vă jucaţi de-a oamenii mari... Ce, credeţi că pentru mine aţi fost vreodată mari, oameni maturi? Voi? Credeţi că am văzut vreodată în voi nişte eroi? Nu, băieţi, n-am văzut decît nişte pui ucişi, nişte copii mici, copii proşti, cărora li s-a întâmplat o mare nenorocire. Iar tu, Richard! Ştii ce-ai fost tu pentru mine? Bărbatul care doarme lîngă mine cu gura deschisă, pe care îl aud cum respiră şi pe care, cu tot trupul meu, cu toată bucuria mea, îl simt că este al meu. Şi, deodată, mi l-au ucis undeva, departe. Cum de nu înţelegi cît este de absurd? Cum am ajuns eu să te pierd? Ce-mi pasă mie de Africa voastră stupidă şi străină? Şi, totuşi, pentru ea a trebuit să-mi dau bărbatul, care era al meu...

TATĂL: Asta s-a petrecut atît de demult, dragă.

MAMA: Nu, Richard, pentru mine, nu. Pentru mine, totul e prezent. Sau tu, Ondra. Pentru mine, eşti mereu acelaşi băiat ursuz şi încruntat, care se crede foarte deştept pentru vîrsta lui. Mă plimb cu tine prin grădină, cu mîna pe umerii tăi, ca şi cum m-aş sprijini de tine... Sau tu, Jirka... Ce de pantaloni ţi-am cîrpit! Te căţă- rai mereu în pomi... îţi aminteşti cum îţi ungeam cu iod, în fiecare seară, veşnicele tale jupuieli şi zgîrie- turi. „Nu doare, mamă“, spuneai, „nu-i nimic“... Sau tu, Kornel...

KORNEL: Astea sînt fleacuri, mamă! Nu mai vorbi de ele!

MAMA: Să nu mai vorbesc de ele? Vezi, voi, tocmai asta nu

înţelegeţi. Că mie fiecare fleac mi se pare şi acum de o mie de ori mai important decît toate expediţiile şi războaiele voastre. Şi ştii pentru ce? Pentru că eu, mama voastră, am avut parte numai de aceste fleacuri. Eu v-am putut sluji numai la aceste fleacuri. Asta era lumea mea. Cum v-aţi băgat în cap „ceva măreţ“, mi-aţi şi scăpat din mînă. Nici nu v-aţi mai putut uita în ochii mei, de parcă v-ar fi mustrat conştiinţa. „Tu nu poţi să înţelegi, mamă“. Şi acum, toţi aveţi iarăşi aceiaşi ochi care fug de mine. Ştiu eu, iarăşi aveţi ceva de tăinuit, ceva al vostru, ceva măreţ... ONDRA: Nu trebuie să te superi, mamă, dar de astă dată este într-adevăr vorba de ceva foarte însemnat...

MAMA: Nici nu vreau să aud, Ondra. Dacă e vorba de Toni, nu vreau să aud nimic. Voi aveţi motivele voastre, iar eu le am pe ale mele. Ştiu eu! Voi aveţi sarcinile şi datoriile voastre, gloria voastră, onoarea voastră, patria voastră şi aşa mai departe.

TATĂL: Slujba noastră, mamă!

MAMA: Da, slujba voastră. Şi eu am avut gloria mea, dar aceea aţi fost voi. Am avut casa mea şi aceea aţi fost voi. Eu am avut slujba mea şi aceea aţi fost voi. Voi! Voi!... Explicaţi-mi, atunci, pentru ce tocmai eu, pentru ce în toată istoria lumii sînt mereu eu, numai eu, eu, mama, eu, femeia care trebuie să plătească atît de cumplit pentru faptele voastre mari?!

DOMNUL BĂTRÎN: Nu trebuie să te superi pe ei, fetiţo.

MAMA: Eu nu mă supăr pe ei. Mă supăr pe lume. Îi trimite mereu pe copiii mei la moarte pentru ceva măreţ, pentru glorie, saumîntuire, sau... Şi spune-mi, tată! A devenit lumea ceva mai bună din cauza asta? Au avut vreun rost toate astea?

DOMNUL BĂTRÎN: Au avut, fetiţo, au avut. E necesar să existe şi un trecut glorios.

TATĂL: Ştiu, suflete, pentru tine a fost greu, dar cînd mă uit la tine...

MAMA: Nu te mai uita, Richard. Nu vă mai uitaţi la mine, copii! Arăt rău cînd mă supăr.

TATĂL: Fiindcă eşti iute din fire! Şi tu te-ai duce la moarte, draga mea, dacă ar fi nevoie.

MAMA: Dar pentru voi, omule! Pentru voi şi pentru nimic altceva! Pentru bărbatul meu, pentru familia mea, pentru copii. Gînd m-a interesat vreodată altceva pe mine, pe orice femeie? Nu, nu, nu, pe Toni nu vi-l dau.

(Pauză.)

ONDRA: Ştii, tată, mama are puţină dreptate. Toni este într-

adevăr foarte slab. Un băiat plăpînd, nedezvoltat cum trebuie.

JlRf: Aş zice mai curînd că e slab din fire, Ondra. Exaltat şi, în acelaşi timp, foarte timid. N-am văzut încă un băiat care să aibă atît de puţin curaj în viaţă.

KORNEL: Nu e el de vină, Jiri, ci nervii. Toni este talentat, dar prea nervos. Nu ştiu ce va ieşi din băiatul ăsta.

PETR: Păcat de el! N-o să fie niciodată bun de ceva.

MAMA: A, nu trebuie să vorbiţi aşa! îl nedreptăţiţi! Richard, să nu-i crezi. Ei l-au subapreciat întotdeauna. Toni este pur şi simplu... prea sensibil. De altfel, s-a mai schimbat. Te-ai bucura să-l vezi cît arată de sănătos şi de voinic astăzi. Să ştii, chiar el a voit să se prezinte la armată. A venit singur şi s-a rugat. Toni nu are nici o vină. Eu nu l-am lăsat. Eu nu-l las.

TATĂL: Şi pentru ce, Dolores?

MAMA: Pentru că nu vreau să rămîn singură... Poate că asta înseamnă egoism... Dar, Richard, eu nu-l mai am decît pe Toni! Vă rog, copii! Te rog, tată, lăsaţi-mi-1! N-aş mai avea pentru cine trăi, n-aş mai avea pe cine servi, n-aş mai avea nimic... Oare nu am nici un drept la viaţa pe care am zămislit-o? Oare nu merit nimic pentru aceşti mii de ani? Vă rog, copii, faceţi asta de dragul meu, de dragul mamei voastre, neghioabe, obosite de muncă şi spuneţi singuri că nu trebuie să-l dau pe Toni... Spuneţi! Ce, n-auziţi?

(Pauză.)

DOMNUL BĂTRlN: Doamne, Doamne, grea treabă! Nu trebuie să te turburi aşa, fetiţo! Poate că nici n-o să-i vie rîndul băiatului. Poate că e prea tîrziu şi sîntem înfrînţi...

TATĂL *(se apleacă deasupra hărţii):* încă nu sîntem, bunicule. Linia asta ar putea fi apărată. Dacă s-ar arunca în luptă toate forţele...

PETR: Eu mă bizui pe poporul nostru, tată. Poporul are arme şi va ieşi în stradă. O să vezi, vor ieşi chiar şi copiii. înarmaţi cu puştile părinţilor.

KORNEL *(priveşte în jurul lui):* Mamă, unde ai pus armele de aici?

MAMA: Ce zici, dragul meu?

KORNEL: Unde ai pus armele tatii?

MAMA: Le-am ascuns să nu le vadă Toni.

KORNEL: Păcat. Puşca aceea mare ar mai fi trebuit unsă.

JlRÎ *(deschide sertarul biroului şi-şi scoate vechiul său caiet pe care apoi îl răsfoieşte):* Păcat că nu mi-am putut termina construcţia. Ar fi fost bună.

(Se aşază cu caietul în mină.)

TATĂL *(deasupra hărţii):* Poziţia asta de aici aş fi vrut s-o apăr eu, băieţi. Un defileu atît de frumos...
KORNEL: Te rog, mamă, unde e puşca aceea?
MAMA: Voi vă chinuiţi mereu. *(Descuie dulapul de stejar.)* Uite-o acolo!
KORNEL: Mulţumesc. *(Scoate puşca şi o cercetează.)* Ar fi bună.
(O pune pe masă şi începe s-o cureţe cu ulei şi cilţi.) (Pauză.)
DOMNUL BĂTRÎN: Vezi, fetiţo, acum aproape toată familia s-a strîns laolaltă.
PETR: Auziţi?
JIRÎ: Ce?
PETR: Liniştea asta.
ONDRA: Ca şi cum ar vrea cineva să spună ceva.
PETR: Cine? *(îşi plimbă privirea de la unul la altul, apoi se îndreaptă spre aparatul de radio.)* Ştiu cine.
TATĂL *(ridică capul):* Ce este?
(Se întoarce spre aparat.)
JlRf *(ridică capul):* Ce aveţi?
(Se uită încordat spre aparat. Toţi şi-au întors faţa spre aparat.)
(Pauză.)
MAMA: Dacă vreţi... Pe voi nu vă mai interesează nimic altceva decît războiul.
(Întoarce butonul aparatului de radio.)
KORNEL: Dacă-i război, mami, atunci nu poate interesa, decît războiul.
VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: Avangarda se apropie de rîu. Detaşamentele de voluntari au aruncat în aer podurile şi sînt pregătite să apere capul de pod pînă la ultimul om. Duşmanul trebuie oprit cu orice preţ.. Voluntarii vă comunică: vom muri, dar nu vom ceda!
VOCEA FEMEIASCĂ DE LA RADIO: Atenţiune, atenţiune, atenţiune! Chemăm pe toţi bărbaţii la arme ! Chemăm pe toţi bărbaţii la arme! Nu mai este vorba de noi. Nu ne mai luptăm pentru noi, ci pentru pămîntul părinţilor şi copiilor noştri. Chemăm la arme întregul popor, în numele morţilor şi al urmaşilor!
MAMA: Nu, Toni n-o să se ducă! Nu ţi-l dau!
VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIo': Alo, alo! Comandamentul armatei de nord comunică noi retrageri. Se luptă pentru fiecare palmă de pămînt, pentru fiecare hat, pentru fiecare casă. Ţăranii au refuzat să-şi părăsească vetrele, le apără cu arma în mînă. Duşmanul face una cu pămîntul

fiecare sat şi fiecare casă în parte. Pierderile de vieţi omeneşti sînt neasemuit de grele.

ONDRA: Sărmanii oameni...

TATĂL: Lasă! Tot e bine că-i aşa! Oricum, se încetineşte înaintarea duşmanului.

VOCEA FEMEIASCĂ DE LA RADIO: Atenţiune, atenţiune,, am recepţionat tocmai acum o ştire transmisă prin radio de vaporul „Gorgona“. Rămîneţi la aparat, n-o pot citi. Vaporul nostru „Gorgona“. Ah, Doamne. *(Vocea se frînge.)* Iertaţi-mă, am un fiu pe bordul vasului! *(Tăcere.)* Atenţiune, atenţiune, atenţiune! Vasul nostru şcoală „Gorgona“, cu patru sute de elevi marinari la bord, a încercat să spargă blocada duşmană, ca să se întoarcă în portul lui. La ora cinci şi şapte minute... a fost lovit de o torpilă inamică. Vaporul... se cufundă. *(Suspin.)* Elevii de pe vaporul „Gorgona“ trimit... ultimul lor salut celor de acasă. Roagă să li se cînte... pentru ultima oară... imnul nostru. Fiul meu! Băiatul meu I

MAMA: Cum? Atunci ai şi tu un fiu? Ai şi tu un copil?

VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: Alo, alo! întrerupem transmiterea ştirilor. Alo, alo, alo! Chemăm vaporul şcoală „Gorgona“. Chemăm „Gorgona“! Alo! Alo, ne auziţi? Cădeţi de pe „Gorgona“, atenţiune! Cădeţi de pe vaporul „Gorgona“, patria vă trimite ultimul ei salut.

(La aparat răsună imnul. Toţi morţii, fără să rostească vreun cuvînt, se ridică şi rămîn în poziţie de drepţi.)

MAMA: Patru sute de băieţi. Cum de se îngăduie să se ucidă astfel!?

PETR: Te rog, mamă, acum nu vorbi.

(Toţi stau ca împietriţi. Imnul se termină.)

VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: Alo, alo, alo! Vaporul' şcoală „Gorgona“ nu mai răspunde.

KORNEL: Cu bine, cădeţi!

(Atîrnă puşca pe perete.)

VOCEA FEMEIASCĂ DE LA RADIO: Atenţiune, atenţiune, atenţiune! Chemăm pe toţi bărbaţii! Chemăm poporul la luptă! Patria îşi cheamă fiii la arme! La arme! MAMA: Ce, tot strigi? Nu-ţi ajunge, mamă? Mai trimiţi şi pe alţii acolo?

VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: Alo, alo! Comandamentul sectorului de vest comunică: luptăm pe tot frontul cu un inamic superior. Lupta pe amîndouă liniile e din ce în ce mai înverşunată. Aviatorii noştri anunţă apariţia unor noi divizii inamice.

(Bătăi în uşă.)
VOCEA LUI TONI: Mamă, mămico!
MAMA *(închide aparatul):* Linişte.
(Bătăi în uşă.)
VOCEA LUI TONI: Mamă, eşti acolo?
MAMA: Da, micuţule. *(Facesemn ca cineva să stingă lumina.)* Vin!
(întuneric. Pauză.)
(Descuie uşa): Ce cauţi aici, Toni?
TONI: Stai aici, în întuneric?
MAMA: Aprinde lumina!
TONI *(aprinde policandrul, întorcînd comutatorul de lîngă uşă. încăperea e goală, numai pe masă au rămas întinse hărţile de stat-major.)* Cu cine vorbeai, mamă?
MAMA: Cu nimeni, fiule.
TONI: Am auzit însă nişte glasuri.
MAMA: Era doar... ăsta, băiete.
(Deschide aparatul de radio.)
TONI: Şi ce-i cu harta asta?
VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: Alo, alo! Cartierul general comunică: în cursul atacului aviaţiei de azi-dimineaţă, inamicul a distrus oraşul Villamedia. Au pierit peste opt sute de persoane civile, majoritatea femei şi copii. Vechiul castel, tezaurul istoriei noastre, a fost prefăcut în cenuşă.
TONI: Auzi, mamă?
VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: O bombă aruncată din avion a atins un spital, ucigînd şaizeci de bolnavi. Oraşul Villamedia este în flăcări.
TONI: Mamă, te rog...
VOCEA FEMEIASCĂ DE LA RADIO: Atenţiune! Atenţiune! Atenţiune! Lansăm un apel întregii lumi! Ne adresăm întregii omeniri! Aviaţia inamică a atacat azi-dimi- neaţă satul Borgo şi a aruncat bombe asupra şcolii primare. Copiii care fugeau au fost mitraliaţi. Optzeci de copii au fost răniţi. Nouăsprezece copii ucişi. Treizeci şi cinci de copii au fost sfîrtecaţi de explozie.
MAMA: Ce spui? Copii?! Cum, omoară, oare, cineva copiii?
TONI *(priveşte harta):* Unde vine asta? Unde vine?
MAMA *(stă ca împietrită):* Copii, copii mici, copilaşi neas- tîmpăraţi 1
'(Linişte.)
MAMA *(smulge puşca din perete şi i-o întinde cu^amîndouă mîinile lui Toni. Cu un gest măreţ):* Du-te!

CORTINACUPRINS

Karel Capek, dramaturg de Corneliu Barborică 5
T1LHARUL 35
■Comedie în trei acte în româneşte de:
Tudor Muşatescu şi *Sanda Apostolescu*
R.U.R...... 111
Dramă colectivă în trei acte cu un prolog-comedie în româneşte de:
Felix Ader ca
DIN VIAŢA INSECTELOR..... 197
Comedie în trei acte cu prolog şi epilog în româneşte de:
Tudor Muşatescu şi *Sanda Apostolescu*
REŢETA MAKROPOLOS 273
Comedie în trei acte şi un tablou final în româneşte de:
Tantzi Economu şi *Alexandra Toader*
BOALA ALBĂ..... 353
Dramă în trei acte în româneşte de: *Tantzi Economu* şi *Paul B. Marian*
MAMA..... 429
Piesă în trei acte în româneşte de: *Tudor Muşatescu* şi *Paul B. Marian*